၂ ၁၁၂၂

အရှင်ဇနကာဘိဝံသ

၏

ဒုတိယ ကျမ်းစာ

အင်ယ်-အလတ်တန်း စာမေးပွဲများကို အောင်မြင်ရန်
အခြေရှိုရန် တာဝန်ခံနိုင်လောက်အောင်

အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟ အဌကထာကို
တန်းဆာဆင်ထားသော

အရေးပြုသရုပ်

ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်တွင် ရိုက်နှိပ်သည်။

ကောဒသမအကြိမ်။

သာသနာ-၂၅၁၅။ ကောဇာ-၁၃၉၃။ ဦးဝဏ်လေး-၁၉၇၁ခု

ထုတ်ဝေသူ။ ။မောင်ကျော် (မှတ်ပုံတင် အမှတ် ၁၉၆၁)
အမှတ် ၅၀၃၊ ဂျာလမ်း၊ ဦးဖိ-လမ်းခခါင့်၊ မန္တလေးမြို့။

၂၁၁၂

၁၉၇၁-ခုနှစ်၊ အုပ်ရေ (၅၀၀၀)

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေးစာတိုက်၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ
ဝုဒ္ဓသာသနာဘဏ္ဍာ ပုံနှိပ်တိုက်တွင် အတွင်းရေးမှူး (အုပ်ချုပ်ရေးဗဟုရှိချုပ်)
ဦးလှမောင် M.A.,M.S.,B.L. (မှတ်ပုံတင်အမှတ် ၀၇၇၉)က ပုံနှိပ်သည်။

နိဿယနှင့်အဓိပ္ပါယ်

မှတ်သားဗဟုသုတ-ဓာတိကာ

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
နိဒါန်းအချီ	[က]–[ခ]
နိဿယနှင့်အဓိပ္ပါယ် အဖွင့်	၁-၂
ဂုဏ်ထူး ၄-ပါး ခေါင်းစဉ်ဆောင်ပုဒ်နှင့် လေ့ကျင့်ခန်းများ	၄-၆
ဝိတပုဒ် နိဿယ	၇
စိတ်အကျဉ်း ၄-မျိုးနှင့်အဓိပ္ပါယ်	၇
အကုသိုလ်စိတ်	၉
လောဘမူစိတ်ကို ဝေဒနာ ယောဂ သခ်ါရအားဖြင့် ခွဲပုံ	၁၀
ဒေါသမူစိတ်ကို သခ်ါရအားဖြင့် ခွဲပုံ	၁၁
မောဟမူစိတ်ကို ယောဂအားဖြင့် ခွဲပုံ	၁၂
အကုသိုလ်စိတ် လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ	၁၄-၁၅
အဟိတ်စိတ်နှင့် သရုပ်အဓိပ္ပါယ် ဆောင်ပုဒ်များ	၁၆-၂၀
အသောဘနစိတ် လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ	၂၃
ကာမသောဘနစိတ်ကို ဝေဒနာစသည်ဖြင့် မြောက်ပုံ	၂၆
ရူပစိတ်နှင့် သရုပ်အဓိပ္ပါယ်များ	၂၉-၃၁
ရူပစိတ်ကို စျာန် ၅-ပါးဖြင့် ရေတွက်ပြပုံ	၃၁
အရူပစိတ်နှင့် သရုပ်အဓိပ္ပါယ်များ....	၃၂
အရူပစိတ်ကို အာရုံအားဖြင့် ပြားပုံ	၃၃

အကြောင်းအရာ	**စာမျက်နှာ**
မဟာဂျုတ်စိတ် လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၃၅
လောကီစိတ်အားလုံးအတွက် လေ့ကျင့်ခဏ်း	
မေးခွန်းများ	၃၆
လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် သရုပ်အဓိပ္ပါယ် ဆောင်ပုဒ်များ	၃၇၊၃၉
စိတ်တို့ကို ဇာတ်အားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း	၄၀
စိတ်တို့ကို ဘုံအားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း	၄၁
လောကုတ္တရာစိတ် လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၄၂
လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ်နှင့် ဝေဒနာခွဲ	၄၄-၄၇
လောကီ လောကုတ္တရာဈာန်စိတ်ပေါင်း	၄၉
ကုသိုလ်နှင့် ဝိပါက်အကျယ်	၅၀
စိတ်ပိုင်း လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၅၁-၅၂
စေတသိက်ပိုင်း နိဿယ	၅၃
စေတောယုတ္တလက္ခဏာ ၄-ပါး	၅၃
သဗ္ဗစိတ္တသာဓारณစေတသိက် သရုပ်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	၅၄-၅၅
ပကိဏ်းစေတသိက် သရုပ်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	၅၆-၅၇
အကုသိုလ်စေတသိက် သရုပ်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	၅၈-၅၉
သောဘနသာဓारณစေတသိက် သရုပ်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	၆၀-၆၂
အပွမညာ, ပညိန္ဒြေစေတသိက် သရုပ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်	၆၃
စေတသိက် ၅၂-ပါး သင်္ဂဟနိုင်း	၆၄
စေတသိက် ၅၂-ပါး လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၆၅
အညသမာန်းသမ္ပယောဇနည်း လေ့ကျင့်ခဏ်း	
မေးခွန်းများ	၆၈-၇၃

မှတ်သားဖွယ် မာတိကာ [ကို]

အကြောင်းအရာ စာမျက်နှာ

သောဘနစေတသိုက် သမ္မယောဂနည်း
အဓိပ္ပါယ်နှင့်ဆောင်ပုဒ် ....၂၀-၀၂၊၀၄-၅
သင်္ဂဟနည်း လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ ၀၇
လောကုတ္တရာစိတ်၌ အပ္ပမညာကြည်ပုံအဓိပ္ပါယ်နှင့်
ဆောင်ပုဒ် ၀၀-၀၉
လောကုတ္တရာစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း သရုပ် ၉၁
လောကုတ္တရာစိတ် သင်္ဂဟနည်း၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း
မေးခွန်းများ ၉၁
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-နည်း သရုပ် ၉၄
မဟဂ္ဂုတ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ ၉၅
ကာမသောဘနစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၉၆-၉၉
မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ဝိရတီ အပ္ပမညာတို့ အသီး
အသီး ယှဉ်ပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ် ၉၆
မဟာကြိယာစိတ်၌ ဝိရတီကြည်ပုံနှင့်ဆောင်ပုဒ် ၉၇-၉၈
မဟာဝိပါက်စိတ်၌ ဝိရတီ အပ္ပမညာ ကြည်ပုံနှင့်
ဆောင်ပုဒ် ၉၉
ကာမသောဘနစိတ် သင်္ဂဟနည်း၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း
မေးခွန်းများ ၁၀၀-၁၀၁
ထိုထိုစိတ်၌ မယှဉ်နိုင်သော စေတသိုက်စု
အဓိပ္ပါယ် ၁၀၂
စိတ်ချင်းကွဲအောင်ပြုသော စေတသိုက်စု
အဓိပ္ပါယ် ၁၀၂
လောကုတ္တရာစိတ်၌ စျာန်တရား အထူးပြုပုံ
ဆောင်ပုဒ် ၁၀၃

[ကီ] အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် နိဿယ

အကြောင်းအရာ စာမျက်နှာ

အကုသိုလ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ရေတွက်ပုံ
အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ် ၁၀၅-၁၁၂

အဟိတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ရေတွက်ပုံနှင့်
အဓိပ္ပါယ် ၁၁၄-၁၁၆

စေတသိက်ပိုင်း လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ ၁၂၀-၁၂၁

ပကိဏ်းပိုင်း နိဿယ ၁၂၂

ပကိဏ်းပိုင်း အဓိပ္ပါယ် ၁၂၂-၁၂၃

ဝေဒနာကို အာရမ္မဏာနုဘဝနနည်း ဣန္ဒြိယ
ဘေဒနည်းဖြင့် ခွဲပုံ ၁၂၄-၁၂၅

ဝေဒနာသင်္ဂဟ၌ ဆောင်ပုဒ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်များ ၁၂၆-၁၂၉

ဝေဒနာသင်္ဂဟ၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ ၁၃၀

ဟေတုသင်္ဂဟအဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ် လေ့ကျင့်
ခဏ်းများ ၁၃၁-၁၃၂

ကိစ္စသင်္ဂဟအဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ် လေ့ကျင့်
ခဏ်း မေးခွန်းများ ၁၃၈-၁၄၅

ဒွါရသင်္ဂဟအဓိပ္ပါယ်နှင့် လေ့ကျင့်ခဏ်း
မေးခွန်းများ ၁၄၆-၁၅၃

အာရုံမ္မဏသင်္ဂဟ ကေန်,အနေကန်လက်ဝန့်
ရှင်းချက်များ ၁၆၆

ကေန် အနေကန်အာရုံပြု လေ့ကျင့်ခဏ်း
မေးခွန်းများ ၁၇၁-၂

ဝတ္ထုသင်္ဂဟအဓိပ္ပါယ်နှင့် လေ့ကျင့်ခဏ်း
မေးခွန်းများ ၁၇၃-၁၇၉

အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
ဝိထိပိုင်း နိဿယ	....	၁၈၀
အနုသန္ဓေနှင့် ပဋိညာဉ်	....	၁၈၀
ဝိထိခက်းဝယ် သိဖွယ်များ	....	၁၈၂
ဝိညာဏဆက္ကန္ဓ မေးဖြေနှင့် ဆောင်ပုဒ်	....	၁၈၄
ဝိထိဆက္က ဝိသယပဝတ္တိဆက္ကနှင့် လေ့ကျင့်ခန်း		၁၈၅-၁၈၇
ခဏငယ် ၃-ချက် စိတ်အသက် ရှင်းချက်	....	၁၈၈
ခဏကြီး ၁၇-ချက် ရုပ်သက် ရှင်းချက်	....	၁၈၉
အတိမဟန္တာရုံဝိထိ အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်များ		၁၉၁-၁၉၇
ဝိထိပုံအဘွဲ့က် မှာထားချက်နှင့် နှုတ်တက် ဆောင်ရန် ဆိုရိုး	....	၁၉၇-၁၉၉
ပဋ္ဌဒ္ဓါရဝိထိ လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ	....	၁၉၉-၂၀၀
မဟန္တာရုံ ၂-မျိုး ဆိုရိုးနှင့် ဝိထိပုံစံ	....	၂၀၁-၂၀၂
ပရိတ္တာရုံဝိထိ အဓိပ္ပါယ်နှင့် သရုပ်အပြား	....	၂၀၃-၂၀၄
ပဌမပရိတ္တာရုံဝိထိ ဆိုရိုး	....	၂၀၄
အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ အဓိပ္ပါယ်နှင့် သရုပ်အပြား		၂၀၅-၂၀၆
ပဌမအတိပရိတ္တာရုံဝိထိဆိုရိုးနှင့် ဝိထိပုံစံ နမူနာများ	....	၂၀၆-၂၀၇
ဝါရ ၄-ပါးနှင့် အာရုံပြု ယှဉ်စပ်ပြပုံ	....	၂၀၈
မနောဒ္ဒါရ ဝိဘူတာရုံဝိထိအဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်		၂၁၂-၂၁၃
ဝိဘူတာရုံဝိထိနှင့် အဝိဘူတာရုံဝိထိ ဆိုရိုးများ		၂၁၃
ဝိထိစိတ်သရုပ် ရေတွက်ခြင်းနှင့် လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ	....	၂၁၄
မနောဒ္ဒါရဝိထိ လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ	....	၂၁၅
ပဋ္ဌိလ် ၂-မျိုးနှင့် ဇောကြပုံ	....	၂၁၇-၂၁၈

[၀] အခြေပြုသင်္ဂြိုဟ် နိဿယ

အကြောင်းအရာ စာမျက်နှာ
မဒ္ဒပညာပုဂ္ဂိုလ်၏ အစဆုံး ရအာပ်သော စျာနဝိထိ
ပုံစံပြု ၂၁၉
ဒုတိယ သုခပုညမှာ စသော သင်ဟဂါထာ
ရှင်းချက် ၂၂၂-၂၂၄
အပ္ပနာဇောဝိထိ၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ ၂၂၅
တဒါရုံကျပုံ ဆောင်ပုဒ်လင်္ကာနှင့် ရှင်းချက် ၂၂၆-၂၃၀
တဒါရမ္မဏနိယမ၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ ၂၃၂
ဇဝနနိယမ အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ် ၂၃၃
မဒ္ဒပညာပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝိထိ ပုံစံပြု ၂၃၆
ဇောကျပုံ သင်ဟဂါထာ.... .... ၂၃၈-၂၃၉
ဇဝနနိယာမ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ ၂၃၉-၂၄၀
ပုဂ္ဂလဘေဒ အဓိပ္ပါယ်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်အပြား ၂၄၁
စျာန် မဂ်ဖိုလ် မရနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက် ၂၄၁
သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဒုဗ္ဘိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ စိတ်ရ
ဆောင်ပုဒ် ၂၄၂
ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ရဆောင်ပုဒ် ၂၄၃
ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ရဆောင်ပုဒ် ၂၄၃
တိဟိတ် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ရဆောင်ပုဒ် ၂၄၄
ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စိတ်ရဆောင်ပုဒ်များ ၂၄၄-၂၄၅
ပုဂ္ဂိုလ်၌ စိတ်ရအကျယ် ပိုဌကသင်္ချာ လင်္ကာ
ဆောင်ပုဒ် ၂၅၂-၂၅၅
ပုဂ္ဂလဘေဒနှင့် ဘူမိဝိဘာဂ ရောနှောသော
လေ့ကျင့်ခဏ်းများ ၂၅၆-၂၅၇

အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
ဝိထိမုတ်ပိုင်း နိဿယ	....	၂၅၈
ဝိထိမုတ်ပိုင်း အဓိပ္ပါယ်နှင့် သိဘွယ်များ	....	၂၅၈-၂၅၉
ဘုံ၄-မျိုး အကျဉ်း	....	၂၅၉-၂၆၁
အပါယ်၄-ဘုံနှင့် ဇရဲကြီး ဇရဲငယ် လက်ဝ ဆောင်ပုဒ်	....	၂၆၀-၂၆၁
ဘူမိဝိဘာဂ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	....	၂၆၂-၂၆၂
ဘုံ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ရအဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	....	၂၆၅-၂၆၆
ပဋိသန္ဓေ၄-မျိုးအကျဉ်း အဓိပ္ပါယ် ကောက် ယူပုံ	....	၂၆၈-၂၆၉
ဇစ္စနှာဒီ၌ အာဒီအရ ယူပုံနှင့် လက်ဝ ဆောင်ပုဒ်	....	၂၆၉-၂၇၀
ကာမပုဂ္ဂိုလ်တို့ သက်တမ်းယူပုံ လက်ဝနှင့် ဇယား	....	၂၇၁-၂၇၅
ပဋိသန္ဓိစတုက္က လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	....	၂၇၆-၂၈၂
ရူပပဋိသန္ဓေနှင့် သက်တမ်း	....	၂၇၇-၂၈၀
အာရုပ္ပပဋိသန္ဓေနှင့် သက်တမ်း	....	၂၈၀-၂၈၁
တဘဝ၌ တူမြဲတရားနှင့် တူမြဲအာရုံ....	....	၂၈၁-၂၈၂
ကိစ္စစတုက္က၌ ကံ၄-ပါး အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင် ပုဒ်များ	....	၂၈၃-၂၈၄
ပါကဒါနပရိယာယစတုက္ကအဓိပ္ပါယ်	....	၂၈၄-၂၈၅
ပါကကာလစတုက္ကအဓိပ္ပါယ်	....	၂၈၆
ပါကဌာနစတုက္ကအဓိပ္ပါယ်	....	၂၈၇-၂၉၀
ကံဖြစ်ကြောင်းနှင့် ကာမကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး	....	၂၉၀-၂၉၂
ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါး သရုပ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်....		၂၉၃-၂၉၄

အကြောင်းအရာ	**စာမျက်နှာ**
ရူပကုသိုလ်ကံနှင့် အရူပကုသိုလ်ကံ....	၂၉၅-၂၉၆
ကမ္မစတုက္ကဋ္ဌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၂၉၆-၂၉၇၊ ၃၀၈
တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကံ စသည် အကျိုးပေးပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ်	၂၉၉-၃၀၂
တိဟိတ်ကံ စသည် အကျိုးပေးပုံ ၀ါဒ ၂-မျိုးပြ ဇယားကွက်	၃၀၂-၃၀၃
ရူပကံ၏ အကျိုးပေးရာဘုံ	၃၀၄-၃၀၆
အရူပကံ၏ အကျိုးပေးရာဘုံ	၃၀၇
စုတေခြင်း အကြောင်း ၄-ပါး	၃၀၉
စုတေခါနီး အာရုံထင်ပုံ အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်များ	၃၁၀-၃၁၂
စုတေခါနီး စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ	၃၁၃
ကံအာရုံထင်ပုံ တနည်းနှင့် လေ့ကျင့်ခဏ်းများ....	၃၁၄-၃၁၅
ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပုံနှင့် လေ့ကျင့်ခဏ်းများ	၃၁၆-၃၁၉
ကာမပဋိသန္ဓေစိတ်၏ အာရုံ	၃၂၀
မနောဒ္ဓါရိကမရဏာသန္နဝီထိဖြစ်ပုံ ပုံစံပြ	၃၂၁
ရူပပဋိသန္ဓေနှင့် အရူပပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံများ....	၃၂၂-၃၂၃
စုတိနောင် ပဋိသန္ဓေနှောင်းပုံနှင့် လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၃၂၄-၃
ဝိထိ ဝီထိမုတ်ပိုင်း နိဂုံးနှင့် လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၃၃၀-၃၃၂
ရုပ်ပိုင်း နိဿယ	၃၃၃
ရုပ်ပိုင်း အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	၃၃၃-၃၃၄
မဟာဘူတ်နှင့် ဥပါဒရုပ် ခွဲပုံ	၃၃၆

အကြောင်းအရာ			စာမျက်နှာ
အာပေါဓာတ် ဖောင်ဖွဲ့ဗျာရှိ မမည်ပုံ ဆောင်ပုဒ်....			၃၃၈
တကိုယ်လုံး ပြန့်နှံ့နေသောရုပ်များ ဆောင်ပုဒ်			၃၃၉
သ-ဘာဝရုပ် စသည်ခေါ်ပုံ ဆောင်ပုဒ်များ			၃၄၀-၃၄၁
ရူပသမုဒ္ဒေသ၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ			၃၄၂
ရူပသမုဒ္ဒေသအဆုံး လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ			၃၄၃
အဋ္ဌတ္ထိက ဗာဟိယရုပ်မည်ပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ်			၃၅၀
သြဠာရိက သုခုမရုပ်မည်ပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ်			၃၅၃
သန္တိဓေ ဒူရေ ရုပ်မည်ပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ်			၃၅၃
သပ္ပဋိဃ အပ္ပဋိဃရုပ်မည်ပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ်			၃၅၃
ရူပဝိဘာဂလေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ			၃၅၄
ရူပသမုဒ္ဌာန အဓိပ္ပါယ်	....	....	၃၅၈
ရုပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သော စေတနာကံများ		....	၃၅၈
ကမ္မဇရုပ်ခေါ်ပုံနှင့် သရုပ်	....	....	၃၅၈၊၃၆၉
စိတ္တဇရုပ်ခေါ်ပုံနှင့် သရုပ်	....	....	၃၆၀၊၃၆၉
ပြုံးရှင်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သော			
စိတ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်....	....	....	၃၆၂
ရူပသမုဋ္ဌာန၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း			
မေးခွန်းများ	....		၃၆၃-၃၆၄၊၃၇၁-၂
ဥတုဇရုပ်ခေါ်ပုံနှင့် သရုပ်	....	....	၃၆၅-၃၆၉
အာဟာရဇရုပ်ခေါ်ပုံနှင့် သရုပ်	....	....	၃၆၇၊၃၆၉
ရူပကလာပခေါ်ပုံနှင့် လက္ခဏာ ၄-ပါး		....	၃၇၃
အဋ္ဌတ္ထဗဟိဒ္ဓကလာပ် အခဲ့	....	....	၃၇၈
ရူပပဝတ္တိက္ကမခေါ်ပုံနှင့် အဓိပ္ပါယ်	....	....	၃၈၂
ပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုး သရုပ်အဓိပ္ပါယ်	....	....	၃၈၃-၃၈၄

[ကော်] အခြေပြုသင်္ဂြိုဟ် နိဿယ

အကြောင်းအရာ		စာမျက်နှာ
ကလလရေကြည်ခေါ်ပုံ	....	၃၈၅
ယောနိ ၄-ပါးနှင့် ကလာပ်ချို့အလိုက် ဆောင်ပုံ		၃၈၆
ရူပပဝတ္ထုကိုမဋ္ဌ လေ့ကျင့်ခဏား		
မေးခွန်းများ	....	၃၈၇၊၃၉၃၊၃၉၈
ရုပ်တို့၏ဖြစ်စဉ်နှင့် ပျက်စဉ်	....	၃၈၈-၃၉၀-၃၉၃
ကမ္မဇရုပ်ချုပ်ပြီးနောက်		
စိတ္တဇရုပ်ချုပ်ပုံ လက်ဝ	....	၃၉၂
ကမ္မဇရုပ်ချုပ်ပြီးနောက်		
အာဟာရဇရုပ်ချုပ်ပုံ လက်ဝ	....	၃၉၂
ဥတုဇရုပ် အဆက်ဆက်ဖြစ်ပုံ ဆောင်ပုဒ်	....	၃၉၂
ရူပဘုံ၌ ရထိုက်သောရုပ်များနှင့် ဆောင်ပုဒ်	....	၃၉၄
အသညသတ်ဘုံ၌ ရထိုက်သော		
ရုပ်နှင့်ဆောင်ပုဒ်	....	၃၉၇
နိဗ္ဗာန်မည်ပုံနှင့် ၂-မျိုး ပြားပုံ	....	၃၉၉-၄၀၁
နိဗ္ဗာန် ၃-မျိုး တနည်းနှင့် ဆောင်ပုဒ်များ	....	၄၀၂-၄၀၄
သမုစ္စည်းပိုင်း	....	၄၀၅
အနုသယနှင့် ပဋိညာဉ်	....	၄၀၅
ဒုါသတ္တတိဝိဓာ သရုပ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	....	၄၀၆
မာတိကာ ၄-ပါးသရုပ်	....	၄၀၇
အာသဝမည်ပုံ သရုပ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	....	၄၀၈
ဩဃ ယောဂမည်ပုံ သရုပ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	....	၄၁၀
ဂန္ထမည်ပုံ သရုပ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	....	၄၁၁
ဥပါဒါန်မည်ပုံ သရုပ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်	....	၄၁၂
နိဝရဏမည်ပုံ သရုပ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်များ	....	၄၁၃-၄၁၄

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
အကုသလသင်္ဂဟ၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း	
မေးခွန်းများ	၄၁၅၊၄၂၂
အနုသယမည်ပုံ သရုပ်နှင့် ဆောင်ပုဒ်များ	၄၁၆-၄၁၇
သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး သရုပ်ဆောင်ပုဒ်	၄၁၈
ကိလေသာ တထောင့်ငါးရာ ရေတွက်ပုံ	
ဆောင်ပုဒ်	၄၁၉
မိဿကသင်္ဂဟခေါ်ပုံ	၄၂၄
စျာနင်,ဝိရိယ, မဂ္ဂင် မရထိုက်သော တရားများ	
ဆောင်ပုဒ်	၄၃၃
မိဿကသင်္ဂဟလေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၄၃၆-၄၄၂
ဗောဓိပက္ခိယမည်ပုံ	၄၃၈
သတိပဋ္ဌာန်ခေါ်ပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ်	၄၃၈-၄၃၉
သမ္မပ္ပဓာန်ကောက်ပုံနှင့် ၄-မျိုးဟောပုံ	
ဆောင်ပုဒ်များ	၄၄၀
ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း	
မေးခွန်းများ	၄၄၄-၄၄၅
ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ၌ တရားကိုယ် ၁၄-ပါး	
ခွဲပြပုံ	၄၄၈၊၄၄၉
ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း	
မေးခွန်းများ	၄၅၀-၁
သင်္ဃသင်္ဂဟခေါ်ပုံ	၄၅၂
ခန္ဓာ, ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟု ၂-မျိုးခွဲပုံ	
အမေးအဖြေ	၄၅၃
ခန္ဓာ ၂-မျိုးခွဲပုံ ဆောင်ပုဒ်	၄၅၃

[၈၁း] အခြေပြုသင်္ဂြိုဟ် နိဿယ

အကြောင်းအရာ				စာမျက်နှာ
နိဗ္ဗာန် ခန္ဓာမဖွဲ့ရပုံ ဆောင်ပုဒ်	....	....		၄၅၈-၄၅၉
အာယတနနှင့် ဓာတ်တို့ပြားပုံ	....	....		၄၆၀
ဒွါရ အာရုံ ဝိညာဏ် ၆-သွယ် နှိုင်းယှဉ်ဖွယ်	....			၄၆၁
တဏှာအစစ် တရားရှစ် ရေတွက်ပုံ....		....		၄၆၂-၄၆၃
သဗ္ဗသင်္ဂဟ၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ		....		၄၆၄-၄၆၅
ပစ္စည်းပိုင်း		....		၄၆၆
ပစ္စည်းပိုင်း အဓိပ္ပါယ်	....	....	....	၄၆၆
ပဋ္ဌာန်းတရားတော်ကြီး ပဋ္ဌာန်းနည်း ထူးခြားပုံ		....		၄၆၈-၄၆၉
ပဋ္ဌာန်းတရားတော်ကြီးအကျယ်		....	....	၄၇၂၊၄၈၂
မသိတိုင်း အဝိဇ္ဇာ မမည်ပုံ		....	....	၄၇၂
ပဋ္ဌာန်းတရားတော်၌ ဟောပုံနည်း ၂-မျိုး			....	၄၇၆-၄၇၇
တဏှာဥပါဒါန် အထူးကောက်ပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ်....				၄၇၈
သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝ အထူးကောက်ပုံနှင့် ဆောင်ပုဒ်		....	....	၄၇၉-၄၈၀
သောက, ပရိဒေဝ, ဥပါယာသ အထူးနှင့် ဆောင်ပုဒ်		....	....	၄၈၁
ပဋ္ဌာန်းတရားတော်ကြီးဝယ် သိဘုယ်များ			....	၄၈၄
အမှန် ၃-ပါးကောက်ပုံ ဆောင်ပုဒ်....			....	၄၈၈
ဝဋ် ၃-ပါး ခွဲပုံနှင့် ဝဋ်မြစ် ၂-ပါး ယူပုံ			....	၄၉၄-၄၉၅
အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းနှင့် ဆောင်ပုဒ်			....	၄၉၇-၄၉၈
ပဋ္ဌာန်းနည်း၌ ပစ္စည်း ၆-မျိုးအခွဲ....			....	၅၀၀-၅၀၁
နာမ်အချင်းချင်းအား ၆-ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ	....	....	....	၅၀၂

အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား ၅-ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ	၅၀၃
နာမ်သည် ရုပ်အား, ရုပ်က နာမ်အား ၁-ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ	၅၀၄-၅
ပညတ် နာမ် ရုပ်က နာမ်အား ၂-ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ	၅၀၅
အာဝရမ္မဏ ဥပနိဿယအပြား	၅၀၅
ဥပနိဿယ ၃-မျိုး သရုပ်	၅၀၆
နာမ်ရုပ်က နာမ်ရုပ်အား ၉-ပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပုံ	၅၀၇
အဓိပတိသရုပ်အပြား	၅၀၈
သဟဇာတနှင့် အညမည သရုပ်အပြား	၅၀၉
နိဿယနှင့် အာဟာရ သရုပ်အပြား	၅၁၀
ဣန္ဒြိယနှင့် ဝိပွယုတ္တ သရုပ်အပြား	၅၁၁
အတ္ထိ,အဝိဂတအပြား	၅၁၂
ပစ္စည်းအကျဉ်းချုပ်	၅၁၃
ပဋ္ဌာန်းနည်း၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၅၁၅
အတ္ထပညတ်အကျယ်နှင့် လေ့ကျင့်ခဏ်းများ	၅၁၇၊၅၂၆
သဒ္ဒပညတ်အကျယ်နှင့် သဒ္ဒပညတ် ၆-မျိုး	၅၂၇၊၅၂၉
ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း	၅၃၇
ပဋိညာဉ်	၅၃၇
ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ သိမှတ်ဘွယ်များ	၅၃၈၊၅၃၉
ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ	၅၄၄-၅၄၅၊၅၅ ၅၊၅၆၀

| အကြောင်းအရာ | | |

နိဒါန်းအခြေ

"အခြေပါဒ, သင်ဦးစွဲ, ချနည်းမကျယ်, ဓိပ္ပါယ်ကောင်းစုံ, လိုရုံသာဖြင့်, အပ်ရာမသည်း, နားထွင်းနည်းသို့, ညံ့ပြည်းမေ့မေ့, တရွေ့ရွေ့လျှင်, တနေ့တထူး, ကျေးဇူးခဲ့ထွင်, ကျမ်းရိုးငင်လျက်" (အရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ)

နားထွင်းနည်း။ ။မည်သည့်ကျမ်းစာမဆို ရှေးဦးစွာ အခြေပျိုးစွဲ "ဋ္ဌိကာက ဘယ်နည်း, ဆရာ့ဆရာကြီးတို့က ဘယ်လို, မိမိအဆိုက ဘယ်အသုံး" ဟု စကားလုံး ပြောင်ပြောင်နှင့် တဖောင်ဖောင် မပြောသေးဘဲ, ခက်ခဲနက်နဲသော အဓိပ္ပါယ်များကို မြှုပ်ထားလျက် လွယ်ကူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသာ လက်ထပ်ကျန် သင်ပြသင့်ပါသည်၊ ဥပမာ— နားထွင်းရာ၌ သိမ်မွေ့ သေးငယ်သော အပ်ကလေးဖြင့် ထွင်းပြီးမှ တဖြည်းဖြည်း ခဲ့ကာ ခဲ့ကာ စိန်နားကပ်ကြီးများ ပန်ဆင်သာအောင် ကျယ်လာသကဲ့သို့ ထို့အတူ လွယ်ကူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်မျိုးဖြင့် အခြေပျိုးပါလျှင် တဖြည်းဖြည်း ကျမ်းရိုးထိမိလျက် လေးနက်သော အဓိပ္ပါယ်များကိုပင် လွယ်ကူသည်ဟု ထင်မြင်လာပါလိမ့်မည်။

စန်းပွင့်သောသင်္ဂြိဟ်။ ။ဤကဲ့သို့ အကြောင်းအရာကို ကောင်းစွာမြော်မြင်တော်မူသော အရှင်အနုရုဒ္ဓါ ထေရ်မဟာသည်(အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာဝယ် အခြေပါဒ ရနိုင်လောက်အောင် ရည်မှန်း၍ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်ကျမ်းကို)ကြိုးပမ်းတီထွင် စီရင်တော်မူခဲ့ပါသည်၊ ထို သင်္ဂြိဟ်ကျမ်းသည် ယခုအခါ ဤမြန်မာနိုင်ငံနှင့်တကွ သီဟိုဠ် အင်္ဂလန်စသော နိုင်ငံများတွင် အပြစ်ကင်းစင်သော ယုဝတီပမာ အဘိဓမ္မာလေ့လာသူတို့၏ စက္ခုဒ္ဒ ကြည့်ရှုတိုင်း ရှင်လန်းသဖြင့် စန်းပွင့်လျက်ရှိ၏။ [သီဟိုဠ်အကျဉ်ရောဖြင့် နိဿယအဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွရှိ၏၊ ယစ်မျိုးမင်းကြီးဦးရှေ့ဇော်အောင်(အမ်အေ)သည် အင်္ဂလိပ်လို ပြန်ထားသဖြင့် အင်္ဂလန်မှာလည်း ထင်ရှားလျက်ရှိသည်။]

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ၁—ပ-မ-ဗ-သ-စ

မိမိတို့တာဝန်။ ။ထိုမျှလောက် တွင်ကျယ်လျက်ရှိသော(သင်္ဂြိဟ်ကျမ်း၌ စည်းကမ်းကျန၍ လုပအောင် ဆင်ပြင်ဘို့ရာ) မိမိတို့ တာဝန်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ခေတ်နှင့် လျော်အောင် ဆင်ပြင်ဘို့ရန် စဉ်းစားသည့်အခါ ၁-အခြေပြုသူတို့နှင့်သာ ထိုက်တန်သော နိဿယသရုပ်ခဲ့ ပါဠိလျှောက် အဓိပ္ပါယ်တို့က တခဏ်း, ၂-သင်္ဂြိဟ်ပါဠိနှင့် ဆက်စပ်၍ အခြေရပြီးသူတို့သာ သိမှတ်ထိုက်သော အဓိပ္ပါယ် အလေးအနက်တို့က တခဏ်း, ဤသို့ ၂-ခဏ်းမျှ ပေါ်ထွက်လာပါသည်။

အခြေပြုဘို့။ ။ထို ၂-ခဏ်းတွင် အခြေမရသေးသူတို့ အတွက်မှာ လေးနက်သော အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ကြည့်ရှုဘွယ်ရာ မဟုတ်သေး, အခြေရပြီးသူတို့မှာလည်း နိဿယ သရုပ်ခဲ့ ပါဠိလျှောက် အဓိပ္ပါယ်တို့မှာ အပိုသာ ဖြစ်တော့သည်၊ ထို့ကြောင့် (အခြေမရသေးသူတို့အတွက်မှန်း၍ အခြေပြုသင်္ဂြိဟ်ကျမ်းကို ပို့ချသော ဆရာလည်း မပင်ပန်း-သင်ယူသော တပည့်များလည်း ရှင်လန်းအောင် ယဉ်ဆန်းသော စည်းစံနစ်တို့ဖြင့် နည်းအသစ် တီထွင်၍ စီစဉ်ဖွင့်ပြပေအုံ့။)

အခြေရပြီးဘို့။ ။အခြေရပြီးသူတို့ အတွက် လေးနက်သော အဓိပ္ပါယ်ကိုကား မြန်မာဘာသာဖြင့် ကျနစ္စာ ဖွင့်ထားအပ်သော ဘာသာဋီကာ၌ တွေ့ရပါလိမ့်မည်၊ ဤအခြေပြုသင်္ဂြိဟ်၌ အများ၏ အယူအဆနှင့် မတူမျှသော အချက်များကိုလည်း ထိုဘာသာဋီကာက ရှင်းပြပါလတ္တံ့။

သောတူနံ ပါဒဘာဝါယ, အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ။
မဏ္ဍေသိ သာဓိပ္ပါယေန, နိဿယေန သဒါ သုဘံ။

သောတူနံ-သင်ယူလေ့ကျက်, ဆောင်ရွက်ကြလို့, စာသင်ပျိုတို့၏၊ ပါဒဘာဝါယ-အရှေ့ ကျစ်လစ်, အခြေဖြစ်ဘို့ အကျိုးငှါ၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ-အင်္ဂလိပ်လို့, သီဟိုဠ်သဏ္ဌာန်, မြန်မာဟန်ဖြင့်, နိုင်ငံလှည့်လည်, အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟမည်သော ယုဝတီကို၊ သာဓိပ္ပါယေန-ကျမ်းဂန်အဆို

ပင်ကိုယ်အရှိ, ထိမိစဘွယ်, အဓိပ္ပါယ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ နိဿယေန-သဒ္ဒါမပျက်, မြန်မာနက်ဟု, ညက်ညက် ညောညော, ချောမောသော နိဿယဖြင့်၊ သဒါ သုဘံ - သူ့အပိုင်းဖြင့်, ရှုတိုင်း တင့်အောင်၊ မဏ္ဍောသံ - အပြစ်လည်းကင်း, ခေတ်နည်း သွင်းလျက်, ရှင်းရှင်း ယဉ်ယဉ်, ဆင်ပြင်ပေအုံ့သတည်း။

ရေးသားပုံ အစီအစဉ်

ပါဠိ။ ။ဤအခြေပြုသင်္ဂြိဟ်ကျမ်းဌ ပါဠိ, နိဿယ, အဓိပ္ပါယ်ဟု အချုပ်အားဖြင့် ၃-ခု၏ရှိ၏၊ ထိုတွင် ပါဠိကို ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ် ပေါ်လွင်အောင် စာလုံးမဲကလေးများဖြင့် ခေါင်းတပ်၍, ရှုတ်ဘတ်သည့် အခါ ဝိဘတ်အဆုံး အဆုံးမှာ ရပ်ဆိုင်းဘို့ အဖြတ်အပိုင်းဖြင့် သေသပ်စွာ တအုပ်သီးခြား စီစဉ်ထားသည်။

နိဿယ။ ။နိဿယကို အလွန် လွယ်ကူအောင် သဘောထား၍ အကျဉ်းဆုံး စီစဉ်ပါသော်လည်း, အချို့အရာ၌ သဒ္ဒါနက် မတိမ်မြုပ်စေလိုသောကြောင့် "ယထာကွမ်—အကြင်အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း" စသော အနက်များမှာ ကျဉ်းသင့်သလောက် မချဉ်းသာဘဲ ရှိရလေသည်။

အဓိပ္ပါယ်။ ။အဓိပ္ပါယ်ကိုကား ၁-သရုပ်ခွဲခြင်း, ၂-ပုဒ်တခု ဝါကျတရပ်၏ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်, ၃-လေ့ကျင့်ဘွယ်ရာမေးခွန်းများဟု ၃-ခု၏ ပိုင်းခြားထား၏၊ ရှေးတုန်းက အချို့သရုပ်ခွဲကြပုံမှာ—ပါဠိကို ကျက် အနက်ကို ထင်စေပြီးနောက် သရုပ်အကောက်ကိုလည်း တမျိုးကြည့်ရှုရသဖြင့် အချိန်ကုန် လူပန်း၍ စည်းကမ်းလည်း မကျခေ၊ ဤကျမ်းဌကား ပါဠိကိုကျက်၍ အနက်ထင်လျင် သရုပ်မြင်လောက်သော စည်းကမ်းကို အခက်းတိုင်း ညွှန်ပြထားသည်။

ဆောင်ပုဒ်။ ။တပုဒ်တဝါကျ၏ လိုရင်းအဓိပ္ပါယ်ကို မသွယ်မဝိုက်တိုက်ရိုက်ကြီး ပြထားသည့်ပြင်, မှတ်သားချင်ဘွယ် မလွယ်ကူတတ်

သောအချက်များ၌ လက်ဝ ဆောင်ပုဒ်တို့ဖြင့် တုတ်တုတ်တိုတို လိုရာကို ပြထားသည်မှာ အခြေပြုတို့ ဉာဏ်နှင့် အထူးလျှော်ကန်ကြောင်းကို အများပင် ဝန်ခံကြပါလိမ့်မည်။ [အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြရာ၌ မူလပါဠိက ရှည်လျားနေပါမူ "**ဝေဒနာဥ္စ ၊ပေ၊ စတုဝီသတိ**"ဟု အလယ်မှာ ပေယျာလမြှုပ်ထားကြောင်းကို သိဘို့ရာ ၊ပေ၊ ဟူသော လက္ခဏာကို ပြထားသည့်အပြင် ဆောင်ပုဒ်များကိုလည်း "ဆောင်"ဟု ပြထားပါသည်။]

လေ့ကျင့်ခဏ်း။ ၊(**လေ့ကျင့်ခဏ်း** မေးခွန်းများကား တကျမ်းလုံး အခြေဖြစ်ဘို့ရာ လွန်စွာအရေးကြီးသော သင်ခဏ်းစာ တရပ်ပင်ဖြစ်၏၊ စာသင်သားတို့ ဉာဏ်တိုးပွါးအောင် ကြိုးစားကြံစည်စေလိုခြင်းကြောင့် အဖြေကို တိုက်ရိုက် မပြလိုက်သော်လည်း, ဆိုခဲ့ပြီး အဓိပ္ပါယ်များကို သတိပြု၍ ကြည့်ရှုပါမူ အလွယ်တကူ ဖြေဆိုနိုင်ကြို့ အရေး၌ နှောင့်နှေးဘွယ် မရှိကြောင်းကိုလည်း ထပ်လောင်း၍ သတိပေးပါသည်။

ဆရာများအား မှာထားချက်

စာချဆရာသည် မိမိတပည့်များကို သင်ကြားပို့ချလေ့လာစေပါလျှင် ကံကဿား ကရိဏ်း သမ္ဘဒါန်စသော သဒ္ဒါဆိုင်ရာ၌ အတော်အတန် ရိုပ်မိသူကို လေ့လာစေမှသာ လွယ်ကူစွာဖြင့် လိုရာခရီးသို့ ပြီးစီး ပေါက်ရောက်စေနိုင်ပါလိမ့်မည်၊ ထိုမျှလောက်မှ မရိုပ်မိသေးသူကို ပို့ချမိလျှင် သဲကန္တာရကြီး၌ နွားအိုကြီးဖြင့် ခရီးလှမ်းသူကဲ့သို့ အချိန်သာ ကုန်ခမ်း၍ ပင်ပန်းကျိုးမနပ်ဘဲ ရှိရာ၏၊ ဤ အခြေပြုသင်္ဂြိဟ်၌ ပါဠိ,နိဿယ, အဓိပ္ပါယ်, လေ့ကျင့်ခဏ်းဟု ၄-မျိုးရှိသည်တွင် ပဌမနှစ်၌—

၁။ စာချဆရာက ပါဠိကို ဂ—ဃ—ဏ—နဘတ်ပြု၍, တပည့်များကို လည်း မိမိနှုတ်သံအတိုင်း အဘတ်ခိုင်းပါ။

၂။ ထို့နောက် နိဿယအတိုင်း အနက်ကို ၁-ခေါက် ၂-ခေါက်မျှ ပို့ချပါ။ [သူတို့အလို့အလျောက် နိဿယနက် တင်ခဲ့ပါစေ။]

၃။ နက်ဖန် ဒုတိယနေ့၌ ပါဠိကို စာအုပ်အလွတ် အပြန်ခိုင်းချ, ပါဠိ ကြည့်ပြီးလျှင် သွက်လက်စွာ အနက်ထင်ပါစေ။ [လက်ဝ ဆောင်ပုဒ်ပါလျှင် လက်ဝဆောင်ပုဒ်ကိုလည်း အပြန်ခိုင်းပါ။]

၄။ ထိုနောက် ဤစာအုပ်ပါ အဓိပ္ပါယ်မျှားကို အလွတ်မပြောဘဲ, နှုတ်ရှင်းသော တပည့်ကို အဓိပ္ပါယ် တရပ်စီ တရပ်စီ အဘတ် ခိုင်းချ "ဘာဆိုကြောင်းကို နားလည်ကြသလား"ဟု မေးပါ။ နားမလည်သေးလျှင် ပြောပြပါ၊ ဆိုင်ရာအဓိပ္ပါယ် ကုန်လျှင် တနေ့အတွက် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြန်၍ အဘတ်ခိုင်းပါ။

၅။ အဓိပ္ပါယ်ပြီးလျှင် ပဌမနေ့ကဲ့သို့ ပါဠိဘတ်ပြ, အနက်ချပါ။

၆။ အနက်ချသည့်အခါ သန္ဓိပုဒ်စပ်ကို ပုဒ်ဖြတ်ပြ၍, ခက်ခဲသည့်နေရာ မျှားခ၌ ဘယ်ပုဒ်က ဘယ်အနက်ကို ဟောသည်ဟု အစိတ်အစိတ် ပုဒ်နက်ကိုလည်း ခွဲ၍ ပြောလိုက်ပါ။

၇။ ဤသို့ ၂-ရက် ၃-ရက်မျှ ပို့ချမိလျှင် လေ့ကျင့်ခန်းမေးခွန်းမျှား ပေါ်လာပါလိမ့်မည်၊ ထိုမေးခွန်းမျှားကို တပည့်အား အဘတ် ခိုင်းချ, မေးလိုရင်း သဘောကို ပြောပြပါ၊ အဖြေကို မပြော ပါနှင့်, သူ့ဘာသာ ကြံစည်ခဲ့ပါစေ။

၈။ မေးခွန်းက မျှားနေပါမူ တရက်အတွက် တက်စာဟု သဘော ထားချ ပဌမရက်၌ အဘတ်ခိုင်းကာ မေးခွန်း သဘောကိုသာ ပြောပြပြီးလျှင်, နောက်တရက်မှ ဖြေဆိုပါစေ၊ မေးခွန်းနည်း လျှင်ကား မေးခွန်းအတွက် တရက်မကုန်စေဘဲ, ရှေက အဓိပ္ပါယ်မျှားကို ပြောပြီးရာ နေ့မှာပင် ဖြေဆိုပါစေ။

၉။ ဖြေဆိုသည့်အခါလည်း စကားသုံး ညက်ညောချ ချောမော အောင် ပြုပြင်ပေးပြီးလျှင်, ရုံခါ လက်ရေးစာဖြင့် အဖြေ ခိုင်းပါ။

၁၀။ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများကို "ကြန့်ကြာသည်–အပိုဘဲ" ဟု သဘောထား၍ ခုန်ကျော် သွားပါလျှင်, သင်္ဂြိဟ်အခြေခြစ်ဘို့နှင့် ဆိုင်ရာစာမေးပွဲများအတွက် တာဝန်မခံနိုင်ပါကြောင်း။

တိုက်တွန်းချက်။ ။အို အို—စာသင်သားအပေါင်းတို့....ပိဋကကျမ်းစာတို့မည်သည် ဉာဏ်ကောင်းသူတို့သာ တတ်နိုင်ရာသည် မဟုတ်ပါ၊ လုံ့လ ဝီရိယဖြင့် စိတ်ပါ လက်ပါ မှန်မှန်ကြိုးစားပါလျှင် မည်သူမဆို တတ်သိ နားလည်စမြဲပင် ဖြစ်၏၊ ယခုအခါ တနေ့လျှင် ၅-၇ထာ လောက်မျှသာ အရကျက်နိုင်သော စာချ ဆရာတော်ကြီးများကို တွေ့မြင် ကြားသိရသည်မှာ ဝီရိယအစွမ်း၏ သက်သေခံပင် မဟုတ်ပါလော၊ တကယ့်အရေးကျလျှင် ဉာဏ်တခုကိုသာ အားကိုးလေ့ရှိသူတို့ အောက်တန်းကျ၍, လုံ့လ ဝီရိယရှင်တို့သာလျှင် အထက်တန်းသို့ တက်လှမ်းနိုင်ကြပါသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းကို လေ့လာကြသော စာသင်သားတို့သည်—

၁။ ပါဠိကို နှုတ်တက်ရွရွ ကျနအောင် ရစေခြင်း,
၂။ ပါဠိမြင်လျှင် အနက်ထင်နိုင်ခြင်း,
၃။ အထူးအားဖြင့် သင်ဟဂါထာ အနက်များကို အလွတ်ရအောင် ကျက်ထားခြင်း,
၄။ လင်္ကာဆောင်ပုဒ်များကို နှုတ်တက် ဆောင်ထားခြင်း,
၅။ လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းကို စာမတက်မီ မိမိတို့ စာတက်ဘော်ချင်း မေးကာ ဖြေကာ လေ့လာခြင်း,

ဤကဲ့သို့ ကြိုးစားပါလျှင် မကြာခင် သာသနာ့ ကြက်သရေဆောင်များ ဖြစ်ကြပါလိမ့်မည်။

သီတင်းကျွတ်လ

အခြေပြုသင်္ကြန်

နိဿယနှင့် အဓိပ္ပါယ်

ပဏာမ ပဋ္ဌိညာဉ်။ ။(အဟံ-ငါသည်၊) အတုလံ-ပြိုင်ဘက်ရည်တူ,ရှိတော်မမူထသော၊ သဿဒ္ဓမ္မ-ဂဏုတ္တမ်-သုံးပါးသော သဒ္ဓမ္မ, မြတ်သောအရိယာ ဂိုဏ်းနှင့် တကွလည်း ဖြစ်တော်မူထသော၊ သမ္မာသံမ္ဗုဒ္ဓံ-မြတ်စွာဘုရားကို၊ (အဘိဝန္ဒာမိ-အနန္တရာယ် ကင်းပျောက် ကျမ်းပြီးမြောက်ဘို့, ချီးမြှောက် ထောမနာ, လွန်စွာကြည်နူး, အထူးအားဖြင့် ရှိခိုးပါ၏၊) အဘိဝါဒိယ-အနန္တရာယ်ကင်းပျောက်, ကျမ်းပြီးမြောက်ဘို့, ချီးမြှောက်ထောမနာ, လွန်စွာကြည်နူး, အထူးအားဖြင့် ရှိခိုးပြီး၍၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ-အဘိဓမ္မာ,ဒေသနာ၏, လွန်စွာကျယ်ဝင်း, အနက်ရင်းကို, အကျဉ်းချုံးကာ, သိမ်းယူရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်, အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်, ခေါ်ဆိုလက်သန်း အဌကထာကျမ်းကို၊ ဘာသိသံ-မိန့်ဆို တီထွင်, စီရင်ပေအုံ့။

( ) ဤသို့ ကွင်းပြအပ်သော ပုဒ်မျှားကို ပါဠိရင်းမှာ မပါဘဲ ရသင့်၍ ထည့်အပ်သော ပုဒ်မျှားဟု မှတ်ပါ၊ "ဟောတိ, ဟောန္တိ" စသော ပုဒ်မျှားကား ထည့်ပါ၍ဖြစ်သော်လည်း ထင်ရှားသဖြင့် အထူး ကွင်းပြတော့မည် မဟုတ်ပါ။

အဓိပ္ပါယ်အဖွင့်

ပဏာမ,ပဋ္ဌိညာဉ်။ ။ဤ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမတုလံ" ဂါထာသည် အချုပ်အားဖြင့် ပဏာမနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ်ကို ပြသော ဂါထာတည်း။ [ရှိခိုးမှုကို "ပဏာမ"ဟု ခေါ်၏၊ တစုံတယောက်က ကျမ်းပြုဘို့ရန် တောင်းပန်ရာ "ပြုစိရင်အုံ့—ပြုစိရင်မည်"ဟု ဝန်ခံမှုကို "ပဋ္ဌိညာဉ်"ဟု ခေါ်သည်။]

ပဏာမစကား။ ။ကျမ်း၏ အစ၌ ပဏာမကို ပြုရခြင်းသည် အန္တရာယ်ကင်းရှင်း၍ ကျမ်းပြီးအောင် စီရင်နိုင်ခြင်း အကျိုးရှိ၏၊ ခဲ့ဦးအုံ့—ကျမ်းပြုဆရာ ဟူသမျှတို့သည် အန္တရာယ်ကင်း၍ ကျမ်းပြီးခြင်းအကျိုးငှါ ကျမ်းမပြုမီ ရှေးဦးအစ၌ မိရိုးဘလာ ကိုးကွယ်ရာ တမျိုးမျိုးကို ရှိခိုးပသရိုး ရှိကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ် ကျမ်းပြုဆရာ အရှင် အနုရုဒ္ဓါလည်း ကျမ်းမပြုခင် "ပူဇာစ ပူဇနိယာနံ, ဧတံ မင်္ဂလမုတ္တမံ" ဟူသော မင်္ဂလာတရားတော်နှင့်ညီစွာ ရတနာ ၃-ပါးကို ရှိခိုးခြင်းဟူသော ပဏာမ မင်္ဂလာကို ပြုတော်မူရသည်၊ ထို့ဂါထာ၌ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ မတုလံ, သ သဒ္ဓမ္မဂဏုတ္တမံ၊ အဘိဝါဒိယ" သည် ပဏာမကို ပြသော စကားတည်း။

ပဋ္ဌိညာဉ်စကား။ ။"ဘာသိဿံ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ"ကား ပဋ္ဌိညာဉ်ကိုပြသော စကားတည်း၊...."ငါသည် သုံးပါးသောသဒ္ဓမ္မ အရိယာဂိုဏ်းကြီးနှင့် တကွ, ဂုဏ်တော် အရည်အချင်းအားဖြင့် အဘူမရှိသော မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးပါ၏၊ ရှိခိုးပြီးနောက် "အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟ" မည်သော အဋ္ဌကထာငယ်ကျမ်းကို မိန့်ဆိုစီရင်ပေအုံ့" ဟူလို။

သုံးပါးသောသဒ္ဓမ္မ ဟူသည်—ပရိယတ္တိ ပဋ္ဌိပတ္တိ ပဋ္ဌိဝေဓတို့တည်း။

ပရိယတ္တိ=ပိဋကပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာများ။

ပဋ္ဌိပတ္တိ=သီလ ဓုတင် ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်မှုနှင့် စျာန်အကျင့်များ။

ပဋ္ဌိဝေဓ=ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်များတည်း။

အရိယာဂိုဏ်းကြီးဟူသည်—အရိယာအဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးသော သံဃာတော် အပေါင်းတည်း။

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ—["အဘိဓမ္မ+အတ္ထ+သံ+ဂဟ " ဟု ခွဲပါ။ အဘိဓမ္မ = အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်၏ + အတ္ထ = အနက်အဓိပ္ပါယ် အကျယ်မျှားကို + သံ = အကျဉ်းချုံ၍ + ဂဟ = ယူထုဖြစ်သောကျမ်း။] အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်၏ အလွန်ကျယ်ဝန်းသော အနက်အဓိပ္ပါယ်မျှားကို အကျဉ်းချုံ၍ ယူထားသောကြောင့် ဤကျမ်းကို "အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်ကျမ်း"ဟု ခေါ်၏။ အဘိဓမ္မပုဒ်ကို ဖြုတ်၍ "သင်္ဂြိဟ်ကျမ်း"ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

မှတ်ချက်။ ။သင်္ဂဟတဋ္ဌ သင်္ဂဟကို "သံပြဟ"ဟု ရေး၏၊ နိဂ္ဂဟီတ်ကို "င်" ပြုလျှင် "သင်္ဂြဟ" ဟု ဖြစ်၏၊ ဂ-ပုဒ်ကို လုံးကြီးတင် တချောင်းငင်နှင့် တက္ခ ဏ-သတ်၍ "ဂိုဏ်း"ဟု အနက်ပြန်ကြသကဲ့သို့ ထို သင်္ဂြဟကိုလည်း လုံးကြီးတင် တချောင်းငင်နှင့်တက္ခ ဟ-သတ်၍ "သင်္ဂြိဟ်"ဟု အနက်ပြန်ရသည်။

လက်သန်း အဌကထာ။ ။လက်ညှိုး လက်မ စသည်မှာ ကြီးမား၍ လက်သန်းကား သေးငယ်သောကြောင့် အထက် အဋ္ဌကထာကြီးတို့မှာ လက်ညှိုး လက်မ စသည်နှင့်တူ၍ ဤ သင်္ဂြိဟ်ကျမ်းကား လက်သန်းနှင့်တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ သင်္ဂြိဟ်ကျမ်းကို "လက်သန်း အဌကထာ" ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

လက္ခဏ်း အဌကထာ။ ။တချို့ကလည်း "လက္ခဏ=မှတ်သားကြောင်း"ဟူသော အနက်မှ "လက္ခဏ်း"ဟု ဖြစ်လာရကား အဘိဓမ္မာပါဠိအဋ္ဌကထာမှ မှတ်စု မှတ်ချက်လောက်ကိုသာ ပြုသောကြောင့် "လက္ခဏ်းအဌကထာ" ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်လိုကြ၏၊ ဤ ဝါဒသည် သာ၍ ယုတ္တိရှိသကဲ့သို့ ထင်ရပေသည်၊ ဤအလို "လက္ခဏ်း"ဟု ခေါ်နေထုမှ ကာလကြာ၍ "လက်သန်း"ဟု ပြောင်းလာသည်ဟု ကြံပါ။

ပရမတ္ထ ၄-ပါး။ ။တတ္ထ – ထိုအဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံ ဟူသောပုဒ်၌၊ ဝုတ္တာ–ဆိုအပ်ကုန်သော၊ အဘိ-ဓမ္မတ္ထာ–အဘိဓမ္မာ၏ အနက်တို့သည်၊ ပရမတ္ထတော–ပရမတ္ထ အားဖြင့်၊ စိတ္တံ–စိတ်ဌင်း၊ စေတသိကံ-စေတသိက်ဌင်း၊ ရူပံ-ရုပ်ဌင်း၊ နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်ဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သဗ္ဗထာ - ခပ်သိမ်းသော အပြားအားဖြင့်၊ စတုဓာ – လေးပါး ပြားကုန်၏။

ပရမတ္ထ ၄-ပါး ခေါင်းစဉ်

ဤ တတ္ထ ဝုတ္တာ – စသော ဂါထာကား ပရမတ္ထတရား ၄-ပါးကို အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်၍ပြသော ဂါထာတည်း၊ နောက်၌ ဤခေါင်းစဉ်အတိုင်း အကျယ်ခွဲ၍ စိတ်ပိုင်း စေတသိက်ပိုင်း ရုပ်ပိုင်းနှင့် နိဗ္ဗာန်တို့ကို ပြလတ္တံ့။

ပရမတ္ထ— [ပရမ + အတ္ထ။ ပရမ=မြတ်သော၊ တနည်း = အချုပ်ပမာနဖြစ်သော + အတ္ထ=အနက် (အထည်ကိုယ်, သဘောတရား)] စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တို့သည် အာရုံကို သိခြင်းစသော မိမိတို့၏ သဘောမှ မဖောက်ပြန်ကြကုန်၊ ဥပမာ—လောဘသည် လိုချင်ခြင်း သဘောရှိ၏၊ ထို လောဘသည် လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါ အမျိုးမျိုး၌ ဖြစ်သော်လည်း လိုချင်ခြင်း သဘောမှ မဖောက်ပြန်၊ ခွေးလောဘနှင့် လူ့လောဘသည် သဘောချင်း တူမျှ၏၊ ထိုသို့ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်တိမတ်သည်ကိုပင် "မြတ်သည်"ဟု ဆိုထိုက်ရကား ထိုစိတ်စသည်ကိုပင် "ပရမတ္ထ=မြတ်သော သဘောတရား"ဟု ခေါ်ဝေါ်ရလေသည်။

[ဆောင်] ၁။ မဖောက် မပြန်, မှန်ကန်တိမတ်, ဂုဏ်သဏတ်, အမြတ်ဟူ၍ ခေါ်။

တနည်း—လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါ အထွေထွေ, မြေ ရေ တောတောင် စသည်ဖြင့် အထည် ဝတ္ထု ပညတ်စုတွေ့ မည်မျှပင် မျှားနေကြ

သော်လည်း လိုရင်းအချုပ် အသားတင်ကို စစ်ရှုထုတ်လိုက်လျှင် စိတ်, စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်တို့မှတပါး ရှာမရချေ၊ ထို့ကြောင့် စိတ်စသော တရား ၄-ပါးကို "ပရမတ္ထ"ဟု ဆိုထိုက်လေသည်။

[ဆောင်] ၂။ အထည်ဝတ္ထု, ပညတ်စုတွေ, မျှားပလေလည်း, အခြေ အမြစ်, စီစစ်ထုတ်က, အချုပ်ပဓာန, တနည်းပြ, ပရမ ဟုခေါ်။

.စိတ်။ ။အာရုံကိုသိခြင်း သဘောတရား။ [အာရုံကို ရအောင်ယူနိုင် ခြင်းကို "သိခြင်း"ဟု ခေါ်သည်။]

စေတသိက်။ ။စိတ်ခွဲမှီသော သဘောတရား။

ရူပ်။ ။အအေး အပူ စသော ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းမျှား ကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘောတရား။

.နိဗ္ဗာန်။ ။ဒုက္ခခပ်သိမ်း၏ အေးငြိမ်းရာဖြစ်သော သဘောတရား။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းမျှား

:အမှာ။ ။မေးခွန်းမျှား၏ အဖြေကို တိုက်ရိုက်ပြထားလျှင် ကြံစည် ချင်သော စိတ်ကို ဖိနှိပ်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်လိမ့်မည်၊ အကြံအစည် မရှိက လေးနက်သောအဓိပ္ပါယ်ကို မသိနိုင်၊ သို့အတွက် စာသင် သားတို့ ဉာဏ်တိုးပွါးအောင် ကြိုးစားစေလို ကြံစည်စေလိုခြင်း ကြောင့် အဖြေကို တိုက်ရိုက် မပြလိုက်သော်လည်း ဆိုခဲ့ပြီး အဓိပ္ပါယ်မျှားကို သတိပြု၍ ကြည့်ရှုလေ့လာပါလျှင် လွယ်ကူစွာ ဖြေဆိုနိုင်ဘို့အရေးခွဲ နှောင့်နှေးဘွယ် မရှိပါ။

.သို့ဖြစ်၍ ဤမေးခွန်းမျှားကို အတူသင်ယူသောတပည့်တို့အား ဆရာက ရံခါ နှုတ်ဖြင့် သံပြိုင်အဖြေခိုင်း၍, ရံခါ တယောက်စီ အဖြေခိုင်းပါ လေ၊ ရှေက အဓိပ္ပါယ်မျှားကို ရှင်းလင်းပြီး ဖြစ်စေရုံသာမက, စာမေးပွဲ၌ ဖြေဆိုနည်းရသဖြင့် ရှင်လန်းအားတက် သွက်လက် လာပါလိမ့်မည်။

(က) သမ္မာသမ္မုဒ္ဓမတုလံ-ဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ခ) ဤ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓ-ဂါထာသည် အဘယ်ကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(ဂ) အဘယ်ကို ပဏာမဟု ခေါ်သနည်း။

(ဃ) ကျမ်း၏အစ၌ ပဏာမကို ပြုရခြင်းသည် ဘာအကျိုးရှိပါသနည်း။

(င) ထို ပဏာမကို အဘယ်ပါဒ်ဖြင့် ပြသနည်း။

(စ) အဘယ်ကို ပဋိညာဉ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) ထို ပဋိညာဉ်ကို အဘယ်ပါဒ်ဖြင့် ပြသနည်း။

(ဇ) သဒ္ဓမ္မ ၃-ပါးတွင် ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မဟူသည် အဘယ်နည်း။

(စျ) ပဋိပတ္တိသဒ္ဓမ္မဟူသည် အဘယ်နည်း။

(ဉ) ပဋိဝေဓသဒ္ဓမ္မဟူသည် အဘယ်နည်း။

(ဋ) အရိယာဂိုဏ်းကြီးဟူသည် အဘယ်နည်း။

(ဌ) အဘယ့်ကြောင့် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဍ) အဘယ့်ကြောင့် "လက်သန်း အဌကထာကျမ်း"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဎ) တချို့က အဘယ့်ကြောင့် "လက္ခဏာအဌကထာ"ဟု ခေါ်သတဲ့နည်း။

(ဏ) အဘယ့်ကြောင့် "ပရမတ္ထ"ဟု ခေါ်သနည်း။ [နှစ်နည်းလုံးဖြေပါ။]

(တ) စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည် အဘယ်သဘောနည်း။

စိတ်ပိုင်း နိဿယ

စိတ်အကျဉ်း ၄-မျိုး။ ။တတ္ထ-ထိုလေးပါးသော အဘိဓမ္မတ္ထ တို့တွင်၊ တာဝ-ရှေးဦးစွာ၊ (ဥဒ္ဒိဋ္ဌ-အကျဉ်းပြအပ်ပြီးသော၊) စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ ကာမာဝစရ-ကာမာဝစရစိတ်ဌင်း၊ ရူပါဝစရ-ရူပါဝစရစိတ်ဌင်း၊အရူပါဝစရ-အရူပါဝစရစိတ်ဌင်း၊ လောကုတ္တရ စ-လောကုတ္တရာစိတ်ဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စတုဗိဓံ-လေးပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ ဖြစ်၏။

စိတ်ပိုင်း အဓိပ္ပါယ်

ဤ"တတ္ထ စိတ္တံ တာဝ"မှ စ၍ စိတ်ပိုင်းကုန်အောင် စကားရပ်ကား "စိတ္တံ စေတသိကံ ရူပံ နိဗ္ဗာနံ" ဟူသော အကျဉ်းခေါင်းစဉ် စကားတွင် စိတ္တံ—အရ အကျယ်ပြသော စကားရပ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် "တတ္ထ စိတ္တံ တာဝ" စသော စကားကိုသာ စိတ်ပိုင်း၏ အစဟု မှတ်ပါ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ—စသော ရှေ ၂-ဂါထာကား သင်္ဂြိဟ်တကျမ်းလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော "နိဒါန်းအချို" စကားရပ်တည်း။ [အိမ်အပေါင်းကို "အရပ်"ဟု ခေါ်သကဲ့သို့ စကားပုဒ်အပေါင်းကိုလည်း "စကားရပ်=စကားတရပ်"ဟု ခေါ်သည်။]

စိတ်အကျဉ်း ၄-မျိုး။ ။ဤ"တတ္ထ စိတ္တံ တာဝ၊ပေ၊ လောကုတ္တရ ဣတိ"ကား စိတ် ၄-မျိုးရှိကြောင်းကို အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်၍ပြသော ဥဒ္ဒေသ=မာတိကာစကားတည်း၊ [အကျဉ်းကို "ဥဒ္ဒေသ" ဟုဌင်း ခေါင်းစဉ်ကို "မာတိကာ"ဟုဌင်း ခေါ်သည်။] စိတ် ၄-မျိုးသရုပ်ကို ကာမာဝစရစိတ် ရူပါဝစရစိတ် စသည်ဖြင့် ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

တတ္ထ-ထိ လေးပါးသောစိတ်တို့တွင်၊ ကတမံ-အဘယ်စိတ်သည်၊ ကာမာဝစရံ-ကာမာဝစရ မည်သနည်း။

လောကုတ္တရဧတေ။ ။ဤပုဒ်မှ စ-သဒ္ဒါကို ရှေ့သို့ လိုက်စေ၍ "ကာမာဝစရံစ—ဌင်း၊ ရူပါဝစရံစ—ဌင်း၊ အရူပါဝစရံစ—ဌင်း" ဟု အနက်ပေးရိုးရှိ၏၊ ဤကျမ်းဌ ထို စ-သဒ္ဒါမျိုးကို ရှေ့သို့ မလိုက်စေဘဲ, စ-၏အတွက် မှန်း၍ အနက်ကိုသာ "ဌင်း"ဟု သုံးစွဲလတ္တံ့။

ရှေနောက်စဉ်ပုံ။ ။စိတ် ၄-မျိုးတွင် ကာမာဝစရစိတ်သည် ဟီန (အညံ့ဆုံး)တည်း၊ ရူပါဝစရစိတ်ကား ဥက္ကဋ္ဌ (အမြတ်)တည်း၊ အရူပါ-ဝစရစိတ်ကား ထို ရူပစိတ်ထက် မြတ်၍ ဥက္ကဋ္ဌတရ (အထူးအမြတ်= သာ၍မြတ်) တည်း၊ လောကုတ္တရာစိတ်ကား အရူပစိတ် ထက်ပင် မြတ်သောကြောင့် ဥက္ကဋ္ဌတမ (အလွန်အကြူး အထူးမြတ်=အမြတ်ဆုံး)တည်း၊ ဤသို့ ဟီန—ဥက္ကဋ္ဌ—ဥက္ကဋ္ဌတရ—ဥက္ကဋ္ဌတမ-အားဖြင့် ရှေနောက် စီစဉ်ထားသည်။

ကာမာဝစရစိတ်အကျယ်။ ။"တတ္ထ ကတမံ ကာမာဝစရံ" ကား ကာမစိတ်ကို အကျယ်ပြလိုရှိ၍ စချီသော ပုစ္ဆာတည်း။

ကာမာဝစရ— [ကာမ+အဝ+စရ။ ကာမ=ကာမဘုံ၌+အဝ= သက်ဝင်၍+စရ=ဖြစ်သောစိတ်။] ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော စိတ်ကို "ကာမာဝစရစိတ်"ဟု ခေါ်၏၊ အဝစရပုဒ်ကို ဖြုတ်၍ "ကာမ စိတ်"ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

အဝ=သက်ဝင်။ ။"သက်ဝင်"ဟူသည် "သက်ရောက်+ပါဝင်" ခြင်းတည်း၊ ကာမာဝစရ အမည်ရသောစိတ်များသည် ရူပဘုံ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ကြသော်လည်း နာမည်စာရင်း သွင်းသောအခါ (ကာမတဏှာ၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့်) ကာမဘုံ၌သာ သက်ရောက်ကြ-ပါဝင်ကြ သည်"ဟု ဆိုလိုသည်။

၁-လောဘမူစိတ်။ ။သောမနဿ သဟဂတ်-သောမနဿ သဟဂုတ် ဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တံ-ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ဖြစ်သော၊ အသင်္ခါရိကံ အသင်္ခါရိကဖြစ်သော၊ ဧကံ-တပါးသော စိတ်ဌင်း၊ သသင်္ခါရိကံ-သသင်္ခါရိက ဖြစ်သော၊ ဧကံ-တပါးသော စိတ်ဌင်း၊ သောမနဿ သဟဂတံ-သောမနဿ သဟဂုတ်ဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ္တံ-ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်သော၊ အသင်္ခါရိကံ-အသင်္ခါရိက ဖြစ်သော၊ ဧကံ-တပါးသော စိတ်ဌင်း၊ သသင်္ခါရိကံ-သသင်္ခါရိက ဖြစ်သော၊ ဧကံ-တပါးသောစိတ်ဌင်း၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတံ-ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်ဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ္တံ-သော၊ (ရှေက အနက်အတိုင်း ဆိုပါ၊) အသင်္ခါရိကံ-သော၊ ဧကံ-ဌင်း၊ သသင်္ခါရိကံ-သော၊ ဧကံ-ဌင်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတံ-သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ္တံ-သော၊ အသင်္ခါရိကံ-သော၊ ဧကံ-ဌင်း၊ သသင်္ခါရိကံ-သော၊ ဧကံ-တပါးသောစိတ်ဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အဋ္ဌပိ-ရှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤ စိတ်တို့သည်၊ လောဘသဟဂတစိတ္တာနိ နာမ - လောဘသဟဂုတ် စိတ်တို့ မည်၏။

အကုသိုလ်စိတ်

၁-လောဘမူစိတ်။ ။အကုသိုလ်စိတ်သည် လောဘမူ-၈, ဒေါသမူ-၂, မောဟမူ-၂ အားဖြင့် ၁၂-ပါး ရှိ၏၊ ထိုတွင် "သောမနဿ သဟဂတံ" စသည်ကား လောဘမူစိတ်ကိုပြသော စကားရပ်တည်း။

လောဘ သဟဂတ စိတ္တာနိ နာမ — [လောဘ+သဟ+ဂတ။ လောဘ=လောဘနှင့် + သဟ=တကွ + ဂတ=ဖြစ်သည်။] "လောဘ-နှင့်တကွဖြစ်သောစိတ်" ဟူလို၊ လောဘမူလရှိသောကြောင့် "လောဘ

မူလစိတ်" လ-ကို ဖြုတ်၍ "လောဘမူစိတ်" ဟုလည်း ခေါ်စမှတ် ပြုကြ၏၊ "သောမနဿ သဟဂတံ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ္တံ" စသော ပါဠိကို ကြည့်၍ "သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် အသင်္ခါရိက စိတ်-၁, သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် သသင်္ခါရိက စိတ်-၁" ဤသို့စသည်ဖြင့် ပါဠိရှိတိုင်း လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၏ သရုပ်သကောင်ကို ရေတွက်ပါ။

ဝေဒနာခဲ့။ ။ထို့ပြင် ရှေးဦးစွာ "သောမနဿ သဟဂတံ" ဟူသော ပါဠိကို ကြည့်၍ လောဘမူစိတ်၌ သောမနဿ သဟဂုတ် စိတ်-၄, ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်-၄၊ ပေါင်း ၈-ပါးရှိကြောင်းကို ဝေဒနာအပြားအားဖြင့် ခွဲပြရာ၏။ [သောမနဿ-ဥပေက္ခာတို့သည် ဝေဒနာ စေတသိက်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာအားဖြင့် စိတ်သရုပ်ခွဲခြင်းကို "ဝေဒနာခွဲ" ဟု ခေါ်သည်။]

ယောဂခွဲ။ ။ထို့နောက် "ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ္တံ" ဟူသော ပါဠိကို ကြည့်၍ သမ္မယုတ်စိတ်-၄, ဝိပ္ပယုတ်စိတ်-၄၊ ပေါင်း ၈-ပါးရှိကြောင်းကို ယောဂ (ယုတ္တ) အပြားအားဖြင့် ခွဲပြရာ၏။ ["ယောဂ-ယုတ္တ သဒ္ဒါတို့သည် ယှဉ်ခြင်း" အနက်ကို ဟောကြ၏၊ ဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်ခြင်း-မယှဉ်ခြင်း အားဖြင့် ခွဲခြင်းကို "ယောဂခွဲ" ဟု ခေါ်သည်။]

သင်္ခါရခွဲ။ ။ထို့နောက် "သင်္ခါရိကံ" ဟူသော ပါဠိကိုကြည့်၍ အသင်္ခါရိက စိတ်-၄, သသင်္ခါရိက စိတ်-၄၊ ပေါင်း ၈-ပါးရှိကြောင်းကို သင်္ခါရအပြားအားဖြင့် ခွဲပြရာ၏၊ ခွဲပြတိုင်း ခွဲပြတိုင်းပင် ပါဠိကို ရှုတ်စေ၍ ရှုတ်စေ၍ သရုပ်ကို ကောက်ကာ ငင်ကာ ပြတတ်စေရမည်။

သရုပ်ကွဲဘို့။ ။စိတ်တို့၏ သရုပ်သကောင်ကို ကွဲကွဲပြားပြား သိသူကို "သရုပ်ကွဲသူ" ဟု ခေါ်၏၊ ရှေးဦးစွာ သင်ခါစ၌ သရုပ်ကွဲဘို့သာ လိုရင်းဖြစ်သောကြောင့် တပည့်မျှားကို ကွဲကွဲပြားပြား နားလည်အောင် ခွဲခြား၍ ပြကြပါလေ။

၂-ဒေါသမူစိတ်။ ။ဒေါမနဿ သဟဂတ်-ဒေါမနဿ သဟ ဂုတ်ဖြစ်သော၊ ပဋ္ဌိဃသမ္မယုတ္တံ-ပဋ္ဌိဃ သမ္မယုတ်ဖြစ်သော၊ အသင်္ခါရိကံ-အသင်္ခါရိက ဖြစ်သော၊ ဧကံ-တပါးသောစိတ်ဌင်း၊သသင်္ခါရိကံ-သသင်္ခါရိက ဖြစ်သော၊ ဧကံ-ဌင်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဒ္ဝေပိ-နှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤ စိတ်တို့သည်၊ ပဋ္ဌိဃသမ္မယုတ္တ စိတ္တာနိ နာမ-ပဋ္ဌိဃသမ္မယုတ်စိတ်တို့ မည်၏။

၂-ဒေါသမူစိတ်

ပဋ္ဌိဃသမ္မယုတ္တစိတ္တာနိ နာမ = [ပဋ္ဌိဃ+သမ္မယုတ္တ။ ပဋ္ဌိဃ = ဒေါသ+သမ္မယုတ္တ=ယှဉ်သည်။] "ဒေါသနှင့် ယှဉ်သော စိတ်" ဟူလို၊ ဒေါသမူလ ရှိသောကြောင့် "ဒေါသမူလစိတ်" လ-ကို ဖြုတ်၍ "ဒေါသမူစိတ်" ဟုလည်း ခေါ်စမှတ် ပြုကြ၏၊ "ဒေါမနဿ သဟဂုတ် ပဋ္ဌိဃသမ္မယုတ် အသင်္ခါရိက စိတ်-၁, ဒေါမနဿ သဟဂုတ် ပဋ္ဌိဃ သမ္မယုတ် သသင်္ခါရိက စိတ်-၁၊ ပေါင်း ၂-ပါး"ဟု ပါဠိရှိတိုင်း သရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။ [တရားတခု တခုကို "သရူပ(သရုပ်)"ဟု ခေါ်၏၊ သ—ထင်ရှားရှိသော+ရူပ—အထည်ကိုယ်တရား။]

သင်္ခါရခဲ့။ ။သောမနဿ ဉပေက္ခာ ဒေါမနဿ သုခ ဒုက္ခဟူသည် တို့ကား ဝေဒနာစေတသိက်၏ နာမည်မျိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤစိတ်၌ ဒေါမနဿသဟဂုတ်ချည်း ဖြစ်၍ ဝေဒနာအားဖြင့် အပြားမရှိ၊ ပဋ္ဌိဃ သမ္မယုတ်ချည်း (ဒေါသနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ချည်း) ဖြစ်၍ ယောဂ အားဖြင့်လည်း အပြားမရှိ (ဝိပ္ပယုတ်မရှိ-ဟူလို)၊ အသင်္ခါရိကစိတ် သသင်္ခါရိကစိတ်ဟု သင်္ခါရအားဖြင့်သာ ၂-ပါး ပြားသည်။

ဇ၈ဝ၉ဂ

၃-မောဟမူစိတ်။ ။ဥပေက္ခာသဟဂတ်-သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ-သမ္ပယုတ္တံ-ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်ဖြစ်သော၊ ကေံ-တပါးသောစိတ်ရင်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတံ-သော၊ ဥဒ္ဓစ္စ-သမ္ပယုတ္တံ-ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ်ဖြစ်သော၊ ကေံ-ရင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဒွေပိ-နှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤစိတ်တို့သည်၊ မောမူဟစိတ္တာနိ နာမ-မောမူဟစိတ်တို့ မည်၏။

၃-မောမူဟစိတ်

မောမူဟစိတ္တာနိ နာမ = [မောဟ+မူဟ။ မောဟ=သဒ္ဒါလည်း တွေ့ဝေခြင်းအနက်+မူဟ=သဒ္ဒါလည်း တွေ့ဝေခြင်းအနက်ကို ဟောသောကြောင့် "တွေ့ဝေ့ တွေ့ဝေသောစိတ်, ဝါ—အလွန်တွေ့ဝေသောစိတ်"ဟု ဆိုလိုသည်။] မောဟမူဟစိတ်ဟု ဆိုလိုလျက် ရှေ့ ဟကိုချေ၍ "မောမူဟ"ဟု ဆိုထားသည်၊ မောဟမူလရှိသောကြောင့် "မောဟမူလ-စိတ်" လ—ကို ဖြုတ်၍ "မောဟမူစိတ်"ဟုလည်း ခေါ်စမှတ်ပြုကြသည်။

ယောဇနာ။ ။ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဝိစိကိစ္ဆာ သမ္ပယုတ် စိတ်-၁, ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ် စိတ်-၁၊ ပေါင်း ၂-ပါးဟု ပါဠိရှိတိုင်း သရုပ်ခဲ့လေ၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ချည်း ဖြစ်၍ ဝေဒနာအားဖြင့် မကွဲပြား၊ "ဝိစိကိစ္ဆာသမ္ပယုတ်စိတ်, ဥဒ္ဓစ္စသမ္ပယုတ်စိတ်"ဟု ယောဇနာအားဖြင့်သာ ၂-ပါး ပြား၏။

သခ်ါရမပြား။ ။သသခ်ါရိကကို ထောက်၍ အသခ်ါရိကစိတ်ဟူသောနာမည်, အသခ်ါရိကကို ထောက်၍ သသခ်ါရိကစိတ်ဟူသောနာမည်မျှား ဖြစ်ပေါ်လာရလေသည်၊ ဤစိတ်၌ ထိုကဲ့သို့ အချင်းချင်း ထောက်စရာမရှိရကား အသခ်ါရိက, သသခ်ါရိကနာမည် ၂-မျိုးလုံးပင် မရထိုက်၊ ရှေးဆရာအချို့က ဤစိတ် ၂-ပါးကို အသခ်ါရိကဟု နာမည်တပ်ကြသေး၏၊ ကျမ်းဆရာ၏ အလိုကျမည် မထင်။ [အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၄-နိဂုံး။ ။ဣစ္ဆေဝံ-ဤသို့၊ သင္ဌထာပိ-ခပ်သိမ်းသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ ဒ္ဒါဒသ–တဆဲ့နှစ်ပါးကုန်သော၊ အကုသလစိတ္တာနိ-အကုသိုလ် စိတ်တို့သည်၊ သမတ္တာနိ-ပြီးကုန်ပြီ။

၅-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။လောဘမူလာနိ- လောဘမူစိတ်တို့သည်၊ အဒ္ဒေါ-ရှစ်ပါးပြားကုန်၏၊ ဒေါသမူလာ-နိ စ - ဒေါသမူစိတ်တို့သည်ကား၊ ဒ္ဒိေဝ - နှစ်ပါးပြားကုန်၏၊ မောဟမူလာနိ စ-မောဟမူစိတ်တို့သည်ကား၊ ဒ္ဒေ-နှစ်ပါးတို့တည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အကုသလာ-အကုသိုလ်စိတ်တို့သည်၊ ဒ္ဒါဒသ-တဆဲ့နှစ်ပါးတို့သည်၊ သိယုံ-ဖြစ်ကုန်၏။

၄-နိဂုံး။ ။အိမ် စသည်ကို ကာရံသောအခါ အစွန် အဖျားဌ် အနားသတ် ကမ္မတ်ဖုံး ရှိရသကဲ့သို့ ထိုအတူ စကားတရပ် အဆုံးဌ် လည်း ပြန်ရှိဖုံးသော စကားတရပ်ရှိ၏၊ ထိုစကားတရပ်ကို "နိဂုံး"ဟု ခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် "ဣစ္ဆေဝံ၊ ပေ၊ သမတ္တာနိ"ကား နိဂုံးစကားတည်း၊ "ဤသို့ (ဤ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော စကားအရ) အစွမ်းကုန် အပြားအားဖြင့် ၁၂-ပါးပြားသော အကုသိုလ်စိတ်များ ပြီးကုန်ပြီ" ဟူလို။

အကုသလစိတ္တာနိ—[အ + ကုသလ။ အ = မဟုတ် + ကုသလ = အပြစ်ကင်းသည်၊ အကုသလ = အပြစ်ကင်းသည် မဟုတ်, "အပြစ်မကင်းသော တရား" ဟူလို။] ဤစကားအရ—လောဘ ဒေါသ စသောအပြစ်မှ မကင်းသောစိတ်ကို "အကုသလစိတ်" ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

၅-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။[သံ + ဂဟ။ သံ = အကျဉ်းချုံးရှု + ဂဟ = ယူကြောင်းစကား။] အလွယ်တကူ ဆောင်ယူဘို့ရာ အကျဉ်းချုပ်စကားကို "သင်္ဂဟ" ဟု ခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဤ"အဒ္ဒေါ လောဘ-မူလာနိ" ဂါထာသည် သင်္ဂဟဂါထာတည်း။ ထိုတွင်....

အဋ္ဌမ **လောဘမူလာနိ**—ကား သောမနဿ သဟဂတ် ဒိट्ठိဂတ သမ္မယုတ္တံ အသင်္ခါရိကမေကံ"စသော လောဘမူစိတ် ၈-ပါးကို အကျဉ်းချုပ်သော စကားတည်း။

ဒေါသမူလာနိ **စ** **ဒ္ဝိ** **ခ**—ကား "ဒေါမနဿ သဟဂတံ"စသော ဒေါသမူ စိတ် ၂-ပါးကို အကျဉ်းချုပ်သော စကားတည်း။

မောဟမူလာနိ **စ** **ဒ္ဝေ**—ကား "ဥပေက္ခာသဟဂတံ"စသော မောဟမူ စိတ် ၂-ပါးကို အကျဉ်းချုပ်သော စကားတည်း။

ဣတိ **ဒ္ဝါဒသာကုသလာသိယံ**—ကား "ဣစ္စေဝံ" စသော နိဂုံးအကျယ်ကို အကျဉ်းပြသော (နိဂုံးကျဉ်း) စကားတည်း၊ နောက် သင်္ဂဟဂါထာ မျှားဌ္ဌလည်း ဤနည်းချည်း ခဲ့စိတ်လေ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) စိတ်ပိုင်း၏အစသည် အဘယ် စကားရပ်နည်း။

(ခ) ကာမာဝစရစသော စိတ် ၄-မျိုးကို အဘယ်သဘောအားဖြင့် ရှေနောက် စဉ်ထားသနည်း။

(ဂ) အဘယ့်ကြောင့် ကာမာဝစရစိတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဃ) အဘယ့်ကြောင့် လောဘမူစိတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(c) လောဘမူစိတ်၌ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း၊ ပါဠိထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပြပါ။

(စ) သမ္မယုတ်စိတ် ဝိပ္ပယုတ်စိတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း၊ ပါဠိကို ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပြပါ။

(ဆ) အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိကစိတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း၊ ပါဠိကို ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပြပါ။

(ဇ) ဒေါသမူစိတ်၌ အသင်္ခါရိကစိတ် သသင်္ခါရိကစိတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(စျ) မောဟမူစိတ်၌ သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ်စိတ် မည်မျှစီရှိသနည်း။

(ဉ) မောဟမူဒွေးသည် အသင်္ခါရိကလော သသင်္ခါရိကလော။

(ဋ) အချို့က အဘယ်သို့ ယူကြသနည်း၊ ထိုအယူသည် ကျမ်းဆရာ၏ အာဘော် ဟုတ်နိုင်မည်လော။

(ဌ) ဣစ္ဆေဝံ စသော စကားကို နာမည် ဘယ်သို့ ခေါ်သနည်း။

(ဍ) အဘယ့်ကြောင့် အကုသိုလ်စိတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဎ) အဌမော လောဘမူလာနိ ဂါထာကို နာမည်ဘယ်သို့ခေါ်သနည်း။

(ဏ) ထိုဂါထာကို အနက်ပေး၍ အကျဉ်းချုပ် ယူပုံကို ပြောပြပါ။

(တ) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-၌ သောမနဿ သဟဂုတ် ဒေါမနဿ သဟဂုတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပြပါ။

(ထ) သမ္မယုတ်, ဝိပ္ပယုတ် မည်မျှစီရှိသနည်း။

(ဒ) အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက အမည်ရသော စိတ်များ မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(ဓ) အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက အမည်မရသော သင်္ခါရဝိမုတ်စိတ် များကား မည်မျှရှိသနည်း။

၁-အကုသလဝိပါက်။ ။ဥပေက္ခာ သဟဂတ်-ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်ဖြစ်သော၊ စက္ခုဝိညာဏ်-စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ရင်း၊ တထာ-ထို ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဖြစ်သော၊ သောတဝိညာဏ်-ရင်း၊ ဃာနဝိညာဏ်-ရင်း၊ ဇိဝှါဝိညာဏ်-ရင်း၊ ဒုက္ခသဟဂတ်-ဒုက္ခသဟဂုတ်ဖြစ်သော၊ ကာယဝိညာဏ်-ရင်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတ်-သော၊ သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ္တံ-သမ္ပဋိစ္ဆိန်းစိတ်ရင်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတံ-သော၊ သန္တီရဏစိတ္တံ စ-သန္တီ-ရဏစိတ်ရင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သတ္တပိ-ခုနစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤစိတ်တို့သည်၊ အကုသလဝိပါကစိတ္တာနိ နာမ-အကုသလဝိပါက်စိတ်တို့ မည်၏။

အဟိတ်စိတ်

အကုသလဝိပါက်စိတ်

တထာ သောတဝိညာဏံ။ ။ဤ၌ တထာသဒ္ဒါဖြင့် သောတဝိညာဏ်-ဃာန,ဇိဝှါဝိညာဏ်စိတ်တို့လည်း စက္ခုဝိညာဏ်ကဲ့သို့ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်-မျှား ဖြစ်ကြောင်းကို ညွှန်ပြသည်။

အကုသလဝိပါကစိတ္တာနိ။ ။[အကုသလ=အကုသိုလ်+ဝိပါက=အကျိုး။] "အကုသိုလ်၏ အကျိုးဖြစ်သော စိတ်မျှား" ဟူလို၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်-၁၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သောတဝိညာဏ်-စိတ်-၁ စသည်ဖြင့် အကုသလဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး၏ သရုပ်ကို ပါဠိ-ကြည့်၍ ရေတွက်ပြီးလျှင် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်-၆, ဒုက္ခသဟဂုတ်-စိတ်-၁၊ ပေါင်း ၇-ပါးဟု ဝေဒနာအပြားအားဖြင့်သာ ခွဲပြနှင့်ပါဦး။

၂-အဟိတ်ကုသလဝိပါက်။ ။ဥပေက္ခာသဟဂတ်-သော၊ ကုသလဝိပါက်-ကုသိုလ်၏အကျိုး ဖြစ်သော၊ စက္ခုဝိညာဏ်-ဌင်း၊ တထာ-ထို ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဖြစ်သော၊ သောတဝိညာဏ်-ဌင်း၊ ဃာနဝိညာဏ်-ဌင်း၊ ဇိဝှါ-ဝိညာဏ်-ဌင်း၊ သုခသဟဂတ်-သုခသဟဂုတ်ဖြစ်သော၊ ကာယ-ဝိညာဏ်-ဌင်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတ်-သော၊ သမ္ပဋ္ဆိစ္ဆနစိတ္တ-ဌင်း၊ သောမနဿ သဟဂတ်-သော၊ သန္တီရဏစိတ္တ-ဌင်း၊ ဥပေက္ခာ-သဟဂတ်-သော၊ သန္တီရဏစိတ္တ စ-ဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အဌပိ-ရှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤစိတ်တို့သည်၊ ကုသလ-ဝိပါကာ ဟေတုကစိတ္တာနိ နာမ-ကုသလဝိပါက် အဟိတ်စိတ်တို့ မည်၏။

၂-အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်စိတ်

ကုသလဝိပါကာ ဟေတုကစိတ္တာနိ—[ကုသလဝိပါက=ကုသိုလ်၏အကျိုး + အဟေတုက = အလောဘစသော ယှဉ်ဘက်ဟိတ် မရှိ။] "ကုသိုလ်အကျိုးဖြစ်သော ယှဉ်ဘက်ဟိတ် မရှိသောစိတ်" ဟူလို၊ ဤကုသလဝိပါက် အဟိတ်စိတ် ၈-ပါး၏ သဘောကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပြီးလျှင် "ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်-၆, သုခသဟဂုတ်စိတ်-၁, သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်-၁၊ ပေါင်း ၈-ပါး"ဟု ဝေဒနာအားဖြင့်သာ ခွဲနှင့်ပါ။

အဟေတုက ထည့်ရကျိုး။ ။အကုသလဝိပါက်စိတ်သည် အဟိတ်ဝိပါက်တမျိုးသာ ရှိရကား "အဟိတ်လေလား, သဟိတ်လေလား"ဟု ယုံမှားဘွယ်မရှိသောကြောင့် အကုသလဝိပါက်၏ အဆုံး(နိဂုံး)စကား၌ အဟေတုကသဒ္ဒါ မထည့်ဘဲ "အကုသလဝိပါက စိတ္တာနိ နာမ"ဟု ဆိုခဲ့သည်၊ ကုသလဝိပါက်စိတ်ကား နောက်၌ (မဟာဝိပါက် ရူပဝိပါက်

၃-အဟိတ်ကြိယာ။ ။ဥပေက္ခာသဟဂတံ-သော၊ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာ-
ဝဇ္ဇနစိတ္တံ - ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ရင်း၊ တထာ-ထိုဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဖြစ်သော၊ မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်-စိတ္တံ-မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ရင်း၊ သောမနဿသဟဂတံ-သော၊ ဟသိတုပ္ပါဒစိတ္တံ စ-ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်ရင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တိဏိပိ-သုံးပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤစိတ်တို့သည်၊ အဟေ-တုကကြိယစိတ္တာနိ နာမ-အဟိတ်ကြိယာစိတ်တို့ မည်၏။

အရူပဝိပါက် လောကုတ္တရာဝိပါက်ဟု) သဟိတ်ဝိပါက်တွေ ရှိသေးသော ကြောင့် ဤကုသလဝိပါက်သည် သဟိတ်လေလား အဟိတ်လေလား ဟု ယုံမှားဘွယ်ရှိရကား "သဟိတ်ဝိပါက် မဟုတ်"ဟု သဟိတ်ဝိပါက်ကို တားမြစ်ဘို့ရာ ဤကုသလဝိပါက်၏ အဆုံး(နိုဂုံး)၌ အဟေတုကသဒ္ဒါ ထည့်၍ "ကုသလဝိပါကာဟေတုကစိတ္တာနိ နာမ"ဟု မိန့်သည်။

[ဆောင်] ၁။ အကုသလ, ဝိပါကဆုံး, ထိုနိဂုံးဝယ်, ဟယ်ချဘွယ်ရိပ်, သဟိတ်ဝိပါက်, မရှိတွက်ကြောင့်, ထည့်စွက်သမ္ဘ, အဟေတုက, ထူး—မပြ, သဒ္ဒထုံးစံတည်း။

၂။ ကုသလဝိပါက်, နိဂုံးတွက်မှာ, တဖြာ သဟိတ်-ဝိပါက်စိတ်တွေ, မပါစေဘို့, အဟေတုက, ထည့်စွက်ပြ, ဆရာ့သုံးဟန်တည်း။

၃-အဟိတ်ကြိယာစိတ်

အဟေတုက ကြိယစိတ္တာနိ။ ။သဟိတ်ဖြစ်သော မဟာကြိယာ ရူပ အရူပကြိယာတို့ကို တားမြစ်လို၍ အဟေတုကဟု ဝိသေသန ကူမရသည်၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်-၁ စသည်ဖြင့် ပါဠိရှိတိုင်း

၄-နိဂုံး။ ။ဣစ္ဆေစံ-ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ-ခပ်သိမ်းသော အပြား အားဖြင့်လည်း၊ အဌာရသ-တဆဲ့ရှစ်ပါး ကုန်သော၊ အဟေတုကစိတ္တာနိ-အဟိတ်စိတ်တို့သည်၊ သမတ္တာနိ-ပြီးကုန်ပြီ။

၅-သင်္ဂဟ။ ။အကုသလဝိပါကာနိ-အကုသလ ဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊သတ္တ-ခုနစ်ပါးတို့တည်း၊ပုညပါကာနိ-အဟိတ် ကုသလဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊ အဋ္ဌမာ-ရှစ်ပါး ပြားကုန်၏၊ ကြိယစိတ္တာနိ-ကြိယာစိတ်တို့သည်၊ တီဏိ-သုံးပါးတို့တည်း။ ဣတိ-ဤသို့၊ အဟေတုကာ-အဟိတ်စိတ်တို့သည်၊ အဋ္ဌာရသ-တဆဲ့ရှစ်ပါးတို့တည်း။

ရေတွက်ပြီးလျှင်, "ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် စိတ်-၂, သောမနဿ သဟဂုတ် စိတ်-၁၊ ပေါင်း အဟိတ်ကြိယာ စိတ် ၃-ပါးတည်း" ဟု ဝေဒနာ အပြား အားဖြင့် ခွဲပါ။ [နိဂုံးနှင့် သင်္ဂဟဂါထာ အဓိပ္ပါယ်မှာ လွယ်၏။]

သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ်။ ။ဒိဋ္ဌိ ပဋိဃ (ဒေါသ) ဝိစိကိစ္ဆာဥဒ္ဓစ္စာဏ် (ပညာ) ဟူသော စေတသိက် အထူးတို့နှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကို သမ္မယုတ်၊ ထိုကဲ့သို့ စေတသိက်အထူးနှင့် မယှဉ်သောစိတ်ကို ဝိပ္ပယုတ်ဟု ခေါ်ရကား ဤ အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးလုံးသည် ထိုစေတသိက် အထူးမျှားနှင့် မယှဉ်သောကြောင့် "ဝိပ္ပယုတ်ချည်းသာ" ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြ၏။ [ဤ ဣမ်း၏ အယူကို ဘာသာဋ္ဌီကာမှာ ရှုပါ။]

အသခ်ါရိက သသခ်ါရိက။ ။သခ်ါရသဒ္ဒါသည် "ပြုပြင်တတ်" ဟူသောအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် တစုံတခုကိစ္စကို မပြုလိုချိန် တွန့်တိုဆုတ်နစ်သော စိတ် ဖြစ်နေသောအခါ ထိုစိတ်မျိုးကို ပြုပြင်ပေးတတ်သော ဆရာ မိဘ စသူတို့၏ ကာယပယောဂနှင့် ဝစီပယောဂ

သည်ရင်း, မိမိ၏ ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂနှင့် မနောပယောဂ သည်ရင်း သခ်ါရမည်၏။ ["သခ်ၨရောတိ—ဆုတ်နစ်သောစိတ်ကို (မဆုတ်နစ်အောင်) ပြုပြင်တတ် (ပြင်ဆင်ပေးတတ်)၏၊ ဣတိ သခ်ါရော" ဟု ပြု။]

[ဆောင်] ဘစုံတခု, ကိစ္စမှုကို, မပြုလို၍, တွန့်တိုဆုတ်နစ်, စိတ်ဖြစ်သော ခါ, ဆရာ မိဘ, ဟူသမျှတို့, ကာယ-ဝစီ, ဤနှစ်လီဖြင့်, ထို ဤ ခိုင်းစေ, ငေါက်ငန်းလေတည့်၊ တထွေတိုက်တွန်း, ကျိုးပြစ် ညွှန်းလျက်, မေးထိုးလက်ပြ, ပယောဂနှင့်,.... တက်ကြွဘွယ်ရာ, ကိုယ့်ဘာသာလည်း, ကောင်းစွာ ကျိုးပြစ်, ကြံစိစစ်၍, အားသစ်ဘွယ်မျှ၊, ဂါထာပျို့ ကို, ရွတ်လိုတခဏ်း, လက်ရုံးတန်းလျက်, လမ်းလျှောက်မှ, အစုစုသည့်, မှတ်ရှ သခ်ါရချည်းတည်း။

ထက်—မထက်။ ။ထို သခ်ါရမျိုးနှင့် မကင်းစကောင်းသော စိတ်ကို သသခ်ါရိက, ထိုသခ်ါရမျိုးနှင့် ကင်း၍ အလိုအလျောက် ဖြစ်ကောင်းသော စိတ်ကို အသခ်ါရိကဟု ခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် အသခ်ါ-ရိက အမည်ရသော စိတ်သည် ထက်မြက်၏, သသခ်ါရိက အမည်ရသော စိတ်ကား မထက်မြက်ချေ၊ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်၏ ရူပါရုံကိုမြင်ခြင်း သတ္တိသည် သခ်ါရရှိမှုကြောင့်လည်း မည့်ဖျင်း, သခ်ါရမရှိမှုကြောင့်လည်း ထူး၍ မထက်မြက်၊ သောတဝိညာဏ် စသည်၌လည်း ဤနည်းပင်၊ ဤသို့ ထက် မထက် နှစ်မျိုး မကွဲကောင်းသောကြောင့် အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးလုံးကို အသခ်ါရိက ဟူ၍ဝင်း, သသခ်ါရိက ဟူ၍ဝင်း မဆိုအပ်။

အခ္ခါ၀ါဒ။ ။ရှေးဆရာအချို့က "၁၈-ပါးလုံး အသခ်ါရိက" ဟု ဆို၏၊ နောက်ဆရာအချို့က "အသခ်ါရိက သသခ်ါရိက နှစ်ပါးသင့်"ဟု ဆို၏၊ ထိုဆရာတို့ အဆိုကို ဘာသာဋီကာ၌ စိစစ်ထားသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အကုသလဝိပါက်စိတ် မည်မျှရှိ၍, ထိုစိတ်တွင် ဥပေက္ခာသဟ-ဂုတ်စိတ်, ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် မည်မျှစီရှိသနည်း။

(ခ) အဟိတ် ကုသလဝိပါက်စိတ် မည်မျှရှိ၍, ထိုစိတ်တွင် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သုခသဟဂုတ် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် မည်မျှစီရှိသနည်း။

(ဂ) အကုသလဝိပါက်စိတ်၏ နိဂုံးခ္ခ အဟေတုကသဒ္ဒါ မထည့်ဘဲ, အဘယ်ကြောင့် ကုသလဝိပါက်စိတ်၏ နိဂုံးကျမှ အဟေ-တုကသဒ္ဒါ ထည့်ရသနည်း။

(ဃ) အဟိတ်ကြိယာစိတ် မည်မျှရှိ၍ ထိုစိတ်တွင် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

(င) အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးလုံးခ္ခ သောမနဿ, ဥပေက္ခာ, သုခ, ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်များ မည်မျှစီရှိသနည်း။

(စ) ဣစ္ဆေဝံ—စသည်ကို အဘယ်သို့ နာမည်ခေါ်သနည်း။

(ဆ) သတ္တာကုသလပါကာနိ ဟူသော သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေးပြီးလျှင် အကျဉ်းချုပ်ယူပုံကို ပြပါ။

(ဇ) အဟိတ်စိတ် အားလုံးကို သမ္မယုတ်ဟု ယူကြသလော, ဝိပ္ပယုတ်ဟု ယူကြသလော။

(စျ) အသင်္ခါရိကလော, သသင်္ခါရိကလော၊ ရှေးဆရာ အချို့အချို့က အဘယ်သို့ ယူကြသနည်း။

(ဉ) အဘယ်ကို သင်္ခါရဟု ခေါ်သနည်း, လက်ဘဏ်ထောက်ပြပါ။

(ဋ) အဘယ်စိတ်မျိုးကို အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိကဟု ခေါ်သနည်း။

(ဌ) အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိက ၂-မျိုးတွင် အဘယ်စိတ်က ထက်မြက်သနည်း။

သောဘနစိတ်များ။ ။ပါပါဟေတုကမုတ္တာနိ – အကုသိုလ်စိတ် အဟိတ်စိတ်တို့မှ လွတ်ကုန်သော၊ ကျေနသဒ္ဓိ-တခုယုတ် ခြောက်ဆယ်သော၊ စိတ္တာနိ-စိတ်တို့ကို၊ သောဘနာနိတိ-သောဘနစိတ်တို့ ဟူ၍၊ ဝုစ္စရေ-ဆိုအပ်ကုန်၏၊ အထဝါ-အကျယ်တနည်းကား၊ ပါပါဟေတုက-မုတ္တာနိ-ကုန်သော၊ ဧကနဝုတိပိ - ကိုးဆယ့်တပါးလည်းဖြစ်သော၊ စိတ္တာနိ-တို့ကို၊ သောဘနာနိတိ-ဟူ၍၊ ဝုစ္စရေ-ဆိုအပ်ကုန်၏။

သောဘနစိတ်များ

ဤဂါထာကား အကုသိုလ်စိတ် အဟိတ်စိတ်မှတပါး ကြွင်းကျန်သော အကျဉ်း-၅၉ အကျယ်-၉၁ ပါးသော စိတ်တို့ကို "သောဘန" မည်၏ဟု နာမည်ပေးသော ဂါထာတည်း၊ ထိုဂါထာ၌ "ပါပါဟေတုက-မုတ္တာနိ၊ပေ၊ ကျေနသဒ္ဓိ စိတ္တာနိ" ဖြင့် သောဘနစိတ်အကျဉ်းကို ပြသည်၊ "အထေက နဝုတိပိဝါ"ဖြင့် သောဘနစိတ် အကျယ်ကိုပြသည်၊ အထနှင့်ဝါကို ပေါင်း၍ "အထဝါ"ဟု ဆိုသည်၊ ဤဂါထာသည် အဟိတ်စိတ်တွင် ပါဝင်သော ဂါထာမဟုတ်၊ ဆိုအပ်လတ္တံ့သော သောဘနစိတ်များ၏ ရှေ့တော်ပြေး အချီ ဂါထာသာတည်း။

အသောဘနအမည်။ ။သောဘနအမည် မရသော အကုသိုလ်စိတ်နှင့် အဟိတ်စိတ်ကို ဗျတိရေက—အဝုတ္တသိဒ္ဓိနည်းအရ "အသော-ဘနစိတ်" ဟု အမည်ပေးကြသေး၏၊ ထိုအယူ၏ မသင့်ကြောင်းကို "အသောဘန နာမည်မလို" ဟု ခေါင်းတပ်၍ ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပြီ။ [ဗျတိရေက—ပြောင်းပြန်ယူရသောနည်း၊ "သောဘနမဟုတ်လျှင် အသောဘန" ဟူလို၊ အဝုတ္တသိဒ္ဓိ=ကျမ်းဆရာက အသောဘနဟု တိုက်ရိုက် မဆိုအပ်သော်လည်း ပြီးနိုင်သောနည်း။]

ကေဝုစ်အနက်။ ။ကျွန်ုပ်သတိ (တခုယုတ်နှစ်ဆယ်) အစ, နဝ နဝုတိ (၉၉) အဆုံးရှိသော သင်္ချာသဒ္ဒါတို့သည် မျှားသောအားဖြင့် ဣတ္ထိလိင် ကေဝုစ်ချည်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကျွန်သင့်, ကေနဝုတိ တို့၌ ကေဝုစ်အနက် သုံးလိုက်သည်။

[ဆောင်] ဝိသတျာဒိ, နဝုတိ, ဣတ္ထိကေဝုစ်။

ထို့ပြင်—ယခုကာလ သင်္ချာပုဒ်တွေကို အနက်ပြန်ရာ၌ သဒ္ဒစည်းမျဉ်းကို ကျူးလွန်နေတတ်ကြသည်၊ ဥပမာ—"သတ္တ-ခုနစ်ပါ၊အပြား ရှိကုန်၏"ဟု အနက်ပြန်လျှင် "အပြား+ရှိ"ဟူသော အနက်မျှားသည် "သတ္တ"ဟူသော ပါဠိ၌ မရနိုင်ပါ၊ ဓာတုစည်း ဝိဓေယ်တို့နှင့် တွဲဘက်နေမှသာ "သတ္တဓာ—ခုနစ်ပါးပြားကုန်၏" ဟုရင်း "သတ္တဝိဓော—ခုနစ်ပါး အပြားရှိ၏"ဟုရင်း အနက်ပြန်နိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် သင်္ချာပုဒ်မျှား၏အနက်ကို ဤကျမ်းအဆိုအတိုင်း သတိထားကြပါကုန်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းမျှား

(က) အသောဘနစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ [ပြောရိုး အတိုင်း "အသောဘန"ဟု ခေါ်လိုက်သည်။]

(ခ) အသောဘနစိတ်၌ သုခ ဒုက္ခ သောမနဿ ဒေါမနဿ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်တို့ မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(ဂ) သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(ဃ) အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက အမည်ရသောစိတ်က မည်မျှရှိ၍, အမည်မရသောစိတ်က မည်မျှရှိသနည်း။

(c) ကျွန်သင့် ကေနဝုတိတို့ကို အရေအတွက်မျှားပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ကေဝုစ်နက် ပေးရသနည်း, အထောက်ပြပါ။

၁-မဟာကုသိုလ်။ ။သောမနဿသဟဂတံ – သော၊ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ–ဉာဏသမ္ပယုတ် ဖြစ်သော၊ အသင်္ခါရိကံ–သော၊ ဧကံ–ဂဏန်း၊ သသင်္ခါရိကံ-သော၊ ဧကံ–ဂဏန်း၊ သောမနဿသဟဂတံ–သော၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တံ–ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ဖြစ်သော၊ အသင်္ခါရိကံ–သော၊ ဧကံ – ဂဏန်း၊ သသင်္ခါရိကံ–သော၊ ဧကံ–ဂဏန်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတံ–သော၊ ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ–သော၊ အသင်္ခါရိကံ–သော၊ ဧကံ–ဂဏန်း၊ သသင်္ခါရိကံ–သော၊ ဧကံ–ဂဏန်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတံ–သော၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တံ – သော၊ အသင်္ခါရိကံ – သော၊ ဧကံ–ဂဏန်း၊ သသင်္ခါရိကံ–သော၊ ဧကံ–ဂဏန်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ အဋ္ဌပိ–ရှစ်ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ–ဤစိတ်တို့သည်၊ ကာမာဝစရကုသလစိတ္တာနိ နာမ – ကာမာဝစရကုသိုလ် စိတ်တို့မည်၏။

ကာမသောဘနစိတ်

၁-မဟာကုသိုလ်စိတ်။ ။ကာမ ရူပ အရူပ လောကတွင်ရှိ ကုသိုလ်တို့တွင် ကာမကုသိုလ်က အရေအတွက် များသောကြောင့် ဤ ကာမကုသိုလ်စိတ်ကို "မဟာကုသိုလ်စိတ်" ဟုလည်း ခေါ်စမှတ် ပြုကြ၏၊ (မဟာ=များသော+ကုသလ=ကုသိုလ်၊) မဟာဝိပါက် မဟာကြိယာဟု ခေါ်ရာ၌လည်း ဤနည်းပင်။ [အချို့ဆရာတို့ အဆိုကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

သရုပ်ခွဲ။ ။သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက စိတ်-၁၊ စသည်ဖြင့် မဟာကုသိုလ်စိတ်-၈-ပါး၏ သရုပ်ကို ပါဠိရှိတိုင်း ရေတွက်ပြီးလျှင် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်-၄၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄၊ ပေါင်း ၈-ပါး၊ သမ္ပယုတ်စိတ်-၄၊ ဝိပ္ပယုတ်စိတ်-၄၊ ပေါင်း ၈-ပါး၊

၂–မဟာဝိပါက်။ ။သောမနဿ သဟဂတ်–သော၊ [ကုသိုလ် အတိုင်း အနက်ဆို။] သဟေတုက ကာမာ ဝစရ ဝိပါကစိတ္တာနိ နာမ – သဟိတ် ကာမာဝစရ ဝိပါက်စိတ် တို့မည်၏။

၃–မဟာကြိယာ။ ။သောမနဿသဟဂတ်–သော၊ [ကုသိုလ် အတိုင်း အနက်ဆို။] သဟေတုက ကာမာဝစရ ကြိယစိတ္တာနိ နာမ – သဟိတ် ကာမာဝစရ ကြိယာစိတ်တို့မည်၏။

၄–နိဂုံး။ ။ဣစ္စေဝံ – ဤသို့၊ ဘဗ္ဗထာပိ – လည်း၊ စတုဝိသတိ-နှစ်ဆယ့်လေးပါးသော၊ သဟေတုက ကာမာဝစရ-ကုသလ ဝိပါက ကြိယစိတ္တာနိ – ကာမာဝစရ ကုသိုလ်, သဟိတ် ကာမာဝစရဝိပါက်, သဟိတ် ကာမာဝစရ ကြိယာစိတ်တို့သည်၊ သမတ္တာနိ – ပြီးကုန်ပြီ။

အသင်္ခါရိကစိတ်-၄၊ သသင်္ခါရိကစိတ်-၄၊ ပေါင်း ၈-ပါးဟု ဝေဒနာ ယောဂ သင်္ခါရအပြားအားဖြင့် ခွဲပါ။

၂-သဟေတုက ကာမာဝစရ ဝိပါက စိတ္တာနိ နာမ— အဟိတ် ကုသလဝိပါက်ကို တားမြစ်လို၍ "သဟေတုက"ဟု ဝိသေသန ကူမရသည်၊ ဤဝိပါက်ကို "မဟာဝိပါက်စိတ်"ဟုလည်း ခေါ်စမှတ် ပြုသေး၏။

၃-သဟေတုက ကာမာဝစရ ကြိယစိတ္တာနိ နာမ—အဟိတ် ကြိယာစိတ်ကို တားမြစ်လို၍ "သဟေတုက"ဟု ဝိသေသနကူမရသည်၊ ဤကြိယာစိတ်ကို "မဟာကြိယာစိတ်"ဟုလည်း ခေါ်စမှတ် ပြုသေး၏၊ ဤမဟာဝိပါက် မဟာကြိယာစိတ်တို့၌ သရုပ်ခွဲပုံမှာ မဟာကုသိုလ်စိတ် တုန်းက ခွဲပုံနှင့်တူပြီ။

၅–သင်္ဂဟ။ ။သဟေတု ကာမာဝစရ ပုညပါက ကြိယာ–ကာမာဝစရကုသိုလ်, သဟိတ် ကာမာဝစရ ဝိပါက်, သဟိတ် ကာမာဝစရ ကြိယာစိတ်တို့ကို၊ ဝေဒနာ-ဉာဏ သခ်ါရဘေဒေန–ဝေဒနာအပြား, ဉာဏ်အပြား, သခ်ါရအပြားအားဖြင့်၊ စတုဝီသတိ-နှစ်ဆယ့်လေးပါးဟူ၍၊ မတာသိအပ်ကုန်၏။

၅-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။"ဝေဒနာဉာဏ သခ်ါရ—ဘေဒေန စတုဝီသတိ" စသော ဤဂါထာကား ကာမသောဘနစိတ်ကို အကျဉ်းချုပ်ရေတွက်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာတည်း။

ဝေဒနာဖြင့် မြှောက်။ ။"ဝေဒနာဉာဏ၊ပေ၊ စတုဝီသတိ"အရ သောမနဿ သဟဂတံ (ဝေဒနာ) ဉာဏသမ္ပယုတ္တံ(ဉာဏ်)အသခ်ါရိက မေကံ(သခ်ါရ)ဟု အစဉ်အတိုင်းရှု၍ ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ ၃-ပါးကို "သောမနဿ=ဥပေက္ခာ" ဝေဒနာ ၂-ပါး အပြားအားဖြင့် မြှောက်ပွါးလျှင် ၆-ပါး ဖြစ်၏။

ဉာဏ်သခ်ါရဖြင့် မြှောက်။ ။ထို ၆-ပါးကို ဉာဏ်ယှဉ် မယှဉ် (သမ္ပယုတ် ဝိပ္ပယုတ်) ၂-ပါးအပြားအားဖြင့် မြှောက်ပွါးလျှင် ၁၂-ပါးဖြစ်၏၊ ထို ၁၂-ပါးကို သခ်ါရ ရှိ-မရှိ (အသခ်ါရိက သသခ်ါရိက) ၂-ပါး အပြားအားဖြင့် မြှောက်ပွါးလျှင် ၂၄-ပါးဖြစ်၏။....ဤကား ဂါထာအဆိုအတိုင်း ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ ၃-ပါးလုံးကို ပေါင်း၍ မြှောက်ပွါးခြင်းတည်း။

ကုသိုလ်သက်သက်။ ။ကုသိုလ်ချည်းသက်သက် ရေတွက်လိုလျှင် ကုသိုလ်ကို ဝေဒနာအပြားအားဖြင့် မြှောက်၊ ၂-ပါးဖြစ်၏၊ ထို ၂-ပါးကို တဖန် ဉာဏ်အပြားအားဖြင့် မြှောက်၊ ၄-ပါးဖြစ်၏၊ ထို ၄-ပါးကို တဖန် သခ်ါရအပြားအားဖြင့် မြှောက်၊ ၈-ပါးဖြစ်၏၊ ဝိပါက်ကြိယာ တို့ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း မြှောက်ပါ။

ကာမဝိတ်ပေါင်း။ ။ကာမေ–ကာမ တဆဲ့တဘုံ၌၊ (အဝ-စရာနီ-သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော စိတ်တို့သည်၊) တေဝီသ-နှစ်ဆဲ့သုံးပါးသော၊ ပါကာနီ-ဝိပါက်စိတ်တို့ဌင်း၊ ဝီသတိ-နှစ်ဆယ်သော၊ ပုညာ ပုညာနီ–ကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်တို့ဌင်း၊ ကောဒသ-တဆဲ့တပါးကုန်သော၊ ကြိယာ စ–ကြိယာစိတ်တို့ဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သဗ္ဗထာ-ခပ်သိမ်းသော အပြားအားဖြင့်၊ စတု ပညာသ – ငါးဆယ့်လေးပါးသည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

ကာမသောဘနအမည်။ ။ဤကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ ၂၄-ပါးသည် ကာမစိတ်တွင် ပါဝင်သောကြောင့် "ကာမ"လည်း မည်၏၊ သောဘနစိတ်များတွင် ပါဝင်သောကြောင့် "သောဘန"လည်းမည်၏၊ အမည်နှစ်ရပ်ကို ပေါင်းစပ်၍ "ကာမသောဘနစိတ်" ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြ၏။

ကာမစိတ်ပေါင်း။ ။ဤ "ကာမေ တေဝီသ ပါကာနီ" ဂါထာကား ကာမစိတ် ၅၄-ပါးလုံးကို ပေါင်းရုံးရေတွက်ခြင်းနှင့်တကွ နိုဂုံးကို ပြသော "သင်္ဂဟနိုဂုံး" ဂါထာတည်း။

တေဝီသ ပါကာနီ—အရကား အဟိတ်ဝိပါက်-၁၅, မဟာဝိပါက် ၈-တည်း။

ပုညာ'ပုညာနီ ဝီသတိ—အရကား အကုသိုလ်-၁၂, မဟာကုသိုလ် ၈-တည်း။

ကောဒသ ကြိယာ—အရကား အဟိတ်ကြိယာ-၃, မဟာကြိယာ ၈-တည်း။

ဣတိ စတုပညာသ သဗ္ဗထာ—ကား နိဂုံးတည်း၊ အားလုံးပေါင်းလျှင် စတုပညာသအရ ကာမစိတ်-၅၄ ရှိသည်-ဟူလို။

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ၃—ပ-မ-ဗ-သ-စ

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) မဟာဝိပါက် မဟာကြိယာစိတ်တို့၏ နိဂုံးဌ ဘာ့ကြောင့် သဟေ-တုက-သဒ္ဒါကို ထည့်ရသနည်း။

(ခ) ကာမသောဘန သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေး၍ အဓိပ္ပါယ်ပြပါ။

(ဂ) ကာမသောဘနစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ အကျဉ်းချုပ် ရေတွက်ပြပါ။

(ဃ) ထိုကာမသောဘနစိတ်၌ သောမနဿသဟဂုတ် ဥပေက္ခာသဟ-ဂုတ်စိတ်တို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

(င) သမ္ပယုတ် ဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက စိတ်တို့ကား မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

(စ) ကာမေ တေဝီသ ပါကာနိ—စသော ဂါထာသည် ဘာကို ပြသော ဂါထာနည်း။

(ဆ) ကာမာဝစရစိတ် (သို့မဟုတ်—ကာမစိတ်) မည်မျှရှိသနည်း။

(ဇ) ကာမစိတ်တွင် ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

(စျ) သုခ ဒုက္ခ သောမနဿ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်တို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

(ဉ) သမ္ပယုတ် ဝိပ္ပယုတ် အမည်ရသောစိတ်တို့ မည်မျှစီရှိ၍, သမ္ပယုတ် ဝိပ္ပယုတ် အမည်မရသောစိတ်တို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

(ဋ) အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက အမည်ရသော စိတ်တို့က မည်မျှစီရှိ၍, အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက အမည်မရသောစိတ်က မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

ကာမစိတ်-၅၄ ပြီး၏။

၁-ရူပကုသိုလ်။ ။ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေကဂ္ဂတာ သဟိ-
တံ – ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂတာ
စျာန်အင်္ဂါငါးပါးနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ပဌမဈာန် ကုသလ-
စိတ္တံ – ပဌမစျာန် ကုသိုလ်စိတ်၎င်း၊ ဝိစာရ ပီတိ သုခေကဂ္-
တာသဟိတံ – ဝိစာရ ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါလေး
ပါးနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဒုတိယဈာန် ကုသလစိတ္တံ–ဒုတိယ
စျာန် ကုသိုလ်စိတ်၎င်း၊ ပီတိ သုခေ ကဂ္ဂတာသဟိတံ – ပီတိ
သုခ ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါသုံးပါးနှင့် တကွဖြစ်သော၊ တတိ-
ယဈာန် ကုသလစိတ္တံ–တတိယစျာန် ကုသိုလ်စိတ်၎င်း၊ သုခေ-
ကဂ္ဂတာသဟိတံ – သုခ ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်တကွ
ဖြစ်သော၊ စတုတ္ထဈာန် ကုသလစိတ္တံ – စတုတ္ထစျာန် ကုသိုလ်
စိတ်၎င်း၊ ဥပေက္ခေ ကဂ္ဂတာသဟိတံ–ဥပေက္ခာ ကေဂ္ဂတာ
စျာန်အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ ပဉ္စမဈာန် ကုသလ-

ရူပစိတ် (ရူပကုသိုလ်)

စျာန်, စျာန်အင်္ဂါ။ ။[စျာန=စျာန်+အင်္ဂ=အစိတ် အပိုင်း။] ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂတာ ဟူသော စေတသိက် တပါးတပါး ကို "စျာန်အင်္ဂါ"ဟု ခေါ်၏။ စျာန် ဟူသည်ကား အပေါင်းဖြစ်သော ထိုစေတသိက်များပင်တည်း၊ ဥပမာ-လက် ခြေ နား နှာ စသော ကိုယ်၏အစိတ်ကို "ကိုယ်အင်္ဂါ"ဟု ခေါ်၍ ထို လက် ခြေ နား နှာ စသော အင်္ဂါအပေါင်းကိုပင် "ကိုယ်"ဟု ခေါ်ရသကဲ့သို့တည်း။ [ကိုယ်ခေါ်ပုံ နှင့် စျာန်ခေါ်ပုံ, ကိုယ်အင်္ဂါခေါ်ပုံနှင့် စျာန်အင်္ဂါခေါ်ပုံ တူ၏။]

စျာန်စိတ်။ ။ဤစကားဝင်အရ "စျာန်, စျာန်အင်္ဂါ—ဟူသော အမည်သည် စိတ်၏အမည်မဟုတ်, စေတသိက်၏အမည်ဖြစ်သည်"ဟု သိပါ။ ထို စေတသိက်အပေါင်းဖြစ်သော စျာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်ကို "စျာန်စိတ်"ဟု ခေါ်သည်။]

စိတ္တံ–ပဌမစျာန် ကုသိုလ်စိတ်ရင်း။ ဣတိ-ဤသို့၊ ပဌမ-ငါး ပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ–ဤစိတ်တို့သည်၊ ရူပါဝစရ ကုသလစိတ္တာနိနာမ–ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ်တို့ မည်၏။

၂-ရူပဝိပါက်။ ။ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေ ကဂ္ဂတာသဟိတံ-သော၊ ပဌမဇ္ဈာန ဝိပါကစိတ္တံ–ပဌမစျာန် ဝိပါက်စိတ်ရင်း၊ [ကုသိုလ်အတိုင်း ဆို၊] ရူပါဝစရ ဝိပါက-စိတ္တာနိနာမ–ရူပါဝစရ ဝိပါက်စိတ်တို့ မည်၏။

၃-ရူပကြိယာ။ ။ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေ ကဂ္ဂတာ သဟိ-တံ-သော၊ ပဌမဇ္ဈာန ကြိယစိတ္တံ–ပဌမ စျာန် ကြိယာစိတ်ရင်း၊ [ကုသိုလ်အတိုင်း ဆို၊] ရူပါဝစရ ကြိယစိတ္တာနိနာမ–ရူပါဝစရ ကြိယာစိတ်တို့ မည်၏။

သရုပ်တူက်။ ။ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ငါးပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ပဌမစျာန် ကုသိုလ်စိတ်-၁, ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ၂လေးပါးနှင့် တကွဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် ကုသိုလ် စိတ်-၁, စသည်ဖြင့် ရူပကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါးကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

ဝေဒနာခွဲ။ ။ပဌမစျာန်စိတ်၌ "ဥပေက္ခာကဂ္ဂတာသဟိတံ"ဟု ဆို၍ ရှေ့စျာန်စိတ် ၄-ပါး၌ "သုခေ ကဂ္ဂတာသဟိတံ"ဟု ဆိုသော ကြောင့် "ရှေ့စျာန်စိတ် ၄-ပါးသည် သုခသဟဂုတ်တည်း, ပဌမစျာန် စိတ်ကား ဥပေက္ခာသဟဂုတ်တည်း"ဟု ဝေဒနာအပြားအားဖြင့်သာ ခွဲနှင့်ဦး။

၂-၃။ ရူပဝိပါက်, ရူပကြိယာ—ဤစိတ်မျိုးတို့ သရုပ်ခွဲပုံ မထူးပြီ၊ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိသော ပဌမ စျာန် ဝိပါက်စိတ်-၁, ပဌမစျာန် ကြိယာစိတ်-၁, စသည်ဖြင့် ရေတွက်ပါ။

၄-နိဂုံး။ ။ဣစ္ဆေဝံ–ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ-လည်း၊ ပန္နရသ-
တဆဲ့ငါးပါးကုန်သော၊ ရူပါဝစရ ကုသလ
ဝိပါက ကြိယစိတ္တာနိ-ရူပါဝစရ ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်
တို့သည်၊ သမတ္တာနိ-ပြီးကုန်ပြီ။

၅-သင်္ဂဟ။ ။ရူပါဝစရမဗာနသံ-ရူပါဝစရစိတ်သည်၊ စျာန-
ဘေဒေန-စျာန်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပဉ္စဝ-
ငါးပါးပြားသည်၊ ဘဝေ-ဖြစ်၏၊ တံ-ထိုငါးပါးပြားပြီးသော
ရူပါဝစရစိတ်သည်၊ ပုညပါကကြိယာဘေဒါ–ကုသိုလ် ဝိပါက်
ကြိယာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပဉ္စဒသဝ-တဆဲ့ငါးပါး ပြား
သည်၊ ဘဝေ-ဖြစ်၏။

၅—ပဉ္စဝ စျာနဘေဒေန, ရူပါဝစရမဗာနသံ

စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိသော ပဌမစျာန်....ထိုစျာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်,
စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော ဒုတိယစျာန်....ထိုစျာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်,
စျာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးရှိသောတတိယစျာန်....ထိုစျာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်,
စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသောစတုတ္ထစျာန်....ထိုစျာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်,
စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော ပဉ္စမစျာန်....ထိုစျာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်,
ဤသို့ စျာန် ၅-မျိုးပြားသောကြောင့် ထိုစျာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်လည်း
၅-မျိုးပင် ပြားရသည်။

ပုညပါကကြိယဘေဒါ။ ။ထို ၅-မျိုးကို တဖန် ကုသိုလ် ဝိပါက်
ကြိယာ ၃-မျိုးဖြင့်မြှောက်၍ ရူပစျာန်စိတ် ၁၅-ပါးဖြစ်သည်၊ ဤ ရူပ
စိတ် ၁၅-ပါးလုံးခွဲ သုခသဟဂုတ်-၁၂, ဥပေက္ခာသဟဂုတ်-၃၊ ပေါင်း
၁၅-ဟု ဝေဒနာအပြားအားဖြင့်သာ ခွဲပါ။

၁-အရူပကုသိုလ်။ ။အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသလစိတ္တံ–အာကာသာနဉ္စာ ယတန ကုသိုလ်စိတ်ရင်း၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသလစိတ္တံ-ဝိညာဏဉ္စာယတန ကုသိုလ်စိတ်ရင်း၊ အာကိဉ္စညာယတနကုသလစိတ္တံ–အာကိဉ္စညာ-ယတန ကုသိုလ်စိတ်ရင်း၊ နေဝသညာ နာသညာ ယတန ကုသလစိတ္တံ–နေဝသညာ နာသညာ ယတန ကုသိုလ်စိတ်ရင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စတ္တာရိပိ-လေးပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤစိတ်တို့သည်၊ အရူပါဝစရကုသလစိတ္တာနိ နာမ–အရူပါ-ဝစရ ကုသိုလ်စိတ်တို့ မည်၏။

၂-အရူပဝိပါက်။ ။အာကာသာနဉ္စာယတနဝိပါကစိတ္တံ-အာ-ကာသာနဉ္စာယတန ဝိပါက်စိတ်ရင်း၊ [ကုသိုလ်အတိုင်း ဆို၊] ဣမာနိ-တို့သည်၊ အရူပါဝစရဝိပါက-စိတ္တာနိနာမ–အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ်တို့ မည်၏။

၃-အရူပကြိယာ။ ။အာကာသာနဉ္စာယတနကြိယစိတ္တံ-အာ-ကာသာနဉ္စာယတနကြိယာစိတ်ရင်း၊ [ကုသိုလ်အတိုင်း ဆို၊] ဣမာနိ-တို့သည်၊ အရူပါဝစရကြိယစိတ္တာနိ နာမ-အရူပါဝစရကြိယာစိတ်တို့ မည်၏။

အရူပစိတ်

၁-၂-၃။ ကုသိုလ်, ဝိပါက်,ကြိယာ။ ။အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်စိတ်-၁, ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသိုလ်စိတ်-၁, စသည်ဖြင့် ကုသိုလ် ၄, ဝိပါက်-၄, ကြိယာ-၄ တို့၏သရုပ်ကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။ [ဝေဒနာ,ဃောဂ, ဘခ်ါရအခွဲကို နောက်၌ သိရလတ္တံ့။]

၄-နိဂုံး။ ။ဣစ္ဆေဝံ-ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ-လည်း၊ ဒ္ဒါဒသ-တဆဲ့နှစ်ပါးကုန်သော၊ အရူပါဝစရ ကုသလ-ဝိပါက ကြိယစိတ္တာနိ-အရူပါဝစရကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့သည်၊ သမတ္တာနိ-ပြီးကုန်ပြီ။

၅-သင်္ဂဟ။ ။အာရုပ္ပမာနသံ-အာရုပ္ပစိတ်သည်၊ အာလမ္မန ပဘေဒေန-အာရုံတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ စတုဝေ-လေးပါး ပြား၏၊ ပုန-တဖန်၊ ပုညပါကကြိယာဘေဒါ-ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒ္ဒါဒသဝေ-တဆဲ့နှစ်ပါး အပြားအားဖြင့်၊ ဌိတံ-တည်၏။

၅-အာလမ္မနပဘေဒေန, စတုဝေရုပ္ပမာနသံ

၁။ ကောင်းကင်ပညတ် အာရုံ....အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်,
၂။ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်အာရုံ....ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်,
၃။ နတ္ထိဘောပညတ်အာရုံ....နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ်,
၄။ တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်အာရုံ....နေဝသညာနာသညာယတနစိတ်,

ဤသို့ အာရုံ ၄-မျိုး ပြားသောကြောင့် ထို အာရုံ ၄-ပါးကို အာရုံပြုသော အရူပ စျာန်စိတ်လည်း ၄-မျိုး ပြားရလေသည်။ [၂-ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ဟူသည် အာကာသာနဉ္စာယတန စိတ်တည်း၊ ၄-တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ် ဟူသည် အာကိဉ္စညာယတန စိတ်တည်း။]

[ဆောင်] ကောင်းကင် ခေါ်မှတ်—ပညတ်တဖြာ, ပဌမာရုပ္ပ—ဝိညာဏနှင့်, ဘာဝနတ္ထိ, တတိယာရုပ်-ဝိညာဏ်, လေးတန် အာရုံ စဉ်တိုင်းတည်း။

ပုညပါက ကြိယာဘေဒါ။ ။ထို ၄-မျိုးကို တဖန် ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ သုံးမျိုးဖြင့် မြောက်လျှင် အရူပစိတ် ၁၂-ပါး ဖြစ်၏။ ဤ သင်ဂြိုဟ် စာသွားဖြင့် မည်သည့် ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သည်ဟု မသိသာ သော်လည်း "ရူပပဋ္ဌမစျာန်မှအထက် တဆင့်တက်၍ ရအပ်သော စျာန်များ ဖြစ်သောကြောင့် အရူပစိတ် ၁၂-ပါးလုံး (ရူပ ပဋ္ဌမစျာန် စိတ်နှင့် အလားတူ) ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သည်"ဟု မှတ်ပါ။

မဟဂ္ဂုတ်စိတ် သတ္တဝီသ။ ။ရူပစိတ်-၁၅, အရူပစိတ်-၁၂ ပေါင်း ၂၇-ကို "မဟဂ္ဂုတ်စိတ် သတ္တဝီသ"ဟု လည်း ခေါ်၏။ [မဟဂ္ဂတ = မဟာ + ဂတ။ မဟာ = မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ + ဂတ-ရောက်သောစိတ်။]

သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ်။ ။စေတသိက်ပိုင်း၌ လာလတ္တံ့အတိုင်း ဉာဏ် (ပညာ)နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် "မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါးလုံး သမ္မယုတ် ချည်းတည်း"ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြ၏။ ဤကျမ်းကား အရှင်အနုရုဒ္ဓါ ဆရာကိုယ်တိုင် သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ်ဟု အထူး မဆိုအပ်သော အဟိတ် စိတ်နှင့် မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ်တို့ကို သမ္မယုတ်ဟုလည်း မဆိုလို, ဝိပ္ပယုတ်ဟု လည်း မဆိုလို။

ဆက်ဦးအုံ့။ ။နာမည်ဟူသည်မှာ နောက်နောက် ဌာနတို့၌ သုံးစွဲဘို့ရာ တင်ကြို၍ မှည့်ရသော အမည်တည်း၊ အဟိတ်စိတ်နှင့် ဤ မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ်များကို သမ္မယုတ် ဟုရင်း, ဝိပ္ပယုတ်ဟုရင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသော ဌာနကို မတွေ့ရ၊ မသုံးစွဲသော ဌာနကိုသာ တွေ့ရသည်၊ ထို့ကြောင့် သမ္မယုတ်-ဝိပ္ပယုတ်ဟု မခွဲခြင်းသာ ကျမ်း ဆရာ၏ အာဘော် ကျပေလိမ့်မည်။ ["ပညာ ပန ဒ္ဒါဒသသု" စသော စေတသိက်ပိုင်းစကားနှင့် ဟေတုသင်္ဂဟ အသွားကို ထောက်ပါ။]

အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက။ ။မဟဂ္ဂုတ်စိတ် အား လုံးကို အသင်္ခါရိက ဟုလည်း မဆိုရ၊ သသင်္ခါရိက ဟုလည်း မဆိုရ။ [ရှေးဆရာ အချို့က "သသင်္ခါရိက" ဟုရင်း, နောက်ဆရာအချို့က "နှစ်ပါးလုံး

သင့်” ဟုဋ္ဌင်း ဆိုကြသေး၏၊ ထိုအယူကို ဘာသာဋ္ဌီကာ၌ စိစစ်ထား သည်။]

လောကီစိတ် ကောသိတိ။ ။ကာမစိတ်-၅၄, ဣမဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇၊ ပေါင်း ၈၁-ကို (လောက၌ ထင်ရှားသော စိတ်များ ဖြစ်သော ကြောင့် “လောကီစိတ် ကောသိတိ”ဟု ခေါ်သည်။) [ကေ=၁+ အသိတိ=၈၀။]

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ကို စျာန်အင်္ဂါ, စျာန်, စျာန်စိတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ပဌမစျာန်စိတ် စသော လေးပါးကို သုခသဟဂုတ်ဟု ဆိုရ၍, ပဋ္ဌမစျာန်စိတ်ကို ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဟု အဘယ်ကြောင့် ဆိုနိုင်သနည်း။

(ဂ) အဘယ်ကြောင့် ရူပစိတ်များ ၅-မျိုး ပြားသနည်း။

(ဃ) အရူပစိတ်ကို ဘာ့ကြောင့် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဟု ဆိုနိုင်သနည်း။

(င) အရူပစိတ်၏ အာရုံ ၄-ပါးဟူသည် အဘယ်နည်း၊ အာရုံနှင့် စိတ်ကို တွဲစပ် ပြပါ။

(စ) အဘယ်စိတ်များကို မဟဂ္ဂုတ်စိတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) ထို မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ သုခသဟဂုတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(ဇ) ထိုမဟဂ္ဂုတ်စိတ်များကို ရှေးဆရာတို့က သမ္မယုတ်ဟု ယူကြသလော, ဝိပ္ပယုတ်ဟု ယူကြသလော၊ ဤအခြေပြုက ဘယ်သို့ ယူလိုသနည်း။

(စျ) မဟဂ္ဂုတ်စိတ်သည် အသင်္ခါရိကလော, သသင်္ခါရိကလော၊ ရှေးဆရာ အချို့က အဘယ်သို့ ယူကြသနည်း။

အမှာ။ ။ဝေဒနာသည် သုခ ဒုက္ခ သောမနဿ ဒေါမနဿ ဥပေက္ခာ ဟု ၅-ပါး, သုခ ဒုက္ခ ဥပေက္ခာဟု တနည်း ၃-ပါးရှိ၏၊ ဤ ၃-ပါးရှိသော နည်းဝယ် သောမနဿကို သုခ၌ သွင်း၍ ဒေါမနဿကို ဒုက္ခ၌ သွင်းပြထားသည်၊ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာ ၃-ပါး အပြားအားဖြင့် သရုပ်ခွဲလိုလျှင် သုခသဟဂုတ် ဟူရာ၌ သောမနဿသဟဂုတ်ပါ ပါဝင်ကြောင်း—ဒုက္ခ သဟဂုတ် ဟူရာ၌ ဒေါမနဿသဟဂုတ်ပါ ပါဝင်ကြောင်းကို သိနှင့်ရာ၏၊ နောက်၌ ဝေဒနာ ၃-ပါး အပြားအားဖြင့်သာ ခွဲပြမည်။

လောကီစိတ်အားလုံးအတွက် မေးခွန်းများ

(က) လောကီစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။ [အကျဉ်းချုပ် ရေတွက်ပါ။]

(ခ) လောကီစိတ်၌ သုခသဟဂုတ်စိတ် မည်မျှနည်း။ [အားလုံး မေးခွန်းများ၌ သရုပ် ရေတွက်ပြပါစေ။]

(ဂ) ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(ဃ) သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ် အမည်ရသောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

(င) သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ် အမည်မရသောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

(စ) အသင်္ခါရိက အမည်ရသောစိတ် သသင်္ခါရိက အမည်ရသော စိတ်တို့ မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(ဆ) အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက အမည်မရသောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

(ဇ) ထို သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက အမည်မရ သော စိတ်များကို ရှေးဆရာအချို့က အဘယ်၌ သွင်းကြ သနည်း။

လောကီစိတ် ကောသိတိ ပြီး၏။

၁-မက်စိတ်။ ။သောတာပတ္တိ မဂ္ဂစိတ္တံ-သောတာပတ္တိမက်စိတ်ဎင်း၊ သကဒါဂါမိ မဂ္ဂစိတ္တံ–သကဒါဂါမိ မက်စိတ်ဎင်း၊ အနာဂါမိ မဂ္ဂစိတ္တံ-အနာဂါမိ မက်စိတ်ဎင်း၊ အရဟတ္တ မဂ္ဂစိတ္တံ စ-အရဟတ္တမက်စိတ်ဎင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စတ္တာရိပိ-လေးပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-ဤစိတ်တို့သည်၊ လောကုတ္တရ ကုသလ စိတ္တာနိနာမ-လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စိတ်တို့ မည်၏။

၂-ဖိုလ်စိတ်။ ။သောတာပတ္တိ ဖလစိတ္တံ-သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စိတ်ဎင်း၊ သကဒါဂါမိ ဖလစိတ္တံ-ဎင်း၊ အနာဂါမိ ဖလစိတ္တံ-ဎင်း၊ အရဟတ္တဖလစိတ္တံ-ဎင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စတ္တာရိပိ-ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣမာနိ-တို့သည်၊ လောကုတ္တရဝိပါက စိတ္တာနိ နာမ-လောကုတ္တရာဝိပါက်စိတ်တို့ မည်၏။

၃-နိဂုံး။ ။ဣစ္စေဝံ-ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ-လည်း၊ အဋ္ဌ-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ လောကုတ္တရ ကုသလဝိပါက စိတ္တာနိ-လောကုတ္တရာကုသိုလ် လော ကုတ္တရာ ဝိပါက် စိတ်တို့သည်၊ သမတ္တာနိ-ပြီးကုန်ပြီ။

၄-သင်္ဂဟ။ ။စတုမဂ္ဂပဘေဒေန – လေးပါး သော မက်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ကုသလ-ကုသိုလ်စိတ်သည်၊ စတုဓာ-လေးပါးပြား၏၊ ပါက်-ဝိပါက်စိတ်သည်၊ တဿ-ထို ကုသိုလ်စိတ်၏၊ ဖလတ္တာ-အကျိုး၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တထာ-

---

လောကုတ္တရာ စိတ်အကျဉ်း

၁-၂။ **မက်စိတ်,ဖိုလ်စိတ်။** ။သောတာပတ္တိမက်စိတ်-၁, သကဒါဂါမိမက်စိတ် ၁-စသည်ဖြင့် မက်စိတ် ၄-ပါး, ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါး၏ သရုပ်ကို ပါဠိရှိတိုင်း ရေဘွက်ပါ။

ထို လေးပါးပြား၏၊ ဣတိ-သို့၊ အနုတ္တရံ-လောကုတ္တရာစိတ်ကို၊ အဌမ-ရှစ်ပါးပြား၏ ဟူ၍၊ မတံ-သိအပ်၏။ [တထာ-သောတဝိညာဏံ တုန်းကဲ့သို့ ဤ၌ တထာ သဒ္ဒါလည်း စတုမာကို ညွှန်ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် "တထာ-ထိုလေးပါးပြား၏" ဟု အနက်ပေးရသည်။]

၄-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။[မဂ်, မဂ်စိတ်] မဂ်ဟူသည် (သမ္ပဋ္ဌည်းပိုင်း၌ လာလတ္တံ့အတိုင်း) သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော မဂ္ဂင် ၈-ပါးတည်း၊ တရားကိုယ်အားဖြင့် ပညာ ဝိတက်စသော စေတသိက်များတည်း၊ ထိုမဂ်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကို "မဂ်စိတ်"ဟု ခေါ်သည်။

စတုမဂ္ဂပဘေဒေန စတုဓာ ကုသလံ-ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော မဂ်တရား၌ ပါဝင်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ ဟူသည် အစဉ်အတိုင်း ပညာ်နှေ့ ဝီရိယိန္ဒြေ သတိန္ဒြေ သမာဓိန္ဒြေတို့တည်း၊ ထို ဣန္ဒြေတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ် အခိုက်၌ မထက်လှသေး၊ သကဒါဂါမိမဂ်အခိုက်၌ ထက်၏၊ အနာဂါမိမဂ်အခိုက်၌ ထို့ထက်အလွန် ထက်၏၊ အရဟတ္တမဂ် အခိုက်၌ အလွန်အကြူး အထူးထက်၏၊ ဤသို့ မဂ်ချင်းတူသော်လည်း ဣန္ဒြေ ထက်—မထက်အားဖြင့် မဂ် ၄-မျိုး ပြားသောကြောင့် မဂ်နှင့် ယှဉ်သော စိတ် (မဂ်စိတ်)လည်း ၄-မျိုး ပြားရလေသည်။

[ဆောင်] ဣန္ဒြေတွက်, ထက်-မထက်ကြောင့်, လေးချက် မဂ်ပြား,
စိတ်လည်းခြား, လေးပါး မြတ်ကုသိုလ်။

တထာ ပါကံ တဿ ဖလတ္တာ-ကုသိုလ်ဖြစ်သော မဂ်စိတ်က ၄-ပါးပြားသည့် အားလျော်စွာ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါက် (ဖိုလ်) စိတ်လည်း ထိုမဂ်နှင့်တူစွာ ၄-ပါးပင် ပြားရတော့သည်။

အကျဉ်းဆိုထားခြင်း။ ။သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်သည် ပဌမစျာန်စိတ်, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်စိတ်ဟု ၅-ပါးရှိ၏၊ နောက်နောက်မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ်မျှားလည်း ဤနည်းပင် ဖြစ်၏။ [စိတ်အကျယ်ပြခက်းဌ ထင်ရှားပါလိမ့်မည်။] ထိုသို့ စျာန်အားဖြင့် ၅-ပါးစီပြားသော မဂ်စိတ်မျှားကို ဤနေရာ၌ တပါးတည်း ပေါင်းစပ်၍ သောတာ-ပတ္တိမဂ်စိတ်-၁, သကဒါဂါမိမဂ်စိတ်-၁,ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုသားသည်။

ဝေဒနာအခွဲ။ ။ဤလောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါးသည် ဝေဒနာ အပြားအားဖြင့် သုခသဟဂုတ်လည်း ဟုတ်၏, ဥပေက္ခာသဟဂုတ်လည်း ဟုတ်၏၊ မှန်၏၊ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်သည် ရှေစျာန် ၄-ပါးနှင့်ယှဉ်ခိုက် သုခသဟဂုတ်, နောက်ဆုံး ပဉ္စမစျာန်နှင့်ယှဉ်ခိုက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်တည်း၊ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် စသည်၌လည်း ဤနည်းပင်။

ယောဂ, သခ်ါရ။ ။သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ်ဟု မဆိုလိုကြောင်း, အသခ်ါရိက သသခ်ါရိက ၂-ပါးလုံး မဆိုရကြောင်းကို မဟာဂျုတ်စိတ်အတိုင်း မှတ်ပါ။

သောဘနစိတ် ၅၉။ ။နောက်၌ လောကုတ္တရာစိတ် ၄၀-ဟု အကျယ်ပြဦးမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဤ မဂ်စိတ် ၄-ပါး, ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါးကို "လောကုတ္တရာစိတ်အကျဉ်း"ဟု ခေါ်သည်၊ လောကီစိတ် ၈၁-ပါးနှင့် ဤလောကုတ္တရာအကျဉ်း ရှစ်ပါးထည့်လျှင် သောဘနစိတ်အစု "ကေနသင္ခစိတ္တာနိ"ဟု ပြခဲ့သော သောဘနစိတ်အကျဉ်း တခုယုတ် ၆၀-ဖြစ်၏။

သောဘနစိတ်ကျဉ်း ၅၉

ဤတွင် ပြီးပြီ။

ဇာတ်အားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း ဝေ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားအားဖြင့်၊ အကုသလာနိ-အကုသိုလ်စိတ်တို့သည်၊ ဒွါ-ဒသဝေ-တဆဲ့နှစ်ပါးတို့သာတည်း၊ ကုသ-လာနိ-ကုသိုလ်စိတ်တို့သည်၊ ကေဝိသတိ ဝေ-နှစ်ဆဲ့တပါးသာတည်း၊ ဝိပါကာနိ-ဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊ ဆတ္တိံ သေဝ-သုံးဆဲ့ခြောက်ပါးသာတည်း၊ ကြိယစိတ္တာနိ-ကြိယာစိတ်တို့သည်၊ ဝီသတိ ဝေ-နှစ်ဆယ်သာတည်း။

ဇာတ်အားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ ။မျိုးရိုးဇာတိ-ဟူသော အသုံးအနှုန်းအတိုင်း ပရမတ္ထတရားတို့၏ အမျိုးကို "ဇာတိ=ဇာတ်"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုဇာတ်သည် ကုသိုလ်ဇာတ်, အကုသိုလ်ဇာတ်, အဗျာကတဇာတ်ဟု ၃-မျိုးရှိ၏၊ [ဝိပါက်နှင့် ကြိယာကို အဗျာကတဇာတ်ဟု ခေါ်၏၊ တနည်း—ကုသိုလ်ဇာတ်, အကုသိုလ်ဇာတ်, ဝိပါကဇာတ်, ကြိယာဇာတ်ဟု ဇာတ်အားဖြင့် ၄-မျိုးရှိ၏ဟု မှတ်ပါ။] ဤ ဇာတ်အပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းစု၍ ပြသောကြောင့် "ဒွါဒသာ ကုသလာနေဝ" စသော ဂါထာကို "ဇာတိဘေဒစိတ္တသင်္ဂဟ" ဂါထာဟု ခေါ်၏။ [ဇာတိဘေဒ=ဇာတ်အပြားအားဖြင့် + စိတ္တသင်္ဂဟ=စိတ်တို့ကို ရေတွက်ပြသော ဂါထာ။]

ဝေ-လိုက်ပေး။ ။ဆတ္တိံ သေဝ မှ ဝေ-သဒ္ဒါကိုလည်း ဝါကျကိုင်းလိုက်၍ အနက်ပေးလိုက်သည်၊ "ရှေကပြခဲ့သော အတိုင်းသာ ရေတွက်လျှင် အကုသိုလ်ဇာတ် ၁၂-သာ, ကုသိုလ်ဇာတ် ၂၁-သာ ဝိပါက် ၃၆-သာ, ကြိယာ ၂၀-သာ ရှိ၏"ဟူလို၊ အချို့ကား—ကုသိုလ်နှင့်ဝိပါက်မှာ နောက်ထပ် အကျယ်လာဦးမည်ဖြစ်၍ ကေဝိသတိ ဆတ္တိံ သတ္တိဋ္ဌ ဝေ-သဒ္ဒါဖြင့် ယတိပြတ် မပိုင်းခြားသေးဘဲ အကုသိုလ်နှင့် ကြိယာအတွက်သာ ယတိပြတ် ပိုင်းခြား၍ "ဒွါဒသဝေ ဝီသတိဝေ." ဟု အနက်ပေးကြ၏၊ ဒွါဒသ စသည်၏ သရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

ဘုံအားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ ။ကာမေ-ကာမဘုံ၌၊ (အဝစရာနိ-သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊) စိတ္တာနိ-စိတ်တို့ကို၊ စတု-ပညာသဓာ-၅၄-ပါး ပြားကုန်၏ ဟူ၍၊ ပရ-မတ္ထဝိဒူ-ပရမတ်မြင်သိ ပညာရှိသည်၊ ဤရယေ-ဆိုရာ၏၊ ရူပေ-ရူပဘုံ၌၊ အဝစရာနိ-ကုန်သော၊ စိတ္တာနိ-တို့ကို၊ ပန္နရသ-၁၅-ပါးတို့ဟူ၍၊ ဤရယေ-၏၊ အရူပေ-အရူပဘုံ၌၊ အဝစရာနိ-ကုန်သော၊ စိတ္တာနိ-တို့ကို၊ ဒွါဒသ ၁၂-ပါးတို့ဟူ၍၊ ဤရယေ-၏၊ တထာ-ထိုမှတပါး၊ အနုတ္တရေ-လောကုတ္တရာ အဝတ္ထာဘုံ၌၊ စိတ္တာနိ- တို့ကို၊ အဋ္ဌဓာ-ရှစ်ပါးပြားကုန်၏ ဟူ၍၊ ဤရယေ-ဆိုရာ၏။

ဘုံအားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ ။ဘုံသည် ဌာနဘုံ, အဝတ္ထာဘုံဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ဌာနဘုံ ဟူသည် တည်ရာဌာန ရကောင်းသော (အပါယ်ဘုံ, လူ့ဘုံ, နတ်ဘုံ, ဗြဟ္မာ့ဘုံ) အရပ်တည်း၊ အဝတ္ထာဘုံ ဟူသည်ကား တဏှာ ၃-ရပ်ဖြင့် သတ်မှတ်အပ်သော တရားအပေါင်း တည်း။

(၁) "ကာမတဏှာ၏ အာရုံပြုရာနယ်ပယ်"ဟု ကာမတဏှာဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်သော ကာမစိတ် စေတသိက် ရုပ်အား လုံးသည် ကာမအဝတ္ထာဘုံ မည်၏။

(၂) "ရူပတဏှာ၏ အာရုံပြုရာနယ်ပယ်"ဟု ရူပတဏှာဖြင့် ပိုင်း ခြားသတ်မှတ်အပ်သော ရူပစိတ် စေတသိက်သည် ရူပ-အဝတ္ထာဘုံ မည်၏။

(၃) "အရူပတဏှာ၏ အာရုံပြုရာနယ်ပယ်"ဟု အရူပတဏှာဖြင့် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်အပ်သော အရူပစိတ် စေတသိက်သည် အရူပအဝတ္ထာဘုံ မည်၏။

(၄) "ဤတဏှာ သုံးပါးတို့ အာရုံမပြုနိုင်သော နယ်ပယ် တရပ်" ဟု ပိုင်းခြားသင်္ကေတ်အပ်သော နိဗ္ဗာန်နှင့်တကွ လောကုတ္တရာစိတ် စေတသိက်သည် လောကုတ္တရာ အဝတ္ထုဘုံ မည်၏။....ဤသို့ အဝတ္ထုဘုံ ၄-ပါးရှိသည်။

ထိုကြောင့် ကာမဘုံ ရူပဘုံ အရူပဘုံဟု ဆိုရာ၌ ဌာနဘုံလည်း ရကောင်း၏၊ အဝတ္ထုဘုံလည်း ရကောင်း၏၊ လောကုတ္တရာဘုံဟု ဆိုရာ၌ကား ဌာနဘုံ မရ, အဝတ္ထုဘုံသာ ရကောင်းသည်၊ ဤသို့ ဘုံ လေးပါးအားဖြင့် စိတ်တို့ကို သင်္ဂြိဟ်ရေတွက်ပြသောကြောင့် "စတုပညာသဓာ ကာမေ" ဂါထာကို "ဘူမိဘေဒစိတ္တသင်္ဂဟဂါထာ"ဟု ခေါ်သည်၊ စတုပညာသ စသည်တို့၏ သရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) လောကုတ္တရာစိတ်၏ သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေးပါ။
(ခ) ဘယ်အရာကို "မဂ်"ဟု ခေါ်သနည်း။
(ဂ) ထိုမဂ်သည် အဘယ့်ကြောင့် လေးမျိုးပြားသနည်း။
(ဃ) ဖိုလ်စိတ်လည်း မဂ်ကဲ့သို့ အဘယ့်ကြောင့် လေးမျိုးပြားသနည်း။
(င) လောကုတ္တရာစိတ် အကျဉ်း ၄-ပါးကို သုခသဟဂုတ်၌ သွင်းမည်လော, ဥပေက္ခာသဟဂုတ်၌ သွင်းမည်လော။
(စ) ဒွါဒသာ ကုသလာနေဝ ဂါထာကို ဘာဂါထာဟု ခေါ်သနည်း။
(ဆ) ကုသိုလ်အကျဉ်း မည်မျှရှိသနည်း၊ [လောကီကုသိုလ် လောကုတ္တရာကုသိုလ် ခွဲပြပါ။]
(ဇ) ဝိပါက်စိတ်အကျဉ်း မည်မျှရှိသနည်း။ [လောကီဝိပါက် လောကုတ္တရာဝိပါက် ခွဲပြပါ။]
(စျ) ကြိယာစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ [ရေတွက်ပြပါ။]
(ဉ) စတုပညာသဓာ ကာမေကို ဘာဂါထာခေါ်သနည်း၊ အနက်ပေးပါ။
(ဋ) ဌာနဘုံမည်မျှ, အဝတ္ထုဘုံ မည်မျှရှိသနည်း။

နိဂုံးနှင့် နိဒါန်း။ ။ပန-နိဂုံးကို ပြဦးအံ့၊ မာနသံ-အာရုံကို သိခြင်းလက္ခဏာအားဖြင့် တပါးတည်းသော စိတ်ကို၊ ဣတ္ထံ-ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အပြားအားဖြင့်၊ ဧကူန နဝုတိ ပဘေဒ-တခုယုတ် ကိုးဆယ် အပြားရှိ၏ဟူ၍။ ဝိစက္ခဏာ-ပညာရှိတို့သည်၊ ဝိဘဇန္တိ-ဝေဘန်ကြကုန်၏၊ ဧကဝိသ သတံ-တရာ့နှစ်ဆယ့်တပါးရှိ၏ဟူ၍၊ အထဝါ ဝိဘဇန္တိ-တနည်းလည်း ဝေဘန်ကြကုန်၏။

နိဂုံး။ ။"ဣတ္ထမေကူန နဝုတိ ပဘေဒံ ပန မာနသံ"ကား ဆိုခဲ့ပြီးသော စိတ်အားလုံးကို အကျဉ်းအုပ်ဖုံးသော "နိဂုံး" စကားတည်း၊ "စိတ်သည် အာရုံကို သိခြင်းလက္ခဏာအားဖြင့် တပါးတည်းသာရှိ၏၊ ထိုတပါးတည်းသော စိတ်ကို ဝေဒနာ ယောဂ သခ်ါရ အားဖြင့် ၎င်း၊ [သောမနဿသဟဂတံ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ္တံ အသခ်ါရိကမေကံ-စသည်ကို ကြည့်။] စက္ခုစသော မှီရာ သမ္ပဋိစ္ဆိန်းစသော ကိစ္စအပြားအားဖြင့် ၎င်း၊ [အဟိတ်စိတ်ကို ကြည့်။]

ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတဇာတ် အပြားအားဖြင့်ရင်း၊ [ဒွါဒသာ ကုသလာနေ၀ံကို ကြည့်။] ကာမ ရူပ အရူပ လောကုတ္တရာဘုံ အပြားအားဖြင့်ရင်း၊ [စတုပညာသခ၊ ကာမေကို ကြည့်။]စျာန် အာရုံမက် အပြားအားဖြင့်ရင်း [ရူပ အရူပ လောကုတ္တရာ စိတ်တို့ကိုကြည့်။] ဂဓ-ပါးရှိသည်"ဟု ပညာရှိများ ခွဲစိတ်ဝေဘန်ခဲ့ကြသည်-ဟူလို။

စိတ်အကျဉ်းကိုပြသော စကားအားလုံး ဤတွင် ပြီးဆုံးပြီ။

အကျယ်နံ့ဒါန်း။ ။ဧကဝိသ သတံ၀ါထ, ဝိဘဇန္တိ ဝိစက္ခဏာ— ကား ၁၂၁-ပါး ပြားပုံကို ပြပြန်လိုရှိ၍ စချီသော နိဒါန်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ဣတ္ထ မေကူန နဝုတိ" ဂါထာကို နိဂုံး နိဒါန်း ၂-ပါးစုံပြသော ဂါထာဟု မှတ်ပါ။

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ၄—ပ-မ-ဗ-သ-စ

လောကုတ္တရာ အကျယ် ကျေနေ နဝုတိဝိဓံ–တခုယုတ် ကိုးဆယ် အပြားရှိသော၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ (ဝါ-စိတ်က၊) ကေ-ဝီသ သတံ-တရာ့နှစ်ဆယ့်တပါး ရှိသည်၊ ကထံ ဟောတိ-အဘယ်သို့ ဖြစ်နိုင်သနည်း။

၁-သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ် ၅ ဝိတက္က ဝိစာရ ပီတိ သုခေ ကဂ္ဂတာ သဟိတံ-ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂ-တာ စျာန်အင်္ဂါ ၎င်းပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ [ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရူပစိတ်တုန်းက အတိုင်းဆို၊] ပဌမ-ဈာန သောတာပတ္တိမဂ္ဂစိတ္တံ-ပဌမစျာန် သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်ဌာန်း၊ ဝိစာရ ပီတိ သုခေ ကဂ္ဂတာ သဟိတံ–သော၊ ဒုတိယ-ဈာန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂစိတ္တံ-ဌာန်း၊ ပီတိ သုခေ ကဂ္ဂတာ သဟိတံ-သော၊ တတိယဈာန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂစိတ္တံ–ဌာန်း၊ သုခေ ကဂ္ဂတာ သဟိတံ–သော၊ စတုတ္ထဈာန သောတာပတ္တိ မဂ္ဂစိတ္တံ-ဌာန်း၊ ဥပေက္ခေ ကဂ္ဂတာသဟိတံ–သော၊ ပဉ္စမဈာန

လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ်။ ။"ကထမေကွေန၊ ပေ၊ ဟောတိ" ကား တခုယုတ် ကိုးဆယ်ရှိသော စိတ်က ဘယ်နည်း မြောက်ပွါး၍ ၁၂၁-ပါး ပြားသနည်းဟု မေးသော ပုစ္ဆာ စကားတည်း၊ ဤ ပုစ္ဆာ စကားအရ လောကုတ္တရာအကျယ်ကို ပြတော့လတ္တံ့။

၁-သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅ ။ ။ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂ-တာ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော ပဌမစျာန် သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ်-၁, ဝိစာရ ပီတိ သုခ ကေဂ္ဂတာ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဒုတိယစျာန် သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ်-၁, စသည်ဖြင့် သော တာပတ္တိ မဂ်စိတ် ၅-ပါး၏ သရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

သောတာပတ္တိ မဂ္ဂစိတ္တံစ-ၦင်း၊ ဣတိ ဤသို့၊ ပဋ္ဌပိ-ကုန်သော၊ ဣမာနိ-တို့သည်၊ သောတာပတ္တိ မဂ္ဂစိတ္တာနိနာမ-သောတာပတ္တိ မဂ်စိတ်တို့ မည်၏။

၂-အထက်မဂ်စိတ်နှင့် ဖိုလ်စိတ်များ — တထာ-ထိ ငါးပါးစီပြားသော၊ သကဒါဂါမိ မဂ္ဂစိတ္တံ-သကဒါဂါမိ မဂ်စိတ်ၦင်း၊ အနာဂါမိ မဂ္ဂစိတ္တံ-အနာဂါမိ မဂ်စိတ်ၦင်း၊ အရဟတ္တ မဂ္ဂစိတ္တံစ-အရဟတ္တ မဂ်စိတ်ၦင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သမဝိသတိ-အတိက္ကနှစ်ဆယ်သော၊ မဂ္ဂစိတ္တာနိ-မဂ်စိတ်တို့ ၦင်း၊ တထာ-ထိ အတိက္ကနှစ်ဆယ်သော၊ ဖလစိတ္တာနိစ-ဖိုလ်စိတ်တို့ၦင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သမ စတ္တာ-သီသ-အတိက္ကလေးဆယ်သော၊ လောကုတ္တရ စိတ္တာနိ-လောကုတ္တရာ စိတ်တို့သည်၊ ဘဝန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (ဧကူန နဝုတိဝိဓံ-တခုယုတ်ကိုးဆယ်အပြားရှိသော၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ ဝါ–စိတ်က၊ ဧက-

---

၂-တထာ သကဒါဂါမိမဂ္ဂ၊ပေ၊ အရဟတ္တ မဂ္ဂစိတ္တံ — တထာ သဒ္ဒါဖြင့် "သကဒါဂါမိမဂ်စိတ် အနာဂါမိမဂ်စိတ် အရဟတ္တမဂ်စိတ်များလည်း သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်နှင့် အလားတူ ၅-ပါးစီ ပြားကြသည်" ဟု ညွှန်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် "ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေ ကဂ္ဂတာသဟိတံ ပဌမဇ္ဈာန သကဒါဂါမိမဂ္ဂစိတ္တံ" စသည်ဖြင့် "ဥပေက္ခေ ကဂ္ဂတာသဟိတံ ပဉ္စမဇ္ဈာန အရဟတ္တ မဂ္ဂစိတ္တံ" တိုင်အောင်သော ပါဠိအသွားကို ခွဲထုတ်ကြည့်လျက် သရုပ်ကိုလည်း ရေတွက်ပါ၊ "သကဒါဂါမိမဂ္ဂ, အနာဂါမိ မဂ္ဂ"ဟု စိတ္တသဒ္ဒါ မပါဘဲ စကားသုံးခြင်းကိုကား စကားကျဉ်းအောင် ဝါကျချုံးနည်း တမျိုးဟု မှတ်ပါ။

ဝိသ သတ်–တရာ့နှစ်ဆဲ့တပါး ရှိသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်နိုင်၏။)
[ဣတိ–နောက်၌၊ "ကေ္ဟန နဝုတိဝိဓံ" စသည်ကား "ကထမေ-ကေ္ဟနနဝုတိဝိဓံ" စသော အမေးကို ပြန်အုပ်ဘို့ရာ ထည့်အပ်သော စကားတည်း။]

ဣတိ သမဝိသတိ မဂ္ဂစိတ္တာနိ—ဤနည်းအားဖြင့် အကျဉ်း မဂ်စိတ် ၄-ပါးကို စျာန် အပြားအားဖြင့် အကျယ် မြှောက်ပွါးလိုက်လျှင် မဂ်စိတ် ၂၀-အတိအကျ ဖြစ်လာလေသည်၊ ဤကဲ့သို့ မြှောက်ပွါးခြင်းကို "စျာန်ပွါး" ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုကြသည်။ [သမ သဒ္ဒါသည် "အညီအမျှ အတိအကျ" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။]

တထာ ဖလစိတ္တာနိစ—တထာ သဒ္ဒါဖြင့် မဂ်စိတ်ကို မြှောက်ပွါးသလို ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါးကို မြှောက်ပွါး၍လည်း "အတိကျ ၂၀-ဖြစ်သည်" ဟု ညွှန်ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် "ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိ သုခေ ကဂ္ဂ-တာသဟိတံ ပဌမဇ္ဈာန သောဘာဝတ္တိ ဖလစိတ္တံ" စသည်ဖြင့် အကျယ်ကို သိပါ။

ဣတိ သမစတ္တာလီသ လောကုတ္တရ စိတ္တာနိ—ဤသို့ မဂ်စိတ် ၂၀-ဖိုလ်စိတ် ၂၀ အားဖြင့် လောကုတ္တရာစိတ်ပေါင်း အတိကျ ၄၀-ဖြစ်သည်၊ ဤသို့ အကျယ် ရေတွက်သည့်အခါ အကျဉ်းတုန်းက လောကုတ္တရာစိတ် ဂ-ပါးကို သီးခြား မရေတွက်ရ၊ "ထို အကျဉ်း ဂ-ပါးသည်ပင် အကျယ်မြှောက်ပွါး၍ ၄၀-ဖြစ်လာသည်" ဟူလို၊ ဥပမာ ဂ-ကို ၅-ဖြင့် မြှောက်၍ ၄၀-ဖြစ်ရာ၌ မူလတည်သော ဂ-သည် ၄၀-အတွင်း၌ ပါဝင်သကဲ့သို့တည်း။

ဤ စကားစဉ်အရ—လောကီစိတ် ဂ၁-နှင့် လောကုတ္တရာ အကျယ် ၄၀-ကို ပေါင်းလျှင် စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါးဟု မှတ်၊ ထို့ကြောင့် "စိတ်တခုယုတ် ကိုးဆယ်, အကျယ် တရာ့နှစ်ဆယ့်ဟပါး" ဟု ပြောကြသည်။

၃-သင်္ဂဟ။ ။တု-အကျဉ်းချုပ်ကား၊ စျာနင်္ဂယောဂဘေ-ဒေန-စျာန်အင်္ဂါတို့၏ ယှဉ်ပုံအပြားအားဖြင့်၊ ကေကံ-တပါး တပါးသော လောကုတ္တရာစိတ်ကို၊ ပဌမ-ဝါးပါးစီပြားသည်ကို၊ ကတ္တာ-ပြု၍၊ အနုတ္တရံ-လောကုတ္တရာ ဖြစ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ စတ္တာလီသဝိဓံတိစ-၄၀-အပြားရှိ၏ ဟူ၍လည်း၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။

၃-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။"စျာနင်္ဂယောဂဘေဒေန၊ ပေ၊ စတ္တာလီ-သဝိဓန္တိစ" ဂါထာကား လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာတည်း။

အချို့မင်္ဂလာစိတ် ဖိုလ်စိတ်၌ စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့်ယှဉ်ခြင်း, အချို့အချို့၌ ၄-ပါး, ၃-ပါး, ၂-ပါး, တဖန် ၂-ပါးနှင့် ယှဉ်ခြင်းအားဖြင့် စျာန်အင်္ဂါတို့ ယှဉ်ပုံက ၅-မျိုး ပြားသောကြောင့် မင်္ဂလာစိတ် ဖိုလ်စိတ် တပါး တပါးလျှင် ၅-မျိုးစီ ပြားရလေသည်၊ ဤသို့ လောကုတ္တရာ အကျဉ်း ဂ-ကို ၅-ဖြင့် မြှောက်၍ အကျယ် ၄၀-ဖြစ်သည်—ဟူလို။

ဝေဒနာခွဲ။ ။သောတာပတ္တိမင်္ဂလာစိတ် ၅-ပါးတွင် ရွှေစိတ် ၄-ပါးသည် သုခသဟဂုတ်, ပဌမစျာန်စိတ် ၁-ပါးကား ဥပေက္ခာသဟဂုတ်တည်း၊ နောက်မင်္ဂလာစိတ် ဖိုလ်စိတ်များ၌လည်း ဤနည်းပင်၊ ထို့ကြောင့် သုခသဟဂုတ် စိတ်ပေါင်း-၃၂, ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စိတ်ပေါင်း ဂ-ပါး ရှိသတည်း။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ဣတ္ထမေကာနေ နဝုတိ-ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း၊ ၎င်းဂါထာကို အနက်ပေးပြပါ။

(ခ) အာရုံကို သိခြင်း လက္ခဏာအားဖြင့် တပါးတည်းဖြစ်သော စိတ်က တခုယုတ်ကိုးဆယ် ပြားနိုင်ပုံကို ပြောပြပါ။

(ဂ) "တထာ သကဒါဂါမိမဂ္ဂ အနာဂါမိမဂ္ဂ"အရ အနာဂါမိမဂ်စိတ် ၅-မျိုးကို ရေတွက်ပြပါ။

(ဃ) "တထာ ဖလစိတ္တာနိ"အရ သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စိတ် ၅-မျိုးကို ရေတွက်ပြပါ။

(c) လောကုတ္တရာစိတ်အကျယ် မည်မျှရှိသနည်း။ [မဂ်စိတ် ဖိုလ်စိတ် မျှားကို ခွဲပြပါ။]

(စ) လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ်နှင့်တကွ စိတ်တို့ကို ရေတွက်သော အခါ လောကုတ္တရာ အကျဉ်း ဂ-ပါးကို အဘယ်ကြောင့် မသွင်းရသနည်း။

(ဆ) စျာနဂ်ယောဂဘေဒေန ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာ နည်း၊ အနက်ပေးပြပါ။

(ဇ) ဤ လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ် ၄၀-၌ သုခသဟဂုတ်မည်မျှ, ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(စျ) သမ္မယုတ်, ဝိပ္ပယုတ်, အသင်္ခါရိက, သသင်္ခါရိကဟု ဤ အခြေ ပြုက ဆိုလိုသလား, မဆိုလိုဘူးလား၊ ရှေးဆရာ အချို့ကမူ အဘယ်သို့ ဆိုလိုသတဲ့နည်း။

လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ်

ပြီး၏။

လောကီလောကုတ္တရာ စျာန်စိတ်အပေါင်း ရူပါဝစရံ-ရူပါဝစရစိတ်ကို၊ ပဌမာ-ဒီဋ္ဌာနဘေဒေ-ပဌမစျာန် အစရှိသော စျာန်အပြားခဲ့၊ ဂယှတိ ယထာ-သင့်ယူအပ်သကဲ့သို့၊ တထာ-ထိုအတူ၊ အနုတ္တရံ-လောကုတ္တရာစိတ်ကို၊ ပဌမာဒီဋ္ဌာနဘေဒေ-ခဲ့၊ ဂယှတိ-၏၊ အာရုပ္ပဠာပိ-အာရုပ္ပစိတ်ကိုလည်း၊ ပဠမေ-ပဠမစျာန်ခဲ့၊ ဂယှ-တိ-၏၊ တသ္မာ-ထိုကြောင့်၊ ပဌမာဒိကံ-ပဌမစျာန်အစရှိသော၊ ဧကေကံ-တမျိုး တမျိုးသော၊ စျာနံ-စျာန်စိတ်ကို၊ ဧကာဒ-သဝိဓံ-တဆဲ့တပါးစီ အပြားရှိ၏ ဟူ၍၊ ဤရိတ်-ဆိုအပ်၏၊ အနေန တု-အဆုံးပဠမစျာန်ခဲ့ကား၊ (စိတ္တံ-စိတ်သည်၊) တေဝိ-သတိဝိဓံ-၂၃-ပါး အပြားရှိသည်၊ ဘဝေ-ဖြစ်၏။

လောကီလောကုတ္တရာစျာန်စိတ်အပေါင်း။ ။"ယထာစ ရူပါ-ဝစရံ" စသော ၂-ဂါထာလည်း လောကီစျာန်စိတ် လောကုတ္တရာစျာန်စိတ်တို့ကို ပေါင်းခြင်း ပဌမစျာန်စိတ် စသည်တို့ မည်မျှစီ ရှိကြောင်းကို ရေတွက်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာပင်တည်း။

ယထာစ ရူပါဝစရံ ဂယှတာနုတ္တရံ တထာ။ ။၁-ပဌမစျာန်, ၂-ဒုတိယစျာန်, ၃-တတိယစျာန်, ၄-စတုတ္ထစျာန်, ၅-ပဉ္စမစျာန်ဟု ၅-မျိုး ခွဲထားပြီးလျှင် ရူပါဝစရစိတ် အားလုံးကို ထိုစျာန် ၅-မျိုးခွဲ ထိုက်သလို သင့်ယူရသကဲ့သို့ လောကုတ္တရာစိတ် အားလုံးကိုလည်း ပဌမစျာန် စသည်ခွဲ သင့်ယူရသည်၊ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၅-ပါးကို ထိုစျာန် ၅-မျိုးခွဲ သင့်လျှင် ပဌမစျာန်ခွဲ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်-၁, ဒုတိယစျာန်ခွဲ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်-၁, စသည်ဖြစ်၏၊ အထက်မဂ်နှင့် ဖိုလ်စိတ်များခွဲလည်း ဤနည်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် လောကုတ္တရာ ပဌမစျာန် စိတ်ပေါင်း ၈-ဖြစ်၏၊ ဒုတိယစျာန်စိတ် စသည်များလည်း ၈-ပါးစီ ပင်တည်း။

ကုသိုလ်နှင့် ဝိပါက်အကျယ် ပုညံ-ကုသိုလ်စိတ်သည်၊ သတ္တတိ သဝိဓံ-၃၇-ပါး အပြားရှိ၏၊ တထာ-ထိုမှတပါး၊ ပါကံ-ဝိပါက်စိတ်သည်၊ ဒ္ဝိပညာသဝိဓံ-၅၂-ပါး အပြားရှိ၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စိတ္တာနိ-စိတ်တို့ကို၊ ဧကဝီသ-သတံ-၁၂၁-ပါးရှိ၏ဟူ၍၊ ဗုဓာ-ပညာရှိတို့သည်၊ အာဟု-ဆိုကြကုန်၏။

အာရုပ္ပဥ္စာပိ ပဠမေ-အာရုပ္ပစိတ်ကိုလည်း "ဥပေက္ခာ ကေဝ္ဌတာ" စျာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် ယှဉ်သည့်အတွက် စျာန်အင်္ဂါချင်း တူသောကြောင့် ပဠမစျာန်၌ သွင်းရသည်။

ဧကာဒသဝိဓံ တသ္မာ၊ ပေါ၁ဘ၀ေ။ ။ထို့ကြောင့် ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာအားဖြင့် လောကီ ရူပပဌမစျာန်စိတ်-၃, လောကုတ္တရာ ပဌမစျာန်စိတ်-၈၊ ပေါင်း ပဌမစျာန်စိတ် ၁၁-ဖြစ်၏၊ ဒုတိယစျာန်စိတ် တတိယ စတုတ္ထစျာန်စိတ်မျှားလည်း ဤအတိုင်း တဆယ့်တစ်စီ ဖြစ်၏၊ ပဠမစျာန်စိတ်ကား ထို ၁၁-တွင် အာရုပ္ပစိတ် ၁၂-ထည့်၍ ၂၃-ဖြစ်၏။

ကုသိုလ်နှင့်ဝိပါက်အကျယ်။ ။ဤဂါထာလည်း ကုသိုလ် ဝိပါက် အကျယ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြခြင်းနှင့်တကွ စိတ်အားလုံးကို အချုပ်ပြ သော သင်္ဂဟ ဂါထာပင်တည်း၊ လောကီကုသိုလ်-၁၇, လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်-၂၀၊ ပေါင်း ကုသိုလ် ၃၇-ဖြစ်၏၊ လောကီဝိပါက်-၃၂, လောကုတ္တရာဝိပါက်-၂၀၊ ပေါင်း ဝိပါက် ၅၂-ဖြစ်၏။ [အကုသိုလ်နှင့် ကြိယာတို့မှာ သခ်ျာမတိုးသောကြောင့် ဤဂါထာ၌ မပြ၊] ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ အားလုံးပေါင်းလျှင် စိတ်အကျယ် ၁၂၁-ပါး ဖြစ်၏။

မဟာနိုဂုံး။ ။အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ — အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ် ခေါ်ဆိုလက်သန်း အဌကထာကျမ်းခ၌၊ စိတ္တသင်္ဂဟ ဝိဘာဂေါနာမ – စိတ္တသင်္ဂဟဝိဘာဂမည်သော၊ ပဌမော–ရှေးဦးစွာသော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ – အပိုင်းသည်၊ ဣတိ-ပြီးပြီ။

မဟာနိုဂုံး။ ။ဣတိ၊ပေ၊ ပဌမော ပရိစ္ဆေဒေါ-ကား စိတ်ပိုင်းတပိုင်းလုံးကို အုပ်ဖုံးသော အကြီးစား "မဟာနိုဂုံး"တည်း၊ စိတ္တံ စေတသိကံ ရူပံ နိဗ္ဗာနမိတိ သဗ္ဗထာဟူသော ခေါင်းစဉ် ဥဒ္ဒေသစကား ရပ်တွင် "စိတ္တံ"ဟူသော အကျဉ်းဥဒ္ဒေသ၏ နိဒ္ဒေသအကျယ်သည် ဤနေရာဝယ် ပြီးဆုံးပြီ ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ဤစိတ်ပိုင်း တပိုင်းလုံးဖြင့် စိတ်ကို အကျယ်ဝေဘန်၍ ပြသည်ဟု မှတ်ပါ။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ယထာစ ရူပါဝစရံ-စသော ၂-ဂါထာသည် ဘာကို ပြသော ဂါထာနည်း၊ အနက်ပေးပါ။

(ခ) ပဌမစျာန်စိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ လောကီစျာန်စိတ် လောကုတ္တရာစျာန်စိတ် ခွဲပြပါ။

(ဂ) ပဌမစျာန်စိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ လောကီ လောကုတ္တရာ ခွဲပြပါ။

(ဃ) သတ္တတိ သဝိဓံ ပုညံ-ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(င) စိတ် ၁၂၁-၌ ကုသိုလ်စိတ် မည်မျှ, ဝိပါက်စိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ လောကီ လောကုတ္တရာ ခွဲပြပါ။

(စ) ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟေ စသော စကားသည် ဘာစကားနည်း။

(ဆ) စိတ်အကျဉ်း မည်မျှ, အကျယ် မည်မျှရှိသနည်း။

(၈) အကုသိုလ်စိတ် အဟိတ်စိတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း၊ ထိုစိတ် ၂-မျိုး လုံးကို အဘယ်သို့ နာမည်ခေါ်ကြသေးသနည်း။

(၈၂) သောဘနစိတ်အကျဉ်း မည်မျှ, အကျယ် မည်မျှ ရှိသနည်း။

(၉) ကာမသောဘနစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

(၉၂) မဟဂ္ဂုတ်စိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

(၉၂) လောကီစိတ် မည်မျှရှိသနည်း။

(၉၂) လောကုတ္တရာစိတ် အကျဉ်းမည်မျှ, အကျယ်မည်မျှ ရှိသနည်း။

(၁) စိတ် ၁၂၁-တွင် သုခသဟဂုတ် မည်မျှရှိသနည်း။ [လောကီ သုခသဟဂုတ်, လောကုတ္တရာ သုခသဟဂုတ် ခွဲပြပါ။]

(ဏ) ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မည်မျှရှိသနည်း။ [လောကီ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်, လောကုတ္တရာ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ခွဲပြပါ။

(ဓ) သင်္ဂြိဟ်ပါဠိအတိုင်း သမ္မယုတ်အမည်ရသောစိတ်, ဝိပ္ပယုတ်အမည်ရသောစိတ်, သမ္မယုတ် ဝိပ္ပယုတ်အမည် မရသောစိတ် မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(ထ) အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက အမည်ရသောစိတ် မည်မျှ, အမည် မရသောစိတ်က မည်မျှ ရှိသနည်း။

(၁) ဤစိတ်ပိုင်း တပိုင်းလုံးဖြင့် အဘယ်ကို ပြသနည်း။

စိတ်ပိုင်းနိဿယနှင့် အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

စေတသိက်ပိုင်း နိဿယ

စေတောယုတ္တ လက္ခဏာ ၄-ပါး ကေုပ္ပါဒ နိရောဓ-တူသော ဖြစ်ခြင်း, တူသော ချုပ်ခြင်း ရှိကုန်သည်၊ (ဟုတ္ထာစ-ဖြစ်၍ရင်း၊) ဧကာလမ္မန ဝတ္ထုကာ-တူသော အာရုံ, တူသော မှီရာရှိကုန်သည်၊ (ဟုတ္ထာစ-ဖြစ်၍ရင်း၊) စေတောယုတ္တာ-စိတ်၌ယှဉ်ကုန်သော၊ ဒ္ဝိပညာသ-ငါးဆဲ့နှစ်ပါးသော၊ ဓမ္မာ-သဘောတရားတို့ကို၊ စေတသိကာ-စေတသိက်တို့ဟူ၍၊ မတာ-သိအပ်ကုန်၏။

စေတသိက်ပိုင်း အဓိပါယ်

အနုသန္ဓေ။ ။"စိတ္တံ စေတသိကံ ရူပံ နိဗ္ဗာနမိတိ သဗ္ဗထာ" ဟု အကျဉ်းဥဒ္ဒေသ ခေါင်းစဉ်၍ ပြအပ်သော မာတိကာ စကားရပ်တွင် စိတ္တံ ဟူသော ဥဒ္ဒေသ၏နိဒ္ဒေသကို ပြုပြီး၍ ယခုအခါ၌ "စေတသိကံ" ဟူသော ဥဒ္ဒေသ၏ အကျယ်နိဒ္ဒေသကို ပြုတော်မူလိုသောကြောင့် ကေုပ္ပါဒ-အစရှိသော ဂါထာကို မိန့်သည်၊ ဤ ဂါထာကား စေတောယုတ္တ လက္ခဏာ ၄-ပါးကို ပြုသော ဂါထာတည်း။

စေတောယုတ္တလက္ခဏာ ၄-ပါး။ ။စိတ်၌ ယှဉ်ခြင်း၏ အမှတ်အသား အင်္ဂါမျှားကို "စေတောယုတ္တ လက္ခဏာ" ဟုခေါ်၏၊ "ကေုပ္ပါဒ၊ ပေါဇ္ဇာ(ကာ" ဖြင့် ထို စေတောယုတ္တ လက္ခဏာကို ပြသည်၊ စေတောယုတ္တ အင်္ဂါမျှားအား (၁) ကေုပ္ပါ=စိတ်နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း, (၂) ကေနိရောဓ=တူသောချုပ်ခြင်း, (၃) ဧကာလမ္မန=တူသောအာရုံရှိခြင်း, (၄) ဧကဝတ္ထုက=တူသောမှီရာဝတ္ထုရှိခြင်းအားဖြင့် လေးပါးရှိ၏၊ မည်သည့် စေတသိက်မဆို စိတ်၌ယှဉ်သောအခါ(ကာမ ရူပဘုံ၌)

ကထံ-ငါးဆဲ့နှစ်ပါး အဘယ်သို့ ပြားသနည်း....

၁-သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်-၇ ဖဿော-ဖဿရင်း၊ ဝေဒနာ-ဝေဒနာရင်း၊ သညာ - သညာရင်း၊ စေတနာ - စေတနာရင်း၊ ဧကဂ္ဂ-တာ-ဧကဂ္ဂတာရင်း၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ-ဇီဝိတိန္ဒြေရင်း၊ မနသိကာ-

---

ဤအင်္ဂါ ၄-ပါးနှင့် ညီညွတ်ကြရသည်၊ ဤ လက္ခဏာ ၄-ပါးကို သမ္မယုတ္တ လက္ခဏာဟုရင်း, စေတသိက်လက္ခဏာ ၄-ပါးဟုရင်း ခေါ်စမ့်တ်ပြုကြ သေး၏။

၁။ တူသောဖြစ်ခြင်း=စိတ်ဖြစ်သည်နှင့်တပြိုင်နက် အတူ ဖြစ်ခြင်း။
၂။ တူသောချုပ်ခြင်း=စိတ်ချုပ်သည်နှင့်တပြိုင်နက်အတူချုပ်ခြင်း။
၃။ တူသောအာရုံ=စိတ်ယူအင်သောအာရုံကိုသာ အတူယူခြင်း။
၄။ တူသောမှီရာ=စိတ်၏ မှီရာဝတ္ထုကိုသာ အတူကပ်မှီခြင်း။

ကထံ။ ။အရှင်အနုရုဒ္ဓါဆရာသည် ၅၂-ပါးသော စေတသိက်တို့ကို ၁-အညသမာနရာသိ=အညသမာန်း စေတသိက်တို့၏အစု, ၂-အကုသလ ရာသိ=အကုသိုလ်စေတသိက်တို့၏ အစု, ၃-သောဘနရာသိ=သောဘန စေတသိက်တို့၏အစုဟု သုံးပုံ သုံးစု ပိုင်းခြား၍ မိန့်တော်မူလိုသော ကြောင့် "ကထံ"ဟူသော ပုစ္ဆာကို ကိုယ်တိုင် ထုတ်တော်မူသည်။

အညသမာန်း စေတသိက်စု

၁-သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်။ ။ [သဗ္ဗစိတ္တ=အလုံးစုံသော စိတ်+သာဓာရဏ=ဆက်ဆံသောစေတသိက်။] အလုံးစုံသောစိတ်နှင့် ဆက်ဆံသောစေတသိက်၊ "စိတ်အားလုံးနှင့်ယှဉ်နိုင်သော, စိတ်ဖြစ်ကိုင်း ပါကြရသောစေတသိက်များ"ဟူလို။

ရော စ-မနသိကာရဋ္ဌင်း၊ ဣတိ-သို့၊ သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဣမေ စေတသိကာ-ဤစေတသိက်တို့သည်၊ သဗ္ဗစိတ္တသာဓာ-ရဏာနာမ-သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်တို့ မည်၏။

စေတသိက်တို့သဘော

၁။ ဖဿ=အာရုံကို တွေ့ထိခြင်းသဘော။ [သ-ထင်ရှားဋ္ဌိသော + ဘာဝ-အဇာညိကိယ်ကို "သဘော သဘာဝ"ဟု ခေါ်သည်။]

၂။ ဝေဒနာ=အာရုံ အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော။

၃။ သညာ=အာရုံကို မှတ်သားခြင်းသဘော။

၄။ စေတနာ=ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ ဆောင်ရွက်ကြဘို့ရာ စေ့ဆော်ခြင်း(ကိုက်တူန်းနှိုးဆော်ခြင်း)သဘော။

၅။ ဧကဂ္ဂတာ=အာရုံတစ်၌ တည်တံ့ခြင်း,တည်ကြည်ခြင်းသဘော။

၆။ ဇီဝိတိန္ဒြေ=ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို စောင့်ထိန်းခြင်း သဘော။ [ဤ ဇီဝိတိန္ဒြေသည် နာမ်တရားတို့၏ အသက်တည်း။]

၇။ မနသိကာရ=စိတ်ထည့်၌ အာရုံပေါ်လာအောင် ပြုပေးသော သဘော။ [စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်၍ ရောက်၍ နေအောင် စိုက်နှလုံးထည့်၌ + အာရုံကို + သွင်းပေးဝသောကြောင့် "မနသိ+ကာရ=နှလုံးသွင်း"ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။]

[ဆောင်] တွေ့ထိ၁ ခံစား၂,မှတ်သားလေ၎၃,စေ့ဆော်၄ကည်ကြည်၅, နာမ်သက်မည်လျှင်းစောင့်ထိန်းခြင်းမှ၆ အာရုံပြု၇ မှတ်ဟု သဗ္ဗစိတ်။

၂-ပကိဏ်း စေတသိက်-၆ ဝိတက္ကော - ဝိတက်ရင်း၊ ဝိစာရော-ဝိစာရရင်း၊ အဓိမောက္ခော - အဓိမောက္ခရင်း၊ ဝီရိယံ-ဝီရိယရင်း၊ ပီတိ-ပီတိရင်း၊ ဆန္ဒော စ-ဆန္ဒရင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဆ-ခြောက်ပါးကုန်သော၊ ဣမေ စေတသိကာ-ဤစေတသိက်တို့သည်၊ ပကိဏ္ဏကာနာမ-ပကိဏ်း စေတသိက်တို့ မည်၏။

ဧဝံ-ဤသို့၊ တေရသ-တဆဲ့သုံးပါးကုန်သော၊ ဧတေ စေတသိကာ-ဤစေတသိက်တို့ကို၊အညသမာနာတိ-အညသမာန်း စေတသိက်တို့ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိအပ်ကုန်၏။

၂-ပကိဏ်းစေတသိက်။ ။[ပကိဏ္ဏက။ ပ=အပြား အားဖြင့် + ကိဏ္ဏ=ရောပြွမ်းသောစေတသိက် + က=အနုက်မရှိ။] အပြားအားဖြင့် ရောပြွမ်းသောစေတသိက်၊ "စိတ်အားလုံးဌ် မယှဉ်နိုင်ဘဲ ဟိုတ၌ သည်တ၌ ရောရောပြွမ်းပြွမ်းယှဉ်သော စေတသိက်များ"ဟူလို။

၁။ ဝိတက်=ယှဉ်ဘက်တရားတို့ကို အာရုံသို့ တင်ပေးခြင်း(ကြံစည်ခြင်း)သဘော။

၂။ ဝိစာရ=အာရုံကို သုံးသပ်ခြင်း(ထပ်၍ထပ်၍ယူခြင်း)သဘော။

၃။ အဓိမောက္ခ=အာရုံကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချခြင်းသဘော။

၄။ ဝီရိယ=အားထုတ်ခြင်း(အားတက်သရော၌ခြင်း)သဘော။

၅။ ပီတိ=နှစ်သက်ခြင်းသဘော။

၆။ ဆန္ဒ=လိုလားတောင့်တခြင်းသဘော။

[ဆောင်] ကြံစည်^{1} သုံးသပ်^{2}, ဆုံးဖြတ်^{3} အားတက်^{4}, နှစ်သက်^{5} တောင့်တ^{6}, ဤခြောက်ဝ, မှတ်ကြ ပကိဏ်းတည်း။

ဝိတက် စေတနာ, မနသိကာရ အထူး။ ။ဝိတက်သည် သမ္မယုတ်တရားစုကို ဒေါ်ရှုံ့သို့ ရှေးရှုတင်တတ်၏၊ စေတနာကား ဝိတက်တင်အပ်သော သမ္မယုတ်တရားကို အာရုံ၌ ယှဉ်စပ်ပေး၏၊ မနသိကာရသည်ကား သမ္မယုတ်တရားစုကို အာရုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် ရောက်အောင်ပြုပေး၏၊ ဤသို့ သဘောသက်အားဖြင့် ထူးခြားကြသည်။

[ဆောင်] ဝိတက်အမှု, သမ္မယုတ်စုကို, ရှေးရှုတင်ကာ၊ စေတနာခတ်, သေချာမှတ်မှု, တင်အပ်တရား, ယှဉ်စပ်ထား၏၊ မနသိတဲ့, အာရုံ ရှေးရှု, ဖြောင့်အောင် ပြုသည်, ခဲ့မှု သဘော သက်တည်း။

အညသမာနာတိ။ ။သဗ္ဗစိတ္တသာဓारณ-၇, ပကိဏ္ဏက-၆, ပေါင်း ၁၃-ကို အညသမာန်း စေတသိက်ဟု ခေါ်၏၊ (အညသမာန်း အမည်ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ဘာသာဋီကာ၌ ဆိုထားပြီ။)

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ကျေးဇူးဒနိုဟောဝေ - ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(ခ) စေတောယုတ္တ လက္ခဏာ ၄-ပါးကို ပြပါ။

(ဂ) ဖဿ စသည်ကို အဘယ်ကြောင့် "သဗ္ဗစိတ္တသာဓारณ" ခေါ်သလဲ

(ဃ) ဖဿ စသော ၇-ပါး၏ သဘောကို ပြပါ။

(c) ဝိတက် စသည်ကို အဘယ်ကြောင့် "ပကိဏ္ဏကစေတသိက်" ဟု ခေါ်သနည်း။

(စ) ပီတိ စသော ၆-ပါး၏ သဘောကို ပြပါ။

(ဆ) အဘယ်စေတသိက်အစုကို "အညသမာန်းရာသိ" ဟုခေါ်သနည်း။

အညသမာန်း စေတသိက်စု ပြီး၏။

၃-အကုသိုလ် စေတသိက်-၁၄ မောဟော - မောဟာရင်း၊ အဟိရိကံ-အဟိရိကရင်း၊ အနောတ္တပ္ပံ - အနောတ္တပ္ပရင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စံ - ဥဒ္ဓစ္စရင်း၊ လောဘော-လောဘရင်း၊ ဒိဋ္ဌိ-ဒိဋ္ဌိရင်း၊ မာနော-မာနရင်း၊ ဒေါသော-ဒေါသရင်း၊ ဣဿာ-ဣဿာရင်း၊ မစ္ဆရိယံ-မစ္ဆရိယရင်း၊ ကုက္ကုစ္စံ-ကုက္ကုစ္စရင်း၊ ထိနံ-ထိနရင်း၊ မိဒ္ဓံ-မိဒ္ဓရင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာစ-ဝိစိကိစ္ဆာရင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ စုဒ္ဒသ-၁၄-ပါးကုန်သော၊ ဣမေ စေတသိကာ-တို့သည်၊ အကုသလာနာမ-အကုသိုလ် စေတသိက်တို့ မည်၏။

အကုသိုလ် စေတသိက်စု

၁။ **မောဟ**=အာရုံ၏ အမှန်သဘောကို ဖုံးကွယ်ခြင်း သဘော။

၂။ **အဟိရိက**=ဒုစရိုက်မှ မရှက်ခြင်းသဘော။

၃။ **အနောတ္တပ္ပ**=ဒုစရိုက်မှ မကြောက်လန့်ခြင်း သဘော၊ [ကောင်းသော လုပ်ငန်းဌာ မရှက်မကြောက်မှုကား ဤစေတသိက် ၂-ပါး မဟုတ်။]

၄။ **ဥဒ္ဓစ္စ**=ပျံ့လွင့်ခြင်း သဘော။

၅။ **လောဘ**=လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့ဌာ လိုချင်ခြင်း သဘော၊ (ကုသိုလ်အရာဌာ လိုချင်ခြင်းကား ကုသိုလ်ဆန္ဒတည်း။)

လောဘနှင့် ဆန္ဒအထူး။ ။အစေးဖြင့် ကပ်သကဲ့သို့ အာရုံ၌ ငြိကပ်တွယ်တာခြင်းသဘော ပါသော လိုချင်မှုသည် လောဘတည်း၊ ငြိကပ်တွယ်တာခြင်း မရှိဘဲ အာရုံတခုကို ရလိုရုံမျှသည် ဆန္ဒတည်း။

[**ဆောင်**] (က) ငြိကပ်တွယ်တာ, အစေးပါ၍, ဆိုင်ရာအာရုံ, စုံစုံမက်မက်, နှစ်သက်တောင့်တ, လိုချင်က, လောဘသဘောတည်း။

(ခ) ငြိကပ်တွယ်တာ, စေးမပါဘဲ, ဆိုင်ရာအာရုံ, ပြုလိုရုံမျှ, လိုချင်က, ဆန္ဒသဘောတည်း။

၆။ ဒိဋ္ဌိ=မှားမှားယွင်းယွင်း သိမြင်ခြင်း (အယူမှားခြင်း) သဘော။

၇။ မာန=ထောင်လွှား တက်ကြွခြင်း သဘော။

၈။ ဒေါသ=ခက်ထန်ကြမ်းတမ်းခြင်း သဘော။

၉။ ဣဿာ=သူတပါး၏ ဂုဏ်သိရိ စည်းစိမ် ချမ်းသာကို ငြူစူခြင်း စောင်းမြောင်းခြင်း သဘော။ [နှုတ်ခမ်းစူ၍ မျက်စောင်းထိုး၍ ပြောဆိုကြည့်ရှုကြောင်း ဟုတည်။]

၁၀။ မစ္ဆရိယ=ကိုယ့်စည်းစိမ်ကို ဝန်တိုခြင်းသဘော။ [သူတပါးတို့နှင့် မဆက်ဆံစေလိုခြင်း နှမြောခြင်း သဘော။]

၁၁။ ကုက္ကုစ္စ=ဒုစရိုက်ကို ပြုမိပြီးမှဝင်း, သုစရိုက်ကို မပြုမိခဲ့၍မှင်း, နောင်တ တဖန် ပူပန်ခြင်း သဘော။

၁၂။ ထိန=စိတ်မလန်းဘဲ ခပ်ထိုင်းထိုင်းဖြင်နေခြင်း သဘော။

၁၃။ မိဒ္ဓ=ယုဉ်ဘက် စိတ် စေတသိက်များ မလန်းဘဲ မှိုင်းတိုင်းတိုင်း ဖြင်နေခြင်းသဘော၊ [အိပ်ချင်မူးတူး ဖြင်နေသည့်အခါ ဤ စေတသိက် ၂-ပါး သင်ရှားတတ်။]

၁၄။ ဝိစိကိစ္ဆာ=ဘုရား တရား စသည်မှာ၌ ယုံမှားခြင်း သဘော။ (အဓိပ္ပါယ်မသိ၍ တွေးမှ ယုံမှားမှုကား ဝိစိကိစ္ဆာ မဟုတ်။)

[ဆောင်] အမှန်ကွယ်ဘက်[1], ဒုစရိုက်ကြောင့်, မရှက်[2] မလန့်[3], ပျံ့လွင့် သဘော[4], လိုချင်သောအား[5], အယူမှားလျက်[6], ထောင်လွှား တက်၍[7], ခက်ခဲထန်ထန်[8], ငြူစူဟန်ဟု[9], နှမြောမှုဆို, ဝန်တိုလေရ[10], နောင်တပူပင်[11], ထိုင်း[12], မှိုင်း[13], အင်နှင့်, ထို့ပြင်ယုံမှား[14], ဆယ့်လေးပါးသည်, မှတ်သား အကုသိုလ် ချည်းတည်း။

အကုသိုလ်စေတသိက်စု ပြီးပြီ။

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ၅—ပ-မ-ဗ-သ-စ

၄-သောဘနသာဓာရဏာ စေတသိက် ၁၉ သဒ္ဓါ - သဒ္ဓါဂုဏ်း။ သတိ - သတိဂုဏ်း။ ဟိရီ - ဟိရီဂုဏ်း၊ ဩတ္တပ္ပံ-ဩတ္တပ္ပဂုဏ်း၊ အလောဘော-အလောဘဂုဏ်း၊အဒေါသော-အဒေါသဂုဏ်း၊ တတြမဇ္ဈတ္တတာ-တတြမဇ္ဈတ္တတာဂုဏ်း၊ ကာယပဿဒ္ဓိ-ကာယပဿဒ္ဓိဂုဏ်း၊ စိတ္တ-ပဿဒ္ဓိ-ဂုဏ်း၊ ကာယလဟုတာ-ကာယလဟုတာဂုဏ်း၊ စိတ္တလဟု-တာ-ဂုဏ်း၊ ကာယမုဒုတာ-ကာယမုဒုတာဂုဏ်း၊ စိတ္တမုဒုတာ-ဂုဏ်း၊ ကာယကမ္မညတာ-ကာယကမ္မညတာဂုဏ်း၊ စိတ္တကမ္မည-တာ-ဂုဏ်း၊ ကာယပါဂုညတာ-ကာယပါဂုညတာဂုဏ်း၊ စိတ္တပါဂု-ညတာ-ဂုဏ်း၊ ကာယုဇုကတာ-ကာယုဇုကတာဂုဏ်း၊ စိတ္တုဇု-ကတာစ-ဂုဏ်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဧကူနဝီသတိ-တခုယုတ် နှစ်ဆယ်သော၊ ဣမေ စေတသိကာ-ဤစေတသိက်တို့သည်၊ သောဘန-သာဓာရဏာ နာမ - သောဘနသာဓာရဏ စေတသိက်တို့-မည်၏။

သောဘနစေတသိက်စု

၄-သောဘနသာဓာရဏ — [သောဘန = သောဘနစိတ် + သာ-ဓာရဏ=ဆက်ဆံသော စေတသိက်၊] "သောဘနစိတ် အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော (ယှဉ်နိုင်သော) စေတသိက်များ" ဟူလို။

၁။ **သဒ္ဓါ**=မှန်သော ဘုရား တရား သံဃာနှင့် ကံ - ကံ၏ အကျိုး စသည်ကို ကြည်ညိုမှု, ယုံကြည်မှု, ကျေကျေနပ်နပ် ရှိမှု။ [မမှန်-သော ဘုရားတရား, ကောင်းစွာ်မကျင့်သော သံဃာ စသည်ဌ, ယုံကြည်မှုကား သဒ္ဓါအစစ် မဟုတ်။]

၂။ သတိ=ဘုရား ကရားစသော ကုသိုလ်နှင့် ဆိုင်ရာကို အောက်မေ့မှု အမှတ်ရမှု။ [အကုသိုလ်ဆိုင်ရာ အမှတ်ရမှု, ထိုထိုကိစ္စ လုပ်ငန်းကို သတိရမှုကား သတိအစစ် မဟုတ်။]

၃။ ဟိရီ=ဒုစရိုက်မှ ရှက်မှု။ ၄။ ဩတ္တပ္ပ=ဒုစရိုက်မှ ကြောက်လန့်မှု။ [ကုသိုလ်ကောင်းမှု ဆိုင်ရာမှ ရှက်မှု ကြောက်ရွံ့နေမှုကား ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ အစစ် မဟုတ်။]

၅။ အလောဘ=လောဘီအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို မလိုချင် မစုံမက်မှု။

၆။ အဒေါသ=မခက်ထန် မကြမ်းတမ်းမှု၊ [မေတ္တာဟူသည်လည်း ဤ စေတသိက်ပင်တည်း။]

၇။ တတြမဇ္ဈတ္တတာ=စိတ် စေတသိက်တို့ကို မိမိတို့ကိစ္စနှင့် အပိုအလွန် မရှိစေရအောင် အလယ်အလတ်၌ တည်မတ်မှု, လျစ်လျူ||ရှုမှု။

၈။ ကာယပဿဒ္ဓိ=စေတသိက် အပေါင်း၏ ငြိမ်းအေးမှု၊ [ကာယ သဒ္ဒါ "စေတသိက်အပေါင်း" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။]

၉။ စိတ္တပဿဒ္ဓိ=စိတ်၏ ငြိမ်းအေးမှု။

၁၀။ ကာယလဟုတာ=စေတသိက်အပေါင်း၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု။

၁၁။ စိတ္တလဟုတာ=စိတ်၏လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု။

၁၂။ ကာယမုဒုတာ=စေတသိက် အပေါင်း၏ နူးညံ့မှု။

၁၃။ စိတ္တမုဒုတာ=စိတ်၏နူးညံ့မှု။

၁၄။ ကာယကမ္မညတာ=စေတသိက် အပေါင်း၏ ကုသိုလ် ကောင်းမှု၌ ခံ့ညားမှု။

၁၅။ စိတ္တကမ္မညတာ=စိတ်၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှု၌ ခံ့ညားမှု။

၁၆။ ကာယပါဂုညတာ=စေတသိက် အပေါင်း၏ (ကုသိုလ်ကောင်းမှု ၌) ပြွမ်းတီး လေ့လာမှု။

၅-ဝိရတိစေတသိက် ၃။ ။သမ္မာဝါစာ-သမ္မာဝါစာဌင်း၊ သမ္မာ
ကမ္မန္တော-သမ္မာကမ္မန္တဌင်း၊ သမ္မာ
အာဇီဝေါစ-သမ္မာအာဇီဝဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တိဿော-သုံးပါး
သော သဘောတရားတို့သည်၊ ဝိရတိယောနာမ-ဝိရတိစေတ
သိက်တို့မည်၏။

၁၇။ စိတ္တပါဂုညတာ=စိတ်၏ ပြွမ်းတီးလေ့လာမှု။
၁၈။ ကာယုဇုကတာ=စေတသိက်အပေါင်း၏ ဖြောင့်မတ်မှု။
၁၉။ စိတ္တုဇုကတာ=စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု။

[ဆောင်] ဘုရားစ....တုံ့, ကောင်း အာရုံဝယ်, ကြည်ယုံ ကျေနပ်[1],
အမှတ်ရလျှက်[2], ဒုစရက်မှ-ရှက်[3] ကြောက်[4]စွဲတည်း၊ ကာမ
အာရုံ, မစုံမမက်[5], မခက်ထန်မှု[6], လျစ်လျူ[7]ရှု[8]၏[9]၊ (နှစ်ခု
စိတ်ဇေး,ရောစပ်ထေးလော)ငြိမ်းအေး[10] လျှင်မြန် ၁၀ ၁၁
ကုသိုလ်ကံ-ဟု,ကောင်းသည့်မှုဝယ်-နှုးညံ့[12]ခုံညား[13] ၁၄ ၁၅,
လေ့လာမျှားနှင့် ၁၆ ၁၇, ဖြောင့်သားလေစွ[18] ၁၉, ဆုံကိုးဝ
သည်, .. သောဘနသာဓာရဏတည်း။

၅-ဝိရတိစေတသိက်

[မကောင်းမှု ဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို "ဝိရတိ"ဟု ခေါ်၏။]

၁။ **သမ္မာဝါစာ**=အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် မစပ်ဆိုင်သော ၈စီ
ဒုစရိုက် ၄-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှု။

၂။ **သမ္မာကမ္မန္တ**=အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့်မစပ်ဆိုင်သောကာယ
ဒုစရိုက် ၃-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှု။

၃။ **သမ္မာအာဇီဝ**=အသက်မေးဝမ်းကြောင်းနှင့် စပ်ဆိုင်သော ဝစီ
ဒုစရိုက် ၄, ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှု။

၆-အပ္ပမညာ ၂-နှင့် ပညိန္ဒြေ	ကရုဏာ-ကရုဏာသည်ရင်း၊ မုဒိတာ-မုဒိတာသည်ရင်း၊အပ္ပမညာယောနာမ-အပ္ပမညာ စေတသိက်တို့မည်၏။ ဤတို့ကား သဗ္ဗထာပိ·အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ ပညိန္ဒြိယေန·ပညိန္ဒြေစေတသိက်နှင့်၊ သဒ္ဓိ-တက္ခ၊ ပဉ္စဝိသတိ-နှစ်ဆဲငါးပါးသော၊ ဤမေ စေတသိကာ·ဤစေတသိက်တို့ကို၊ သောဘနာတိ-သောဘနတို့ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ-သိထိုက်ကုန်၏၊ (ဤတို့-ငါးဆဲ့နှစ်ပါး ဤသို့ပြားသတည်း။)

၆-အပ္ပမညာနှင့် ပညိန္ဒြေ။ ။ဤ၌ ဤမျှဟု အတိုင်းအရှည် ပမာဏမတားဘဲ, သတ္တဝါ ပညတ်ဌ ဖြစ်သော(အာရုံပြုသော)တရားကို "အပ္ပမညာ"ဟုခေါ်၏။ [ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ-ဟူသည် ပရမတ္ထတရားမဟုတ်၊ ပညတ်တရားတည်း၊ ထို့ကြောင့် "သတ္တဝါပညတ်"ဟု ခေါ်သည်။]

ကရုဏာ=ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားမှု။

မုဒိတာ=သုခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်မှု။

ပညိန္ဒြေ=ဉာဏ်ဟုဎင်း, အမောဟ ဟုဎင်း ခေါ်သော ပညာကိုပင် (ပညာ=သိမှုကိစ္စ+ဣန္ဒြိယ=အစိုးတရ ဖြစ်သောကြောင့်) "ပညိန္ဒြေ"ဟု ခေါ်၏။

သောဘန။ ။အပြစ်မရှိသဖြင့် တင့်တယ်သောစေတသိက်များကို "သောဘန"ဟု ခေါ်၏၊ သောဘနသာဓာရဏစေတသိက်၁၉ နှင့်ဝိရတီ ၃,အပ္ပမညာ ၂, ပညိန္ဒြေ ၁၊ပေါင်း ၂၅-ကို လောဘ ဒေါသ စသောအပြစ်ကင်းရှင်းတင့်တယ်သောကြောင့် "သောဘနစေတသိက်"ဟု ခေါ်သည်။

သောဘနစေတသိက်စု ပြီး၏။

၇-သင်္ဟနိုဂုံး။ ။စ-အကျဉ်းချုံး၍ နိဂုံးကို ပြဦးအုံ့၊ ဇော်ဘော ဝတာ-ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော စကားအစဉ်ဖြင့်၊ အညသမာနာ-အညသမာန်းမည်ကုန်သော၊ တေရသစ-တဆဲ့သုံးပါးသောစေတသိက်တို့ဦးဏ်း၊ တထာ-ထိုမှတပါး၊ အကုသလာ-အကုသိုလ်မည်ကုန်သော၊ စုဒ္ဒသ-တဆဲ့လေးပါးသော စေတသိက်တို့ဦးဏ်း၊ သောဘနာ - သောဘနမည်ကုန်သော၊ ပဋ္ဌဝိသ-နှစ်ဆဲ့ငါးပါးသော စေတသိက်တို့ဦးဏ်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဒ္ဝိပညာသ-ငါးဆဲ့နှစ်ပါးဟူ၍၊ ပဝုစ္စရေ-ဆိုအပ်ကုန်၏။

၇-သင်္ဟနိုဂုံး

"ဇော်ဘော ဝတာစ-တေရသညသမာနာစ၊ ပေါဒ္ဒိပညာသ ပဝုစ္စရေ"ကား ပြအပ်ပြီးသောစေတသိက်များကို အကျဉ်းချုပ်ခြင်းနှင့်တကွ နိဂုံးကို ပြသော သင်္ဟနိုဂုံးစကားဘည်း။

တေရသညသမာနာ ဖြင့် အညသမာန်းစေတသိက် အကျယ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသည်။

စုဒ္ဒသာကုသလာ ဖြင့် အကုသိုလ် စေတသိက် အကျယ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသည်။

သောဘနာ ပဋ္ဌဝိသ ဖြင့် သောဘနစေတသိက် အကျယ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသည်။

ဇော်ဘော ဝတာ ဣတိ ဒ္ဝိပညာသ ပဝုစ္စရေဖြင့် ၅၂-ပါးလုံးကို နိဂုံးအုပ်သည်။

စေတသိက် ၅၂-ပါး သရုပ် ပြီး၏။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အကုသလရာသီ စေတသိက်များကို သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ခ) မောဟ စသော ၁၄-ပါး၏ သဘောကား အဘယ်နည်း။

(ဂ) သောဘနသာဓारณစေတသိက်များကို သရုပ်ရေတွက်ပြပါ။

(ဃ) သဒ္ဓါစသော ၁၉-ပါး၏ သဘောကား အဘယ်နည်း။
(အဟိရိကသည် အဘယ်သဘောနည်း၊ သတိသည် အဘယ်သဘောနည်း, စသည်ဖြင့် တခုစီခွဲ၍လည်း မေးပါ။)

(c) အဘယ်သဘောကို ဝိရတိဟု ခေါ်သနည်း။

(စ) သမ္မာဝါစာသည် အဘယ်မှ ရှောင်ကြဉ်သနည်း။

(ဆ) သမ္မာကမ္မန္တသည် အဘယ်မှ ရှောင်ကြဉ်သနည်း။

(ဇ) သမ္မာအာဇီဝသည် အဘယ်မှ ရှောင်ကြဉ်သနည်း။

(ဈ) အဘယ်သဘောကို အပ္ပမညာဟု ခေါ်သနည်း။

(ဉ) ကရုဏာ မုဒိတာတို့သည် အဘယ်သဘော ရှိကြသနည်း။

(ဋ) ပညိန္ဒြေကို နာမည် ဘယ်သို့ ခေါ်သေးသနည်း။

(ဌ) အဘယ်စေတသိက်အစုကို သောဘနရာသီဟု ခေါ်သနည်း။

(ဍ) အဘယ့်ကြောင့် သောဘနဟု ခေါ်သနည်း။

(ဎ) ဇော်ဘာဝတာ မှစ၍ ဒိုပညာသ ပဝုဇ္ဇရေ-တိုင်အောင်သောစကား ကို ဘယ်လိုအမည် ခေါ်သနည်း။

သမ္မယောဂနည်း အချို ဣတော-ဤအခါမှ၊ ပရံ-နောက်၌၊စိတ္တာ-ဝိယုတ္တာနံ-စိတ်နှင့် မကွေ့မကွာ ယှဉ်ကြကုန်သော၊ တေသံ-ထိုစေတသိက်တို့၏ စိတ္တုပ္ပါဒေသု-ဥပါဒ်သော စိတ်တို့၌၊ ပစ္စေကံ-အသီးအသီး၊ သမ္မယောဂေါ-ယှဉ်ပုံယှဉ်နည်းကို၊ ယထာယောဂံ-ယှဉ်ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ပဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ (ဆိုပေအုံ့-ဟူလို။)

အချိုဂါထာ။ ။ဤ"တေသံ စိတ္တာ ဝိယုတ္တာနံ" ဂါထာကား သမ္မယောဂနည်းကို ပြလို၍ စချိသော ပလ္လင်ခံ စကားတည်း၊ "စေတသိက် ၅၂-ပါး သနူပ်ကို ပြပြီးရာ ယခုအခါမှ နောက်၌ စိတ်နှင့်ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ကြသော ထိုစေတသိက်တို့၏ အသီးအသီး စိတ်၌ ယှဉ်ပုံကို ပြတော့မည်" ဟူလို။[စိတ္တ-စိတ်နှင့် + အ-ဝိယုတ္တ-မယှဉ်ဘဲ မဖြစ်ယှဉ်၍သာဖြစ်ရသော စေတသိက်များ။]

စိတ္တုပ္ပါဒေသု-စိတ္တုပ္ပါဒအရ အနှုတ်အရာ၌ စိတ် စေတသိက် နှစ်ပါးလုံးကို ယူရ၏၊ အခ္ခုတ်အရာ၌မူ စိတ်ကိုသာ ယူရ၏၊ ဤ၌ စိတ်ကိုသာ ယူ။ [စိတ္တ + ဥပ္ပါဒ၊ ဥပ္ပါဒ = ဥပါဒ်သော, ဖြစ်သော + စိတ္တ = စိတ်။]

ပစ္စေကံ သမ္မယောဂေါ ပဝုစ္စတိ။ ။"မည်သည့်စေတသိက်က မည်မျှလောက်သော စိတ်၌ ယှဉ်၏"ဟု အသီးအသီး စေတသိက်တို့၏ စိတ်၌ ယှဉ်ပုံ ယှဉ်နည်းကို ပြမည်ဟူလို။

သမ္မယောဂနည်း။ ။ဤဂါထာ၌ "**တေသံ + စိတ္တုပ္ပါဒေသု + သမ္မယောဂေါ**"ဟူသော ပုဒ်တို့အရ "စေတသိက်တို့၏ စိတ်၌ ယှဉ်ပုံယှဉ်ဟန်ကို ပြသောနည်းသည် သမ္မယောဂနည်းတည်း"ဟု မှတ်သားခဲ့ပါ။ [ဤ စေတသိက်ပိုင်း အဆုံး၌ ဆောင်ပုဒ်နှင့်တကွ အကျယ် ပြဦးလတ္တံ့။]

သမ္မယောဂနည်း

သမ္မယောဂနည်း သတ္တ-သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏ စေတသိက် **အကျဉ်းချုပ်** ခုနစ်ပါးတို့သည်၊ သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော စိတ်တို့၌၊ ယုဇ္ဇန္တိ-ယှဉ်ကုန်၏၊ ပကိဏ္ဏကာ-ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါးတို့သည်၊ (သဗ္ဗတ္ထ-အလုံးစုံသော စိတ်တို့၌၊) ယထာယောဂံ-ယှဉ်ထိုက်သည်အားလျှော်စွာ၊ (ယုဇ္ဇန္တိ-ယှဉ်ကုန်၏၊) စုဒ္ဒသ-၁၄-ပါးသော အကုသိုလ်စေတသိက်တို့သည်၊ အကုသလေသ္ဌဝ-အကုသိုလ် စိတ်တို့၌ယာ၊ (ယထာယောဂံ-စွာ၊ ယုဇ္ဇန္တိ-ယှဉ်ကုန်၏၊) သောဘနာ-သောဘနစေတသိက် ၂၅-ပါးတို့သည်၊ သောဘနေသ္ဌဝ-သောဘနစိတ်တို့၌သာ၊ (ယထာယောဂံ-စွာ၊ ယုဇ္ဇန္တိ-ကုန်၏။)

ကထံ-အဘယ်သို့ ယှဉ်ကုန်သနည်း။

သမ္မယောဂနည်းအချုပ်။ ။ဤ"သတ္တ သဗ္ဗတ္ထ ယုဇ္ဇန္တိ" ဂါထာကား သမ္မယောဂနည်းကို အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ်ပြသောဥဒ္ဒေသဂါထာတည်း၊ နောက်၌ ဤအကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်အတိုင်း အကျယ်ပြလိမ်မည်။

အနက်ပေးပုံ။ ။"သတ္တ သဗ္ဗတ္ထ ယုဇ္ဇန္တိ" မှ သဗ္ဗတ္ထပုဒ်ကို ယထာယောဂံ ပကိဏ္ဏကာ၌ လိုက်၍ အနက်ပေး၊ "ပကိဏ်း စေတသိက်တို့သည် အလုံးစုံသောစိတ်၌ ထိုက်သလို ယှဉ်ကုန်၏"ဟူလို၊ ယထာယောဂံနှင့် ယုဇ္ဇန္တိကိုလည်း နောက်နောက်၌ လိုက်၍ပေး၊ "အကုသိုလ် စေတသိက်တို့သည် အကုသိုလ်စိတ်၌ ထိုက်သလို ယှဉ်ကြား"စသည်ပြင့် သိပါ။

ကထံ။ ။ကထံဟု လာသမျှ၌ ဆိုင်ရာစကားကို အကျယ်ခဲ့ပြလို၍ ပစ္စာထုတ်သည်-ဟုချည်း မှတ်ပါ။

သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်သမ္မယောဂနည်း — တာဝ–ပကိဏ်း စေတသိက် စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊(နိဒ္ဒေ-ဌာ– ညွှန်ပြအပ်ကုန်သော၊) သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏာ – သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏတို့ မည်သော၊ သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဤမေ စေတသိကာ-ဤစေတသိက်တို့ကို၊ သဗ္ဗေသုပိ-အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ကေနနဝုတိ စိတ္တုပ္ပါဒေသု – တခုယုတ် ကိုးဆယ်သော စိတ်တို့၌၊ လဗ္ဘန္တိ-ရအပ်ကုန်၏။

ပကိဏ်းစေတသိက် သမ္မယောဂနည်း — ၁။ ပန-အဘို့တပါးကား၊ ပကိဏ္ဏကေ-သု – ပကိဏ်း စေတသိက် တို့တွင်၊ တာဝ–ဝိစာရစသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒိဌေ-ညွှန်ပြအပ်သော၊) ဝိတက္ကော-ဝိတက်သည်၊ ဒ္ဝိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇိတကာမာဝစရစိတ္တေသုစေဝ-ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်ဝ၀-သည် ကြဉ်အပ်သော ကာမစိတ် ၄၄-ပါးတို့၎င်း၊ ကော-ဒသသု-တဆယ်တပါးကုန်သော၊ ပဌမဇ္ဈာနစိတ္တေသုစ – ပဌမဈာန်စိတ်တို့၎င်း၊ ဤတိ-ဤသို့၊ ပဉ္စပညာသစိတ္တေသု-၅၅-ပါးသောစိတ်တို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏။

အညသမာနုဿမ္မယောဂနည်း

သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏ သမ္မယောဂနည်း။ ။သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏာ တာဝ-စသော စကားဖြင့် "သတ္တ သဗ္ဗတ္ထ ယဒိတ္ထိ"ဟူသော အကျဉ်းကို အကျယ်ပြသည်၊ "သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏ စေတသိက် ၇-ပါးသည် စိတ်တခုယုတ် ကိုးဆယ်, အကျယ် ၁၂၁-ပါး၌ ယှဉ်၏"ဟူလို။

ပကိဏ်းသမ္မယောဂနည်း။ ။ပါဠိရှိတိုင်းပင် မည်သည့်စေတသိက်က မည်မျှသောစိတ်၌ ယှဉ်ကြောင်းမှာ သိသာသော်လည်း....

၂။ ပန္နရသကိုတပါးကား၊ ဝိစာရော-ဝိစာရသည်၊ တေသု ဧစဝ – ထိုဝိတက်ယှဉ်ရာ ၅၅-ပါးသော စိတ်တို့ဌာန်း၊ ကောဒသသု – ကုန်သော၊ ဒုတိယဈာနစိတ္တေသုစ – ဒုတိယစျာန်စိတ်တို့ဌာန်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဆ သဒ္ဒိစိတ္တေသု – ၆၆-ပါးသော စိတ်တို့၌၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၏။) [သင်္ချာပုဒ်တို့၏ နောက်၌ ဣတိ ပါလျှင် ဝိဘတ်နက်သံ မပါစေဘဲ "စိတ်တို့ဌာန်း"ဟု အနက်သုံးရိုးရှိသည်။]

၃။ အဓိမောက္ခော–အဓိမောက္ခသည်၊ ဒ္ဝိပဉ္စဝိညာဏ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတ ဝဇ္ဇိတစိတ္တေသု – ဒွေး ပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်သည် ကြဉ်အပ်သော ၇၈-ပါးသော စိတ်တို့၌၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏။)

၄။ ဝီရိယံ – ဝီရိယသည်၊ ပဉ္စဒ္ဝါရာဝဇ္ဇန ဒ္ဝိပဉ္စဝိညာဏ သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ ဝဇ္ဇိတစိတ္တေသု–ပဉ္စဒ္ဝါရာဝဇ္ဇန်း, ဒွေး ပဉ္စဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိန်း, သန္တီရဏသည် ကြဉ်အပ်သော ၇၃-ပါးသော စိတ်တို့၌၊ (ဥပ္ပဇ္ဇတိ-၏။)

၁။ ဝိတက်သည် ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-ကြဉ်အပ်သော ကာမစိတ်-၄၄, ပဌမစျာန်စိတ်-၁၁၊ ပေါင်း ၅၅-ပါးသောစိတ်တို့၌ ယှဉ်၏။

၂။ ဝိစာရသည် ဝိတက်ယှဉ်ရုံစိတ်-၅၅,ဒုတိယစျာန်စိတ်-၁၁၊ပေါင်း ၆၆-ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်၏။

၃။ အဓိမောက္ခသည် စိတ်တခုယုတ် ကိုးဆယ်တွင် ဒွေး ပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်ကိုကြဉ်၍ ၇၈-ပါးသောစိတ်၌ ယှဉ်၏။

၄။ ဝီရိယသည် ပဉ္စဒ္ဝါရာဝဇ္ဇန်း-၁, ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ်-၁၀, သမ္ပဋိစ္ဆိန်း ၂, သန္တီရဏ-၃ ကို ကြဉ်၍ ကြွင်း ၇၃-ပါးသောစိတ်၌ ယှဉ်၏။

၅။ ပီတိ – ပီတိသည်၊ ဒေါမနဿုပေက္ခာသဟဂတ ကာယ-ဝိညာဏ စတုတ္ထဈာန ဝဇ္ဇိတစိတ္တေသု – ဒေါသမူဒ္ဒေး, ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ်-၅၅, ကာယဝိညာဏ်ဒွေး, စတုတ္ထစျာန်စိတ်-၁၁ သည် ကြဉ်အပ်သော ၅၁-ပါးသော စိတ်တို့၌၊ (ဥပဇ္ဇတိ-၏။)

၆။ ဆန္ဒော-ဆန္ဒသည်၊ အဟေတုက မောမူဟ ဝဇ္ဇိတ-စိတ္တေသု-အဟိတ်စိတ်-၁၈, မောဟမူဒ္ဒေးသည် ကြဉ်အပ်သော တခုယုတ် ခုနစ်ဆယ်သော စိတ်တို့၌၊ (ဥပဇ္ဇတိ-၏၊) ဣတိ-ပကိဏ်းစေတသိက်တို့ ဤသို့ယှဉ်ကုန်၏။

သင်္ဂဟ ၇။ ပန – အကျဉ်းချုပ်ကား၊ ပကိဏ္ဏက ဝိဝဇ္ဇိတာ-ပကိဏ်းစေတသိက်သည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တေ စိတ္တုပ္ပါဒါ – ထို စိတ်တို့သည်၊ ယထာက္ကမံ – အကြင် အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊ ဆသဋ္ဌိ – ၆၆-ပါးသည်ရင်း၊ ပဉ္စပညာ-သ – ၅၅-ပါးသည်ရင်း၊ ဧကာဒသ – ၁၁-ပါးတို့သည်ရင်း၊ သောဠသ – တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည်ရင်း၊ သတ္တတိ – ၇၀ သည်ရင်း၊ ဝီသတိစေဝ – နှစ်ဆယ်သည်ရင်း၊ (ဟောန္တိ-ကုန်၏။)

၅။ ပီတိသည် စိတ် ၁၂၁-တွင် ဒေါသမူ-၂, ဥပေက္ခာသဟဂုတ်-၅၅ ကာယဝိညာဏ်-၂,စတုတ္ထစျာန်စိတ်-၁၁၊ပေါင်း-၇၀ ကြဉ်၍ကြင်း-၅၁ ပါး၌ ယှဉ်၏။ (သုခသဟဂုတ်-၆၇ ခုတွင် သုခသဟဂတ် ကာယဝိညာဏ် ၁-နှင့်စတုတ္ထစျာန်စိတ် ၁၁-မှတပါး ကျန် သုခသဟဂုတ်များတည်း။)

၆။ ဆန္ဒသည် အဟိတ်စိတ်-၁၈,မောဟမူဒ္ဒေးကြဉ်၍ ကြင်းတခုယုတ် ခုနစ်ဆယ်သော စိတ်တို့၌ ယှဉ်၏။... ဤသို့ မြန်မာလို ခဲ့တတ်ပါစေ။

သ ပကိဏ္ဏကာ – ပကိဏ်းစေတသိက်နှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော (တေစိတ္တုပ္ပါဒါ-တို့သည်၊ ယထာဂ္ဂမ်-တိုင်း) ပဋ္ဌပညာသ–၅၅-ပါးသည်၎င်း၊ ဆသင်္ခ–၆၆-ပါးသည်၎င်း၊ အဋ္ဌသတ္တတိ-၇၈-ပါးသည်၎င်း၊ တိ သတ္တတိ-၇၃-ပါးသည်၎င်း၊ ကေပညာ-သစ–၅၁-ပါးသည်၎င်း၊ ကျွန်ုသတ္တတိ – တခုယုတ် ခုနစ်ဆယ်သည်၎င်း၊ (ဟောန္တိ-ကုန်၏။)

၇-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။"တေ ပန စိတ္တုပ္ပါဒါ ယထာဂ္ဂမ်"နှင့် တဲ့ "ဆသင်္ခ ပဋ္ဌပညာသ"စသော နှစ်ဂါထာကွဲကား အကျဉ်းချုပ်ပြသော ဂါထာတို့တည်း၊ ထိုတွင် ရှေဂါထာဖြင့် ပကိဏ်းစေတသိက်သည် အစဉ်အတိုင်း ကြဉ်အပ်သော စိတ်များကို ပြ၏။ [ပကိဏ္ဏက ဝိဝဋ္ဋတာကို သတိပြုပါ။] နောက်ဂါထာဖြင့် ပကိဏ်းစေတသိက်တို့ ယှဉ်ရာစိတ်များကို ပြသည်၊ [သပကိဏ္ဏကာ ကို ကြည့်ပါ။]

ဧေတသိက်	အကြဉ်စိတ်	အယှဉ်စိတ်
ဝိတက်	= ဆသင်္ခ	ပဋ္ဌပညာသ
ဝိစာရ	= ပဋ္ဌပညာသ	ဆသင်္ခ
အဓိမောက္ခ	= ကောဒသ	အဋ္ဌသတ္တတိ
ဝိရိယ	= သောဠသ	တိသတ္တတိ
ပီတိ	= သတ္တတိ	ကေပညာသ
ဆန္ဒ	= ဒိသတိ	ကျွန်ုသတ္တတိ

ထိုတွင် ဆသင်္ခစသော သင်္ချာသည် စိတ်အကျဉ်းသင်္ချာလော, စိတ်အကျယ် သင်္ချာလောဟု စဉ်းစားရာ၏၊ လောကုတ္တရာအားလုံး၌ ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်အတွက် စိတ်ကျဉ်းသင်္ချာကိုပြသည်။ [အဓိမောက္ခ

ဝိရိယ ဆန္ဒတို့တည်း။] လောကုတ္တရာစိတ် အချို့၌သာ ယှဉ်သော စေတသိက်များအတွက် (အကျယ်ပြမှ သိသာမည် ဖြစ်သောကြောင့်) စိတ်အကျယ်သင်္ချာကို ပြသည်။ [ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိတို့တည်း။] ဆသင်္ခါစသောသင်္ချာတို့၏ သင်္ချယျ(သရုပ်)ကို အကျယ်စုဏ္ဏိယကြည့်၍ ရေတက်ပါ။

သမ္မယောဂနည်း ၇။ သဗ္ဗစိတ္တ သာဓारण စေတသိက်ဘို့၏ ယှဉ်ပုံယှဉ်ဟန်က တနည်း၊ ဝိတက် စသော ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါး၏ ယှဉ်ပုံယှဉ်ဟန်က အသီးအသီး ၆-နည်းဖြစ်၍ အညသမာန်း စေတသိက်စု အဘွက် သမ္မယောဂနည်း ၇-နည်း ရှိသည်ဟု မှတ်ပါ။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) တေသံ စိတ္တာဝိယုတ္တာနံ-ဂါထာသည် ဘာကို ပြသော ဂါထာနည်း၊ ထိုဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ခ) အဘယ်နည်းမျိုးကို သမ္မယောဂနည်း ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) သတ္တ သဗ္ဗတ္ထ ယုဇ္ဇန္တိ ဂါထာသည် ဘာကို ပြသော ဂါထာနည်း၊ ထိုဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ဃ) သဗ္ဗစိတ္တသာဓारण စေတသိက်တို့သည် မည်မျှလောက်သော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သနည်း။

(င) ဝိတက်သည် မည်မျှလောက်သော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သနည်း။ ပါဠိကို ရွတ်ပြပါ။ [ဝိစာရ စသော ၅-ပါးကိုလည်း မေးလေ။]

(စ) တေ ပန စိတ္တုပ္ပါဒါ စသော စကားများကို အဘယ်သို့ နာမည်ခေါ်သနည်း၊ အနက်ပေးပါ။

(ဆ) ရှေဂါထာသည် ဘာကိုပြ၍ နောက်ဂါထာက ဘာကို ပြသနည်း။

(၈) ရှေဂါထာလာ ဆသင့်စသော သခ်ျာတို့၏ သခ်ေါ်ယျ(သရုပ်)ကို ရေတွက်ပြပါ။

[၁-၂-စသော အရေအတွက်ကို သခ်ျာဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ ရေတွက် အပ်သောသရုပ်ကို သခ်ေါ်ယျဟု ခေါ်သည်။]

(စျ) နောက်ဂါထာလာ ပဋ္ဌပညာသ စသော သခ်ျာတို့၏ သခ်ေါ်ယျကို ရေတွက်ပြပါ။

(ဉ) အညသမာန်း စေတသိက်၏ သမ္မယောဂနည်း မည်မျှ ရှိသနည်း။

စက်လှည့် ခဲ့ပုံ

(၄) ဝိတက်၏ ယှဉ်ရာသာ ဖြစ်၍ ဝိစာရ၏ ယှဉ်ရာ မဟုတ်သော စိတ် ရှိသလော။

(၅) ဝိစာရ၏ ယှဉ်ရာသာ ဖြစ်၍ ဝိတက်၏ယှဉ်ရာ မဟုတ်သော စိတ် မည်မျှ ရှိသနည်း။

(၃) ဝိတက် ဝိစာရ နှစ်ပါးစုံ ယှဉ်ရာစိတ်ကား မည်မျှနည်း။

(၇) နှစ်ပါးစုံယှဉ်ရာ မဟုတ်သော စိတ်ကား မည်မျှနည်း။

အမှ၁။ ။ဤနည်းအတိုင်း ဝိတက်ကို မူတည်, အဓိမောက္ခကို မူလီသွတ်၍ခဲ့၊ ထိနောက် ဝိစာရစသည်ကို မူတည်, အဓိ-မောက္ခစသည်ကို မူလီသွတ်လျက် လေးချက်လှည့် ခဲ့၍ပြ ပါ၊ စာသင်သားတို့ဉာဏ်မှာ သိပ်ရှုပ်ပုံရလျှင်လည်း ခဲ့မပေး နှင့်၊ နောင်အခါအလိုအလျောက် နားလည်လာလိမ့်မည်။.

အညသမာန်း သမ္မယောဂနည်း ပြီး၏။

အကုသိုလ်စေတသိက် သမ္မယောဂနည်း

၁။ ပန-အဘို့တပါးကား၊ အကုသ-လေသု–အကုသိုလ်စေတသိက်တို့တွင်၊ မောဟော–မောဟ ၎င်း၊ အဟိရိက်–၎င်း၊ အနောတ္တပ္ပံ–၎င်း၊ ဥဒ္ဓစ္စံ–၎င်း၊ ဤတို-ဤသို့၊ စတ္တာရော–လေးပါးကုန်သော၊ ဤမေ စေတသိကာ-ဤစေတသိက်တို့သည်၊ သဗ္ဗာကုသလသာဓာရဏာ နာမ–အလုံးစုံသောအကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့် ဆက်ဆံသော စေတသိက်တို့မည်၏၊ [သဗ္ဗေသုပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဒ္ဝါဒသာ-ကုသလေသု – တဆယ့်နှစ်ပါးသော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌၊ လဗ္ဘန္တိ–ရအပ်ကုန်၏။]

၂။ လောဘော–လောဘကို၊ အဋ္ဌသု–ရှစ်ပါးကုန်သော၊ လောဘသဟဂတစိတ္တေသွေဝ-လောဘသဟဂုတ်စိတ်တို့၌သာ၊ လဗ္ဘတိ–ရအပ်၏။

၃။ ဒိဋ္ဌိ–ဒိဋ္ဌိကို၊ စတူသု–လေးပါးကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ္တေသုဝေ–ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ်တို့၌သာ၊ (လဗ္ဘတိ–၏၊) [ဝေ–သဒ္ဒါနှင့် လဗ္ဘတိကို ဝါကျတိုင်း လိုက်ပါစေ။]

၄။ မာနော–မာနကို၊ စတူသု–ကုန်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတ-ဝိပ္ပယုတ္တေသု ဝေ၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်တို့၌သာ၊ လဗ္ဘတိ-၏။

၅။ ဒေါသော-ဒေါသဝင်း၊ ဤသာ–ဝင်း၊ မစ္ဆရိယံ-ဝင်း၊ ကုက္ကုစ္စံ–ဝင်း၊ ဤတိ–ဤစေတသိက်တို့ကို၊ ဒ္ဝီသု–နှစ်ပါးကုန်

အကုသိုလ်စေတသိက်သမ္မယောဂနည်း။ ။မည်သည့် စေတသိက်က မည်သည့်စိတ်၌ ယှဉ်ကြောင်းမှာ ပါဠိသွားဖြင့် ထင်ရှားပြီ။

သော၊ ပဋ္ဌိယသမ္မယုတ္တ စိတ္တေ သု ဧဝ – ပဋ္ဌိယသမ္မယုတ် စိတ်တို့ ၌သာ၊ (လဗ္ဘန္တိ – ကုန်၏။)

၆။ ထိနမိဒ္ဓံ – ထိနမိဒ္ဓကို၊ ပဇ္ဇသု – ငါးပါးကုန်သော၊ သသခ်ါရိကစိတ္တေသု ဧဝ-သသခ်ါရိကစိတ်တို့၌သာ၊(လဗ္ဘတိ–၏။)

၇။ ဝိစိကိစ္ဆာ - ဝိစိကိစ္ဆာကို၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတစိတ္တေ-ယေဝ – ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ်၌သာ၊ (လဗ္ဘတိ – ရအပ်၏။)

ဂ-သင်္ဂဟ။ ။စတ္တာရော-လေးပါးသော စေတသိက်တို့သည်၊ သဗ္ဗာပုညေသု – အလုံးစုံသော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌၊ ဂတာ–ဖြစ်ကုန်၏၊ တယော – သုံးပါးသော စေတသိက်တို့သည်၊ လောဘမူလေ-လောဘမူစိတ်၌သာ၊ ဂတာ-ကုန်၏၊ စတ္တာရော – လေးပါးသော စေတသိက်တို့သည်၊ ဒေါသမူလေ သု–ဒေါသမူစိတ်တို့၌သာ၊ ဂတာ–ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒ္ဒယံ–ထိန မိဒ္ဓ နှစ်ပါး အပေါင်းသည်၊ သသခ်ါရေ-သသခ်ါရိကစိတ် ငါးပါး၌သာ၊ ဂတံ-ဖြစ်၏၊ တထာ – ထိုမှတပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာ – ဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက်သည်၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တေစ – ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌သာ၊ ဂတာ – ဖြစ်၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ စတုဒ္ဒသ-တဆဲ့လေးပါးသော အကုသိုလ်စေတသိက်တို့သည်၊ ဒ္ဒါဒသာကုသလေသ္ဝ-တဆဲ့နှစ်ပါးသော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌သာ၊ ပဇ္ဇရေ – ငါးပါး အပြားအားဖြင့်၊ သမ္မယုဇ္ဇန္တိ – ယှဉ်ကုန်၏။

ဂ-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။သဗ္ဗာပုညေသု စတ္တာရော စသည်၌ စတ္တာရော စသော သခ်္ခ်ာတို့၏သခ်ေါ်ယျကို စုဏ္ဏိယ အကျယ်ကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

သမ္မယုဇ္ဇန္တိ ပဠေဝ။ ။ဤပါဠိဖြင့် "အကုသိုလ်စေတသိက်တို့၏ သမ္မယောဂနည်း ၅-နည်း ရှိသည်"ဟု ပြသည်၊ ထို ၅-နည်းကား—

၁။ သဗ္ဗာပုညေသု စတ္တာရော - အရ သမ္မယောဂနည်း တနည်း။

၂။ လောဘမူလေ တယော ဂတာ - အရ ..... တနည်း။

မှတ်ချက်။ ။လောဘသည် လောဘမူစိတ် ၈-ပါးလုံး၌ ယှဉ်၏၊ ဒိဋ္ဌိသည် လောဘမူ သမ္မယုတ် ၄-၌သာယှဉ်၏၊ မာနသည် လောဘမူ ဝိပ္ပယုတ် ၄-၌သာ ယှဉ်၏၊ ဤသို့ ယှဉ်ပုံ မတူသော်လည်း ယှဉ်ရာစိတ်မှာ လောဘမူစိတ်ချည်းသာ ဖြစ်၍ "သမ္မယောဂ တနည်းတည်း"ဟု ကျမ်းဆရာ ယူထားသည်။

၃။ ဒေါသမူလေသု စတ္တာရော - အရ ..... တနည်း။

၄။ သသင်္ခါရေ ဒ္ဝယံ - အရ ..... တနည်း။

၅။ ဝိစိကိစ္ဆာ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂတစိတ္တေ - အရ .... တနည်း။

ဤသို့ သမ္မယောဂနည်း ၅-နည်း ရှိသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) သဗ္ဗာပုညေသု စတ္တာရော စသည်ကို ဘာဂါထာ ခေါ်သနည်း၊ အနက်ပေးပါ။

(ခ) စတ္တာရော-အရ သရုပ်ကောက်၍ ဆိုင်ရာပါဠိအကျယ်ကို ရွတ်ပါ။

(ဂ) တယော - အရ သရုပ်ကောက်၍ ပါဠိအကျယ်ကို ရွတ်ပြပါ။

(ဃ) ဒေါသမူလေသု စတ္တာရော-အရ သရုပ်ကောက်၍ ပါဠိအကျယ်ကို ရွတ်ပါ။

(င) သသခ်ါရေ ဒ္ဌယံ - အရ သရုပ်ကောက်၍ ပါဠိအကျယ်ကို ရှုတ်ပါ!။
(စ) အကုသိုလ်စေတသိက်တို့၏ သမ္မယောဂ ၅-နည်းကို ရေတွက်ပါ။

စကလှည့်ခွဲပုံ

(ဆ) မောဟ၏ ယှဉ်ရာသာ ဖြစ်၍ လောဘ၏ ယှဉ်ရာ မဟုတ်သော စိတ် မည်မျှနည်း။
(ဇ) လောဘ၏ ယှဉ်ရာသာ ဖြစ်၍ မောဟ၏ ယှဉ်ရာ မဟုတ်သော စိတ် ရှိသလော။
(စျ) လောဘ မောဟ ၂-ပါးစုံ၏ ယှဉ်ရာစိတ်ကား မည်မျှနည်း။
(ဉ) နှစ်ပါးစုံယှဉ်ရာ မဟုတ်သောစိတ် မည်မျှနည်း၊သရုပ်ရေတွက်ပါ။

အမှာ။ ။ဤနည်းအတိုင်း မောဟကို မူတည်ကာ ဒိဋ္ဌိမာနမှ စ၍ ဝိစိကိစ္ဆာတိုင်အောင် မူလီသွတ်၊ ထို့နောက် လောဘ စသည်ကို မူတည်၍ ဒိဋ္ဌိစသည်ကို မူလီသွတ်ပြီး ခဲ့၊ ယှဉ်ရာ စိတ်ချင်း တူနေလျှင် ထပ်၍ မူတည်ခြင်း, မူလီသွတ်ခြင်း မပြုနှင့်၊ ဥပမာ – မောဟကို မူတည်လျှင် အဟိရိက စသည်ကို မူလီမသွတ်နှင့်၊ ထပ်၍လည်း မူတည်မနေနှင့်၊ ဒေါသကို မူလီသွတ်ပြီးလျှင် ဣဿာ မစ္ဆရိယ ကုက္ကုစ္စကို ထပ်၍ မူလီမသွတ်နှင့်၊ ထပ်၍ မူလီသွတ်သော်လည်း သရုပ် အရ ထူးတော့မည် မဟုတ်ပါ။

အကုသိုလ်စေတသိက်များ၏
သမ္မယောဂနည်း ပြီးပြီ။

သောဘနစေတသိက် သမ္မယောဂနည်း

၁။ ပန-အဘို့တပါးကား၊ သောဘနေသု–သောဘန စိတ်တို့တွင်၊ တာဝ-ဝိရတိစသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာ-ကုန်သော၊) သောဘနသာဓာရဏာ–သောဘနသာဓာရဏတို့မည်သော၊ ကေနဝိသတိ–တခုယုတ် နှစ်ဆယ်သော၊ ဣမေ စေတသိကာ-တို့သည်၊ သဗ္ဗေသုပိ–ကုန်သော၊ ကေနသင်္ခြိ သောဘနစိတ္တေသု–တခုယုတ် ခြောက်ဆယ်သော သောဘနစိတ်တို့၌၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ-ရှိကုန်၏၊ (ယှဉ်ကုန်၏-ဟူလို။)

၂။ ပန-ကား၊ တိသောပိ-သုံးပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိရတိယော-ဝိရတိစေတသိက်တို့ကို၊ – လောကုတ္တရစိတ္တေသု – လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌၊ သဗ္ဗထာပိ–(ဒုစရိုက် ဒုရာဇီဝ, ဟူသမျှကို, တစမချုန်, ပယ်လှန်ရှောင်ရှား,) အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်၊ နိယတာ-အမြဲယှဉ်ကုန်လျက်၊ ဧကတော၁-တပြိုင်နက်တည်းပင်၊ လဗ္ဘန္တိ-ရအပ်ကုန်၏။

သောဘနစေတသိက် သမ္မယောဂနည်း

၁။ သောဘန သာဓာရဏ စေတသိက် ၁၉-သည် သောဘနစိတ် အကျဉ်းတခုယုတ်-၆၀ (အကျယ် ၉၁)၌ ယှဉ်၏။

၂။ ဝိရတိယော၊ ပေ၊ လဗ္ဘန္တိ .... ဝိရတိစေတသိက် ၃-ပါးတို့သည် လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ ယှဉ်ရာဝယ် ....

သဗ္ဗထာပိ—ဖြင့် ကာယဒုစရိုက် ဝစီဒုစရိုက် ဒုရာဇီဝ ဟူသမျှတို့မှအကုန်အစင် ရှောင်ကြည်သောအားဖြင့် ယှဉ်ပုံကို ပြ၏။ [သတ်ဖြတ်ခိုးဝှက်ခြင်း စသည်ကို ပြုလျက် မတရား အသက်မွေးမှုကို "ဒုရာဇီဝ"ဟု ခေါ်၏၊ ဒု-မကောင်းသော အာဇီဝ-အသက်မွေးမှု။]

ပန္-ကား၊ လောကိယေသု-ကောကိစိတ်တို့တွင်၊ ကာမာဝ-
စရ ကုသလေသွေ့ဝ-ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်တို့ဌိသာ၊ ကဒါစိ-
(ဒုစရိုက်, ဒုရုဇီဝတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခိုက်သာ,) တရံတခါ၌၊ ဝိသုံ
ဝိသုံ - (သုံးပါးမတဲ့, တကဲ့တပြား) သီးခြား၍ သီးခြား၍၊
သန္ဒိဿန္တိ-ထင်ကုန်၏၊ (ယှဉ်ကုန်၏-ဟူလို။)

နိဿတာ ဖြင့် "လောကုတ္တရာစိတ် ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း အမြဲယှဉ်လျက်
ပါသည်"ဟု ပြ၏။

ကေတောဝ ဖြင့် "သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ ၃-ပါးလုံး
တပြိုင်နက် အတူတကွ ယှဉ်ကြသည်"ဟု ပြသည်။ [သဗ္ဗထာပိ
ကေတောတို့၏ အထူးကို ဘာသာဋီကာ၌ ဆိုထားပြီ။] မှတ်နှင့်ရန်

[ဆောင်] သဗ္ဗထာပိ-သဒ္ဒါရှိက, ဒုစရိုစုံ, ကုန်သိမ်းခြုံ၍, ရှောင်ပုံကိုမျှ,
ဓိပ္ပါယ်ပြ၏, တကွယှဉ်ပုံ, မပြတုံခဲ့၊ ကေတောက, သဘောပြမှာ,
ကကွစုံယှဉ်, ကုန်မကြဉ်သည်, ယူအင် ဤသို့ ကဲ့သတည်း။

လောကိယေသု ပန ၊ပေ၊ ဝိသုံဝိသုံ။ ။လောကိစိတ်တို့တွင်ကား
ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်၌သာ ဝိရတိ ယှဉ်သည်၊ ထိုသို့ ယှဉ်ရာဝယ် ....

ကဒါစိ—ဒုစရိုက် ဒုရာဇီဝတို့မှ ရှောင်ကြဉ်ရာ တရံတခါ၌သာ ယှဉ်
သည်။ ["လောကုတ္တရာစိတ်၌ကဲ့သို့အမြဲမယှဉ်"ဟု ရှေ့ဝါကျက "နိဿတာ"
ကို စောင်းသော စကားတည်း၊] ထို့ကြောင့် ဘုရားဖူး တရားနာ စသည်
ဖြင့်မဟာကုသိုလ်စိတ်တွေ ဖြစ်နေသော်လည်း ရှောင်ကြဉ်စရာ ဒုစရိုက်
မရှိသောကြောင့် ဝိရတိ မျှား ယှဉ်လျက် မပါခဲ့။

ဝိသုံ ဝိသုံ—ထိုသို့ တရံတခါ ယှဉ်ပြန်ပါလည်း အသီးအသီး တပါးစီ
တပါးစီသာ ယှဉ်သည်၊ ဝစီဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်၍ သမ္မာဝါစာယှဉ်ခိုက်
သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝတို့ မယှဉ်ကြ၊ ကာယဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်၍

၃။ ပန-ကား၊ အပ္ပမညာယော–အပ္ပမညာစေတသိက်တို့သည်၊ ဒ္ဒါဒသသု-တဆဲ့နှစ်ပါးကုန်သော၊ ပဌမဈာနဝဇ္ဇိတမဟာ-ဂုတစိတ္တေသု စေဝ - ပဌမစျာန် စိတ်သည် ကြဉ်အပ်သော မဟာဂုတ်စိတ်တို့ဝင်း၊ ကာမာဝစရကုသလေသုစ–ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်တို့ဝင်း၊ သဟေတုကာမာဝစရကြိယစိတ္တေသုစ–သဟိတ် ကာမာဝစရ ကြိယာစိတ်တို့ဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ အဋ္ဌ-ဝိသတိစိတ္တေသ္ဝေ – ၂၀-ပါးသောစိတ်တို့၌သာ၊ ကဒါစိ–(သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားမှု ဝမ်းမြောက်မှုဖြစ်ရာ) တရံတခါ၌၊ နာနာ – (၂-ပါးမတ္တဲ, တကွဲတပြား) အသီးအခြားတို့သည်၊ ဟုတ္ဝာ–ဖြစ်၍၊ ဇာယန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

သမ္မာကမ္မန္တယှဉ်ခိုက် ကျန်နှစ်ပါး မယှဉ်၊ မိစ္ဆာဇီဝမှရှောင်ကြဉ်၍သမ္မာအာဇီဝယှဉ်ခိုက် ကျန်နှစ်ပါး မယှဉ်-ဟူလို။ [“လောကုတ္တရာစိတ်၌ ကဲ့သို့တပြိုင်နက် တပေါင်းတည်း မယှဉ်နိုင်”ဟု ရှေ့ဝါကျက “ဇကတော” ကို စောင်းသည်၊] ဤ ၂-နံပါတ် ဝါကျအရ ဝိရတိ ၃-ပါးသည် လောကုတ္တရာစိတ်-၈, မဟာကုသိုလ်-၈၊ ပေါင်း ၁၆-ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်၏ဟု မှတ်ပါ။

၃-အပ္ပမညာယော၊ ပေ၊ ဇာယန္တိ။ ။အပ္ပမညာစေတသိက် ၂-သည် ပဌမစျာန် စိတ်ကြဉ် မဟာဂုတ် ၁၂-ပါး, မဟာကုသိုလ် ၈, မဟာကြိယာ ၈၊ ပေါင်း ၂၈-ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်၏၊ ထိုသို့ ယှဉ်ရာဝယ် ....

ကဒါစိ— သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ သနားမှု-ဝမ်းမြောက်မှု ဖြစ်သည့်အခါ၌သာ ယှဉ်၏၊ ဘုရားစသည်ကို အာရုံပြုသည့်အခါ မယှဉ်။

နာနာ — ထိုကဲ့သို့ တရံတခါ ယှဉ်ပြန်ပါလည်း နှစ်ပါးစုံ၍ မယှဉ်နိုင်, တသီးတခြား တပါးစီသာ ယှဉ်သည်၊ “ဒုက္ခိတသတ္တဝါကို အာရုံပြု၍ သနားသောအခါ ကရုဏာသာ ယှဉ်၍ မုဒိတာ မယှဉ်၊

ပန – ဝါဒအထူး မိန့်ဆိုဦးအုံ့၊ ဇော်ဌ – ဤ ၂၇-ပါးသောစိတ် တို့တွင်၊ ဥပေက္ခာသဟဂတေသ့ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၈-ပါး တို့၌၊ ကရုဏာ မုဒိတာ-ကရုဏာ မုဒိတာစေတသိက်တို့သည်၊ နှ သန္ဓိ-မရှိကုန်၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ကေစိ – အဋ္ဌိုဆရာတို့သည်၊ ဝဒန္တိ – ဆိုကြကုန်၏။

၄။ ပန-ကား၊ ပညာ-ပညာစေတသိက်သည်၊ ဒ္ဒါဒသသု-ဘ၂-ပါးကုန်သော၊ ဉာဏသမ္ပယုတ္တ ကာမာဝစရ စိတ္တေသုစေဝ-ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမာဝစရစိတ်တို့ဌင်း၊ သဗ္ဗေသုပိ – အလုံးစုံ

သုခိတသတ္တဝါကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းမြောက်သောအခါ မုဒိတာသာ ယှဉ်၍ ကရုဏာ မယှဉ်။

ကေစိဝါဒ။ ။အဋ္ဌိုဆရာတို့ကား "ထို ၂၇-ပါးတွင် မဟာကုသိုလ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ၄, မဟာကြိယာ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ၄၊ ပေါင်း ၈-ပါး၌ ကရုဏာ မုဒိတာ မယှဉ်ထိုက်"ဟု ဆိုကြ၏၊ ထိုဝါဒကို ဘာသာ ဋီကာ၌ စိစစ်ထားသည်၊ ကျက်မှတ်နှင့်ရန်ကား .....

[ဆောင်] လေ့လာပြီးသား, ကျမ်းဂန်များကို, မယားသတို, ရွတ်နိုင်ဘိသို့, မုဒိ ကရုဏာ, ဘာဝနာ၏, အပ္ပနာရှေ့ တန်း, ကမ္မဋ္ဌာန်း၌, စီးဖြန်းဝါးဝ, အသားကျက, သောမနဿ ဥပေက်, လှည့်စီ ဖြစ်ကြောင်း, ရှိစကောင်းမို့, ၎င်းဝါဒ, ကေစိပြုဟု, အောက်ချ ထေရ်ရှင် မိန့်သတည်း။

၄-ပညာ ၊ပေ၊ သမ္ပယောဂံ ဂစ္ဆတိ—ပညာ စေတသိက်သည် ဉာဏ သမ္ပယုတ် ကာမာဝစရစိတ် ၁၂, မဟာဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ် ၃၅၊ပေါင်း ၄၇-ပါးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်၏။

လည်းဖြစ်ကုန်သော၊ * ပဋ္ဌာန်တို့သ မဟဂ္ဂတ လောကုတ္တရစိတ္တေ-သုစ- ၃၅-ပါးသော မဟဂ္ဂုတ်လောကုတ္တရာစိတ်တို့ဝင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သတ္တစတ္တာလီသစိတ္တေသု- ၄၇-ပါးသောစိတ်တို့၌၊သမ္မ-ယောဂံ–ယှဉ်ခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆတိ–ရောက်၏၊ ဣတိ–သောဘန စေတသိက်တို့ ဤသို့ ယှဉ်ကုန်၏။

၅-သင်္ဂဟ။ ။ကေုနဝီသတိ- တခုယုတ်နှစ်ဆယ်သော၊ ဓမ္မာ-သဘောတရားတို့သည်၊ကေုနသဋ္ဌိသု-တခုယုတ်ခြောက်ဆယ်သောစိတ်တို့၌၊ ဇာယန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ တယော-သုံးပါးသော စေတသိက်တို့သည်၊ သောဠသစိတ္တေသု-၁၆-ပါးသောစိတ်တို့၌၊ ဇာယန္တိ–ကုန်၏၊ ဒွယံ–စေတသိက်နှစ်ပါးအပေါင်းသည်၊ အဋ္ဌဝီသတိယံ- ၂၈-ပါးသောစိတ်၌၊ ဇာယတိ-ဖြစ်၏၊ ပညာ-ပညာကို၊ သတ္တစတ္တာလီသဝိဓေသုပိ–၄၇-ပါးအပြားရှိသော စိတ်တို့၌၊ (ပိ-အနက်မရှိ၊)ပကာသိတာ-ပြအပ်၏၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ သောဘနာ-သောဘန စေတသိက်တို့သည်၊ သောဘနေသ္ဝဝ-သောဘနစိတ်တို့၌သာ၊ စတုဓာ-လေးပါးအပြားအားဖြင့်၊ သမ္မယုတ္တာ-ယှဉ်ကုန်၏။

---

*မှတ်ချက်။ ။ဤ၌ မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ်တို့ကို သမ္မယုတ်ဟု နာမည်မတပ်ဘဲ "မဟဂ္ဂတလောကုတ္တရ စိတ္တေသု"ဟု သုံးထားသော ကြောင့် မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ်တို့ကို သမ္မယုတ်ဟု မဆိုလိုကြောင်း စိတ်ပိုင်း၌ ပြခဲ့ရသည်။

၅-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။"သမ္မယုတ္တာ စတုဓေဝံ" ဤ၌ သောဘန-စေတသိက်တို့၏ယှဉ်ပုံ(သမ္မယောဂနည်း) ၄-မျိုး ရှိကြောင်းကို ပြသည်၊

နိယတအနိယတ ယောဂီအခဲ့ ယထာဝုတ္တာနုသာရေန – အကြင်အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော သမ္မယောဂနည်းကိုအစဉ် လိုက်သဖြင့်၊ ဣဿာ မစ္ဆေရ ကုက္ကုစ္စ ဝိရတိ ကရုဏာဒယော- ဣဿာ, မစ္ဆေရ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိရတိ, ကရုဏာ-မုဒိတာ စေတသိက်တို့သည်၊ နာနာ-တသီးတခြား တပါးစီဖြစ်ကုန်လျက်၊ ကဒါစိ – တရံတခါ၌၊ (ဇာယန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊) မာနောစ-လည်း၊ ကဒါစိ-၌၊ (ဇာယတိ-၏၊) ထိန မိဒ္ဓံ-ထိနနှင့် မိဒ္ဓသည်၊ တထာ-ထို တရံတခါ၌၊ သဟ-အတူတကွ၊(ဇာယတိ-

---

သောဘနသာဓာရဏ စေတသိက်တို့၏ သမ္မယောဂနည်း ၁, ဝိရတိတို့၏ သမ္မယောဂနည်း-၁, အပ္ပမညာတို့၏ သမ္မယောဂနည်း-၁, ပညိန္ဒြေတို့၏ သမ္မယောဂနည်း-၁၊ ပေါင်း ၄-ပါး ဟု အကျယ် စုဏ္ဏိယနှင့် အကျဉ်းသင်္ဂဟကိုကြည့်၍ ရေတွက်ပါ၊ ကျေနဝိသတိ ကျေနသင်္ခစသော သင်္ချာတို့၏ သင်္ချေယျကိုလည်း အကျယ်စကားကြည့်၍ ရေတွက်နိုင်လောက်ပြီ။

နိယတယောဂီ အနိယတယောဂီ အခဲ့ ။ [နိယတ=အမြဲ + ယောဂီ=ယှဉ်လေ့ရှိသော စေတသိက်။] မိမိတို့ ယှဉ်ဘက်စိတ် ဖြစ်တိုင်း အမြဲယှဉ်လျက်ရှိသော စေတသိက်များကို "နိယတယောဂီ"ဟု ခေါ်၍ မိမိတို့ ယှဉ်ဘက်စိတ် ဖြစ်တိုင်း အမြဲမယှဉ်ဘဲ တရံတခါသာ ယှဉ်နိုင်သောစေတသိက်ကို "အနိယတယောဂီ"ဟု ခေါ်သည်။

ဣဿာ-မစ္ဆရိယ-ကုက္ကုစ္စ-၃, ဝိရတိ-၃, ကရုဏာ မုဒိတာ-၂, မာန-၁, ထိန မိဒ္ဓ ၂၊ ဤ ၁၁- ပါးသည် အနိယတယောဂီ စေတသိက်တည်း၊ ကြွင်းသော ၃၁-ပါးကား နိယတယောဂီ စေတသိက်မျိုးတည်း။ [ဝိရတီ အရ လောကီဝိရတိကိုယူ၊ လောကုတ္တရာဝိရတိကား အမြဲ ယှဉ်သည်၊ ကရုဏာဒယောဌ် အာဒိ-သဒ္ဒါဖြင့် မုဒိတာကို ယူပါ။]

၏၊) သေသာ-ကြွင်းသောစေတသိက်တို့သည်၊ နိယတယော-ဂိနော-အမြဲယှဉ်လေ့ရှိသော စေတသိက်တို့ မည်၏။

ယထာဝုတ္တာနုသာရေန — မည်သည့်စိတ်၌ အမြဲယှဉ်ပုံ မယှဉ်ပုံမှာ ဆိုခဲ့ပြီးသော သမ္မယောဂနည်းကို အစဉ်လိုက်ကြည့်သဖြင့် သိလေ-ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ဤပါဠိ၌ နိယတ အနိယတယောဂီ ၂-မျိုးနှင့် ဆိုင်အောင် ရှေးဦးစွာ အနက်ပေးသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) သောဘနသာဓာရဏ စေတသိက် ၁၃-သည် မည်မျှလောက် သောစိတ်၌ ယှဉ်သနည်း၊ ပါဠိကို ရွတ်ပါ။

(ခ) ဝိရတိစေတသိက်သည် မည်မျှလောက်သော စိတ်၌ ယှဉ်သနည်း။

(ဂ) ဝိရတိတို့ လောကုတ္တရာစိတ်၌ ယှဉ်ကြသောအခါ ရုံခါ ယှဉ်သလား, အမြဲယှဉ်သလား၊ ဆိုင်ရာပါဠိကို ထောက်ပါ။

(ဃ) တပေါင်းတည်း ယှဉ်သလား, တပါးစီယှဉ်သလား၊ ဆိုင်ရာပါဠိကို ထောက်ပါ။

(င) ဝိရတိတို့ လောကီ မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်ကြသောအခါ အမြဲ တပေါင်းတည်း ယှဉ်သလော, ဘယ်ပုံယှဉ်သနည်း၊ ဆိုင်ရာပါဠိကို ထောက်ပါ။

(စ) အပွမညာဒေါသည် မည်မျှလောက်သောစိတ်၌ယှဉ်သနည်း။

(ဆ) အမြဲတန်း တပေါင်းတည်း ယှဉ်သလော, ဘယ်ပုံယှဉ်သနည်း၊ ဆိုင်ရာ ပါဠိကိုထောက်ပါ။

(၈) ကေစိဆရာတို့အလို အပ္ပမညာဒေါ်သည် မည်မျှလောက်သော စိတ်ဌ ယှဉ်သနည်း။

(၈၂) ပညိန္ဒြေစေတသိက်သည် မည်မျှလောက်သော စိတ်ဌ ယှဉ်သနည်း။

(၉) ကေ့နဝီသတိ ဓမ္မာအစ, သောဘနေသေ့ဝ သောဘနာအဆုံး ရှိသောဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(၉၂) သောဘန စေတသိက်တို့၏ သမ္ပယောဂနည်း မည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

(၅) ကေ့နဝီသတိ ကေ့နသဋ္ဌိ သခ်္ခ်ာတို့၏ သခ်ေါ်ယျကို ပြပါ။

(၉) တယော သောဌသ သခ်္ခ်ာတို့၏ သခ်ေါ်ယျကို ပြပါ။

(၁) ဒ္ဒယံ အဋ္ဌဝီသတိ သခ်္ခ်ာတို့၏ သခ်ေါ်ယျကို ပြပါ။

(၈) သတ္တစတ္တာလီသ သခ်္ခ်ာ၏ သခ်ေါ်ယျကို ပြပါ။

(တ) စေတသိက် ၅၂-ပါးလုံး၏ သမ္ပယောဂနည်းပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း၊ အကျဉ်းချုပ် ရေတွက်ပါ။
[စက်လှည့်ရှိခဲ့လိုလျှင် ခဲ့လေဦးတော့၊ ကျယ်မည်စိုးရှိ မရေးပြီ။]

(ထ) ဣဿာ မစ္ဆေ့ရ ကုက္ကုစ္စ စသော ဂါထာ (၆-ပါဒ)ကို အနက်ပေးပါ။

(ဒ) အနိယတယောဂိ စေတသိက် မည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

(ခ) နိယတယောဂိ စေတသိက်မည်မျှရှိသနည်း။

သမ္ပယောဂနည်း ပြီး၏။

သင်္ဂဟနည်း ပဋ္ဌာန်ရှင့် အကျဉ်းချုပ် ဒါနိ–ယခုအခါ၌၊ တေသံ–ထိုစေတသိက်တို့၏၊ သင်္ဂဟ–(ထိုထိုစိတ်၌ ရထိုက်သမျှ, ပေါင်းယူပြီးသည့်) သင်္ဂဟနည်းကိုလည်း၊ ယထာရဟံ–ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ပဝက္ခာမိ–ဆိုပေအုံ့၊ အနုတ္တရေ–လောကုတ္တရာစိတ်၌၊ ဆတ္တိံ သ–၃၆-ပါးသော၊ ဓမ္မာ–သဘောတရားတို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ-ရအပ်ကုန်၏၊ မဟဂ္ဂတေ-မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌၊ ပဉ္စတ္တိံ သ-၃၅-ပါးသော၊ ဓမ္မာ–တို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ–ရအပ်ကုန်၏၊ ကာမာ-ဝစရသောဘနေ·ကာမာဝစရသောဘနစိတ်၌၊ အဋ္ဌတ္တိံ သာပိ-၃၀-ပါးလည်းဖြစ်သော၊ ဓမ္မာ–တို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ–ကုန်၏၊ အပုညမ္ပိ–အကုသိုလ်စိတ်၌၊ သတ္တဝီသတိ–၂၇-ပါးသော၊ ဓမ္မာ–တို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ-ကုန်၏၊ အဟေတုကေ-အဟိတ်စိတ်၌၊ ဒ္ဝါဒသ–

သင်္ဂဟနည်း

သင်္ဂဟဉ္စ ပဝက္ခာမိ, တေသံ ဒါနိ ယထာရဟံ။ ။ဤ ၂-ပါဒကား သင်္ဂဟနည်းကိုပြလိုရှိ စချီသော ပဋ္ဌာန်-အချီစကားတည်း၊ "ယခုအခါ ထိုဧတသိက်တို့၏ သင်္ဂဟနည်းကို ပြဆိုပေအုံ့"ဟူလို။

သင်္ဂဟ။ ။[သံ+ဂဟ၊ သံ(သံပိဏ္ဍေတ္ဝာ) = ပေါင်း၍ +ဂဟ= ယူကြောင်းနည်း။] ပြုခဲ့သော သမ္ပယောဂနည်းဟူရ စိတ် တမျိုးတမျိုး၌ ယှဉ်ထိုက်သမျှ စေတသိက်တွေကိုပေါင်း၍ ယူကြောင်းနည်း(ဘပေါင်းရေတွက်နည်း)ကို "သင်္ဂဟနည်း"ဟု ခေါ်သည်၊ "ဆတ္တိံ သာနုတ္တရေ ဓမ္မာ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ စေတသိက်ပေါင်း ၃၆-ပါး ယှဉ်သည်)" စသော လာလတ္တံ့စကားကို ထောက်ပါ။

၁၂-ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာ-တို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ-ကုန်၏၊ ဣတိစ-ဤသို့၊ (စ-အနက်မရှိ) ယထာသမ္ဘဝယောဂေန - ဖြစ်သင့်သည်အား လျော်စွာယှဉ်ခြင်းဖြင့်၊ တတ္ထ – ထိုစိတ်တို့၌၊ ပဋ္ဌာ – ငါးပါး အပြားအားဖြင့်၊ သင်္ဂဟော – ပေါင်းယူ ရေတွက်နည်းသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။ ["တတ္ထ–ထိုသင်္ဂဟနည်း၌"ဟု ရှေးအနက် ရှိ၏၊ ဆင်ခြင်ပါ။]

ဆတ္တိံ သာနုတ္တရေ ဓမ္မာ၊ ပေ၊ ပဋ္ဌာ တတ္ထ သင်္ဂဟော=ဤဂါထာ တို့ကား ဆိုအပ်လတ္တံ့သော သင်္ဂဟနည်းကို အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်၍ ပြသော(ဥပ္ပေသ-မာတိကာ)ဂါထာတို့တည်း၊ နောက်၌ ဤခေါင်းစဉ် အတိုင်း အကျယ်ပြလိမ့်မည်၊ ပဋ္ဌာ တတ္ထ သင်္ဂဟော-အရ လောကုတ္တရာ စိတ်၌ သင်္ဂဟ ၁-နည်း၊ မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟ ၁-နည်း စသည်ဖြင့် ဂါထာ ကြည့်၍ အကျဉ်းချုပ် သင်္ဂဟ ၅-နည်းကို ရေတွက်ပါ။ [ဤသင်္ဂဟနည်း သည် နောက်နောက်သရုပ်ခဲများနှင့် ညဝါဆိုင်ရာ၌ အလွန်ကျေးဇူးများ၏၊ ကျေပွန်အောင် ခဲပြပါလေ။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) သင်္ဂဟဟု ပဝဏ္ဍာမိ, တေသံ ဒါနိ ယထာရဟံ-ကား ဘာကို ပြသော စကားနည်း။

(ခ) အဘယ်သို့သောနည်းကို သင်္ဂဟနည်းဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) ဆတ္တိံ သာနုတ္တရေ မွာ-စသော ၂-ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(ဃ) "ပဋ္ဌာ တတ္ထ သင်္ဂဟော"အရ အကျဉ်းချုပ် သင်္ဂဟနည်း ၅-မျိုး ကို ရေတွက်ပြပါ။

ကထံ-အဘယ်သို့ ရအပ်သနည်း။

လောကုတ္တရာစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၁။ တာဝ-မဟဂ္ဂုတ်စိတ် စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒေသု-ညွှန်ပြအပ်ကုန်သော၊) လောကုတ္တရေသု-လောကုတ္တရာစိတ်တို့တွင်၊ အဋ္ဌသု-ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ပဌမဇ္ဈာနိကစိတ္တေသု–ပဌမစျာန်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်တို့၌၊ အညသမာနာ–အညသမာန်းတို့မည်သော၊ တေရသ–တဆယ့်သုံးပါးကုန်သော၊ စေတသိကာ–စေတသိက်တို့ဌင်း၊ အပ္ပမညာဝဇ္ဇိတာ–အပ္ပမညာသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တေဝီသတိ–၂၃-ပါးသော၊ သောဘနစေတသိကာစ – သောဘန စေတသိက်တို့ဌင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဆတ္တိံ သ – ၃၆-ပါးသော၊ ဓမ္မာ–သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟံ – ပေါင်းယူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ရောက်ကုန်၏။

လောကုတ္တရာစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း

၁-အဋ္ဌသု ပဌမဇ္ဈာနိက စိတ္တေသု။ ။လောကုတ္တရာစိတ် အကျယ် ၄၀-၌ သောတာပတ္တိမဂ် ပဌမစျာန်စိတ် ၁, ဖိုလ်ပဌမစျာန်စိတ် ၁-စသည်ဖြင့် ပဌမစျာန်စိတ်ပေါင်း ၈-ပါး ရှိသည်၊ ဒုတိယစျာန်စိတ် စသည်မျှားလည်း ၈-ပါးစီပင် ရှိ၏၊ ထိုတွင် ပဌမစျာန်စိတ် ၈-ပါးတို့၌.....

အညသမာနာ၊ ပေ၊ ဆတ္တိံ သဓမ္မာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ—အညသမာန်း ၁၃, (အပ္ပမညာကြဉ်)သောဘနစေတသိက် ၂၃၊ ပေါင်း ၃၆-ပါးသော စေတသိက်တို့သည် ပေါင်းယူရေတွက်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏၊ "၃၆-ပါး ယှဉ်၏" ဟူလို၊ ဤနည်းအတိုင်း "ဒုတိယစျာန်စိတ် ၈-ပါး၌ ဒိတက်ကြဉ် ၃၅-ပါးသော စေတသိက်များ ယှဉ်၏" စသည်ဖြင့် သင်ဂြိုဟ်ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

ဒုတိယဗျာနိုက စိတ္တေသု – ဒုတိယစျာန်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်တို့၌၊ ဝိတက္ကဝေဒနာ – ဝိတက်သည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တထာ – ထို ၃၅-ပါးသော သဘောတရားတို့သည်၊ (သင်္ဂဟံ – ပေါင်းယူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ရောက်ကုန်၏။)

တတိယဗျာနိုကစိတ္တေသု – တတိယစျာန်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့၌၊ ဝိတက္ကဝိစာရဝေဒနာ – ဝိတက် ဝိစာရသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တထာ – ထို ၃၄-ပါးသော သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။ [တထာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ – လိုက်စေ။]

စတုတ္ထဗျာနိုကစိတ္တေသု – စတုတ္ထစျာန်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့၌၊ ဝိတက္ကဝိစာရ ပီတိဝေဒနာ – ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တထာ – ထို ၃၃-ပါးသော သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။

အပ္ပမညာဝေဒီတာ—"ကောလမ္မနဝတ္ထုကာ" ဟူသော သမ္မယောဂ လက္ခဏာ၌ "ကောလမ္မနာ"အရ အာရုံခြင်းတူမှသာ ယှဉ်နိုင်ကြသည်၊ ဤ၌ အပ္ပမညာသည် သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၏၊ လောကုတ္တရာစိတ်ကား နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည်၊ ဤသို့ အာရုံပြုပုံခြင်း မတူ ကွဲပြားသော ကြောင့် လောကုတ္တရာစိတ်၌ အပ္ပမညာစေတသိက်များ မယှဉ်နိုင်ကြ။

[ဆောင်] အပ္ပမညာ, အာရုံမှာကား, သတ္တဝါ ပညတ်, လောကုတ်မြတ်မှ, နိဗ္ဗာန်ဟူ၏၊ မတူကွဲပြား, အာရုံပြားသဖြင့်, မှတ်သားဘွယ်ရှိပ်, လောကုတ်စိတ်တွင်, အပ္ပမည, ကြဉ်ဖယ်ရသည်, မှတ်ကြ လွယ်ဘို့ ကဗျာတည်း။

ပဠုမဗျာနိကစိတ္တေသုပိ – ပဠုမစျာန်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့ ၌လည်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာ – ဥပေက္ခာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊ တေဝေ – ထို ၃၃-ပါးသော သဘောတရားတို့ကိုပင်၊ သင်္ခ်ယှဒ္ဓိ – ပေါင်းယူအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ – အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ အဒ္ဒသု – ဂ-ပါးကုန်သော၊ လောကုတ္တရစိတ္တေသု – လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌၊ ပဠုကဗျာနဝသေန – ပဠုကစျာန်၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပဠုဓာဝ – ငါးပါး အပြားအားဖြင့်သာ၊ သင်္ဂဟော – ပေါင်းယူခြင်းသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏၊ ဣတိ – ဤသို့ ရအပ်ကုန်၏။ [ကထံ – အမေးကို ဖြေသည်။]

ပဠုမဗျာနိကစိတ္တေသုပိ၊ ပေ၊ သင်္ခ်ယှဒ္ဓိ—စတုတ္ထစျာန်စိတ်၌ ၃၃-ပါးသော စေတသိက်များ ယှဉ်ကြသကဲ့သို့, ထိုအတူ ပဠုမစျာန်စိတ်၌လည်း ၃၃-ပါးပင် ယှဉ်ကြ၏၊ သို့သော် "ဥပေက္ခကဂ္ဂတာသဟိတံ ပဠုမဗျာနသောတာပတ္တိ မဂ္ဂစိတ္တံ"စသည်ဖြင့် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ပဠုမစျာန်စိတ်မှာ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်သာ ယှဉ်သောကြောင့် သုခဝေဒနာ၏ အရာဝယ် ဥပေက္ခာဝေဒနာကို လဲလှယ်ထည့်သွင်းစေလိုသည့်အတွက် "ဥပေက္ခာ သဟဂတာ ဟေ ဝေ"ဟု မိန့်မြွက်လေသည်။

ပဠုကဗျာနဝသေန ပဠုဓာဝ သင်္ဂဟော—စျာန်သည် ယခုသင်ဂ္ဂိဟ်လာတိုင်းအားဖြင့် ပဠုကစျာန် (စျာန်ငါးပါးအပေါင်း)တမျိုး, အခြားသော ပါဠိတော်၌လာသော နည်းအားဖြင့် စတုက္ကစျာန် (စျာန်လေးပါးအပေါင်း)တမျိုးဟု နှစ်မျိုးရှိ၏၊ ထို နှစ်မျိုးတွင် ဤ၌ "ပဠုကစျာန်၏ အပြားအားဖြင့် သင်္ဂဟနည်း ငါးမျိုးထွက်သည်" ဟူလို။ ["စတုက္ကစျာန်၏ အပြားအားဖြင့်ကား သင်္ဂဟနည်း ၄-မျိုးသာ ရှိမည်"ဟု စတုက္ကစျာန်နည်းကို စောင်းသည်၊ လေးမျိုးတွက်ပုံကို ဘာသာဋီကာ၌ ပြထားပါသည်။]

သင်္ဂဟ ၂။ အနုတ္တရေ–လောကုတ္တရာစိတ်၌၊ သင်္ဂဟာ–သင်္ဂဟ.နည်းတို့သည်၊ ယထာက္ကမံ – အကြင် အကြင်အစဉ်ရှိတိုင်း၊ဆတ္တိံ သ–ဆတ္တိံ သ သင်္ဂဟဝင်း၊ပဋ္ဌတ္တိံ-သစ–ပဋ္ဌတ္တိံ သ သင်္ဂဟဝင်း၊ စတုတ္တိံ သ–စတုတ္တိံ သ သင်္ဂဟဝင်း၊ တေတ္တိံ သဒ္ဒယံ–တေတ္တိံ သ သင်္ဂဟ ၂-ပါး အပေါင်းဝင်း၊ ဣစ္စေဝံ–ဤသို့၊ ပဋ္ဌမာ–ငါးပါးအပြားအားဖြင့်၊ ဌိတာ–တည်ကုန်၏။

၂-သင်္ဂဟဂါထာ

ဆတ္တိံ သ (၃၆)ကား....ပဌမစျာန်စိတ်များအတွက်သင်္ဂဟတည်း။
ပဋ္ဌတ္တိံ သ (၃၅)ကား....ဒုတိယစျာန်စိတ်များအတွက်....တည်း။
စတုတ္တိံ သ (၃၄)ကား....တတိယစျာန်စိတ်များအတွက်....တည်း။
(က)တေတ္တိံ သ(၃၃)ကား....စတုတ္ထစျာန်စိတ်များ အတွက်....တည်း။
(ခ)တေတ္တိံ သ(၃၃)ကား....ပဋ္ဌမစျာန် စိတ်များ အတွက်....တည်း။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) လောကုတ္တရာစိတ်၌ယှဉ်သော စေတသိက်ဘို့ကို သရုပ်ရေတွက်ပြပါ။
(ခ) ပဋ္ဌကဗျာနဇသေန ဟူသော ဝိသေသနဖြင့် ဘာကို ဧာင်းသနည်း။
(ဂ) သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေး၍ သင်္ဂဟ ၅-နည်းကို ရေတွက်ပြပါ။ [ဆတ္တိံ သ ၁-နည်း, ပဋ္ဌတ္တိံ သ ၁-နည်းစသည်ဖြင့် ရေတွက်ပါ။]
(ဃ) ဆတ္တိံ သကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ ဤဆတ္တိံ သနှင့် ဆိုင်ရာ အကျယ်ပါဒီရှတ်၍ ဆတ္တိံ သအရ သရုပ်ရေတွက်ပါ။
(င) ပဋ္ဌတ္တိံ သအရ ဆိုင်ရာ အကျယ်ရှတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။
(စ) စတုတ္တိံ သအရ ဆိုင်ရာ အကျယ်ရှတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။
(ဆ) (က)တေတ္တိံ သအရ ဆိုင်ရာ အကျယ်ရှတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။
(ဇ) (ခ)တေတ္တိံ သအရ ဆိုင်ရာ အကျယ်ရှတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

မဟာဂျုတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၁။ ပန–ကား၊ မဟာဂ္ဂတေသု–မဟာဂျုတ်စိတ် တို့တွင်၊ တာ၀–ဒုတိယစျာန်စိတ် စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒေသု–ကုန်သော၊)တီသု–သုံးပါးကုန်သော၊ ပဌမဈာနိက စိတ္တေသု–ပဌမစျာန်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့၌၊ အညသမာနာ – တို့မည်သော၊ တေရသ – ကုန်သော၊ စေတသိကာ – တို့ဌင်း၊ ဝိရတိတ္တယ၀ဇ္ဇိတာ–ဝိရတိသုံးပါး အပေါင်းသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ ဒ္ဝါဝီသတိ–၂၂-ပါးသော၊ သောဘနစေတသိကာ စ–တို့ဌင်း၊ ဣတိ–သို့၊ ပဉ္စတ္တိံ သ–၃၅-ပါးသော၊ ဓမ္မာ–

မဟာဂျုတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း

၁။ ပဌမစျာန်စိတ် (ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ) ၃-ပါး၌ အညသမာန်း ၁၃, (ဝိရတိကြဉ်)သောဘန-၂၂၊ ပေါင်း ၃၅-ပါးသော စေတသိက်များ ယှဉ်ကုန်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သင်္ဂြိဟ်ပါဠိရှိ‌ကုံး ရေတွက်ပါ။

ဝိရတိတ္တယ ၀ဇ္ဇိတာ—ဒုစရိုက် ဒုရာဇီ၀ ဟူသမျှကို သီလ၀ိသုဒ္ဓိ အစွမ်းဖြင့် ပယ်ရှားပြီးဖြစ်သော ယောဂီ သူတော်စင်တို့၏ သန္တာန်၌ သမာဓိ ကောင်းစွာရ‌ဏ် စိတ်တည်ကြည်ရုံမျှဖြင့် မဟာဂျုတ်စျာန်များ ဖြစ်နိုင်ကြ‌ သည်၊ ထို့ကြောင့် ထို မဟာဂျုတ်စျာန်များ၏ သီးခြား ပယ်ဘို့ရာ ဒုစရိုက် ဒုရာဇီ၀ မရှိတော့ပြီ၊ လောကုတ္တရာစျာန်များကဲ့သို့လည်း ဒုစရိုက် အနုသယခတ်ကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖြတ်နိုင်သေးချေ၊ ထို့ကြောင့် မဟာဂျုတ် စိတ်၌ ဝိရတိ စေတသိက်များ မယှဉ်နိုင်။

[**ဆောင်**] ဒုစ္စရိတ,ဒုဇ္ဇီ၀ကို, သီလခေါ်ဘိ, ဝိသုဒ္ဓိအား, စွမ်းပကား ဖြင့်, ပယ်ရှားပြီးလတ်, ယောဂီမြတ်တို့, ရအပ်စျာန်၀ယ်, ပယ်ဘွယ်ဒုစရိ, လျင်းမရှိ‌ဏ်, ဝိရတိတွက်, မဟာဂ္ဂုတ်မှာ, မယှဉ်သာသည်, ဌီကာ မိန့်ခွန်း ကဗျာတည်း။

တို့သည်၊ သင်္ဂဟ-သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ကုန်၏၊ [ပန–အမှာစကားချပ် ညွှန်ပြလိုက်ဦးအုံ့၊ ဇော–ဤ ၃၅-ပါးတို့တွင်၊ ကရုဏာမုဒိတာ-ကရုဏာ မုဒိတာတို့ကို၊ ပစ္စေကမေဝ–တသီးတခြား တပါးစီသာ၊ ယောဇေတဗ္ဗာ–ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။]

ဒုတိယဗျာနိကစိတ္တေသု-တို့၌၊ [လောကုတ္တရာစိတ်အတိုင်းပေး၊] ဝိတက္ကဝေဒနာ–ကုန်သော၊ တထာ-ထို ၃၄–ပါးသော သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟ–သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ–ကုန်၏။

တတိယဗျာနိကစိတ္တေသု–တို့၌၊ ဝိတက္ကဝိစာရဝေဒနာ–ကုန်သော၊ တထာ–ထို ၃၃-ပါးသော သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟ–သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ–ကုန်၏။

စတုတ္ထဗျာနိကစိတ္တေသု–တို့၌၊ ဝိတက္ကဝိစာရပီတိဝေဒနာ–ကုန်သော၊ တထာ–ထို ၃၂-ပါးသော သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟ–သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ–ကုန်၏။

ကရုဏာ မုဒိတာ ၊ပေ၊ ပစ္စေကမေဝ။ ။ကရုဏာယှဉ်ခိုက် မုဒိတာ မယှဉ်စေရ၊ မုဒိတာယှဉ်ခိုက်လည်း ကရုဏာ မယှဉ်စေရ၊ အသီးအသီး တပါးစီသာ ယှဉ်စေရသည်၊ အဘယ်ကြောင့်နည်း - ကရုဏာက ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍ မုဒိတာက သုခိတသတ္တဝါ ပညတ်ကို အာရုံပြုသည့်အတွက် အာရုံချင်း မတူကြသောကြောင့်တည်း။

[ဆောင်] ဒုက္ခိကနှင့်, သုခိတ တဖြာ, သတ္တဝါပညတ်, စဲ့မှတ်လေတုံ,
အာရုံယူလျှင်း, မတူခြင်းကြောင့်, ယင်းကရုဏာ, မုဒိတာတို့,
နှစ်ဖြာဆိုင်လျက်, တပြိုင်နက်, ဆက်ဆက် မယှဉ်ကြ။

ဒုတိယဗျာန်စိတ် စသည်၌ ပါဠိကြည့်၍ သင့်ပေတော့ကပါ။

ပန-အဘို့တပါးကား၊ ပန္နရသသု- ၁၅-ပါးကုန်သော၊ ပဌမ-ဈာနိကစိတ္တေသု–တို့၌၊ အပ္ပမညာယော–အပ္ပမညာတို့ကို၊ နလဘန္တိ–မရအပ်ကုန်၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ–လည်း၊ သတ္တဝီသတိ မဟဂ္ဂတစိတ္တေသု–၂၇-ပါးသော မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့၌၊ ပဌကဈာနဝသေန–ဖြင့်၊ ပဌမာဝ–လျှင်၊ သင်္ဂဟော-သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဣတိ–ဤသို့ ရအပ်ကုန်၏။

သင်္ဂဟ ၂။ မဟဂ္ဂတေ–မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌၊ (သင်္ဂဟာ–တို့သည်၊) ယထာက္ကမံ–တိုင်း၊ ပဌတ္တိ ံသ–ပဌတ္တိ ံသ သင်္ဂဟဝင်း၊ စတုတ္တိ ံသ–စတုတ္တိ ံသ သင်္ဂဟဝင်း၊ တေတ္တိ ံသစ–တေတ္တိ ံသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဗာတ္တိ ံသစေဝ–ဗာတ္တိ ံသ သင်္ဂဟဝင်း၊ တိ ံသ–တိ ံသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ပဌမာဝ-ငါးပါးအပြားအားဖြင့်ပင်၊ ဒ္ဝိတာ-တည်ကုန်၏။ [လောကုတ္တရာစိတ်တုန်းကကဲ့သို့ ငါးပါးချင်း တူသောကြောင့် "ပဌမာဝ"ဟု ဝေ ထည့်၍ ဆိုသည်။]

၂-သင်္ဂဟဂါထာ

ပဌတ္တိ ံသ — (၃၅) ကား ပဌမစျာန်စိတ် ၃-ပါးအတွက် သင်္ဂဟတည်း။
စတုတ္တိ ံသ— (၃၄) ကား ဒုတိယစျာန်စိတ် ၃-အတွက် သင်္ဂဟတည်း။
တေတ္တိ ံသ— (၃၃) ကား တတိယစျာန်စိတ် ၃-အတွက် သင်္ဂဟတည်း။
ဗာတ္တိ ံသ — (၃၂) ကား စတုတ္ထစျာန်စိတ် ၃-အတွက် သင်္ဂဟတည်း။
တိ ံသ — (၃၀) ကား ပဌမစျာန်စိတ် ၁၅-အတွက် သင်္ဂဟတည်း။

ဤသို့အားဖြင့် မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၅-မျိုးရှိသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) မဟာဂျုတ်စိတ် အားလုံး၌ စေတသိက်မည်မျှ ယှဉ်သနည်း၊ သရုပ် ရေတွက် ပြပါ။

(၂) ဂိုရတိ ၃-ပါးကို အဘယ်ကြောင့် ကြဉ်ရသနည်း၊ လက်ခံ ထောက်ပါ။

(၈) ကရုဏာနှင့် မုဒိတာတို့ အဘယ်ကြောင့် အသီးအသီး ဟုဉ်ကြ သနည်း၊ လက်ခံပေးပါ။

(ဃ) မဟာဂျုတ်စိတ်တို့၌ သင်္ခါရနည်း မည်မျှ ရှိသနည်း။

(၄) ပဉ္စတို့သကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ခါရနည်းလဲ၊ ဤပဉ္စတို့သနှင့် ဆိုင်သော အကျယ်ပါဠိကို ရွတ်၍ ရေတွက်ပါ။

(စ) ဧတို့သကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ခါရနည်းလဲ၊ ဆိုင်ရာအကျယ် ရွတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဆ) တေတို့သကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ခါရနည်းလဲ၊ ဆိုင်ရာ အကျယ် ရွတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဇ) ဗာတို့သကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ခါရနည်းလဲ၊ ဆိုင်ရာအကျယ် ရွတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(စျ) ဟိ သကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ခါရနည်းလဲ၊ ဆိုင်ရာ အကျယ် ရွတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

ကာမသောဘနစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း

၁။ ပန–ကား၊ ကာမာဝစရသော-ဘနေသု–ကာမသောဘနစိတ်တို့တွင်၊ တာဝ-ဝိပါက်ကြိယာတို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒေသု–ကုန်သော၊) ကုသလေသု–ကုသိုလ်စိတ်တို့တွင်၊ ပဌမဒုယေ–ပဌမအစုံ၌၊ အညသမာနာ-တို့မည်သော၊ တေရသ–ကုန်သော၊ စေတသိကာ–တို့ဌင်း၊ ပဏ္ဍိသတိ–၂၅-ပါးသော၊ သောဘနစေတသိကာစ–တို့ဌင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ အဌတ္တိံ သ–၃၀-ပါးသော၊ ဓမ္မာ–တို့သည်၊ သင်္ဂဟံ–သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ–ကုန်၏။ [ပန–အမှာစကားချုပ် ညွှန်ပြလိုက်ဦးအုံ့၊ တတ္ထ–ဤ ၃၀-ပါးတို့တွင်၊ အပ္ပမညာဝိရတိယော-အပ္ပမညာ ဝိရတိတို့ကို၊ ပဏ္ဍိပိ–ငါးပါးလုံးတို့ကိုလည်း၊ ပစ္ခေက–မေဝ–သာ၊ ယောဇေတဗ္ဗာ–ကုန်၏။]

ကာမသောဘနဌ် သင်္ဂဟနည်း။ ။မဟာကုသိုလ် သောမနဿ သဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်နှင့် သသင်္ခါရိကစိတ်ကို ပဌမအစုံဟု ဆိုသည်၊ ဤပဌမအစုံ၌ အညသမာန်း-၁၃,သောဘန-၂၅၊ ပေါင်း ၃၈-ပါးသော စေတသိက်မျိုး ယှဉ်ကြသည်။

အပ္ပမညာ ဝိရတိယောပေ၊ ယောဇေတဗ္ဗာ—ထိုသို့ ၃၈-ပါးယှဉ်သော်လည်း အပ္ပမညာဝိရတိတို့ကား တပါးစီသာယှဉ်သည်၊ဘာ့ကြောင့်နည်း - အပ္ပမညာသည် သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြု၍, ဝိရတိတို့ကား ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗဝတ္ထုကို အာရုံပြုသဖြင့် အာရုံချင်း မတူသောကြောင့် တည်း။

[ဆောင်] အပ္ပမညာ, အာရုံမှာကား, သတ္တဝါပညတ်, စွဲမှတ်လေဘိ၊ ဝိရတိမူ, ဝိတိက္ကမိတဗ္ဗ, ဝတ္ထုကင်္ဘ, စွဲရလေတုံ၊ အာရုံမညီ, အလိုလိုကြောင့်, ဝိရတိ တေး, ပမဉ် ဒွေးတို့, လုံးထွေး ဆိုင်လျက်, ဘပြိုင်နက်, ဆက်ဆက် မယှဉ်ကြ။

ဒုတိယဒုယေ – ဒုတိယအစုံ၌၊ ဉာဏဝဇ္ဇိတာ – ဉာဏ်သည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊[ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်၍ ဉာဏ်ကို ကြဉ်သည်၊] တထာ – ထိုနှင့်ပါးသော သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ရောက်ကုန်၏။

တတိယဒုယေ – တတိယအစုံ၌၊ ဉာဏသမ္မယုတ္တာ – ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော၊ ပီတိဝဇ္ဇိတာ – ပီတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ [ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္မယုတ်စိတ်များဖြစ်၍ ပီတိကြဉ် – ဉာဏ်ယှဉ်သည်၊] တထာ – ထိုနှင့်ပါးသော သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။

စတုတ္ထဒုယေ – စတုတ္ထအစုံ၌၊ ဉာဏပီတိဝဇ္ဇိတာ – ဉာဏ် ပီတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တေဝေ – ထိုအညသမာန်း သောဘနစေတသိက်တို့ကိုပင်၊ သင်္ဂယ္ဟန္တိ – ပေါင်းယူအပ် ကုန်၏။

၂။ ကြိယာစိတ္တေသုပိ – ကြိယာစိတ်တို့၌လည်း၊ ဝိရတိ-ဝဇ္ဇိတာ – ဝိရတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တေဝေ – ထိုအညသမာန်း သောဘန စေတသိက်တို့ကိုပင်၊ စတူသုပိ –

မှတ်ချက်။ ။ပြခဲ့သော စကားအရ မဟာကုသိုလ် ပဌမအစုံ၌ အမျှားဆုံး ၃၄-ပါးသာ တပြိုင်နက် အတူယှဉ်နိုင်ကြ၏၊ ထို ၃၄-ပါးတွင်လည်း အပ္ပမညာနှင့် ဝိရတိတို့မှာ အနိယတယောဂီများ ဖြစ်၍ တရံတခါသာ ယှဉ်ရသောကြောင့် အမြဲအားဖြင့် စေတသိက် ၃၃-ပါးယှဉ်သည်ဟု မှတ်။

ဒုတိယ အစုံစသည်။ ။ဒုတိယအစုံ စသည်၌လည်း သင်ဂြိုဟ်ပါဠိကို ကြည့်၍ စေတသိက်ယှဉ်ပုံကို သိပါ၊ မဟာကသိုလ် ၈-ကို အစုံဖွဲ့လျှင် ၄-စုံ ရှိရကား တစုံလျှင် တနည်းစီ ဖြစ်သောကြောင့် သင်ဟနည်း ၄-နည်း ရှိသည်။

လေးပါးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒုကေသု – အစုံတို့၌၊ စတုဓာ-ဝ – လေးပါး အပြားအားဖြင့်သာလျှင်၊ သင်္ယုဇာ – ကုန်၏။

၃။ တထာ – ထို ကြိယာစိတ် အတူ၊ ဝိပါကေသုစ – ဝိပါက်စိတ်တို့၌လည်း၊ အပ္ပမညာ ဝိရတိ ဝဇ္ဈိတာ – အပ္ပမညာ ဝိရတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တေ ၆၀ – ထို အညသမာန်းသောဘန စေတသိက်တို့ကိုပင်၊ သင်္ယုဇာ – ကုန်၏၊ ဣတိ – သို့၊ သဗ္ဗထာပိ – လည်း၊ စတုဝီသတိ ကာမာဝစရ သောဘန စိတ္တေသု – ၂၄-ပါးသော ကာမသောဘနစိတ်တို့၌၊ ဒုကဝေ-

---

၂-မဟာကြိယာစိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း။ ။[ဝိပါက်ထက် စေတသိက် အယုဉ်များသောကြောင့် မဟာကြိယာကို ရှေက ထားသည်။] ထို မဟာကြိယာစိတ်၌လည်း ကုသိုလ်အတိုင်းတွင် ဝိရတိ ကြဉ်ဌံသာ ထူးသည်၊ မဟာကုသိုလ် ပဌမအစုံ၌ စေတသိက် ၃၈-ရှိရာ ဤမဟာကြိယာ ပဌမအစုံ၌ ဝိရတိကြဉ်၍ ၃၅-ဖြစ်၏၊ ဒုတိယအစုံ စသည်များ၌လည်း ဤနည်း ပင်တည်း။

ဝိရတိဝဇ္ဈိတာ။ ။လောကီ ဝိရတိမှန်လျှင် ၈-ကန် ကုသိုလ်သဘော ရှိသောကြောင့် အမျှကတဇာတ်ဖြစ်သော ကြိယာ (ဝိပါက်)တို့၌ မယှဉ်၊ [ဇာတိဘေဒစိတ္တသင်္ဂဟ ဂါထာ၌ ဝိပါက်စိတ်နှင့် ကြိယာစိတ် တို့ကို "အမျှကတဇာတ်ရှိသော စိတ်များ"ဟု ဆိုခဲ့သည်။]

[ဆောင်] ဝိရတိနှံ, လောကီမှန်လျှင်, ၈ကန်ကုသလ, သဘာဝကြောင့်,
အမျှကတဇာတ်, အရင်ရပ်, မှတ်လေ မယှဉ်နိုင်။

၃-မဟာဝိပါက်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း။ ။မဟာဝိပါက်စိတ် ပဌမ အစုံ၌လည်း အညသမာန်း-၁၃, အပ္ပမညာ ဝိရတိကြဉ်၍ သောဘန-၂၀၊ ပေါင်း ၃၃ - ပါးယှဉ်၏ စသည်ဖြင့် သိပါ။

နေ – အစုံ၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒ္ဓါဒသဓာတု – ၁၂-ပါး အပြားအားဖြင့်သာလျှင်၊ သင်္ဂဟော – ပေါင်းယူခြင်းသည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိ – ဤသို့ ရအပ်ကုန်၏။

သင်္ဂဟ ၄။ သဟေတုကာမာဝစရ ပုဏ္ဍပါက ကြိယာမ-
နေ-ကာမာဝစရကုသိုလ်, သဟိတ်ကာမာဝစရ
ဝိပါက်, သဟိတ် ကာမာဝစရကြိယာစိတ်တဉ်၊ (ဧကဝုစ်-
နိဒ္ဓါရဏ၊) သုဘေ – ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်၌၊ အဋ္ဌတ္တိ ံ သ–
အဋ္ဌတ္တိ ံ သ သင်္ဂဟသည်ရင်း၊ သတ္တတ္တိ ံ သဒ္ဒယံ – သတ္တတ္တိ ံ သ
သင်္ဂဟနှစ်ပါး အပေါင်းသည်ရင်း၊ ဆတ္တိ ံ သကံ–ဆတ္တိ ံ သ
သင်္ဂဟသည်ရင်း၊ ဘဝေ – ဖြစ်၏။

ကြိယေ – သဟိတ် ကာမာဝစရ ကြိယာစိတ်၌၊ ပဉ္စတ္တိ ံ သ
– ပဉ္စတ္တိ ံ သ သင်္ဂဟသည်ရင်း၊ စတုတ္တိ ံ သဒ္ဒယံ – စတုတ္ထိ ံ သ

အပ္ပမညာ ဝိရတိဝဠီတာ—ကာမဝိပါက် မှန်လျှင် ပရိတ္တမေဟာသော ကာမတရားကို ဧကန် အာရုံပြုသောကြောင့် သတ္တဝါပညတ်ကို အာရုံပြုသော အပ္ပမညာတို့ မယှဉ်ထိုက်၊ ဝိရတိ မယှဉ်ကြောင်းကား ကြိယာစိတ် အတိုင်းပင်တည်း။ [“ကုသိုလ်ဇာတ်နှင့် အဗျာကတဇာတ် ကဲ့သောကြောင့်” ဟူလို။]

[ဆောင်] ဝိပါကာနံ, ကာမမှန်လျှင်, ဧကန်ပရိတ္တ, အာလမ္ဗကြောင့်,
သတ္တပညတ်, အာရုံကပ်သည့်, အပ္ပမညာ, ထိုနှစ်ဖြာ, မှန်စွာ
မယှဉ်ထိုက်။

ဣတိ သဗ္ဗထာပိ၊ ပေ၊ ဒ္ဓါဒသဓာတု သင်္ဂဟော။ ။ဤသို့ ကာမသောဘနစိတ် ၂၄-ကို အစုံဖွဲ့လျှင် ကုသိုလ်အတွက်-၄, ကြိယာအတွက် ၄, ဝိပါက်အတွက်-၄ အားဖြင့် ၁၂-စုံ ထွက်ရကား တစုံလျှင် သင်္ဂဟတနည်းကျစီအားဖြင့် သင်္ဂဟနည်း ၁၂ - ပါး ရှိသည်။

သင်္ဂဟနှစ်ပါး အပေါင်းသည်ရင်း၊ တေတ္တိံသက်-တေတ္တိံသ သင်္ဂဟသည်ရင်း၊ ဘဝေ–၏၊ ပါကေ–သဟိတ် ကာမာဝစရ ဝိပါက်စိတ်၌၊ တေတ္တိံသ–တေတ္တိံသ သင်္ဂဟသည်ရင်း၊ ဗာတ္တိံသဒ္ဒယံ–ဗာတ္တိံသ သင်္ဂဟနှစ်ပါး အပေါင်းသည်ရင်း၊ ကေတ္တိံသက်–ကေတ္တိံသ သင်္ဂဟသည်ရင်း၊ (ဒ္ဒယေက–ကို ဒ္ဒယံ ကေဟု ပုဒ်ဖြတ်၊) ဘဝေ–၏။

၄-သင်္ဂဟဂါထာ

ကုသိုလ်	ကြိယာ	ဝိပါက်
အဋ္ဌတ္တိံသ ၃၈	ပဉ္စတ္တိံသ ၃၅	တေတ္တိံသ....၃၃
(က) သတ္တတ္တိံသ....၃၇	(က)စတုတ္တိံသ....၃၄	(က)ဗာတ္တိံသ ၃၂
(ခ) သတ္တတ္တိံသ....၃၇	(ခ)စတုတ္တိံသ....၃၄	(ခ)ဗာတ္တိံသ ၃၂
ဆတ္တိံသ ၃၆	တေတ္တိံသ....၃၃	ကေတ္တိံသ....၃၁

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ စေတသိက် မည်မျှ ယှဉ်သနည်း။

(ခ) အပွမညာနှင့် ဝိရတိတို့ဘာဝကြောင့် အသီးအသီးယှဉ်ကြသနည်း။

(ဂ) မဟာကုသိုလ်စိတ်၌ တပြိုင်နက် အများဆုံး မည်မျှယှဉ်သနည်း၊ အပြဲ မည်မျှ ယှဉ်သနည်း၊ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဃ) ဤ မဟာကုသိုလ်စိတ်နှင့် ဆိုင်ရာ သင်္ဂဟဂါထာပါဒ်ကို ပြပါ။

(င) ဤမဟာကုသိုလ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း မည်မျှ ရှိသနည်း။

(စ) အဋ္ဌတ္တိံသကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ အဋ္ဌတ္တိံသနှင့် ဆိုင်ရာ စုဏ္ဏိယအကျယ်ကို ရွတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဆ) (က) သတ္တတ္တိ သကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ ဆိုင်ရာ ပါဠိအကျယ်ကို ရွတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဃ) (ခ) သတ္တတ္တိ သကား အဘယ်စိတ်တွင် သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ ဆိုင်ရာ ပါဠိအကျယ်ကို ရွတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(စ) ဆတ္တိ သကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ ဆိုင်ရာပါဠိအကျယ် ရွတ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဌ) မဟာကြိယာစိတ်၌ စေတသိက် မည်မျှ ယှဉ်သနည်း၊ သရုပ် ရေတွက် ပြပါ။

(ဍ) ဝိရတိကို အဘယ်ကြောင့် ကြဉ်ရသနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဎ) မဟာကြိယာစိတ်၌ တပြိုင်နက် အစုမ်းကုန် မည်မျှ ယှဉ်နိုင်သ နည်း။ [အပွမညာတို့ တပါးစီ ယှဉ်သည်ကို သတိပြု။]

(ဏ) အမြဲတန်း မည်မျှ ယှဉ်သနည်း၊ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(တ) ဤ မဟာကြိယာ နှင့်ဆိုင်ရာ သင်္ဂဟဂါထာပါဠိကို ပြပါ။

(ထ) မဟာဝိပါက်စိတ်၌ ယှဉ်သမျှစေတသိက်တို့ကို သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဒ) အပွမညာကို အဘယ်ကြောင့် ကြဉ်ရသနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဓ) ဝိရတိကို အဘယ်ကြောင့် ကြဉ်ရသနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဒ) ဤ မဟာကသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့၌ အမြဲ ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်ချင်း ထူးခြားသလော၊ ရေတွက်ပါ။

(ဓ) မဟာဝိပါက်နှင့်ဆိုင်ရာ သင်္ဂဟဂါထာပါဠိကို ပြပါ။

ထိုထိုစိတ်၌ မယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်စု ဇော – ဤ သောဘနစိတ်တို့တွင်၊ ကြိုယေသုစ – မဟာကြိုယာစိတ်တို့၌ဌင်း၊ မဟာဂ္ဂ-တေစ – မဟာဂျုတ်စိတ်၌ဌင်း၊ ဝိရတ် – ဝိရတိတို့သည်၊ နဝိဇ္ဇန် – မရှိကုန်၊ အနုတ္တရေ – လောကုတ္တရာစိတ်၌၊ အပ္ပမညာ – အပ္ပ-မညာ စေတသိက်တို့သည်၊ နဝိဇ္ဇန် – မရှိကုန်၊ ကာမပါကေ – မဟာဝိပါက်စိတ်၌၊ ဒွယံ – ဝိရတိ အပ္ပမညာ နှစ်မျိုးလုံးသည်၊ တထာ – ထို့အတူ၊ နဝိဇ္ဇတိ – မရှိ။

စိတ်ချင်း ကဲ့အောင် ပြုသော စေတသိက်စု အနုတ္တရေ – လောကုတ္တရာစိတ်၌၊ စျာနမဂ္ဂ – စျာန်တရားတို့သည်၊ ဝေသေသကာ – စိတ်ချင်းကဲ့ပြား, ထူးခြားအောင် ပြုတတ်ကုန်၏၊ မဇ္ဈိမ – မဟာဂျုတ်စိတ်၌၊ အပ္ပမညာစ – အပ္ပမညာတို့သည်ဌင်း၊ စျာန-မဂ္ဂစ – စျာန်တရားတို့သည်ဌင်း၊ ဝိသေသကာ – ကုန်၏၊

ထိုထိုစိတ်၌ မယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်စု။ ။ဤ "နဝိဇ္ဇနေ ဣတိ" စသောဂါထာသည် သောဘနစေတသိက် ၂၃-တွင် ထိုထိုသောဘနစိတ်၌ မယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်တို့ကို အကျဉ်းချုပ် ဖော်တင်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာတည်း၊ မယှဉ်နိုင်ပုံကို ထိုထိုစိတ်၌ သိုခဲ့ပြီးဖြစ်ရကား ထို့ဆို ခဲ့တိုင်းသော စုဏ္ဏိယနှင့် ပြန်၍ သက်စပ်ကြည့်ပါလေ။

ဥပမာ—"နဝိဇ္ဇနေ ဣတိ ပိရတိ, ကြိုယေသုစ မဟဂ္ဂတေ" ဟူသော စကားဖြင့် "ကြိုယစိတ္တေသုပိ ပိရတိဝဇ္ဇိတာ" ဟူသော ကာမသောဘန သင်္ဂဟနည်းစကား "မဟဂ္ဂတေသု ပန တီသု၊ ပေ၊ ဝိရတိတ္တယဝဇ္ဇိတာ ဒ္ဝေပိသတိ သောဘန စေတသိကာ" ဟူသော မဟဂ္ဂုတ် သင်္ဂဟနည်း စကားတို့ကို အက်စပ်ကြည့်ပါ - ဟူလို။

ပရိတ္တေသု – ကာမသောဘနစိတ်တို့၌၊ ဝိရတိဉာဏပီတိစ – ဝိရတိ ဉာဏ် ပီတိတို့ သည်ရင်း၊ အပ္ပမညာစ – အပ္ပမညာတို့ သည်ရင်း၊ ဝိသေသကာ–ကုန်၏။

စိတ်ချင်းကွဲပြားအောင်ပြုသော စေတသိက်စု။ ။ဝိသေသန္တိ ဝိသေသကာ၊ယေဓမ္မာ-အကြင်တရားတို့သည်၊ဝိသေသန္တိ-မတူထူးခြား ကွဲပြားအောင် ပြုတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ တေ မြော-ထိုတရားတို့ သည်၊ ဝိသေသကာ-ဝိသေသကတို့မည်၏၊ ဤဝိဂြိုဟ်နှင့်အညီ "အနုတ္တရေ စျာနဓမ္မာ"စသော ဂါထာလည်း စိတ်တမျိုးနှင့်တမျိုးကို ကွဲပြားအောင် ပြုတတ်သော စေတသိက်များကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာ တမျိုးပင်တည်း။

အနုတ္တရေ စျာနဓမ္မာ ဝိသေသကာ။ ။စျာန်တရားဟူသည် ဝိတက် ဝိစာရ စသည်တို့ဘည်း၊ လောကုတ္တရာဈာန်တွင် ဝိတက်သည် ပဌမစျာန် စိတ်၌သာ ယှဉ်၍ ဒုတိယစျာန်စိတ်စသည်တို့၌ မယှဉ်၊ ဤဝိတက်၏ယှဉ်မှု မယှဉ်မှုကြောင့် ပဌမစျာန်စိတ်သည် ဒုတိယစျာန်စိတ် စသည်တို့မှ ထူးခြား ကွဲလွဲရလေ၏၊ ဤသို့လျှင် ပဌမစျာန်စိတ် စသည်တို့၏ ကွဲပြားမှုကို ဝိတက်စသော စျာန်တရားက ပြုသည်။ [ဝေဒနာဉာဏသင်္ခါရဘေဒေန-ဂါထာ၌ ဉာဏ်တခုတည်းက စိတ်ခြင်း ကွဲပြားအောင် ပြုပုံနှင့် အတူတူ ပင်တည်း၊ အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

[ဆောင်] ယှဉ်ရာစိတ်စု, သီးသန့်ပြုလျက်, ယှဉ်မှုတခြား, ကြွင်းစိတ်များနှင့်, ကွဲပြားစေမှ, ထူးအောင်ပြု, မှတ်ဋ္ဌ ဝိသေသကတည်း။

မဗ္ဗိမေ။ ။အညံ့စား ကာမစိတ်, အမြတ်ဆုံး လောကုတ္တရာစိတ်တို့၏ အလယ်၌ ဖြစ်သောကြောင့် မဟဂ္ဂတ်စိတ်ကို "မဗ္ဗိမ"ဟု ခေါ်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) နဝိဇ္ဇနေ့တွင် စသော ဂါထာကို ဘာဂါထာဟု ခေါ်သနည်း၊ ထို ဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ခ) မဟာကြိယာစိတ်တို့၌ ဝိရတိ မရှိ ဟူသော စကားအရ အကျယ်ပါဠိကို ပြပါ။

(ဂ) မဟာဂုတ်စိတ်၌ ဝိရတိ မရှိ ဟူသော စကားအရ အကျယ်ပါဠိကို ပြပါ။

(ဃ) လောကုတ္တရာစိတ်၌ အပွမညာ မရှိ ဟူသော စကားအရ အကျယ်ပါဠိကို ပြပါ။

(င) မဟာဝိပါက်စိတ်၌ ဝိရတိ အပွမညာ ၂ မျိုးလုံး မရှိ ဟူသော စကားအရ အကျယ်ပါဠိကို ပြပါ။

(စ) အနုတ္တရေ စျာနဓမ္မာ စသော ဂါထာကို ဘာဂါထာဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) လောကုတ္တရာစိတ်၌ အဘယ်တရားသည် စိတ်ချင်းကွဲပြားအောင် ပြုသနည်း။

(ဇ) ကွဲပြားအောင်ပြုပုံကို လက်ဆောက်၍ ထင်ရှားပြပါ။

(စျ) မဟာဂုတ်စိတ်၌ အဘယ်တရားသည် စိတ်ချင်း ကွဲပြားအောင် ပြုသနည်း။

(ဉ) ကာမသောဘနစိတ်၌ အဘယ်တရားများသည် စိတ်ချင်းကွဲပြား အောင် ပြုကြသနည်း။

အကုသိုလ်စိတ် သင်္ဂဟနည်း

၁။ ပန-ကား။ အကုသလေသု-အကုသိုလ်စိတ်တို့တွင်၊ တာ၀-ဒေါသမူစိတ် စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒေသု-ကုန်သော၊) လောဘမူလေသု-လောဘမူစိတ်တို့တွင်၊ ပဌမေ-ပဌမဖြစ်သော၊ အသင်္ခါရိကေ-အသင်္ခါရိကစိတ်၌၊ အညသ-မာနာ-တို့မည်သော၊ တေရသ-ကုန်သော၊ စေတသိကာ-တို့ဌင်း၊ အကုသလသာဓာရဏာ-သဗ္ဗာကုသလသာဓာရဏ တို့မည်သော၊ စတ္တာရော စ-လေးပါးသောစေတသိက်တို့ဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ သတ္တရသ-တဆဲ့ခုနစ်ပါးသော စေတသိက်တို့သည်၊ လောဘ ဒိဋ္ဌိဟိ-လောဘ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိ-တကွ၊ ဧကုနဝီသတိ - တခုယုတ်နှစ်ဆယ်သော၊ ဓမ္မာ - သဘောတရားတို့သည်၊ (ဟုတ္တာ-ဖြစ်၍၊) သင်္ဂဟံ-ပေါင်းယူအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ကုန်၏။

အကုသိုလ်စိတ်၌သင်္ဂဟနည်း။ ။လောဘမူစိတ်၌ အသင်္ခါရိက ၄, ဒေါသမူစိတ်၌ အသင်္ခါရိက ၁၊ ဤအသင်္ခါရိကစိတ် ၅-ပါး၌ သင်္ဂဟနည်းကို ရှေးဦးစွာ အစဉ်အတိုင်း ပြပြီးမှ, သသင်္ခါရိကစိတ် ၅- ပါး၏ သင်္ဂဟနည်းကို နောက်၌ စဉ်၍ ပြထား၏၊ ထိုနောက် အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိကမှ အလွတ်ဖြစ်သော မောဟမူဒွေးကို ပြသည်၊ မောဟမူတွင်လည်း ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ်စိတ်ကို စေတသိက် ယှဉ်ပုံထူးသောကြောင့် ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ်စိတ် သင်္ဂဟ၏ နောက်မှ ပြထားသည်။

၁။ ပဌမေ အသင်္ခါရိကေ—(သင်္ဂြိဟ်ပါဠိကို သတိပြုပါ၊) အညသမာနှင်း ၁၃, သဗ္ဗာကုသလသာဓာရဏာ ၄, လောဘ ဒိဋ္ဌိ ၂၊ ပေါင်း ၁၉-ပါးသော စေတသိက်တို့သည် သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပ

၂။ ဒုတိယေ အသခ်ါရိကေ – ဒုတိယ အသခ်ါရိကစိတ်၌၊ လောဘ မာနေန-လောဘ မာနနှင့်၊ (သဒ္ဓိ-တက္ခ၊) တထေဝ-ထိုအညသမာန်း, အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက်တို့သည်ပင်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။

၃။ တတိယေ – တတိယ အသခ်ါရိကစိတ်၌၊ ပီတိဝဇ္ဇိတာ-ပီတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ လောဘ ဒိဋ္ဌိဟိ – လောဘ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်၊ သဟ-တက္ခ၊ အဌာရသ-တဆဲ့ရှစ်ပါးကုန်သော၊ တထေဝ-ထိုအညသမာန်း, အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက်တို့သည်ပင်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။

ယုတ် အသခ်ါရိကစိတ်၌ ယှဉ်ကုန်၏။ (ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္မယုတ်ဖြင့်၍ ဒိဋ္ဌိ ယှဉ်သည်၊ "ဒိဋ္ဌိ စတူသု ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ္တေသု"ကို သတိပြုပါ။)

၂။ **တထေဝ ဒုတိယေ**—အညသမာန်း၁၃, အကုသလ သာဓာရဏ ၄,လော ဘမာန-၂ပေါင်း ၁၃-ပါးသော စေတသိက်တို့သည် သောမနဿ သဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် အသခ်ါရိကစိတ်၌ ယှဉ်ကုန်၏။ (ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ်စိတ်ဖြစ်၍ ဒိဋ္ဌိကြဉ်, မာနယှဉ်သည်၊ "မာနော စတူသု ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ္တေသု"ဟူသော သမ္မယောဂနည်းကို သတိပြုပါ။)

၃။ **တတိယေ တထေဝ**—ပီတိကြဉ် အညသမာန်း ၁၂, သဗ္ဗာကုသလ သာဓာရဏ ၄, လောဘ ဒိဋ္ဌိ ၂၊ ပေါင်း ၁၈-ပါးသော စေတသိက်တို့သည် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် အသခ်ါရိကစိတ်၌ ယှဉ်ကြကုန်၏။ (ပီတိ ဒေါမနဿ ဥပေက္ခာသဟဂတ - စသော သမ္မယောဂနည်းကို ကြည့်၍ ပီတိကြဉ်ရုကြောင်းကို သိပါ။)

၄။ စတုတ္ထေ-စတုတ္ထအသင်္ခါရိကစိတ်၌၊ လောဘ မာနေန-လောဘ မာနနှင့်၊ (သဟ-တက္ခ၊) တဟေ၁-ထိုအညသမာန်း အကုသလ သာဝေရဏ စေတသိက်တို့သည်ပင်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။

၅။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ ပဋ္ဌမေ–ပဋ္ဌမဖြစ်သော ပဋိဃသမ္ပယုတ္တေ-ပဋိဃသမ္ပယုတ်ဖြစ်သော၊ အသင်္ခါရိကေ-အသင်္ခါ-ရိကစိတ်၌၊ ဒေါသော–ဒေါသဌာန်း၊ ဣဿာ–ဣဿာဌာန်း၊ မစ္ဆရိယံ–မစ္ဆရိယဌာန်း၊ ကုက္ကုစ္စံ–ဌာန်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ စတ္တာရော–လေးပါးသော စေတသိက်တို့နှင့်၊ သဒ္ဓိ – တက္ခ၊ ပီတိ၁ဇ္ဇိတာ – ပီတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ ဝီသတိ – ၂၀–သော၊ တေ၁ေ ဓမ္မာ – ထိုအညသမာန်း, အကုသလသာဝေ-ရဏ တရားတို့ကိုပင်၊ သင်္ဂယှန္တိ – ပေါင်းယူအပ်ကုန်၏၊ (ပန–အမှာစကားချပ် ညွှန်လိုက်ဦးအုံ့၊) ဇ္ဇ – ဤ ၂၀–သော

၄။ စတုတ္ထေ တဟေ၁—ပီတိကြဉ် အညသမာန်း-၁၂, သဗ္ဗာကုသလ သာဝေရဏ-၄, လောဘ မာန-၂၊ ပေါင်း ၁၈-ပါးသော စေတသိက်မျိုး ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါရိက စိတ်၌ ယှဉ်ကြ၏။

၅။ ပဋ္ဌမေ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တေ—ဒေါသ ဣဿာ မစ္ဆရိယ ကုက္ကုစ္စ-၄, ပီတိကြဉ် အညသမာန်း-၁၂, သဗ္ဗာကုသလ သာဝေရဏ ၄၊ ပေါင်း ၂၁-သော ဧစတသိက်တို့သည် ဒေါမနဿ သဟဂုတ် ပဋိဃသမ္ပယုတ် အသင်္ခါ-ရိကစိတ်၌ ယှဉ်ကုန်၏။

ဣဿာ မစ္ဆရိယကုက္ကုစ္စ ၊ပေ ၊ပစ္စေကံ—ဤသို့ ၂၀-ယှဉ်သော်လည်း ဣဿာသည် သူမျှားစည်းစိမ်ကို အားမုန်ပြု၏၊ မစ္ဆရိယသည် မိမိစည်းစိမ်

စေတသိက်တို့တွင်၊ ဣဿာ မစ္ဆရိယ ကုက္ကုစ္စာနိ-ဣဿာ မစ္ဆရိ-ယ ကုက္ကုစ္စတို့ကို၊ ပစ္စေကမေဝ – တသီးတခြား တပါးစီသာ၊ ယောဇေတဗ္ဗာနိ – ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။

၆။ သသခ်ါရိက ပဠူကေပိ – သသခ်ါရိကစိတ် ငါးပါး အပေါင်းခ္ခ်ိလည်း၊ တထေဝ – ထိုအသခ်ါရိကခ္ခ် ယှဉ်ထိုက်သော စေတသိက်တို့ကိုပင်၊ ထိနမိဒ္ဓေန – ထိနမိဒ္ဓဖြင့်၊ ဝိသေသေတွာ-အထူးပြု၍၊ ယောဇေတဗ္ဗာ – ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏၊

ကို အာရုံပြု၏၊ ကုက္ကုစ္စသည် ပြုအပ်ပြီးဒုစရိုက်နှင့် မပြုခဲ့မိသော သုစရိုက်ကို အာရုံပြု၏၊ ဤသို့ အာရုံ ကဲ့ပြားသောကြောင့် ထို ၃-ပါးတို့ တပြိုင်နက် မယှဉ်နိုင်ရကား ဤဒေါသမူ အသခ်ါရိကစိတ်ခ္ခ် အလွန်ဆုံးအားဖြင့် ၁၈-ပါးသာ တပြိုင်နက် ယှဉ်သည်၊ ဣဿာ မစ္ဆရိယ ကုက္ကုစ္စတို့က အနိယတယောဂီ စေတသိက်များဖြစ်၍ တရုံတခါသာ ယှဉ်သော ကြောင့် အမြဲအားဖြင့် ၁၇-ပါးသာ ယှဉ်သည်။

[ဆောင်] သူများစည်းစိမ်, ကိုယ့်စည်းစိမ်တည်း, ပြုပြီး ဒုစရိုက်, မပြုလိုက်မိ, သုစရိဟု, အာရုံပြုရာ, ကဲ့သည့်ကာကြောင့်,ဣဿာ မစ္ဆရ, ကုက္ကုစ္စတို့, တကွဆိုင်လျက်, တပြိုင်နက်, ဆက်ဆက် မယှဉ်ကြ။

၆။ **သသခ်ါရိကပဠူကေ**—သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသခ်ါရိကစိတ် စသော သသခ်ါရိကစိတ် ၅-ပါးခ္ခ် စေတသိက် ယှဉ်ပုံမှာ အသခ်ါရိက ၅-ပါးခ္ခ် ယှဉ်သော စေတသိက်များတွင် ထိန မိဒ္ဓ ၂-ပါးကို ထပ်၍ ထည့်ရှုံ့သာ ထူး၏၊ ထို့ကြောင့် "ပဌမအသခ်ါရိကခ္ခ် စေတသိက် ၁၉-ပါး ယှဉ်ရာတွင် ထိန မိဒ္ဓကို ထပ်၍ ထည့်က ပဌမ သသခ်ါရိကစိတ်ခ္ခ် ယှဉ်သော စေတသိက် ၂၁-ဖြစ်၏"ဟု သိပါ။

၇။ ပန-ကား၊ ဆန္ဒ ပိတိဝဇ္ဇိတာ–ဆန္ဒပိတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ အညသမာနာ–အညသမာန်းတို့ မည်သော၊ ဧကာဒသ–၁၁-ပါးတို့ရင်း၊ အကုသလ သာဓာရဏာ–သဗ္ဗာ-ကုသလ သာဓာရဏတို့ မည်သော၊ စတ္တာရော စ–လေးပါးတို့ရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ပန္နရသ–၁၅-ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာ–သဘောတရားတို့သည်၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတေ–ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌၊ သမ္မယုဇ္ဇန္တိ–ယှဉ်ကုန်၏။

၈။ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂတ စိတ္တေ စ–ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ်စိတ်၌ကား၊ အဓိမောက္ခ ဝိရဟိတာ–အဓိမောက္ခမှ ကင်းကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂတာ–ဝိစိကိစ္ဆာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ ပန္နရသ–၁၅-ပါးကုန်သော၊ တထေဝ ဓမ္မာ–ထိုအညသမာန်း အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက်တို့ကိုပင်၊ သမုပလဗ္ဘန္တိ–ကောင်းစွာ ရအပ်ကုန်၏။

ဣတိ – ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ – လည်း၊ ဒ္ဝါဒသာကုသလ စိတ္တုပ္ပါဒေသု–၁၂-ပါးသော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌၊ ပစ္စေကံ–အသီးအသီး၊ ယောဇီယမာနာပိ – ယှဉ်စေအပ်ကုန်သော်လည်း၊ ဂဏနဝသေန–ဂဏန်းသင်္ချာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊

၇။ ပန္နရသဓမ္မာ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတေ—ဆန္ဒပိတိကြဉ် အညသမာန်း-၁၁, သဗ္ဗာကုသလ သာဓာရဏ ၄၊ ပေါင်း ၁၅-ပါးသော စေတသိက်များသည် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ယှဉ်၏။

၈။ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂဘစိတ္တေ—ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ယှဉ်သော ၁၅-ပါးတွင် အဓိမောက္ခ ကြဉ်၍ ဝိစိကိစ္ဆာကို သွင်းလျက် ၁၅-ပါးသော စေတသိက်များပင် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ ယှဉ်ကြ၏။

သတ္တဓာဝ – ခုနစ်ပါးအပြားအားဖြင့်သာ၊ သင်္ဂဟိတာ – ပေါင်းယူအပ်ကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ – ဤသို့ ရအပ်ကုန်၏။

ပစ္စေကဲ ယောဇီယမာနာပိ—ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းအရ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတသိက်များကို အသီးအသီး တမျိုးစီ သင်္ဂဟ ပြုလျက် ပေါင်းစု ရေတွက်ရာ ၁၂-မျိုး ထွက်လာ၏။ သင်္ဂဟနည်း၁၂-မျိုးပင် ရှိသင့်၏၊ သို့သော်....

ဂဏနဝသေန သတ္တဓာ—ဂဏန်းသင်္ချာ အနေအထား အမျိုးအစားအားဖြင့် ဆိုလျှင် ၇-မျိုးသာ ရှိသည်၊ (၇-မျိုး ရှိပုံကို သင်္ဂဟ ဂါထာဖြင့် ထင်ရှားစေလတ္တံ့၊) ထို့ကြောင့် "ဤအကုသိုလ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၇-နည်းသာ ရှိသည်ဟု မှတ်ယူကြလေ"ဟူလို။

	ပဌမ	ဒုတိယ	တတိယ	စတုတ္ထ	ပဉ္စမ
အသင်္ခါရိက	၁၉	၁၉	၁၈	၁၈	၂၀
သသင်္ခါရိက	၂၁	၂၁	၂၀	၂၀	၂၂

မှတ်ချက်။ ။အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-တွင် အသင်္ခါရိက-၅, သသင်္ခါရိက ၅ ဟု ဟိုက်ရိုက်ပြထားသောကြောင့် "ရှင်အနုရုဒ္ဓါကိုယ်တိုင်က မောဟမူဒ္ဒေးကို အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက ၂ ပါးလုံး မဆိုလိုကြောင်း"ထင်ရှားပြီ၊ ထို့ကြောင့် စိတ်ပိုင်း၌ သရုပ်ခဲ့သောအခါ ထို ၂-ပါးကိုရင်း, သင်္ခါရနှာမည် မတပ်အပ်သော စိတ်များကိုရင်း "သင်္ခါရဝိမုတ်"ဟု မှတ်ပါ။

သင်္ဂဟ ၉။ အကုသလေ – အကုသိုလ်စိတ်၌၊ သင်္ဂဟာ–သင်္ဂဟနည်းတို့သည်၊ ဧကူနဝီသ–ဧကူနဝီသ·သင်္ဂဟဝင်း၊ အဌာရသ–အဌာရသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဝီသ–ဝီသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဧကဝီသ – ဧကဝီသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဝီသတိ – ဝီသတိ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဒ္ဒါဝီသ–ဒ္ဒါဝီသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ပန္နရသ – ပန္နရသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ သတ္တဓာ – ခုနစ်ပါးအပြားအားဖြင့်၊ ဌိတာ–တည်ကုန်၏။

၉-သင်္ဂဟဂါထာ

၁။ ဧကူနဝီသ (၁၉)ကား ပဌမ အသခ်ါရိက ဒုတိယ အသခ်ါရိက စိတ်၌ သင်္ဂဟတည်း၊ ပါဠိအကျယ်နှင့် ကိုက်ဆိုင်ကြည့်ပါ။

၂။ အဌာရသ (၁၈)ကား တတိယ အသခ်ါရိက စတုတ္ထ အသခ်ါရိက တို့၌ သင်္ဂဟတည်း။

၃။ ဝီသ (၂၀)ကား ပဉ္စမ အသခ်ါရိကဌ် သင်္ဂဟတည်း။

၄။ ဧကဝီသ (၂၁)ကား ပဌမ သသခ်ါရိက ဒုတိယ သသခ်ါရိက စိတ်တို့၌ သင်္ဂဟတည်း။

၅။ ဝီသတိ (၂၀)ကား တတိယ သသခ်ါရိက စတုတ္ထ သသခ်ါရိက စိတ်တို့၌ သင်္ဂဟတည်း။

[(၃·၅)သည် ဂဏန်းသခ်္ခြာချင်း တူသော်လည်း ·၄·အရ ဧကဝီသ သခ်္ခြာက ခြားနေသောကြောင့် တပေါင်းတည်း မယူဘဲ တနည်းစီ ခဲ့ဆားသည်။]

၆။ ဒ္ဒါဝီသ (၂၂)ကား ပဉ္စမ သသခ်ါရိကဌ် သင်္ဂဟတည်း။

၇။ ပန္နရသ (၁၅)ကား မောဟမူဒ္ဒေးဌ် သင်္ဂဟတည်း။

ဤသို့ ဂဏန်းသခ်္ခြာ အပြားအားဖြင့် သင်္ဂဟနည်း ၇-နည်း ရှိ၏။

· ၁၀။ စတ္တာရော–လေးပါးကုန်သော၊ သာဓာရဏာ စ–အကုသလ သာဓာရဏ စေတသိက်တို့ဝင်း၊ အပရေ–အကုသလသာဓာရဏ စေတသိက်တို့မှ တပါးကုန်သော၊ ဒသ–ဆယ်ပါးကုန်သော၊ သမာနာ စ–အညသမာန်းစေတသိက်တို့ဝင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) စုဒ္ဒသ–၁၄-ပါးကုန်သော၊ ဧတေ–ဤ စေတသိက်တို့ကို၊ သဗ္ဗာကုသလယောဂိနော – အလုံးစုံသော အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၊ ပဝုစ္စန္တိ – ဆိုအပ်ကုန်၏၊ ["အပရေ – ဆန္ဒ ပီတိ အဓိမောက္ခမှ တပါးကုန်သော" ဟု ရှေးအနက်ရှိ၏၊ ဆင်ခြင်။]

၁၀-သင်္ဂဟဂါထာ။ ။ဤ "သာဓာရဏာစ စတ္တာရော" စသော ဂါထာသည် အကုသိုလ်စိတ်အားလုံး၌ အမြဲယှဉ်လေ့ရှိသော စေတသိက်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာပင်တည်း၊ သဗ္ဗာကုသလ သာဓာရဏ-၄, ဆန္ဒ ပီတိ အဓိမောက္ခကြဉ် အညသမာန်း ၁၀၊ ဤ ၁၄-ကား အကုသိုလ်စိတ်အားလုံး၌ အမြဲယှဉ်ကြသည်။ [ဆန္ဒသည် မောဟမူ၌ မယှဉ်၊ ပီတိကား ဥပေက္ခာသဟဂုတ်နှင့် ဒေါသမူ၌ မယှဉ်၊ အဓိမောက္ခမှာ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်၌ မယှဉ်။]

ဒေသနာ။ ။ဤအကုသိုလ်စိတ်၌ သင်ဂြိုဟ်ပါဌိကို ကြည့်လျှင် သရုပ်ကွဲဘို့ရန် မခဲယဉ်းဟု ထင်ရသော်လည်း နောင်ခါ အစဉ်သဖြင့် သရုပ်မြင်ဘို့မှာ လွန်စွာခက်၏၊ ညဝါဆိုသည့်အခါ ယောင်လည်လည် နေကြသည်သာ များ၏၊ ထို့ကြောင့် ဤလေ့ကျင့်ခန်းကို အစွမ်းကုန် လေ့လာကြပါကုန်။

လေ့ကျင့်ခန်း ပေးခွန်းများ

(က) ကွေနဝိသာဒ္ဒာရသ - စသော သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ခ) အကုသိုလ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း မည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

(၈) ကျွန်ုပ်သ-ကား အဘယ်စိတ်မျိုးဌ် သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ (က)ကျွ-
နုပ်သ(ခ)ကျွန်ုပ်သခဲ့၍ အကျယ်ပါဠိနှင့် စပ်လျက်
သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(၈) အဌာရသ-ကား အဘယ်စိတ်မျိုးဌ် သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ အကျယ်ပါဠိ
နှင့် ဆက်ဖပ်ပြီးလျှင် သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(၈) ဝိသ-ကား အဘယ်စိတ်ဌ် သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ ပါဠိနှင့်ဆက်စပ်၍
သရုပ် ရေတွက်ပါ။

(၈) ကေဝိသ-ကား အဘယ်စိတ်မျိုးဌ် သင်္ဂဟနည်းလဲ၊ သရုပ်
ရေတွက်ပါ။

(ဆ) ဝိသတိ-ကားအဘယ်စိတ်မျိုးဌ်သင်္ဂဟနည်းလဲ၊သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဇ) ဒ္ဝါဝိသ-ကားအဘယ်စိတ်မျိုးဌ်သင်္ဂဟနည်းလဲ၊သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(စျ) ပန္နရသ-ကားအဘယ်စိတ်မျိုးဌ် သင်္ဂဟနည်းလဲ၊အကျယ်ပါဠိနှင့်
ဆက်စပ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဉ) သာဝေရဏာဝ စတ္တာရော-ကား ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(ဋ) လောဘမူစိတ် ၈-ပါးလုံးဌ် စေတသိက်မည်မျှ ယှဉ်သနည်း၊
သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဌ) လောဘမူ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ၄-ပါးဌ် စေတသိက်ပေါင်း
မည်မျှ, ဉပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄-ပါးဌ် မည်မျှ ယှဉ်သနည်း။

(ဍ) ဒေါသမူဒ္ဒေးဌ် စေတသိက်မည်မျှယှဉ်သနည်း၊ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဎ) ဒေါသမူစိတ်ဌ် အမျှားဆုံး တပြိုင်နက် မည်မျှယှဉ်သနည်း၊အမြဲ
တန်း မည်မျှယှဉ်သနည်း၊ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဏ) မောဟမူဒ္ဒေးဌ် စေတသိက်မည်မျှယှဉ်သနည်း၊ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

အဟိတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း ၁။ ပန-အဘို့တပါးကား၊ အဟေတုကေသု-အဟိတ်စိတ်တို့တွင်၊ တာ၀ – ဝုဋ္ဌော စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗော-ညွှန်ပြထိုက်သော၊) ဟသနစိတ္တော – ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌၊ ဆန္ဒ-ဝဇိတာ – ဆန္ဒသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ အညသမာနာ – တို့မည်သော၊ ဒ္ဝါဒသ – ၁၂-ပါးကုန်သော၊ ဓမ္မာ – သဘောတရားတို့သည်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။

၂။ ဝေါဋ္ဌပနေ – ဝုဋ္ဌောစိတ်၌၊ ဆန္ဒပီတိ၀ဇိတာ-ဆန္ဒ ပီတိသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တထာ-ထိုအညသမာန်းစေတသိက်တို့သည်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။

၃။ သုခသန္တီရဏေ – သုခသန္တီရဏစိတ်၌၊ ဆန္ဒ၀ီရိယ၀ဇိ-တာ – ဆန္ဒ ဝီရိယသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တထာ – ထိုအည-သမာန်း စေတသိက်တို့သည်၊ သင်္ဂဟံ – သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ကုန်၏။

အဟိတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း

၁။ ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌ ဆန္ဒကြဉ် အညသမာန်းစေတသိက် ၁၂-ယှဉ်၏။

၂။ မနောဒ္ဓါရာ၀ဇ္ဇန်းစိတ်ကို "ဝေါဋ္ဌပန (ဝုဋ္ဌော)စိတ်"ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုဝုဋ္ဌောစိတ်၌ ဆန္ဒ ပီတိကြဉ် အညသမာန်း ၁၁-ယှဉ်၏။ [ဝေါဋ္ဌပန ပုဒ်၌ ဝိ+အ၀+ရှေးရှိသော ဌာဝေတ် ဏာပေ ပစ္စည်း, ယုပစ္စည်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝေါဋ္ဌဗ္ဗန - ဟု မရေးဘဲ "ဝေါဋ္ဌပန"ဟု ရေးသည်။]

၃။ သုခသန္တီရဏစိတ်၌ ဆန္ဒ၀ီရိယကြဉ် အညသမာန်း ၁၁-ယှဉ်၏။

၄။ မနောဓာတုတ္တိကာဟေတုက ပဋ္ဌိသန္ဓိယုဂင္ဆေ–မနောဓာတ်သုံးပါး, အဟိတ်ပဋ္ဌိသန္ဓေအစုံ၌၊ ဆန္ဒ ပီတိ ဝိရိယ ဝင့်-တာ–ဆန္ဒ ပီတိ ဝိရိယသည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တထာ–ထိုအညသမာန်း စေတသိက်တို့သည်၊ သင်္ဂဟံ–သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ–ကုန်၏။

၅။ ဒ္ဝိပဉ္စဝိညာဏော-ဒ္ဝေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-၌၊ ပကိဏ္ဏကဝင့်-တာ-ပကိဏ်းစေတသိက်သည် ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ တေယေဝ-ထိုအညသမာန်းစေတသိက်တို့ကိုပင်၊ သင်္ဂဟန္တိ – ပေါင်းယူအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ–လည်း၊ အဌာရသသု–တဆဲ့ရှစ်ပါးကုန်သော၊ အဟေတုကေသု–အဟိတ်စိတ်တို့၌၊

၄။ ပဉ္စဒ္ဝါရာဝဇ္ဇန်း သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒ္ဝေးကို "မနောဓာတ် ၃-ပါး"ဟု ခေါ်၏၊ [မနောဓာတု-မနောဓာတ် + တိက-၃-ပါးအပေါင်း။] ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏ ၂-ပါးကို "အဟိတ်ပဋ္ဌိသန္ဓေအစုံ"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ခေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းမှာ နောက်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့၊ ဤစိတ်မျှား၌ ဆန္ဒ ပီတိ ဝိရိယကြဉ် အညသမာန်း ၁၀-ယှဉ်၏။

၅။ စက္ခုဝိညာဏ်ဒ္ဝေး-သောတ-ဃာန-ဇိဝှါ-ကာယဝိညာဏ်ဒ္ဝေး၊ ဤဝိညာဏ်ဒ္ဝေး ၅-ပါးကို "ဒ္ဝေးပဉ္စဝိညာဏ်"ဟု ခေါ်၏၊ "နှစ်ခုဖြင့် မြောက်အပ်သော ၅-ပါးသော ဝိညာဏ်"ဟူလို၊ ဤဒ္ဝေးပဉ္စဝိညာဏ်စိတ် ၁၀-၌ ပကိဏ်းစေတသိက် ၆-ပါး ကြဉ်သော အညသမာန်း ၇-ယှဉ်၏၊ သဗ္ဗပိတ္တသာဓာရဏ ၇-ပါးပင်တည်း။

ဂဏနဝေသန စတုဓာဝ–ပြခဲ့သော အစဉ်အားဖြင့် သင်္ဂဟ ၅-နည်းဖြစ်သင့်သော်လည်း ဝုဋ္ဌောနှင့် သုခသန္တီရဏစိတ်တို့၌ ၁၁-ချင်း ဂဏန်းတူသောကြောင့် သင်္ဂဟပြုရာ၌ (ပေါင်းစု ရေတွက်ရာ၌) ၄-နည်းသာ ထုတ်သည်။

ဂဏနဝသေန – ဂဏန်းသင်္ချာ၏ အပြားအားဖြင့်၊ စတုဓာဝ–လေးပါး အပြားအားဖြင့် သာလျှင်၊ သင်္ဂဟော – ပေါင်းယူခြင်းသည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိ–ဤသို့ ရအပ်ကုန်၏။

သင်္ဂဟ ၆။ အဌာရသာဟေတုကေသု – တဆဲ့ရှစ်ပါးသော အဟိတ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ စိတ္တုပ္ပါဒေသု–ဥပါဒ်သောစိတ်တို့၌၊ သင်္ဂဟော – သင်္ဂဟနည်းသည်၊ ဒ္ဒါဒသ–ဒ္ဒါဒသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဧကာဒသ–ဧကာဒသ သင်္ဂဟဝင်း၊ ဒသ–ဒသ သင်္ဂဟဝင်း၊ သတ္တစ – သတ္တသင်္ဂဟဝင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ စတုဗိဓော – လေးပါးအပြားရှိ၏။

သင်္ဂဟဂါထာ

၁။ **ဒ္ဒါဒသ** (၁၂)ကား ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းတည်း။

၂။ **ဧကာဒသ** (၁၁)ကား ဝုဋ္ဌောနှင့် သုခသန္တီရဏတို့၌ သင်္ဂဟနည်းတည်း။

၃။ **ဒသ** (၁၀)ကား မနောဓောတ် ၃, အဟိတ် ပဋ္ဌိသန္ဓေ အစုံ၌ သင်္ဂဟနည်းတည်း။

၄။ **သတ္တ** (၇)ကား ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-၌ သင်္ဂဟနည်းတည်း။

အမှာ။ ။သင်္ဂဟဂါထာ၌ရှိသော သင်္ချာပုဒ်တို့ကို အနက်ပေးရာ၌ "ဒ္ဒါဒသ ၁၂-ပါးတို့ဝင်း" စသည်ဖြင့် ရှေးက အနက်ပေးကြ၏၊ ထိုအနက်အတိုင်း အဓိပ္ပါယ်ယူလျှင် ဤအဟိတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းသည် "ဒ္ဒါဒသ (၁၂), ဧကာဒသ(၁၁), ဒသ(၁၀), သတ္တ(၇)"ဖြစ်၍ အားလုံး ၄၀-ဖြစ်နေပေလိမ်မည်၊ ထို့ကြောင့် "ဒ္ဒါဒသ သင်္ဂဟနည်းသည် တနည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့်" "ဒ္ဒါဒသသင်္ဂဟဝင်း" စသည်ဖြင့် အနက်ပေး၍ ရှေး သင်္ဂဟဂါထာတို့၌လည်း ဤနည်းပင် ပေးခဲ့ရသည်။

သင်္ဂဟနှင့်နိဂုံး။ ။သဗ္ဗတ္ထ–အလုံးစုံကုန်သော၊ အဟေတု-ကေသု–အဟိတ်စိတ်တို့၌၊ သတ္တ–ခုနစ်ပါးသော သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်တို့သည်၊ (ယုဇ္ဇန္တီ–ယှဉ်ကုန်၏၊) သေသာ – သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏမှကြွင်းသော ပကိဏ္ဏကစေတသိက်တို့သည်၊ ယထာရဟံ–ယှဉ်ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ (ယုဇ္ဇန္တီ–ကုန်၏၊) ဣတိ–သို့၊ ဝိတ္ထာရတော–အကျယ်အားဖြင့်၊ တေတ္တိံ သဝိဓသင်္ဂဟော– ၃၃-ပါးအပြားရှိသော သင်္ဂဟနည်းကို၊ ဝုတ္တော–ဆိုအပ်ပြီ။

သင်္ဂဟ။ ။"အဟေတုကေသု သဗ္ဗတ္ထ, သတ္တ သေသာ ယထာရဟံ" ကား အဟိတ်စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်, တချို့တချို့၌ သာ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်တို့ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော သင်္ဂဟစကားတည်း။

နိဂုံး။ ။"ဣတိ ဝိတ္ထာရတော ဝုတ္တော, တေတ္တိံ သ ဂိဓသင်္ဂဟော" ကား သင်္ဂဟနည်း ၃၃-ပါးကို ပြန်၍ အုပ်ဖုံးသော နိဂုံးတည်း၊ ဆတ္တိံသာ နုတ္တရေ ဓမ္မာ-ဂါထာတုန်းက "ယထာ သမ္ဘဝယောဂေန, ပဌမော တတ္ထ သင်္ဂဟော"ဟု အကျဉ်းချုပ် သင်္ဂဟပါးပါးရှိကြောင်းကို ဆိုပြီးလျှင် "ယထာ သမ္ဘဝယောဂေန"အရ ဖြစ်သင့်သလို ခွဲထုတ်၍ ယှဉ်ပြရာဝယ် "သင်္ဂဟနည်းပေါင်း အကျယ် ၃၃-ပါး ထွက်လာသည်"ဟုလို၊ သင်္ဂဟနည်း ၃၃-ပါးကိုကား လောကုတ္တရာစိတ်၌-၅, မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၌-၅ စသည်ဖြင့် ရေတွက်ပါ။

ဤတွင် သင်္ဂဟနည်း ပြီး၏။

နိဂုံးနှင့် မှာထားချက်။ ။ဣတ္ထံ–ဤဆိုအပ်ပြီးသော အပြား အားဖြင့်၊ စိတ္တာဝိယုတ္တာနံ–စိတ်နှင့် မကွေမကွာယှဉ်ကြကုန်သော စေတသိက်တို့၏၊ သမ္မယောဂဠ–သမ္မယောဂနည်းကိုရင်း၊ သင်္ဂဟ-သင်္ဂဟနည်းကိုရင်း၊ ဥ တ္တာ – သိပြီးသည်ရှိသော်၊ ယထာယောဂံ – ယှဉ်ထိုက်သည် အားလျော်စွာ၊ စိတ္တေန – ယှဉ်ရာစိတ်နှင့်၊ သမံ–အရေအတွက် ညီမျှသော၊ ဘေဒံ – အပြားကို၊ ဥဒ္ဒိသေ – ထုတ်ပြုရာ၏၊ [ဥ တ္တာ၏ ကတ္တားသည် စာသင်သား, ဥဒ္ဒိသေ၏ကတ္တားက ဆရာဖြစ်၍ ကတ္တာချင်း မတူသောကြောင့် "ဥ တ္တာ–သိ၍" ဟု အနက်မပေးကောင်း။]

နိဂုံးနှင့် မှာထားချက်။ ။ဣတ္ထံ စိတ္တာ ဝိယုတ္တာနံ.... ဂါထာကား နိဂုံးနှင့် မှာထားချက်ကို ပြသော စကားတည်း၊ ထိုတွင် "ဣတ္ထံ၊ပေ၊ ဥ တ္တာ"ကား နိဂုံး "ဘေဒံ၊ပေ၊ဥဒ္ဒိသေ"ကား မှာကားချက်တည်း၊ ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်း စေတသိက်တို့၏ သမ္မယောဂနည်း သင်္ဂဟ နည်းများကို စာသင်သားတို့ သိပြီးသည်ရှိသော် ယှဉ်ရာစိတ်နှင့် ညီမျှ သော စေတသိက် အပြားကိုလည်း စာချဆရာက ထုတ်ပြပါလေ·ဟူလို။

သမ္မယောဂနည်း သင်္ဂဟနည်း

အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် သမ္မယောဂနည်းဖြင့် စေတသိက်တို့၏ ယှဉ်ရာ စိတ်များကို "ဤ၌ ဤမျှရှိ၏"ဟု ပိုင်းခြား၍ ပြ၏၊ "ဝိတက္ကော ဘာဝ ဒ္ဒိပဉ္စ ဝိညာဏဝေဒိတာ၊ပေ၊ပဉ္စပညာသ စိတ္တေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဝိတက်သည် ၅၅-ပါးသော စိတ်၌ ယှဉ်၏"စသော သမ္မယောဂနည်းကို ပြန်ကြည့်ပါ၊ ထို့ကြောင့် "ယှဉ်ရာစိတ်ခေါတ်ကို (ဤ၌ ဤမျှ ရှိ၏-ဟု) ပိုင်းခြား သတ်မှတ်လို၍ စေတသိက်တို့၏ စိတ်၌ ယှဉ်ပုံယှဉ်ဟန်ကို ပြသောနည်း

သည် သမ္မယောဂနည်းမည်၏"ဟု မှတ်ပါ၊ ထိုသမ္မယောဂနည်းကား ၁၆-ပါးရှိ၏၊ ပြန်၍ ရေတွက်ပါလေ။

[ဆောင်] ယှဉ်ရာစိတ်ဓာတ်, ပိုင်းခြားလိုရိပ်, စေတသိက်၏, စိတ်၌ ယှဉ်ဟန်, မိန့်သည်မှန်, နည်း သမ္မယောဂ-သောင်္ဃသ။

သင်ဟနည်းဖြင့် ထိုထိုစိတ်၌ ယှဉ်ထိုက်သမျှ စေတသိက်တို့ကို "ဤ၌ ဤမျှ ရှိ၏"ဟု ပေါင်း၍ (ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍)ပြသည်၊ "ဆတ္တိ" သာ နုတ္တရေဝမ္မာ-လောကုတ္တရာစိတ်၌ စေတသိက် ၃၆-ပါး ယှဉ်၏"စသည်ကို ပြန်ကြည့်ပါ၊ ထို့ကြောင့် "ယှဉ်တိုက်သမျှ စေတသိက်တော့ကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်လို၍ စိတ်တမျိုး တမျိုး၌ ပေါင်းစု ရေတွက်ပြသော နည်းသည် သင်ဟနည်းမည်၏"ဟု မှတ်ပါ၊ ထိုသင်ဟနည်းသည် ၃၄-ပါးရှိ၏၊ ပြန်၍ ရေတွက်လေ။

[ဆောင်] ယှဉ်သည့်စေတသိက်, ပိုင်းခြားရိပ်ကြောင့်, စိတ်၌ပေါင်းရုံး, ရေတွက်ကြုံး, နည်းထုံး သင်ဟ-တော်တို့ သ။

စိတ္တေန သပမုဒ္ဓိသေ။ ။ဖဿသည် စိတ် ၈၉-ပါးနှင့်ယှဉ်သောကြောင့် "လောဘမူ ပဌမစိတ်၌ယှဉ်သော ဖဿ, ဒုတိယစိတ်၌ယှဉ်သော ဖဿ, ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဖဿပေါင်း ၈၉-ပါး ပြား၏၊ ဝေဒနာ စသည်လည်း နည်းတူ,ဝိတက်သည် ၅၅-ပါးသော စိတ်၌ ယှဉ်သောကြောင့် "လောဘမူ ပဌမစိတ်၌ယှဉ်သောဝိတက်"ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဝိတက်ပေါင်း ၅၅-ပါး ပြား၏၊အဆုံး၌ ပညာသည် ၄၇-ပါးသောစိတ်၌ယှဉ်သောကြောင့် ပညာ ပေါင်း ၄၇-ပါးပြား၏၊ ဤ သို့လျှင် ယှဉ်ရာစိတ်နှင့် ညီမျှစွာ စေတသိက် တပါး တပါး၏ အပြားကို ထုတ်ပြပါလေ၊ ဆိုလိုရင်းကား-"ဖဿော ဝေဒနာ သညာ"စသည်ဖြင့် "ဖဿဘခု ဝေဒနာတခု"စသည်ကိုသာ ပြခဲ့သော်လည်း "ယှဉ်ရာစိတ် မျိုးသလောက် ယို့ စေတသိက်တို့လည်း မျိုးနိုင်သည်"ဟူလို။

မဟာနိုဂ်ုံး။ ။**အာဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ – ၌**၊ **စေတသိကသင်္ဂဟ-ဝိဘာဂေါနာမ – စေတသိကသင်္ဂဟဝိဘာဂ** **မည်သော**၊ **ဒုတိယော – နှစ်ပိုင်းဘို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်** **သော**၊ **ပရိစ္ဆေဒေါ – သည်**၊ **ဣတိ – ပြီးပြီ**။

မဟာနိုဂ်ုံး။ ။**ဣတိ အာဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ-စသည်ကား စေတသိက်** **တပိုင်းလုံးကို အုပ်ဖုံးသော မဟာနိုဂ်ုံးတည်း**၊ **"စိတ္တံ စေတသိကံ ဣပ်** **နိဗ္ဗာနမိတိ သဗ္ဗထာ" ဟူသော အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ် ဥဒ္ဒေသ မာတိကာ** **ဝယ် စေတသိကံ-ဟသော ဥဒ္ဒေသ၏ အကျယ်နိဒ္ဒေသ ပြီးဆုံးပြီ-ဟူလို**။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) **ဒွါဒသေကာဒသ ဒသ-ဂါထာသည် ဘာကိုပြသောဂါထာနည်း**၊ **အနက်ပေးမှ အဟိတ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်း မည်မျှဖို့ကြောင်း** **ကို ပြပါ**။

(ခ) **ဒွါဒသ ကား အဘယ်စိတ် သင်္ဂဟနည်းလဲ**၊ **အကျယ်ပါဝင်နှင့် ဆက်** **စပ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ**။

(ဂ) **ဧကာဒသ ကား အဘယ်စိတ်များ၌ သင်္ဂဟနည်းလဲ**၊**အကျယ်ပါဝင်** **နှင့် ဆက်စပ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ**။

(ဃ) **ဒသ ကား အဘယ်စိတ်များ၌ သင်္ဂဟနည်းလဲ**၊ **အကျယ်ပါဝင်နှင့်** **ဆက်စပ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပြပါ**။

(င) **သတ္တ ကား အဘယ်စိတ်၌ သင်္ဂဟနည်းလဲ**၊ **အကျယ်ပါဝင်နှင့် ဆက်** **စပ်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ**။

(စ) **အဟေတုကေသု သဗ္ဗဘ-ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာ** **နည်း**။

(ဆ) ဣတ္ထံ စိတ္တာ ဝိယုတ္တာနံ ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(၈) အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် သမ္မယောဂနည်းဖြင့် ဘယ်တရားများကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ ပြသနည်း။

(၈၂) သင်္ဂဟနည်းဖြင့် ဘယ်တရားကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ ပြသနည်း။

(၃) အဘယ်သို့သောနည်းကို သမ္မယောဂနည်းဟု မှတ်ရမည်နည်း၊ ထိုသမ္မယောဂနည်း မည်မျှရှိသနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(၄) အဘယ်သို့သောနည်းကို သင်္ဂဟနည်းဟု မှတ်ရမည်နည်း၊ ထို သင်္ဂဟနည်း မည်မျှရှိသနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(၅) "စိတ္တေန သမမုဒ္ဒိသေ"အရ ဖဿပေါင်း မည်မျှရှိသနည်း။

(၃) ဝိတက်ပေါင်း ဝိစာရပေါင်း မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(၇) မောဟပေါင်း လောဘပေါင်း ဒေါသပေါင်း မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(၈) သဒ္ဓါပေါင်း အပ္ပမညာပေါင်း ဝိရတိပေါင်း မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(တ) ဣတိ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟေ ကား ဘာကိုပြသော စကားနည်း။

စေတသိက်ပိုင်း

နိဿယနှင့် အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

ပကိဏ်းပိုင်း နိဿယ

အနုသန္ဓေ ယထာယောဂံ – ယှဉ်ထိုက်သည်အား
ခေါင်းစဉ် ပဋ္ဌိညာဉ် လျော်စွာ၊ သမ္ပယုတ္တာ – အညီအမျှ
ဧကုပ္ပါဒတာ အစရှိသော အပြားတို့
ဖြင့် ယှဉ်ကြကုန်သော၊ သဘာဝတော – မိမိ မိမိ၏ လက္ခဏာ
အားဖြင့်၊ တေပညာသ – ၅၃-ပါးသော၊ စိတ္တ စေတသိကာ –
စိတ် စေတသိက် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ – သဘောတရားတို့ကို၊
(နိဒ္ဒိဋ္ဌာ – အကျယ်ပြအပ်ကုန်ပြီ။)

ဒါနိ – ယခုအခါ၌၊ တေသံ – ထို ငါးဆဲ့သုံးပါးသော
သဘောတရားတို့၏၊ ယထာရဟံ – ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊
ဝေဒနာဟေတုတော – ဝေဒနာအပြား ဟိတ်အပြားဖြင့်ရင်း၊
ကိစ္စဒ္ဒါရာလမ္မနဝတ္ထုတော – ကိစ္စအပြား, ဒ္ဒါရအပြား, အာရုံ
အပြား, ဝတ္ထုအပြားအားဖြင့်ရင်း၊ သင်္ဂဟာနာမ – ရောပြွမ်း
သမ္မှ, ပေါင်းစုရှိပြု, ပကိဏ္ဏကမည်သော သင်္ဂဟကို၊ စိတ္တုပ္ပါဒ-
ဝသေနဝ – စိတ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာ၊ နိယတေ – ဆောင်ပြ
အပ်၏၊ (ဆောင်ပြပေအုံ့ – ဟူလို။)

ပကိဏ်းပိုင်း အဓိပ္ပါယ်

ပကိဏ္ဏက—သဒ္ဒါသည် "ရောရောပြွမ်းပြွမ်း" ဟူသော အနက်ကို ဟောရကား ဝေဒနာသင်္ဂဟ စသော သင်္ဂဟ ၆-မျိုးကို ရောပြွမ်း၍ ပြသောကြောင့် "ပကိဏ္ဏကသင်္ဂဟ"ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ၊ ပေဒနာ သင်္ဂဟစသော တခုတည်းကို "ပကိဏ္ဏက သင်္ဂဟ"ခေါ်သည်ဟု မမှတ်နှင့်။ [အခ္ခါအယူကို ဘာသာဋ္ဌိကာ၌ စိစစ်ထားသည်။]

အနုသန္ဓေ။ ။ဤ"သမ္မယုတ္တာ ယထာယောဂံ"စသော ဂါထာတို့ကား ရှေနောက် စကားဆက်သွယ်မှုဟူသော အနုသန္ဓေနှင့် ခေါင်းစဉ် ပဋိညာဉ်တို့ကို ပြသော ဂါထာတို့တည်း၊ "ယှဉ်ထိုက်သလို ယှဉ်ကြကုန်သော ၅၃-ပါးသော သဘောတရားတို့ကို စိတ်ပိုင်း စေတသိက်ဝိုင်းတို့ဖြင့် အကျယ်ပြခဲ့ပြီ၊ (ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေ=ရှေပိုင်း စကားဆက်၊) ယခုအခါ ထို သဘောတရားတို့၏ ပကိဏ္ဏကသင်္ဂဟကို ဝေဒနာ ဟိတ် ကိစ္စ ဒ္ဒါရ အာရုံ ဝတ္ထု အပြားအားဖြင့် ဆောင်ပြပေအုံ" (အပရာနုသန္ဓေ=နောက်ပိုင်း စကားဆက်။)

ခေါင်းစဉ် ပဋိညာဉ်။ ။"ဝေဒနာ၊ပေ၊ ဝတ္ထု၊တော"ကို သင်္ဂဟာနှင့် တဲစပ်၍ ဝေဒနာသင်္ဂဟ ဟေတုသင်္ဂဟ စသော ခေါင်းစဉ် မာတိကာကိုရင်း, "နိဿတေ" ပါဠိဖြင့် ပဋိညာဉ်ကိုရင်း ပြသည်ဟု မှတ်ပါ။

တေပညာသ သဘာဝတော။ ။"စိတ်တခုယုတ် ၉၀-ရှိ၏"ဟု ပြောရိုးရှိသော်လည်း စင်စစ်မှာ တခုယုတ် ၉၀-မရှိ၊ အာရမ္မဏဝိဇာနန (အာရုံကို သိခြင်းသဘော)လက္ခဏာအားဖြင့် တပါးတည်းသာ ရှိကြောင်းကို "ဣတ္ထမေကာနု နဝုတိ, ပဘေဒံ ပနု မာနသံ" ဟူသော ဂါထာဖြင့် ပြခဲ့ပြီ။

စေတသိက် ၅၂-ပါးကား ဖဿ၏ (အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း) ဖုသနလက္ခဏာ, ဝေဒနာ၏ (အာရုံကို ခံစားခြင်း) အနုဘဝနလက္ခဏာ, သညာ၏ (အာရုံကို မှတ်သားခြင်း)သဉ္ဇာနနလက္ခဏာ စသော မိမိ ဆိုင်ရာ လက္ခဏာ အားဖြင့် တမျိုးစီပြစ်သောကြောင့် ၅၂-ပါးပင် ဖို့၏၊ ထိုကြောင့် မိမိ မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် စိတ်က ၁-ပါး, စေတသိက်က ၅၂-ပါး၊ ပေါင်း ၅၃-ပါး ဖြစ်၏၊ ဤ ၅၃-ပါးကိုပင် "နာမ်တေပညာသ"ဟု ခေါ်သည်။

ပဋိနိဒ္ဒေသ။ ။"တေသံ သင်္ဂဟာနာမ နိဿတေ" ပါဠိဖြင့် "ထို စိတ် စေတသိက်တို့၏ သင်္ဂဟကို ဆောင်ပြပေအုံ"ဟု ဆိုသောကြောင့် ဤပကိဏ်းပိုင်းသည် စိတ် စေတသိက် ၂-ပါးစုံကို ထပ်မံ၍ ခွဲပြသော "ပဋိနိဒ္ဒေသ"တည်းဟု မှတ်ပါ!။

ဝေဒနာသင်္ဂဟ ၁။ တတ္ထ-ထိုခြောက်ပါးသော သင်္ဂဟတို့တွင်၊ တာဝ-ဟေတုသင်္ဂဟ စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒိဒ္ဓေ-ညွှန်ပြအပ်သော၊) ဝေဒနာသင်္ဂဟော-ဝေဒနာသင်္ဂဟဠ်၊ (လဗ္ဘမာနာ-ရထိုက်သော၊) ဝေဒနာ-ဝေဒနာသည်၊ သုခံ-သုခဝေဒနာဝင်း၊ ဒုက္ခံ-ဒုက္ခဝေဒနာဝင်း၊ အဒုက္ခမသုခါစ-အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာဝင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ တိဝိ-ဓာ-(အာရမ္မဏာနုဘဝန လက္ခဏာအားဖြင့်) သုံးပါးအပြားရှိ၏။

ဝေဒနာသင်္ဂဟ။ ။ဝေဒနာ အပြားအားဖြင့် စိတ် စေတသိက်တို့ကို ပေါင်းယူရာဖြစ်သော စကားရုပ်ကို "ဝေဒနာသင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်သည်။

တိဝိဓာ ဝေဒနာ၊ ပ၊ ဘေဒေန ပဋ္ဌိတာ — ဤစကားကား ဝေဒနာအပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းယူရမည်ဖြစ်၍ ရှေးဦးစွာ အရင်းခံဖြစ်သော ဝေဒနာအပြားကို ပြုသော စကားတည်း၊ ဝေဒနာအပြားကို အခြားသုတ္တန်တို့၌ ၁-ပါး ၂-ပါးမှစ၍ အမျိုးမျိုး ဟောတော်မူသော်လည်း ဤအဘိဓမ္မာ၌ ၂-မျိုးသာ ဟောတော်မူ၏၊ ထို ၂-မျိုးတွင် ပဌမနည်းကား အာရမ္မဏာ နုဘဝန လက္ခဏာအားဖြင့် ပြားသောနည်းတည်း။ (အာရမ္မဏ=အာရုံ+အနုဘဝန=ခံစားခြင်း — လက္ခဏ=အမှတ်အသား။)

အာရမ္မဏာ နုဘဝနနည်း။ ။၁ - ဣဋ္ဌာရုံ=အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော အာရုံ၊ ၂ - အနိဋ္ဌာရုံ=အလိုမရှိအပ် မကောင်းမြတ်သော အာရုံ၊ ၃-ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ=(ဣဋ္ဌာရုံလောက် မကောင်းတတ်) အလယ်အလတ်မျှ အလိုရှိအပ်သောအာရုံဟု ၃-မျိုးရှိ၏၊ ဣဋ္ဌာရုံကိုခံစားသောဝေဒနာသည် သာယာသောအားဖြင့် ခံစား၏၊ ဤခံစားမှုကို "သုခဝေဒနာ"ဟုခေါ်၏၊ အနိဋ္ဌာရုံကိုခံစားသော ဝေဒနာသည် မသာယာသောအားဖြင့် ခံစား၏၊ ဤခံစားမှုကို "ဒုက္ခဝေဒနာ"ဟု ခေါ်သည်၊ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံကိုခံစား

ပန-တနည်းကား၊ သုခံ-သုခဝေဒနာဝင်း၊ ဒုက္ခံ-ဒုက္ခဝေဒနာဝင်း၊ သောမနဿံ-သောမနဿဝေဒနာဝင်း၊ ဒေါမနဿံ-ဒေါမနဿ ဝေဒနာဝင်း၊ ဥပေက္ခာစ-ဥပေက္ခာဝေဒနာဝင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဘေဒေန-ဣန္ဒြေအပြားအားဖြင့်၊ ပဋ္ဌမ-ငါးပါးပြားသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

၂။ တတ္ထ-ထိုငါးပါးသော ဝေဒနာတို့တွင်၊ သုခသဟဂတံ-သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်သည်၊ ကုသလဝိပါကံ-ကုသလဝိပါက်ဖြစ်သော၊ ကာယဝိညာဏံ ကေ ဧဝ-ကာယ-

---

သော ဝေဒနာသည် သာယာသည်လည်းမဟုတ်, မသာယာသည်လည်းမဟုတ် လျစ်လျူ၊ ရှုသောအားဖြင့် ခံစား၏၊ ဤခံစားမှုကို "ဥပေက္ခာ-ဝေဒနာ"ဟု ခေါ်သည်၊ ဤသို့ ဝေဒနာ ၃-မျိုးပြားသည်။

ဣန္ဒြိယဘေဒနည်း။ ။သုခိန္ဒြေ ဒုက္ခိန္ဒြေ သောမနဿိန္ဒြေ ဒေါမနဿိန္ဒြေ ဥပေက္ခိန္ဒြေ ဟူသော ဣန္ဒြေအပြားအားဖြင့် သုခဝေဒနာ -ဒုက္ခ - သောမနဿ - ဒေါမနဿ - ဥပေက္ခာ ဝေဒနာဟု ၅-မျိုး ပြားပြန်၏၊ ပြားခြင်း၏အကြောင်းကို ဘာသာဋီကာ၌ ဆိုထားပြီ။

ဝေဒနာ ၅-မျိုးဖြင့် ခဲ့။ ။ဤဝေဒနာ သင်္ဂဟ၌ ထို ၅-မျိုး အပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို သင်္ဂြိဟ်ရေတွက် ပြလတ္တံ့၊ ဤဝေဒနာဖြင့် စိတ်ကို ရေတွက်နည်းသည် အထူးအဆန်းမဟုတ်၊ စိတ်ပိုင်း၌ သရုပ်ခဲ့ရိုးဖြစ်သော သုခသဟဂုတ်စိတ် ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် မျှားပင်တည်း။

စေတသိက်ကို ရေတွက်ခြင်း။ ။အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် "ဝေဒနာဖြင့် စိတ်တို့ကို ရေတွက်လျှင် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်မျှားအတွက် သိသာလောက်ပြီ"ဟု သဘောပေါက်၍ ပဓာနဖြစ်သော စိတ်ကိုသာ ရေတွက်

ဝိညာဏ်စိတ် တခုသာတည်း၊ ဒုက္ခသဟဂတ်-ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော စိတ်သည်၊ အကုသလ ဝိပါက်-အကုသလ ဝိပါက်ဖြစ်သော၊ တထာ-ထို ကာယဝိညာဏ်စိတ် တခု သာတည်း။

ပြခဲ့ပေသည်၊ သို့သော် တမင် ဂရုမစိုက်လျှင် နားလည်ဘွယ် မရှိသော ကြောင့် မာတိကာ စသော ညွှန်ပြအကောက်များ၌ ကျေးဇူးများဘိုရှု စေတသိက်ဝိုက်ကိုလည်း တဲ့သာက်၍ ရေတွက်ပြအံ့၊ နောက် သင်ဟာများ ၌လည်း ဤနည်းကို သတိပြုပါ။

[ဆောင်] သုခ ဒုက္ခာ, ဝေဒနာနှင့်, ယှဉ်လာလေရိပ်, စေတသိက်ကား, ခြောက်ပါးညီမျှ၊ သောမနဿဝယ်, လေးဆယ်နှင့်ခြောက်၊ ထို့နောက် ဒေါမန, ယှဉ်သမျှစစ်, နှစ်ဆဲ့တစ်သာ၊ ဥပေက္ခာ ၌, ယှဉ်လာဖြင့်မြောက်,လေးဆဲ့ခြောက်သည်, ရှေးကောက် လေကော့ မခတည်း။

၂။ **တတ္ထ သုခသဟဂတံ၊ပေ၊ မေကမေဝ**—သုခဝေဒနာနှင့် တကွ ဖြစ်သော စိတ်ကား အဟိတ်စိတ်လာ ကုသလဝိပါက် သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ် ၁-ပါးသာတည်း၊ ထို သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ် စိတ်၌ "ဒ္ဝိပဉ္စဝိညာဏေ ပကိဏ္ဏကဝဇ္ဇိတာ" အရ သဗ္ဗစိတ္တ သာဓারณ စေတသိက် ၇-ပါး ယှဉ်၏၊ ထို ၇-ပါးတွင် အရင်းခံ သုခဝေဒနာကို ကြဉ်၍ သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော စေတသိက်သည် ဖဿ စသောအားဖြင့် ၆-ပါး ရှိသည်။

တထာ ဒုက္ခသဟဂတံ အကုသလဝိပါကံ—ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တကွ ဖြစ်သော စိတ်လည်း အကုသလဝိပါက် ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ် စိတ် ၁-ပါး ပင်တည်း၊ စေတသိက်လည်း သုခသဟဂုတ် ကဲ့သို့ ၆-ပါးပင် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "သုခဒုက္ခာ, ဝေဒနာနှင့်, ယှဉ်လာလေရိပ်, စေတသိက်ကား, ခြောက်ပါးညီမျှ"ဟု ဆိုရသည်။

၃။ ပန-ကား၊ သောမနဿသဟဂတစိတ္တာနိ-သောမနဿ ဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်တို့သည်၊ [ဒ္ဒါသဋ္ဌိဝိဓာနိ ဘဝန္တိ ၌စပ်၊] စတ္တာရိ-လေးပါးကုန်သော၊ လောဘမူလာနိ-လောဘမူစိတ်တို့ဌင်း၊ ဒ္ဒါဒသ-၁၂-ပါးကုန်သော၊ ကာမာ-ဝစရသောဘနာနိ-ကာမာဝစရသောဘနစိတ်တို့ဌင်း၊ ဒွေ-နှစ်ပါးကုန်သော၊ သုခသန္တီရဏ ဟသနာနိစ-သောမနဿ သန္တီ-ရဏစိတ်, ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်တို့ဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အဋ္ဌာရသ-၁၈-ပါးကုန်သော၊ ကာမာဝစရသောမနဿ သဟဂတစိတ္တာ-နိ စေဝ-ကာမာဝစရသောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်တို့ဌင်း၊ ပဌမ ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထဇ္ဈာနသङ်္ခါတာနိ-ပဌမစျာန် ဒုတိယ စျာန် တတိယစျာန် စတုတ္ထစျာန်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ စတုစတ္တာလီသ-၄၄-ပါးသော၊ မဟဂ္ဂတ လောကုတ္တရစိတ္တာ-နိစ-မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ်တို့ဌင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဒ္ဒါသဋ္ဌိ-ဝိဓာနိ-၆၂-ပါး အပြားရှိကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ-ကုန်၏။

အမှာ။ ။စိတ်တခုတွင် ဖဿ ဝေဒနာ သညာ စသော စေတသိက် အမျှား ယှဉ်ရာတွင် ဖဿလည်း ၁၊ ဝေဒနာလည်း ၁၊ သညာလည်း ၁၊ စသည်ဖြင့် ၁-ပါးစီသာ ရှိသောကြောင့် ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော အခြားဝေဒနာ ၁-ပါး မရှိပြီ၊ ထို့ကြောင့် အရင်းခံ ဝေဒနာကို ကြည့်၍ ရေတွက်ရသည်။

၃။ သောမနဿ သဟဂတ ၊ပေ၊ ဒ္ဒါသဋ္ဌိဝိဓာနိ ဘဝန္တိ— သောမနဿဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော စိတ်ကား ၆၂-ပါး ရှိ၏၊ ပါဠိ ကြည့်၍ သရုပ်ရေတွက်လေ၊ သောမနဿနှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်ကား "ဒေါသမူဒွေးဌ်သာ ယှဉ်သော ဒေါသ ဣဿာ မစ္ဆရိယ ကုက္ကုစ္စ ၄-ပါး, ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ်စိတ်ဌ်ယှဉ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစေတသိက် ၁၊ ပေါင်း

၄။ ပန်-ကား၊ ဒေါမနဿ သဟဂတစိတ္တာနိ-ဒေါမနဿ ဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော စိတ်တို့သည်၊ ဒွေ-နှစ်ပါးကုန်သော၊ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တစိတ္တာနိ ဧဝ-ပဋိဃသမ္ပယုတ်စိတ်တို့သာတည်း၊ ["ပန်-ကား"ဟု တွေ့သမျှ၌ "အဘို့တပါးကား" ဟုချည်း အနက်ဆိုပါ။]

၅။ သေသာနိ-ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ကြွင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗာ-နိပိ-အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဉ္စပညာသ-၅၅-ပါးသည်၊ ဥပေက္ခာသဟဂတစိတ္တာနိ ဧဝ-ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော စိတ်တို့ချည်းသာတည်း၊ ဣတိ-ဤကား ဝေဒနာ အပြားအားဖြင့် ပေါင်းယူ ရေတွက်ခြင်းတည်း။

၅-ပါးနှင့် အရင်းခံဖြစ်သော သောမနဿဝေဒနာကို ကြည့် ကြွင်း ၄၆-ပါး တည်း၊ ထို့ကြောင့် "သောမနဿဝယ်,လေးဆယ်နှင့်ခြောက်"ဟုဆိုရ ပေသည်။

၄။ ဒေါမနဿ သဟဂတ ၊ပေ၊ ပဋိဃသမ္ပယုတ္တ စိတ္တာနေ ဝ — ဒေါမနဿဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်သော စိတ်ဟူသည် ဒေါသမူဒ္ဓေးပင် တည်း၊ စေတသိက်ကား ဒေါသမူဒ္ဓေး၌ ယှဉ်သော စေတသိက် ၂၂-တွင် ဒေါမနဿ ဝေဒနာ ကြည့်, ကြွင်း ၂၁-ပါးတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ထို့နောက် ဒေါမန, ယှဉ်သမျှစစ်, နှစ်ဆယ့်တစ်သာ"ဟု ဆိုရပေသည်။

၅။ သေသာနိ ၊ပေ၊ ဥပေက္ခာသဟဂတစိတ္တာနေ ဝ—သုခသဟဂုတ် ဒုက္ခ သောမနဿ ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ်မှ ကြွင်းသော ၅၅-ပါးသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်သော စိတ်ချည်းသာတည်း၊ ဤဥပေက္ခာ နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်ကား "ဒေါသ ဣဿာ မစ္ဆရိယ ကုက္ကုစ္စ ၄, သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်၌သာ ယှဉ်သော ပီတိ ၁၊ ပေါင်း ၅-ပါးနှင့်

သင်္ဂဟဂါထာ ၆။ တတ္ထ – ထိုဝေဒနာသင်္ဂဟ၌၊ (လဗ္ဘ-မာနာ – ရထိုက်ကုန်သော၊) ဝေဒနာ – ဝေဒနာတို့သည်၊ သုခံ – သုခဝေဒနာဂုဏ်း၊ ဒုက္ခံ – ဂုဏ်း၊ ဥပေက္ခာ – ဂုဏ်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ တိဝိဓာ – [အာရမ္မဏာနုဘဝ-နလက္ခဏာအားဖြင့်] သုံးပါး အပြားရှိကုန်၏၊ သောမနဿံ – သောမနဿ ဝေဒနာဂုဏ်း၊ ဒေါမနဿံ – ဂုဏ်း၊ ဣတိ – ဤနှစ်ပါးကိုထည့်၍၊ ဘေဒေန – ဣန္ဒြေအပြားအားဖြင့်၊ ပဉ္စဓာ – ငါးပါးပြားကုန်၏။

၇။ သုခံ – သုခဝေဒနာသည်ဂုဏ်း၊ ဒုက္ခံစ – ဒုက္ခဝေဒနာသည်ဂုဏ်း၊ ကေတ္ထ – တခုစီသော ကာယဝိညာဉ်စိတ်၌၊ ဌိတံ – တည်၏၊ (ယှဉ်၏၊) ဒေါမနဿံ – ဒေါမနဿဝေဒနာသည်၊ ဒ္ဝယေ – စိတ်နှစ်ပါးအပေါင်း၌၊ ဌိတံ – ၏၊ သောမနဿံ – သောမနဿဝေဒနာသည်၊ ဒ္ဝါသဋ္ဌိသု – ၆၂-ပါးသော စိတ်တို့၌၊ ဌိတံ – တည်၏၊ ဣတရာ – ဆိုအပ်ပြီးမှ တပါးသော ဥပေက္ခာဝေဒနာသည်၊ ပဉ္စပညာသကေ – ၅၅-ပါးသော စိတ်၌၊ ဌိတာ – တည်၏။

အရင်းခံ ဥပေက္ခာဝေဒနာကြောင့် ကြောင်း ၄၆-ပါးတည်း၊ ထိုကြောင့် "ဥပေက္ခာ၌, ယှဉ်လာ ဖြစ်မြောက်, လေးဆယ့်ခြောက်သည်"ဟု ဆိုရပေသည်။

၆-၇။ သင်္ဂဟဂါထာ။ ။ဤသင်္ဂဟ ဂါထာမျိုးတွင် ပဌမဂါထာသည် ဝေဒနာအပြားကို အကျဉ်းချုပ်ပြ၏၊ ဒုတိယဂါထာကား ဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောစိတ်များကို အကျဉ်းချုပ်ပြသည်၊ အကျယ်ပါဠိနှင့် စပ်ကြည့်ပါ၊ အာရမ္မဏာနုဘဝန နည်းအားဖြင့်ကား သုခ သဟဂုတ်စိတ် ၆၃, ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ် ၃, ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅၊ ပေါင်း ၁၂၁-ပါး ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကိုလည်း စိတ်ပိုင်းတွင်တွက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သိလေဦး။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ကြောင့် ပကိဏ္ဏကသင်္ဂဟ(ပကိဏ်းပိုင်း)ဟုခေါ်သနည်း။

(ခ) သမ္မယုတ္တာ ယထာယောဂံ-စသောဂါထာတို့သည် ဘာကိုပြသော ဂါထာတို့နည်း။

(ဂ) ထိုဂါထာများကို အနက်ပေး၍ တေပညာသ-အရ ရေတွက်ပြပါ။

(ဃ) အဘယ်သို့သော စကားရပ်ကို "ဝေဒနာသင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(င) အာရမ္မဏာနုဘဝနနည်း ဣန္ဒြိယဘောဒနည်းအရ အသီးအသီး ပြားသော ဝေဒနာ အပြားကို ပြပါ။

(စ) သုခ မေကတ္တ ဒုက္ခဒ္ဒု-အရ အကျယ် ပါဠိကို ထောက်၍ သရုပ် ကောက်ပါ။

(ဆ) သုခသဟဂုတ် ဒုက္ခသဟဂုတ်စေတသိက်တို့မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း၊ လက်ဝဲထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပြပါ။

(ဇ) ဒေါမနဿံ ဒ္ဒယေ ဌိတံ-အရ အကျယ် ပါဠိကို ထောက်၍ သရုပ် ကောက်ပြီးလျှင် စေတသိက်ကိုလည်း လက်ဝဲထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(စျ) ဒ္ဒါသဋ္ဌိသု သောမနဿံ-အရ အကျယ်ပါဠိကိုထောက်၍ သရုပ် ကောက်ပြီးလျှင် စေတသိက်ကိုလည်း လက်ဝဲထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဉ) ပဋ္ဌပညာသကေတရာ-အရ အကျယ်ပါဠိထောက်၍သရုပ်ကောက် ပြီးလျှင် စေတသိက်ကိုလည်း လက်ဝဲထောက်၍ သရုပ် ကောက်ပါ။

ဟေတုသင်္ဂဟ ၁။ ဟေတုသင်္ဂဟေ – ဟေတု သင်္ဂဟ၌၊ (လဗ္ဘမာနာ – ရထိုက် ကုန်သော၊) ဟေတူနာမ – ဟိတ်တို့မည်သည်၊ လောဘော – လောဘဇင်း၊ ဒေါသော – ဇင်း၊ မောဟော – ဇင်း၊ အလောဘော – အလောဘဇင်း၊ အဒေါသော – ဇင်း၊ အမောဟောစ – ဇင်း၊ ဣတိ – သို့၊ ဆဗ္ဗိဓာ – ခြောက်ပါးအပြားရှိကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

ဟေတုသင်္ဂဟ။ ။ဟိတ်အပြားဖြင့် စိတ် စေတသိက်တို့ကို သင်္ဂြိဟ် ရေတွက်ရာ စကားရပ်ကို "ဟေတုသင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်သည်။

၁။ ဟေတူနာမ၊ပေ၊ဆဗ္ဗိဓာ ဘဝန္တိ—ဤစကားကား အရင်းခံ ဟိတ်အပြားကို ရှေးဦးစွာပြသော စကားတည်း၊ လောဘစသော စေတသိက် ၆-ပါးကို "ဟိတ်"ဟုခေါ်၏၊ အမောဟဟိတ်ဟူသည် ပညာနှင့်စေတသိက်ပင်တည်း၊ ဤဟိတ်အားဖြင့် စေတသိက်တို့ကိုလည်း ရေတွက်ပြရာ၏။

[ဆောင်] အဟိတ် တေရ, ကေ နှစ်ဆယ်, ဒ္ဝိဝယ် ဌစာ, တိဟိတ်မှတ်, ရလတ် သုံးဆယ့်ငါး။

(တေရ-တေရသေ၊ အဟိတ်စေတသိက် ၁၃။ ကေဟိတ် ဧတသိက် ၂၀။ ဌစတ်=အဌစတ္တာလီသ၊ ဒ္ဝိဟိတ် စေတသိက် ၄၂။ တိဟိတ် စေတသိက် ၃၅။

[အကျယ်ဆောင်] အဟိတ်တေရ, ရေတွက်ပြသော်, မောဟတဆူ, မောဟမူယှဉ်, ထို့ပြင်အဟိတ်-စိတ်ဌယှဉ်ပြန်, သမာန်အည, ဆယ့်နှစ်ဝတည်း၊ ကေနှစ်ဆယ်,မောဟယမ်ရ,တဆယ့်ငါးယူ, မောဟမူတွင်, ယှဉ်လေသမျှ, လောဘမူ၌, ဒေါသမူ ဆိုက်သည့်, ယှဉ်ခိုက် သုံးဟိတ်, ဉာဏ ဝိပ်ကယ်, ဟိတ်

၂။ တတ္ထ–ထို ဟေတုသင်္ဂဟ၌၊ ပဋ္ဌာန်ရာဝင်္ဂန ဒုပဋ္ဌာ-ဝိညာဏ သမ္ပယုတ္တဆန သန္တီရဏ ဝေါဋ္ဌပန ဟသနဝသေန–ပဋ္ဌာ-ဒ္ဒါရာဝင်္ဂန်း, ဒေ့ဒုပဋ္ဌာဝိညာဏ်, သမ္ပယုတ္တဆိုန်းဒေ့, သန္တီရဏ သုံးခု, ဝုဋ္ဌော, ဟသိတုပ္ပါဒ်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ အဋ္ဌာ-ရသ–၁၈-ပါးသောစိတ်တို့သည်၊ အဟေတုကစိတ္တာနိ နာမ–အဟိတ်စိတ်တို့ မည်၏။

နှစ်သွယ်သာ၊ ဒိဝယ် ဌစတ်, အရမှတ်မှ, ငါးရပ်ဟိတ်ကြည့်, ဒ္ဒိဟိတ်ယှဉ်ငြား, လေးဆယ့်ငါးနှင့်, အများတိဟိတ်-စိတ်ကဟိတ်သုံး, ပေါင်းရုံး ရောစပ်၊ တိဟိတ်မှတ်ဘို့, ရလတ်သုံးဆယ်, ငါးခုကယ်မှာ, ဟိတ်ဟယ်ဌံမျ,လွယ်ကူလှသည်, လုံးဝ တိဟိတ် စိတ် ယှဉ်တည်း။

၂။ **တတ္ထ ပဋ္ဌာန်ရာဝင်္ဂန၊ပေ၊အဟေတုကစိတ္တာနိနာမ** — ဤစကားသည် အသစ်အဆန်းမဟုတ်၊ အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါးကို ဝိထိစဉ်အတိုင်း တမျိုးစဉ်၍ ပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ မှန်၏-ဝိထိချသောအခါ "ပဋ္ဌာန်ရာဝင်္ဂန်း, စက္ခုဝိညာဏ်, သမ္ပယုတ္တဆိုန်း, သန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော, ဇော"ဟု စဉ်ရသည်။

အဟိတ်။ ။ဤစိတ်များကို လေဘ:စသောဟိတ်များနှင့် မယှဉ်သောကြောင့် အဟိတ်စိတ်ဟု ခေါ်၏၊ ဟိတ်မယှဉ်ကြောင်းမှာ စေတသိက်ပိုင်း သင်္ဂဟနည်းအရ အဟိတ်စိတ်တွင် ယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်မျှားမှ ဟိတ် ၆-ပါးလုံး မပါပုံကို ကြည့်သဖြင့် သိနိုင်သည်။

အဟိတ်စေတသိက်။ ။ဤအဟိတ်စိတ်၌ ဆ:နှုကြည့်-အညသမာန်း ၁၂-ယှဉ်သောကြောင့် ထိုစေတသိက်များကိုလည်း အဟိတ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ခိုက် "အဟိတ်စေတသိက် ၁၂-ပါး"ဟု မှတ်ထားခဲ့ပါဦး။ [နောက်ဦ်မောဟမူဒ္ဒေးမှာ ယှဉ်သော မောဟ စေတသိက်တပါး လာပါလိမ့်ဦးမည်။]

၃။ သေသာနိ – ကြွင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗာနိပိ – အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧကသတ္တတိ စိတ္တာနိ – ၇၁-ပါးသော စိတ်တို့သည်၊ သဟေတုကာနိ ဧဝ – သဟိတ်စိတ်တို့ချည်း သာတည်း။

၄။ တတ္ထာပိ – ထို သဟိတ်စိတ်တို့တွင်လည်း၊ ဒွေ – နှစ်ပါးကုန်သော၊ မောမူဟစိတ္တာနိ – မောဟမူစိတ်တို့သည်၊ ဧကဟေတုကာနိ – ဧကဟိတ်စိတ်တို့တည်း။

၃။ သေသာနိ၊ပေ၊ သဟေတုကာဧနဝ — အဟိတ်စိတ်မှ တပါးကျန်စိတ် ၇၁-ပါးကား သဟိတ်စိတ်သာတည်း၊ ဟိတ်တပါးဖြစ်စေ, နှစ်ပါးဖြစ်စေ, ယှဉ်ဘက် ဟိတ်ရှိသော စိတ်တွေကို သဟေတုက (သဟိတ်)စိတ်ဟု ခေါ်သည်။

၄။ တတ္ထာပိ ဒွေ၊ ပေ၊ ဧကဟေတုကာနိ—ယှဉ်ဘက်ဟိတ် တပါးသာ ရှိသော စိတ်ကို "ဧကဟိတ်စိတ်"ဟု ခေါ်သည်၊ မောဟမူဒွေးသည် မောဟဟိတ် ၁-ပါးနှင့်သာ ယှဉ်၏၊ထို့မောဟမူဒွေးခွဲ ဧစတသိုက် ၁၆-ပါး ယှဉ်ရာ, ထိုခွဲပါသော မောဟမှာ အခြားယှဉ်ဘက်ဟိတ် မရှိ၊ ထို့ကြောင့် မောဟမူဒွေးခွဲ ယှဉ်သော မောဟကို အဟိတ်စေတသိုက်အတွင်းခွဲ သွင်း၍ အဟိတ်စိတ်ခွဲယှဉ်သော ယခင် အညသမာန်း ၁၂-နှင့်ပေါင်းလျှင် "အဟိတ် တေရ" အရေပြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "အဟိတ်တေရ, ရေတွက်ပြသော်, မောဟတဆူ, မောဟမူယှဉ်, ထို့ပြင် အဟိတ်-စိတ်ခွဲ ယှဉ်ပြန်, သမာန်အည, ဆဲ့နှစ်ဝတည်း"ဟု .... ဆိုခဲ့ပေသည်။

ဧကဟိတ် စေတသိုက်။ ။"မောဟမှတပါး မောဟမူစိတ်ခွဲ ယှဉ်သော ကျန်စေတသိုက် ၁၅-ပါးကား(မောဟဟိတ် ၁-ပါးနှင့်သာ ယှဉ်သောကြောင့်) ဧကဟိတ် စေတသိုက်မျှားတည်း"ဟု မှတ်သားခဲ့ဦး။

၅။ သေသာနိ – မောဟမူဒ္ဒေးမှ ကြင်းကုန်သော၊ ဒသ – ဆယ်ပါးကုန်သော၊ အကုသလစိတ္တာနိ စေဝ – အကုသိုလ်စိတ်တို့ဌင်း၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တာနိ – ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒ္ဝါဒသ – ၁၂-ပါးကုန်သော၊ ကာမာဝစရ သောဘနာနိစ – ကာမသောဘနစိတ်တို့ဌင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဒ္ဝါဒသတိ – ၂၂-ပါးသည်၊ ဒ္ဝိဟေတုက စိတ္တာနိ – ဒ္ဝိဟိတ်စိတ်တို့တည်း။

၅။ သေသာနိ၊ ပေ ၊ ဒ္ဝိဟေတုကစိတ္တာနိ။ ။ဟိတ်နှစ်ပါးနှင့် ယှဉ်သော စိတ်များကို "ဒ္ဝိဟိတ်စိတ်"ဟု ခေါ်၏၊ ဤဒ္ဝိဟိတ်စိတ် ၂၂-ပါးတွင် မည်သည့်စိတ်၌ မည်သည့်ဟိတ်များ ယှဉ်ကြောင်းကို စေတသိက် ယှဉ်ပုံ ကြည့်၍ သိပါ။

ကေဟိတ် စေတသိက်။ ။ဤဒ္ဝိဟိတ်စိတ် ၂၂-ပါး၌ ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ပညာကြဉ်၍ စေတသိက်ပေါင်း ၅၀-ယှဉ်၏၊ ထို ၅၀-တွင် လောဘမူ စိတ်၌ လောဘ မောဟ, ဒေါသမူစိတ်၌ ဒေါသ မောဟ, ဉာဏဝိပ္ပယုတ် စိတ်၌ အလောဘ အဒေါသ၊ ဤဟိတ်များသည် အချင်းချင်း အပြန်အလှန် (လောဘသည် မောဟနှင့်, မောဟသည် လောဘနှင့် စသည်) ယှဉ်ရကား ဟိတ်တပါးစီနှင့် ယှဉ်သော ကေဟိတ် စေတသိက်များတည်း။ ထို့ကြောင့် ဤဟိတ် ၅-ပါးနှင့် မောဟမူစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတသိက် (မောဟဟိတ်မှ တပါး) ၁၅-ပါးကို ပေါင်းလျှင် "ဇကနှစ်ဆယ်"အရ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဇကနှစ်ဆယ်, မောဟယဉ်၍, တဆဲ့ငါးယူ, မောဟမူတွင်, ယှဉ်လေသမျှ, လောဘမူ၌, ဒေါသမူဆိုက်သည့် ယှဉ်ခိုက်သုံးဟိတ်, ဉာဏဝိပ်ကယ်, ဟိတ်နှစ်သွယ်သာ"ဟု ဆိုခဲ့ပေသည်။

ဒ္ဝိဟိတ် စေတသိက်။ ။ဤဟိတ် ၅-ပါးမှ တပါး ဒ္ဝိဟိတ်စိတ်၌ ယှဉ်သော ကျန် ၄၅-ပါးကား ဒ္ဝိဟိတ်စေတသိက်များတည်းဟု မှတ်ခဲ့ပါ။

၆။ ဒ္ဒါဒသ–၁၂-ပါးကုန်သော၊ ဉာဏသမ္မယုတ္တကာမာ-ဝစရသောဘနာနိစေဝ–ဉာဏသမ္မယုတ် ကာမသောဘန စိတ်တို့ဝင်း၊ ပဉ္စတ္တိ သ–၃၅-ပါးသော၊ မဟဂ္ဂတ လောကုတ္တရ-စိတ္တာနိစ–မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာစိတ်တို့ဝင်း၊ ဣတိ–သို့၊ သတ္တစတ္တာလီသ–၄၇-ပါးသည်၊ တိဟေတုကစိတ္တာနိ–တိဟိတ်စိတ်တို့တည်း၊ ဣတိ–ဤကား ဟိတ်အပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းယူခြင်းတည်း။

၆။ ဒ္ဒါဒသ ဉာဏသမ္မယုတ္တ ၊ပေ၊ တိဟေတုကစိတ္တာနိ – ဟိတ်သုံးပါးနှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကို "တိဟိတ်စိတ်"ဟု ခေါ်သည်၊ ဤတိဟိတ်စိတ်မျှားခ္ဍ အလောဘ အဒေါသ အမောဟဟိတ်တို့ ယှဉ်ကြောင်းကို စေတသိက် ယှဉ်ပုံ ကြည့်၍ သိပေလ။

ဒ္ဒိဟိတ်စေတသိက်။ ။ဤတိဟိတ်စိတ် ၄၇-ခ္ဍ စေတသိက် ၃၀-ယှဉ်၏၊ ထိုတွင် ဟိတ် ၃-ပါးကား (အလောဘသည် အဒေါသ အမောဟနှင့်, အဒေါသသည် အလောဘ အမောဟနှင့်, အမောဟသည် အလောဘ အဒေါသနှင့် ယှဉ်သောကြောင့်) ဒ္ဒိဟိတ်စေတသိက်ခ္ဍ ပါဝင်လေပြီ၊ ထို့ကြောင့် ဒ္ဒိဟိတ်စိတ်ခ္ဍ ယှဉ်သော (ဟိတ်မှတပါး) စေတသိက် ၄၅-နှင့် ဤဟိတ် ၃-ပါး ပေါင်းလျှင် "ဒ္ဒိဝယ် ဌစတ်" အရဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဒ္ဒိဝယ် ဌစတ်, အရမ္မတ်မှ, ငါးရပ်ဟိတ်ကြောင့်, ဒ္ဒိဟိတ်ယှဉ်ပြား, လေးဆဲ့ငါး နှင့်, အမျှားတိဟိတ်, စိတ်က ဟိတ်သုံး, ပေါင်းရုံးရောစပ်"ဟု ဆိုခဲ့ပေသည်။

တိဟိတ် စေတသိက်။ ။အလောဘ အဒေါသ အမောဟမှ တပါး တိဟိတ်စိတ်ခ္ဍ ယှဉ်သော စေတသိက် ၃၅-ပါးကား တိဟိတ် စေတသိက်မျှားတည်း၊ ထို့ကြောင့် "တိဟိတ်မှတ်ဘို့, ရလတ်သုံးဆယ်, ငါးခုကယ်မှ၁, ပေ၊ လုံး၀ တိဟိတ် စိတ် ယှဉ်တည်း"ဟု ဆိုခဲ့ပေသည်။

သင်္ဂဟ ၇။ အကုသလာ – အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဟေတု–ဟိတ်တို့သည်၊ လောဘော–လောဘ ၎င်း၊ ဒေါသော–၎င်း၊ မောဟော–၎င်း၊ (ဣတိ–ဤ သို့၊) တယော–သုံးပါးတို့တည်း၊ ကုသလာဗျာကတာ–ကုသိုလ် အဗျာကတ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဟေတု – တို့သည်၊ အလောဘော – အလောဘ၎င်း၊ အဒေါသော–အဒေါသ ၎င်း၊ အမောဟော–၎င်း၊ (ဣတိ–သို့၊) တထာ–ထို သုံးပါးစီတို့တည်း။

၈။ အဟေတုကာ–အဟိတ်စိတ်တို့ကို၊ အဌာရသ–၁၈-ပါးတို့ဟူ၍၊ မတာ–သိအပ်ကုန်၏။ ကေဟေတုကာ–ကေ ဟိတ်စိတ်တို့ကို၊ ဒ္ဒ–နှစ်ပါးတို့ဟူ၍၊ မတာ–သိအပ်ကုန်၏၊ ဒ္ဒိဟေတုကာ–ဒ္ဒိဟိတ်စိတ်တို့ကို၊ ဒ္ဒါဝီသတိ–၂၂-ပါးဟူ၍၊ မတာ – သိအပ်ကုန်၏၊ တိဟေတုကာ – တိဟိတ်စိတ်တို့ကို၊ သတ္တစတ္တာလီသ–၄၇-ပါးဟူ၍၊ မတာ–သိအပ်ကုန်၏။

၇-၈။ သင်္ဂဟဂါထာ

အကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်သော ဟိတ်ကို "အကုသိုလ်ဟိတ်"ဟုဆိုး, ကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ဟိတ်ကို "ကုသိုလ်ဟိတ်"ဟုဆိုး' အဗျာကတ (ဝိပါက် ကြိယာ)စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဟိတ်ကို"အဗျာကတဟိတ်"ဟုဆိုး ခေါ်သည်။

အဟေတုကာဌာရသေက။ ။ဤဂါထာ၌ အဌာရသ စသော သင်္ချာတို့၏ သခေါ်ယျ (သရုပ်)ကို အကျယ်စုဏ္ဏိယ ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်သို့သော စကားရပ်ကို ဟေတုသင်္ဂဟ ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ကုသိုလ်ဟိတ် အကုသိုလ်ဟိတ် အဗျာကတဟိတ်တို့ မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

(ဂ) အဟေတုကာ၌ ဌာနရသ-အရ အကျယ်ပါဠိကိုပြ၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဃ) အဟိတ် စေတသိက် မည်မျှရှိသနည်း၊ အကျယ် လက်ဝဲပုဒ်ကို ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(င) သဟိတ်စိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ အကျယ်ပါဠိကို ပြပါ။

(စ) ကေဟေတုကာ ဒွေ-အရ အကျယ်ပါဠိကိုပြ၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဆ) ကေဟိတ် စေတသိက် မည်မျှရှိသနည်း၊ အကျယ်လက်ဝဲပုဒ် ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဇ) ဒွါဝိသတိ ဒ္ဒိဟေတုကာ—အရ အကျယ်ပါဠိကို ပြ၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(စျ) ဒ္ဒိဟိတ် စေတသိက်မည်မျှရှိသနည်း၊အကျယ်လက်ဝဲပုဒ် ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဉ) သတ္တစတ္တာလီသ တိဟေတုကာ-အရ အကျယ်ပါဠိကို ပြ၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဋ) တိဟိတ်စေတသိက် မည်မျှရှိသနည်း၊အကျယ်လက်ဝဲပုဒ် ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

ကိစ္စသင်္ဂဟ ၁။ ကိစ္စသင်္ဂဟေ–ကိစ္စသင်္ဂဟဋ္ဌေ၊ (လဗ္ဘမာ-နာနိ–ကုန်သော၊) ကိစ္စာနိနာမ–ကိစ္စတို့မည်သည်၊ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂါဝဇ္ဇန ဒဿန သဝန ဃာယန သာယန ဖုသန သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ ဝေါဋ္ဌပန ဇဝန တဒါ-ရမ္မဏ စုတိဝသေန–ပဋိသန္ဓေကိစ္စ, ဘဝင်္ဂကိစ္စ, အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ, ဒဿနကိစ္စ, သဝနကိစ္စ, ဃာယနကိစ္စ, သာယနကိစ္စ, ဖုသနကိစ္စ, သမ္ပဋိစ္ဆနကိစ္စ, သန္တီရဏကိစ္စ, ဝုဋ္ဌေဗ္ဗာကိစ္စ, ဇော-ကိစ္စ, တဒါရုံကိစ္စ, စုတိကိစ္စတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ စုဒ္ဒသ-ဝိဓာနိ–တဆဲ့လေးပါး အပြားရှိကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။ [ဤကဲ့သို့ သရုပ်ရေတွက်ရာ၌ "ဝသ" သဒ္ဒါသည် "အပြား"အနက်ကို ဟော၏။]

၂။ ပန–ကား၊ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂါဝဇ္ဇန ပဉ္စဝိညာဏ ဌာနာဒိ ဝသေန–ပဋိသန္ဓေဌာန, ဘဝင်ဌာန, အာဝဇ္ဇန်းဌာန, ပဉ္စ-ဝိညာဏ်ဌာန အစရှိသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ တေသံ–ထိ ကိစ္စရှိသော စိတ်တို့၏၊ ဒဿဓာ–ဆယ်ပါး အပြားအား-ဖြင့်၊ ဌာနဘေဒေါ–ဌာနတို့၏ အပြားကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော–သိထိုက်၏။

ကိစ္စသင်္ဂဟ။ ။ကိစ္စအားဖြင့် စိတ် စေတသိက်တို့ကို သင်္ဂြိုဟ် ရေတွက်ပြရာ စကားရပ်ကို "ကိစ္စသင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်သည်။

၁။ ကိစ္စာနိနာမ၊ပေ၊ စုဒ္ဒသဝိဓာနိ ဘဝန္တိ—ကား အရင်းခံ ကိစ္စ အပြားကို ရှေးဦးစွာ ပြသော စကားတည်း၊ ကိစ္စ ၁၄-ပါးကို ရေတွက်ပါ။

၂။ ပဋိသန္ဓိဘဝင်္ဂ၊ပေ၊ဌာနဘေဒေါ။ ။ဖဿ-ဝိညာဏ်, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယဝိညာဏ်၊ ဤဝိညာဏ်ငါးပါး၏ ဖြစ်ရာဌာနကို "ပဉ္စ-ဝိညာဏဌာန "ဟု ၁-ဌာနတည်း ဆိုသည်။

ဌာနဝဒိ၌ အာဒိသဒ္ဒါပြင့်—သမ္ဘင်္ဂီစ္ဆိုန်းဌာန, သန္ဓိရဏဌာန, ဝုဋ္ဌောဌာန, ဇောဌာန, တဒါရုံဌာနတို့ကို (ကိစ္စအစဉ်အတိုင်း ကြည့်၍)ယူပြီးလျှင် ဌာနအပြား ၁၀-ပါး သရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

ကိစ္စ ဌာနအထူး။ ။ယခုမျက်မြင်အားဖြင့် လူတို့၏အမှုလုပ်ငန်းကို "ကိစ္စ"ဟု ခေါ်၍ ထိုလုပ်ငန်းကို ပြုလုပ်ရာ အလုပ်ရုံကို "ဌာန"ဟုခေါ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ထိုထိုစိတ်တည်းဟူသော ပရမတ္ထတရားတို့၏ ပဋိသန္ဓေ(ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ်ကို ဆက်စပ်ပေးခြင်း)စသော အခြင်းအရာ(အမှုလုပ်ငန်း)ကို "ကိစ္စ"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုကိစ္စကို ပြုလုပ်ရာ ရှေ့စိတ်နောက်စိတ် နှစ်ခုတို့၏ အကြားစိတ်တခု ဖြစ်လောက်ရာ အခါကာလကို "ဌာန"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအကြားဖြစ်သော ကာလဟူသည် ပရမတ်တရားမဟုတ်, ပညတ်သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ပါဠိအသုံးအားဖြင့် "အန္တရပညတ်"ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုကြ၏။ [အန္တရ=အကြားဖြစ်သော+ပညတ်တရား။]

[ဆောင်] ၁။ ထိုထိုစိတ်ဓာတ်, ပရမတ်၏, စပ်ဟပ်ပေးခြင်း, အခြင်းအရာ, စသည်မှာ, မျှားစွာ"ကိစ္စ"ဆို။

၂။ စိတ်တမျိုး၏, ရှေ့ နောက် ရှိသည့်, စုတိ ဘဝင်, စထွင်အမျှား, စိတ်နှစ်ပါး၏, အကြားကာလ, အန္တရခေါ်အပ်, ယင်းပညတ်, မှတ်လေ "ဌာန"ကို။

ထင်ရှားစေအံ့။ ။ဝိထိချရာ၌ စု-ပ-ဘ(စုတိ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင်)ဟု စိတ်အစဉ်ရှိ၏၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ကိစ္စကား ဘဝဟောင်းနှင့် ဘဝသစ်ကို စပ်ပေးခြင်းတည်း၊ စုတိနှင့် ဘဝင်၏အကြား၌ ထို စပ်ခြင်းကိစ္စ ဖြစ်ဘို့ရာ ခဏငယ် ၃-ချက်ခန့် အခါကလေးသည် ပဋိသန္ဓေဌာနတည်း၊ ထိုခဏငယ် ၃-ချက်ခန့်ကာလ ဌာနကို ဝိထိပုံ၌ "ooo"ဣ၍ကဲ့သို့ သုည ၃-လုံးတွဲ၍ ပြကြ၏၊ ထို သုည တွဲကလေးမျှားပင် ဌာန၏ ပုံစံဟု မှတ်ပါ။

၃။ တတ္ထ – ထိုကိစ္စသင်္ဘာ၌၊ ဝါ – ထိုကိစ္စတို့တွင်၊ ဒွေ – နှစ်ပါးကုန်သော၊ ဥပေက္ခာသဟဂတ သန္တီရဏာနိစေဝ – ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်တို့ဌင်း၊ အဋ္ဌ – ရှစ်ပါးကုန်သော၊ မဟာဝိပါကာနိစ – မဟာဝိပါက်စိတ်တို့ဌင်း၊ နဝ – ကိုးပါးကုန်သော၊ ရူပါရူပ ဝိပါကာနိ စ – ရူပဝိပါက် အရူပဝိပါက်စိတ်တို့ဌင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ကေနဝိသတိ – တဒုယုတ် နှစ်ဆယ်သော၊ စိတ္တာနိ – စိတ်တို့သည်၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂ စုတိ ကိစ္စာနိနာမ – ပဋ္ဌိသန္ဓေကိစ္စ, ဘဝင်ကိစ္စ, စုတိကိစ္စရှိသော စိတ်တို့မည်၏။

၃။ တတ္ထ ဒွေ၊ ပေ၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂ စုတိ ကိစ္စာနိနာမ—ဤကြီးကားဖြင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေကိစ္စ ဘဝင်ကိစ္စ စုတိကိစ္စရှိသော(တပ်သော)စိတ် ၁၉-ပါးဟု မှတ်သားရ၍ ပါဠိအတိုင်း သရုပ်ရေတွက်ပါ။

ဒွေ ဥပေက္ခာသဟဂတာ သန္တီရဏာနိစေဝ—အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးကို ဒိုးဂိတ်ဩမက ကုသိုလ်ကသာ ပေးသည်၊ [ဘုံပိုင်းခွဲ လာလတ္တံ့။] ထို ဒွိဟိတ်ဩမက ကုသိုလ်ကံသည် အလွန် အားသေးရကား အားရှိပါးရှိ သောမနဿပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးကို မပေးနိုင်၊ ထို့ကြောင့် အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးကိုသာ ပေးရလေသည်၊ အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးကိုကား အကုသိုလ်စိတ်မျှားက ပေးသည်၊ ဤ အဟိတ်ပဋ္ဌိသန္ဓေ ၂-ကို "အဟိတ် ပဋ္ဌိသန္ဓေအစုံ"ဟု ခေါ်၏။

အမှာ။ ။မင်အိုးခ္ဍ ကလောင်တပ်ထားလျှင် "မင်းအိုးခ္ဍ ကလောင် ရှိသည်"ဟု ဆိုရသကဲ့သို့ "ကိစ္စရှိသည်"ကိုပင် "ကိစ္စတပ်သည်"ဟု ခေါ်၏။[ထိုကိစ္စကို ပြုတတ်သည်ကို ရည်ရွယ်လျှင် "ကိစ္စတပ်"ဟုလည်း ခေါ်နိုင်၏။]

၄။ ပန–ကား၊ အာဝဇ္ဇန ကိစ္စာနိ–အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ ရှိသော စိတ်တို့သည်၊ ဒွေ–နှစ်ပါးတို့တည်း၊ [ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းတည်း။]

၅။ ဒဿန သဝန ဃာယန သာယန ဖုသန သမ္ပဋိစ္ဆန ကိစ္စာနိစ–ဒဿနကိစ္စ, သဝနကိစ္စ, ဃာယနကိစ္စ, သာယနကိစ္စ, ဖုသနကိစ္စ, သမ္ပဋိစ္ဆိန်းကိစ္စရှိသော စိတ်တို့သည်လည်း၊ တထာ–ထို့အတူ နှစ်ပါးစီတို့တည်း။ [စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေ, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယဝိညာဏ်ဒွေ, သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေ တို့တည်း။]

၆။ သန္တီရဏ ကိစ္စာနိ–သန္တီရဏ ကိစ္စရှိသော စိတ်တို့သည်၊ တီဏိ– သုံးပါးတို့တည်း။ [အကုသလဝိပါက် သန္တီရဏနှင့် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ၂-ပါးတည်း။]

၇။ မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနမေဝ – မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းသည်ပင်၊ ပဉ္စဒ္ဒါရေ – ပဉ္စဒ္ဒါရအရာ၌၊ ဝေါဋ္ဌပနကိစ္စံ – ဝုဋ္ဌေါကိစ္စကို၊ သာဓေတိ–ပြီးစေ၏။ [မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းသည်ပင် ပဉ္စဒ္ဒါရဝီထိအရာ၌ ဝုဋ္ဌေါကိစ္စတပ်သည်–ဟူလို။]

၈။ အာဝဇ္ဇနဒ္ဒယဝဇ္ဇိတာနိ–အာဝဇ္ဇန်းဒွေးသည် ကြဉ် အပ်ကုန်သော၊ ပဉ္စပညာသ–၅၅-ပါးသော၊ ကုသလာကုသလ ဖလကြိယစိတ္တာနိ–ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ဖိုလ်, ကြိယာစိတ်တို့သည်၊ ဇဝနကိစ္စာနိ–ဇောကိစ္စရှိသော စိတ်တို့မည်၏။

၈။ အာဝဇ္ဇန၊ပေ၊ ဇဝန ကိစ္စာနိ—ကုသိုလ်စိတ် ၂၁, အကုသိုလ် ၁၂, ဖိုလ်စိတ် ၄, အာဝဇ္ဇန်းဒွေးကြဉ်သော ကြိယာ ၁၈၊ ဤ ၅၅-သည် ဇောကိစ္စတပ်သော စိတ်များတည်း။

၉။ အဋ္ဌ – ရှစ်ပါးကုန်သော၊ မဟာဝိပါကာနိစ၀–မဟာဝိပါက်စိတ်တို့ဌင်း၊ သန္ဓိရဏတ္တယဥ္စ–သန္ဓိရဏ သုံးပါးအပေါင်းဌင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဧကာဒသ–တဆဲ့တပါးသော စိတ်တို့သည်၊ တဒါရမ္မဏကိစ္စာနိ–တဒါရုံကိစ္စရှိသော စိတ်တို့မည်၏။

၁၀။ ပန–အပေါင်းကို ပြဦးအုံ့၊ တေသု–ထို ဆိုင်ရာကိစ္စရှိသော စိတ်တို့တွင်၊ ဒွေ–၂-ပါးကုန်သော၊ ဥပေက္ခာ-သဟဂတ သန္ဓိရဏစိတ္တာနိ–ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္ဓိရဏစိတ်တို့သည်၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘ၀ဂ် စုတိ တဒါရမ္မဏ သန္ဓိရဏ၀သေန–ပဋ္ဌိသန္ဓေ, ဘ၀င်, စုတိ, တဒါရုံ, သန္ဓိရဏကိစ္စတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပဏ္ဍကိစ္စာနိ နာမ–၅-ကိစ္စရှိသော စိတ်တို့ မည်၏။

၁၁။ အဋ္ဌ–ရှစ်ပါးကုန်သော၊ မဟာဝိပါကာနိ–မဟာ-ဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘ၀ဂ် စုတိ တဒါရမ္မဏ၀သေန–ဖြင့်၊ စတုကိစ္စာနိနာမ–၄-ကိစ္စရှိသော စိတ်တို့ မည်၏။

၁၂။ နဝ–၉-ပါးကုန်သော၊ မဟဂ္ဂတဝိပါကာနိ–မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘ၀ဂ် စုတိ ၀သေန–အားဖြင့်၊ တိကိစ္စာနိနာမ–၃-ကိစ္စရှိသောစိတ်တို့ မည်၏။ [ပြခဲ့သော ၁၀, ၁၁, ၁၂-ဝါကျတို့အရ–"ပဋ္ဌိသန္ဓေ, ဘ၀င်, စုတိစိတ် ၁၉-ပါး"ဟု မှတ်သားခဲ့ပါ။]

၁၃။ သောမနဿ သန္ဓိရဏံ–သောမနဿသန္ဓိရဏစိတ်သည်၊ သန္ဓိရဏ တဒါရမ္မဏ ၀သေန–သန္ဓိရဏ တဒါရုံတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒုကိစ္စံ–နှစ်ကိစ္စရှိသောစိတ် မည်၏။

၁၄။ ဝေါဠပန် – ဝုဋ္ဌော [မနောဒ္ဓါဏဝင်္ဂန်း] စိတ်သည်၊ ဝေါဠပနာဝင်္ဂနဝသေန – ဝုဋ္ဌောကိစ္စ, အာဝင်္ဂန်းကိစ္စတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ တထာ – ထို့အတူ နှစ်ကိစ္စရှိ၏။

၁၅။ ပန – ကား၊ သေသာနိ – ဆိုအပ်ပြီးမှ ကြွင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗာနိပိ – အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇဝန-မနောဓာတုတို့က ဒ္ဝိပဉ္စဝိညာဏာနိ–ဇော ၅၅, မနောဓာတ် ၃, ဒွေးပဉ္စဝိညာဏ် ၁၀-တို့သည်၊ ယထာသမ္ဘဝံ – ဖြစ်သင့်သည် အားလျော်စွာ၊ ဧကကိစ္စာနိ–တကိစ္စစီရှိသော စိတ်တို့မည်၏၊ ဣတိ – ဤကား ကိစ္စအပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းယူခြင်းတည်း။

တေသု ပန ဒ္ဝေ—ဧသော (၁၈, ၁၁, ၁၂, ၁၃, ၁၄, ၁၅-နံပါတ်) စကားတို့ကား စိတ်တမျိုး တမျိုး၏ တပ်နှိုင်သော ကိစ္စတို့ကို ပေါင်းယူရေတွက်ပြသော စကားရပ်တည်း၊ စေတသိက်ပိုင်းက သင်ဟနည်းမျိုးပင် ဖြစ်သည်၊ ပြခဲ့သော အစိတ်အစိတ် ပါဠိကိုကြည့်၍ ၅-ကိစ္စ တပ်ကြောင်း, ၄ ကိစ္စ တပ်ကြောင်း စသည်ကို သိပါ။

သေသာနိ ပန၊ ပေ၊ ယထာသမ္ဘဝ မေကကိစ္စာနိ။ ။"ယထာသမ္ဘဝ"အရ ဖြစ်သင့်သလို တကိစ္စစီ တပ်ကြပုံကား-ဇော ၅၅-သည် ဇောကိစ္စ ၁-သာ၊ မနောဓာတ် ၃-တွင် ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ ၁-သာ၊ သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေးသည် သမ္ပဋိစ္ဆိန်းကိစ္စ ၁-သာ၊ စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေသည် ဒဿနကိစ္စ ၁-သာ၊ သောတဝိညာဏ်ဒွေးသည် သဝနကိစ္စ ၁-သာ၊ ဃာနဝိညာဏ်ဒွေးသည် ဃာယနကိစ္စ ၁-သာ၊ ဇိဝှါဝိညာဏ်ဒွေးသည် သာယနကိစ္စ ၁-သာ၊ ကာယဝိညာဏ်ဒွေးသည် ဖုသနကိစ္စ ၁-သာ၊ ဤသို့ တကိစ္စစီသာ တပ်ကြသည်။

သင်္ဂဟ ၁၆။ ပဋ္ဌိသန္ဓေဒယောနမ – ပဋ္ဌိသန္ဓေ အစရှိသည် မည်ကုန်သော၊ စိတ္တုပ္ပါဒါ – စိတ်တို့ကို၊ ကိစ္စ-ဘေဒေန – ကိစ္စတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ စုဒ္ဒသ – ၁၄-ပါးတို့ ဟူ၍ရင်း၊ ဌာနဘေဒေန – ဌာနတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒသဓာ – ဆယ်ပါးပြားကုန်၏ ဟူ၍ရင်း၊ ပကာသိတာ – ပြအပ်ကုန်၏။

၁၇။ ကေ ဒ္ဒိ တိ စတု ပဉ္စ ကိစ္စဌာနာနိ – တကိစ္စ တဌာန, နှစ်ကိစ္စ နှစ်ဌာန, သုံးကိစ္စ သုံးဌာန, လေးကိစ္စ လေးဌာန, ငါးကိစ္စ ငါးဌာနရှိသော စိတ်တို့ကို၊ ယထာက္ကမံ – အကြင် အကြင်အစဉ်ရှိတိုင်း၊ အဌသဋ္ဌိ – ၆၈-ပါးဟူ၍ရင်း၊ တထာ – ထိုမှတပါး၊ ဒွေစ – နှစ်ပါးတို့ဟူ၍ရင်း၊ နဝ – ကိုးပါးတို့ဟူ၍ရင်း၊ အဋ္ဌ – ရှစ်ပါးတို့ဟူ၍ရင်း၊ ဒွေ – နှစ်ပါးတို့ဟူ၍ရင်း၊ နိဒ္ဒိသေ – ညွှန်ပြရာ၏။

သင်္ဂဟဂါထာ။ ။ဤကိစ္စအပြားအားဖြင့် စေတသိက်ကို ရေတွက်ပုံမှာ မထူးလှ၊ စေတသိက်ယှဉ်ပုံကို ကြည့်ရုံမျှဖြင့် သိနိုင်လောက်ပြီ၊ သင်္ဂဟ ၂-ဂါထာတွင် ပဌမဂါထာသည် ၁-နံပါတ်ဝါကျမှစ၍ ၉-နံပါတ်ဝါကျတိုင်အောင် အစိတ်အစိတ် ပြခဲ့သော စကားအကျယ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြ၏၊ ဒုတိယဂါထာကား ၁၀-နံပါတ်ဝါကျမှစ၍ ၁၅-နံပါတ် ဝါကျတိုင်အောင် အပေါင်းရေတွက်၍ ပြခဲ့သော အကျယ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသည်။

ကိစ္စနှင့် ဌာန	ကေ	ဒ္ဒိ	တိ	စတု	ပဉ္စ
စိတ်	အဌသဋ္ဌိ	ဒွေ	နဝ	အ ဋ္ဌ	ဒွေ

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်စကားရပ်ကို ကိစ္စသင်္ဂဟာဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ကိစ္စ-ဌာနအပြားကို သရုပ်ရေတွက်၍ ကိစ္စနှင့်ဌာန အထူးပြပါ။

(ဂ) ပဋိသန္ဓေ - ဘဝင် - စုတိ ကိစ္စတပ်သောစိတ် မည်မျှရှိကြောင်းကို သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပါ။

(ဃ) အာဘဋ္ဌန်းကိစ္စ တပ်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(င) ဒဿန သဝန ဃာယန သာယန ဖုသန သမ္ပဋိစ္ဆန ကိစ္စတပ်သော စိတ်မည်မျှစီ ရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိုဟ်ထောက်၍ အသီးအသီး ကောက်ပါ။

(စ) သန္တီရဏကိစ္စ တပ်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(ဆ) ဝုဋ္ဌေါကိစ္စ တပ်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ အ ထောက်ပြပါ။

(ဇ) ဇောကိစ္စ တပ်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(စျ) တဒါရုံကိစ္စ တပ်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(ဉ) သင်္ဂဟ ၂-ဂါထာတွင် ပဌမဂါထာက ဘယ်စကားကို အကျဉ်းချုပ်၍ ဒုတိယဂါထာက ဘယ်စကားကို အကျဉ်းချုပ်သနည်း။

(ဋ) ဧကနှင့် အဌသင်္ခြိ-အရ အကျယ်ပါဌိကိုပြ၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဌ) ဒွိ နှင့် ဒွေ-အရ ၂-ကိစ္စ ၂-ဌာနစီ တပ်သောစိတ် ၂-ပါးရှိထုံယ် အကျယ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ!။

(ဍ) တိနှင့် နဝ-အရ အကျယ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဎ) စတုနှင့် အဋ္ဌ-အရ အကျယ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဏ) ပဉ္စနှင့် ဒွေ-အရ အကျယ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

ဒ္ဓါရသင်္ဂဟ ၁။ ဒ္ဓါရသင်္ဂေါ – ဒ္ဓါရသင်္ဂဟဋ္ဌ၊ (လဗ္ဘ-မာနာနိ–ကုန်သော၊) ဒ္ဓါရာနိုနာမ–ဒ္ဓါရ တို့မည်သည်၊ စက္ခုဒ္ဓါရံ–စက္ခုဒ္ဓါရဂုဏ်း၊ သောတဒ္ဓါရံ–ဂုဏ်း၊ ဃာနဒ္ဓါရံ–ဂုဏ်း၊ ဇိဝှါဒ္ဓါရံ–ဂုဏ်း၊ ကာယဒ္ဓါရံ–ဂုဏ်း၊ မနောဒ္ဓါရံစ–ဂုဏ်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဆဗ္ဗိဓာနိ–ခြောက်ပါး အပြားရှိကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ – ကုန်၏။

၂။ တတ္ထ–ထိုခြောက်ပါးသော ဒ္ဓါရတို့တွင်၊ စက္ခုမေဝ–စက္ခုပသာဒသည်ပင်၊ စက္ခုဒ္ဓါရံ–စက္ခုဒ္ဓါရ မည်၏၊ တထာ–

ဒ္ဓါရသင်္ဂဟ။ ။ဒ္ဓါရအပြားအားဖြင့် စိတ် ၈စတသိက်တို့ကို သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်ပြရာ စကားရပ်ကို "ဒ္ဓါရသင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်သည်။

၁။ ဒ္ဓါရာနိုနာမ ၊ပေ၊ ဆဗ္ဗိဓာနိ ဘဝန္တိ— ဤစကားကား အရင်းခံ ဒ္ဓါရအပြားကို ရှုးဦးစွာပြသော စကားတည်း၊ ဒ္ဓါရသဒ္ဒါသည် လူနေအိမ်များ၏ တံခါးပေါက်ကို ဟောရင်းဖြစ်၏၊ ဤနေရာ၌ကား ထို တံခါးပေါက်နှင့် အလားတူသော စက္ခုပသာဒ စသော တရားများကို သဒ္ဒါသူပစာရ အားဖြင့် ဒ္ဓါရသဒ္ဒါက ဟောရသည်၊ "ပကတိ တံခါးပေါက်သည် လူတို့ဝင်ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ခန္ဓာအိမ်၏ စက္ခုပသာဒ အစရှိသော တံခါးပေါက်များလည်း စက္ခုဒ္ဓါရိက ငါထိစိတ် စသည်တို့၏ (ဝင်ရောက်သည့်ပမာ) ဖြစ်ပေါ်လာရကြောင်း ဖြစ်သည်"ဟူလို။

၂။ စက္ခုမေဝ ၊ပေ၊ ပဝုစ္စတိ။ ။ဤစကားရပ်ကား ဒ္ဓါရ ၆-ပါး၏ တရားကိုယ်နှင့် တကွ ဝိဂြိုဟ်ကိုပြသော စကားတည်း၊ ထိုစကား မှန်၏ - "စက္ခုမေဝ စက္ခုဒ္ဓါရံ"ဖြင့် စက္ခုဒ္ဓါရဟူသည် စက္ခုပသာဒရုပ်ပင်တည်းဟု စက္ခုဒ္ဓါရ၏ တရားကိုယ်အရကောက်ကိုင်း, စက္ခုနှင့်ဒ္ဓါရကို "စက္ခုမေဝ+ဒ္ဓါရံ, စက္ခုဒ္ဓါရံ"ဟု အဝေဝရဏကမ္မဓာရည်း သမာသ် တွဲစပ်ရပုံကိုင်း ပြသည်။

ထိုအတူ၊ သောတာဒယော(၉၀)–သောတပသာဒ အစရှိသည်တို့သည်ပင်၊ သောတဒ္ဓါရာဒီနိ–သောတဒ္ဓါရအစရှိသည်တို့ မည်၏၊ ပန–အထူးကား၊ ဘဝင်္ဂံ–ဘဝင်စိတ်ကို၊ မနောဒ္ဓါရန္တိ–မနောဒ္ဓါရ ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏။

၃။ တတ္ထ–ထိုခြောက်ပါးသော ဒ္ဓါရတို့တွင်၊ ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန စက္ခုဝိညာဏ သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ ဝေါဋ္ဌပန ကာမာဝစရဇဝန တဒါရမ္မဏဝသေန–ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဉ်ဒွေး, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဒွေး, သန္တီရဏသုံးခု, ဝုဋ္ဌော, ကာမဇော တခုယုတ် သုံးဆယ်, တဒါရုံတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဆစတ္တာ-

---

တထာ သောတာဒယော သောတဒ္ဓါရာဒီနိ — သောတာဒယောဟူ အာဒီသဒ္ဒါဖြင့် ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ပသာဒရူပ်တို့ကို ယူ၊ တထာသဒ္ဒါဖြင့် စက္ခုဒ္ဓါရကဲ့သို့ "သောတမေव ဒ္ဓါရံ သောတဒ္ဓါရံ" စသော ဝစနတ်နှင့် သောတပသာဒ စသည်ကို အရကောက်ဘို့ရာ ညွှန်ပြသည်။

မနောဒ္ဓါရံ ပန၊ပေ၊ပဝုစ္စတိ။ ။ဘဝင်စိတ်ကို မနောဒ္ဓါရဟု ဆိုအပ်သည်၊ "မနောဒ္ဓါရ အရမှာ စက္ခုဒ္ဓါရ စသည်ကဲ့သို့ ပသာဒရူပ်ကို မကောက်ဘဲ ဘဝင်စိတ်ကို ကောက်ယူပါလေ"ဟူလို၊ ဝိဂြိုဟ်မှာ "မနော ဧव ဒ္ဓါရံ မနောဒ္ဓါရံ" ပင်တည်း၊ မနောဝ - ဘဝင်စိတ်သည်ပင်၊ ဒ္ဓါရံ - ဝိထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းတည်း၊ မနောဒ္ဓါရံ-ဖြစ်ကြောင်း။

၄။ တတ္ထ ပဉ္စဒ္ဓါရာ၊ပေ၊ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ—ဤစကားဖြင့် "စက္ခုဒ္ဓါရဟု ဖြစ်နိုင်သော စိတ် ၄ဖ-ပါးရှိ၏"ဟု မှတ်ပါ၊ ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း ၁, စက္ခုဝိညာဉ် ၂, သမ္ပဋိစ္ဆိုန်း ၂, သန္တီရဏ ၃, ဝုဋ္ဌော(မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း) ၁, ကာမဇော ၂၉, တဒါရုံ ၈ (၁၁-ရှိသော်လည်း သန္တီရဏကို ယူပြီးဖြစ်၍ မဟာဝိပါက်

လီသ – ၄၆-ပါးသော၊ စိတ္တာနိ – စိတ်တို့သည်၊ စက္ခုဒ္ဒ၊ရေ – စက္ခုဒ္ဒါရဒ္ဓ၊ ယထာရဟံ – [အာရုံ, ဘုံ, ပုဂ္ဂိုလ်, မနသိကာရ, စသည်အလိုက်] ထိုက်သည်အား လျော်စွာ၊ ဥပဇ္ဇန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

၄။ တထာ–ထို့အတူ၊ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန သောတဝိညာဏာဒိ-ဝသေန – ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, သောတဝိညာဉ် အစရှိသည်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ သောတဒ္ဓါရာဒီသုပိ – သော်တဒ္ဓါရ အစရှိသည်တို့ဌာ်လည်း၊ ဆ စတ္တာလီသေဝ – ၄၆-ပါးစီသာလျှင် ဖြစ်သော၊ (စိတ္တာနိ – တို့သည်၊) ဘဝန္တိ – ကုန်၏၊ ဣတိ – သို့၊ သဗ္ဗထာပိ – အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ ပဋ္ဌဒ္ဓါရေ – ငါးဒ္ဓါရဌာ်၊ စတုပညာသ – ၅၄-ပါးသော၊ စိတ္တာနိ – စိတ်တို့သည်၊ ကာမာဝစရာနေဝ – ကာမာဝစရစိတ်တို့ချည်း သာတည်း။

စိတ် ၈-ကိုသာ ယူ) ပေါင်း ၄၆-ပါးတည်း။ [ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း စက္ခုဝိညာဉ်စသော အစဉ်ကို ဝီထိကျစဉ်အတိုင်း ဆိုသည်၊ ယထာရဟံ စသည်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဘာသာဋီကာ၌ ဆိုထားပြီ။]

၄။ တထာ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန ၊ပေ၊ ဆစတ္တာလီသေဝ ဘဝန္တိ—သောတဝိညာဏာဒိ၌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဃာနဇိဝှါကာယဝိညာဏ်တို့ကိုယူ၊ သောတဒ္ဓါရာဒီသု၌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဃာနဒ္ဓါရ ဇိဝှါဒ္ဓါရ ကာယဒ္ဓါရတို့ကို ယူ၊ စက္ခုဝိညာဏ်အရာ၌ သောတဝိညာဏ်စသည်ကို လဲယှယ်၍ "သောတဒ္ဓါရိကစိတ် ၄၆ ပါး"စသည်ဖြင့် သိပါလေ။

ဣတိ သဗ္ဗထာပိ ၊ပေ၊ ကာမာဝစရာနေဝ—ဤစက္ခုစသော ငါးဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သမျှသော စိတ်ပေါင်းသည် ၅၄-ပါးရှိ၏၊ ထိုအားလုံးသည် ကာမာဝစရ စိတ်ချည်းသာတည်း။ [ဟုတ် မဟုတ်ကို စိစစ် ကြည့်ပါ။]

၅။ ပန–အဖို့တပါးကား၊ မနောဒ္ဓါရေ–မနောဒ္ဓါရ၌၊ မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန် ပဋ္ဌပညာသ ဇဝန် တဒါရမ္မဏ ဝသေန–မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, ဇော ၅၅, တဒါရုံ ၁၁-ပါးတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ သတ္တသဋ္ဌိ–၆၇-ပါးသော၊ စိတ္တာနိ–စိတ်တို့သည်၊ ဘဝန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

၆။ ကေနဝိသတိ–တခုယုတ် နှစ်ဆယ်သော၊ (စိတ္တာနိ–စိတ်တို့သည်၊)ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ ဝသေန–ပဋိသန္ဓေကိစ္စ ဘဝင်ကိစ္စ စုတိကိစ္စတို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ (ပဝတ္တမာနာနိ–ဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော်၊) ဒ္ဝါရဝိမုတ္တာနိ–ဒ္ဝါရမှ လွတ်ကုန်၏။ [ဝသေန၏ စပ်ပုဒ် မရှိသောကြောင့် "ပဝတ္တမာနာနိ" ဟု ထည့်သည်။]

၇။ ပန–အပေါင်းကို ပြဦးအံ့၊ တေသု–ထိုဆိုင်ရာဒ္ဝါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်တို့တွင်၊ ပဋ္ဌဝိညာဏာနိစေဝ–ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ်

၅။ **မနောဒ္ဓါရေ ပန၊ပေါသတ္တသဋ္ဌိ စိတ္တာနိ**—မနောဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်ကား ၆၇-ပါးရှိ၏၊ ပါဠိကိုကြည့်၍ သဖွယ်ရေတွက်ပါ။ [မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, ဇော, တဒါရုံ တို့ကို ပဏာမိစဉ်ကတိုင်း စဉ်သည်။]

၆။ **ကေနဝိသတိ၊ပေါ၊ဒ္ဝါရဝိမုတ္တာနိ** — ပဋိသန္ဓေကိစ္စ ဘဝင်ကိစ္စ စုတိကိစ္စ ဘယ်ခိုက် မည်သည့်ဒ္ဝါရ၌မျှ မဖြစ်ကြရကား ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိစိတ်တို့သည် ဒ္ဝါရပ်မုတ်စိတ်မျှား ဖြစ်ကုန်၏။

၇။ **တေသု ပန၊ပေ၊ကေဒ္ဓါရိက စိတ္တာနိ**—ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ် ၁၀-တွင် ကျေဝိညာဏ် ဒွေးသည် စက္ခုဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် သိပါ။ မဟာဂူတ် လောကုတ္တရာဇော်တို့သည် မနောဒ္ဓါရ၌သာ ဖြစ်ကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် "ယထာရဟံ ကေဒ္ဓါရိကစိတ္တာနိနာမ" ဟု ဆိုသည်။

၁၀-တို့ရင်း၊ မဟာဂုတ လောကုတ္တရ ဇဝနာနိစ-မဟာဂုတ် လောကုတ္တရာဇောတို့ရင်း၊ ဣတိ-သို့၊ ဆတ္တိံ သ-ဥဖ-ပါး သော၊ (စိတ္တာနိ-တို့သည်၊) ယထာရဟံ-ထိုက်သည်အား လျော်စွာ၊ ဧကဒ္ဒါရိက စိတ္တာနိနာမ-တဒ္ဒါရဥ်ဖြစ်သော စိတ် တို့ မည်၏။

ဂ။ ပန-ကား၊ မနောဓာတုတ္တိကံ-မနောဓာတ် သုံးခု အပေါင်းသည်၊ ပဉ္စဒ္ဒါရိကံ-ငါးဒ္ဒါရဥ် ဖြစ်၏။

၉။ သုခသန္တီရဏ ဝေါဋ္ဌပန ကာမာဝစရ ဇဝနာနိ-သုခ သန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော, ကာမဇောတို့သည်၊ ဆဒ္ဒါရိက စိတ္တာနိ-ခြောက်ဒ္ဒါရဥ်ဖြစ်သော စိတ်တို့တည်း။

၁၀။ ဥပေက္ခာသဟဂတ သန္တီရဏ မဟာဝိပါကာနိ-ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏ ၂, မဟာဝိပါက် ဂ-တို့သည်၊ ဆ ဒ္ဒါရိကာနိ စေဝ-ရံခါ ခြောက်ဒ္ဒါရဥ်လည်း ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒ္ဒါရ-ဝိမုတ္တာနိစ-ရံခါ ခြောက်ဒ္ဒါရမှလည်း လွတ်ကုန်၏။

၁၀။ ဥပေက္ခာသဟဂတ၊ပေါဒ္ဒါရဝိမုတ္တာနိစ — ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏ ၂-နှင့် မဟာဝိပါက် ဂ-တို့သည် သန္တီရဏ တဒါရုံကိုဇ တပ်ခိုက် ၆-ဒ္ဒါရဥ် ဖြစ်ကုန်၏၊ ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် ဧတိကိစ္စတပ်ခိုက် ၆-ဒ္ဒါရမှ လွတ် ကုန်၏။

၂,ဂ,၉,၁၀,၁၁—ဤစကားရပ်တို့ကား ဘဒ္ဒါရဥ် ဖြစ်သော စိတ်, ငါးဒ္ဒါရဥ်ဖြစ်သောစိတ်, ခြောက်ဒ္ဒါရဥ်ဖြစ်သောစိတ် စသည်ဖြင့် ပေါင်း ယူ ရေတွက်ပြသော စကားလည်း၊ စေတသိက်ပိုင်းဌ ပြခဲ့သော သင်္ဂဟ နည်းမျိုးပင် ဖြစ်၏။

၁၁။ မဟာဂ္ဂတ ဝိပါကာနိ – မဟာဂျုတ်ဝိပါက် ၉-ခုတို့သည်၊ ဒ္ဒါရဝိမုတ္တာနေ၀ – အခါခပ်သိမ်း ခြောက်ဒ္ဒါရမှ လွတ်ကုန်သည် သာလျှင်တည်း၊ ဣတိ – ဤကား ဒ္ဒါရဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းယူ ခြင်းတည်း။

၁၂။ ကေဒ္ဒါရိကစိတ္တာနိ – တဒ္ဒါရဌ်ဖြစ်သော စိတ်တို့သည် ၎င်း၊ ပဉ္စဆဒ္ဒါရိကစိတ္တာနိစ – ငါးဒ္ဒါရဌ်ဖြစ်သော စိတ်, ခြောက် ဒ္ဒါရဌ်ဖြစ်သော စိတ်တို့သည်ရင်း၊ ဆဒ္ဒါရိကဝိမုတ္တာနိ – ရံခါ ခြောက်ဒ္ဒါရဌ်ဖြစ်၍ ရံခါ ခြောက်ဒ္ဒါဌ်မှ လွတ်သော စိတ်တို့ သည်ရင်း၊ သဗ္ဗထာ – အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်၊ [သမ္ဘဒါ ရှိလျှင် "အခါခပ်သိမ်း"] ဝိမုတ္တာနိစ – ခြောက်ဒ္ဒါရမှ လွတ် သော စိတ်တို့သည်ရင်း၊ ယထာက္ကမံ – အကြင်အကြင် အစဉ် ရှိတိုင်း၊ ဆတ္တိ သတိ – ၃၆-ပါးသည်ရင်း၊ တထာ – ထိုမှုတပါး၊ တိဏိ – သုံးပါးတို့သည်ရင်း၊ ဧကဏ္ဍိ သ – ၃၁-ပါးသည်ရင်း၊ ဒသခ၀ – ဆယ်ပါးပြားကုန်သည်ရင်း၊ နဝခ၀ – ကိုးပါးပြား ကုန်သည်ရင်း၊ (ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊) ဣတိ – ဤသို့၊ ပဉ္စခ၀ – ငါးပါးအပြားအားဖြင့်၊ ပရိဒီပယေ – ပြရာ၏။

၁၁။ မဟဂ္ဂတပေါဒ္ဒါရဝိမုတ္တာနေ၀ – မဟာဂျုတ်ဝိပါက်စိတ်တို့ကား ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိကိစ္စမှတပါး အခြားကိစ္စ မတပ်သောကြောင့် ဒ၁ခါခပ်သိမ်း ၆-ဒ္ဒါရမှ လွတ်ကုန်၏။

၁၂။ သင်္ဂဟဂါထာ – ပဉ္စ ဆဒ္ဒါရိကာနိဌ် "ပဉ္စဒ္ဒါရိက ဆဒ္ဒါရိက" ဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာအရေးမြစ်၍ စကားကျဉ်းအောင် ဒ္ဒါရိကဟုပုဒ်ကို ချေထားသည်၊ ဆဒ္ဒါရိကဝိမုတ္တာနိဌ်လည်း "ဆဒ္ဒါရိက ဒ္ဒါရဝိမုတ္တာနိ" ဟု ဆိုလိုလျက် ဒ္ဒါရပုဒ်ကို ချေထားသည်။

"ယထာကြမ် ပဋ္ဌာ၊ ပရိဒီပယေ"အရ

ကေဒ္ဓါရိုက	ပဋ္ဌဒ္ဓါရိုက	ဆဒ္ဓါရိုက	ဆဒ္ဓါရိုကပိမုတ္တာ	သဗ္ဗထာဒ္ဓါရဝိမုတ္တာ
ဆဟ္တိ ံသဘိ	တိဿိ	ကေဘ္ဘိ ံသ	ဒသဓာ	နဝဓာ

ဤသို့ ၅-ပုံ ခွဲပြပြီးလျှင် "ဝေတသု ပန ပဋ္ဌဝိညာဏာနိ စေဝ"စသော အကျယ်စုဖွဲ့ယ ပါဠိကိုကြည့်၍ ဆဟ္တိ ံသတိစသော သင်္ချာတို့၏ သင်္ချယျ သရုပ်ကိုလည်း ရေတွက်ပါ။

စေတသိက်ကို ရေတွက်ခြင်း။ ။အပ္ပမညာ ၂-သည် သတ္တဝါဟူသော ပညတ်တရားကို အာရုံပြု၏၊ စာ့ဒုဒ္ဓါရုစသော ဒုါရကား ရူပါရုံ သဒ္ဒ ဂန္ဓ ရသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဟူသော ပရမတ်တို့ကို အာရုံပြုသော စိတ် စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်ရာတည်း၊ ထို့ကြောင့် "အပ္ပမညာဒွေးသည် စာ့ဒု စသော ၅-ဒ္ဓါရ၌ မဖြစ်ထိုက်၊ မနောဒ္ဓါရ၌သာ ဖြစ်ထိုက်သည်၊ ကျန် စေတသိက်များကား ဒ္ဓါရ ၆-ပါးလုံး၌ ဖြစ်ထိုက်၏"ဟု ဒ္ဓါရဖြင့် စေတသိက်တို့ကိုလည်း သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်ပါ။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်စကားရပ်ကို ဒ္ဓါရသင်္ဂဟ ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ဒ္ဓါရအပြား မည်မျှရှိသနည်း၊ သရုပ်ရေတွက်ပြီးလျှင် ဝေဒနာကိုယ် ကောက်ပြပါ။

(ဂ) ဒ္ဓါရသဒ္ဓါသည် အဘယ်အနက်ကို ဟောရင်းဖြစ်သနည်း။

(ဃ) စာ့ဒုပသာဒစသည်ကို အဘယ့်ကြောင့် ဒ္ဓါရဟု ခေါ်နိုင်သနည်း။

(c) စကၠဒ္ဒါရဒ္ဓိဖြစ်သော စိတ်များကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(စ) သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယဒ္ဓါရတို့၌ အသီးအသီး ဖြစ်နိုင်သော စိတ်များကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဆ) မနောဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်နိုင်သော စိတ်ကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဇ) ပဉ္စဒ္ဓါရ၌ မရနိုင်သော ဇောတသိက်ကို အကြောင်းနှင့်တကွပြပါ။

(စျ) ဒ္ဓါရင်မုတ်စိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပြပါ။

(ဉ) သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ဋ) ဧကဒ္ဓါရိကစိတ် ဆတ္တိံသကို အကျယ်ပါဠိထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပြပါ။

(ဌ) ပဉ္စဒ္ဓါရိကစိတ် တိဏိ-ကို အကျယ်ပါဠိထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဍ) ဆဒ္ဒါရိကစိတ် ဧကတ္တိံသကို အကျယ်ပါဠိထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဎ) အဘယ်ကိစ္စ တပ်ခိုက် ဆဒ္ဒါရိက, အဘယ်ကိစ္စတပ်ခိုက် ဒ္ဓါရဝိမုတ္တ ဖြစ်သနည်း။

(ဏ) သဗ္ဗထာ ဒ္ဓါရဝိမုတ်စိတ် နုဝခေါ-ကို အကျယ်ပါဠိထောက်၍သရုပ်ကောက်ပါ။

(တ) ထိုစိတ်များ အဘယ်ကြောင့် အချင်းခပ်သိမ်း ဗ-ဒ္ဓါရမှ လွတ်သနည်း။

အာရမ္မဏသင်္ဂဟ ၁။ အာလမ္မနသင်္ဂဟော-အာလမ္မနသင်္-ဂဟ၌၊ (လင်္ဂမာနာနိ-ကုန်သော၊) အာရမ္မဏာနိ နာမ-အာရုံတို့ မည်သည်၊ ရူပါရမ္မဏံ-ရူပါရုံ ၎င်း၊ သဒ္ဒါရမ္မဏံ-သဒ္ဒါရုံ၎င်း၊ ဂန္ဓာရမ္မဏံ-ဂန္ဓာရုံ၎င်း၊ ရသာရမ္မဏံ-ရသာရုံ၎င်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏံ-ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၎င်း၊ ဓမ္မာရမ္မဏံစ-ဓမ္မာရုံ၎င်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဆဗ္ဗိဓာနိ-ခြောက်ပါး အပြားရှိကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ-ကုန်၏။

အာရမ္မဏသင်္ဂဟ။ ။အာရုံ အပြားအားဖြင့် စိတ် စေတသိက်တို့ကို သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်ရာ စကားရပ်ကို "အာရမ္မဏသင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်သည်။

၁-အာရမ္မဏာနိနာမ ၊ပေ၊ ဆဗ္ဗိဓာနိ။ ။ဤစကားကား အရင်းခံ အာရုံအပြားကို ရှေးဦးစွာ ပြသော စကားတည်း။

အာရမဏ—[အာ+ရမု-ယု။ ယု ပစ္စည်းကို အနုပ္ပ, နကို ဏ ပြန်၍ "အာရမဏ"ဟု ပုဒ်မှန် ဖြစ်၏၊] အာရမဏသဒ္ဒါသည် "မွေ့လျော်ရာ" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ "ဉယျာဉ်ပန်းမာလ်သည် လူတို့မွေ့လျော်ရာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ရူပါရုံစသည်တို့လည်း စိတ် စေတသိက်တို့ မွေ့လျော်ရာဖြစ်ကြသည်"ဟူလို။

အာလမ္မန—[အာ+လဗိ-ယု၊ ယုကို အနုပ္ပ, လနောက်၌ နိဂ္ဂဟိတ် လာ,မ-ပြုပြီးလျှင် "အာလမ္မန"ဟု ပုဒ်မှန်ဖြစ်၏၊] အာလမ္မနသဒ္ဒါသည် "ဆဲကိုင်အပ်"ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ မစုန်း မသန်သော လူနာ, အဖိုးအိုကြီးမျှားသည် တောင်ဝှေး-သို့မဟုတ် ကြိုးတန်းကိုကိုင်၍ ထရ ထိုင်ရသကဲ့သို့ စိတ် စေတသိက်မျှားလည်း အာရုံတခုခုကို စွဲ၍ ဖြစ်ကြ ရသည်။ [အာရမ္မဏနှင့် အာလမ္မနသည် အဓိပ္ပါယ် တူသောကြောင့် "အာလမ္မန သင်္ဂဟ"ဟု စခေါ်၍ "အာရမ္မဏာနိနာမ"ဟု ဆိုသည်။]

၂။ တတ္ထ–ထိုခြောက်ပါးသော အာရုံတို့တွင်၊ ရူပမေဝ–အဆင်းသည်ပင်၊ ရူပါရမ္မဏံ–ရူပါရုံ မည်၏၊ တထာ–ထို့အတူ၊ သဒ္ဒါဒယော(၉၀)–အသံ အစရှိသည်တို့သည်ပင်၊ သဒ္ဒါရမ္မဏာဒီနိ–သဒ္ဒါရုံ အစရှိသည်တို့ မည်၏။

၃။ ပန–အထူးကား၊ ဓမ္မာရမ္မဏံ–ဓမ္မာရုံကို၊ ပသာဒ သုခုမရူပ စိတ္တ စေတသိက နိဗ္ဗာန ပညတ္တိဝသေန–ပသာဒရူပ်, သုခုမရူပ်, စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဆဗၛ–ခြောက်ပါး အပြားတို့ဖြင့်၊ သင်္ဂဟိတံ–ပေါင်းယူအပ်၏။

၂။ တတ္ထ ရူပမေဝ၊ ပေါသင်္ဂဟိတံ—ဤဗဟုဝုစ်ကား အာရုံ ၆-ပါး၏ ဟသုံးကိုယ် အရကောက်နှင့် ဝစနတ္ထကိုပြသော စကားတည်း၊ ထိုစကား မှန်၏ "ရူပမေဝ ရူပါရမ္မဏံ"ဖြင့် အပ်။ အနို့ စသော အဆင်းကို ရူပါရုံဟု အရကောက်၍ ရူပနှင့် အာရမ္မဏကို "ရူပမေဝ အာရမ္မဏံ, ရူပါရမ္မဏံ"ဟု ကမ္မဓာရည်းသမာသ် တဲ့စပ်စေလိုကြောင်းကို ပြသည်။

တထာ သဒ္ဒါဒယော—သဒ္ဒါဒယောဠ် အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဂန္ဓ(အနံ့)ရသ(အရသာ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗ(အတွေ့)တို့ကို ယူ၊ ဓမ္မကိုကား သီးခြား ယူလတ္တံ့၊ တထာ-ဖြင့် "သမ္ပေါယေဝ အာရမ္မဏံ, ဂန္ဓောယေဝ ရသောယေဝ ဖောဋ္ဌဗ္ဗမေဝ ဓမ္မောယေဝ အာရမ္မဏံ"ဟူသော ဝစနတ္ထကိုရင်း, ထိုစကားနတ္ထတို့အရ အသံစသည်ကို ကောက်ယူဘို့ကိုရင်း ညွှန်ပြသည်။ [တသာ သောတာဒယော-စသော ဒ္ဒါရသင်္ဂဟ စာသွားအတိုင်းတည်း။]

၃။ ဓမ္မာရမ္မဏံ၊ ပေါ၊ ဆဗၛ သင်္ဂဟိတံ—ဓမ္မာရုံကိုကား ၆-ပါး အပြားအားဖြင့် ပေါင်းယူရေတွက်ရသည်။ "၁-ပသာဒရူပ်တမျိုး, ၂-သုခုမရူပ်, ၃-စိတ်, ၄-စေတသိက်, ၅-နိဗ္ဗာန်, ၆-ပညတ်တမျိုးအားဖြင့် ဓမ္မာရုံ အမျိုးအစား ၆-မျိုးရှိသည်"ဟူလို။

၄။ တတ္ထ – ထိုခြောက်ပါးသော အာရုံတို့တွင်၊ စက္ခု-ဒ္ဒါရိုက စိတ္တာနံ – စက္ခုဒ္ဒါရိုက စိတ်တို့၏၊ သဗ္ဗေသံပိ – အလုံးစုံတို့၏လည်း၊ ရူပမေဝ – ရူပါရုံသည်သာ၊ အာရမ္မဏံ – အာရုံသည်၊ (ဟောတိ – ၏၊) တံစ – ထိုရူပါရုံသည်လည်း၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ – ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံသာတည်း၊ တထာ – ထိုအတူ၊ သောတဒ္ဒါရိုက-စိတ္တာဒီနံပိ – သောတဒ္ဒါရိုကစိတ် အစရှိသည်တို့၏လည်း၊ [အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ဒ္ဒါရိုကစိတ်များကို ယူ၊] သဒ္ဒါဒီနိ – သဒ္ဒါရုံ အစရှိသည်တို့သည်၊ [အာဒိဖြင့် ဂန္ဓ, ရသ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗတို့ကို ယူ၊] (အာရမ္မဏာနိ – အာရုံတို့သည်၊ ဟောန္တိ – ကုန်၏၊) တာနိစ – ထိုသဒ္ဒါရုံ အစရှိသည်တို့သည်လည်း၊ ပစ္စုပ္ပန္နာနိယေဝ – ပစ္စုပ္ပန်တို့ချည်းသာတည်း။

၅။ ပန – အထူးကား၊ မနောဒ္ဒါရိုကစိတ္တာနံ – မနော-ဒ္ဒါရိုက စိတ်တို့၏၊ ဆဗ္ဘိဝံပိ – ခြောက်ပါး အပြားရှိသော အာရုံသည်လည်း၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ – ပစ္စုပ္ပန်သည်ရင်း၊ အတီတံ – အတိတ်သည်ရင်း၊ အနာဂတံ – အနာဂတ်သည်ရင်း၊ ကာလဝိမုတ္တံစ –

၄။ တတ္ထ စက္ခုဒ္ဒါရိုက၊ပေ၊ပစ္စုပ္ပန္နာနိယေဝ—ဒ္ဒါရသင်္ဃာ ပြုခဲ့သော စက္ခုဒ္ဒါရိုကစိတ် ၄၆-ပါးလုံး၏ အာရုံကား ရူပါရုံသာတည်း၊ "ထိုရူပါရုံသည် ပစ္စုပ္ပန်ရူပါရုံ-အတိတ်ရူပါရုံ-အနာဂတ် ရူပါရုံဟု သုံးမျိုးရှိသည်တွင် ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံတမျိုးသာ ဖြစ်ရမည်"ဟူလို၊ [ဖြစ်သဲ့အာရုံကို ပစ္စုပ္ပန်, ဖြစ်ပြီးကို အတိတ်, ဖြစ်လတ္တံ့ကို အနာဂတ်ဟု ခေါ်သည်။]

တထာ။ ။သောတဒ္ဒါရိုကစိတ် ၄၆-၏ အာရုံကား ပစ္စုပ္ပန်သဒ္ဒါရုံ, ဃာနဒ္ဒါရိုကနှင့် ဂန္ဓာရုံ, ဇိဝှါဒ္ဒါရိုကနှင့် ရသာရုံ, ကာယဒ္ဒါရိုကစိတ် ၃၆-၏ အာရုံကား ပစ္စုပ္ပန် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတည်း၊ ထိုစိတ်များ၏ ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ တမျိုးစီကိုသာ အာရုံပြုနိုင်ကြောင်းမှာ ဝီထိပုံ၌ အလွန်ထင်ရှားလတ္တံ့။

ကာလဝိမုတ်သည်ရင်း၊ (ဟုတ္စာ–ဖြစ်၍၊) ယထာရဟံ–ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ အာရမ္မဏံ–အာရုံသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၆။ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိ သခ်ါတာနံ–ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဒ္ဝိရဝိမုတ္တာနဉ္စ–ဒ္ဝိရဝိမုတ်စိတ်တို့၏လည်း၊ ဆဗ္ဗိဓံပိ–ခြောက်ပါး အပြားရှိသော အာရုံသည်လည်း၊ ယထာသမ္ဘဝံ – ဖြစ်သင့်သည်အားလျော်စွာ၊ ယေဘုယ္ယေန – များသောအားဖြင့်၊ ဘဝန္တရေ – အခြားမဲ့

၅။ မနောဒ္ဓါရိက၊ပေ အာရုမ္မဏံ ဟောတိ—မနောဒ္ဓါရိကစိတ် ၆-ပါးတို့၏ အာရုံကား ပဉ္စဒ္ဓါရိက စိတ်များကဲ့သို့ အာရုံ တမျိုးတည်း မဟုတ်၊ ဆဗ္ဗိဓံပိ·ရူပါရုံ၊ပေ၊ဓမ္မာရုံ အားဖြင့် ခြောက်ပါးလုံးပင် ဖြစ်၏။

ပစ္စုပ္ပန္နမတိတံ အနာဂတံ ကာလဝိမုတ္တဉ္စ—ပဉ္စဒ္ဓါရိကစိတ်တို့၏ အာရုံကဲ့သို့ ပစ္စုပ္ပန်ဘမျိုးတည်းမဟုတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်အာရုံလည်းရှိ၏၊ အတိတ် အာရုံ, အနာဂတ်အာရုံလည်း ရှိ၏၊ ကာလဝိမုတ်(ပစ္စုပ္ပန် အတိတ် အနာဂတ် ကာလသုံးပါးမှအလွတ်) အာရုံမျိုးလည်း ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ။နိဗ္ဗာန်ကိုင့်ပညတ်ကို ရည်ရွယ်၍ ကာလဝိမုတ်ဟု ဆိုသည်၊ နိဗ္ဗာန်သည် မပျက် မစဲ အမြဲ တည်၏၊ ထို့ကြောင့် အတိတ်က ဖြစ်ခဲ့ပြီ, ပစ္စုပ္ပန်၌ ဖြစ်ဆဲ, အနာဂတ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့ဟု မဆိုထိုက်၊ ပညတ်ဟူသည်လည်း ဥပါဒ် ဌီ ဘင်အားဖြင့် အထင်အရှားမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ဖြစ်ပြီး-ဖြစ်ဆဲ-ဖြစ်လတ္တံ့ဟု မဆိုနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ကာလဝိမုတ် ဖြစ်ကြသည်။

ယထာရဟံ—ယို အာရုံအားလုံးကို စိတ် တခုတည်းက ပြုတ်သိပ်၍ အာရုံပြုနိုင်သည်ဟုလည်း မမှတ်ရ၊ လိုက်သင့်သလိုဘဲ အာရုံပြုကြသည်၊ အာရုံပြုခံကြသည်၊ လိုက်သင့်သလို အာရုံပြုခံကြပုံကို ဘာသာဋီကာ မနောဒ္ဓါရဝီထိခဏ်း၌ အစွမ်းကုန် သိရလတ္တံ့။

လွန်ခဲ့ပြီးသော ဘဝတပါးဌ၊ ဆဒ္ဒါရဂုဟိတံ – ခြောက်ဒ္ဒါရသည် ယူအပ်သည်ရင်း၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝါ – ပစ္စုပ္ပန်သည်သော်ရင်း၊ အတီတံ ဝါ – အတိတ်သည်သော်ရင်း၊ ပညတ္တိဘူတံ ဝါ – ပညတ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်သော်ရင်း၊ ကမ္မ ကမ္မနိမိတ္တ ဂတိနိမိတ္တ သမ္မတံ – ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်ဟု သမုတ်အပ်သည်ရင်း၊ (ဟုတ္တာ – ဖြစ်၍၊) အာရမ္မဏံ – အာရုံသည်၊ ဟောတိ – ၏။

၆။ ဒ္ဒါရဝိမုတ္တာနံစ၊ပေ၊အာရမ္မဏံ ဟောတိ—ဤ စကားသည် "ဒ္ဒါရဝိမုတ်"ခေါ်သော ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိစိတ်တို့၏ အာရုံကိုပြုသော စကားတည်း၊ ဤစကားဌ "ဆဋ္ဌိမံပိ"အရ ရူပါရုံ စသော အာရုံ ၆-ပါး ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သတိပြုပါ။

ဆဒ္ဒါရဂုဟိတံ ပစ္စုပ္ပန္နမတီတံ ပညတ္တိဘူတံ ဝါ—(သတ္တဝါတို့ စုတေခါနီးဌ စုတိရှေက ကပ်လျက် ဝေးဆက်တည်းနေသော ဇောဝီथိကို "မရဏာသန္နဇော"ဟု ခေါ်သည်၊) ထိုမရဏာသန္နဇော၏ အာရုံများသည် ရူပါရုံ စသော အာရုံ ၆-ပါးတွင် တပါးပါးပင် ဖြစ်သောကြောင့် ဒ္ဒါရ ၆-ပါးဖြင့် ထိုက်သင့်သလို ယူရမ်း၊ ထိုအာရုံများတွင် အခ္ခိုမှာ ပစ္စုပ္ပန်, အခ္ခိုမှာ အတိတ်, အခ္ခိုကား (ကာလ ၃-ပါးမှ အလွတ် ဖြစ်သော) ကာလဝိမုတ် ပညတ်တရားများတည်း။

ကမ္မ ကမ္မနိမိတ္တ ဂတိနိမိတ္တသမ္မတံ—ထို အာရုံများကို ရူပါရုံ သဒ္ဒါရုံ စသည်ဖြင့် ပင်ကိုယ်နာမည်ကို အသုံးမပြုဘဲ အဘိဓမ္မာ ထုံးစံဘာရ "ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်"ဟု သမုတ်ထားသည်၊ [ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် အခဲ့မှာ ဘုံပိုင်းအဆုံးဌ ထင်ရှားလတ္တံ့၊] နောက်ဘဝသစ်ဌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိစိတ် တို့သည် အခြားမဲ့ လွန်ခဲ့ပြီးစ ဘဝဟောင်းက ဆဒ္ဒါရိုက မရဏာသန္နဇောသည် ယူပေးအပ်သော "ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်"သုံးပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုကြရှိုး ဖြစ်သည်။

၃။ တေသု–ထိုစိတ်တို့တွင်၊ စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ–စက္ခုဝိညာဏ်အစရှိသော စိတ်တို့သည်၊ ယထာက္ကမံ–အကြင်အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊ ရူပါဒိ ဧကေကာရုမ္မဏာနေဝ–ရူပါရုံ အစရှိသော တပါး တပါးစီသာ အာရုံရှိကြကုန်၏။

၄။ ပန–ကား၊ မနောဓာတုတ္တိကံ–မနောဓာတ် သုံးခုတို့၏ အပေါင်းသည်၊ ရူပါဒိပဉ္စာရုမ္မဏံ–ရူပါရုံ အစရှိသော ငါးပါးသော အာရုံရှိ၏။

ယေဘုယ္ယေန—"သို့သော် အမြဲမဟုတ်၊ တချို့ဘဝမှာ မရဏာသန္နအခါ၌ ယူပေးမည့် မရဏာသန္နဇောပင် မရှိသောကြောင့် ယေဘုယ္ယနည်းအားဖြင့် ဆိုသည်"ဟု မှတ်ပါ။

ဤစကားစဉ်အရ "ပဋိသန္ဓေစိတ် ဘဝင် စုတိစိတ်တို့သည် မျိုးသောအားဖြင့် အခြားမဲ့ လွန်ခဲ့ပြီးစ ဘဝဟောင်း၌ သဒ္ဒါရိုက မရဏာသန္နဇောသည် ယူပေးအပ်သော ပဋ္ဌပ္ပန် အတိတ် ပညတ်ဖြစ်၍ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဟု သမုတ်အပ်သော အာရုံ ၆-ပါးတွင် တပါးပါးကို ထိုက်သလို အာရုံပြုသည်"ဟု မှတ်ပါ။ ပါဠိကြည့်၍ ဤစကားကို နှုတ်တက်ပါစေ။

၂။ **တေသု စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ**—ဤ"တေသု စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ"မှ၎င်း "သောတဉ္စာရ စိတ္တာနိ နိဗ္ဗာနာရုမ္မဏာနိ" တိုင်အောင် စကားစုကား ထိုကိုအာရုံကို အာရုံပြုနိုင်သော စိတ်များကို အပေါင်းရေတွက်၍ ပြသော စကားရပ်တည်း။ စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ၌ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် သောတဝိညာဏ် ဃာန ဇိဝှါ ကာယဝိညာဏ်တို့ကို ယူ၊ ယထာက္ကမံအရ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်က ရူပါရုံ ၁-ပါးကို အာရုံပြု၏ စသည်ဖြင့် သိပါ။

၄။ **မနောဓာတုတ္တိကံ ပန ရူပါဒိပဉ္စာရုမ္မဏံ**—မနောဓာတ် ၃-ပါးကား ၅-ဒွါရ၌ဖြစ်သောကြောင့် ရူပါရုံစသောအာရုံ ၅-ပါးကိုအာရုံပြု၏။

၉။ သေသောနိ–ကြွင်းကုန်သော၊ ကာမာဝစရဝိပါကာနိ–ကာမဝိပါက်စိတ်တို့ဌင်း၊ ဟသနစိတ္တဥ္စ–ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်ဌင်း၊ ဣတိ–ဤစိတ်တို့သည်၊ သဗ္ဗထာပိ–အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ ကာမာဝစရာရမ္မဏာနေဝ–ကာမတရားသာလျှင် အာရုံရှိကုန်၏။

၁၀။ အကုသလာနိစေဝ–အကုသိုလ်စိတ်တို့ဌင်း၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တကာမာဝစရ ဇဝနာနိစ–ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ကာမာဝစရ ဇောတို့ဌင်း၊ ဣတိ–ဤ ၂၀-သောစိတ်တို့သည်၊ လောကုတ္တရ-

---

၉။ သေသောနိ ၊ပေ၊ ကာမာဝစရာရမ္မဏာနေဝ။ ။သေသပုဒ်၏ အပါဒါန်ကို ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ်နှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေး ဟူသော ဝိပါက်စိတ်မျှားကို ခံပါ၊ ကာမဝိပါက် ၂၃-တုင် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ် သမ္ပဋိစ္ဆိန်းမှဘပါး ကျန်ကာမဝိပါက် (မဟာဝိပါက် သန္တီရဏာ) ၁၁-နှင့် ဟသိတုပ္ပါဒ်တို့ကား ကာမတရားကိုသာ အာရုံပြု၏။

မှတ်ချက်။ ။"ကာမာဝစရာရမ္မဏာနေဝ" ၌ ဧဝ-ဗြဲင့် မဟဂ္ဂုတ်စသောအာရုံမျှားကို ကန့်သည်၊ ကာမစိတ် ၅၄, ယှဉ်ဘက် စေတသိက်နှင့် ရူပ်ဘရားမျှားကို "ကာမတရား"ဟု ခေါ်သည်။

၂-၈-၉—ဝါကျတို့၌ ပြုခဲ့သော စိတ်ပေါင်း ၂၇-ပါးတို့၏ အာရုံသည် ကာမတရားချည်းသာ ဖြစ်၏၊ထို့ကြောင့် ကာမတရားကိုသာ အမြဲအာရုံပြုသော စိတ်ပေါင်း ၂၅-ဟု မှတ်သားခဲ့ပါ၊ သင်္ဂဟဂါထာ၌ "ပဋ္ဌဝိသ ပရိတ္တာမိ" အရ ဖြစ်လိမ့်မည်။

၁၀။ အကုသလာနိ ၊ပေ၊ လောကုတ္တရဝဇ္ဇိတသဗ္ဗာရမ္မဏာနိ— အာရုံသည် အချုပ်အားဖြင့် ၁-ကာမအာရုံ, ၂-မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ, ၃-ပညတ်အာရုံ, ၄-လောကုတ္တရာ (နိဗ္ဗာန်-လောကုတ္တရာစိတ်)အာရုံဟု

ဝဇ္ဇိတ သဗ္ဗာရမ္မဏာနိ – လောကုတ္တရာသည် ကြဉ်အပ်သော အလုံးစုံသော အာရုံရှိကုန်၏။

၁၁။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တကာမာဝစရကုသလာနိ စေဝ – ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်တို့ဌင်း၊ ပဌမဈာန-သခ်ါတံ – ပဌမစျာန်ဟု ဆိုအပ်သော၊ အဘိညာကုသလဉ္စ – အဘိညာဉ်ကုသိုလ်စိတ်ဌင်း၊ ဣတိ – ဤ ၅-ပါးသော စိတ်တို့သည်၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဖလဝဇ္ဇိတသဗ္ဗာရမ္မဏာနိ – အရဟတ္တမဂ်အရဟတ္တဖိုလ်သည် ကြဉ်အပ်သော အလုံးစုံသော အာရုံရှိကုန်၏။

၁၂။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တကာမာဝစရကြိယာနိ စေဝ – ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမာဝစရကြိယာစိတ်တို့ဌင်း၊ ကြိယာဘိညာ –

---

၄ - မျိုးမှိ၏၊ ထို ၄-မျိုးတွင် အကုသိုလ် ၁၂- ဉာဏပါပွယုတ်ကားဟော ၎ ပေါင်း ၂၀-သောစိတ်တို့သည် လောကုတ္တရာအာရုံမှတပါး ကျန် အာရုံ အားလုံးကို အာရုံပြုကြ၏၊ သင်္ဂဟပါဌသာ၌ "ဝိသာနုတ္တရမုတ္တမာ" အရ ဖြစ်လတ္တံ့။ [လောကုတ္တရာတရားဟူသည် အလွန်နက်နဲရကား ထို လောကုတ္တရာတရားအာရုံကို ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ကသာ အာရုံပြုနိုင်၏။]

၁၁။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တ ၊ပေ၊ သဗ္ဗာရမ္မဏာနိ။ ။ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမကုသိုလ်ဟော ၄-နှင့် ကုသိုလ်အဘိညာဉ် ၁၊ ဤ ၅-ပါးသည် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ် ကျန်အာရုံကို အာရုံပြု၏၊ "အဂ္ဂ မဂ္ဂဖလုဗ္ဗေတ ပဌ" အရ ဖြစ်လတ္တံ့။ [အဃုံးသိစွမ်းနိုင်သော ရူပ ပဌမ ဈာန်ဟောကိုပင် "အဘိညာဉ်" ဟု ခေါ်၏၊ အဘိ + ဉာ။ အဘိ = အလွန် + ဉာ = သိစွမ်းနိုင်ခြင်း။]

ကြိယာအဘိညာဉ်စိတ်ရင်း၊ ဝေါဌပနဠ – ဝုဋ္ဌောစိတ်ရင်း၊ ဣတိ – ဤခြောက်ပါးသော စိတ်တို့သည်၊ သဗ္ဗထာပိ – အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ သဗ္ဗာရမ္မဏာနိ – အလုံးစုံသော အာရုံရှိကုန်၏။

၁၃။ အာရုပ္ပေသု – အာရုပ္ပစိတ်တို့တွင်၊ ဒုတိယ စတုတ္ထာ-နိ – ဒုတိယ, စတုတ္ထအာရုပ္ပစိတ်တို့သည်၊ မဟဂ္ဂတာရမ္မဏာနိ – မဟဂ္ဂုတ်တရားသာလျှင် အာရုံရှိကုန်၏။

၁၄။ သေသာနိ – ကြွင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗာနိပိ – အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ မဟဂ္ဂတစိတ္တာနိ – မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့သည်၊ ပညတ္တာရမ္မဏာနိ – ပညတ်တရားသာလျှင် အာရုံရှိကုန်၏။

၁၂။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တ ကာမာဝစရ ကြိယာနိစေဝ၊ပေ၊ သဗ္ဗာရမ္မဏာနိ—ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမကြိယာဇော-၄၊ ကြိယာ အဘိညာဉ်စိတ်-၁၊ ဝုဋ္ဌောစိတ်-၁၊ ဤစိတ် ၆-ပါးကား တစုံတခုကိုမျှ မကြဉ်ဘဲ အာရုံအားလုံးကို အာရုံပြုနိုင်၏၊ "သဗ္ဗတ္ထ ဓာ"အရ ဖြစ်လတ္တံ့။

၁၃။ အာရုပ္ပေသု ၊ပေ၊ မဟဂ္ဂတာရမ္မဏာနိ-ဒုတိယအာရုပ္ပဟူသည် ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ် ၃-ပါးတည်း၊ စတုတ္ထာရုပ္ပဟူသည် နေဝသညာနာသညာယတနစိတ် ၃-ပါးတည်း၊ ဤ ၆-ပါးကား မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်ကို သာ အာရုံပြုသည်၊ "ဆစိတ္တာနိ မဟဂ္ဂတေ"အရ ဖြစ်လတ္တံ့၊ မည်သည့် မဟဂ္ဂုတ်ဖြစ်ကြောင်းကိုကား ဘုံပိုင်းကျမှ သိရလိမ့်မည်။

၁၄။ သေသာနိ ၊ပေ၊ ပညတ္တာရမ္မဏာနိ— မဟဂ္ဂုတ်စိတ် ၂၇-တွင် ယခင် ၆-ပါးမှ တပါး ကျန် ၂၁-ကား ပညတ်တရားကိုသာ အာရုံပြုသည်၊ "ကေဝိသတိ ဝေါဟာရေ"အရ ဖြစ်လတ္တံ့၊ မည်သည့် ပညတ်ကို အာရုံပြုကြောင်းကိုကား ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းကျမှ သိရလိမ့်မည်။

၁၅။ လောကုတ္တရစိတ္တာနိ – လောကုတ္တရာစိတ်တို့သည်၊ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာနိ-နိဗ္ဗာန်တရားသာလျှင် အာရုံရှိကုန်၏၊ ဣတိ-ဤကား အာရုံအပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းယူခြင်းတည်း။

သင်္ဂဟ ၁၆။ ပဋ္ဌာဝိသ-၂၅-ပါးသော၊ စိတ္တာနိ-စိတ်တို့သည်၊ ပရိတ္တာမှ – ကာမအာရုံဌသာ၊ ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ ဆ – ၆-ပါးကုန်သော၊ စိတ္တာနိ – စိတ်တို့သည်၊ မဟဂ္ဂတေ – မဟဂ္ဂုတ်အာရုံဌသာ၊ ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ ဧက-ဝီသတိ – ၂၁-ပါးသော၊ စိတ္တာနိ – စိတ်တို့သည်၊ ဝေါဟာရေ-ပညတ်အာရုံဌသာ၊ ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ အဋ္ဌ – ဂ-ပါးကုန်သော၊ စိတ္တာနိ – စိတ်တို့သည်၊ နိဗ္ဗာနဂေါစရေ – နိဗ္ဗာန်အာရုံဌသာ၊ ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

၁၇။ ဝီသ – ၂၀-သော၊ စိတ္တာနိ – တို့သည်၊ အနုတ္တရ-မုတ္တမှ – လောကုတ္တရာ ၉-ပါးမှ လွတ်သော အလုံးစုံသော

၁၅-နံပါတ်ကား "အဋ္ဌ နိဗ္ဗာနဂေါစရေ"အရ ဖြစ်လတ္တံ့။

၁၆-၁၇-သင်္ဂဟဂါထာ

ဧကန် အာရုံ။။ ။ရှေးဂါထာသည် ဧကန်အာရုံပြုသော စိတ်တို့ကို ပြုသော သင်္ဂဟဂါထာ, နောက်ဂါထာကား အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ်တို့ကို ပြုသော သင်္ဂဟဂါထာတည်း၊ ကာမ-မဟဂ္ဂုတ်-လောကုတ္တရာ-ပညတ်ဟု အာရုံအမျိုးအစား ၄-ဘုံရှိရာ တဘို့ကိုသာ အာရုံပြုသော စိတ်ကို ဧကန် အာရုံပြုသောစိတ်ဟု ဆိုသည်၊ ထိုနည်းကြောင့် ပဌမ ဂါထာ၌ "ပရိတ္တာမှ ကာမအာရုံဌသာ"ဟု ဝေ-သဒ္ဒါအနက် "သာ"ဟု လည်စွက်လိုက်၏၊ တပါးသော အာရုံကို အာရုံမပြု ဟု ကန့်ပါ။ [ဧကန္တ—ဧက+အန္တ။ ဧက=တခု+အန္တ=အဘို့အစု၊ ဂါ - ဧကန်။]

အာရုံ၌၊ ဟောန္တီ – ကုန်၏၊ ပဌ – ငါးပါးကုန်သော၊ စိတ္တာနိ – တို့သည်၊ အဂ္ဂမဂ္ဂဖလုဇ္ဈိတေ – အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် သည် ကြဉ်အပ်သော အလုံးစုံသော အာရုံ၌၊ ဟောန္တိ – ကုန်၏။ ဆစ – ခြောက်ပါးသော စိတ်တို့သည်ကား၊ သဗ္ဗတ္ထ – အလုံးစုံသော အာရုံ၌၊ ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ – ဤသို့၊ တတ္ထ – ထို အာရမ္မဏသင်္ဂဟ၌၊ သတ္တဓာ – ခုနစ်ပါး အပြားအားဖြင့်၊ သင်္ဂဟော – ပေါင်းယူရေတွက်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။ [ကေန် သင်္ဂဟ ၄၊ အနေကန် သင်္ဂဟ ၃-ကို "သတ္တဓာ" ဟု ဆိုသည်။]

အနေကန် အာရုံ။ ။ ၂-ဘို့ ၃-ဘို့ စသည်ကို အာရုံပြုသော စိတ်ကို အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ်ဟု ဆိုသည်၊ "ဝိသေသနတ္တရမုတ္တမိ" ၌ လောကုတ္တရာမှ တပါးသောအာရုံကို အာရုံပြုသည်ဟုဆိုလျှင် ကာမမဟဂ္ဂတ် ပညတ် ၃-မျိုးကို အာရုံပြုကြောင်း သိသာပြီ၊ [အနေကန္တ — အနေက = များသော + အန္တ = အဘို့အစု၊ ဝါ ... အနေကန်။] ပဌဝိသ ဆစသော သင်္ခါရတို့၏ သဘောယူသရုပ်ကို ပါဠိအကျယ်ကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်စကားရပ်ကို အာရမ္မဏသင်္ဂဟဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ရူပ သဒ္ဒ ဂန္ဓ ရသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြပါ။

(ဂ) ဒမ္မာရုံလည်း မည်မျှပြားသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(ဃ) စက္ခုဒ္ဒါရိကစိတ် ၄၆-ပါးသည် အဘယ်အာရုံကို အာရုံပြုသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်အထောက်ပြပါ။

(c) သောဝေဒနာရှိကစိတ်- ဃာနဒ္ဓါရိကစိုက်- ဇိဝှါဒ္ဓါရိကစိတ်- ကာယဒ္ဓါရိက စိတ်တို့သည် အဘယ်အာရုံကို အသီးအသီး အာရုံပြုကြသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(ဂ) မနောဒ္ဓါရိကစိတ်တို့သည် ဘယ်အာရုံကို အာရုံပြုကြသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(ဃ) ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိစိတ်တို့သည် ဘယ်အာရုံကို အာရုံပြုကြသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(ङ) အာရုံတမျိုးတည်းသာ အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(စ) အာရုံ ၅-မျိုးကို အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှနည်း၊အထောက်ပြပါ။

(ဉ) သင်္ဂဟ ၂-ဂါထာကို အနုက်ပေးပြီးလျှင် ပဌမဂါထာသည် ဘာကို ပြု၍ ဒုတိယဂါထာက ဘာကိုပြသည်ဟု ဖော်ပြပါ။

အမှာ။ ။ဤ အာရမ္မဏသင်္ဂဟသည် အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ၌ အသုံးအများဆုံးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ပရိတ္တာရမ္မဏတိုက်-အတိတ္တာရမ္မဏတိုက်-အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏတိုက် စသော အာရုံပြု ဆိုင်ရာ ညပါ နေ့ပါ ဘို့၌ ကျေးဇူးများဘို့ရာ ဆရာအစဉ်အဆက်တို့ ပို့ချရိုးဖြစ်သော ကေန် အနေကန် အာရုံပြု အကျယ်ကိုလည်း ဆက်၍ ငလေ့လာကြပါကုန်။

ကေန်လက်ဝ

[ဆောင်] ပဉ္ဇဝီ-ကာမ, ဆ-မဟာဂ္ဂါ, ရှစ်ဗြာ-နိဗ္ဗာန်, နာမ်-တဆယ့်လေး, တေရသ-ရူပ်, ပဇ္ဇုပ်-ထို့တူ, ဇီဝိတ်မူ-ဆမ္ပဝ်, နာဂတ်-မရှိ ဝိမုတ်-နှစ်ဆယ့်ကိုး, (ရှေးရိုး ကျမ်းညီ,) ကေဝီ-ပညတ်, ပရမတ္ထ-နဂတိ သာ, ဆဓာ-အဋ္ဌတ်, ဗာဟျဟ်-ဆဋ္ဌိ, နှစ်စီ-ပဉ္စ, မေမ-သုံးဆဲငါး, တပါး-ဌဝီ, ဒေးနှစ်လီတည်း, ငါးလီမှာ သုံး, ဆဲနှစ်-သုံးပင်, (သီကုံးခ,ုံ,) ဆဲလေး-ကိုးလီ, ပဉ္ဇဝီ သုံးပာန်, ကေန်ရှေးဌ, အာရုံပြုသည်, သောတုနောင်လာ မခဲတည်း။

အနေကန်လက်ဝ

[ဆောင်] မခဲစေရန်,အနေကန်ကို, အကျဉ်းဆိုဒ့ဲ, ပိုယိုကင်းပ, ကာမ မဟာဂ္ဂုတ်, ဝိမုတ်-ပညတ်, ပရမတ်ဟု-ငါးရုပ်ဟူလစ်, သုံးဆဲ ဘစ်စီ, ပစ္စုပ်-တီတ, နာဂတနှင့်, ဓမ္မ-ရုပ်-နာမ်, ခြောက်တန် ပေါင်းရုံး, လေးဆဲသုံးစီ၊ ဘုံးလီ အဋ္ဌတ်, စွဲလတ်မှီရောက်, ငါးဆဲ့ခြောက်မှန်၊ နိဗ္ဗာန် ကော်ဒသ၊ ပဋ္ဌာ်ဝယ်, လေးဆယ် နှင့်ခြောက်, ရှေးကောက်စေမှ, ဥဒါန်းပြုသည်.... စေ့ဂုဖန်ခါ ထပ်လဲကည်း။

အမှာ ။ ။နာမ်တဘို့-ရုပ်တဘို့တဲ့၊ ဤတွင် တဘို့ကုံသာ အာရုံပြုလျှင် ဓေကန်အာရုံပြုသောစိတ်, နှစ်ဘို့လုံးကို အာရုံပြုလျှင် အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ်ဟု မှတ်၊ ဒေါက်အတဲ့မျှားလည်း ဤနည်းပင်၊ ပစ္စုပ္ပန်-အတိတ်-အနာဂတ်-ကာလင်မုတ်- လေးဘို့တတဲ့၊ ပညတ်-ပရမက်တတဲ့၊ အဋ္ဌတ္ထ-ဗဟိဒ္ဓ-အဋ္ဌဘ္ဘဗဟိဒ္ဓ-သုံးဘို့တတဲ့၊ ရူပါရုံ စသော အာရုံခြောက်ဘို့တတဲ့၊ ကပါး အာရုံ- နှစ်ပါး အာရုံ-ငါးပါး အာရုံ- ဆဲ့နှစ်ပါး အာရုံ-ဆဲ့လေးပါးအာရုံ-နှစ်ဆဲ့ငါးပါး အာရုံတတဲ့။

လက်ဝမျှား၏ အကျယ်အရကောက်

[ကေန် အနေကန် ယှဉ်တွဲ၍ ရေးမည်၊ သခ်ျာကို လက်ားအကိုင်းသိ။]

ပဋ္ဌဝီ ကာမ—ဝိပါက်ကာမ, ပဋ္ဌဒ္ဓါရာ, ဝဇ္ဇနာတည်း, ဟသိတုပ္ပ, ပဋ္ဌဝိသံ, ဂ္ဂဝမမှန်, ကေန်အားရုံပြု။ ။ဟသိကြဉ်သော, ကာမဇော, ဝုဋ္ဌော-ဘိညာစု၊....ရုံ တခါတုံ, ကာမစုံ, အာရုံသူတို့ပြု။

ဆ မဟဂ္ဂါ—မဟဂ္ဂုတ်မှာ မြဲပြုလာ, ဝိညာ နေဝါ ခြောက်။ ။အနေကန်တဲ့, ယခင်ကဲ့, သုံးဆဲ့တစ်ဟု ကောက်။

ရှစ်ဖြာ နိဗ္ဗာန်—လောကုတ္တရုံ, စိတ်ရှစ်တန်, နိဗ္ဗာန် ကေန်ရောက်။ ။ သမ္မယုတ်ဆို, ကုသိုလ်မဟာ, ကြိုးပမ်းနှင့်, ဘိညာ ဝုဋ္ဌော, ဆဲတစ်ဟော, မှတ်လော နေကန်လျှောက်။

နာမ် တဆဲ့လေး—ဝိညာ နေဝါ, လောကုတ္တာ, နာမ်မှာ ဘဆဲ့လေး။ ။ ယင်းက ကေန်, အနေကန်တို့, တဒါရုံနှော, ကာမဇော, ဝုဋ္ဌော ဘိညာဒေး။

တေရသ ရူပ်—ပဋ္ဌပိညာ, မနောဓာ, ရူပ်သာ ကေန်မျှေး။ ။အနေကန်တဲ့, နာမ်လိုက်ဲ, လေးဆဲ့သုံးပါးရေး။

ပဓုပ် ထိုတူ စသည်—ပဓုပ် ကေန်, ရူပ်တူ ကြုံလော, တီတံ အတ္ဌက်, မဟဂ္ဂုတ်မျိုး, (မရှိခုံးမှတ်, နာဂတ်ကေန်,) သုံးမျိုးဆံ, နေကန် နာမ်သို့တေး။

ဝိမုတ် နှစ်ဆဲ့ကိုး—ကာလဝိမုတ်, ကေန် ထုတ်က, ရူပ-အာကာ,အာကိဉ်ပါ, ရှစ်ဖြာ လောကုဘ်ရေး။

ကေဝီ ပညတ်—ပညတ်ကိုမျှ, ကေန္ဓကား, ရူပ-အာကာ, အာကိ,ပါ, ပေါင်းကာ ကော်ဝီသေး။ ။ဝိမုတ်-ပညတ်, ပရမတ်တို့, မှတ်ဘို့နေကန်, ကာမထံ, နည်းခံအပ်ပေသေး။

ပရမတ္ထ နဝတီ သာ—ကာမ မဟဂ္ဂ်, မြတ်နိဗ္ဗာန်, ကောန် စိတ်စုတွေး။ ။ ပရမတ်ကဲ့, ကောန်တဲ့, သုံးဆဲ့ကိုးပါးရေး။

ဆဝ အဇ္ဈတ်—ဧဇ္ဈတ် ကောန်, မဟဂ္ဂ်, နည်းခံ ယူမနှေး။ ။ကာမစိတ် ကင်, အဘိညာဉ်, ထည့်လျှင် နေကန်ရေး။

ဗာဟျတ်ဆဗ္ဗီ—ဗဟိဒ္ဓမှန်, ဧကန် ဟူက, ရူပ အာကာ, လောကုတ္တာ, ခြောက်ဖြာ နှစ်ဆယ်ရေး။ ။အနေကန်မှ, အဇ္ဈတ်သာ, နည်းယူ မှန်မလေး။

မှတ်ချက်။ ။နတ္ထိဘောဝပညတ် ဟူသည် ပဌမာရုပ္ပဘိညာဉ် ဟူသော အဇ္ဈတ္တာဘာရုံ၏ မရှိခြင်း အဘာဝပညတ်ဖြစ်သောကြောင့် အဇ္ဈတ္တ သက်သက်လည်း မပဟုတ်- ဗဟိဒ္ဓ စစ်စစ်လည်း မပဟုတ်ရကား ထို နတ္ထိ ဘော ပညတ်ကို အာရုံပြုသော အာကိဉ္စညာယတနစိတ် ၃-ပါးသည် အဇ္ဈတ္တကို အာရုံပြုသောစိတ်တွင်လည်း မပါ၊ ဗဟိဒ္ဓကို အာရုံပြုသော စိတ်တွင်လည်း မပါ၊ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်မုတ်သာ ဖြစ်သည်။

နှစ်စီ ပဌ—ရူပ သဒ္ဒ, ဂန္ဓ ရသာ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ, ငါးပြား အာရုံရေး။ ။ စက္ခု သောတ,ဃာန ဇိဝှါ,ကာယပါ, စဉ်ကာ ဝိညာဏ်ဒွေး။ နှစ်စီ ကောန်, အနေကန်ဟော, နာမ်သဘောတွင်, မနော ဝေါ်တဲ့, ထည့်လေကဲ့, လေးဆဲ့ခြောက်ပါ တွေး။

ဓမ္မ သုံးဆဲ့ငါး—မြွာရုံကွက်, ကောန်ထွက်ဂ, မဟဂ္ဂုတ်ဝယ်, လောကုတ် ဆွယ်, သုံးဆယ် ငါးပါးတွေး။ ။အနေကန်မှ, နာမ်နည်း တူ, မှတ်သူ အပ်ဂလမသေး။

တပါး ဌ ဝီ—တပါးစီပြ, ကောန်, ပဋ္ဌဝိညာဏ်ဒွေး။ ။အာကာ-အာကိဉ်, ခြောက်ခုချုန်, ဝိညာ-နေဝါလေး။ ။ကြိယာပစ်, လော ကုဘ်ရှစ်, ပေါင်းစစ် ဌ ဝီသေး။

ဒွေး နှစ်လီ—ပိညာ နေဝါ, ကြိယာ, နှစ်ဖြာ ကောန်မရေး။ [ဝိညာဏဉာယတန ကြိယာစိတ်, နေဝသညာ နဝသညာယတန ကြိယာစိတ် ၂-ပါးကား အာကာသာနုဉ္စာယတန ကုသိုလ်ကြိယာနှင့် အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ် ကြိယာ နှစ်ပါးစီကို အာရုံပြုသည်။]

ငါးလီမှာ သုံး—မနောဓာတ်ဟု, ဤသုံးခု, ငါးခု ကောန်တွေ့။ ("ရူပါရုံ စသော အာရုံငါးပါးကို အာရုံပြုသည်"ဟူလို။

ဆဲ့နှစ် သုံးပင်—ပဌမစျာန်, ရူပမှန်, ကောန် ဆဲ့နှစ်ပေး။

ဆဲ့လေး ကိုးလီ—ဒု တ စတုတ္ထံ, ယင်းရှေ့ပံ, ကောန် ကဆယ်လေး။

ပဌဝီ သုံးတန်—နှစ်ဆဲ့ငါးတန်, ပြုကန်, စျာန်ပဌမမတေး။ ["တဏ္ဍုလဝိ ဒသ ကသိဏာနိ"စသော ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းကို ကြည့်ပါ။]

အမှာ။ ။ဤ လက်ဝဲဘို့၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ လွန်စွာ ကျယ်ဝန်းရှင်း, အခ္ခါန်ရောက်က အလိုအလျောက် သိနိုင်သောကြောင့်ရင်း မရေးတော့ပြီ၊ ထိုပြင် အလေးအမြတ် ပြုအပ်သော အာရုံ အလေးအမြတ် ပြုတတ်သော စိတ်မျိုးလည်း ရှိသေး၏။ အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စည်း၏ အဖွဲ့ဘာသာ ဦးကဘွဲ့ ဘုံထားပြီ။

စေတသိက်ကို ရေတွက်ခြင်း။ ။အပ္ပမညာသည် ရူပါရုံအစရှိသော အာရုံငါးပါးကိုမပြု, ပညတ် ဓမ္မာရုံကိုသာ အာရုံပြုရကား ရူပါရုံကို အာရုံပြုသော စေတသိက် ၅-တည်း၊ သဒ္ဒ ဂန္ဓ ရသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ဖြင့်လည်း ဤနည်းပင်၊ ဓမ္မာရုံကိုကား စေတသိက် ၅-ပါးလုံးက အာရုံပြု၏။ အဋ္ဌတ္ထ, စသည် အာရုံပြုရာဌာနကား—

[ဆောင်] ငါးဆဲ့နှစ်ခု, စေတသိက်စုတွင်, အကုသလာ, ဇလာကီ သာတည်း၊ ဣဿာပမဉ္ဇ, ဗယ်ကြဉ်အဋ္ဌ၊ လောကဖြစ်ဘို, ဝိရတိမှ, ဝိတိဏ္ဏမိတပ္ပ, သပုတ်ရသည်, ကာမ-နာမ်-ရုပ်,

ပဲ့ပြုပ်မြဲမှတ်, ဒဲမှိုကပ်၏၊ နောက်ထပ် ဝိရတီ, လောကုတ်သည်ကား, ရှေ့ပြည့်ခေမာ, အပ္ပမာဏ, ကာလဝိမုတ်, ဖွဲ့ဆုတ်လေအပ်၊ ပညတ် ပမညာ, ဝိမုတ္တာဟု, အာရုံပြုလျှင်း၊ ကြင်းလေသမ္ပ, ဟေတ္တိ သမ္ပ, ဘယ်ဟာတခု, အာရုံစုကို, မပြု မရှိလေကားတည်း။

အကုသလာ, လောကီသာတည်း။ ။အကုသိုလ် ဧစတသိက်ကိုလား (အကုသိုလ်ဓိတ်နှင့်တူစွာ) လောကီ အာရုံကိုသာ အာရုံပြုကြသည်၊ လောကုတ္တရာကို မပြု။

ဣဿာပမဉ္ဇ, ပယ်ကြဉ်အစ္ဆ။ ။ဣဿာနှင့် အပွမညာသည် အစ္ဆတ္တကို (မိမိဘဏ္ဍာန်၌ တရားကို)အာရုံမပြု။

လောကဖြစ်ဘိ၊ပေ၊စွဲမှီကပ်၏—လောကီဝိရတိ ၃-ပါးသည် "ဝိဘိဏ္ဍမိ တမ္ပာတ္ထု"ဟု ခေါ်ခေါ် သမ္ဘာဘယ်သော ကာမစိတ်-စေတသိက်ဟူသော နာမ်ဘရားနှင့် ရူပ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၏၊ ထို တရားမျှားလည်း ပစ္စုပ္ပန်သာ၊ အနာဂတ် မဟုတ်။

နောက်ထပ်ဝိရတီ ၊ပေ၊ ကာလဝိမုတ်။ ။လေးကုတ္တရာ ဝိရတိကား နိဗ္ဗာန်ဟူသော ကာလဝိမုတ် အပ္ပမာဏတရားကို အာရုံပြုသည်။

ပညတ်ပမညာ, ဝိမုတ္တာဟု။ ။အပ္ပမညာလည်း ကာလဝိမုတ်ဖြစ်သော သတ္တဝါ ပညတ်ကို အာရုံပြုလည်။

ကြင်းလေသမ္ပ, ဟေတ္တိ သ။ ။ဤ သရုပ်ဆုတ်ပြခဲ့သော စေတသိက်များမှ ကြင်းသော စေတသိက်ပေါင်း ၃၃-ကား ဘယ်အာရုံမျိုးမဆို အာရုံပြုနိုင်ကြသည်-ဟူလို။

အမှာ။ ။[မာတိကာ အကောက်၌ ကျေးဇူးများ၏၊ သတိထားခဲ့ပါ၊ ရှေးဆရာများက "မစ္ဆရိယသည် ဗဟိဒ္ဓကို အာရုံမပြု၊ လောကီပိရတီသည် အနာဂတ်ကိုလည်း အာရုံပြု၏"ဟု ဆိုကြသေး၏၊ ဤကျမ်း၏ အဆိုကို ထို စေတသိက်များ၏ အဖွင့် ဘာသာဋီကာမှာ ကြည့်ပါ။]

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) "ပဋ္ဌဝိသ ပရိဘ္ဘမ္မိ" အရ ကာမတရားကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်အကျယ် ပါဝင်ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(ခ) ကာမတရားကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ်မည်မျှနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက်ကို ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။ [မောတိကာဒဋ္ဌ ပရိဘ္ဘာ-ရမ္မဏာဝပုဒ်အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(ဂ) "ဆ စိတ္တာနိ မဟဂ္ဂတေ" အရ မဟဂ္ဂုတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသော စိတ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်အကျယ် ပါဝင်ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(ဃ) မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက်ကို ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။ [မဟဂ္ဂတာ-ရမ္မဏာဝပုဒ်အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(င) "ကေဝိသတိ ဝေါဟာရေ" အရ ပညတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသော စိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်အကျယ် ပါဝင်ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(စ) ပညတ်ကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက် ထောက်၍ကောက်ပြပါ။ [ပရိဘ္ဘာဝရမ္မဏာ ကိုက်မှတ် အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(ဆ) "အဋ္ဌ နိဗ္ဗာနဂေါစရေ" အရ နိဗ္ဗာန်ကို ကေန် အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှ ရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(ဇ) နိဗ္ဗာန်ကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှနည်း၊ လက်ဝဲ သံပေါက် ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။ [အပ္ပမာဏာရမ္မဏာ ဝပုဒ်အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(စျ) အတိတ်ဟူသော်ကို ကေန်အာရုံပြုသောစိတ် - အနေကန် အာရုံ ပြုသောစိတ်တို့ မည်မျှရှိကြသနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက်

ထောက်၍သရုပ်ကောက်ပြပါ။ [အတီတာရမ္မဏာပုဒ် - အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(၃) အနာဂတ်တရားကို အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက်ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။ [အနာဂတာရမ္မဏာပုဒ် .... အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(၄) ပစ္စုပ္ပန်တရားကို ဧကန်အာရုံပြုသောစိတ် - အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက် ထောက်၍ကောက်ပြပါ။ [ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏာပုဒ် - အရဖြစ်လတ္တံ့။]

(၅) ကာလဝိမုတ်ကို ဧကန်အာရုံပြုသောစိတ် - အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက် ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။ [အတီတာရမ္မဏတိက်မုတ် အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(၆) အဋ္ဌင်္ဂတရားကို ဧကန်အာရုံပြုသောစိတ် - အနေကန် အာရုံပြုသောစိတ် မည်မျှနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက် ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။ [အဋ္ဌင်္ဂါရမ္မဏာပုဒ် - အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(၇) ဗဟိဒ္ဓတရားကို ဧကန်အာရုံပြုသော စိတ် - အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ်မည်မျှနည်း၊ လက်ဝဲသံပေါက် ထောက်၍ ကောက်ပါ။ [ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာပုဒ် - အရ ဖြစ်လတ္တံ့။]

(၈) ဣဿာနှင့် အပ္ပမညာသည့် အဋ္ဌတ္ထတရားကို အာရုံပြုသလော၊ လက်ဝဲပုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(၈) လောကီ ဝိရတိသည် အာဘယ်ကရားကို အာရုံပြုသနည်း၊လက်ဝဲပုဒ ထောက်ပါ။

(ထ) လောကုတ္တရာ ဝိရတိသည် အာဘယ်တရားကို အာရုံပြုသနည်း၊ လက်ဝဲပုဒ်ကို ကောက်ပါ။

(၁) အပ္ပမညာခေါ်သည် အာဘယ်တရားကို အာရုံပြုသနည်း၊လက်ဝဲပုဒ ထောက်ပါ။

ဝတ္ထုသင်္ဂဟ ၁။ ဝတ္ထုသင်္ဂေဟ – ဝတ္ထုသင်္ဂဟ၌၊ (လဗ္ဘ-မာနဘာနိ – ကုန်သော၊) ဝတ္ထုနိနာမ – ဝတ္ထုတို့မည်သည်၊ စက္ခုဝတ္ထု – စက္ခုဝတ္ထုရှင်း၊ သောတဝတ္ထု – ရှင်း၊ ဃာနဝတ္ထု – ရှင်း၊ ဇိဝှါဝတ္ထု – ရှင်း၊ ကာယဝတ္ထု – ရှင်း၊ ဟဒယဝတ္ထုစ – ဟဒယဝတ္ထုရှင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဆဗ္ဗိဓာနိ – ကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ – ကုန်၏။

၂။ တာနိ – ထိုခြောက်ပါးသော ဝတ္ထုရူပ်တို့ကို၊ ကာမ-လောကေ – ကာမဘုံ၌၊ သဗ္ဗာနိပိ – အလုံးစုံတို့ကိုလည်း၊ လဗ္ဘန္တိ – ရအပ်ကုန်၏။

၃။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ ရူပလောကေ – အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပဘုံ၌၊ ဃာနာဒိတ္တယံ – ဃာနအစရှိသော ဝတ္ထုရူပ် သုံးပါးအပေါင်းသည်၊ နတ္ထိ – မရှိ။

ဝတ္ထုသင်္ဂဟ။ ။ဝတ္ထုအပြားအားဖြင့် စိတ် စေတသိက်တို့ကို သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်ရာ စကားရပ်ကို "ဝတ္ထုသင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်သည်။

၁။ ဝတ္ထုနိနာမ ၊ပေ၊ ဆဗ္ဗိဓာနိ—ဤကား အရင်းခံဝတ္ထုအပြားကို ရှေးဦးစွာပြသော စကားတည်း၊ ကျောင်းဧည့်တည်ရာမြေကို "ဝိဟာရ ဝတ္ထု .... ကျောင်းနေရာ"ဟု ခေါ်စမ့်တ်ပြုသကဲ့သို့ စိတ် စေတသိက်တို့၏ မှီရာကို "ဝတ္ထု"ဟု ခေါ်၏၊ ဝတ္ထုရူပ် ၆-ပါး သရုပ်ကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

အမှာ။ ။"စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ဟဒယ ဝတ္ထုစ"၌ စက္ခုဝတ္ထု, သောတဝတ္ထု စသည်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် ဝါကျ ကျဉ်းအောင် ရှေးရှေးဝတ္ထု သဒ္ဒါတွေကို ဖြုတ်ထားသည်၊ အဆုံး၌ ဝတ္ထုသဒ္ဒါတခုကို သာ ပြထားသောကြောင့် အန္တဒီပကနည်းဟုလည်း ဆိုရ၏။

၂-၃-၄။ ။ဤဝါကျတို့၌ ပါဠိရှိတိုင်း သိသာပြီ၊ "ရူပဘုံ၌ ဃာန စသော ဝတ္ထုရူပ်များ မရှိ"ဟူသော စကားအရ ရူပဗြဟ္မာများမှာ နှာ

၄။ ပန–ကား၊ အရူပလောကေ–အရူပဘုံ၌၊ သဗ္ဗာ-နိပိ–အလုံးစုံသော ဝတ္ထုရုပ်တို့သည်လည်း၊ နိ သံဝိဇ္ဇန္တိ–မရှိကုန်။

၅။ တတ္ထ – ထိုခြောက်ပါးသော ဝတ္ထုတို့တွင်၊ ပဋ္ဌ-ဝိညာဏဓာတုယော–ပဋ္ဌာဝိညာဏ ဓာတ်တို့သည်၊ ယထာက္ကမံ–အကြင် အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊ ဧကဇ္ဈန–ဧကန်အားဖြင့်၊ ပဋ္ဌပသာဒဝတ္ထူနိ–ငါးပါးသော ပသာဒဝတ္ထုတို့ကို၊ နိဿာယယော–မှီ၍သာလျှင်၊ ပဝတ္တန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

၆။ ပန–ကား၊ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇနသမ္ပဋိစ္ဆနသင်္ခါတာ–ပဋ္ဌ-ဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေးဟု ဆိုအပ်သော၊ မနောဓာတုစ–မနောဓတ်သည်လည်း၊ ဟဒယံ–ဟဒယဝတ္ထုကို၊ နိဿိတာ-ယော–မှီလျက်သာလျှင်၊ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏။

ခေါင်းမရှိ - လျှာမရှိ - ကိုယ်မရှိဟု မမှတ်လင့်၊ ပသာဒရူပ် အကြည်ဓာတ်သာ မရှိသည်၊ နှာခေါင်းပုံဟန် လျှာပုံဟန် ကိုယ်ပုံဟန်ကား လှုပပြေပြစ်စွာ ထင်ရှားရှိ၏။ ဃာနပသာဒ စသည်တို့ မရှိခြင်း၏ အကြောင်းကို ရှုပ်ပိုင်း ရူပပဝတ္ထိက္ကမ၌ သိရလတ္တံ့၊ အရူပဘုံ၌ကား ရူပ် တရား ဟူသမျှ လုံးဝမရှိ၊ စိတ် စေကသိက် အစဉ်သာ ရှိသည်။

၅။ တတ္ထ ပဋ္ဌ ဝိညာဏဓာတေ၊ ပဝတ္တန္တိ—ဤဝါကျ၌ ယထာက္ကမံ အရ "စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေးသည် စက္ခုဝတ္ထုကို မှီ၏၊ သောတဝိညာဏ်က သောတဝတ္ထု, ဃာနဝိညာဏ်က ဃာနဝတ္ထု, ဇိဝှါဝိညာဏ်က ဇိဝှါဝတ္ထု, ကာယဝိညာဏ်ဒွေးက ကာယဝတ္ထုကို မှီ၏"ဟု သိပါ။

၆။ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန၊ ပေ၊ ပဝတ္တတိ—ဤပါဠိအရ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေးကို "မနောဓာတ်"ဟု ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ [သီဟိုဠ်မှ ၌ "မနောဓာတု+ပဝတ္တတိ"ဟု ကေဝုစ်ဖြင့် ရှိ၏။]

၃။ ပန္-ကား၊ အဝသေသာ-ကြွင်းကုန်သော၊ မနောဝိညာဏဓာတုသင်္ခါတာ စ-မနောဝိညာဏဓာတ်ဟု ဆိုအပ်သော စိတ်တို့သည်လည်း၊ သန္တီရဏ မဟာဝိပါက ပဋ္ဌိယဒ္ဒယ ပဌမမဂ္ဂ ဟသန ရူပါဝစရဝသေန-သန္တီရဏ, မဟာဝိပါက်, ဒေါသမူဒ္ဒေး, သောတာပတ္တိမဂ်, ဟသိတုပ္ပါဒ်, ရူပစိတ်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ (ပဝတ္တမာနာ-ဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော်၊) ဟဒယ်-ကို၊ နိဿာယေဝ-လျှင်၊ ပဝတ္တန္တိ-ကုန်၏။

၄။ ပန်-ကား၊ အဝသေသ ကုသလာကုသလ ကြိယာနုတ္တရဝသေန-ကြွင်းသော ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာ လောကုတ္တရာတို့၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ (ပဝတ္တမာနာ-ဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော်၊) နိဿာယ ဝါ-မှီ၍ဝင်း၊ အနိဿာယ ဝါ-မမှီဘဲဝင်း၊ ပဝတ္တန္တိ-ကုန်၏။

၃။ အဝသေသာ ပန၊ပေါ၊ပဝတ္တန္တိ။ ။သန္တီရဏ-၃, မဟာဝိပါက် ၈, ဒေါသမူ-၂, သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်-၁, ဟသိတုပ္ပါဒ်-၁, ရူပစိတ်-၁၅၊ ဤ ၃၀-သော စိတ်တို့သည် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမှီကုန်၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ၅-၆-၇-ဝါကျလာ ၄၃-ပါးသော စိတ်တို့သည် ရုပ်တရားရှိသော ကာမရူပဘုံ၌သာ ဖြစ်သောကြောင့် ဆိုင်ရာဝတ္ထုရုပ်ကို အမြဲ မှီကြရကား "တေဘတ္တာလီသ နိဿာယ"အရ ဖြစ်လတ္တံ့။

၈။ အဝသေသ၊ပေ၊အနိဿာယ ဝါ—[အဝသေသာဟု ရှေးပါဠိရှိ၏၊ "အဝသေသာနိ ဒ္ဝါဒသ လောကိယ ကုသလာနိ"စသော ဋီကာဖွင့်ကို ထောက်၍ဝင်း, စာသားကို ဆင်ခြင်၍ဝင်း "အဝသေသ"ဟု သမာသ်ဖြင့် ပြင်လိုက်၏၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော မနောဝိညာဏဓာတ်များကို အဝသေသ ပုဒ်၏ အပါဒါန် ခံပါ။ ရှေက "မနောဝိညာဏဓာတု သင်္ခါတာ"ဟူသော ပါဠိကို ဤဝါကျနှင့် နောက်ဝါကျများသို့လည်း လိုက်၍ စပ်ပါ။]

၉။ အာရုပ္ပဝိပါက ဝေသန – အာရုပ္ပဝိပါက်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ (ပဝတ္တမာနာ–ဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော်၊) ဟဒယ်–ကို၊ အနိဿာ-ယေဝ – မမှီဘဲသာလျှင်၊ ပဝတ္တန္တိ – ကုန်၏၊ ဣတိ – ဤကား ဝတ္ထုအပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ပေါင်းယူခြင်းတည်း။

သင်္ဂဟ ၁၀။ ကာမေ–ကာမ ၁၁-ဘုံ၌၊ ဆ ဝတ္ထုံ–ခြောက် ပါးသော ဝတ္ထုရုပ်ကို၊ နိဿိတာ – မှီကုန်သော၊ သတ္တ – ခုနစ်ပါးသော ဓာတ်တို့ကို၊ (မတာ – သိအပ်ကုန်၏၊) ရူပေ – အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ ၁၅-ဘုံ၌၊ တိဝတ္ထုံ – သုံးပါးသော ဝတ္ထုရုပ်ကို၊ နိဿိတာ – ကုန်သော၊ စတုဇ္ဇာ – လေးပါး အပြားရှိသော ဓာတ်တို့ကို၊ (မတာ –

မှီ,မမှီ။ ။ရူပကုသိုလ်မှ ကြွင်းသော လောကိကုသိုလ်-၁၂, ဒေါသမူဒေးမှ ကြွင်းသော အကုသိုလ်-၁၀, ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း-ဟသိတုပ္ပါဒ်-ရူပကြိယာတို့မှ ကြွင်းသော ကြိယာ ၁၃, သောတာပတ္တိမဂ်မှ ကြွင်းသော လောကုတ္တရာ-၇၊ ပေါင်း ၄၂-ပါးတည်း။ [“ဒေ့စတ္တာလီသ”အရ ဖြစ်လတ္တံ့၊] ဤစိတ် ၄၂-ပါးသည် ဘုံအားလုံး၌ ဖြစ်ထိုက်ရကား ကာမရူပဘုံ၌ဖြစ်ခိုက် ဟဒယဝတ္ထုကိုမှီ၍ ဖြစ်၏၊ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက် မမှီဘဲ ဖြစ်သည်။

၉။ အာရုပ္ပ၊ပေ၊အနိဿာယေဝ။ ။ဤ အရူပဝိပါက် လေးပါးကား ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိကိစ္စ တပ်လျက် ရုပ်မရှိရာ အရူပဘုံ၌သာ ဖြစ်သောကြောင့် ဟဒယဝတ္ထုကို အမြဲမမှီဘဲ ဖြစ်သည်။

သင်္ဂဟဂါထာ။ ။ကာမ ၁၁-ဘုံ ရူပ ၁၅-ဘုံတို့ကား ဝိထိမုတ်ပိုင်း၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

ဆ ဝတ္ထုံ နိဿိတာ ကာမေ သတ္တ။ ။ကာမဘုံ၌ စက္ခုဝိညာဏ ဓာတ်စသော ဓာတ် ၇-ပါးသည် ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါးကို ထိုက်သလို မှီ၍ဖြစ်၏၊

သိအပ်ကုန်၏၊) အရူပေ–အရူပ လေးဘုံ၌၊ အနိဿိတာ–မမှီသော၊ ကော–တခုသော၊ ဓာတု–မနောဝိညာဏဓာတ်ကို၊ မတာ–သိအပ်၏။

တေစတ္တာလီသ–၄၃-ပါးဒသာ၊ (စိတ္တာနိ–တို့သည်၊) နိဿာယ–မှီ၍သာလျှင်၊ ဇာယရေ–ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒွေစတ္တာ-လီသ–၄၂-ပါးသော၊ (စိတ္တာနိ–တို့သည်၊) နိဿာယစ–[ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်] မှီ၍ရင်း၊ အနိဿာယစ–[စတု-ဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက်] မမှီဘဲရင်း၊ ဇာယရေ–ဖြစ်ကုန်၏၊ ပါကာရူပါ–အာရူပဝိပါက် ၄-ခုတို့သည်၊ အနိဿိတာ–မမှီကုန်ဘဲသာ၊ ဇာယရေ–ဖြစ်ကုန်၏။

ရူပေ စတုဗိဓာ တိဝတ္ထု၊—စိတ်မဂ္ဂိသောကြောင့် အသည်းသတ်ဘုံကို ကြည့်၍ ကျန် ရူပဘုံမျှားခ၌ စက္ခုဝိညာဏ-သောတဝိညာဏ-မနောဓာတ်-မနောဝိညာဏဓာတ်-ဤမာတ် ၄-ပါးသည် စက္ခု-သောတ-ဟဒယဝတ္ထု သုံးပါးကို မှီသည်။

အရူပေ ဓာတေ့ကာ နိဿိတာ-အရူပဘုံ၌ ဖြစ်သော မနောဝိညာဏဓာတ် ၁-ပါးကား မှီဘို့ရာ ရုပ်မရှိသောကြောင့် ဝတ္ထုရုပ်ကို မမှီနိုင်။

တေစတ္တာလီသ ဒွေစတ္တာလီသ။ ။သရုပ်ကို ပါဠိအကျယ်ကြည့်၍ ကောက်ပါ၊ တေစတ္တာလီသကား ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌သာ ဖြစ်သော ကြောင့် ဝတ္ထုရုပ်တပါးပါးကို အမြဲမှီ၏၊ ထို့ကြောင့် "တေစတ္တာလီသ နိဿာယ"ဟု ဆိုသည်၊ ဒွေစတ္တာလီသကား ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက် မှီ၍,စတုဝေါကာရဘုံ၌ ဖြစ်ခိုက် မမှီဘဲဖြစ်၏၊ထို့ကြောင့် "ဒွေစတ္တာလီသ နိဿာယ အနိဿာယစ"ဟု ဆိုသည်။

ပါကာရူပါ အနိဿိတာ။ ။အရူပဝိပါက်ကား စတုဝေါကာရဘုံ၌သာ ဖြစ်သောကြောင့် အမြဲ မမှီ။

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ–၅၊ ပကိဏ္ဏကသင်္ဂဟဝိဘာဂေါနှာမ–ပကိဏ္ဏကသင်္ဂဟဝိဘာဂ မည်သော၊ တတိယော–သုံးပိုင်းတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ–သည်၊ ဣတိ–ပြီးပြီ။

မှတ်ချက်။ ။"ဝေါကာရော လာမကေ ခန္ဓေ"အဘိဓာန် အရ ဝေါကာရသဒ္ဒါသည်"ခန္ဓာ"ဟူသော အနက်ကို ဟောတ်။ ပဋ္ဌ+ဝေါကာရ=ခန္ဓာ၀ါးပါးရှိသော ကာမရူပဘုံ၊ စတု+ဝေါကာရ=ခန္ဓာ ၄လေးပါးရှိသောအရူပဘုံ။ [အသညသတ်ဘုံသည် ရူပက္ခန္ဓာ ၁-ပါးသာ ရှိသောကြောင့် ကေ၀ေါကာရ မည်တ်။]

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်စကားကို ဝတ္ထုသင်္ဂဟ ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) "ဣပလောကေ ဃာနာဒိတ္တယံ နတ္ထိ" အရ ရူပဗြဟ္မာများ၌ နှာခေါင်း လျှာနှင့် ကိုယ်ခန္ဓာ မရှိဟု မှတ်ရမည်လော၊ အဘယ်တရား မရှိသနည်း။

(ဂ) အရူပဘုံ၌ ရူပ်နာမ်နှစ်ပါးတွင် အဘယ်တရား ပျိုးသနည်း။

(ဃ) စက္ခုဝိညာဏ်ဌေးသည် အဘယ်ဝတ္ထုကို မှီသနည်း။

(င) ဃောတဝိညာဏ် ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ဝိညာဏ်ဌေးတို့သည် အဘယ်ဝတ္ထုကို အသီးအသီး မှီကြသနည်း။

(စ) သင်္ဂဟ ၂၀ါထောကို အနက်ပေးပါ။

(ဆ) အဘယ်စိတ်များကို "ပဋ္ဌဝိညာဏဓာတ်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဇ) အဘယ်စိတ်များကို "မနောဓာတ်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဈ) အဘယ်စိတ်များကို "မနောဝိညာဏဓာတ်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(၃) ကာမဘုံ၌ မည်သည့်ဓာတ်နှင့် မည်သည့်ဝတ္ထုများ ရနိုင်သနည်း။

(၄) ရူပဘုံ၌ မည်သည့်ဓာတ်နှင့် မည်သည့်ဝတ္ထုများ ရနိုင်သနည်း။

(၅) အရူပဘုံ၌ မည်သည့်ဓာတ်, မည်သည့်ဝတ္ထုများ ရနိုင်သနည်း။

(၃) အဘယ်ဘုံများကို "ပဋိဋေဌိကာရဘုံ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(၈) အဘယ်ဘုံများကို "စတုဋေဌိကာရဘုံ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(၈) ဒေဝဒတ္တာဝလီသ အရကို သင်္ဂြိုဟ် အကျယ်ပါဠိသောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(၈) ထို ၄၃-ပါးသည် အဘယ်ကြောင့် ဝတ္ထုရုပ် တပါးပါးကို မှီ၍သာ ဖြစ်သနည်း။

(ထ) ဒေါ့စတ္တာဝလီသအရကို သင်္ဂြိုဟ်ထောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(ဒ) ထို ၄၂-ပါးသည် အဘယ်ကြောင့် ရုံခါမှီ၍ ရုံဝါမမှီဘဲ ဖြစ်သနည်း။

(မ) အရှေးဝိပါက် ၄-သည် အဘယ်ကြောင့် မမှီမူ၍ ဖြစ်သနည်း။

ပကိဏ်းပိုင်း နိဿယနှင့်

အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

ဝိထိပိုင်း နိဿယ

အနုသန္ဓေနှင့် ပဋိညာဉ် ဣစ္ဆေဝံ – ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ စိတ္တုပ္ပါဒါနံ – စိတ် စေတသိက်တို့၏၊ ဥတ္တရံ–ကောင်းမြတ်သော၊ သင်္ဂဟံ – ပဋိဏ္ဍက-သင်္ဂဟကို၊ ကတ္မာ – ပြုစီရင်ပြီး၍၊ ဘူမိ ပုဂ္ဂလဘေဒေန – ဘူမိဘေဒ, ပုဂ္ဂလဘေဒနှင့်တကွ၊ ပုဗ္ဗာပရ နိယာမိတံ – ရှေစိတ် နောက်စိတ်တို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ရာ ဖြစ်သော၊ ပဋိ-သန္ဓိပဝတ္တိယံ – ပဋိသန္ဓေအခါ, ပဝတ္တိအခါ၌၊ (စိတ္တုပ္ပါဒါနံ –

ဝိထိပိုင်း အဓိပ္ပါယ်

အမှာ။ ။"ဝိထိ"သဒ္ဒါသည် "အစဉ်အဟန်း"အနက်ကို ဟောဘ၊ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာန်းဝဋ္ဋနိ်း, စက္ခုဝိညာဉ်, သမ္ပဋိစ္ဆိုနိ်း စသည်ဖြင့် စိတ်၏ ဖြစ်ပျက်ကိုပြသော အပိုင်းအခန်းကို "ဝိထိပိုင်း"ဟု ခေါ်သည်။

စိတ္တုပ္ပါဒါနံ၊ ပေါယထာ သမ္ဘဝတော—ဤ ဂါထာတို့ကား အနုသန္ဓေနှင့် ပဋိညာဉ်ကိုပြသောဂါထာတို့တည်း၊ "ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် စိတ် စေတသိက်တို့၏ ကောင်းမြတ်သော ပဋိဏ္ဍကသင်္ဂဟကို ပြုစီရင်ပြီး၍ ယခုအခါ၌ ဘူမိဘေဒ ပုဂ္ဂလဘေဒနှင့်တကွ ပဝတ္တိ မည်သော သင်္ဂဟကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဆိုပေအုံ့"ဟူလို။

ဥတ္တရံ—ကား ပါဠိအဆင်သင့်အောင် ပဋိဏ်းပိုင်းကို ချီးမြှောက်သော စကားဖြစ်သည်၊ အခြားသင်္ဂဟများထက် ကောင်းမြတ်သည်ဟု မမှတ်ရ။

ဘူမိပုဂ္ဂလဘေဒေန—ဤစကားကား ဝိထိပိုင်း၏ အဆုံးနှင့်ပြထားသော ပုဂ္ဂလဘေဒနှင့် ဘူမိဝိဘာဂကို ရည်ရွယ်သောစကားတည်း၊ [ဝိထိ မှတ်ပိုင်းက ဘုံပုဂ္ဂိုလ်ကို ပြသောအခန်းများနှင့် လည်း သက်ဆိုင်၏။] "ထိုပုဂ္ဂလဘေဒ ဘူမိဝိဘာဂနှင့်တကွ ပဝတ္တိသင်္ဂဟကို ပြမည်"ဟူလို။

စိတ် စေတသိက်တို့၏၊) ပဝတ္တိသင်္ဂဟံနာမ – ဖြစ်ပုံကိုပြ, ပဝတ္တိ မည်သော သင်္ဂဟကို၊ ယထာသမ္ဘဝတော – ဖြစ်သင့်သည် အားလျော်စွာ၊ သမာသေန – အကျဉ်းအားဖြင့်၊ ပဝက္ခာမိ – ဆိုပေအံ့။

ကထံ – အဘယ်သို့ ဆိုအံ့နည်း။.....

ပုဗ္ဗာပရနိယာမိတံ — [ပုဗ္ဗ = ရှေ့စိတ် + အပရ = နောက်စိတ် + နိယာမိတံ=ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ရာ။] "ပဋ္ဌာန်ရာဝင္ဇန်းပြီးလျှင် စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် သမ္ပဋိစ္ဆိုန်းဖြစ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှေ့စိတ် နောက်စိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ်၍ ပြအပ်ရာ သင်္ဂဟ" ဟူလို။

ပဝတ္တိ သင်္ဂဟံနာမ—ဖြစ်ခြင်း (ဖြစ်ပုံ ဖြစ်ဟန်)ကို "ပဝတ္တိ"ဟု ခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် စိတ် စေတသိက်တို့၏ (ပဝေနအားဖြင့် စိတ်၏) ဖြစ်ပုံ ဖြစ်ဟန်ကိုပြသော သင်္ဂဟကို "ပဝတ္တိသင်္ဂဟ"ခေါ်၏ဟု မှတ်ပါ။

ဆက်ဦးအံ့ — ထိုစိတ်၏ ဖြစ်ပုံသည် ပဋိသန္ဓေအခါဖြစ်ပုံ, ပဝတ္တိအခါ ဖြစ်ပုံဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် ပဝတ္တိအခါ၌ ဖြစ်ပုံမှာ ပဋ္ဌာန်ရာဝင္ဇန်း စက္ခုဝိညာဏ်စသည်ဖြင့် ၈မျိုးပြီးတမျိုး စီကာ စဉ်ကာဖြစ်သောကြောင့်ရင်း စက္ခုဒ္ဒါရစသော ၆-ဒ္ဒါရ၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဖြစ်သောကြောင့်ရင်း "ဝီထိ"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုဝီထိကို ပြသော သင်္ဂဟကို "ဝီထိသင်္ဂဟ" ဟု ခေါ်၏၊ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် နုတိဟူ၏ဖြစ်ပုံကား စိတ်တမျိုးတည်း ဖြစ်သောကြောင့်ရင်း, ထိုထို၌ဒ္ဒါရ၌ မဖြစ်သောကြောင့်ရင်း "ဝီထိမုတ္တ= ဝီထိမ အလတ်"ဟု ခေါ်၏၊ ထို ဝီထိမုတ် စိတ်များကို ပြသော သင်္ဂဟကို "ဝီထိမုတ္တ သင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်လတ္တံ့။

အမှာ။ ။အဘိဓမ္မာနည်းအရ ပဋိသန္ဓေတည်စ ခဏကို "ပဋိသန္ဓေအခါ"ဟု ခေါ်၍ ပဋိသန္ဓေတည်ပြီးနောက် အမိဝမ်းမှာ အောင်းနေဆဲပင် ဖြစ်သော်လည်း "ပဝတ္တိ"ဟု ခေါ်သည်။

ဝိထိခဏ်းဝယ် ဆ–ဖ-ပါးကုန်သော၊ ဝတ္ထုနှိ–ဝတ္ထုတ္ဍိုင်း၊
သိ ဘှယ်မျှား ဆ–ဖ-ပါးကုန်သော၊ ဒ္ဒါရုနှိ – ဒ္ဒါရတ္ဍိုင်း၊
ဆ – ဖ-ပါးကုန်သော၊ အာရမ္မဏာနှိ – အာရုံတ္ဍိုင်း၊ ဆ–ဖ-ပါးကုန်သော၊ ဝိညာဏာနှိ–ဝိညာဉ်တ္ဍိုင်း၊ ဆ – ဖ-ပါးကုန်သော၊ ဝိထိယော – ဝိထိတ္ဍိုင်း၊ ဆဓာ – ဖ-ပါးပြားသော၊ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ – ဝိသယပ္ပဝတ္တိုင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဝိထိသင်္ဂဟော – ဝိထိသင်္ဂဟာ၌၊ ဆ – ဖ-ပါးကုန်သော၊ ဆဏ္ဏာနှိ – ဆဏ္ဏတ္ဍိုကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနှိ – ကုန်၏။

ဝိထိခဏ်းဝယ် သိဘှယ်မျှား

ဆဝတ္ထုနှိ ၊ပေ၊ ဆဏ္ဏာနှိ ဝေဒိတဗ္ဗာနှိ—ဤဝါကျဖြင့် ဝိထိခဏ်း၌ အရေးတကြီး သိသိုက်သော တရားတို့ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသည်။

ခဲ့ညီးအံ့ — နောက်၌ ဝိထိချသောအခါ "ဤစိတ်သည် မည်သည့် ဝတ္ထုရှိပ်ကို မှီ၏"ဟု ဆ ဝတ္ထုနှိအရ ဝတ္ထုကိုဝင်း "မည်သည့်ဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်၏"ဟု ဆ ဒ္ဒါရုနှိအရ ဒ္ဒါရကိုဝင်း, "မည်သည့် အာရုံကို အာရုံပြု၏"ဟု ဆ အာရမ္မဏာနှိ အရ အာရုံကိုဝင်း,

"ဤဝိညာဏ်ကား မည်သည့်ဝိထိ၌ မှတ်သားကြောင်း ဝိညာဏ်"ဟု ဆ ဝိညာဏာနှိအရ ဝိညာဏ်ကိုဝင်း "ဤဝိထိကား မည်သည့် ဝိထိ"ဟု ဆ ဝိထိယောအရ ဝိထိကိုဝင်း, "ဤအာရုံကား မည်သို့ မည်ပုံ ထင်လာသောအာရုံ"ဟု ဆဓာ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ အရ ဝိသယ-ပ္ပဝတ္တိကိုဝင်း,

ဤအားလုံးကို အချင်ကျအောင် သိမှသာ ဝိယိနှင့်စပ်သမျှကို အကုန်နားလည်လည်ဟု ဆိုထိုက်သည်၊ ထို့ကြောင့် "ဤဆဏ္ဏ ဖ-ပါးကို ဝိထိခဏ်း၌ သိသိုက်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်မျှားဖြစ်၍ သိအောင် ပြုရမည်"ဟူလို။

မှာထားချက် ၁။ ပန – ဆက်ဦးအုံ့၊ ဝိထိမုတ္တာနံ–ဝိထိမုတ်စိတ်တို့၏၊ ကမ္မ ကမ္မနိမိတ္တ ဂတိနိမိတ္တ ဝသေန – ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ – အာရုံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ တိဝိဓာ – ၃-ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။

၂။ တတ္ထ–ထိုခြောက်ပါးသော ဆက္ကတို့တွင်၊ ဝတ္ထုဒ္ဒါရာ-ရမ္မဏာနိ – ဝတ္ထုဆက္က ဒ္ဒါရဆက္က အာရမ္မဏဆက္ကတို့သည်၊ ပုဗ္ဗေ – ရှေးပကိဏ္ဏကသင်္ဂဟ၌၊ ဝုတ္တနယာနေဝ – ဆိုအပ်ပြီးသောနည်း ရှိကုန်သည်သာတည်း။

မှာထားချက်

၁။ ဝိထိမုတ္တာနံ ၊ပေ၊ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ။ ။ဤစကား ကား "ဆဝ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ"ဟူသော စကားခ်ီ ဧနုရာတိုင်းမှာ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၆-မျိုး ရှိသည်ဟု ထင်မှားမည်စိုးရ၍ မှတ်ချက်ကိုပြုသော အမှာစကားတည်း၊ "ဆဝ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ"ဖြင့် "ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၆-မျိုးရှိ၏"ဟု ဆိုခဲ့သော်လည်း ဝိထိစိတ်တို့၏ ဝိသယပ္ပဝတ္တိသာ ၆-မျိုးပျိုသည်၊ ဝိထိမုတ်ခေါ်သော ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိစိတ်တို့၏ ဝိသယပ္ပဝတ္တိကား ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်အားဖြင့် ၃-မျိုးသာ ရှိသည် ဟူလို။ [ဤဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၃-မျိုးကား ဝိထိပိုင်းမှာ မလို, ဝိထိမုတ်ပိုင်းကျမှ အသုံးပြုရလတ္တံ့။]

၂။ တတ္ထ ဝတ္ထု ၊ပေ၊ ဝုတ္တနယာနေဝ။ ။ဤစကားဖြင့် "ဝတ္ထုဆက္က, ဒ္ဒါရဆက္က, အာရမ္မဏဆက္က, ဤ ၃-ဆက္ကကို ပကိဏ္ဏကာ သင်္ဂဟာ၌ ဝတ္ထုသင်္ဂဟ ဒ္ဒါရသင်္ဂဟ အာရမ္မဏသင်္ဂဟဟု ပြခဲ့ပြီးပြစ်၍ ထိုခ်ီ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းအတိုင်း သိကြလေတော့၊ ဤဝိထိပိုင်းခ်ီ အကျယ် မပြတော့ပြီ"ဟု မှာထားပြန်သည်။

ဝိညာဏဆက္က။ ။စက္ခုဝိညာဏ်-စက္ခုဝိညာဉ်ဝင်း၊ သောတ-ဝိညာဏ် – ဝင်း၊ ဃာနဝိညာဏ် – ဝင်း၊ ဇိဝှါ-ဝိညာဏ် – ဝင်း၊ ကာယဝိညာဏ် – ဝင်း၊ မနောဝိညာဏ်စ – မနောဝိညာဏ်ဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဆ – ကုန်သော၊ ဝိညာ-ဏာနိ – တို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ – သိဆိုက်ကုန်၏။

မေး။ ။ဤ ၃-ဆက္ကကို ပကိဏ်းပိုင်း၌ ပြခဲ့ပြီးဖြစ်လျက် အဘယ့်ကြောင့် ထပ်၍ ဆိုပြန်သနည်း၊ "ပုနရတ္တိဒေါသ မရောက်ပါလော"ဟူလို။ [ပုန=တဖန် + ဥတ္တိ=ဆိုခြင်းကြောင့် + ဒေါသ =အပြစ်။]

ဖြေ။ ။ဝိထိခဏ်း၌ အရေးတကြီး နားလည်ထိုက်သော ဆက္က ၆-မျိုးကို အပြည့်အစုံ တပေါင်းတည်း ထုတ်ပြလိုသောကြောင့် ဤဆက္က ၃-ပါးကို ထပ်၍ဆိုပြန်သည်၊ ဤ ၃-ဆက္ကကို ထပ်၍ ဆိုလိုက်သည့်အတွက် စာနေစာသား မျှားစွာမကျယ်ပေ၊ "ဤ ၃-ဆက္ကသည် ဝိထိခဏ်းမှာ လွန်စွာ အရေးကြီး၏" ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကား မျှားစွာ တာသွားလေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤ ၃-ဆက္ကကို ထပ်မံ၍ ဆိုမှုအတွက် ကျမ်းဆရာ၌ အပြစ်မရှိထိုက်။

[ဆောင်] ဝိထိခဏ်းဝယ်, နားလည်ဘွယ်ကို, သွယ်သွယ်ပေါင်းစု, ပြလိုမှုကြောင့်, သုံးခုဆက္က, ထပ်၍ပြ, ဆရာ့ ပြစ်မထိုက်။

ဝိညာဏဆက္က

စက္ခုဝိညာဏ်၊ ပေ၊ **ဆဝိညာဏာနိ**—ဤစကား ကား ဆ ဝိညာဏာနိ အရ အကျယ်ပြသော စကားတည်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်စသော ၅-ပါးကား အဟိတ်စိတ်လာ ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ်ပင်တည်း၊ ထိုဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ်မှ တပါးသော စိတ် အားလုံးကို "မနောဝိညာဏ်"ဟု ခေါ်သည်။

ဝိထိဆက္ကား။ ။ပန – အာဘိုတပါးကား၊ စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိ – စက္ခု-ဒ္ဒါရဝိထိဝင်း၊ သောတဒ္ဒါရဝိထိ – ဝင်း၊ ဃာန-ဒ္ဒါရဝိထိ – ဝင်း၊ ဇိဝှါဒ္ဒါရဝိထိ – ဝင်း၊ ကာယဒ္ဒါရဝိထိ – ဝင်း၊ မနောဒ္ဒါရဝိထိစ – ဝင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဒ္ဒါရဝဝေန ဝါ – ဒ္ဒါရ နှင့်စပ်သဖြင့်ဝင်း၊ [ဝသသဒ္ဒါ အာယတ္တ (စပ်ခြင်း) အနက် ဟော ကြ၊] စက္ခုဝိညာဏဝိထိ – ဝင်း၊ သောတဝိညာဏဝိထိ – ဝင်း၊ ဃာနဝိညာဏဝိထိ – ဝင်း၊ ဇိဝှါဝိညာဏဝိထိ – ဝင်း၊ ကာယဝိညာဏဝိထိ – ဝင်း၊ မနောဝိညာဏဝိထိစ – ဝင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဝိညာဏဝဝေန ဝါ – ဝိညာဉ်နှင့်စပ်သဖြင့်ဝင်း- (ယောဇေတဗ္ဗာ-ဌ်စပ်၊) ဒ္ဒါရပ္ပဝတ္တာ – ဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ စိတ္တပ္ပဝတ္တိယော – စိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းဟူကုန်သော၊ ဆ – ကုန်သော၊ ဝိထိယော – ဝိထိတို့ကို၊ ယောဇေတဗ္ဗာ – ယှဉ်စေထိုက်ကုန်၏။

ဝိသယပ္ပဝတ္တိဆက္ကား။ ။ပဋ္ဌဒ္ဒါရေ – ပဋ္ဌဒ္ဒါရ၌၊ အတိမဟန္တံ – အတိမဟန္တာရုံဝင်း၊ ဝါ – ထင်ပြီးသည်မှ, စ၍ရေတွက်, အလွန်မျှားသော စိတ္တကွဏရှိသော အာရုံ

ဝိထိဆက္ကား။ ။"ဆ ဝိထိယော ပန၊ ပေ၊ ယောဇေတဗ္ဗာ" ကား ဆ ဝိထိယော အရ အကျယ် ပြသော စကားရပ်တည်း၊ စက္ခုဒ္ဒါရဝိထိ စသည်ဖြင့် ဒ္ဒါရနှင့် စပ်၍ဝင်း, သို့မဟုတ် စက္ခုဝိညာဏဝိထိ စသည်ဖြင့် ဝိညာဉ်နှင့်စပ်၍ဝင်း, ဝိထိ ၆-မျိုး၏ နာမည်ကို မှတ်သားခဲ့ပါ။

ဒ္ဒါရပ္ပဝတ္တာ စိတ္တပ္ပဝတ္တိယော။ ။ဤစကားကား ဝိထိ၏ သရုပ်ကို ပြသော စကားတည်း၊ "ဝိထိ ဟူသည် ထိုထိုဒ္ဒါရ၌ ပဋ္ဌဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း စက္ခုဝိညာဏ် စသော အစဉ်အားဖြင့် စိတ်တို့၏ဖြစ်ခြင်းပင်တည်း"ဟူလို။

ရင်း၊ မဟန္တံ–မဟန္တာရုံရင်း၊ ဝါ–ထင်ပြီးသည်မှ, စ၍ရေ တွက်, မျှားသော စိတ္တက္ခဏရှိသော အာရုံရင်း၊ ပရိတ္တံ–ပရိတ္တာရုံရင်း၊ ဝါ–ထင်ပြီးသည်မှ, စ၍ရေတွက်, နည်းသော စိတ္တက္ခဏရှိသော အာရုံရင်း၊ အတိပရိတ္တဥ–အတိပရိတ္တာရုံ ရင်း၊ ဝါ–ထင်ပြီးသည်မှ, စ၍ရေတွက်, အလွန်နည်းသော စိတ္တက္ခဏရှိသော အာရုံရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့ရင်း၊ မနော-ဒ္ဒါရေ ပန–မနောဒ္ဒါရဒ္ဒကား၊ ဝိဘူတံ–ဝိဘူတာရုံရင်း၊ ဝါ–ထင်ရှားသော အာရုံရင်း၊ အဝိဘူတဥ–အဝိဘူတာရုံရင်း၊ ဝါ–မထင်ရှားသော အာရုံရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့ရင်း၊ [ဣတိ–နှစ်ချက်ကို ဆဝေါမှာ စပ်၊]ဆဝေါ–ဖ-ပါးပြားသော၊ ဝိသယပ္ပ-ဝတ္တိ–အာရုံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်၏။

ဝိသယပ္ပဝတ္တိဆက္က။ ။ "အတိမဟန္တံ ၊ပေ၊ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ဝေဒိ တဗ္ဗာ"ကား "ဆဝေါ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ"ဟူသော ခေါင်းစဉ်မာတိကာ အရ အကျယ်ပြသော စကားတည်း။

အတိမဟန္တံ—ထင်လာသည့်ခဏမှ စ၍ ချုပ်သည့် ခဏတိုင်အောင် ရေတွက်လျှင် အလွန်မျှားသော စိတ္တက္ခဏ အသက်ရှိသော အာရုံကို "အတိမဟန္တအာရုံ၊ ဝါ-အတိမဟန္တာရုံ"ဟု ခေါ်ရသည်၊ ဤသို့ စသည် ဖြင့် အနက်အတိုင်း မှတ်သား၍ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ဖ-ပါးကိုလည်း ရေတွက်ပါ။

ဝိသယပ္ပဝတ္တိ—[ဝိသယ=အာရုံ+ပဝတ္တိ=ဖြစ်ခြင်း, ထင်လာခြင်း။] "အာရုံတို့၏ ဖြစ်ခြင်း (ထင်ခြင်း)"ဟူရာ၌ သရုပ်သကောင်ကို လက်ဆုပ် လက်ကိုင်ရှာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာသော (ထင်လာသော)အာရုံမှ တပါး "ဖြစ်ခြင်း"ဟူ၍ မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ဝိသယပ္ပဝတ္တိ အရ အတိမဟန္တစသော အာရုံမျှားကိုပင် ထုတ်ပြရသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်သို့သော အပိုင်းအခန်းကို "ဝိထိပိုင်း" ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) စိတ္တုပ္ပါဒါနိ မိစ္ဆေဝံ စသော ဂါထာတို့ကား ဘာကိုပြသော ဂါထာတို့နည်း၊ ထို ဂါထာတို့ကို အနက်ပေး၍ မြန်မာစကားပြင်ကို ပြပါ။

(ဂ) အဘယ် သင်္ဂဟမျှားကို "ပဝတ္တိသင်္ဂဟ" ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဃ) ဤဝိထိပိုင်းသည် ပဋ္ဌိသန္ဓေအခါ၌ စိတ်တို့၏ဖြစ်ပုံကို ပြမည်လော၊ သို့မဟုတ် ပဝတ္တိအခါ၌ စိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံကို ပြမည်လော။

(င) ဤ ဝိထိချခက်း၌ အရေးတကြီး သိထိုက်သော ဆက္က ၆-ပါးကို နာမည်လောက်မျှ ပြပါ။

(စ) ဝိထိစိတ်တို့၏ "ဝိသယပ္ပဝတ္တိ" မည်မျှ ရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဆ) ဝတ္ထု,ဒ္ဒါရ,အာရမ္မဏဆက္ကတို့ကို ပကိဏ်းပိုင်း၌ ဆိုပြီးဖြစ်ပါလျက် အဘယ်ကြောင့် ထင်၍ ဆိုပြန်သနည်း၊ "ပုနရုတ္တိဒေါသ မရောက်ပါလော" ဟူလို။

(ဇ) ဝိညာဏဆက္ကအရ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(စျ) ဝိထိဆက္ကအရ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ဒ္ဒါရနှင့် စပ်သော နာမည်, ဝိညာဏ်နှင့်စပ်သော နာမည်များကို ကောက်ပြပါ။

(ဉ) ဝိသယပ္ပဝတ္တိ ၆-ပါး သရုပ်ကို ရေတွက်၍ "ထို ဝိသယပ္ပဝတ္တိသည် ပဋ္ဌဒ္ဒါရ၌ မည်မျှ,မနောဒ္ဒါရ၌မည်မျှရှိသည်" ဟု ခွဲခြားပြပါ။

(ဋ) အဘယ်အာရုံမျိုးကို အတိမဟန္တ,ပရိတ္တ,ဝိဘူတဟု ခေါ်သနည်း။

ကထံ–ဝိသယပွဝတ္ထု ၆-ပါး အဘယ်သို့ ပြားသနည်း။

စိတ်သက် ၁။ ဥပ္ပါဒဌိတိ ဘင်္ဂဝသေန–ဥပါဒ်ခဏ, ဌီခဏ, ဘင်ခဏတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ခဏတွယ်–ခဏငယ် သုံးခုတို့၏ အပေါင်းသည်၊ ကေစိတ္တက္ခဏနာမ–တခုသော စိတ္တက္ခဏမည်၏။

ခဏငယ် ၃-ချက် စိတ်အသက်

၁။ ဥပ္ပါဒဌိတိဘင်္ဂဝသေန—ဥပ္ပါဒ=ဥပါဒ် (ဖြစ်ပေါ်လာမှု၊) ဌိတိ=ဌီ (ဖြစ်ပြီးနောက် တည်နေမှု၊)ဘင်္ဂ=ဘင် (တည်ပြီးနောက် ပျက်စီး ချုပ်ကွယ်မှု၊) ဤသို့ စိတ်တခုတခု၌ ဥပါဒ် ဌီ ဘင် (ဖြစ် တည် ပျက်) ဟု အခိုက်အတန့် ၃-မျိုး ရှိ၏။

ခဏတွယ် ကေစိတ္တက္ခဏ နာမ—အတိုဆုံးသော အချိန် ကာလ ကလေးကို "ခဏ"ဟု ခေါ်၏၊ စိတ်၏ ဥပါဒ်ရှိ ကာလကလေးသည် ဘာလောက်မျှ မကြာ,တခဏသာတည်း၊ တည်ရှိကာလလည်း ခဏ ကလေးမျှသာ၊ ပျက်ရှိကာလလည်း ခဏကလေးမျှသာတည်း၊ ဤခဏ ကလေးမျိုး ၃-ချိန် အပေါင်းသည် စိတ္တက္ခဏတခု မည်၏၊ ယခင် အစိတ် အစိတ် ခဏကလေးများကို ထောက်၍ ဤစိတ္တက္ခဏကို "ခဏ ကြီးတခု"ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြ၏။ [စိတ္တ+ခဏ။ စိတ္တ=စိတ်၏+ခဏ–ဖြစ်, တည်, ပျက်ရှိ အချိန်အခါ။]

အမှာ။ ။ဤစကားအရ "စိတ် တခုတခုသည် ခဏငယ် ၃-ချက်ခန့် အသက်ရှည်၏"ဟု မှတ်သားပြီးလျှင် ဥပါဒ်=စိတ်၏ဖြစ်မှု၊ ဥပါဒ်ခဏ= ဖြစ်ရှိကာလ စသည်ဖြင့် ဥပါဒ်နှင့် ဥပါဒ်ခဏ, ဌီနှင့်ဌီခဏ, ဘင်နှင့်ဘင် ခဏကို ခွဲခြားနိုင်ပါစေ။ ["လက်ဖျောက် တချက်တီးရာ ကာလအတွင်း ၌ ဤဥပါဒ် ဌီ ဘင်နှင့် ပြည့်စုံသော စိတ်ပေါင်းသည် ကုဋေတသိန်းမက ရှေ့နောက် ဆက်၍ ဖြစ်ပျက်နိုင်၏"ဟု ဆို၏။]

ရူပ်သက် ၂။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ သတ္တရသ – တဆဲ့ခုနစ်ချက်ကုန်သော၊ တာနိ စိတ္တကွဏာနိ – ထိုစိတ္တကွဏတို့သည်၊ ရူပဓမ္မာနံ [ဝိညတ် ဒွေး, လက္ခဏရူပ်လေးခုမှတပါး] နှစ်ဆဲ့နှစ်ပါးသော ရူပ်တရားတို့၏၊ အာယု–အသက်ရှည်ရာကာလတည်း။

ခဏကြီး ၁၇-ချက် ရူပ်အသက်

၂။ တာနိ၊ပေ၊ရူပဓမ္မာနမ ၁ယု— ရူပ်၏အသက်ရှည်ရာ ကာလကား စိတ္တကွဏ (စိတ်၏ ဖြစ်ရာ ခဏကြီး)ဖြင့် ရေတွက်လျှင် ၁၇-ချက်ခန့် ကြာ၏၊ "ရူပ်၏အသက်သည် စိတ်၏အသက် ၁၇-သက်နှင့် ညီမျှသည်" ဟူလို၊ စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ ဌိခဏ ဘင်ခဏ ဟူသော ခဏငယ်ဖြင့် ရေတွက်လျှင်ကား ရူပ်တသက်သည် ခဏငယ် ၅၁-ချက်ခန့် ကြာ၏၊ ထိုတွင် ရူပ်၏ ဥပါဒ်ခဏနှင့် ဘင်ခဏသည် စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ ဘင်ခဏနှင့် ကာလချင်း ညီမျှ၏၊ ဖြစ်ပြီးနောက်၌ မချုပ်သေးဘဲ တည်နေရာ ဌိခဏကသာ ကြာရှည်၏၊ ထို့ကြောင့် ရူပ်၏ ဌိခဏသည် စိတ်၏ ခဏကြီးပေါင်း ၁၆-ချက်နှင့် ခဏငယ် တချက်ခန့် ကြာ၏၊ ခဏငယ် သက်သက်ဖြင့် ရေတွက်လျှင် ၄၉-ချက်ခန့် ကြာသည်ဟု မှတ်ပါ။

ဝိညတ်ဒွေး လက္ခဏရူပ်။ ။ဝိညတ်ဒွေးနှင့် လက္ခဏရူပ်တို့သည် စိတ္တကွဏ ၁၇-ချက်ခန့် အသက်မရှည်ကြ၊ ထို့ကြောင့် ထိုရူပ်တို့ကို ကြည့်သည်၊ ထိုရူပ်တို့၏ အသက်နှင့်တကွ ရူပ် ၂၈-ပါး သရူပ်သည် ရူပ်ပိုင်း၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

ဤ ၁-၂-နံပါတ် စကား ၂-ရပ်ကား ဝိထိချဓော်း၌ အခြေခံ အုတ်မြစ်သဘောယ်ဖြစ်သော စကားရပ်တို့တည်း၊ ဤမှ နောက်၌ အာရုံထင်လာပုံနှင့်တကွ ဝိထိစဉ်ကို ပြတော့လတ္တံ့။

ပဥ္စဒ္ဓါရ ဝိထိခဏ်း	ဧကစိတ္တက္ခဏာတီတာနိ – တခုသော စိတ္တက္ခဏကို လွန်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္ဝာ ဝါ – ဖြစ်၍သော်ငင်း၊) ဗဟုစိတ္တက္ခဏာတီတာနိ – မျှားစ္ဌာသော စိတ္တက္ခဏကို လွန်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္ဝာ ဝါ–၍သော်ငင်း၊)

ပဥ္စဒ္ဓါရဝိထိခဏ်း။ ။စက္ခု စသော ၅-ဒ္ဓါရ၌ အာရုံ တင်လာမှုကို အစဲပြု၍ ဖြစ်သောစိတ်ကို "ပဥ္စဒ္ဓါရဝိထိ"ဟု ခေါ်၏။ ဤကျမ်း၌ ငါး ဒ္ဓါရလုံး အတွက် အကျယ်မပြဘဲ စက္ခုဒ္ဓါရဝိထိအတွက်သာ အကျယ် ပြလတ္တံ့။

ဘဝင်စိတ်။ ။သတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌ ဝိထိစိတ်မဖြစ်သောအခါ ဘဝင် စိတ်အစဉ်သာလျှင် အမြဲဖြစ်နေ၏၊ ဘဝင်စိတ် ဖြစ်နေသည့်အခါ ဘာကိုမျှ ထူးထူးထွေထွေ မသိ၊ အခြားမဲ့ လွန်ခဲ့ပြီးစ ဘဝဟောင်း၌ စုတေခါနီး က မရဏာသန္နဇောသည် ယူပေးအပ်သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် ၃-ပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုနေသည်၊ အိပ်ပျော်စဉ်အခါ၌ ဘဝင် ချည်းဖြစ်နေသည်၊ ထို ဘဝင်တို့၏ အကြား အကြား၌ ထင်လာသော အာရုံအသစ်ကို စွဲ၍ ထိုက်သင့်သော စိတ်အစဉ် တသုတ် တသုတ် ပေါ်လာလေသည်၊ ထိုကဲ့သို့ ပေါ်လာမှုကို "ဝိထိကျသည်"ဟု ခေါ်၏၊ထို ဝိထိအစဉ်ကုန်သောအခါ ဘဝင် ကျမြဲ ကျလေတော့၏။

ဧကစိတ္တက္ခဏာတီတာနိ ဝါ ဌိတိပတ္တာနေ ဝ—ရူပါရုံစသော အာရုံ ငါးပါးသည် စက္ခုပသာဒစသော ၅-ဒ္ဓါရ၌ ထင်လာသောအခါ ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ခြင်း မထင်နိုင်သေး၊ ရုပ်တို့မည်သည် ဌီ အခိုက်၌သာ အားရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အားအကောင်းဆုံး ရူပါရုံသည် အကြည်လင်ဆုံး စက္ခုပသာဒ၌ ထင်ရသော်လည်း အနည်းဆုံး စိတ္တက္ခဏတချက်ခန့် လွန်ပြီးနောက် ဌီသို့ရောက်မှ ထင်လာနိုင်သည်။

ဗဟုစိတ္တက္ခဏာတီတာနိ ဝါ ဌိတိပတ္တာနေ ဝ— "စက္ခာလောက,ရူပ ထင်ပြီ, မနသိ, လေးလီစက္ခုဘို့"နှင့် အညီ စက္ခုဝိညာဏ်၏ဖြစ်ကြောင်း

ဌိတိပ္ပတ္တာနေဝ – ဌိခဏသို့ ရောက်ကုန်သည် ဖြစ်၍သာလျှင်၊ ပဋ္ဌာရမ္မဏာနိ – ငါးပါးသော အာရုံတို့သည်၊ ပဋ္ဌဒ္ဓါရေ – ငါးဒွါရ၌၊ အာပါတံ – ရှေးရှု ကျခြင်းသို့၊ ဝါ – ထင်ခြင်းသို့၊ အာဂစ္ဆန္တိ – ရောက်ကုန်၏။

အတိမဟန္တာရုံဝိထိ။ ။တသ္မာ – ထို့ကြောင့်၊ ကေစိတ္တာ ကမ္ဘဏာ-
တိတက် – လွန်ပြီးသော တခုသော
စိတ္တာ ကမ္ဘဏာ ရှိသော၊ ရူပါရမ္မဏံ – ရူပါရုံသည်၊ စက္ခုဿ – စက္ခုပသာဒ၏၊ ဝါ – စက္ခုပသာဒသို့၊ အာပါတံ – ရှေးရှုကျခြင်းသို့၊

၄-ပါးတွင် စက္ခုပသာဒရုပ်က ညှံ့ဖျင်းနေသော်၎င်း, အာလောက ခေါ်သော အရောင်အလင်းက ညှံ့ဖျင်းနေသော်၎င်း, ရူပါရုံက အားသေးခဲ့သော်၎င်း, ဤသို့ တပါးပါးက ညှံ့ဖျင်း ခ္ဍိုယွင်းနေလျှင် စိတ္တာ ကမ္ဘဏာ ၂-ချက်ခန့်မှစ၍ ၁၅-ချက်ခန့် တိုင်အောင် လွန်ပြီးနောက် ဌိသို့ အတော်ကြာ ရောက်ပြီးမှသာ ထင်လာနိုင်သည်၊ သဒ္ဒါရုံ စသည်မျှားလည်း ဤနည်းပင်တည်း။

အမှာ။ ။မနသိကာရမည်သော အာဝဇ္ဇန်းကား အာရုံထင်ရာ၌ ပါဝင်ထိုက်သော အကြောင်း မဟုတ်, ပဉ္စဝိညာဏ်၏ဖြစ်ကြောင်းသာတည်း၊ [ပဌမအကြိမ်ရိုက်၌ စက္ခုဒ္ဒါရ၏ ဖြစ်ကြောင်းတွင် ထည့်သွင်းမှားပါသွားသည်။]

ပဋ္ဌာရမ္မဏာနိ ပဋ္ဌဒ္ဓါရေ။ ။ရူပါရုံသည် စက္ခုဒ္ဒါရ၌၎င်း, သဒ္ဒါရုံသည် သောတဒ္ဒါရ၌၎င်း, ဂန္ဓာရုံသည် ဃာနဒ္ဒါရ၌၎င်း, ရသာရုံသည် ဇိဝှါဒ္ဒါရ၌၎င်း, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံသည် ကာယဒ္ဒါရ၌၎င်း, ထင်လာသည်ဟု အစဉ်အတိုင်း သိပါ။ [ထင်လာပုံကို ဘာသာဋ္ဌကာ၌ ၄။]

စက္ခုဒ္ဒါရိက အတိမဟန္တာရုံဝိထိ။ ။စက္ခုဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်၍ အတိမဟန္တာရုံကို အာရုံပြုသော စိတ်အစဉ်ကို "စက္ခုဒ္ဒါရိက အတိမဟန္တာရုံဝိထိ"ဟု ခေါ်သည်။

ဝါ၊ ထင်ခြင်းသို့၊ ယဒိ အာဂစ္ဆတိ – အကယ်၍ ရောက်လာအုံ့၊ တတော–ထိုသို့ ထင်လာသည်ရှိသော်၊ ဝါ–ထိုသို့ ထင်လာခြင်းကြောင့်၊ ဒိုက္ခတ္တုံ – နှစ်ကြိမ်၊ ဘဝေ – ဘဝင်သည်၊ စလိတေ – လှုပ်ပြီးသည်ရှိသော်၊ ဘဝင်္ဂသောတံ – ဘဝင်

တသ္မာ၊ ပေ၊ အာပါတမာဂစ္ဆတိ။ ။ဤစကားရပ်ကား ပြအပ်ခဲ့သော ဝိသယပွဝတ္တိတို့တွင် အတိမဟန္တဝိသယပွဝတ္တိ (အတိမဟန္တ ဘုံ၏ ဖြစ်ပုံကို) ပြလို၍ ကြံစည် ပြောဆိုအပ်သော ပရိကပ္ပ စကားတည်း၊ ရူပါရုံ စသော အာရုံ ငါးပါးသည် ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ခဏတချက်ခန့် လွန်မှ သော်၎င်း, မျှားစွာသော စိတ္တက္ခဏကို လွန်ပြီးမှသော်၎င်း, ထင်လာတတ်လေရာ ဤနေရာ၌ စိတ္တက္ခဏ တချက်ခန့် အလွန်တွင် အကယ်၍ ကျရောက် ထင်လာပြားအုံ့၊ "ကျရောက်ထင်လာပြီ ဆိုပါတော့"ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ဤစကားအရ "စက္ခုပသာဒ၌ ထင်လာသောအခါ ရူပါရုံသည် စိတ္တက္ခဏတချက်ခန့် ကာလကို လွန်ခဲ့ပြီ"ဟု မှတ်ပါ၊ ထိုလွန်ခဲ့ရာ ကာလ၌ ဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်ကိုလည်း အတီတဘဝင် (ရူပါရုံ ထင်ရာကာလကို ထောက်၍ အတိတ်ဘဝင် လွန်ပြီးဘဝင်)ဟု နာမည်တပ်သည်။ [အတီတ=လွန်ပြီ။]

[ဆောင်] အာရုံသီးသီး, ဖြစ်ပြီးသည့် နောက်, ထင်ရာ ထောက်၍, လွန်မြောက်ခဲ့ရိပ်, အတိတ် ခေါ်ငြား, ဘဝင်များ, မှတ်သား အတီတ။

တတော ဒိုက္ခတ္တုံ ဘဝေ စလိတေ။ ။ထို ရူပါရုံထင်လာမှုကြောင့် ဘဝင် နှစ်ကြိမ်လှုပ်သည်၊ ခွဲ့ဦးအုံ့ ဘဝင်စိတ်သည် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် ၃-ပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုနေစဉ် ထင်လာသော အာရုံသစ်ကြောင့် ယူနေဆဲ အာရုံကို စွဲမြဲစွာလည်း မယူနိုင်၊ လွှတ်လည်း မလွှတ်

အယဉ်ကို၊ ဝေါစ္ဆိန္ဒိတ္ဘာ-ဖြတ်၍၊ တမေဝ ရူပါရမ္မဏံ-ထို ရူပါရုံကိုပင်၊ အာဝဇ္ဇန်-ဆင်ခြင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော၊ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇနစိတ်-ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည်၊ ဥပဇ္ဇိတ္ဘာ - ဖြစ်ပြီး၍၊ နိရုဇ္ဈတိ - ချုပ်ပျက်၏။

တတော - ထိုသို့ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ တဿ - ထို ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၏၊ အနန္တရံ - အခြားမဲ့၌၊ တမေဝ ရူပံ - ထိုရူပါရုံကိုပင်၊ ဃသန်-မြင်တတ်သော၊ စက္ခုဝိညာဏံ - စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဌင်း၊ သမ္ပဋိစ္ဆန်-ခံယူသကဲ့သို့ ဖြစ်သော၊ သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ္တံ - သမ္ပဋိစ္ဆိန်းစိတ်ဌင်း၊ သန္တီရယမာနံ - စုံစမ်းသကဲ့သို့ ဖြစ်သော၊ သန္တီရဏစိတ္တံ၊ သန္တီရဏစိတ်ဌင်း၊ ဝေါဋ္ဌပေန္တံ - ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်သကဲ့သို့

သေးဘဲ,ပင်ကိုယ်သဘောမှ ဖောက်ပြားမှု ကြီးမားတိုင်တိုင် လှုပ်ချောက်ချားမှုကို "ဘဝင်လှုပ်"ဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] အသစ်အာရုံ, ထင်လာတုံလျှင်, စိတ်ဘဝင်တို့, ပင်ကိုယ်ယူဆဲ, အာရုံထဲ၌, မစ္စဲမြဲပြား, လှုပ်ချောက်ချား, မှတ်သားဘဝင်လှုပ်။

ဗိုက္ခတ္တုံ ဘဝင်ံ စလိတေ။ ။"စလိတေ" စကားအရ လှုပ်ရှားသော ဘဝင်ကြိမ်ကို "ဘဝင်စလန"ဟု နာမည်တပ်သင့်၏၊ သို့သော် ဒုတိယဘဝင်စလနကို (ဘဝင်အစဉ်ပြတ်သောကြောင့်)"ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ" ဟု နောက်ဆရာတို့ နာမည်တပ်ကြသည်။ [ဘဝင် + ဥပစ္ဆေဒ၊ ဥပစ္ဆေဒ = ပြတ်စဲသော+ဘဝင်။]

ဘဝင်သောတံ ၊ပေ၊ ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇနစိတ္တံ။ ။ထို့နောက် ဘဝင် အစဉ်ကို ဖြတ်လျက် ထင်လာသော အာရုံအသစ်ကို ဆင်ခြင်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏။

ဖြစ်သော၊ဝေါဌပန စိတ္တံစ–ဝုဋ္ဌောစိတ်ရင်း၊ ဣတိ–ဤစိတ်တို့သည်၊ ယထာဣဿံ – အကြင် အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ–ဖြစ်ပြီး၍၊ နိရုဇ္ဈန္တိ–ချုပ်ပျက်ကုန်၏။

၄။ တဇေါ–ထိုဝုဋ္ဌောစိတ်မှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ ဣဒ-နတ္တိ သ ကာမာဝစရဇဝနေသု–တခုယုတ် ၃၀-သော ကာမာဝစရဇောဘို့ဘွင်၊ ယံ:ကိဉ္စိ–အမှတ်မထား တပါးပါးသော

တဇေါ ၊ပေ၊ ဝေါဌပနစိတ္တံ—ထို့နောက် ထိုရူပါရုံကို မြင်တတ်သော စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်, ထိုရူပါရုံကို ခံယူသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သမ္ပဋ္ဆိန်းစိတ်, ထိုရူပါရုံကို စုံစမ်းသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သန္တီရဏစိတ်, ထိုရူပါရုံကို "ရူပါရုံ အမှန်ပင်"ဟု ဆုံးဖြတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သော ဝုဋ္ဌောစိတ်တို့ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ကြ ချုပ်ကြသည်။ [ဒုတိယအကြိမ် ရိုက်ခြင်း တမျိုး အဓိပ္ပါယ် ပါသွားလေသည်။]

အမှာ။ ။ဤစကားစဉ်များအရ "ရူပါရုံသည် ဥပါဒ်သည်မှ စ၍ စိတ္တက္ခဏာ ၈-ချက်ခန့် ကြာခဲ့ပြီ"ဟု မှတ်၊ စိတ်အစဉ်များလည်း "အတီတ ဘဝင်, ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ, ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဉ်, သမ္ပဋ္ဆိန်း, သန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော"ဟု ၈-ကြိမ် ရှိခဲ့ပြီ။

မှတ်ချက်။ ။ဝေါဌပနစိတ္တံဟု ရှေးပါဠိရှိ၏၊ ထိုအတိုင်း ဆိုလျှင် "ဝေါဌပနစိတ္တံ"ဟု ရေးမှ သူ့နည်းနှင့်သူ ရှေ့သွား နောက်လိုက် ညီမည်၊ ဤပါဠိအလို "ဝိ+အဝ ရှေးရှိသော+ထပခေါတ်"ဟု ကြံပါ။

တဇေါပရံ၊ပေ၊ ယံ:ကိဉ္စိ—ဝုဋ္ဌောစိတ် ချုပ်ပြီးနောက် ဇောစော ချိန်ရောက်လတ်သော် ကာမတရားဖြစ်သောရူပါရုံကို ကာမဇောကသာ အာရုံပြုနိုင်၏။ [အာရုမ္မဏသင်္ဂဟ ကြည့်ပါ။] ထို့ကြောင့် ကာမဇော တခုယုတ် သုံးဆယ်တွင် တပါးပါးသော ဇောသာ စောနိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ဇောသည်၊ လဒ္ဓပစ္စယံ–ရအပ်သော ယောနိသော မနသိ-ကာရ စသော အကြောင်းရှိသည်ဖြစ်၍၊ ယောဘုယျန–မျှားသောအားဖြင့်၊ သတ္တက္ခတ္တုံ–ခုနစ်ကြိမ်၊ ဇဝတိ–အဟုန်ပြင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ဝါ–စောဟု။

ဇဝနာနုဘန္ဓာနိ–ဇောသို့ အစဉ်လိုက်ကုန်သော၊ ဒွေ–နှစ်ကြိမ်ကုန်သော၊ တဒါရမ္မဏပါကာနိစ–တဒါရုံ ဝိပါက်စိတ်တို့သည်လည်း၊ ယထာရဟံ–သင့်တော်အလိုက် ထိုက်သည်

လဒ္ဓပစ္စယံ။ ။ထိုသို့ စောရှာ၌လည်း မိမိဆိုင်ရာ အကြောင်းအား လျော်စွာ စောကြသည်၊ "ယောနိသော မနသိကာရ (အသင့် အတင့် နှလုံးသွင်းမှု) ဟူသော အကြောင်းရှိလျှင် ကုသိုလ်ဇောတပါးပါး စော၏၊ အယောနိသော မနသိကာရ (မသင့် မတင့် နှလုံးသွင်းမှု) ဟူသော အကြောင်းရှိလျှင် အကုသိုလ်ဇော တပါးပါး စော၏၊ အနုသယကင်းသော ရဟန္တာ သန္တာန်ဖြစ်လျှင် ကြိယာဇော တပါးပါး စော၏"ဟူလို။

ယေဘုယျန သတ္တက္ခတ္တုံ။ ။ထိုကဲ့သို့ အခွင့်ရသော ဇောသည် စိတ်တမျှိုးတည်းက ၇-ကြိမ် ထပ်၍ဖြစ်၏၊ "၇-ကြိမ်"ဟူသော စကားကို လည်း ၇-ကြိမ် အဖြစ်မျှားသောကြောင့် ယေဘုယျနည်း အားဖြင့် ဆိုသည်၊ ပကတိ ရိုးရာ အခါ၌ပင် ၆-ကြိမ်စောသော အရာလည်း အနည်းငယ် ရှိနိုင်သေး၏၊ ထိုကြောင့် "ကာမာဝစရ ဇဝနာနိ သတ္တက္ခတ္တုံ ဆက္ခတ္တုံ၊ မေဝ ဝါ ဇဝန္တီ"ဟု မိန့်ဦးလတ္တံ့၊ စုတေခါနီး အခါ, တွေ့ဝေ မိန်းမောရာ အခါတို့၌ ၅-ကြိမ်မျှ စောသော အရာလည်း ရှိသေး၏။

[ဆောင်] ပင်ကိုယ်ရိုးရာ, ချိန်အခါဝယ်, ခြောက်ကြိမ်သာလည်း, စောသတည်းတဲ့၊ တနည်း စုတေ, နီးသူတွေနှင့်, တွေ့ဝေ သူ့တွက်, ငါးကြိမ်ဖက်သဖြင့်, သတ္တက္ခတ္တုံ, မြဲမကြုံသည်, ယေဘုယျနည်း မှတ်လေလော။

အားလျော်စွာ၊ ပဝတ္တန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ တတော–ထို ဒုတိယ တဒါရုံမှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ ဘဝင်ပါတော–ဘဝင်ကျခြင်း သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၅။ ဇောဝတာ–ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော အစဉ် ဖြင့်၊ (ပရိပူရေန္တိ-မှာ စပ်၊) စုဒ္ဒသ–တဆဲ့လေးကြိမ်ကုန် သော၊ ဝီထိစိတ္တာ၊ ပ္ပါဒါ–ဝီထိစိတ္တာ၊ ပ္ပါဒ်တို့ရင်း၊ ဒ္ဝေ–နှစ်ကြိမ် ကုန်သော၊ ဘဝင်္ဂစလနာနိ–ဘဝင်္ဂစလနတို့ရင်း၊ [ဘဝင်္ဂ-ပစ္ဆေဒကိုလည်း ဘဝင်္ဂစလန-ဟု ဆိုသည်၊] ပုဗ္ဗေ–ရှေးဦး

ဇဝနာနု ၊ပေ၊ တဒါရမ္မဏ ပါကာနိ—ရေညာသို့ဆန်၍ သဘော်ခုတ်သွားရာ၌ အောက် အကြေသို့ စီးဆင်းနေသော ရေ အယဉ်သည် သဘော်နောက်သို့ အနည်းငယ်နှုန်းကာလမျှ ဆန့်တက်လိုက်သွားသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဇောအဆုံးတွင် ဘဝင်ကျထိုက် သော်လည်း ဘဝင် မကျသေးဘဲ တဒါရုံကိစ္စ တပ်လျက် ဝိပါက်စိတ် (မဟာဝိပါက် ၈ သန္တီရဏ ၃-တွင်) တမျိုးမျိုးသည် ၂-ကြိမ် ထပ်၍, ဇောနောက်သို့ လိုက်ပါ သွားလေသည်။ [ဇောနှင့် သဘော်, ဘဝင် အယဉ်နှင့် ရေအယဉ်, တဒါရုံ ၂-ကြိမ်ဖြစ်လျက် ဇောနောက်သို့ လိုက်မှုနှင့် သဘော်နောက်သို့ ရေ အယဉ်လိုက်မှု တူသည်။]

တတောပရံ ဘဝင်ပါတော— ဒုတိယ တဒါရုံ ချုပ်ပြီးနောက် ဝီထိ စိတ်အစဉ်ကုန်သဖြင့် ဘဝင်ဘက်သို့ စိတ်အစဉ် ကျလေ၏။ [ဝီထိ စိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ထထကြွကြွ ဗျာပါရရှိသဖြင့် မြင့်မောက် ကြွ တက်သကဲ့သို့ ထင်ရ၏၊ ဘဝင်အစဉ်ဖြစ်ပုံကား ငြိမ်သက်လှသဖြင့် အောက်ကျနိမ့်ရှိုင်းသကဲ့သို့ ထင်ရ၏၊ ထို့ကြောင့် ဘဝင်စိတ်အစဉ်၏ ဖြစ်ခြင်းကို "ဘဝင်ပါတ=ဘဝင်ကျခြင်း"ဟု ဆိုသည်။]

၅။ ဇောဝတာ၊ပေ၊ပရိပူရေန္တိ—ရူပါရုံ ဥပါဒ်သည်မှစ၍ ရေတွက်လျှင် စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက် ပြည့်ခဲ့ပြီ၊ ပါဋိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

ကပင်လျှင်၊ အတိတက်-လွန်နှင့်ပြီးသော၊ ကေစိတ္တက္ခဏ-တခုသော စိတ္တက္ခဏရင်း၊ ဣတိ ကတ္တာ-ဤသို့ပြု၍၊ သတ္တ-ရသ စိတ္တက္ခဏာနိ-၁၇-ချက်သော စိတ္တက္ခဏတို့သည်၊ ပရိ-ပူရေန္တိ-ပြည့်ကုန်၏၊ တတော-ထိုသို့ ၁၇-ချက်ပြည့်ခြင်း ကြောင့်၊ နိရုဇ္ဈတိ-ချုပ်၏၊ တေ အာရမ္မဏံ-ဤအာရုံသည်၊ အတိမဟန္တံ နာမ-အတိမဟန္တ မည်သော၊ ဂေါစရံ-အာရုံတည်း။ [တတောပရံ-ဟု တတောနောက်၌ ပရံ ရှိသည်ကား အပို။]

တတော၊ပေ၊နိရုဇ္ဈတိ—ရုပ်တို့မည်သည် စိတ္တက္ခဏ ၁၇-ချက်သာ အသက်ရှည်ရကား ဥပါဒ်ခဲ့သော ရူပါရုံသည်လည်း ၁۷-ချက် အသက်ပြည့်ခြင်းကြောင့် ချုပ်ရတော့သည်။

အာရမ္မဏမေတံ အတိမဟန္တံနာမ—စိတ္တက္ခဏတကြိမ် အလွန်တွင် ထင်လာသည်မှ စ၍ ရေတွက်လျှင် စိတ္တက္ခဏ ၁၆-ချက်ခန့် ကြာသော အာရုံသည် အသက် အရှည်ဆုံး ဖြစ်၏၊ သည်ထက် အသက်ရှည်သော အာရုံ မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ဤ ရူပါရုံသည် "အတိမဟန္တာရုံ" အမည်ရလေသည်။

ဝိထိပုံအတွက် မှာထားချက်။ ။ ဤ သင်္ဂြိဟ်ကျမ်း အဆိုအတိုင်း တိုက်ရိုက် နားလည်သင့်သော ဝိထိမျှားကို အကျဉ်းချုပ်မျှ နားလည်အောင် လေ့လာကြရာ၏၊ ဝိထိပုံ၌ "တီ-နဒ" ဤသို့ စသော ပုံစံမျှားကိုပြုထား၏၊ တီ=အတီတဘဝင်၊ နဒ=ဘဝင်စလန၊ ဒ=ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ၊ ပ=ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ စ=စက္ခုဝိညာဏ်၊ သံ=သမ္ပဋိစ္ဆိန်း၊ ဏ=သန္တီရဏ၊ ဝု=ဝုဋ္ဌော၊ ဇ=ဇော၊ တ=တဒါရုံ၊ ဘ=ဘဝင် ဟု အတိုချုပ်ရေးထားသည် ဟု မှတ်၊ သူည မည်သည် ကင်းဆိတ်ခြင်း ဘာမျှ မရှိခြင်း ဟူသော

အနက်ကိုပြ၏၊ ခဏဟူသော ကာလအတိုကလေးလည်း အထင်အရှား ဘာမျှမရှိ၊ ထို့ကြောင့် "ဝ၀ဝ"ဤသို့ ပြထားသော သုည ၃-လုံးဖြင့် ထိုထိုစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ ဌီခဏ ဘင်ခဏကို အစဉ်အတိုင်း ပြသည်။

နှုတ်တက်ဆောင်ရန်

ဆိုရိုး။ ။တဒါရုမ္မဏဝါရ, စက္ခုဒ္ဒါရိက အတိမဟန္တ္ဘာရံဝိထိ ဖြစ်ဟန်ကား ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်ကြသည်မှ စ၍ အတိတဘဝင် တချက်အလွန်တွင် စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံထင်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့်, ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ, ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိန်း, သန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော, ဇော ခုနစ်ကြိမ်, တဒါရုံ နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီးလျှင် ရူပါရုံ စက္ခုပသာဒတို့ တဆယ့်ခုနစ်ချက် ရုပ်သက်စေ့ရကား ဒုတိယတဒါရုံ၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ ချုပ်ခြင်းရှိသော ဝိထိသည် "တဒါရုမ္မဏဝါရ စက္ခုဒ္ဒါရိက အတိမဟန္တ္ဘာရုံ ဝိထိ"မည်၏၊ ထို့နောက် ဘဝင် ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။ [တဒါရုံ အဆုံးရှိသော စိတ်အကြိမ်ကို "တဒါရုမ္မဏဝါရ"ဟု ခေါ်သည်။]

ဝိထိပုံ

တိ	နှ	ဒ	"ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	
○○○	○○○	○○○	○○○	○○○	○○○	○○○	○○○	
ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	တ	တ"
○○○	○○○	○○○	○○○	○○○	○○○	○○○	○○○	○○○

ဤ" "အတွင်းရှိ စိတ်များသာ ဝိထိစိတ် ဖြစ်သည်၊ အပြင်ဘက် စိတ်များကား ဘဝင်စိတ်ချည်းတည်း၊ "ဒ္ဒါရဝိမုတ္တာနဉ္စ ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂစုတိသင်္ခါတာနံ" စသော အာရမ္မဏသင်္ဂဟကိုထောက်၍ ဘဝင်စိတ်များသည် ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် ၃-ပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြုသည်ဟုမှတ်၊ "စက္ခုဒ္ဒါရိကစိတ္တာနံ သဗ္ဗေသံပိ ရူပမေव အာရမ္မဏံ, တဒ္ဓ ပစ္စုပ္ပန္နံ"ကို ထောက်၍ ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း အစ တဒါရုံအဆုံးရှိသော

ဝိထိစိတ်အားလုံး သည် ထင်လာသော ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံကို အာရုံပြုသည်ဟု မှတ်ပါ၊ "တတ္ထ ပဋ္ဌဝိညာဏမေဝတုယောဃေ၊ ပဋ္ဌပသာဒဝတ္ထူနိ နိဿာ ယေဝ ပဝတ္တန္တိ"ကို ထောက်၍ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်ကို မှီသည်ဟု မှတ်ပါ၊ ဘဝင်နှင့်တကွ ကြွင်းသော စိတ်အားလုံးကား မိမိ ရှေကစိတ်နှင့်ပြိုင်၍ ဖြစ်သော ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုချည်း မှီကြသည်၊ ဝတ္ထုသင်္ဂဟကိုထောက်ပါ၊ သည်ထက် နက်နဲစွာ စိစစ်ဘွယ်ကို ဘာသာ ဋီကာ ဝိထိဆိုရိုးနှင့် သုံးချက်စု အဓိပ္ပါယ်တို့၌ စိစစ်ထားပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) "ခဏဘွယ"ဟူရာ၌ ခဏ ဟူသည် အဘယ်နည်း။

(ခ) အဘယ်ကို ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ဟု အသီးအသီး ခေါ်သနည်း။

(ဂ) ဥပါဒ်နှင့် ဥပါဒ်ခဏကို ခွဲခြားပြပါ။

(ဃ) စိတ်တခု တခုသည် အသက်မည်မျှ ရှိသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(င) လက်ဖျောက်တချက်တီးရာ ကာလ၌ စိတ်ပေါင်းမည်မျှ ဖြစ်ချုပ်နိုင်သနည်း။

(စ) ရူပ်သည် အသက်မည်မျှ ရှည်သနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(ဆ) ရူပ်၏ ဌီခဏသည် ခဏကြီးအားဖြင့် မည်မျှ, ခဏငယ် သက်သက် အားဖြင့် မည်မျှကြာသနည်း။

(ဇ) အဘယ်ကို ပဋ္ဌဒ္ဓါရဝိထိဟု ခေါ်သနည်း။

(စျ) ရူပါရုံစသည်တို့ စက္ခုစသော ၅-ဒ္ဒါရ၌ ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ခြင်း ထင်နိုင်သလော, ဘယ်အခါကျမှထင်နိုင်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(၉) ရူပါရုံမထင်မီ လွန်ပြီးသော ဘဝင်ကို အဘယ့်ကြောင့် အထိတ ဘဝင်ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(၄) ဘဝင်စိတ်၏ ဘယ်ပုံဖြစ်မှုကို "ဘဝင်လှုပ်သည်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(၅) ဒုတိယဘဝင်စလနကို အဘယ့်ကြောင့် "ဘဝင်ပုံပ္ဆေဒ"ဟု ခေါ်ကြသနည်း။

(၃) ယံကိဉ္စိ လဒ္ဓပစ္စယံ အရ အဘယ်အကြောင်းရှိလျှင် အဘယ်ဇော စောသနည်း။

(၆) ယေဘုယ္ယေန သတ္တာနုတ္တိ ပါဠိ၌ အဘယ်ကိုရည်ရွယ်၍ ယေဘု ယျေန သဒ္ဒါကို ဆိုသနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(၈) တဒါရုံဝိပါက်စိတ်၏ ဇောနောက်သို့ လိုက်ပုံကို ဥပမာ ပြုပါ။

(တ) အတိမဟန္တာရုံသည် ထင်ပြီးသည်မှ စ၍ ချုပ်သည့် တိုင်အောင် ရေတွက်လျှင် စိတ္တာနုဇာ မည်မျှ အသက်ရှည်သနည်း။

(ထ) အဘယ်ကို "တဒါရမ္မဏဝါရ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ တဒါရမ္မဏဝါရ စကြဒ္ဒါရိက အတိမဟန္တာရုံဝိထိဆိုရိုးကို ပြုပါ။

(၁) ဝိထိစိတ်တို့သည် အဘယ်ကို အာရုံပြု၍ ရှေ နောက် ဘဝင်တို့က အဘယ်ကို အာရုံပြုသနည်း။

(၀) စကြဒ္ဒါဝိညာဉ်သည် အဘယ်ဝတ္ထုကိုမှီ၍ ကြင်းစိတ်များက အဘယ် ကို မှီသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

မဟာန္တာရုံဝိထိ။ ။ပန – အဘ္ဘိတပါးကား၊ ယာဝ တဒါရမ္မ-ဏုပ္ပါဒါ – တဒါရုံ နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ရာ ခဏတိုင်အောင်၊ အပ္ပဟောန္တာတိတက် – တည်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သည်ဖြစ်၍ လွန်ခဲ့ပြီးသည်၊ (ဟုတ္စာ – ၍၊) အာပါတံ – ရှေးရှုကျခြင်းသို့၊ ဝါ–ထင်ခြင်းသို့၊ အာဂတံ–သော၊ အာရမ္မဏံ–သည်၊ မဟန္တံနာမ – မဟန္တာရုံမည်၏၊ တတ္ထ – ထို မဟန္တာရုံ ဝိထိ၌၊ ဇဝနာဝသာနေ – ဇော၏ အဆုံး၌၊ ဘဝင်ပါတောဝ–ဘဝင်ကျခြင်းသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ·ဖြစ်၏၊ တဒါရမ္မဏုပ္ပါ·ဒေါ – တဒါရုံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ – မရှိ။

ဇဝနဝါရ, စက္ခုဒ္ဒါရိက, မဟန္တာရုံဝိထိ။ ။ယာဝ တဒါရမ္မဏုပ္ပါဒါ ကို အပ္ပဟောန္တ၌ စပ်၊ "တဒါရုံ ဖြစ်ရာ ခဏတိုင်အောင် ၌ အခိုက်၌ တည်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်"ဟူလို။

အပ္ပဟောန္တာတိတက— [**အပ္ပဟောန္တ** = **မစွမ်းနိုင်သည် ဖြစ်၍ အတိတက**=**လွန်သည်**၊]**စက္ခုပသာဒ၌ မထင်နိုင်သေးဘဲ လွန်ခဲ့သည်ကို "လွန်"ဟု ဆိုသည်။**

ဆက်ဦးအံ့—**အတိမဟန္တာရုံလည်း ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ခြင်း မထင်နိုင်သေးဘဲ စိတ္တက္ခဏ တချက်ခန့် လွန်ခဲ့၏၊ သို့သော် ထို အတိမဟန္တာရုံ၏ လွန်ခြင်းသည် တဒါရုံ ၂-ကြိမ် ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် တည်နေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော "ပဟောန္တာတိတက"တည်း၊ ဤမဟန္တာရုံ၏ လွန်ခြင်းကား တဒါရုံ ၂-ကြိမ် ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် တည်နေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော "အပ္ပဟောန္တာတိတက"တည်း။**

မဟန္တာရုံ ၂-မျိုး။ ။**ထို့ကြောင့် ဤ မဟန္တာရုံသည် စိတ္တက္ခဏ ၂-ချက် ၃-ချက်ခန့် လွန်ပြီးမှ စက္ခုပသာဒ၌ ထင်နိုင်သည်၊ ဇော ၇-ကြိမ်**

တိုင်အောင် တည်နေရဦးမည် ဖြစ်ရကား ၃-ချက်ခန့်ထက် ပို၍လည်း မလွန်သင့်၊ ဤသို့ စိတ္တက္ခဏ ၂-ချက်လွန်ပြီးမှ ထင်နိုင်သောကြောင့် ထင်သည်မှစ၍ ရေတွက်လျှင် စိတ္တက္ခဏ ၁၅-ချက်ခန့် အသက်ရှည်ရကား အတိမဟာန္တာရုံလောက် စိတ္တက္ခဏ မမျှားချေ၊ ထို့ကြောင့် အတိသဒ္ဒါမပါဘဲ "မဟာန္တာရုံ"ဟု အမည်ရသည်၊ ဤစကားအရ-အတီတဘဝင် ၂-ချက်လွန်သော ပဌမ မဟာန္တာရုံဝိထိ, ၃-ချက်လွန်သော ဒုတိယမဟာန္တာရုံ ဝိထိဟု မဟာန္တာရုံဝိထိ ၂-မျိုးရှိကြောင်း သိသာပြီ။

ပဌမ မဟာန္တာရုံဝိထိ ဆိုရိုး။ ။ပဌမ မဟာန္တာရုံဝိထိ ဖြစ်ဟန်ကား— ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်ကြသည်မှစ၍ အတီတဘဝင် နှစ်ကြိမ်အလွန်တွင် စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံထင်ခြင်းသို့ရောက်သဖြင့် ဘဝင်စလန [ရှေအတိုင်း] ဝုဋ္ဌော, ဇော ၇-ကြိမ် ဖြစ်ပြီးလျှင် ဘဝင်တကြိမ် အကျတွင် ရူပါရုံ စက္ခုပသာဒတို့ ၁၇-ချက် ရုပ်သက်စေ့ရကား ပဌမ ဘဝင်၏ ဘင်နှင့် ပြိုင်၍ ချုပ်ခြင်းရှိသော ဝိထိသည် ပဌမ မဟာန္တာရုံ ဝိထိမည်၏၊ ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်လေသည်။

ဝိထိပုံစံ

တီ	တီ	နု	ဒ	"ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo
ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ"	ဘ	
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	

ဒုတိယမဟာန္တာရုံဝိထိလည်း မထူးပြီ၊ အတီတဘဝင် ၃-ချက် လွန်ပြီးမှ ထင်၍ သတ္တမဇော၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်လျက် ရူပါရုံ စက္ခုပသာဒတို့ ချုပ်ကြသည်၊ ဝိထိပုံစံကိုလည်း ရေးပြပါလေ၊ ဤဝိထိစိတ်၏ အာရုံပြုပုံနှင့်မှီရာ ဝတ္ထုကို အတိမဟာန္တာရုံအတိုင်း သိပါ။

ပရိတ္တာဝရုံဝိထိ။ ။ယာဝ ဇဝနုပ္ပါဒါပိ – ဇောခုနစ်ကြိမ် ဖြစ်ရာ
ကာလ တိုင်အောင်လည်း၊ အပ္ပဟောန္တာ-
တိတက်– သည်၊ (ဟုတ္တာ–၍၊) အာပါတ်– သို့၊ အာဂတ်–
သော၊ အာရမ္မဏ်–သည်၊ ပရိတ္တံနာမ–ပရိတ္တာရုံ မည်၏၊
တတ္ထ–ထို ပရိတ္တာရုံဝိထိ၌၊ ဇဝနံပိ–ဇော၏လည်း၊ အနုပ္ပဇ္ဇိ-
တ္တာ–မဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ဒုတ္တိက္ခတ္တုံ–နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်၊
ဝေါဋ္ဌပနမေဝ–ဝုဋ္ဌောစိတ်သည်သာလျှင်၊ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏၊
တတော–ထို ဝုဋ္ဌောမှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ ဘဝင်္ဂ ပါတောဝ–
ဘဝင်ကျခြင်းသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

ဝေါဋ္ဌပနဝါရ, စက္ခုဒ္ဒါရိက, ပရိတ္တာဝရုံဝိထိ။ ။စက္ခု ပသာဒ၏ အားသေးမှု, ရူပါရုံ၏ သေးငယ်မှုမှားမှု, အချောင်အလင်း၏ညံ့ဖျင်းမှု၊ ဤ အကြောင်းစုတွင် ၂-ခု သော်၎င်း ၃-ခုသော်၎င်း စုံ၍ နေခြင်းကြောင့် ဇော ၇-ကြိမ် ဖြစ်သည့်တိုင်အောင်ပင် တည်နေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော လှုန်ခြင်းရှိ၍ ထင်လာသော အာရုံကို "ပရိတ္တာရုံ"ဟု ဆိုသည်၊ "ထင်သည်မှ စ၍ ရေတွက်လျှင် မဟန္တာရုံလောက် မမျှားနည်းပါးသော စိတ္တက္ခဏ အသက်ရှိသော အာရုံ"ဟူလို။

ဆက်ဦးအုံ့။ ။"ဇော ၇-ကြိမ် ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် မစွမ်းနိုင်"ဟု ဆိုသဖြင့် အနည်းဆုံး စိတ္တက္ခဏ ၄-ချက်ခန့် လှုန်ပြီးမှ ထင်လာကြောင်း သိသာပြီ၊ ဝုဋ္ဌော ၂-ကြိမ် ဖြစ်ရဦးမည် ဖြစ်သောကြောင့် စိတ္တက္ခဏ ၉-ချက်ထက် ပို၍လည်း မလွန်သင့်။

ဒုတ္တိက္ခတ္တုံ ဝေါဋ္ဌပနမေဝ—ဇောစောခင့်မရလျှင် ဝုဋ္ဌောစိတ်သည်ပင် ဇောတု ဇောယောင်ဖြင့် နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်ထပ်လျက် ဖြစ်ခင့်ရှိသည်။

အခြေပြု သင်္ဂြိဟ် ၁၄—ပ-မ-ဗ-သ-စ

၁။ စိတ္တက္ခဏ ၄-ချက်ခန့် လွန်ပြီးမှထင်လာ၍ တတိယဝုဋ္ဌောနောက် စတုတ္ထ ဘဝင်နှင့်ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်းရှိသော ဝီထိ။

၂။ ၅-ချက်ခန့် လွန်ပြီးမှ ထင်လာ၍ တတိယဘဝင်၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်းရှိသော ဝီထိ။

၃။ ၆-ချက်ခန့် လွန်ပြီးမှ ထင်လာ၍ ဒုတိယဘဝင်၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်းရှိသော ဝီထိ။

၄။ ၇-ချက်ခန့် လွန်ပြီးမှ ထင်လာ၍ ပဌမဘဝင်၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်းရှိသော ဝီထိ။

၅။ ၈-ချက်ခန့် လွန်ပြီးမှ ထင်လာ၍ တတိယဝုဋ္ဌော၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်းရှိသော ဝီထိ။

၆။ ၉-ချက်ခန့် လွန်ပြီးမှ ထင်လာ၍ ဒုတိယဝုဋ္ဌော၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်းရှိသော ဝီထိ။

ဝုဋ္ဌော။ ။ဤသို့ ပရိတ္တာရုံဝီထိ ၆-မျိုး ရှိသင့်၏၊ ဆဋ္ဌ ပရိတ္တာရုံဝီထိ မှတပါး အခြားဝီထိများ၌ ဝုဋ္ဌော ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ် အလိုရှိသလို ချခွင့်ရှိ၏၊ ဝုဋ္ဌော ၂-ကြိမ်ချလျှင် နောက်၌ ဘင်တကြိမ် တိုးပေးရမည်။

ပဌမ ပရိတ္တာရုံ ဝီထိဆိုရိုး။ ။ပဌမပရိတ္တာရုံဝီထိ ဖြစ်ဟန်ကား— ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပသာဒတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်ကြသည်မှ စ၍ အတီတဘဝင် ၄-ကြိမ်အလွန်တွင် စက္ခုပသာဒ၌ ရူပါရုံ ထင်ခြင်းသို့ရောက်သဖြင့် ဘဝင်် စလန်,[ရှေ့အတိုင်းဆို]ဝုဋ္ဌော ၃-ကြိမ်ဖြစ်ပြီးလျှင် ဘင် ၄-ကြိမ်အကျတွင် ရူပါရုံ စက္ခုပသာဒတို့ တဆယ့်ခုနစ်ချက် ရုပ်သက်စေ့ရကား စတုတ္ထဘင်၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ ချုပ်ခြင်းရှိသောဝီထိသည် ပဌမပရိတ္တာရုံ ဝီထိမည်၏၊ ထို့နောက် ဘင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထ ပဉ္စမ ဆဋ္ဌဝီထိများ၏ ဆိုရိုးကိုလည်း ဤနည်းမှီးပါ၊ ဝီထိပုံစံကို နောက်အတိပရိတ္တာရုံ ဝီထိခဏ်းကျမှပေါင်းရှုပြအံ့။

အတိပရိတ္တာဝရုံဝိထိ။ ။ပန–အဘ္ဘိတပါးကား၊ ယာဝ ဝေါဌပ-
နုပ္ပါဒါစ–ဝုဋ္ဌော ၂-ကြိမ်ဖြစ်ရာ ကာလ
တိုင်အောင်လည်း၊ အပ္ပဟာနဋ္ဌာတိတက်–သည်၊ (ဟုတ္ဌာ–
၍၊) အာပါတံ–သို့၊ အာဂတံ–သော၊ နိရောဓသန္နံ–နီးကပ်
သော ချုပ်ခြင်းရှိသော၊ (ချုပ်လုခါနီး ဖြစ်သော၊) အာရမ္မ-
ဏံ–သည်၊ အတိပရိတ္တံ နာမ–အတိပရိတ္တာဝရုံ မည်၏၊ တတ္ထ–
ထိ အတိပရိတ္တာဝရုံ ဝိထိ၌၊ ဘဝင်္ဂစလနမေဝ– ဘဝင်လှုပ်ရုံသာ
လျှင်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ ဝိထိစိတ္တုပ္ပါဒေါ–ဝိထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်
ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ–မရှိ။

မောဃဝါရ, အတိပရိတ္တာဝရုံ။ ။[မောဃ = ယုတ်လျော့သည်၊ ဝိထိစိတ်မှ ယုတ်လျော့၍ ဘဝင်လှုပ်ရုံမျှဖြစ်သော စိတ်အကြိမ်ကို "မောဃဝါရ"ဟု ဆိုသည်။] စက္ခုပသာဒ၏ အလှန်အလွန် ဒေါသေးမှုစသော အကြောင်းတို့ကြောင့် ဝုဋ္ဌော ၂-ကြိမ်ဖြစ်သည့်တိုင်အောင်ပင် တည်နေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော လွန်ခြင်းရှိ၍ ထင်လာသော အာရုံကို "အတိပရိတ္တာဝရုံ"ဟု ခေါ်သည်၊ "ထင်ပြီးသည်မှစ၍ ရေတွက်လျှင် ပရိတ္တာဝရုံအောက် နည်းပါးသော စိတ္တက္ခဏ အသက်ရှိသောအာရုံ" ဟူလို။ [အတိ = အလှန် + ပရိတ္တ = နည်းသော စိတ္တက္ခဏ အသက်ရှိသော + အာရုံ။]

ဆက်ဦးအုံ — "ဝုဋ္ဌော ၂-ကြိမ်ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် မစွမ်းနိုင်"ဟု ဆိုသဖြင့် အနည်းဆုံး စိတ္တက္ခဏ ၁၀-ချက်ခန့် လွန်ပြီးမှ ထင်လာကြောင်း သိသာပြီ၊ "ဘဝင်္ဂစလနမေဝ" အရ ဘဝင်လှုပ်ရဦးမည် - ဟု ဆိုသောကြောင့် စိတ္တက္ခဏ ၁၅-ချက်ခန့်ထက်ပို၍ မလွန်သင့်ဟု ရှေးက ယူကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။ဤအတိပရိတ္တာဝရုံကို အာရုံပြု၍ ဝိထိစိတ် မဖြစ်သောကြောင့် "အတိပရိတ္တာဝရုံဝိထိ"ဟုပင် မခေါ်ဝေါ်ထိုက်၊ သို့သော် "မိန်းမမြုံ့မသား"ဟူသကဲ့သို့ ဥပစာတင်စား၍ "အတိပရိတ္တာဝရုံဝိထိ"ဟု ဝိထိနာမည်တပ်ရတော့သည်။

အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ အပြား

၁။ စိတ္တဇာတ္ဓာ ဆယ်ချက်လွန်ပြီးမှ ထင်လာ၍ ဘင် နှစ်ကြိမ်လုပ်ပြီးလျှင် ပဋ္ဌမဘဝင်၏ ဘင်နှင့် ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်း ရှိသော ပဌမ အတိပရိတ္တာရုံ ဝိထိ။

၂။ ၁၁-ချက်လွန်မှ ထင်လာ၍ စတုတ္ထဘင်နှင့် ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်း ရှိသော ဒုတိယ အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ။

၃။ ၁၂-ချက်လွန်မှ ထင်လာ၍ တတိယဘင်နှင့် ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်း ရှိသော တတိယ အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ။

၄။ ၁၃-ချက်လွန်မှ ထင်လာ၍ ဒုတိယဘင်နှင့် ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်း ရှိသော စတုတ္ထ အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ။

၅။ ၁၄-ချက်လွန်မှ ထင်လာ၍ ပဌမဘင်နှင့် ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်း ရှိသော ပဉ္စမ အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ။

၆။ ၁၅-ချက်လွန်မှ ထင်လာ၍ ဒုတိယ ဘဝင်စလနနှင့် ပြိုင်လျက် ချုပ်ခြင်းရှိသော ဆဋ္ဌ အတိပရိတ္တာရုံ ဝိထိ။ ။ဤသို့ ရှေးဆရာတို့ အလိုအားဖြင့် အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ ၆-မျိုးရှိ၏။

ပဌမ အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ ဆိုရိုး။ ။ပဌမ အတိပရိတ္တာရုံ ဝိထိ ဖြစ်ဟန်ကား — ရူပါရုံနှင့် စက္ခုပဒသာတို့ ရှေးရှုအတူ ဥပါဒ်ကြသည်မှ စ၍ အတီတဘဝင် ဆယ်ကြိမ် အလွန်တွင် ရူပါရုံထင်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် ဘဝင်စလန နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက်, ဝိထိစိတ်မဖြစ်ဘဲ ဘဝင်ဆက်၍ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပဌမဘင် အကျ၌ ရူပါရုံ စက္ခုပသာဒတို့ ၁၇-ချက် ရုပ်သက်စေ့ရကား ဒုတိယ ဘဝင်စလန နောင် ပဋ္ဌမဘင်၏ ဘင်နှင့်ပြိုင်၍ ချုပ်ခြင်း ရှိသော ဝိထိသည် ပဌမ အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ မည်၏၊ ထို့နောက်လည်း ဘဝင်ဆက်၍ ဖြစ်သတည်း။

ပဌမ ပရိတ္တာရုံ ဝိထိပုံ

တိ	တိ	တိ	တိ	နဒ		"ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဝု	ဝု"	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	oɔo

ဆဋ္ဌ ပရိတ္တာရုံ ဝိထိပုံ

တိ	တိ	တိ	တိ	တိ	တိ	တိ	တိ	တိ	နဒ		"ပ	စ	သံ	ဏ	ဝု	ဝု"	
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	oɔo

ပဌမ အဘိပရိတ္တာရုံ ဝိထိပုံ

တိ	တိ	ကိ	တိ	တိ	တိ	တိ	တိ	တိ	တိ	နနဒ		ဘ	ဘ	ဘ	ဘ	ဘ	
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ɔoo

ကြွင်းသော ဝိထိပုံများကို ဤနည်းမှီး၍ သိနိုင်လောက်ပြီ။

နိဂုံးချုပ်။ ။ဣစ္ဆေဝံ – ဤ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ စက္ခု-ဒ္ဒါရေ – စက္ခုဒ္ဒါရဏင်း၊ တထာ – ထို့အတူ၊ သောတဒ္ဒါရာဒီသုစ – သောတဒ္ဒါရ အစရှိသည်တို့ဏင်း၊ ဣတိ–သို့၊ သဗ္ဗထာပိ – အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ ပဋ္ဌ-ဒ္ဒါရေ – ပဋ္ဌဒ္ဒါရဏ်၌၊ တဒါရမ္မဏ ဇဝန ဝေါဋ္ဌပန မောဃဝါရ သင်္ခါတာနံ – တဒါရမ္မဏဝါရ, ဇဝနဝါရ, ဝေါဋ္ဌပနဝါရ, မောဃ-ဝါရ ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ စတုန္နံ – လေးပါးကုန်သော၊ ဝါရာနံ – ဝါရတို့၏၊ ယထာက္ကမံ – အကြင်အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊ အာဝရမ္မဏဘူတာ – အာရုံဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဝိသယပ္ပဝတ္တိ – အာရုံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို၊ စတုဓာ – လေးပါးပြား၏ဟူ၍၊ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ – သိထိုက်၏။

နိဂုံးချုပ်။ ။"ဣစ္ဆေဝံ စက္ခုဒ္ဒါရေ"ကား "တသ္မာ ယဒိ ဧကစိတ္တက္ခ-ဏာတိတက်"မှစ၍ "နတ္ထိ ဝီထိစိတ္တုပ္ပါဒေါ" တိုင်အောင် စကားစုကို ပြန်၍ အုပ်ဖုံးသော စက္ခုဒ္ဒါရအတွက် နိဂုံးစကားတည်း၊ "တထာ သောတဒ္ဒါရာဒီသုစ"ကား စက္ခုဒ္ဒါရကဲ့သို့ သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ဒ္ဒါရတို့၌လည်း "အာရုံ၏ဖြစ်ပုံ ဝိသယပ္ပဝတ္တိကို သိပါလေ"ဟု ညွှန်ပြ သော နိဒဿန စကားတည်း၊ "ဣတိ သဗ္ဗထာ ပဋ္ဌဒ္ဒါရေ" စသည်ကား ငါးဒ္ဒါရလုံးအတွက် ဝိသယပ္ပဝတ္တိကို အုပ်ဖုံးသော အပေါင်းနိဂုံး စကား ပင်တည်း။

	စတုန္နံ ဝါရာနံ	**ယထာက္ကမံ**	**အာဝရမ္မဏဘူတာ**
၁။	တဒါရမ္မဏဝါရ၏	အာရုံ....	အတိမဟန္တာရုံ
၂။	ဇဝနဝါရ၏	အာရုံ....	မဟန္တာရုံ
၃။	ဝေါဋ္ဌပနဝါရ၏	အာရုံ....	ပရိတ္တာရုံ
၄။	မောဃဝါရ၏	အာရုံ....	အတိပရိတ္တာရုံ

ဝိထိစိတ်သရုပ် ရေတွက်ခြင်း ပဋ္ဌဒ္ဓါရေ – ပဋ္ဌဒ္ဓါရဋ္ဌ၊ ယထာရဟံ – ဒ္ဓါရ အာရုံအလိုက် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ဝိထိစိတ္တာနိ – ဝိထိစိတ်တို့သည်၊ သတ္တော – ခုနစ်ပါးတို့သောတည်း၊ စိတ္တုပ္ပါဒါ – စိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်၊ စတုဒ္ဒသ – တဆယ့်လေးပါးတို့တည်း၊ ဝိတ္ထာရာ – အကျယ်အားဖြင့်၊ စတုပညာသ – ၅၄-ပါးတည်း။

ဝိထိပေါင်း။ ။စက္ခုဒ္ဒါရဋ္ဌ အတိမဟန္တာရုံ ၁-မျိုး, မဟန္တာရုံ ၂-မျိုး, ပရိတ္တာရုံ ၆-မျိုး, အတိပရိတ္တာရုံ ၆-မျိုးအားဖြင့် ၁၅-မျိုး ရှိသကဲ့သို့ သောတဒ္ဒါရစသည်တို့ဋ္ဌလည်း ၁၅-မျိုးစီရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ၅-ဒ္ဒါရကိုတည်, အာရုံ ၁၅-ဖြင့် မြှောက်၍ ပဋ္ဌဒ္ဓါရဝိထိပေါင်း ၇၅-ရှိ၏ဟု ရေတွက်ရိုးပြုသည်။

ဝိထိစိတ်သရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း။ ။ဝိထိစိတ္တာနိ သတ္တော စသော ဂါထာကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိထိစိတ်တို့ကို အကျဉ်းချုပ်၍ ရေတွက်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာတည်း။

ယထာရဟံ။ ။စက္ခုဒ္ဒါရဋ္ဌ ရူပါရုံ ထင်လာလျှင် ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း စက္ခုဝိညာဉ် စသည် ဖြစ်၏၊ သောတဒ္ဒါရဋ္ဌ သဒ္ဒါရုံ ထင်လာလျှင် ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း သောတဝိညာဉ် စသည် ဖြစ်၏၊ ဤသို့လျှင် "ဒ္ဒါရအလိုက် အာရုံအလိုက် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဝိထိစိတ်များ ဖြစ်ကြရသည်"ဟူလို။

ဝိထိစိတ္တာနိ သတ္တော-ဤသို့ ဖြစ်ရာဝယ် တဝိထိ တဝိထိဋ္ဌ စိတ်အမျိုးအစားကို ရေတွက်လျှင် ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, စက္ခုဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္ဆိန်း, သန္တီရဏ, ဝုဋ္ဌော, ဇော, တဒါရုံ၊ ဤသို့ ၇-မျိုးသာ ရှိသည်။

စိတ္တုပ္ပါဒါ စတုဒ္ဒသ။ ။ဖြစ်သောစိတ် အကြိမ်ကို ရေတွက်လျှင် ဇောက ၇-ကြိမ်, တဒါရုံက ၂-ကြိမ် ဖြစ်သောကြောင့် ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းက စ၍ ၁၄-ကြိမ် ဖြစ်သည်။

ဇွေ–ဤဝိထိသင်္ဂဟအရာ၌၊ အယံ–ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော စကားရပ်သည်၊ ပဋ္ဌဒ္ဓါရေ–ပဋ္ဌဒ္ဓါရ၌၊ ဝိထိစိတ္တပ္ပဝတ္တိနယော–ဝိထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံနည်းတည်း။

စတုပညာသ ဝိတ္ထာရာ။ ။အကျယ်အားဖြင့်ကား ပဋ္ဌဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အားလုံးသည် ၅၄-ပါးရှိ၏၊ (ကာမစိတ် ၅၄-ပါးပင်တည်း၊) ထို့ကြောင့် "သဗ္ဗထာပိ ပဋ္ဌဒ္ဓါရေ စတုပညာသစိတ္တာနိ ကာမာဝစရာနေဝ"ဟူသော ဒ္ဓါရသင်္ဂဟ စကားနှင့် ဤစကားသည် တူထပ်တည်းကျ၏ ဟု မှတ်ပါ။

အယမေတ္ထ၊ပေါနယော။ ။ဤစကားသည် ပဋ္ဌဒ္ဓါရအတွက် နိဂုံးကို ပြသော အပေါင်းနိဂုံးချုပ်စကားတည်း၊ နောက်၌လည်း ဤစကားမျိုးကို နိဂုံးဟုချည်း မှတ်ပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အပ္ပဟောန္တာဝတီတက်၌ "အပ္ပဟောန္တ" အရ အဘယ်အလို့ငှါ မစွမ်းနိုင်သနည်း။

(ခ) အတီတကံ-အရ ဘယ်သို့ဖြစ်ခြင်းကို "လွန်သည်"ဟု ဆိုသနည်း။

(ဂ) မဟန္တာရုံ ဝိထိမျိုး မည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပြပါ။

(ဃ) မဟန္တာရုံကို အဘယ့်ကြောင့် ဇဝနဝါရဟု ခေါ်ရသနည်း။

(င) ပဌမ မဟန္တာရုံ ဝိထိမျိုး မည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

(စ) ပရိတ္တာရုံ ဝိထိမျိုး မည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

(ဆ) ပရိတ္တာရုံဝိထိကို ဘာ့ကြောင့် ဝေါဋ္ဌပနဝါရဟု ခေါ်သနည်း။

(၈) ပဌမ ပရိတ္တာရုံဝိထိ ဆိုရိုးကို ပြပါ။

(စျ) ဝုဋ္ဌော ၂-ကြိမ်သာ ဖြစ်ခွင့် ရသော ဝိထိကား အဘယ်နည်း။

(ဉ) ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ်, နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်ခွင့်ရသော ဝိထိကား အဘယ်နည်း။

(၄) အဘယ်ကို "မောဃဝါရ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(၅) အတိပရိတ္တာရုံကို အာရုံပြု၍ ဝိထိစိတ်မဖြစ်ဘဲလျက် အဘယ့်ကြောင့် "အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ"ခေါ်နိုင်သနည်း။

(၃) အတိပရိတ္တာရုံဝိထိမျိုး မည်မျှ ရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

(၇) ပဌမ အတိပရိတ္တာရုံဝိထိ ဆိုရိုးကို ပြပါ။

(ဏ) ဣဋ္ဌေဝံ စက္ခုဒ္ဒါရေ-ကား ဘာကို ပြသော စကားနည်း။

(တ) တထာ သောတဒ္ဒါရာဒီသုစ-ကား ဘာကိုပြသော စကားနည်း။

(ထ) ဣတိ သဗ္ဗထာပိ ပဉ္စဒ္ဒါရေ-စသည်ကား ဘာကိုပြသော စကားနည်း။

(ဒ) "စတုန္နံ ဝါရာနံ အာရမ္မဏဘူတာ"အရ ဆိုင်ရာဝါရနှင့် အာရုံကို တွဲဘက်ပြပါ။

(ဓ) သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေး၍ ဝိထိစိတ္တာနိ သတ္တော့ဝ အရကို ပြပါ။

(နဝ) စိတ္တုပ္ပါဒါ စတုဒ္ဒသ, စတုပညာသ ဝိတ္ထာရာ-အရကား အဘယ် တရားမျှားနည်း။

(ပ) ပဉ္စဒ္ဒါရဝိထိပေါင်း မည်မျှရှိသည်ဟု- ရေတွက်ရိုး ရှိသနည်း။

ပဉ္စဒ္ဒါရဝိထိခဏ်း ပြီး၏။

မနောဒ္ဓါရ ဝိဘူတာရုံဝိထိ ပန – အဘို့တပါးကား၊ မနောဒ္ဓါရေ – မနောဒ္ဓါရ၌၊ ဝိဘူတံ – ထင်ရှားသော၊ အာရမ္မဏံ – အာရုံသည်၊ အာပါတံ – သို့၊ ယဒိ အာဂစ္ဆတိ – အကယ်၍ ရောက်လာအုံ့၊ တတော – ထိုသို့ ထင်လာသည်ရှိသော်၊ ဝါ – ထိုသို့ ထင်လာခြင်းကြောင့်၊ [ပရံ – ရှိသည်မှာ အပို၊] ဘဝင် စလန မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန ဇဝနာဝသာနေ – ဘဝင်စလန, မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, ဇောတို့၏ အဆုံး၌၊ တဒါရမ္မဏပါကာနိ – တဒါရုံ ဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊ ပဝတ္တန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ တတော – ထို တဒါရုံမှ၊ ပရံ – ၌၊ ဘဝင်ပါတော – သည်၊ (ဟောတိ – ၏။)

ကာမဇော, မနောဒ္ဓါရဝိထိ။ ။ကာမဇော စောရှုဖြစ်သော ဝိထိစိတ်ဖြစ်လှည့်အကြိမ်ကို "ကာမဇောဝါရ" ဟု ခေါ်၏။ နောက်၌ "အပ္ပနာဇောဝါရ" ဟု လာလိမ့်ဦးလတ္တံ့။

ယဒိ ဝိဘူတမာရမ္မဏံ—မနောဒ္ဓါရ ဟူသည် ဘဝင်စိတ်တည်း၊ ထို မနောဒ္ဓါရဘဝင်၌ ထင်လာသော အာရုံကား (ပဥ္စဒ္ဓါရကဲ့သို့ ရူပါရုံ စသော အာရုံငါးပါးသာမက) စိတ် စေတသိက် ရုပ် အားလုံးနှင့် နိဗ္ဗာန် ပညတ်မျှားပင် ထင်လာနိုင်၏။ ထိုအာရုံအားလုံးကို ထင်ထင်ရှားရှား ထင်လာသော ဝိဘူတအာရုံ တမျိုး, မထင်မရှား ထင်လာသော အဝိဘူတအာရုံ တမျိုးဟု ၂-မျိုးခွဲပြီးလျှင် "ဤနေရာ၌ ဝိဘူတအာရုံ ထင်လာပြီ ဆိုပါတော့" ဟူလို။

ဘဝင်စလန၊ ပေ၊ ပါကာနိ ပဝတ္တန္တိ—ဤ မနောဒ္ဓါရ၌ အတိတ်ရုပ်တရား, အနာဂတ်ရုပ်တရား, စိတ္တက္ခဏ ၁-ချက်မျှသာ အသက်ရှိသော စိတ် စေတသိက်, ထင်ရှားမရှိသော ပညတ်နှင့် နိဗ္ဗာန်မျှားပင် ထင်လာနိုင်ရကား "ဥပါဒ်ပြီးနောက် စိတ္တက္ခဏာ ဘယ်လောက်လွန်မှ ထင်လာသည်" ဟု မဆိုထိုက်၊ "ထိုအာရုံမျှားနှင့်စပ်၍ အတီတဘဝင် မရအပ်" ဟူလို။

အဝိဘူတာရုံဝိထိ။ ။ပန – အဘ္ဘိတပါးကား၊ အဝိဘူတေ – မထင်ရှားသော၊ အာရမ္မဏေ – ၌၊ ဇဝနဝဝသာနေ – ဇောဏ်အဆုံး၌၊ ဘဝင်ပါတောဝ – ဘဝင်၏ ကျခြင်းသည်သာလျှင်၊ ဟောတိ – ၏၊ တဒါရမ္မဏုပ္ပါဒေါ – သည်၊ နတ္ထိ – မရှိ၊ ဣတိ – ဝိသယ ပဝတ္တိခြောက်ပါး ဤသို့ ပြားသတည်း။ ["ကထံ ဥပ္ပါဒ ဌိတိ ဘင်္ဂဝသေန" တုန်းက ကထံ-အမေးကို ပြန်၍အုပ်သည်။]

အတီတဘဝင် ချဘွယ်။ ။ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်အချို့အတွက်ကား စိတ္တဇာဒိ မည်မျှလွန်မှ ထင်လာသည်ဟု ဆိုထိုက်ပေ၏၊ ထိုအာရုံမျိုးနှင့် စပ်၍ အတီတဘဝင် ရအပ်၏၊ သို့သော် ထိုရုပ်အာရုံများအတွက် ကျဉ်းမြောင်းလှသော သင်ဂြိုဟ်ကျမ်းကလေး၌ ကျမ်းဆရာ အထူးမမြှက်ဘဲ ဘဝင် စလနက စ၍ ဝီထိစဉ်ကို ပြလေသည်။[ထိုအာရုံများ ထင်ပုံကို ဘာသာ ဋီကာ၌ရှု။]

[ဆောင်] စိတ် စေတသိက်, ရုပ်-တိတ်-နဝဂတ်, ပညတ်-နိဗ္ဗာန်, ထင်လာမှန်လျှင်, ဘဝင်တိတ, ချဘွယ် မဟုတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်သာ, ထင်သောခါဝယ်, လျှော်စွာနှိုင်းညှိ, ချခွင့်ရှိသည်, ယုတ္တိ ယုတ္တာ စမ်းလေလော။

ဝိဘူတာရုံ ဝိထိဆိုရိုး။ ။ထင်ရှားသော အာရုံ တပါးပါးသည် မနောဒ္ဒါရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ, မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, ဇော ၇-ကြိမ်, တဒါရုံ ၂-ကြိမ် ဖြစ်ပြီးလျှင် ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

အဝိဘူတာရုံ ဝိထိဆိုရိုး။ ။မထင်ရှားသော အာရုံတပါးပါးသည် မနောဒ္ဒါရ၌ ထင်လာသည်ရှိသော် ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ, မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, ဇောခုနစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီးလျှင် ထို့နောက် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်၏။

ဝိထိစိတ်သရုပ် ရေတွက်ခြင်း ဇော်ဌ–ဤ ကာမဇော မနောဒ္ဓါရဌ်၊ ဝိထိ-စိတ္တာနိ – တို့ကို၊ တီဏော – သုံးပါးတို့ ဟူ၍သာလျှင်၊ ဤရိတာ – ဆိုအပ်ကုန်၏၊ စိတ္တုပ္ပါဒါ – စိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဒသ – ဆယ်ပါးတို့ ဟူ၍၊ ဤရိတာ – ကုန်၏၊ ဝိတ္ထာရေန ပန – အကျယ်အားဖြင့် ကား၊ ဧကစတ္တာလီသ – လေးဆဲ့တပါးဟူ၍၊ ဝိဘာဝယေ – ထင်စွာပြရာ၏။

အယံ – ဤဆိုအပ်ပြီးသော စကားသည်၊ ဇော်ဌ – ဤ ဝိထိ သင်္ဂဟအရာ၌၊ ပရိတ္တဇဝနဝါရော – ကာမဇောဝါရတည်း။

ဝိထိစိတ် သရုပ်ရေတွက်ခြင်း

ဝိထိစိတ္တာနိ တီဏိ—မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, ဇော, တဒါရုံအားဖြင့် ဝိထိ စိတ် အမျိုးအစား ၃-မျိုးသာ ရှိ၏။

စိတ္တုပ္ပါဒါ ဒသ—စိတ် အကြိမ်အားဖြင့်ကား ဇောက ခုနစ်ကြိမ်, တဒါရုံကနှစ်ကြိမ် ဥပါဒ်သောကြောင့် စိတ်တို့၏ ဥပါဒ်ချက် အားဖြင့် ရေတွက်လျှင် မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, ဇော ၇-ကြိမ်, တဒါရုံ ၂-ကြိမ်၊ ပေါင်း ၁၀-ကြိမ် ဖြစ်၏။

ဝိတ္ထာရေန ဧကစတ္တာလီသ—ကာမဇော၏ အလည်အကြိမ်ကိုပြရာ ကာမဇောဝါရဖြစ်၍ အပ္ပနာဇောမျှားနှင့်လည်း မယှဉ်သေး၊ ကာမစိတ်တင် ပဋ္ဌဒ္ဓါရ၌ သတ်သတ်ဖြစ်သော ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ်-၁၀, မနောဓာတ်-၃, တို့ကိုလည်း မရအပ်သောကြောင့် အကျယ်အားဖြင့် ကြွင်းသော ကာမစိတ် ၄၁-သာတည်း၊ "ထို ၄၁-ပါးထည်းက ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဖြစ်ရမည်"ဟူလို။

ဝိဘူတာရုံ ဝိထိပုံ

နာ	ဒ	"မ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	တ	တ"
ooo	ooo	ɔɔo	ooo	ooo	ooo	ooo	oɔo	oɔo	ooo	ooo	ooo

အဝိဘူတာရုံ ဝိထိပုံ

နာ	ဒ	"မ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ"
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) မနောဒ္ဓါရဒ္ဓ အဘယ်တရားများ ထင်လာနိုင်သနည်း။

(ခ) စိတ် စေတသိက် ပညတ် နိဗ္ဗာန်နှင့် အတိတ် အနာဂတ် ရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဝိထိဖြစ်ရာ၌ အတိတဘဝင် ချထိုက်သေးသလား။

(ဂ) အတိတဘဝင် ချထိုက်သော မနောဒ္ဓါရဝိထိ၏ အာရုံကား အဘယ်နည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(ဃ) သင်ဂြိုဟ်အထောက်နှင့်တကွ ဝိဘူတာရုံဝိထိ ဆိုရိုးကို ပြပါ။

(င) သင်ဂြိုဟ်အထောက်နှင့်တကွ အဝိဘူတာရုံဝိထိ ဆိုရိုးကို ပြပါ။

(စ) သင်ဟဂါထာကို အနက်ပေး၍ "ဝိထိစိတ္တာနိ တိဏေဝ"အရကို ပြပါ။

(ဆ) စိတ္တုပ္ပါဒါ ဒသ အရကို ကောက်ပါ။

(ဇ) ဝိတ္ထာရေန ကေစတ္တာလီသ အရ ကောက်ပြပါ။

ကာမဇောဝိထိများ ပြီး၏။

အပ္ပနာဇော ဝိထိ ၁။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ အပ္ပနာဇဝန-ဝါရေ – အပ္ပနာဇော ဝါရ၌၊ ဝိဘူတာ ဝိဘူတ ဘေဒေါ – ဝိဘူတာရုံ အဝိဘူတာရုံဟု ကဲ့ပြားခြင်းသည်၊ နတ္ထိ – မရှိ၊ တဒါရမ္မဏူပ္ပါဒေါစ – တဒါရုံ၏ ဖြစ်ခြင်းသည်လည်း၊ တထာ – ထိုအတူပင်တည်း။ (မရှိ – ဟူလို။)

၂။ ဟိ – ခဲ့ဦးအုံ၊ တတ္ထ – ထို အပ္ပနာဇောဝါရ၌၊ အဌန်-ဂ-ပါးကုန်သော၊ ဉာဏသမ္ပယုတ္တ ကာမာဝစရဇဝနာနံ – ဉာဏ

အပ္ပနာဇောဝိထိ။ ။မဟာဂျုတ် လောကုတ္တရာဇော ၂၆-ကို အပ္ပနာဇော ဟု ခေါ်၏။ ထို အပ္ပနာဇော စောရာ စိတ်တို့၏ ဖြစ်လှည့် အကြိမ်ကို "အပ္ပနာဇောဝါရ"ဟု ခေါ်သည်၊.... ဤစကားအရ မနောဒ္ဒါရဝိထိ၌ ကာမဇော၀ါရ အပ္ပနာဇော ဝါရ ဟု ၂-မျိုးရှိကြောင်း သိရာ၏။

၁။ ဝိဘူတာဝိဘူတဘေဒေါ နတ္ထိ။ ။စျာန် မဂ်ဖိုလ်ကို ရဘို့ရာ ကသိုဏ်းစသော အာရုံကိုမှန်း၍ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်းသောအခါ ထိုကသိုဏ်းစသော အာရုံများ အလွန်ထင်ရှားစွာ ထင်ပေါ်လာမှသာ စျာန် စသည်ကို ရနိုင်ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် စျာန်ဇော မဂ်ဇော ဖိုလ်ဇော စောရာ အပ္ပနာဇောဝိထိ၏ အာရုံမှန်လျှင် ထင်ရှားသော "ဝိဘူတာရုံ"တမျိုးသာ ဖြစ်ရမည်၊ အဝိဘူတာရုံ ဟူ၍ မရှိစကောင်း၊ "ဝိဘူတာဝိဘူတ ဘေဒေါ နတ္ထိ "ဟု ဆိုသောကြောင့် ၂-မျိုးလုံး မရှိဟု မထင်လင့်၊ ထို ၂-မျိုး ကဲ့ပြားမှုသာ မရှိသည်၊ ဝိဘူတာရုံတမျိုးကား ရှိပေသည်သာ။

တထာ တဒါရမ္မဏူပ္ပါဒေါစ။ ။"ကာမေ ဇဝန သတ္တာလမ္မနာနံ နိယမေ သတိ"စသည်ဖြင့် လာလတ္တံ့အတိုင်း ကာမဇော နောက်၌သာ တဒါရုံ ကျုံ့နိုင်ရကား ဤအပ္ပနာဇောဝိထိ၌ တဒါရုံ ဖြစ်ခြင်းလည်းမရှိ။

သမ္မယုတ် ကာမာဝစရဇောတို့တွင်၊ အညတရသို့ - အမှတ်မထား တပါးပါးသော ဇောသည်၊ ပရိကမ္မောပစာရာ-နုလောမ ဂေါတြဘု နာမေန - ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘု ဟူသော နာမည်ဖြင့်၊ စတုက္ခတ္တုံ၎ဝ ဝါ-လေးကြိမ်သာလျှင်သော်၎င်း၊ တိက္ခတ္တုမေဝ ဝါ- သုံးကြိမ်သာလျှင်သော်၎င်း၊ ယထာက္ကမံ - အကြင် အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊

၂။ တတ္ထ ဟိ၊ပေ၊အပ္ပနာဝီထိမေဝတ ရတိ-ဤစကားကား အပ္ပနာဝီထိကျပုံကို အကျယ်ပြသောစကားတည်း၊ ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ, မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းတို့သည် ကာမဇောဝါရ အတိုင်းဖြစ်၍ မထူးပြီ။

ဥာဏသမ္မယုတ္တ ၊ပေ၊ အညတရသို့ ။ ။ကမ္မဋ္ဌာန်းပေါက်လုခါနီးဌ် ဖြစ်သော မဟာကုသိုလ်, သို့မဟုတ် မဟာကြိယာစိတ်များသည် ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်များသာ ဖြစ်ထိုက်သည်၊ ထို့ကြောင့် မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့ဌ် မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္မယုတ်ဇော ဂ-ပါးတွင် တပါးပါးသော ဇောသည် စော၏။

ပရိကမ္မောပစာရာ ၊ပေ၊ တိက္ခတ္တုမေဝ ဝါ။ ။ထိုသို့ စောရာဌ် ၄-ကြိမ်သာလျှင်သော်လည်း စောခွင့်ရှိ၏၊ (ဇဝ - ဖြင့် "၄-ကြိမ်ထက် မလွန်ရ"ဟု ကန့်၊)ထိုသို့ ၄-ကြိမ်စောရာဌ် ထိုဇောတို့၏ နာမည်ကား "၁ - ပရိကမ်, ၂-ဥပစာရ, ၃-အနုလုံ, ၄-ဂေါတြဘု" ဟူသည်တည်း၊ ၃-ကြိမ်သာလျှင်သော်လည်း စောခွင့်ရှိ၏၊ (ဇဝ-သဒ္ဒါဖြင့် "၃-ကြိမ် အောက် မယုတ်ရ"ဟု ကန့်၊)ထိုသို့ ၃-ကြိမ် စောရာဌ် ပရိကမ်အမည်ကို ချန်ထားပါ၊ [ဤပရိကမ်စသော ဇောများကို "ဥပစာရ သမာဓိဇော" ဟု ခေါ်၏၊ ဥပစာရ=ဈာန်,မဂ်, ဖိုလ်တို့၏ အနီး ဥပစာဌ် ဖြစ်သော+ သမာဓိ=တည်ကြည်သော ဇောများ။]

ပုဂ္ဂိုလ် ၂-မျိုး။ ။ယောဂီသည် မန္ဒပညပုဂ္ဂိုလ်, တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ် ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။ [မန္ဒ=နုံ.သော, ညံ့သော+ပည=ပညာရှိသူ။ တိက္ခ

ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ – ဖြစ်ပြီး၍၊ နိရုဒ္ဓေ – ချုပ်သည်ရှိသော်၊ အနန္တရ-မေဝ – ချုပ်သည်၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင်၊ ယထာရဟံ – တိကွမန္ဒ, ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက်, ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ စတုတ္ထံ ဝါ – ၄-ကြိမ်မြောက်သော်ရင်း၊ ပဌမံ ဝါ – ၅-ကြိမ်မြောက်သော်ရင်း၊ ဆဗ္ဗီသတိမဟာဂုတလောကုတ္တရဇဝနေသု – နှစ်ဆဲ့ခြောက်ပါးသော မဟာဂုတ် လောကုတ္တရာ ဇောတို့တွင်၊ ယထာဘိနိဟာရဝသေန – အကြင် အကြင် သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာစိတ်ကို ရှေးရှုဆောင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယံကိဉ္စိ – တစုံတခုသော၊ ဇဝနံ – ဇောသည်၊ အပ္ပနာဝိထိ – အပ္ပနာ

ပည = ထက်မြက်သော ပညာရှိသူ၊ [မန္ဒပညပုဂ္ဂိုလ်၌ အသိဉာဏ် နုံ့နှေးရကား ယခင် ဥပစာရ သမာဓိဇောများ ၄-ကြိမ်တိုင်အောင် စောမှ ကိစ္စပြီး၏၊ တိကွပညပုဂ္ဂိုလ်၌ အသိဉာဏ် လျင်မြန်ရကား ယခင်ဇော များ ၃-ကြိမ်စောရုံမျှဖြင့် ကိစ္စပြီး၏၊ စျာန်--မဂ်-- ဖိုလ်များ ရခြင်းကို "ကိစ္စပြီး" ဟု ဆိုလိုသည်။

ယထာရဟံ စတုတ္ထံ ဝါ ပဌမံ ဝါ ယံကိဉ္စိ ဇဝနံ။ ။မန္ဒပည ပုဂ္ဂိုလ် သန္တာန်၌ ဥပစာရသမာဓိဇော ၄-ကြိမ် စောပြီးနောက် ၅-ကြိမ်မြောက်ဝယ် အပ္ပနာဇော စော၏၊ တိကွပညပုဂ္ဂိုလ် သန္တာန်၌ ၄-ကြိမ်မြောက်ဝယ် အပ္ပနာဇော စော၏၊ ထိုကြောင့် "ယထာရဟံ" ဟု ဆိုသည်။

ဆဗ္ဗီသတိ ၊ပေ၊ ယထာဘိနိဟာရဝသေန — [ကသိုဏ်းစသော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်လျှင် စျာန်ရ၏၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ စသော ဝိပဿနာကို အားထုတ်လျှင် မဂ် ဖိုလ်ရ၏၊] စျာန်ရအောင် အားထုတ်သူသည် မိမိ၏ သမထ ဘာဝနာစိတ်ကို စျာန်သို့ရောက်အောင် ရှေးရှုဆောင်၏၊ မဂ်ရအောင် အားထုတ်သူကလည်း မိမိ၏ ဝိပဿနာ ဘာဝနာစိတ်ကို မဂ်ဖိုလ်ရောက်အောင် ရှေးရှုဆောင်၏၊ ဤသို့ မိမိ၏စိတ်ကို

အစဉ်သို့၊ ဩတရတိ – သက်ရောက်၏၊ တတော – ထို အပ္ပနာ ဝိထိသို့ သက်ရောက်ရာ အခါမှ၊ ပရံ – နောက်၌၊ အပ္ပနာ-ဝသာနေ – အပ္ပနာဇောဆုံး အဆုံး၌၊ ဘဝင်္ဂပါတောဝ – လျှင်၊ ဟောတိ – ၏။

ရှေးရှုဆောင်ခြင်းကို "ယထာဘိနိဟာရ" ဟုဆိုသည်။ [အဘိ=ရှေးရှု + နိဟာရ=စိတ်ကို ဆောင်ခြင်း။] ဤသို့ ယထာဘိနိဟာရ၏ အစွမ်းဖြင့် ၂၆-ပါးသော အပ္ပနာဇောတွင် ၁-ပါးပါးသည် အပ္ပနာ အစဉ်သို့ ရောက်၏၊ "အပ္ပနာဇော စောသည်" ဟူလို၊ ပဌမစျာန်သို့ ရှေးရှုဆောင်လျှင် ပဌမစျာန်ဇော စော၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်း သိပါ။

အစဆုံးရသော စျာနဝိထိဖြစ်ပုံကား။ ။ပထဝီကသိုဏ်းစသည်ကို စီးဖြန်းဖန်မျှားသဖြင့် စျာန်ရလုလတ်၍ ပထဝီကသိုဏ်းပညတ်စသော အာရုံ တပါးပါးသည် မနောဒ္ဒါရ၌ ထင်လာသည် ရှိသော် ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂုပစ္ဆေဒ, မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, မန္ဒပညပုဂ္ဂိုလ်၌ ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘု ဟု ဥပစာရ သမာဓိဇော ၄-ကြိမ်, တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၌ ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘု ဟု သုံးကြိမ်၊ ထို့နောက် အပ္ပနာ သမာဓိဇော တကြိမ် အကျတွင် ဝိထိစဉ်ပြတ်၍ ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သမျှ ဖြစ်သတည်း။

မန္ဒပညပုဂ္ဂိုလ်၏ အစဆုံး ရအပ်သော

စျာနဝိထိပုံ

ဘ	"နု	ဒ	မ	ပ	ဥ	နု	ဂေါ	စျ"	ဘ
ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo	ooo

အမှာ။ ။ပ=ပရိကံ၊ ဥ=ဥပစာ၊ နု=အနုလုံ၊ ဂေါ=ဂေါတြဘု၊ စျ=စျာန်။ တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိထိ၌ ပရိကံ မပါခြင်းသာ ထူး၏။

၃။ တတ္ထ–ထိ အပ္ပနာဇောဝါရ၌၊ သောမနဿ သဟ-ဂတ ဇဝနာနန္တရံ–သောမနဿ သဟဂုတ်ဇော၏ အခြားမဲ့၌၊ အပ္ပနာပိ–အပ္ပနာဇောကိုလည်း၊ သောမနဿ သဟဂတာဝ–သောမနဿ သဟဂုတ် အပ္ပနာဇောကိုသာ၊ ပါဠိကခီတဗ္ဗာ–အလိုရှိထိုက်၏၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတ ဇဝနာနန္တရံ–ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်ဇော၏ အခြားမဲ့၌၊ (အပ္ပနာပိ–အပ္ပနာဇောကိုလည်း၊) ဥပေက္ခာ သဟဂတာဝ–ဥပေက္ခာသဟဂုတ် အပ္ပ-နာဇောကိုသာ၊ ပါဠိကခီတဗ္ဗာ–အလိုရှိထိုက်၏။

၃။ တတ္ထ သောမနဿ ၊ပေ၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာဝ—ဤစကား ကား "အပ္ပနာဇောဝီထိ၌ ဥပစာရ သမာဓိဇောဟု ခေါ်အပ်သော ကာမဇောနှင့် အပ္ပနာဇောမျှားသည် သောမနဿ သဟဂုတ်ချင်း ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ချင်း ရှေ့နောက်တူရမည်"ဟု ပြသောစကားတည်း။

သောမနဿ ၊ပေ၊ သောမနဿ သဟဂတာဝ—မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ သောမနဿ သဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၄-ပါး တို့တွင် တပါးပါးသော ဇောနောင် မဟာဂျုတ် သောမနဿ သဟဂုတ်ဇော-၈, မဂ်ဖိုလ် သောမနဿ သဟဂုတ်ဇော-၃၂၊ ပေါင်း ၄၀-တွင် တပါးပါး စောနိုင်၏။ [ဤစကားအရ "ဒုတ္ထိ ံသ သုခပုညမှာ, သုခိတကြိယတော အဋ္ဌ"ဟု ဂါထာ၌ ဖြစ်လတ္တံ့။]

ဥပေက္ခာ သဟဂတ ၊ပေ၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတာဝ— မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၄-ပါး တို့တွင် တပါးပါးသော ဇောနောင် မဟာဂျုတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဇော ၁၀, မဂ်ဖိုလ် ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်ဇော (ပဋ္ဌမစျာန်) ဂ၊ ပေါင်း ၁၈-ပါးတွင် တပါးပါး စောနိုင်၏။ [ဤစကားအရ "ဒ္ဝါဒသောပေက္ခကာပရံ, ဆ သမ္ဘောန္တိ ဥပေက္ခကာ" ဟု ဖြစ်လတ္တံ့။]

၄။ တတ္ထာပိ–ထိုတူသော ဝေဒနာရှိသော ဇောဝါရဒ္ဒ လည်း၊ ကုသလဇဝနာနန္တရံ–မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် ဇော ၄-ခုတို့၏ အခြားမဲ့၌၊ ကုသလ ဇဝနဥော–မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်ဇောသည်ရင်း၊ ဟေဋ္ဌိမံ–အောက်ဖြစ်သော၊ ဖလတ္တယဉ္စ – ဖိုလ်ဇော ၃-ခု အပေါင်းသည်ရင်း၊ အပေတိ–အပ္ပနာဖြစ်၏၊ ကြိယဇဝနာနန္တရံ–မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၄-ခု၏ အခြားမဲ့၌၊ ကြိယဇဝနဥော–မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာဇောသည်ရင်း၊ အရဟတ္တဖလဉ္စ–အရဟတ္တ ဖိုလ်ဇောသည်ရင်း၊ အပေတိ–အပ္ပနာဖြစ်၏၊ ဣတိ–ဤသို့ မှတ်အပ်၏။

၄။ တတ္ထာပိ ကုသလ၊ ပေ၊ အရဟတ္တဖလဉ္စ—ဤစကား ကား ကုသိုလ် ကာမဇောနောင် စောထိုက်သော အပ္ပနာဇော, ကြိယာ ကာမဇောနောင် စောထိုက်သော အပ္ပနာဇောတို့ကို ခွဲပြသော စကားတည်း။

ကုသလဇဝနာ၊ပေ၊ဖလတ္တယမပေတိ—မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ် ဇော ၄-ပါးတွင် တပါးပါးနောင် မဟဂ္ဂုတ် လောကုတ္တရာ ကုသိုလ် ဇော ၂၉, (အရဟတ္တဖိုလ်ကြဉ်) အောက်ဖိုလ်ဇော ၁၅၊ ပေါင်း ၄၄-ပါးတွင် တပါးပါး စောနိုင်၏၊ သို့သော် ဝေဒနာချင်းကား ရှေနောက် တူရလိမ့်မည်။ [ဤစကားအရ "ပုထုဇဉာန သေက္ခာနံ, ကာမပုညတိဟေတုတော"ဟု ဂါထာ၌ လာလတ္တံ့။]

ကြိယဇဝနာနန္တရံ၊ပေ၊အရဟတ္တဖလဉ္စ —မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပ-ယုတ်ဇော ၄-ပါးတွင် တပါးပါးနောင် မဟဂ္ဂုတ် ကြိယာဇော ၉, အရဟတ္တဖိုလ်ဇော ၅၊ ပေါင်း ၁၄-ပါးတွင် တပါးပါး စောနိုင်၏၊ သို့သော် ဝေဒနာချင်းကား ရှေနောက် တူရလိမ့်မည်။ [ဤစကားအရ "တိဟေတု ကာမကြိယတော, ဝိတရာဂါန မပ္ပနာ"ဟု ဂါထာ၌ လာလတ္တံ့။]

သင်္ဂဟ ၅။ သုခပုညမှာ–သောမနဿ သဟဂုတ် မဟာ
ကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော နှစ်ခုမှ၊ ပရုံ –
နောက်၌၊ ဒုတ္ထိ ံသ–သုံးဆဲနှစ်ပါးသော အပွနာဇောသည်၊
သမ္ဘောတိ–ဖြစ်၏။ ဥပေက္ခကာ–ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မဟာ
ကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော နှစ်ခုမှ၊ ပရုံ–နောက်၌၊ ဒ္ဝါဒသ–
တဆဲနှစ်ပါးသော အပွနာဇောတို့သည်၊ သမ္ဘောန္တိ–ဖြစ်ကုန်
၏။ သုခိတ ကြိယတော–သောမနဿ သဟဂုတ် မဟာကြိယာ
ဉာဏသမ္ပယုတ် ဇောနှစ်ခုမှ၊ ပရုံ–နောက်၌၊ အဋ္ဌ–ရှစ်ပါး
သော အပွနာဇောတို့သည်၊ သမ္ဘောန္တိ-ကုန်၏။ ဥပေက္ခကာ–
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော နှစ်ခုမှ၊
ပရုံ–နောက်၌၊ ဆ–ခြောက်ပါးသော အပွနာဇောတို့သည်၊
သမ္ဘောန္တိ–ကုန်၏။

၅။ **သင်္ဂဟဂါထာ**။ ။ဤ ဂါထာတို့ကား "တတ္ထ သောမနဿ
သဟဂတ ဇဝနာနန္တရံ၊ပေ၊အရဟတ္တဖလဋ္ဌာတိ"ဟူသော အကျယ်ပါဠိ
ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာတို့တည်း။

ဒုတ္ထိ ံသ သုခပုညမှာ—မဟာကုသိုလ် သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏ
သမ္ပယုတ်ဇော ၂-ခု နောင် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် သောမနဿဇော ၄, မဂ်
သောမနဿဇော ၁၆, အောက်ဖိုလ် ၃-ခု၏ သောမနဿဇော ၁၂
ပေါင်း ၃၂-ပါး ဖြစ်၏၊ "သောမနဿသဟဂတ ဇဝနာနန္တရံ အပွနာပိ
သောမနဿသဟဂတာဝ, ကုသလ ဇဝနာနန္တရံ ကုသလ ဇဝနဉ္ဇော
ဟောဒ္ဒိမဇ္ဇ ဖလတ္တယ မပ္ပေတိ"ကို ထောက်ပါ။

ဒ္ဝါဒသောပေက္ခကာ ပရုံ။ ။မဟာကုသိုလ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်
ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၂-ခုနောင် မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ဥပေက္ခာဇော ၅, မဂ်

၆။ ပုထုဇဉ်နာနံ–တိဟိတ်ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ရင်း၊သေက္ခာနံ–အောက် ဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် သုံးယောက်တို့၏ရင်း၊ ကာမ-ပုညတိဟေတုတော–တိဟိတ် ကာမကုသိုလ် ၄-ခုမှ၊[ကုသိုလ်

ဥပေက္ခာဇော ၄, အောက်ဖိုလ် ၃-ခု၏ ဥပေက္ခာဇော ၃၊ ပေါင်း ၁၂ ဖြစ်၏၊ "ဥပေက္ခာသဟဂတဇဝနာနန္တရံ ဥပေက္ခာသဟဂတာဝ"နှင့် "ကုသလဇဝနာနန္တရံ"စသည်ကို ထောက်ပါ။

သုခိတကြိယတော အဋ္ဌ။ ။မဟာကြိယာ သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၂-ခုနှောင် မဟာဂျုတ်ကြိယာ သောမနဿသဟဂုတ်ဇော ၄, အရဟတ္တဖိုလ် သောမနဿသဟဂုတ်ဇော ၄၊ ပေါင်း ၈-ပါးတည်း၊ "ကြိယဇဝနာနန္တရံ ကြိယဇဝနံ အရဟတ္တဖလဋ္ဌ"နှင့် "သောမနဿ သဟဂတ ဇဝနာနန္တရံ" စသည်ကို ထောက်ပါ။

ဆ သမ္ဘောဇ္ဈင် ဥပေက္ခကာ—မဟာကြိယာ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော ၂-ခုနှောင် မဟာဂျုတ်ကြိယာ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဇော ၅, အရဟတ္တဖိုလ် ပဋ္ဌမစျာန် ၁၊ ပေါင်း ၆-ပါးတည်း၊ "ကြိယဇဝနာနန္တရံ" စသည်နှင့် "ဥပေက္ခာသဟဂတ ဇဝနာနန္တရံ" စသည်ကို ထောက်ပါ။

အမှာ။ ။ဤ ခဲ့ပြပုံသည် အထူးအဆန်း မဟုတ်၊ ပုထုဇဉ် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့ သန္တာန်၌ ကုသိုလ်စိတ်သာ ဖြစ်သောကြောင့် မဟာကုသိုလ်ဇောနှောင် မဟာဂျုတ် ကုသိုလ်နှင့်မက်ဇော အောက်ဖိုလ်ဇောမျှား စောရသည်၊ ရဟန္တာသန္တာန်၌ ကြိယာစိတ်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ကြိယာဇောမျှားနှင့် အရဟတ္တဖိုလ်ဇောသာ စောရသည်၊ [မဂ္ဂင် ဖလင် ဖြစ်သော သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်နှင့် အရဟတ္တမက်၌ တည် ခိုက်ပုဂ္ဂိုလ်မျှားကို"သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်"ခေါ်၏၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို"အသေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်"ဟု ခေါ်လတ္တံ့။]

ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄၊] ပရံ–၌၊ စတုစတ္တာလီသ–၄၄-ပါးသော၊ အပ္ပနာ–အပ္ပနာဇောတို့သည်၊ သမ္ဘောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ ဝိတ-ရာဂါနံ–ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ တိဟေတုကာမ ကြိယတော–တိဟိတ်ကာမ ကြိယာလေးခုမှ၊ [မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ် ၄၊] ပရံ–၌၊ စုဒ္ဒသ–တဆဲ့လေးပါးကုန်သော၊ အပ္ပနာ–တို့သည်၊ သမ္ဘောန္တိ–ကုန်၏၊ (စုံလင်အောင် ထည့်စဉ်းပေးသည်။)

အယံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော စကားသည်၊ ဇော–ဤ ဝိထိသင်္ဂဟ၌၊ မနောဒ္ဒါရေ–မနောဒ္ဒါရ၌၊ ဝိထိစိတ္တပ္ပဝတ္တိ-နယော–ဝိထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံနည်းတည်း။

၆။ ပုထုဇဉာနေ၊ပေါတိဟေတုတော–တိဟိတ်ပုထုဇဉာန်နှင့် အောက်ဖလဌသုံးယောက်တို့၏ သန္တာန်၌ တိဟိတ်ကာမ ကုသိုလ်စိတ် လေးခု သာ ပရိကမ် ဥပစာ စသော ဥပစာရသမာဓိဇော အဖြစ်ဖြင့် စောခွင့်ရှိ၏၊ ကြိယာဇော စောခွင့်မရှိ၊ [မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်မှာ စိတ္တက္ခဏ တချက်ခန့် သာ ကြာသောကြောင့် မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ကာမကုသိုလ်မျိုး ဖြစ်ခွင့်မရှိရကား "သေက္ခာန်"အရ ဖလဌသေက္ခကိုသာ ယူပါ။] စတု စတ္တာလီသ-အရ "တထာပိ ကုသလဇဝနာနန္တရံ" စသော ဝါကျ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ရှေဂါထာလာ ဒ္ဒတ္တိ သန့်ဒ္ဒါဒသတို့ အရပင်တည်း။

တိဟေတုကာမကြိယတော ဝိတရာဂါနံ။ ။ရဟန္တာ သန္တာန်၌ တိဟိတ်ကြိယာ လေးခုသာ ဥပစာရသမာဓိဇော အဖြစ်ဖြင့် စောခွင့်ရှိ၏၊ ကုသိုလ်ဇောမျိုး စောခွင့်မရှိ၊ စုဒ္ဒသ-အရကို "ကြိယဇဝနာနန္တရံ" စသော ဝါကျ၌ ပြခဲ့ပြီ၊ ရှေဂါထာလာ အဌနှင့် ဆ အရတည်း၊ ဤကား အကြမ်းမျှသာ ဖြစ်သည်၊ ဤဂါထာအရ ပုဂ္ဂိုလ် တယောက် တယောက် အတွက် အနုစိတ်ရှိလည်း ခဲ့ရာ၏၊ ခဲ့ဟန်ကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ဇောများကို "အပ္ပနာဇော"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) မနောဒ္ဓါရဝီထိ၌ ဇော ဘယ်နှစ်မျိုး ရှိသနည်း။

(ဂ) ဝိဘူတာဝိဘူတာဘေဒေါ နတ္ထိ-ဟု ဆိုသောကြောင့် "နှစ်မျိုးလုံးပင် မရှိ"ဟု မှတ်ရ မည်လော, ရှိလျှင် ထင်ရှားအောင် ပြပါ။

(ဃ) ပရိကမ်စသော ဇော ၄-ကြိမ်သည် အပ္ပနာဇောလော, ကာမဇော လော၊ အဘယ်ကြောင့် "ဥပစာရသမာဓိဇော"ဟု ခေါ်သနည်း။

(င) စတုက္ခတ္တံ၊ တိက္ခတ္တံ၊ အရ ဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို ခွဲခြားမှ ပြပါ။

(စ) အပ္ပနာဇောသည် တိက္ခပညာပုဂ္ဂိုလ်၌ ဘယ်နှစ်ကြိမ်မြောက်မှာ စောမှ, မန္ဒပညာပုဂ္ဂိုလ်၌ ဘယ်နှစ်ကြိမ်မြောက်မှာစောသနည်း။

(ဆ) အစဆုံး ရအပ်သော စျာနဝီထိ ဆိုရိုးကို ပြပါ။

(ဇ) ထို ဝီထိ၌ ပရိကမ် စသော ဇောတို့က သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်လျှင် အပ္ပနာဇော၌ ဘယ်ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်မည်နည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(စျ) မဟာကုသိုလ်ဇော ၄-ခုနောင် အပ္ပနာဇော မည်မျှ, မဟာကြိယာ ဇော ၄-ခု နောင် အပ္ပနာဇော မည်မျှ စောနိုင်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ် ထောက်ပါ။

(ဉ) ပဌမ သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေးမှ ဒွတ္တိံသ, ဒ္ဝါဒသ, အဋ္ဌ, ဆ, အရတို့ကို ကောက်ပါ။

(ဋ) ဒုတိယ သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေးမှ စတုစတ္တာလီသ အရနှင့် စုဒ္ဒသ အရတို့ကို ကောက်ပါ။

တဒါရမ္မဏ နိယမ ၁။ ပန–အဘ့ိတပါးကား၊ ဧတ္ထ–ဤပဋ္ဌာန်းရာ မနောဒ္ဓါရ၌၊ သဗ္ဗထာပိ–[အတိမဟန္တ, မဟန္တ စသော] အလုံးစုံသော အပြား အားဖြင့်လည်း၊ အနိဋ္ဌေ–အနိဋ္ဌဖြစ်သော၊ အာရမ္မဏေ–အာရုံ၌၊ အကုသလဝိပါကာနေဝ–အကုသလဝိပါက်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဋ္ဌဝိညာဏ သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ တဒါရမ္မဏာနိ–ပဋ္ဌဝိညာဉ်, သမ္ပဋိစ္ဆိန်း, သန္တီရဏ, တဒါရုံတို့သည်၊ ဟောန္တိ–ကုန်၏။

၂။ ဣဋ္ဌေ–ဣဋ္ဌဖြစ်သော၊ အာရမ္မဏေ–အာရုံ၌၊ ကုသ-လ ဝိပါကာနိ (၉၀)–ကုသလဝိပါက်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊

တဒါရမ္မဏနိယမ—"မည်သည့်ဧာ၏ နောက်၌ မည်သည့်တဒါရုံ ဖြစ်၏"ဟု တဒါရုံကို ပိုင်းခြားမှတ်သားမှုကို "တဒါရမ္မဏနိယမ"ဟု ခေါ်သည်၊ [တဒါရမ္မဏ=တဒါရုံကို+နိယမ=ပိုင်းခြား မှတ်သားရာ အခဏ်း။] တဒါရုံကို ပဓာနထား၍ ပဋ္ဌဝိညာဏ် သမ္ပဋိစ္ဆိန်း သန္တီရဏ တို့၏ နိယမကိုလည်း ဤအခဏ်း၌ ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ပြလတ္တံ့။

၁။ အနိဋ္ဌေ အာရမ္မဏေ-အလိုမရှိထိုက်သော အာရုံကို "အနိဋ္ဌ"ဟု ခေါ်၏၊ အသေကောင်ပုပ်, ကျင်ကြီး, ကျင်ငယ် စသော မကောင်း သော အဆင်း အသံ စသော အာရုံများတည်း၊ ထို အာရုံများကို ကျီး-လင်းတ-ခွေး စသော သတ္တဝါတို့က အလိုရှိနေကြသော်လည်း စင်စစ် အလိုရှိခြင်းငှါ ထိုက်သော အာရုံများ မဟုတ်ချေ။

အကုသလဝိပါကာနေဝ။ ။ထို အနိဋ္ဌာရုံများကို ရှေးအကုသိုလ် ကြောင့် တွေ့ကြရသည်ဖြစ်၍ ထိုအနိဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့သောအခါ ဧာမှ တပါး စက္ခုဝိညာဏ် စသော ဝိထိစိတ်များသည် အဟိတ် အကုသလ ဝိပါက်စိတ်ချည်း ဖြစ်ရမည်-ဟူလို။

ပဋ္ဌဝိညာဏ သမ္ပဋိစ္ဆန သန္တီရဏ တဒါရမ္မဏာနိ – တို့သည်၊ ဟောန္တိ – ကုန်၏၊ (စုံအောင် လိုက်ပေးသည်။)

၃။ ပန – ကား၊ အတိဂ္ဂဋ္ဌေ – အတိဂ္ဂဋ္ဌဖြစ်သော၊ အာ-ရမ္မဏေ – ၌၊ သောမနဿ သဟဂတာနေ၀ – သောမနဿ သဟဂုတ်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ သန္တီရဏတဒါရမ္မဏာနိ – တို့သည်၊ ဟောန္တိ – ကုန်၏။

၂။ ဂ္ဂဋ္ဌေ—ဂ္ဂဋ္ဌသည် သာမန် အလိုရှိထိုက်သော ဂုဏ်ဋ္ဌမဏ္ဍတ္တ, အလွန် အလိုရှိထိုက်သော အတိဂ္ဂဋ္ဌဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ အတိဂ္ဂဋ္ဌကို သီးခြား ဆိုလတ္တံ့ဖြစ်၍ ဤနေရာ၌ အလယ် အလတ်စားဖြစ်သော ဂုဏ်ဋ္ဌမဏ္ဍတ္တကို ယူရသည်၊ သာမန်လောက်သာ လှသောအဆင်း, သာမန်လောက်သာ ကောင်းသော အသံ, အနံ့, အရသာ, အတွေ့စသည်များတည်း။

ကုသလ၀ိပါကာနိ—ထိုဂုဏ်ဋ္ဌာရုံကို ရှေးကုသိုလ်ကြောင့်သာ တွေ့ကြုံရသည်ဖြစ်၍ ထိုအာရုံနှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ ဇောမှတပါးသော ၀ိထိစိတ်များသည် မဟာ၀ိပါက်နှင့် အဟိတ်ကုသလ ၀ိပါက်စိတ်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။

မှတ်ချက်။ ။နောက် အတိဂ္ဂဋ္ဌ၌ "သောမနဿ သန္တီရဏ တဒါရုံ" ဟုဆိုလတ္တံ့ဖြစ်၍ "ဤဂုဏ်ဋ္ဌမဏ္ဍတ္တာရုံ၌ သန္တီရဏ တဒါရုံတို့သည် ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်များသာ ဖြစ်ရမည်"ဟု ဖွင့်ကြ၏။

၃။ အတိဂ္ဂဋ္ဌေ ၊ပေ၊ တဒါရမ္မဏာနိ။ ။ဘုရားရှင် စသော အာရုံ, အလွန်ကောင်းသော အသံစသည်ကို "အတိဂ္ဂဋ္ဌ"ဟု ခေါ်သည်၊ ထို အတိဂ္ဂဋ္ဌာရုံနှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ သန္တီရဏနှင့် တဒါရုံတို့သည် သောမနဿ သဟဂုတ်ချည်းသာ ဖြစ်ရမည်၊ ပဋ္ဌဝိညာဏ်နှင့် သမ္ပဋိစ္ဆိန်း စိတ်တို့ကား သောမနဿ မရှိ၍ ဂုဏ်ဋ္ဌမဏ္ဍတ္တာရုံတုန်းကနှင့် မထူးပြီ။

၄။ တတ္ထာပိ–ထိုတဒါရုံတို့တွင်လည်း၊ သောမနဿသဟဂတ ကြိယဇဝနာဝသာနေ – သောမနဿသဟဂုတ်ကြိယာဇော၏ အဆုံးဌာ၊ သောမနဿသဟဂတာနေဝ – သောမနဿသဟဂုတ်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ တဒါရမ္မဏာနိ – တဒါရုံတို့သည်၊ ဘဝန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

၅။ ဥပေက္ခာသဟဂတ ကြိယဇဝနာဝသာနေ စ – ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ကြိယာဇော၏ အဆုံးဌာလည်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာနေဝ – ဥပေက္ခာသဟဂုတ်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော၊ တဒါရမ္မဏာနိ – တို့သည်၊ ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

၆။ ပန – ကား၊ ဒေါမနဿသဟဂတဇဝနာဝသာနေ စ – ဒေါမနဿသဟဂုတ်ဇော၏ အဆုံးဌာလည်း၊ တဒါရမ္မဏာနိ-စေဝ – တဒါရုံတို့သည်ရင်း၊ ဘဝဂ်ါနိ စ – ဘဝင်တို့သည်ရင်း၊ ဥပေက္ခာသဟဂတာနေဝ – ဥပေက္ခာသဟဂုတ်တို့ချည်း သာလျှင်၊ ဘဝန္တိ – ကုန်၏။

၄-၅။ တတ္ထာပိ သောမနဿ ၊ပေ၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတာနေဝ— ကြိယာဇောတို့မည်သည် ရဟန္တာသန္တာန်ဌသာ ဖြစ်ရကား အာရုံအားလျော်စွာ အတိုက္ကဋ္ဌာရုံနှင့် ကြုံလျှင် သောမနဿဇော စောရ၍ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တ - အနိဋ္ဌာရုံတို့နှင့် တွေ့ကြုံရလျှင် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဇောများ စောကြသည်၊ ထို့ကြောင့် သောမနဿ ကြိယာဇော နောင် သောမနဿ တဒါရုံ (မဟာဝိပါက် ၄, သောမနဿ သန္ဓိရဏ ၁) ၅-ပါးတွင် တပါးပါး ဖြစ်၏။ ဥပေက္ခာ ကြိယာဇောနောင် ဥပေက္ခာ တဒါရုံ (မဟာဝိပါက် ၄, သန္ဓိရဏ ၂) ၆-ပါးတွင် တပါးပါးဖြစ်၏။

၆။ ဒေါမနဿ သဟဂတ၊ပေ၊ဥပေက္ခာ သဟဂတာနေဝ ဘဝန္တိ— သောမနဿဝေဒနာနှင့် ဒေါမနဿဝေဒနာသည် လွန်စွာ ဆန့်ကျင်ဘက်

တသွာ–ထို့ကြောင့်၊ သောမနဿ ပဋိသန္ဓိကဿ–သောမနဿ ပဋိသန္ဓေရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (သောမနဿနှင့်ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊) ဒေါမနဿသဟဂတဇဝနာဝသာနေ–

ဖြစ်၏၊အချင်းချင်း ရှေသွားနောက်လိုက် မဖြစ်နိုင်ကြ၊ထို့ကြောင့် "ဒေါသဇော၏ အဆုံးဌ် တဒါရုံဖြစ်ခွင့်ကြုံလျှင် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် တဒါရုံသာ ဖြစ်ရမည်၊ တဒါရုံဖြစ်ခွင့်မကြုံဘဲ (ဇဝနဝါရဝိထိဖြစ်၍) ဇောနောင် ဘဝင်ကျရလျှင်လည်း ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဘဝင်သာ ကျရမည်"ဟူလို။

[ဆောင်] ဤဝယ်သနစ်,အရင်းစစ်က,ဥပေက်ကြိယာ, ဒေါသာခြောက်နောက်,တဒါခြောက်တည်း၊ ကြိုသောနောက်ငါး၊ ကြွင်းငြားဆဲ့ရှစ်, ဇောနောင်ဖြစ်သည်, ဆဲ့တစ် တဒါရုံ ပေါင်းတည်း။

ဤဝယ်သနစ်, အရင်းစစ်က—ဤအရာဝယ် ထိုထိုဇောနောင် တဒါရုံတို့ကို စနစ်ကျကျ အရင်းကစလျက် စိစစ်ရေတွက်သည် ရှိသော် ....

ဥပေက်ကြိယာ ၊ပေ၊ တဒါခြောက်တည်း—မဟာကြိယာ ဥပေက္ခာဇော ၄, ဒေါသဇော ၂၊ ဤဇောခြောက်ပါးနောက်၌ မဟာဝိပါက်-၄ သန္တီရဏ ၂၊ ပေါင်း ဥပေက္ခာသဟဂုတ် တဒါရုံ ၆-ပါးဖြစ်နိုင်သည်။

ကြိုသော နောက်ငါး—မဟာကြိယာ သောမနဿ သဟဂုတ်ဇော ၄, ဟသိတုပ္ပါဒ်ဇော ၁၊ ဤငါးပါးနောင် သောမနဿ တဒါရုံ (မဟာဝိပါက် ၄, သန္တီရဏ ၁) ၅-ပါး ဖြစ်နိုင်သည်။

ကြွင်းငြား ၊ပေ၊ တဒါရုံပေါင်းတည်း—ကြွင်းအကုသိုလ်ဇော-၁၀, မဟာကုသိုလ်ဇော-၈ နောင် တဒါရုံ ၁၁-ပါးလုံး ဖြစ်နိုင်သည်-ဟူလို။

တသွာ ယဒိ၊ပေ၊တဒါရမ္မဏ သမ္ဘဝေါ နတ္ထိ—သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ်နှင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူမှာ ပဝတ္တိအခါ အမြဲဖြစ်သော ဘဝင်လည်း

ဒေါမနဿသဟဂုတ်ဇော၏ အဆုံးဌ၊ တဒါရမ္မဏသမ္ဘဝေါ-တဒါရုံ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းသည်၊ ယဒိ နတ္ထိ-အကယ်၍ မရှိအုံ့၊ တဒါ-ထိုအခါ၌၊ ယံကိဉ္စိ-အမှတ်မထား, တပါးပါးသော၊ ပရိစိတပုဗ္ဗံ-ရှေး၌ လေ့ကျက်အပ်သော၊ ပရိတ္တာရမ္မဏံ-ကာမ အာရုံကို၊ အာရဗ္ဘ-အာရုံပြု၍၊ ဥပေက္ခာ သဟဂတ သန္တီရဏံ-ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်သည်၊ ဥပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏၊ တံ-ထို ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်ကို၊ အနန္တ-

---

သောမနုဿ သဟဂုတ်စိတ်ချည်းသာ ဖြစ်ရိုးရှိသည်၊ [တဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဘဝင် စုတိစိတ်တို့ တမျိုးတည်း တမှုတည်းသာဖြစ်ကြောင်းကို မိန့်လတ္တံ့။] ထို့ကြောင့် သောမနဿနှင့် ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူ၏ သန္တာန်၌ ဒေါသဇော အဆုံးဝယ် (တစုံတခု အကြောင်းချိုမှုကြောင့်) တဒါရုံ ဖြစ်ခွင့် မရလျှင် ဘဝင်ကျရလိမ့်မည်၊ ထိုဘဝင်သည် သောမနဿဘဝင် ဖြစ်အုံ့, ဒေါသဇောနှင့် ရှေ့နောက်မတဲ့၊ ဥပေက္ခာဘဝင်ဖြစ်အုံ့, မူလ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် မသင့်လျော်။

တဒါ ယံကိဉ္စိ၊ပေ၊ သန္တီရဏံ ဥပဇ္ဇတိ-ဤသို့ တဒါရုံလည်း ဖြစ်ခွင့်မရ ဘဝင်လည်း မကျသာဘဲ အခက်အခဲကြုံရာ အခါဝယ် ရှေက ဒေါသဇောနှင့်လည်း လျော်-နောက်က သောမနဿဘဝင်နှင့်လည်း သင့်တော်သော ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်သည် အာဂန္တုက ဘဝင်ကိစ္စတပ်လျက် ဖြစ်လာရသည်-ဟု ဆရာတို့ ဆိုကြသတတ်။ [ပဋိသန္ဓေနှင့် တူစ္ဆာ ရိုးရာကျမြဲ အာဝါသိကဘဝင် မဟုတ်၊ ယခုမှ လတ်တလော ဖြစ်ရသော ဘဝင်ဖြစ်၍ "အာဂန္တုကဘဝင်"ဟု ခေါ်သည်။]

ပရိစိတပုဗ္ဗံ ပရိတ္တာရမ္မဏမာရဗ္ဘ။ ။ထို သန္တီရဏစိတ်သည် ယခု ဒေါသဇောကျသော ဝိထိ၏ အာရုံကို အာရုံမပြုနိုင်၊ ရှေးက အလေ့ အလာမျှားသော ကာမအာရုံတပါးပါးကို အာရုံပြုသည်၊ ဥပမာ-ရူပါရုံပေါ်၌ အလေ့အလာမျှားခဲ့လျှင် ထိုရူပါရုံကို အာရုံပြုမည်၊ ဤသို့စသည်ဖြင့်

ရိတ္ဝ – အခြားမဲ့ပြု၍၊ ဘဝဂ်ပါတောဝ – သောမနဿ ဘဝင် ကျခြင်းသည်သာ၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ အာစရိယာ–တို့သည်၊ ဝဒန္တိ – ဆိုကြကုန်၏။ ["အနန္တရိတ္ဝာ – အနန္တရ ပစ္စည်းပြု၍"ဟု ရှေးအနက်ရှိ၏။]

၇။ တထာ – ထိုမှတပါး၊ ကာမာဝစရဇဝနာဝသာနေ (၉၀) – ကာမာဝစရဇော၏ အဆုံးဌာသာလျှင်၊ ကာမာဝစရ သတ္တာနံ(၉၀) – ကာမာဝစရ သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ဌာသာ လျှင်၊ [၉၀ လိုက်၊] အာရမ္မဏဘူတေသု – အာရုံဖြစ်၍ ဖြစ် ကုန်သော၊ ကာမာဝစရ ဓမ္မေသ္ဝ – ကာမာဝစရတရားတို့ဌာ သာလျှင်၊ တဒါရမ္မဏံ–တဒါရုံကို၊ ဣစ္ဆန္တိ – အလိုရှိကြကုန်၏၊ ဣတိ – ဤကား တဒါရမ္မဏနိယမ အပြီးတည်း။

သင်္ဂဟ ၈။ ကာမေ–ကာမဘုံ၌၊ (ပရိယာပန္နာနံ–အကျုံး ဝင်ကုန်သော၊) ဇဝနသတ္တာလမ္ဗနာနံ – ဇော, သတ္တဝါ, အာရုံတို့၏၊ နိယမေ – အမှတ်အသားသည်၊ သတိ–

သိပါ၊ ထိုအာရုံမျှားသည် အနိဋ္ဌာရုံ ဖြစ်အံ့, အကုသလဝိပါက် သန္တီရဏ သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိ၏၊ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တ-အတိဣဋ္ဌာရုံ ဖြစ်အံ့,ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာ သန္တီရဏသာ ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်၊ ထို ဥပေက္ခာ သန္တီရဏ၏ အခြားမဲ့ဌာကား ရိုးရာကျမြဲဖြစ်သော သောမနဿဘဝင် ကျခွင့် ရလေတော့၏။

၇။ တထာ ကာမာဝစရ၊ပေ၊ဣစ္ဆန္တိ။ ။၁-ကာမဇော, ၂-ကာမ ဘုံသား သတ္တဝါ, ၃-ဝိဘူတာရုံ၊ သို့မဟုတ် အတိမဟန္တာရုံဖြစ်သော ကာမတရား၊ ဤအကြောင်းသုံးပါးစုံမှ တဒါရုံ ကျနိုင်သည်။

၈။ သင်္ဂဟဂါထာကား ၇-နံပါတ်၏ အကျဉ်းပြ ဂါထာတည်း။

ရှိလသော်၊ ဝိဘူတေ–ဝိဘူတာရုံ၌ဌင်း၊ အတိမဟန္တေစ–အတိမဟန္တာရုံ၌ဌင်း၊ တဒါရမ္မဏံ–တဒါရုံကို၊ ဤရိတံ–ဆိုအပ်၏။

ဘွေ–ဤ ဝိထိသင်္ခါရ၌၊ အယံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည်ကား၊ တဒါရမ္မဏနိယမော–တဒါရုံကို မှတ်သားခြင်းတည်း။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ကို တဒါရမ္မဏနိယမ ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ် အာရုံမျိုးကို အနိဋ္ဌာရုံဟု ခေါ်သနည်း၊ ထို အနိဋ္ဌာရုံနှင့် ကြုံသောအခါ အဘယ်ဝိပါက်များ ဖြစ်သနည်း။

(ဂ) အဘယ်အာရုံမျိုးကို ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံဟု ခေါ်သနည်း၊ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ၌ အဘယ်ဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်သနည်း။

(ဃ) အဘယ် အာရုံမျိုးကို အတိဣဋ္ဌာရုံဟု ခေါ်သနည်း၊ အတိဣဋ္ဌာရုံ၌ အဘယ်ဝိပါက်စိတ်များ ဖြစ်သနည်း၊ သင်ကြိုဟ်ထောက်ပါ။

(င) တဒါရုံချမှုနှင့် ဆိုင်ရာ လက်ဘအချုပ်နှင့်တကွ အဝိပွါယ် ပြပါ။

(စ) သောမနဿ ပဋိသန္ဓေနေခဲ့သူ၏ ဒေါသဇော အဆုံး၌ တဒါရုံ ချခွင့်မရလျှင် အဘယ်ကြောင့် ဘဝင် မချထိုက်သနည်း။

(ဆ) ဘဝင် မချထိုက်လျှင် အဘယ်စိတ် ဖြစ်သေးသနည်း၊ ထိုစိတ်သည် အဘယ်တရားကို အာရုံပြုမည်နည်း။

(ဇ) ထိုစိတ်ကို အဘယ်ကြောင့် အာဂန္တုကဘဝင်ဟုခေါ်ကြသနည်း၊ အာဂန္တုကဘဝင်ရှိလျှင် အာဝါသိကဘဝင်ကား အဘယ်နည်း။

(ဈ) တဒါရုံ ချနိုင်ခြင်း၏ အင်္ဂါကို သင်ကြိုဟ်အထောက်နှင့်တကွ ပြပါ။

ဇဝနနိယမ ၁။ စ–အာဘိုတပါးကား၊ ဇဝနေသု–ဇောတို့တွင်၊ ပရိတ္တဇဝန ဝိထိယံ–ကာမဇော ဝိထိ၌၊ ကာမာဝစရ ဇဝနာနိ – ကာမာဝစရဇောတို့သည်၊ သတ္တက္ခတ္တုံ၀ေ ဝါ–ခုနစ်ကြိမ်သာလျှင်သော်၎င်း၊ (နောက်မှ ဝေကို လိုက်စေ၊) ဆက္ခတ္တုမေ၀ ဝါ–ခြောက်ကြိမ်သာလျှင်သော်၎င်း၊ ဇဝန္တိ–စောကုန်၏။

၂။ ပန–ကား၊ မန္ဒပ္ပ၀တ္တိယံ–အဟုန်ရော့ရဲ, နုံ. နဲ့နဲ့ဖြစ်ရာအခါ၌၊ မရဏကာလာဒိသု–စုတေခါနီးကာလ အစရှိသည်တို့၌၊ ပဋ္ဌ၀ါရမေ၀–ငါးကြိမ်သာလျှင်၊ (ဇဝန္တိ–ကုန်၏။)

ဇဝနနိယမ။ ။ဇောကို ပိုင်းခြား မှတ်သား၍ ပြရာ စကားရပ်ကို "ဇဝနနိယမ"ဟု ခေါ်သည်။ [နိယမ=မှတ်သားရာ အခက်း။]

၁။ ပရိတ္တဇဝန၊ပေ၊ ဇဝန္တိ။ ။ဤစကား ကား ကာမဇောတို့၏ ပကတိရိုးရာအခါ၌ စောပုံကို ပြသော စကားတည်း၊ အတိမဟန္တာရုံ၌ ထိစသည်၌ပြုခဲ့သော ကာမဇောတို့သည် ၇-ကြိမ်သော်လည်း စောတတ်၏၊ သို့မဟုတ် ၆-ကြိမ်သော်လည်း စောတတ်၏။ [သတ္တက္ခတ္တုံ၀ေ-၌ ဝေ သဒ္ဒါဖြင့် "၇-ကြိမ်ထက် မလွန်ရ"ဟု ကန့်၊ ဆက္ခတ္တုံ၀ေ-၌ ဝေ သဒ္ဒါဖြင့် "၆-ကြိမ်အောက် မယုတ်ရ"ဟု ကန့်၊ အချို့ဋီကာတို့ ဖွင့်ပုံကို ဘာသာ ဋီကာ၌ရှု။]

၂။ မန္ဒပ္ပ၀တ္တိ၊ပေ၊ပဋ္ဌ၀ါရမေ၀။ ။မန္ဒ=နုံ.သည်, အဟုန် မပြင်းလ, ရော့ရဲ့ရဲ့ရှိသည်၊ "စိတ်ဇော အားသေးသည်" ဟူလို့။

မရဏကာလာဒိသု။ ။မရဏကာလ = စုတေနီးအခါ၊ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် သစ်ပင်မှ ကျမှု ရေနစ်မှုန်းမှု စသည်ကြောင့် တော့ဝေမိန်းမော သေငယ်ဇောဖြင့် မျောရှိနေရာ မုစ္ဆာကာလ, သတိကင်းရှိ မေ့နေရာ-ဝိသညီဘူတကာလ, မေ့ဖွားခါစ ဖြစ်သော-အတိတရုဏကာလ

၃။ ပန–ကား၊ ဘဂဝတော–မြတ်စွာဘုရား၏၊ ယမက ပါဠိဟာရိယ ကာလာဒီသု–ရေ မီး အစုံဖြစ်သော တန်ခိုး ပြာဋိဟာကို ပြရာကာလ အစရှိသည်တို့၌၊ လဟုကပ္ပဝတ္ထိယံ–လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ရာအခါ၌၊ စတ္တာရိ ဝါ–၄-ကြိမ်သော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဋ္ဌ ဝါ–၅-ကြိမ်သော်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပစ္စဝေက္ခဏစိတ္တာနိ–ပစ္စဝေက္ခဏာဇောစိတ်တို့သည်၊ ဘဝန္တိ–ကုန်၏။ ဣတိပိ–ဤသို့လည်း၊ ဝဒန္တိ–အဋ္ဌကထာဆရာတို့ ဆိုကြကုန်၏။

စသည်ကိုယူ၊ ဤမရဏကာလ စသည်တို့၌ မိုရာဟဒယဝတ္ထုရုပ်၏ အားနည်းခြင်းကြောင့် ကာမဇောတို့ ၅-ကြိမ်လောက်သာ စောကြရသည်။

[ဆောင်] မရဏကာလာ, အာဒိမှာဖြင့်, မုဆ္ဆာတရှိ, ဝိသည်နှင့်, အတိ
တရုဏ, စသည့်ကာလ, ဟူသမျှ, ယူရ မှတ်လေလော။

၃။ ဘဂဝတော ၊ပေ၊ စိတ္တာနိ ဘဝန္တိ။ ။မြတ်စွာဘုရား၏ တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ပြတော်မူရာ အခါ၌ လက်ငဲဘက်က မီးအလျှံ ထွက်အောင် စျာန်အဘိညာဉ် ၎င်စားရ၏၊ ထို့နောက် စျာန်အဘိညာဉ်ဥပါသော စျာန်အင်္ဂါတွေကို ဆင်ခြင်ဘို့ရာ ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ ခေါ်သော ကာမဇောဝီထိမျှား ဖြစ်ကြရ၏၊ ထို့နောက် လက်ယာဘက်က ရေအယဉ် ထွက်လာအောင် စျာန်အဘိညာဉ် ၎င်စားရ၏၊ စျာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်ရ၏။

ဤသို့ မီးအလျှံထွက်အောင် စိတ်အစဉ်တမျှီး, ရေအယဉ်ထွက်လာအောင် စိတ်အစဉ်တမျှီး, ဖြစ်သော်လည်း ကြည့်ရှုသူတို့ကမူ "မီးနှင့်ရေ စုံဘက်၍ တပြိုင်နက် ထွက်လာကြသည်"ဟု ထင်ကြရသည်၊ ထို့သို့ တပြိုင်နက် ထွက်လာသည်ဟု ထင်ရလောက်အောင်ပင် အဆောတလျင် ဖန်ဆင်းရမည့် အခမ်းအနားဖြစ်၍ ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ၌ပါသော ကာမ

၄။ ပန-ကား၊ အာဒိကမ္မိကဿ-အစဆုံး ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်မှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ပဌမကပ္ပနာယံ-ရှေးဦးစွာ သော အပ္ပနာဌာ၊ မဟာဂ္ဂတဇဝနာနိ-မဟာဂျုတ်ဇောတို့သည်၊ ကေဝါရမေဝ-တကြိမ်သာလျှင်၊ ဇဝန္တိ-စောကုန်၏၊ (လိုက်) အဘိညာ ဇဝနာနိစ-အဘိညာဉ်ဇောတို့သည်လည်း၊ သဗ္ဗ-ဒါပိ-အခါခပ်သိမ်းလည်း၊ ကေဝါရမေဝ-လျှင်၊ ဇဝန္တိ-ကုန်၏၊ တတော-ထို တကြိမ်မှ၊ ပရံ-၌၊ ဘဝင်ပါတော-သည်၊ (ဟောတိ-၏။)

ဇောတို့သည် စိန်ပြေ နပြေ စောနေခွင့် မရကြ၊ ၄-ကြိမ်ခန့် ၅-ကြိမ်နှင့် ဖြင့် ကိုးပြီးအောင် အရေးတကြီး စောကြရလေသည်၊ အရေးတကြီး မဟုတ်လျှင်ကား ၇-ကြိမ်ပင် စောကြရသည်။ [အကျယ်ကို ဘာသာ ဋီကာမှာရှု။]

၄။ အာဒိကမ္မိကဿ။ ။ထိုထို စျာန်အတွက် အစဆုံး ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်မှုရှိသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ကို "အာဒိကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်" ဟု ခေါ်၏၊ ဥပမာ-ပဌမစျာန်ရပြီးနောက် ဒုတိယစျာန်ကို စ၍ အားထုတ်ပြန်လျှင် အာဒိကမ္မိကပင် ဖြစ်၏၊ အထက်စျာန်တို့၌လည်း နည်းတူ။

ပဌမကပ္ပနာယံ။ ။ထိုကဲ့သို့ အားထုတ်ရာ၌ ပဌမ ပဌမ ရအပ်သော စျာန်ကို "ပဌမကပ္ပနာ" ဟုခေါ်သည်။ [ပဌမက=ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သော+ အပ္ပနာ=အပ္ပနာစျာန်။]

မဟဂ္ဂတဇဝနာနိ ကေဝါရမေဝ—ထို အစဆုံးရအပ်သော စျာနဝီထိ ခဏ်း၌ စျာန်ဇောဟူသမျှ ၁-ကြိမ်သာ စောရမည်-ဟူလို။ [နောက်ထပ် စျာန်ဝင်စားသောအခါ၌ကား အကြိမ်များစွာ စောလိမ့်မည်။]

အဘိညာဇဝနာနိ သဗ္ဗဒါပိ ကေဝါရမေဝ—သဗ္ဗဒါပိကို အဘိညာ ဇဝနာနိနှင့်သာ တွဲပါ၊ "အဘိညာဏ်ဇောတို့ကား ပဌမရစအခါ၌ဖြစ်စေ, နောက်အခါ၌ဖြစ်စေ, အခါပေါင်းသိမ်း ၁-ကြိမ်သာ စောသည်" ဟူလို။

၅။ ပန–ကား၊ စတ္တာရော–လေးပါးကုန်သော၊ မဂ္ဂပ္ပါ-ဒါ–ဥပါဒ်သော မဂ်တို့သည်၊ ကေစိတ္တကွဏိကာ–တခုသော စိတ္တက္ခဏ ရှိကုန်၏၊ တတော–ထို တကြိမ်မှ၊ ပရံ–ဌ်၊ ဒွေ-တိဏိ ဖလစိတ္တာနိ–၂-ကြိမ်, ၃-ကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည်၊ ယထာရဟံ–မဗ္ဗတိက္ခ, ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက်, ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ တတော–ထို ဖိုလ်ဇောတို့မှ၊ ပရံ–နောက်ဌ၊ ဘဝင်္ဂပါတော–သည်၊ ဟောတိ–၏။

၆။ နိရောဓ သမာပတ္တိကာလေ–နိရောဓ သမာပတ်ကို ဝင်စားခါနီးကာလဌ၊ ဒိက္ခတ္တုံ–နှစ်ကြိမ်၊ စတုတ္ထာရုပ္ပ ဇဝနံ–စတုတ္ထ အာရုပ္ပဇောသည်၊ ဇဝတိ–စောဏ်၊ တတော–ထို

၅။ စတ္တာရော ပန၊ပေ၊ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ။မဂ်ဇောတို့သည် တကြိမ်သာ ဖြစ်ရိုးရှိကုန်၏၊တကြိမ်ပြီးသည်နှင့်တပြိုင်နက် ဖိုလ်ဇောဆက်၍စောဏ်။

ယထာရဟံ ဒွေ တိဏိ—ထိုသို့ ဖိုလ်ဇော စောရာဝယ် မဗ္ဗပညာပုဂ္ဂိုလ်ဌ ၂-ကြိမ်, တိက္ခပညာပုဂ္ဂိုလ်ဌ ၃-ကြိမ်၊ ဤသို့ ထိုက်သင့်သလို စောကြရသည်။ (မ=မဂ်။ ဖ=ဖိုလ်။)

မဗ္ဗပညာပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝိထိပုံ

ဘ "နိ ဒ မ ပ ဥ နု ဂေါ မ ဖ ဖ" ဘ
ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo

၆။ နိရောဓသမာပတ္တိ-[နိရောဓ=ချုပ်ခြင်းသို့+သမာပတ္တိ=ကောင်းစွာရောက်ခြင်း။] စိတ် ဧစတသိက် စိတ္တဇရုပ်တို့၏ အခိုက်အတန့်မျှ ချုပ်ငြိမ်းမှုသို့ ကောင်းစွာရောက်နေခြင်းကို "နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားခြင်း"ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြသည်။ [တစုံတခုသော အရပ်ဌ ဝင်ရောက်

စတုတ္ထဘာရပ္ပဏေါမှ၊ ပရံ–ဌ၊ နိရောဓ–စိတ် စေတသိက် စိတ္တဇရူပ်တို့၏ချုပ်ခြင်းသို့၊ ဖုသတိ–ဆောက်၏၊ ဝုဋ္ဌာနကာလေစ–နိရောဓသမာပတ်မှ ထဆုကာလဌာလည်း၊ အနာဂါမိဖလံ ဝါ–အနာဂါမိဖိုလ်ဧေါသည်သော်၎င်း၊ အရဟတ္တဖလံ ဝါ–အရဟတ္တဖိုလ်ဧေါသည်သော်၎င်း၊ ယထာရဟံ–အနာဂါမ်ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အလိုက်, ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ဧကဝါရံ–တကြိမ်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ–ဖြစ်ပြီး၍၊ နိရုဒ္ဓေ–ချုပ်သည်ရှိသော်၊ ဘဝင်ပါတေဝ–သည်သာလျှင်၊ ဟောတိ–၏။

ခံစားနေသည်ဟု မမှတ်မှားလင့်။] ထိုသမာပတ်ကို အနာဂါမ်နှင့် ရဟန္တာမျှားသာ ဝင်စားနိုင်၏။

ဒို့ကဲ့တွေ့ စတုတ္ထဘာရပ္ပဏဝနံ—ဤနိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားခါနီးဌာ စတုတ္ထအာရုပ္ပခေါ် နေဝသညာ နာသညာယတနဧေါသည် (အနာဂါမ်ဖြစ်လျှင် ကုသိုလ်ဧေါ, ရဟန္တာဖြစ်လျှင် ကြိယာဧေါ) ၂-ကြိမ်စီ စေ၏။

တတော၊ ပရံ နိရောဓံ- ထို့နောက် သမာပတ်အတွင်းဌာ စိတ် စေတသိက်များ ဆက်လက်၍ မဖြစ်သေး၊ စိတ် စေတသိက်များ မဖြစ်လျှင် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ရသော စိတ္တဇရူပ်များလည်း မကြာခင် ရပ်စဲလေတော့၏၊ သမာပတ်အတွင်းဌာ ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇ ရူပ်များသာ ဖြစ်၏။

ဝုဋ္ဌာနကလေ၊ ပေ၊ နိရုဒ္ဓေ—စိတ် စေတသိက် စိတ္တဇရူပ်များ ပြန်၍ဖြစ်ပေါ်လာမှုကိုပင် "နိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်း" ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုကြသည်၊ သမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမ် ဖြစ်လျှင် အနာဂါမိဖိုလ်, ရဟန္တာဖြစ်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်များ ပဌမဆုံးအကြိမ်မျှ ပေါ်လာပြီးနောက် ဘဝင်ကျလေ၏။ (ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဌာ အကျယ်လာဦးလတ္တံ့။)

၇။ သဗ္ဗတ္ထာပိ – အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ သမာပတ္တိ ဝိထိယံ – စျာနသမာပတ္တိ, ဖလသမာပတ္တိဝိထိ၌၊ ဘဝင်္ဂ-သောတောဝိယ – ဘဝင်အယဉ်သည်ကဲ့သို့၊ ဝိထိနိယမော – ဧောအစဉ်ကို မှတ်သားဘွယ်သည်၊ နတ္ထိ–မရှိပြီ၊ ဣတိကတ္ဝာ–ဤအကြောင်းကြောင့်၊ ဗဟူနိပိ–များစွာသော ဧောတို့ကို လည်း၊ လဗ္ဘန္တိ–ရအပ်ကုန်၏၊ ဣတိ–ဤတွင် ဇဝနနိယမ အပြီးတည်း။

သင်္ဂဟ ၈။ ပရိတ္တာနိ – ကာမဧောတို့ကို၊ သတ္တက္ခတ္တုံ – အလွန်အားဖြင့် ခုနစ်ကြိမ်၊ မတာနိ – သိအပ်ကုန်၏၊ (မတာ – ကို ပြင်၍လိုက်စေ၊) မဂ္ဂါဘိညာ – မဂ်ဧော

၇။ **သဗ္ဗတ္ထာပိ၊ပေ၊လဗ္ဘန္တိ**—စျာန်သို့ ကောင်းစွာ ရောက်ခြင်း စျာန်ဧောချည်း ထပ်ကာ ထပ်ကာ များစွာ ဖြစ်နေခြင်းကို "စျာနသမာပတ္တိ, ဝါ-စျာန်ဝင်စားခြင်း"ဟု ခေါ်၏၊ ဖိုလ်ဧောချည်း ထပ်ကာ ထပ်ကာ များစွာ ဖြစ်နေခြင်းကို "ဖလသမာပတ္တိ, ဝါ-ဖိုလ်ဝင်စားခြင်း"ဟု ခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဤသမာပတ်များအတွင်း၌ စျာန်ဧော ဖိုလ်ဧောများ "မည်မျှ ဖြစ်သင့်၏"ဟု သတ်မှတ်ဘွယ်မရှိ၊ အများပင် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ဣတိကတ္ဝာ ဗဟူနိပိ။ ။ပိ-သဒ္ဒါဖြင့် စျာန်ဝင်စားမှု ဖိုလ်ဝင်စားမှု၌ အလေ့အလာမရ-အဝါးမဝသေးခင် ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ် စသည်ဖြင့် အနည်းငယ်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်ကို ဆိုလိုသည်။

၈။ သင်္ဂဟဂါထာ။ ။သတ္တက္ခတ္တုံ ပရိတ္တာနိ-အရ "ကာမဧောတို့ ၇-ကြိမ် စောနိုင်၏"ဟူသော စကားကား အလွန်ဆုံးကို ပိုင်းခြားပြောသော စကားတည်း၊ ၆-၅-၄ ကြိမ် စောနိုင်သေးသည်ကိုလည်း အကျယ်ပါဠိပြန်၍ ကြည့်သဖြင့် သိသင့်လေပြီ။

အဘိညာဉ်ဇောတို့ကို၊ သကိ - တကြိမ်၊ မတာ - သိအပ်ကုန်၏၊ အဝသေသာနိ - ကြွင်းကုန်သော၊ ဇဝနာနိ - ဇောတို့ကို၊ ဗဟူနိပိ - အကြိမ်များစွာတို့ကိုလည်း၊ လဗ္ဘန္တိ - ရအပ်ကုန်၏။

ဇော - ဤ ဝိထိသင်္ခါတ်၊ အယံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော စကားသည်၊ ဇဝနနိယမော - ဇောကို ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်းတည်း။

မဂ္ဂါဘိညာ သကိ - ကား "အဘိညာဇဝနာနိစ သဗ္ဗဒါပိ ကေဝါရ မေဝနှင့် စတ္တာရော ပန မဂ္ဂုပ္ပါဒါ"ကို ချုံးသော စကားတည်း။

အဝသေသာနိ၊ ပေ၊ ဗဟူနိပိ။ ။ကြွင်းသော စျာန်ဇော ဖိုလ်ဇောတို့ကား အကြိမ်ပေါင်း များစွာလည်း စောနိုင်၏၊ ဗဟူနိပိ၌ ပိ-သဒ္ဒါဖြင့် အနည်းငယ်ကို ဆည်း၏၊ ထို့ကြောင့် "စျာန် ရစအခါ၌ ၁-ကြိမ် နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားခါနီးအခါ၌ စတုတ္ထာရုပ္ပဇောတို့ ၂-ကြိမ် မဂ်ကိုရပြီးစအခါ၌ ဖိုလ်ဇောများ ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ် နိရောဓသမာပတ်မှ အထ၌ ၁-ကြိမ် ဤသို့ အနည်းငယ်လည်း စောနိုင်၏"ဟု ပဋ္ဌမကပ္ပနာယံ, နိရောဓသမာပတ္တိကာလေ, စတ္တာရော ပန မဂ္ဂုပ္ပါဒါ, နိရောဓသမာပတ္တိကာလေ စသော ပါဠိအကျယ်ကိုကြည့်၍ ပေါင်းဆည်းပုံကို သိပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်စကားရပ်ကို ဇဝနနိယမဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ကာမဇောတို့ ပကတိအခါ၌ အကြိမ်ပေါင်း မည်မျှ,မရဏကာလ စသည်တို့၌ အကြိမ်ပေါင်း မည်မျှ စောသနည်း။

(ဂ) မရဏကာလဒီ၌ အာဒိဖြင့် ဘယ်ကာလများကို ယူရမည်နည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဃ) တန်ခိုးပြသောအခါ စသည်၌ ပဋ္ဌဝေဒနာဇောများ အကြိမ်ပေါင်းမည်မျှ စောသနည်း။

(c) အာဒီကမ္မိက၏ ပဌမအပွနာဈာန်သည် အကြိမ်မည်မျှ ဖြစ်သနည်း။

(စ) အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို အာဒီကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) အဘိညာဉ်ဇော များသည် ဘယ်အခါ၌ တကြိမ်သာ စောသနည်း။

(ဇ) မဂ်ဇောတို့ အကြိမ်မည်မျှ စောသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(စျ) မဂ်နောက် ဖိုလ်ဇောတို့သည် အကြိမ်မည်မျှ စောသနည်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် ခွဲပြပါ။

(ဉ) အဘယ်ကိုနိရောဓသမာပတ်ဝင်စားခြင်းဟု ခေါ်သနည်း၊နိရောဓသမာပတ်ကို အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်များသာ ဝင်စားနိုင်သနည်း။

(ဋ) နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားခါနီးဝယ် အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ အဘယ်ဇော စောသနည်း။

(ဌ) အဘယ်ကို နိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်းဟု ဆိုသနည်း၊ နိရောဓသမာပတ်မှထသောအခါ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ အဘယ်ဇော စောသနည်း။

(ဍ) အဘယ်ကို စျာန်ဝင်စားခြင်း-ဖိုလ်ဝင်စားခြင်းဟု ခေါ်သနည်း။

(ဎ) ထို ဝင်စားသောအခါ စျာန်ဇော ဖိုလ်ဇောများ မည်မျှဖြစ်သနည်း။

(ဏ) သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေး၍ ဗဟူနိပိဋ္ဌ ပိ-သမ္ဘါဖြင့် ဆည်းအပ်သော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

ပုဂ္ဂလဘေဒ ၁။ ပန-ကား၊ ဇော-ဤ ဝိထိစိတ်တို့တွင်၊ ဒုဟေတုကာနံ - ဒွိဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌) ၎င်း၊ အဟေတုကာနံ စ-အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၎င်း၊ ကြိယဇဝနာနိ စေဝ-ကြိယာဇောတို့ကို ၎င်း၊ အပ္ပနာဇဝနာနိ စ-အပ္ပနာဇောတို့ကိုရင်း၊ နလဗ္ဘန္တိ-မရအပ်ကုန်။

၁။ ပုဂ္ဂလဘေဒ။ ။ပုဂ္ဂိုလ်အပြားအားဖြင့် ခွဲခြားမှ ရထိုက်သော ဝိထိစိတ်များကို ပြရာအခက်းကို "ပုဂ္ဂလဘေဒ"ဟု ခေါ်သည်၊ အတိုချုပ်အားဖြင့် "ပုဂ္ဂိုလ်၌ စိတ်ရ"ဟု ခေါ်၏။

ပုဂ္ဂိုလ်အပြားကား။ ။"ဒု-သု-ဒ္ဒိ-တိ, ယာအရိရှစ်, တကျိပ်နှစ်, မှတ်လစ် ပုဂ္ဂိုလ်အပြားတည်း"ဟူသည်နှင့်အညီ တကျိပ် နှစ်ယောက်ရှိ၏၊ [ဒု=ဒုဂ္ဂတိ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ သု=သုဂတိ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒ္ဒိ=ဒ္ဒိဟိတ်၊ တိ=တိဟိတ်၊ ယာအရိ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဂ-ယောက်၊....အရိယာ ဂ-ယောက်ကား သောတာပတ္တိမဂ်စသည်၌ တည်သော မဂ္ဂင် ၄-ယောက်နှင့် သောတာပတ္တိဖိုလ်စသည်၌ တည်သော ဖလင် ၄-ယောက်တည်း။]

ဒုဟေတုကာ၊ပေါနှ လဗ္ဘန္တိ။ ။[ဒု=နှစ်ပါး + ဟေတုက=ဟိတ်ရှိသည်။] အလောဘ အဒေါသ ဟိတ် ၂-ပါးရှိသော မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူကို "ဒုဟိတ်(ဒ္ဒိဟိတ်)ပုဂ္ဂိုလ်"ဟုခေါ်သည်၊ အဟိတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူကို "အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်"ဟုခေါ်သည်၊ ထို အဟိတ်ကား သုဂတိဘုံ၌ ဖြစ်သော သုဂတိ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်, ဒုဂ္ဂတိ(အပါယ်)ဘုံ၌ ဖြစ်သော ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ၂-မျိုးရှိ၏။

အမှာ။ ။ဤပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်သည် ကာမကြိယာဇော ၉-နှင့် အပ္ပနာဇော ၂၆-တို့ တဘဝလုံး မရနိုင်သောကြောင့် ထို ဘဝ အတွက် စျာန်မဂ်ဖိုလ်ကို ရဘို့ရန် မြော်လင့်ချက် မရှိရ။

၂။ တထာ – ထိုမှတပါး၊ သုဂတိယံ – သုဂတိဘုံ၌၊ ဉာဏ်-သမ္ပယုတ္တ ဝိပါကာနိစ – ဉာဏသမ္ပယုတ် ဝိပါက်စိတ်တို့ကိုလည်း၊ နိ လဗ္ဘန္တိ – ကုန်။

၃။ ပန – ကား၊ ဒုဂ္ဂတိယံ – ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌၊ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တာနိ – ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဖြစ်ကုန်သော၊ မဟာဝိပါကာနိစ – မဟာဝိပါက်စိတ်တို့ကိုလည်း၊ နိ လဗ္ဘန္တိ – ကုန်။

၂။ **တထာဉာဏ၊ပေ၊သုဂတိယံ။** ။သုဂတိဘုံ၌ ထို ၃-ယောက်တွင် သုဂတိ အဟိတ်နှင့် ဒ္ဝိဟိတ် ၂-ယောက်သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ် ၂-ယောက် သန္တာန်၌ (ယခင်စိတ်များအပြင် မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ် ၄-ကို ထပ်၍ နှုတ်) ၄၁-ပါးသော စိတ်များသာ ရနိုင်သည်၊ ၄၁-ပါးကား အသောဘနစိတ် ၃၁-တွင် ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ် ၂၉, မဟာကုသိုလ် ၈, မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၄-တည်း။

[**ဆောင်**] သု ဒ္ဒိ-ပုဂ္ဂလော, စိတ်ရဟောကား, အသောဘန-သုံးဆယ် မှလျှင်, ဟသိကြဉ်မှ, မဟာကုဿစ်, ဝိပါက်စစ်တွေး, ဉာဏ်ဝိပ်လေး, မှတ်ရေး လေးဆယ့်တပါးတည်း။

၃။ **ဒုဂ္ဂတိယံ၊ပေ၊မဟာဝိပါကာနိစ။** ။ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေနေသူကား ဒုဂ္ဂတိ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ထို ပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ မဟာဝိပါက်ဉာဏဝိပ္ပယုတ် ၄-ပါးလည်း မရ၊ ထို့ကြောင့် ယခင် ၄၁-ပါးတွင် ၄-ပါး ထပ်နှုတ်, ၃၇-ပါးသာ ရသည်။

[**ဆောင်**] ဒု-ပုဂ္ဂလော, စိတ်ရ ဟောလျှင်, ယခင် လေးဆယ်, တပါး ကယ်မှ, လေးသွယ် ဝိပါက်, ဉာဏ်ဝိပ်ဖျက်, မှတ်ချက် သုံးဆယ့် ခုနစ်တည်း။

၄။ တိဟေတုကေသုစ – တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် ၉-ယောက်တို့ တွင်းကား၊ ခီဏာသဝါနံ–ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊ ကုသလာ ကုသလ ဇဝနာနိ – ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဇောတို့ကို၊ နိ လဗ္ဘန္တိ – မရအပ်ကုန်။

၄။ တိဟေတုကေသု၊ ပေ၊ နိ လဗ္ဘန္တိ။ ။အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ဟိတ်သုံးပါးရှိသော မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ်-သို့မဟုတ် မဟာဂျုတ်ဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူကို "တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်" ဟုခေါ်၏၊ ထို တိဟိတ်ကား ပုထုဇဉ် ၁, အရိယာ ၈-အားဖြင့် ၉-ယောက် ရှိ၏၊ ထို တွင် ရဟန္တာ၌ ကုသိုလ် ၂၁, အကုသိုလ် ၁၂-မရထိုက်၊ အကုသိုလ် အားလုံးပယ်ခဲ့ပြီ၊ ကုသိုလ်ဖြစ်ရမည့် အရာ၌ ကြိယာစိတ်မျှားသာ ဖြစ်၏။

စိတ်ရ ၄၄-ပါး။ ။ထို့ကြောင့် ဝိထိစိတ် ၈၀-တွင် ၃၃-ကြိမ် ၄၇ ဖြစ်၏၊ နောက်၌ "လောကုတ္တရဇဝနာနိစ ယထာသကံ အရိယာနမေဝ သမုပ္ပဇ္ဇန္တိ"ဟု ဆိုလတ္တံ့ ဖြစ်သောကြောင့် အရိယာ ၁-ပါးလျှင် ဆိုင်ရာ လောကုတ္တရာစိတ် တပါးသာ ရနိုင်ရကား ယခင် ၄၇-တွင် အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးကြိမ်, ၄၄-ပါးသာ ရနိုင်၏၊ ၄၄-ပါး သရုပ်ကား အဟိတ် ၁၈, မဟာဝိပါက် မဟာကြိယာ ၁၆, မဟာဂျုတ်ကြိယာ ၉, အရဟတ္တဖိုလ် ၁-တည်း။

[ဆောင်] အရဟံ တိဟိတ်, ရသည့်စိတ်ကား, အဟိတ်မဟာ- ဝိပါကြို, မဟာဂ်ကြိဆို, အရဟတ္တဖိုလ်, မှတ်သို လေးဆယ့်လေးပါး တည်း။

အမှာ။ ။မဟာဂျုတ်ဝိပါက် ၉-ပါးသည် ဝိထိမုတ်စိတ်မျှားဖြစ်၍ ဝိထိ စိတ်ရကို ရေတွက်ပြသော ဤနေရာနှင့် မဆိုင်၊ ထို့ကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ် စိတ်ရ၌ မဟာဂျုတ်ဝိပါက်ကို ချန်၍ ရေတွက်ရသည်။

၅။ တထာ – ထိုမှတပါး၊ သေက္ခပုထုဇဉာနာနံ – သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊ ကြိယဇဝနာနိ – ကြိယာဇောတို့ကို၊ နာ လဘ္ဘန္တိ – ကုန်။

၆။ သေက္ခာနံ – သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊ ဒိဋ္ဌဂတ-သမ္မယုတ္တာ ဝိစိကိစ္ဆာဇဝနာနိစ – ဒိဋ္ဌဂတသမ္မယုတ် ဝိစိကိစ္ဆာ ဇောတို့ကိုလည်း၊ နာ လဘ္ဘန္တိ – ကုန်။

၅။ တထာသေက္ခ ၊ပေ၊ ကြိယဇဝနာနိ။ ။သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် အရဟတ္တမဂ်အောက် ဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်ကိုသာ ယူပါ၊ မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် သန္တာန်၌ မိမိဆိုင်ရာ မဂ်စိတ် ၁-ပါးစီသာ ရ၏၊ ပုထုဇဉာနံ-ဟု သာမည ဆိုသော်လည်း တိဟိတ်ပုထုဇဉ်ကိုယူ၊ ဤတိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့် သေက္ခ ၃-ယောက် သန္တာန်၌ ကြိယာဇော ၁၈-ပါးလုံး မရထိုက်၊ တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၌ လောကုတ္တရာ ၈-ပါးလည်း မရထိုက်၊ ထို့ကြောင့် တိဟိတ် ပုထုဇဉ်၌ ဟသိတုပ္ပါဒ်ကြဉ် အသောဘန-၂၉, မဟာကုသိုလ် မဟာဝိပါက် ၁၆, မဟာဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် ၉၊ ပေါင်း ၅၄-ပါး ရသည်။

{ဆောင်] တိဟိတ် ပုဂ္ဂလော, စိတ်ရ ဟောကား, အသောဘန, သုံးဆယ်မှလျှင်, ဟသိ ကြဉ်ခွါ, မဟာဟု ဆို, ကုသိုလ် ဝိပါက်, ဆယ့်ခြောက်ချက်နှင့်, မဟာ်ကုကိုး, ဖြစ်ကြမျိုး, မှတ်ရိုး ငါးဆယ့်လေးပါးတည်း။

၆။ ဒိဋ္ဌိ၊ပေ၊သေက္ခာနံ—အောက်ဖလဋ္ဌသေက္ခ ၃-ယောက်သန္တာန်၌ ကြိယာဇောမျှားအပြင် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ် ၄, ဝိစိကိစ္ဆသဟဂုတ်စိတ်မျှားလည်း မရထိုက်၊ ထို့ကြောင့် တိဟိတ်ပုထုဇဉ်၌ ရထိုက်သော စိတ် ၅၄-ပါးတွင် ဤ ၅-ပါးကို ထပ်၍ ကြဉ်ပြီးလျှင် မိမိဖိုလ်စိတ် ၁-ကို ထပ်၍

၇။ အနာဂါမိပုဂ္ဂလာနံ ပန - အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)ကား၊ ပဋိဃဇဝနာနိစ-ဒေါသမူဇောတို့ကိုလည်း၊ နှ လဗ္ဘန္တိ-မရအပ်ကုန်။

၈။ လောကုတ္တရဇဝနာနိစ-လောကုတ္တရာ ဇောတို့သည်ကား၊ ယထာသက်-မိမိဥစ္စာအားလျော်စွာ၊ အရိယာနမေဝ-အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏(သန္တာန်၌)သာလျှင်၊သမုပ္ပဇ္ဇန္တိ--ကောင်းစွာဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤတွင် ပုဂ္ဂလဘေဒ အပြီးတည်း။

ထည့်သော်သောတာပတ္တိဖလဌာနှင့် သကဒါဂါမိဖလဌပုဂ္ဂိုလ် ၂-မျိုးလုံး၏ စိတ်ရဖြစ်သည်။ [အနာဂါမ်အတွက် ထပ်၍ ကြည့်ရှုပါးလတ္တံ့။]

[ဆောင်] သကဒါဂါမ်, သောတာပန် ဟု, နှစ်တန် ပုဂ္ဂလော, စိတ်ရ ဟောလျှင်, ယခင်ငါးဆယ်, လေးပါးကယ်မှ, ငါးသယ်-ဒိဋ္ဌိ-ဝိစိသဟဂုတ်,ပယ်ကြည့်နှုတ်ဘိ, ကိုယ့်ဖိုလ်ထည့်,မှတ်သိ ငါးဆယ် နှင်းနှင်းတည်း။

၇။ အနာဂါမိ ၊ပေ၊ ပဋိဃဇဝနာနိ—အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ကား ယခင် ၅၀-တွင် ဒေါသမူဇောကို ထပ်နှုတ်, သောတာပတ္တိဖိုလ်အရာ၌ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်ကို လဲ၍ထည့်, ၄၇-ပါးသော စိတ်မျှားရ၏။

[ဆောင်] နာဂါမ် ပုဂ္ဂလော, စိတ်ရ ဟောလျှင်, ယခင် ငါးဆယ်, ဒေါသမူ ပယ်၍, လဲလှယ် ကိုယ့်ဖိုလ်, ထည့်သိပ်သို့, မှတ်လို့ လေးဆယ့်ရှစ်ပါးတည်း။

၈။ လောကုတ္တရဇဝနာ ၊ပေ၊ သမုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ။သောတာပတ္တိမဂ္ဂပုဂ္ဂိုလ်၌ မိမိဥစ္စာဖြစ်သော သောတာမတ္တိမဂ်ဇောဖြစ်၏၊ သောတာပတ္တိ ဖလဌပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ မိမိဥစ္စာဖြစ်သော သောတာပတ္တိဖိုလ်ဇောဖြစ်၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အရိယာ ၈-ယောက်တို့သန္တာန်၌ မိမိဥစ္စာ

သင်္ဂဟ ၉။ အသေက္ခာနံ-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊ သမ္ဘဝါ-ဖြစ်သင့်သည်အားလျော်စွာ၊ စတုစတ္တာလီသ-လေးဆဲ့လေးပါးသော ဝိထိစိတ်ကို၊ ဥဒ္ဒိသေ-ညွှန်ပြရာ၏၊ သေက္ခာနံ-သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊

ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဇော်များ စောကြသည်-ဟူလို။ [သင်ဂ္ဂိုဟ်ပါဠိ၌ ယထာရဟံ-ဟု ရှိသော်လည်း အဖွင့်ဋီကာများကိုဂင်း, ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ လာမည့် "ယထာသက ဖလဝသေန သာဓာရဏာဝ" ဟူသော ပါဠိကို ဂင်း ထောက်၍ "ယထာသကံ" ဟု ပြင်လိုက်ပါသည်။]

၉-သင်္ဂဟဂါထာ

အသေက္ခာနံ စတုစတ္တာလီသ။ ။အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၌ စိတ်ပေါင်း ၎င်း-ပါး ရနိုင်၏၊ သို့သော် "သမ္ဘဝါ" ဟု ဆိုသောကြောင့် ၎င်း-ပါးလုံး ဖြစ်သင့်မှ ဖြစ်ရမည်၊မဖြစ်သင့်လျှင် မဖြစ်ရ၊ မဟာဂုတ်စျာန် ၉-ပါးလုံးကို ရသော ရဟန္တ ဘဿန္တ ဘန်၌သာ ၎င်း-ပါးဖြစ်သင့်သည်၊ မဟာဂုတ်စျာန် မရ လျှင်ကား(၁-ပါး မရလျှင် ၁-ပါးအတွက် လျှော့၍ ၂-ပါး မရလျှင် ၂-ပါး အတွက် စသည် လျှော့၍ ရေတွက်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ၉-ပါးလုံး မရလျှင်) ၃၅-ပါးသာ ဖြစ်သင့်သည်။

သေက္ခာနံ ဆ ပညာသ။ ။ဤ ဆပညာသကား သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်လုံးအတွက် ပေါင်း၍ပြသောသင်္ချာတည်း၊ သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ပြုခဲ့သော ၅၀-၌ မဂ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် သကဒါဂါမိဖိုလ်စိတ် အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်ကို ထပ်၍ ထည့်လျှင် ၅၆-ပါး ဖြစ်၏။

သမ္ဘဝါ။ ။သမ္ဘဝါ-ဟု ဆိုသောကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၌ ရထိုက်သော သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁, သောတာပတ္တိဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၌ ရထိုက်သောစိတ် ၅၀၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်ဂင်း, စျာန်မရသော သောတာ-

ဆပ္ပညာသ–ငါးဆဲ့ခြောက်ပါးသော ဝိထိစိတ်ကို၊ သမ္ဘဝါ–စ္စာ၊ ဥဒ္ဒိသေ–၏၊ အဝသေသာနံ–ကြွင်းသော ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္ဓာန်၌)၊ စတုပညာသ–ငါးဆဲ့လေးပါးသော ဝိထိစိတ်ကို၊ သမ္ဘဝါ–စ္စာ၊ ဥဒ္ဒိသေ–ညွှန်ပြရာ၏။

ဣဒ–ဤ ဝိထိသင်္ခါရ၌၊ အယံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော စကားသည်၊ ပုဂ္ဂလဘေဒေါ–ပုဂ္ဂိုလ်အပြားအားဖြင့် စိတ်တို့ကို ခွဲခြားခြင်းတည်း။

ပတ္တိ ဖလဌပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် မဟာဂုတ်ကုသိုလ် ၉-နှုတ်၍ ၄၁၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့်ဝင်း ခွဲရာ၏။

အဝသေသာနံ စတုပညာသ—အဝသေသ အရ သေက္ခ အသေက္ခမ္ပ ကြွင်းသော ပုထုဇဉ် ၄-ယောက်ကို ယူပါ၊ စတုပညာသ-ကား တိဟိတ် ပုထုဇဉ်၌ ရထိုက်သော ၅၄-ပါးပင်တည်း၊ "သမ္ဘဝါ"ဟု ဆိုသောကြောင့် ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ရထိုက်သော စိတ် ၃၇, သုဂတိ အဟိတ် ဒ္ဒိဟိတ်တို့၌ ၄၁, စျာန်ရ တိဟိတ် ပုထုဇဉ်၌ ၅၄, စျာန်မရလျှင် ၄၅-ဟု ဖြစ်သင့်သလို (ရှေ့ကပြခဲ့သည့်အတိုင်း) ခွဲခြားရာ၏။

ဘုံအားဖြင့် နောက်မှခွဲ။ ။ထို့ပြင် ကာမ ရူပ အရူပဘုံ အားဖြင့်လည်း ခွဲခြားရဦးမည်၊ ယခုခွဲပြသော စိတ်ရ ရေတွက်နည်းသည် ကာမဘုံသား ပုဂ္ဂိုလ်မျှား အတွက်သာ ဖြစ်၏၊ ရူပ အရူပဘုံသားတို့အတွက် ဘူမိဘေဒ အဆုံးကျမှ ခွဲပြပေအုံ့။

ပုဂ္ဂလဘေဒ ပြီး၏။

ဘူမိဝိဘာဂ ၁။ ပန–ကား၊ ကာမာဝစရဘူမိယံ–ကာမာ-
ဝစရဘုံ၌၊ သဗ္ဗာနိပိ–အလုံးစုံလည်းဖြစ်
ကုန်သော၊ ဧတာနိ ဝိထိစိတ္တာနိ–ဤ ဝိထိစိတ်တို့ကို၊ ယထာ-
ရဟံ–ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ဥပလဗ္ဘန္တိ–
ရအပ်ကုန်၏။

၂။ ရူပါဝစရဘူမိယံ–ရူပါဝစရဘုံ၌၊ ပဋ္ဌိယဇ္ဈာန တဒါ-
ရမ္မဏ ဝဇ္ဇိတာနိ–ဒေါသမူဇော တဒါရုံသည် ကြဉ်အပ်ကုန်
သော၊ ဧတာနိ ဝိထိစိတ္တာနိ–တို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ–ကုန်၏။

ဘူမိဝိဘာဂ။ ။ဘုံအပြားအားဖြင့် ရသင့်သော ဝိထိစိတ်တို့ကို ခွဲခြားဝေဘန်ပြရာ အပိုင်းအခန်းကို "ဘူမိဝိဘာဂ"ဟု ခေါ်သည်၊ အတိုချုပ်အားဖြင့် "ဘုံ၌ စိတ်ရ"ဟု ခေါ်စမ္ပတ် ပြုကြ၏။

၁။ ကာမာဝစရဘူမိယံ၊ပေ၊ ဥပလဗ္ဘန္တိ။ ။ကာမဘုံ၌ ဝိထိစိတ် ၇၀-လုံး ရထိုက်၏။[ဝိထိစိတ်ကိုပြရာ ဝိထိပိုင်းဖြစ်၍ ဝိထိမုတ်စိတ် ၉-ပါး အတူက် အထူးမမြှက်ပြီ။]

ယထာရဟံ။ ။ဝိထိစိတ် ၇၀-ရထိုက်သည် ဟု ဆိုရသော်လည်း (ပုဂ္ဂလဘေဒ၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း) အဟိတ် စသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး အလိုက် ထိုက်သင့်သလို ရကြသည်-ဟူလို။

၂။ ရူပါဝစရ၊ပေ၊တဒါရမ္မဏဝဇ္ဇိတာနိ။ ။စျာန်ရပြီးနောက် ဒေါသ ဖြစ်လျှင် စျာန်ကွယ်၏၊ တဒါရုံကား ကာမဘုံသား သန္တာန်၌သာ ရထိုက်၏၊ "ကာမေ ဇဝနသတ္တာဝလမ္ဗနာနံ"စသည်ကို သတိပြု၊ ထို့ကြောင့် (အသည်သတ်မှ တပါးသော)ရူပဘုံ၌ ဒေါသမူဒ္ဒေးနှင့် တဒါရုံ ကိစ္စ တပ်သော မဟာဝိပါက်စိတ် ၇-ပါး မရထိုက်၊[သန္ဓိရဏ ၃-ပါးကား သန္ဓိရဏကိစ္စတပ်ခိုက် ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ထိုက်သေး၏။]

၃။ အရူပါဝစရဘူမိယံ–အရူပါဝစရဘုံ၌၊ ပဌမမဂ္ဂ ရူပါဝစရ ဟသန ဟေဋ္ဌိမာရုပ္ပ ဝဋ္ဋတာနိစ–သောတာပတ္တိမဂ်, ရူပါဝစရစိတ်, ဟသိတုပ္ပါဒ်, အောက်အောက်သော အရူပစိတ်တို့သည်လည်း ကြဉ်အပ်ကုန်သော၊ ဇောနိ ဝိထိစိတ္တာနိ–တို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ–ရအပ်ကုန်၏။

၄။ စ–ဆက်ဦးအံ့၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ–အလုံးစုံသော ဘုံတို့၌လည်း၊ တံ တံ ပသာဒ ရဟိတာနံ–ထိုထို ပသာဒမှကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊ တံ တံ ဒ္ဝါရိက ဝိထိစိတ္တာနိ–ထိုထို ဒ္ဝါရ၌ဖြစ်သော ဝိထိစိတ်တို့ကို၊ နိ လဗ္ဘန္တေဝ–မရအပ်ကုန်သည်သာလျှင်တည်း။

၃။ အရူပါဝစရ၊ ပေ၊ ဟေဋ္ဌိမာရုပ္ပ ဝဋ္ဋတာနိ။ ။အရူပဘုံ၌ သောတာပတ္တိမဂ်စိတ် ၁, (ဝိပါက်များကား ဝိထိမုတ် ဖြစ်၍ ကြဉ်ပြီးသောကြောင့်) ရူပစိတ် ၁၀, ဟသိတုပ္ပါဒ်နှင့် အောက်အောက် အရူပစိတ်များ မရ၊ ဥပမာ-ဝိညာဏဉ္စာယတန(ဒုတိယ)ဘုံ၌ အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်နှင့် ကြိယာစိတ် မရ၊ နေဝသညာနာသညာယတန(စတုတ္ထ)ဘုံ၌ အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိညာဏဉ္စာယတန အာကိဉ္စညာယတန ကုသိုလ်ကြိယာများ မရနိုင်-ဟူလို။

၄။ သဗ္ဗတ္ထာပိစ၊ပေ၊ နိ လဗ္ဘန္တေဝ-ဘယ်ဘုံ၌ မဆို ထိုထို ပသာဒ မရှိသူ.သန္တာန်၌ ထိုထို ပသာဒ(ဒ္ဝါရ)နှင့် စပ်သော ဝိထိစိတ်များ မရ ထိုက်၊ ဥပမာ- "စက္ခုပသာဒ ချို့နေလျှင် ကာမဘုံသားပင် ဖြစ်သော်လည်း စက္ခုဒ္ဒါရိက ဝိထိစိတ်များ မရနိုင်" စသည်ဖြင့် သိပါ။

ဆက်ဦးအံ့—"ရူပလောကေ ပန ဃာနာဒိတ္တယံ နတ္ထိ"ဟု ဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း ရူပဘုံ၌ ဃာန ဇိဝှါ ကာယပသာဒတို့ မရှိသောကြောင့် ထိုပသာဒနှင့်စပ်သောဃာနဝိညာဏ်၂၊ဇိဝှါဝိညာဏ်-၂၊ကာယဝိညာဏ်-၂၊

၅။ ပန–ကား၊ အသညသတ္တာနံ–အသညသတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)၊ သဗ္ဗထာပိ–အလုံးစုံသော အပြားအား ဖြင့်လည်း၊ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ-စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ နတ္ထေ၀–မရှိသည်သာတည်း၊ ဣတိ–ဤတွင် ဘူမိဝိဘာဂ အပြီးတည်း။

သင်္ဂဟ ၆။ ကာမေ–ကာမဘုံ၌၊ အသီတိ–ရှစ်ဆယ်သော၊ ဝိထိစိတ္တာနိ – ဝိထိစိတ်တို့ကို၊ ယထာရဟံ – ထိုထို ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ လဗ္ဘရေ – ရအပ်ကုန်၏၊ ရူပေ – အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပတဆင့်ငါးဘုံ၌၊ စတုသဋ္ဌိ – ခြောက်ဆဲ့လေးပါးသော၊ ဝိထိစိတ္တာနိ – တို့ကို၊ ယထာရဟံ – စွာ၊ လဗ္ဘရေ – ကုန်၏၊ တထာ – ထိုမှတပါး၊

ပေါင်း ၆-ပါးလည်း မရထိုက်၊အရူပဘုံ၌ ပဿဒရူပ် ငါးပါးလုံးမရှိသော ကြောင့် ပဋ္ဌဒ္ဓါရ၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ပဋ္ဌဒ္ဓါဂုဝင္ဇန်း,ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ် ၁၀, သမ္ပဋိစ္ဆိန်း ၂, သန္တီရဏ ၃-တို့လည်း မရသိုက်။

၅။ အသညသတ္တာနံ၊ပေ၊နတ္ထေ၀— [အသည = သညာမရှိသော + သတ္တ-သတ္တ၀ါ။] သညာ မရှိသော ဗြဟ္မာသတ္တ၀ါကို "အသညသတ္တ" ဟု ခေါ်၏။ သညာတခုကို ခေါင်းဘပ်၍ ပဓာနနည်းအားဖြင့် "အသည" ဟု ဆိုသည်၊ အသညသတ်ဘုံသားတို့မှာ (သညာစေတသိက်သာ မက) စိတ် စေတသိက် ဟူသမျှ မရှိ။

၆-သင်္ဂဟဂါထာ

အသီတိ ဝိထိစိတ္တာနိ ကာမေ-ကာမဘုံ၌ ဝိထိစိတ် ဂ၀-လုံး ထိုက်သလို ရနိုင်၏၊ ထိုက်သလို ရပုံကို ဒုဂ္ဂတိ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ ၃ဂ, သုဂတိ အဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ်၌ ၄၁-စသည်ဖြင့် ပုဂ္ဂလဘေဒ၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သိပါ။

အရူပေ – အရူပလေးဘုံ၌၊ ဒွေစတ္တာလီသ – လေးဆဲ့နှစ်ပါးသော၊ ဝိထိစိတ္တာနိ – တို့ကို၊ ယထာရဟံ – စွာ၊ လဗ္ဘရေ – ကုန်၏။

ဤ – ဤ ဝိထိသင်္ဂဟ၌၊ အယံ – ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော စကားသည်၊ ဘူမိဝိဘာဂေါ – ဘုံအားဖြင့် ဝိထိစိတ်တို့ကို ခွဲခြားဝေဘန်ခြင်းတည်း။

ရူပေ စတုသဋ္ဌိ။ ။ရူပဘုံ၌ကား ယခင် ၈၀-တွင် ဒေါသမူ၊ မဟာဝိပါက် ၈, ဃာန ဇိဝှါ ကာယဝိညာဉ် ၆-ကိုကြည့် (ကြည့်ရပုံကို စုဏ္ဏိယ ပြန်ကြည့်ပါ၊) ၆၄-ပါးသော ဝိထိစိတ်များ ရနိုင်၏၊ "ယထာရဟံ" အရ တိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့် ဖလဋ္ဌ ၄-ယောက်အတွက် နောက်၌ ခဲ့ပြုလတ္တံ့။

မှတ်ချက်။ ။ရူပဘုံ၌ စျာန်ရပ္ဂိုလ်များချည်းသာ ဖြစ်ရသော ကြောင့် ဒု သု ဒ္ဒိ ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက် မရှိ၊ မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၌ မိမိဆိုင်ရာ မဂ်စိတ် ၁-သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိ၍ အထူးစိစစ်ဘွယ်မလို။

အရူပေ ဒွေစတ္တာလီသ။ ။အရူပဘုံ၌ကား ရူပဘုံ၌ ရထိုက်သော ၆၄-တွင် သောတာဝပတ္တိမဂ် ၁, ရူပစိတ် (ကု ကြို) ၁၀, ဟသိတုပ္ပါဒ် ၁, [ဌာန်း ၁၂-ပါး ကြည့်ရပုံကို စုဏ္ဏိယ ကြည့်ပါ၊] ပဋ္ဌဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း ၁, စက္ခုဝိညာဏ် ဒွေ, သောတဝိညာဏ် ဒွေ, သမ္ပဋိစ္ဆိန်း ဒွေ, သန္တီရဏ ၃, [ဌာန်း ၁၀-တို့ကား အရူပဘုံ၌ ပဿာဒရုပ်လည်း မရှိ, တဒါရုံ ကိစ္စလည်း မတပ်နိုင်သောကြောင့် "သမ္ဘတ္ထာပိ တံတံပသာဒရဟိတာနံ" စသော စကားအရ ကြည့်ရသည်။] ဤ ၂၂-ပါးသော စိတ်များကို ကြည့်, ကြွင်း ၄၂-ပါးရ၏။[ဝတ္ထုသင်္ဂဟ၌ ပြခဲ့သော "ဒွေစတ္တာလီသ" အရနှင့် အတူ ပင်တည်း။]

ဘူမိဝိဘာဂ ပြီး၏။

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ၁၇—ပ-မ-ဗ-သ-စ

နိဂုံးချုပ်။ ။ဣစ္ဆေဝံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအစဉ်ဖြင့်၊ ဆ ဒ္ဓါရိက စိတ္တပ္ပဝတ္တိ–ခြောက်ဒ္ဓါရဉ် ဖြစ်သော စိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံသည်၊ ယထာသမ္ဘဝံ–ထိုထို ဒ္ဓါရဉ် ဖြစ်ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ဘဝင်္ဂန္တရိတာ–ဘဝင်သည် ခြားကွယ်သမျှ ပြုအပ်သည်၊ (ဟုတ္တာ–၍၊) ယာဝတာယုကံ–အသက်ရှည်သမျှကာလပတ်လုံး၊ အဗ္ဗောစ္ဆိန္နံ–မပြတ်မစဲ၊ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏။ ["အဗ္ဗောစ္ဆိန္နာ"ဟုလည်း ရှိ၏။]

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟော–၌၊ ဝိထိသင်္ဂဟ ဝိဘာဂေါနာမ–ဝိထိသင်္ဂဟ ဝိဘာဂမည်သော၊ စတုတ္ထော–လေးပိုင်းတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ–သည်၊ ဣတိ–ပြီးပြီ။

နိဂုံးချုပ်။ ။ဣစ္ဆေဝံ၊ပေါ၊ပဝတ္တတိ-ကား "ကထံ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိဘင်္ဂဝသေန"စသော ဝိထိကျပုံနှင့်စပ်သည့် စကားအားလုံးကို အုပ်ဖုံးသော နိဂုံးတည်း၊ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းအရ "ဝိထိစိတ်များသည် တဝိထိနှင့် တဝိထိအကြား၌ ဘဝင်ခြားလျက် ဆက်ကာ ဆက်ကာ အသက်ရှည်သမျှ ဖြစ်ကြသည် ဟူလို။

ပဋ္ဌိုလ်၌ စိတ်ရ အကျယ်။ ။ဤပဋ္ဌိုလ်စိတ်ရကို ဆရာမြတ်တို့ ပိဋ္ဌကသင်္ချာခေါ် က-ခ-စသော အက္ခရာသင်္ချာဖြင့် ပြခဲ့သောကြောင့် ရှေးဦးစွာ ပိဋ္ဌကသင်္ချာကို နားလည်စေရာ၏။

ကာဒီ ဌာဒီ ယကာရာဒီ, နဝသင်္ချာ ပကာသိတာ။
ပဋ္ဌသင်္ချာ ပကာရာဒီ, သုညာနာမ သရ ဉ နာ။

ကာဒီ-က အစ စျ အဆုံး, အက္ခရာ ၉-လုံးတို့ကိုဝင်း၊ ဌာဒီ-ဌ အစ ဝ အဆုံး, အက္ခရာ ၉-လုံးတို့ကိုဝင်း၊ ယကာရာဒီ-ယ အစ ဋ္ဌအဆုံး, အက္ခရာ

၉-လုံးတို့ကိုရင်း၊ နဝသင်္ချာ—၁,၂,၃,၄,၅,၆,၇,၈,၉ သင်္ချာတို့ဟူ၍၊ ပကာသိတာ-ပြအပ်ကုန်၏၊ ပ ကာရာဒီ—ပ အစ မ အဆုံး, အက္ခရာ ၅-လုံးတို့ကို၊ ပဉ္စသင်္ချာ—၁,၂,၃,၄,၅ သင်္ချာတို့ဟူ၍၊ ပကာသိတာ-ကုန်၏၊ သရ ည နာ—သရရှစ်သွယ်, နဝယ်နှင့်ညတို့သည်၊ သုညာနာမ—သုညတို့မည်၏။

အမှာ။ ။ကဋ္ဌ ပ ယ တို့သည် ၁-ဂဏန်းကို ပြ၏၊ ခ ဌ ဖ ရ တို့သည် ၂-ဂဏန်းကို ပြ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိပါ၊ အဆုံးဌ် စ္ပ ဝ ဋ္ဌ တို့သည် ၉-ဂဏန်းကိုပြ၏၊ ယကာရာဒီဌ် သက္ကတကျမ်းများဝယ် တာလုဗ - သ, မုဒ္ဓဗ - ဿ, ဒန္တ - သ-ဟု သ-သုံးလုံးပါသောခြေကြောင့် "ယ ရ လ ဝ သ ဿ ဟ-ဌ"ဟု အက္ခရာ ၉-လုံးပြရမည်၊ရှေးဆရာတို့ကား မ္ဟ ဿ ဿ အစား ယ္ဟ ရ္ဟ ဟု ရေးကြ၏၊ အ အာ စသည်တို့သည် ၀-ဂဏန်းကို ပြ၏၊ "ပိဋ္ဌက သင်္ချာ,ဟူသမျှ, နောက်ပြန်စဉ်၍ချ"နှင့် အညီ ဆ လဟု တွေ့လျှင် ဆ=၇၊ လ=၃" နောက်ပြန်စဉ်၍ "၃၇"ဟု ချပါ-ဟူလို။

မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်များ၌ မဂ်စိတ် ၁-ပါးစီသာ ရှိသည်၊ ကာမ ပုဂ္ဂိုလ်များ အတွက် ပုဂ္ဂလဒေဝဒဋ္ဌ ကောက်ခဲ့ပြီ၊စျာန်မရသော ကာမပုဂ္ဂိုလ်အတွက် မဟာဂျုတ်စျာန် ၉-ကို နှုတ်၍ရေတွက်ပါ၊ "စျာန်ရ"ဟူရာ၌ ၁-ပါးရသူ-၂-ပါးရသူစသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိသော်လည်း သဋ္ဌပ်ခဲ့ရာ၌ လွယ်ကူအောင် မဟာဂျုတ်စျာန် ၉-ပါးလုံး ရသူအတွက် ပြထားသည်။

[ဆောင်] စျာန်မရသည့် ကာမသတ္တဝါ, စိတ်သင်္ချာကား, ဆလာ-ကဝံ, မဃံ-ယုဝါ, စျလာ-မလံ၊ (စျာန်ဟုန်လျှံမူ) ဝါမံ-ဩမေ, ဟဝေ--ဘဝါ၊ ရူပမှာကား, ဂဝါ--စျလ, မလ မှတ်လေ၊ အရူပေမှာ, ဆဝေ--လခ, ဟ(နှင့်) ကသည်, ရှေးမျှဆံခြည် မတိမ်းတည်း။

[ဤလက်ဘ၏အဓိပ္ပါယ်ကို ဇယားကွက်ဖြင့် ထင်ရှားစေအံ့။]

ငနီဟစ	မလဲ = ၇၁	ဘတ္တ၊=၅၄	၆၆=ဂ၀	၁၈=ယဟ
ရုပ္ပဝေဒနာ	ဖိုလ္ဝေ=ဝ၄	ပ၆=ဝ၁ဟ	ဖိုလ် = ၁ဖ	၂၈=ဧလ
ရုပ္ပုဒယဆဋ္ဌာန	ဝ၆=ဂ၁	ဝ၆=ဂ၁		
ဘဝတဏှာ	၆၆=ဇဂ	၆၆=ဂ၀	၁၆=ဂ၁	၂၈=ဧ၁ဆ
ဗာဟိရာယတနဂတ	၆၆=ဝ၀	၆	၆	၆
ဗာဟိရာယတနပ်ပ	၂၆=ယ	၆	၆	၆
	ဝါဒီကိုယ်စား ဗုဒ္ဓဘာသာ	ဝါဒီကိုယ်စား ဗုဒ္ဓဘာသာ	ဝါဒီကိုယ်စား ဗုဒ္ဓဘာသာ	ဝါဒီကိုယ်စား ဗုဒ္ဓဘာသာ

ဗုဒ္ဓဝိဇ္ဇာ ၁-ရ ဗုဒ္ဓ-ရှေ့ပြေး ကမ္ဘာ့ဘုရားများ ဗုဒ္ဓဝင်ကျမ်းများ ဗုဒ္ဓဝင်ကျမ်းများ

ဥသော ၆, မဟာဝိပါက် ၇-တို့ကိုနှုတ်၍ ရူပဘုံဖြစ်သောကြောင့် ရူပဝိပါက် ၅-ခုထည့်လျှင် ရူပပုဂ္ဂိုလ်မျိုး၏စိတ်ရေဖြစ်၏၊ ထိုကြောင့် စျာန်ရ ကာမတီဟိတ်ဌိုရသောစိတ် ၅၄-တွင် ဒေါသမူစသော ၁၆-နှုတ်-ရူပဝိပါက် စိတ် ၅-ထည့်လျှင် ရူပတိဟိတ်စိတ်အရ ၄၃-ဖြစ်၏၊ စျာန်ရ သောတာပန် သကဒါဂါမ်တို့၏ စိတ်ရ ၅၀-တွင် ယခင်အတိုင်းနှုတ် - ထည့်က, ရူပ သောတာပန် သကဒါဂါမ်စိတ်ရ ၃၉-ဖြစ်၏၊ အနာဂါမ်စိတ်ရလည်း ၃၉-ပင်၊ စျာန်ရ ကာမရဟန္တာ၏စိတ်ရ ၄၄-တွင် ယခင်အတိုင်း နှုတ်-ထည့်က ရူပရဟန္တာ၏စိတ်ရ ၃၅-ဖြစ်၏။ [အနာဂါမ် ရဟန္တာတို့ ဒေါသမူကိုပယ် ပြီးဖြစ်၍ ဘုံအတွက် နှုတ်ဘွယ်မလို။]

အရူပပုဂ္ဂိုလ်၌ စိတ်ရ။ ။ရူပတိဟိတ်စိတ်ရ ၄၃-တွင် ဘုံအားဖြင့် မရထိုက်သော ပဋ္ဌာဒါရာဝဇ္ဇန်း စက္ခုဝိညာဉ် သောတဝိညာဉ် သမ္ပဋိစ္ဆိန်း သန္တီရဏ ၁၀, ရူပကုသိုလ်နှင့် ဝိပါက် ၁၀-နှုတ်လျှင် ၂၃-ကျန်၏၊ အရူပ ဘုံသား ဖြစ်သောကြောင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိကိစ္စ တပ်ဘို့ရာ အရူပ ဝိပါက် ၄-ထည့်လျှင် အရူပတိဟိတ်စိတ်ရ ၂၇-ဖြစ်၏။....ရူပသောတာပန် သကဒါဂါမ်တို့၏ စိတ်ရ ၃၉-တွင် ယခင်အတိုင်းပင် နှုတ်-ထည့်လျှင် အရူပ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုး၏ စိတ်ရဖြစ်၏၊ ရူပရဟန္တာ၏စိတ်ရ ၃၅-တွင် ယခင် ၂၀-နှင့် ဘက္ခု ဟသိတုပ္ပါဒ်ကိုနှုတ် ၁၄-ကျန်၏၊ အရူပဝိပါက် ၄-ပါးကို ထည့်လျှင် အရူပရဟန္တာ၏စိတ်ရ ၁၀-ဖြစ်၏။

အမှာ။ ။ရူပဝိပါက် အရူပဝိပါက်မျိုးသည် ဇာတိုလျှင် ပဋ္ဌိသန္ဓေ စသော ကိစ္စတပ်ဘို့ရာ ၁-ပါးစီသာ ရနိုင်၏၊ ယခုပြခဲ့သည်ကား အားလုံး ဘုံအတွက် ပေါင်းရှိပြခြင်းတည်း၊ ထိုကြောင့် နေ၀သည်လာ နာသည်လာ ယတနာဘုံသား ရဟန္တာအတွက်ဆိုလျှင် ယခင် ၁၇-ထည်းမှ အောက် အရူပဝိပါက် ၃-ပါးကို နှုတ်ရလိမ့်မည်၊ ထိုပြင် "ဟေဋ္ဌိမာရုပ္ပ၀ဇ္ဇိတာနံ" အရ အောက်အောက် အရူပကြိယာ ၃-ပါးကိုလည်း ကြဉ်ရလိမ့်မည်၊ ထိုကြောင့် ၊အောက်ဝိပါက်ကြိယာ ၆-ပါးကြဉ်၍ ၁၂-ပါးသာရှိ၏၊အခြား ပုဂ္ဂိုလ်ဘုံမျိုး၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း စိစစ်ပါ။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

အမှာ။ ။ပုဂ္ဂလဘေဒနှင့် ဘူမိဝိဘာဂကို ရောနှောမ၍ အစဉ်အတိုင်း မဟုတ်ဘဲ သင့်သလိုလေ့ကျင့်ခဏ်းထုတ်မည်၊ ဆလာ ကဝံ စသော သင်္ချာကို သတိထား၍ ပုဂ္ဂိုလ်စိတ်ရကို ကြိုးစား ရေတွက်ပါ။

(က) အဘယ် အခဏ်းကို ပုဂ္ဂလဘေဒဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ် အခဏ်းကို ဘူမိဝိဘာဂဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) ပုဂ္ဂိုလ်အပြား မည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပြပါ။

(ဃ) အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို အဟိတ် ဒ္ဒိဟိတ် တိဟိတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(င) ထိုထိုဘဝ၌ စျာန်မရထိုက်သူတို့ကား ဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မျှားနည်း။

(စ) ကာမဘုံ၌ စိတ်ပေါင်းမည်မျှရထိုက်သနည်း၊သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပါ။

(ဆ) ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ်၏စိတ်ရကို လက်ခံထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဇ) သုဂတိ အဟိတ် ဒ္ဒိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စိတ်ရကို လက်ခံထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(စျ) စျာန်ရသော ကာမတိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ရကို လက်ခံထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဉ) စျာန်မရသော ကာမတိဟိတ်၏စိတ်ရကို သရုပ်ကောက်ပါ။

(ဋ) ရူပဘုံ၌ ဝိထိစိတ်ပေါင်း မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိုဟ်ထောက်၍ ကောက်ပါ။

(ဌ) ဝိထိမုတ်စိတ်ပါ ရေတွက်လျှင် ရူပဘုံ၌ မည်မျှရနိုင်သနည်း။

(ဍ) ရူပတိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ရကို ကောက်ပါ။

(ဎ) အရူပဘုံ၌ ဝိထိစိတ်ပေါင်း မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိုဟ်ထောက်၍ ကောက်ပါ။

(ဏ) ဝိထိမုတ်စိတ်ပါ ရေတွက်လျှင် မည်မျှရနိုင်သနည်း။
(တ) အရူပတိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ရကို ကောက်ပြပါ။
(ထ) မဂ္ဂင် ၄-ယောက်၌ စိတ်ပေါင်း မည်မျှစီ ရနိုင်ကြသနည်း။
(၁) စျာန်ရသော ကာမသောတာပန် သကဒါဂါမ်တို့၏ စိတ်ရကို လက်ဝဲထောက်၍ ကောက်ပါ။
(၈) စျာန်မရသော ကာမသောတာပန် သကဒါဂါမ်တို့၏ စိတ်ရကို ကောက်ပါ။
(နဝ) စျာန်ရသော ကာမအနာဂါမ်၏စိတ်ရကို လက်ဝဲထောက်၍ ကောက်ပြပါ။
(ပ) စျာန်မရသော ကာမအနာဂါမ်၏ စိတ်ရကို ကောက်ပြပါ။
(ဖ) ရူပအောက်ဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်၏ စိတ်ရကို ကောက်ပြပါ။
(ဗ) အရူပ အောက်ဖလဋ္ဌ ၃ - ယောက်၏ စိတ်ရကို ကောက်ပြပါ။
(ဘ) စျာန်ရသော ကာမရဟန္တာ၏ စိတ်ရကို လက်ဝဲထောက်၍ ကောက်ပါ။
(မ) စျာန်မရသော ကာမရဟန္တာ၏ စိတ်ရကို ကောက်ပြပါ။
(ယ) ရူပရဟန္တာ၏ စိတ်ရကို ကောက်ပြပါ။
(ရ) အရူပ ရဟန္တာ၏ စိတ်ရကို ကောက်ပြပါ။
(လ) ဝိညာဏဉ္စာယတန ဘုံသား ရဟန္တာ၏ စိတ်ရကို ကောက်ပြပါ။
(ဝ) နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံသား ရဟန္တာ၏စိတ်ရကို ကောက်ပါ။

ဝိထိပိုင်း နိဿယနှင့် အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

ဝိထိမုတ်ပိုင်း နိဿယ

အနုသန္ဓေနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ် ဧဝံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဝိထိ-စိတ္တဝေသေန – ဝိထိစိတ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တိယံ–ပဝတ္တိအခါ၌၊ . ပဝတ္တိသင်္ဂဟော နာမ–ဖြစ်ပုံကိုပြ, ပဝတ္တိမည်သော သင်္ဂဟကို၊ ဥဒိရိတော–ဆိုအပ်ပြီ၊ ဒါနိ–ယခုအခါ၌၊ သန္ဓိယံ–ပဋ္ဌိသန္ဓေအခါ၌၊ ပဝတ္တိသင်္ဂဟော နာမ–ဖြစ်ပုံကိုပြ, ပဝတ္တိမည်သော သင်္ဂဟကို (လိုက်)၊ ဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏၊ (ဆိုအပ်လတ္တံ., ဆိုပေအုံ–ဟူလို။)

ဝိထိမုတ်ပိုင်း အဓိပ္ပါယ်

ဝိထိမုတ်ပိုင်း။ ။ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိကိစ္စတပ်သောစိတ် ၁၉-ပါးကို (ပြခဲ့သော ဝိထိစိတ်တို့မှ အလွတ်ဖြစ်သောကြောင့်) "ဝိထိမုတ္တ=ဝိထိမုတ်"ဟုခေါ်၏၊ ထိုဝိထိမုတ်စိတ်တို့ကို ပြရာ အပိုင်းအခန်းကို "ဝိထိမုတ်ပိုင်း"ဟု ဤကျမ်းပြုဆရာကိုယ်တိုင် အမည်ပေးသည်။

ဘုပိုင်း။ ။ထိုဝိထိမုတ်ပိုင်း၌ ဘုံနှင့်စပ်သော အခန်းလည်း ကျယ်ဝန်းစွာ ပါသောကြောင့် နောက်ဆရာများက "ဘုံပိုင်း"ဟုလည်း ခေါ်စမှတ် ပြုကြ၏။

အနုသန္ဓေနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ်။ ။"ဝိထိစိတ္တဝေသေနေဝံ၊ ပေ၊ ဒါနိ ဝုစ္စတိ" ဟူသော ဂါထာဖြင့် အနုသန္ဓေနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ်ကို ပြသည်၊ "ပြအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် ပဝတ္တိအခါဝယ် ဝိထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ပုံကိုပြသော ပဝတ္တိသင်္ဂဟကို ဆိုပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပဋ္ဌိသန္ဓေအခါဝယ် ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်၏ ဖြစ်ပုံကိုပြသော ပဝတ္တိသင်္ဂဟကို ဆိုပေအုံ"ဟူလို။

ဝိထိမုတ်ပိုင်းဝယ် သိဘွယ်မျှား

စတသော – လေးပါးကုန်သော၊ ဘူမိ-ယော – ဘုံတို့ရင်း၊ စတုဗ္ဗိဓော – လေးပါး အပြားရှိသော၊ ပဋိသန္ဓိ – ပဋိသန္ဓေရင်း၊ စတ္တာရိ – လေးပါးကုန်သော၊ ကမ္မာနိ – ကံတို့ရင်း၊ စတုဓာ – လေးပါးပြားသော၊ မရဏုပ္ပတ္တိစ – မရဏုပ္ပတ္တိရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဝိထိမုတ္တာသင်္ဂေါ – ဝိထိမုတ္တာသင်္ဂဟ၌၊ စတ္တာရိ – လေးပါးကုန်သော၊ စတုက္ကာနိ – စတုက္ကတို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ – သိထိုက်ကုန်၏။

ဘုံ ၄-မျိုး အကျဉ်း။ ။တတ္ထ – ထို လေးပါးသော စတုက္ကတို့တွင်၊ အပါယဘူမိ–အပါယ်ဘုံရင်း၊ ကာမသုဂတိဘူမိ – ကာမသုဂတိဘုံရင်း၊ ရူပါဝစရဘူမိ – ရူပါ

ပဝတ္တိသင်္ဂေါ နာမ သန္ဓိယံ။ ။ဤစကားအရ "ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဖြစ်ပုံကိုပြသော သင်္ဂဟ" ဟုဆိုသော်လည်း ပဋိသန္ဓေအခါသာ မက စုတိအခါ ဘဝင်ကိစ္စတပ်သည့်အခါ၌လည်း စိတ်တို့၏ဖြစ်ပုံကို ပြလတ္တံ့၊ ["ထုဗ္ဗ အာဂဗတော - မင်းလာသည်" ဟု ပဓာနနည်းအားဖြင့် မင်းကို ခေါင်းတပ်၍ ပြောသော်လည်း နောက်လိုက်တော်ပါ လာသကဲ့သို့ ပဋိသန္ဓေအခါကို ခေါင်းတပ်၍ ပြောသော်လည်း စုတိ ဘဝင်အခါပါ ရနိုင်သည်။]

သိဘွယ်မျှား။ ။စတသောပေ ၊စတုက္ကာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ - ဤစကားကား ဝိထိမုတ်ပိုင်းဝယ် သိဘွယ်တို့ကို အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်ခွဲ ပြသော ဥဒ္ဒေသမာတိကာစကားတည်း၊ နောက်၌ အစဉ်အတိုင်း ခွဲ၍ ပြလတ္တံ့၊ ၁-ဘူမိစတုက္က, ၂-ပဋိသန္ဓိစတုက္က, ၃-ကမ္မစတုက္က, ၄-မရဏုပ္ပတ္တိ စတုက္က ဟု စတုက္က ၄-မျိုးသရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

ဘုံ ၄-မျိုး အကျဉ်း။ ။တတ္ထ အပါယ၊ ပေ၊ ဘူမိယောနာမ – ဤစကားကား ဘူမိစတုက္ကကို အကျယ်ပြလို၍ ရှေးဦးစွာ ဘုံလေးပါး၏ ခေါင်းစဉ်ကို ပြပြန်သော အကျဉ်းချုပ် ဥဒ္ဒေသ မာတိကာ စကားပင်

ဝစရဘုံ၎င်း၊ အရူပါဝစရဘူမိစ – အရူပါဝစရဘုံ၎င်း၊ ဣတိ–ဤသည်တို့ကား၊ စတသော–လေးပါးကုန်သော၊ ဘူမိယော-နာမ – ဘုံတို့မည်၏။

အပါယ် ၄-ဘုံ။ ။တာသု–ထို လေးပါးသော ဘုံတို့တွင်၊ နိရ-ယော – နိရဲ (ငရဲ)၎င်း၊တိရစ္ဆာနယောနိ – တိရစ္ဆာန် အစုအဝေး၎င်း၊ ပေတ္တိဝိသယော – ပြိတ္တာတို့၏

တည်း၊ ပါဠိ၌ရှိတိုင်း ဘုံလေးပါး သရုပ်ကို မှတ်ထားခဲ့ပါ၊ သတ္တဝါတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနကို "ဘူမိ - ဘုံ"ဟု ခေါ်သည်။

အပါယ်ဘုံ။ ။တာသု နိရယော၊ ပေ၊ အပါယဘူမိ - [အပါယ= အပ+အာယ။ အာယ=ကုသိုလ်ကောင်းမှု + အပ = ကင်းသည်။] ကုသိုလ်ကောင်းမှုကင်းသော (ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုခွင့် မျှားစွာ မရ သောဘုံကို "အပါယ်ဘုံ"ဟု ခေါ်သည်။

နိရယ— [နီ+အယ။ အယ=ချမ်းသာ+နီ=မရှိ။] ချမ်းသာသုခ ရခွင့်မရှိ၍ "ငရဲ"ဟု ခေါ်ရိုးရှိသော "နိရဲ"ဘုံသည် ၁-သဠေါ်း, ၂-ကာဋ္ဌ သုတ်, ၃-သံဃာတ, ၄-ရောရဝ, ၅-မဟာရောရဝ, ၆-တာပန, ၇-မဟာ တာပန, ၈-အဝီစိဟု ရှစ်ထပ်ရှိ၏၊ ဤမြေပြင်၏အောက်၌ ယူဇနာပေါင်း တသောင်းငါးထောင် ဝေးသော အရပ်မှစ၍ တသောင်းငါးထောင်စီ ကွာခြားလျက် အထက်အောက် တည်နေ၏၊ ဤ ၈-ထပ်တွင် တထပ် တထပ်၌....၁-ဘင်ပုတ်နိရဲ,၂-ပြာပူနိရဲ, ၃-လက်ပန်တောနိရဲ, ၄-သန်လျက် ရှက်တောနိရဲ, ၅-ကြိမ်ပိုက်ချောင်းနိရဲဟု "ဥဿဒ"ခေါ် နိရဲငယ် ၅-ထပ် (တံတိုင်းခတ်သလို) ရံပတ်၍ နေပြန်လေသတဲ့။ [ဒေဝဒူတသုတ်။]

[ဆောင်] သဠေါ်း - ကာဋ္ဌ သံဃာတနှင့်, ရောရဝနှစ်, တာပန်နှစ်, တွက်စစ် အပေါ်စီ။

အထပ်တိုင်းမှာ, ဘင်-ပြာ-လက်-သန်, ကြိမ်ပိုက်ရံ,ဒ္ဒ ငါးတန် ဥဿဒရှိ။

နေရာရင်း၊ အသုရကာယောစ – အသုရကာယ်ရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ အပါယဘူမိ – အပါယ်ဘုံသည်၊ စတုဒ္ဒိခ – ၄-ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။

တိရစ္ဆာနယောနိ—[တိရော + အစ္ဆာန။ တိရော=ဖီလာ,ဝါ-အလျားလိုက်အားဖြင့် + အစ္ဆာန-သွားသည်၊ ဝါ-ရှည်သည်။ [လူ နတ်တို့ကဲ့သို့ မတ်မတ်မသွား, အထက်မရှည်, အလျားလိုက် သွားသော အလျားရှည်သော အခြေ ၄-ချောင်း သားကောင် အပေါင်း, အခြေ ၂-ချောင်း ငှက်အပေါင်း, အခြေမရှိသော ရေနေ ကုန်းနေ သတ္တဝါတွေကို "တိရစ္ဆာန်"ဟုခေါ်၏၊ ထိုတိရစ္ဆာန်တို့၏ အပေါင်းအစုကို "တိရစ္ဆာနယောနိ"ဟု ခေါ်သည်၊ တိရစ္ဆာန်ဘုံဟု သီးခြားနေရာမရှိ၊ တိရစ္ဆာန်တမျိုးတမျိုး၏ ပေါင်းစုနေရာအရပ်ကိုပင် "တိရစ္ဆာန်ဘုံ"ဟု ခေါ်အပ်လေသည်။

ပေတ္တိဝိသယ—[ပေတ္တိ=ပြိတ္တာ + ဝိသယ=နေရာ။ [အိမ်ကြီး အိမ်ကြားဌ သလိပ် သခွဲ ထမင်းလုံး ဟင်းပေါက်ကောက်၍ စားသောက်ရ, မြစ်ချောင်း ကန်းနားဌ သားငါးရှာ၍ စားရ,တောကြီး တောင်ကြီးများ ဌ မီးလောင်နေပူ ဆူပူသတ်ဖြတ်ခံနေရသော တစ္ဆေမှင်စာ ဘီလူး သားရဲ သားဘက် အစိမ်း စသော အမျိုးမျိုးသော သတ္တဝါတွေကို "ပြိတ္တာ"ဟု ခေါ်၏၊ ဘုံလည်း သီးခြားမရှိ၊ ပြိတ္တာတို့ နေရာအရပ်ကိုပင်"ပြိတ္တာဘုံ" ဟု ခေါ်ရတော့သည်။

အသုရကာယ—[အသုရ=အသုရာ + ကာယ=အပေါင်း။] အသုရာဟူသည် ပြိတ္တာအကြီးစားပင် ဖြစ်၏၊ သမုဒ္ဒြာ ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်း စသော အရပ်တို့ဌ နေတတ်ကြ၏၊ ရေနားဌ နေသော်လည်း ရေမသောက်ရ, ရေထည်းသို့ ဆင်းသွားလျှင် ရေတွေ့ပျောက်၍ သဲပူတွေ့သာ တွေ့ရ၏၊ စားဘွယ်ရာမှာ သာ၍ပင် ငေးသေး၏၊ ထို အသုရာအပေါင်း၏ နေရာကိုပင် "အသုရကာယ်ဘုံ"ဟု ခေါ်သည်၊ ဘုံ သီးခြားမရှိ။

ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ။ ။မနုဿာ–လူ့ဘုံဌာန်း၊ စာတုမဟာ-ရာဇိကာ– စာတုမဟာရာဇ်ဘုံဌာန်း၊ တာဝတိံသာ–တာဝတိံသာဘုံဌာန်း၊ယာမာ–ယာမာဘုံဌာန်း၊ တုသိတာ–တုသိတာဘုံဌာန်း၊ နိမ္မာနရတိ–နိမ္မာနရတိဘုံဌာန်း၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိစ–ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိဘုံဌာန်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ကာမသုဂတိဘူမိ–ကာမသုဂတိဘုံသည်၊ သတ္တဝိဓာ–ခုနစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ–၏။

ပေါင်း ကာမ ၁၁-ဘုံ။ ။ပန–ဆက်ဦးအံ့၊ ကောဒသဝိဓာ-ပိ-တဆဲ့တပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ သာ အယံ–ထိုဘုံသည်၊ ကာမာဝစရ ဘူမိစ္ဆေဝ–ကာမာဝစရဘုံ ဟူ၍သာလျှင်၊ သခ်ံ–ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ–ရောက်၏။

ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၊ ။[သု=ကောင်းသော + ဂတိ=ရောက်ထိုက်သောလားရာဘုံ။] ကောင်းသော လားရောက်ရာဘုံကို "သုဂတိဘုံ"ဟု ခေါ်သည်၊ ဤ ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၏ သရုပ်ကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

ကာမ ၁၁-ဘုံ။ ။အပါယ် (ဒုဂ္ဂတိ) ၄-ဘုံနှင့် ဤ သုဂတိ ၇-ဘုံကို "ကာမ ၁၁-ဘုံဟု" ခေါ်သည်၊ ပါဠိကြည့်၍ သရုပ် ရေတွက်ပါ။

အဗျာ။ ။စာတုမဟာရာဇ်ဘုံသည် မြင့်မိုရ်တောင် အလယ်လောက်မှ စ၍ မြေပြင်ရောက်အောင် ပြန့်နှံ့၏၊ တာဝတိံသာဘုံသည် မြင့်မိုရ်တောင်ထိပ်၌ ယာမာ စသော ဘုံတို့သည် ဟို အထက်ကောင်းကင်၌ အဆင့်ဆင့် မြင့်လျက် တည်ကြ၏၊ ထက်ဝန်းကျင်၌ကား နတ်ပြည် ခြောက်ထပ်လုံးပင် စကြာဝဠာတံတိုင်းထိအောင် ပြန့်နှံ့တည်နေကြသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ကြောင့် ဝိထိမုတ်ပိုင်းဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်ကြောင့် ဘုံပိုင်းဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) ဝိထိစိတ္တဝေသေနဝံ ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း၊ ထိုဂါထာကို အနက်ပေး၍ စကားပြေကို ပြပါ။

(ဃ) ပဝတ္တိသင်္ဂဟောနာမ သန္ဓိယံ-ဟု ဆိုသောကြောင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေ အခါ၌သာ ဖြစ်ပုံကိုပြမည်လော, ဥပမာဆောင်၍ ထင်ရှားပြပါ။

(င) စတ္တာရိ စတုက္ကာနိ အရ စတုက္က ၄-ပါးကို ကောက်ပြပါ။

(စ) အဘယ်ကို "ဘုံ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ဘုံလေးပါးကို ရေတွက်ပြပါ။

(ဆ) အဘယ်ဘုံမျိုးကို "အပါယ်ဘုံ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ အပါယ်ဘုံ ၄-ပါးကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(ဇ) နိရဲကြီး ၈-ထပ်ကို လက်ဆောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(စျ) တထပ်တထပ်၌ "ဥဿဒ"ခေါ် ငရဲငယ်များကို ရေတွက်ပါ။

(ဉ) ထို ငရဲဘုံများသည် အဘယ်အရပ်၌ ရှိသနည်း။

(ဋ) အဘယ် သတ္တဝါမျိုးကို တိရစ္ဆာန် ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဌ) အဘယ် သတ္တဝါမျိုးကို ပြိတ္တာ ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဍ) အဘယ် သတ္တဝါမျိုးကို အသုရကယ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဎ) ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(ဏ) ကာမ ၁၁-ဘုံတွင် သုဂတိဘုံ ဒုဂ္ဂတိဘုံ မည်မျှစီ ရှိသနည်း။

(တ) စာတုမဟာရာဇ် စသော ဘုံများ အဘယ်အရပ်၌ တည်သနည်း။

ရူပ ၁၆-ဘုံ ၁။ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာ – ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံ၎င်း၊ ဗြဟ္မပုရောဟိတာ – ဗြဟ္မပုရောဟိတာဘုံ၎င်း၊ မဟာဗြဟ္မာ စ – မဟာဗြဟ္မာဘုံ၎င်း၊ ဣတိ – ဤသုံးဘုံသည်၊ ပဌမဈာနဘူမိ – ပဌမစျာန်ဘုံတည်း။

၂။ ပရိတ္တာဘာ – ပရိတ္တာဘာဘုံ၎င်း၊ အပ္ပမာဏာဘာ – အပ္ပမာဏာဘာဘုံ၎င်း၊ အာဘဿရာစ – အာဘဿရာဘုံ၎င်း၊ ဣတိ – ဤသုံးဘုံသည်၊ ဒုတိယဈာနဘူမိ – ဒုတိယစျာန်ဘုံတည်း။

၃။ ပရိတ္တသုဘာ – ပရိတ္တသုဘာဘုံ၎င်း၊ အပ္ပမာဏ-သုဘာ – အပ္ပမာဏသုဘာဘုံ၎င်း၊ သုဘကိဏ္ဏာစ – သုဘကိဏ္ဏာဘုံ၎င်း၊ ဣတိ – သည်၊ တတိယဈာနဘူမိ – တတိယစျာန်ဘုံတည်း။

၄။ ဝေဟပ္ဖလာ – ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၎င်း၊ အသညသတ္တာ – အသညသတ်ဘုံ၎င်း၊ သုဒ္ဓါဝါသာစ – သုဒ္ဓါဝါသ ငါးဘုံ၎င်း၊ ဣတိ – ဤ ခုနစ်ဘုံသည်၊ စတုတ္ထဈာနဘူမိ – စတုတ္ထစျာန်ဘုံတည်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ရူပါဝစရဘူမိ – ရူပါဝစရဘုံသည်၊ သောဠသဝိဓာ – ၁၆-ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။

အဝိဟာ – အဝိဟာဘုံ၎င်း၊ အတပ္ပါ – အတပ္ပါဘုံ၎င်း၊ သုဒဿာ – သုဒဿာဘုံ၎င်း၊ သုဒဿီ – သုဒဿီဘုံ၎င်း၊ အကနိဋ္ဌာစ – အကနိဋ္ဌာဘုံ၎င်း၊ ဣတိ – သို့၊ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိ – သုဒ္ဓါဝါသဘုံသည်၊ ပဉ္စဝိဓာ – ငါးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။ [စတုတ္ထစျာန်ဘုံ၌ ပြခဲ့သော သုဒ္ဓါဝါသသည် ၅-ဘုံရှိ၏ဟူလို။]

အရူပ ၄-ဘုံ။ ။အာကာသာနဉ္စာယတနဘူမိ – အာကာသာ-နဉ္စာယတနဘုံ၎င်း၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနဘူမိ – ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၎င်း၊ အာကိဉ္စညာယတနဘူမိ – အာ-

ကိဉ္ဇညာယတနဘုံရင်း၊ နေဝသညာ နာသညာယတနဘူမိစ–နေဝသညာ နာသညာယတနဘုံရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ အရူပါ-ဝစရဘူမိ – သည်၊ စတုဗ္ဗိဓာ – လေးပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ–၏။

ဘုံ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ရ။ ။သုဒ္ဓါဝါသေသု–သုဒ္ဓါဝါသဘုံတို့၌၊ သဗ္ဗ-ထာ – အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်၊ [သဗ္ဗဒါ–ရှိလျှင် "အခါခပ်သိမ်း"ဟု ပေး၊] ပုထုဇ္ဇနာ–ပုထုဇဉ်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သောတာပန္နာစ – သောတာပန်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သကဒါဂါမိနောစာပိ – သကဒါဂါမ်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုဂ္ဂလာ–ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ နိ လဗ္ဘန္တိ–မရအပ်ကုန်၊ အသညာပါယဘူမိသု – အသညသတ်ဘုံ, အပါယ်ဘုံတို့၌၊ အရိယာ–အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို၊ နောပ-လဗ္ဘန္တိ–မရအပ်ကုန်၊ သေသဋ္ဌာနေသု–ကြွင်းသော ဘုံဌာနဘို့၌၊ အရိယာ–အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုရင်း၊ အနရိယာပိစ–ပုထုဇဉ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုရင်း၊ လဗ္ဘန္တိ–ကုန်၏။

ဇော–ဤ ဝိထိမုတ္တာသင်္ခါရ၌၊ ဣဒံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဘူမိစတုက္ကံ–ဘူမိစတုက္ကတည်း။

ရူပ ၁၆-ဘုံ, အရူပ ၄-ဘုံတို့၏ သရုပ်ကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

ဘုံ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ရ။ ။ "ပုထုဇ္ဇနာ၊ပေ၊ နရိယာပိစ" ဂါထာတို့ကား ပြအပ်ပြီးသော ဘုံတို့၌ ရထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုပြသော ဂါထာတည်း၊ ပုဂ္ဂိုလ် ၁၂-ယောက် သရုပ်ကို ဝိထိပိုင်း ပုဂ္ဂလဘေဒ၌ ပြခဲ့ပြီ။

သုဒ္ဓါဝါသ၌ ၃-ယောက်။ ။"သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ၌ ပုထုဇဉ် သောတာပန် သကဒါဂါမ်မျှား မရထိုက်"ဟု တိုက်ရိုက်ဆိုထားပြီ၊ မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်

အဖြစ်၌ စိတ္တက္ခဏတချက်ခန့်သာ ကြာ၍ မဂ်ရပြီးလျှင် ချက်ခြင်း ဖိုလ်ကို ရ၏၊ ထို့ကြောင့် အနာဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်ဖြင့်လည်း သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေမနေထိုက်၊ ထို့ကြောင့် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ အနာဂါမိဖလဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌ အရဟတ္တဖလဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်သာ ရထိုက်သည်။

ကြင်းဘုံများ။ ။အသညသတ် ဘုံ၌ သုဂတိ အဟိတ် ပုဂ္ဂိုလ် ၁-ယောက်သာရ၍ အပါယ် ၄-ဘုံ၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် ၁-ယောက်သာ ရသောကြောင့် ထိုဘုံတို့၌ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များ မရထိုက်၊ သုဒ္ဓါဝါသ အသညသတ် အပါယ်ဘုံတို့မှ ကြင်းသော ကာမ ရူပ အရူပဘုံတို့၌ ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာများ ထိုက်သင့်လလို ရကြသည်။

[ဆောင်] အပါယ် ဒု-ရ, လူ-နတ် စ၌, ဒု-ပ ကော်ဒသ်၊ ထက် ငါးနတ်ဝယ်, အဟိတ် ပယ်လော၊ ဆယ်ဘုံ ရူပ, တိဟိတ် ရ၏၊ သည် သု-သာ၊ ငါးသုဒ္ဓါမှာ, ရိယာခေါင်ဆုံး, သုံးယောက်စီရ၊ အရူပဝယ်, စ-မဂ် ပယ်သည်, ရှစ်သွယ် တိဟိတ် မကြင်းတည်း။

အပါယ် ဒုရ— အပါယ်ဘုံ၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ် ၁-ယောက်သာ ရ၏။

လူ-နတ်စ၌, ဒု-ပ ကော်ဒသ်— [နတ်စ=နတ်အစ ဘုံ။ ။ဒုပ=ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ကို အပထားရ၍+ကော်ဒသ်=ကောဒသ-၁၁] လူဘုံ စာတုမဟာရာဇ်ဘုံတို့၌ ဒုဂ္ဂတိ အဟိတ်မှတပါး ပုဂ္ဂိုလ် ၁၁-ယောက် ရ၏။

ထက်ငါးနတ်ဝယ်, အဟိတ်ပယ်လော—အထက်နတ်ပြည် ၅-ထပ်တို့၌ ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်, သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ပယ်၍ ကျန် ၁၀-ယောက်ရ၏။

ဆယ်ဘုံရူပ, တိဟိတ်ရ၏—သုဒ္ဓါဝါသ ၅- အသညသတ်မှ တပါးသော ရူပဆယ်ဘုံ၌ တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် ၉-ယောက်ရ၏။ [အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များ တိဟိတ်ဖြစ်ကြောင်းကို ပုဂ္ဂလဘေဒ၌ ပြခဲ့ပြီ။]

သည် သုသာ — အသညသတ်ဘုံ၌ သုဂတိအဟိတ် ၁-ယောက်သာ ရ၏။

ငါးသုဒ္ဓါမှာ, ရိယာခေါင်ဆုံး, သုံးယောက်စီရ — သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ၌ အနာဂါမိဖလင့်, အရဟတ္တမဂ္ဂင့်, အရဟတ္တဖလင့်၊ ဤ အထက်ဆုံး အရိယာ သုံးယောက်စီ ရကြသည်။

အရူပဝယ် ၊ပေ၊ မကြွင်းတည်း — အရူပ ၄-ဘုံ၌ အစဆုံး သောတာပတ္တိ မဂ်ကို ပယ်၍ (တိဟိတ်ပုထုဇဉ်နှင့် အရိယာ ၇-ယောက်) တိဟိတ် ၈-ယောက် ရ၏။

ငလေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ရူပဗြဟ္မာ့ဘုံ မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။
(ခ) ရူပဘုံတို့တွင် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ မည်မျှပါသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။
(ဂ) သုဒ္ဓါဝါသဘုံသည် အဘယ်စျာန်ဘုံ၌ ပါဝင်သနည်း။
(ဃ) အရူပဘုံ မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။
(င) "ပုထုဇဉာ နု လဗ္ဘန္တိ" စသော ၂-ဂါထာကို အနက်ပေးပါ။
(စ) အပါယ်၌ ရထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို လက်ဝဲထောက်၍ကောက်ပါ။
(ဆ) လူ့ဘုံ စာတုမဟာရာဇ် ဘုံတို့၌ ရထိုက်သူတို့ကို ကောက်ပါ။
(ဇ) အထက်နတ်ပြည်၌ ရထိုက်သူတို့ကို လက်ဝဲထောက်၍ကောက်ပါ။
(စျ) ဝေဟပ္ဖိုလ် တိုင်အောင်သော ရူပ ၁၈-ဘုံ၌ ရထိုက်သူများကို လက်ဝဲထောက်၍ ကောက်ပါ။
(ဉ) အသညသတ်ဘုံ၌ ရထိုက်သူတို့ကို လက်ဝဲထောက်၍ ကောက်ပါ။
(ဋ) သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ရထိုက်သူတို့ကို လက်ဝဲထောက်၍ ကောက်ပါ။
(ဌ) အရူပဘုံ၌ ရထိုက်သူတို့ကို လက်ဝဲထောက်၍ ကောက်ပါ။

ဘူမိ စတုက္ကပြီး၏။

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ၁၈—ပ-မ-ဗ-သ-စ

ပဋ္ဌသန္ဓေ ၄-မျိုး အကျဉ်း အပါယပဋ္ဌသန္ဓိ – အပါယ် ပဋ္ဌသန္ဓေရင်း၊ ကာမသုဂတိ ပဋ္ဌသန္ဓိ – ကာမသုဂတိ ပဋ္ဌသန္ဓေရင်း၊ ရူပါဝစရ ပဋ္ဌသန္ဓိ – ရူပါဝစရ ပဋ္ဌသန္ဓေရင်း၊ အရူပါဝစရ ပဋ္ဌသန္ဓိစ – အရူပါဝစရ ပဋ္ဌသန္ဓေရင်း၊ ဣတိ – ဤသည်တို့ကား၊ စတုဗ္ဗိဓာ – လေးပါးအပြား ရှိသော၊ ပဋ္ဌသန္ဓိနာမ – ပဋ္ဌသန္ဓေ မည်၏။

အပါယ် ပဋ္ဌသန္ဓေ-၁ တတ္ထ – ထိုလေးပါးသော ပဋ္ဌသန္ဓေတို့တွင်၊ အကုသလဝိပါကော ပေက္ခာ သဟဂတ သန္တီ-ရဏံ – အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်သည်၊ အပါယဘူမိယံ – အပါယ်ဘုံ၌၊ ဩက္ကန္တိက္ခ-ဏေ – သက်ရောက်ဆဲခဏ၌၊ ပဋ္ဌသန္ဓိ – ပဋ္ဌသန္ဓေစိတ်သည်၊ ဟုတ္ဝာ – ဖြစ်၍၊ တတော – ထို ပဋ္ဌသန္ဓေအခါမှ၊ ပရံ – ၌၊ ဘဝင်ံ – ဘဝင်စိတ်သည်ရင်း၊ ပရိယောသာနေ – ဘဝအဆုံး၌၊ စဝနံ – စုတိသည်ရင်း၊ ဟုတ္ဝာ – ၍၊ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ – ပြတ်၏၊

ပဋ္ဌသန္ဓေ ၄-မျိုး။ ။အပါယပဋ္ဌသန္ဓိ၊ ပေ၊ ပဋ္ဌသန္ဓိနာမ - ဤစကား ကား ပဋ္ဌသန္ဓိ စတုက္ကကို အကျယ်ပြလိုရှိ ရှေးဦးစွာ ပဋ္ဌသန္ဓေ လေးပါး၏ ခေါင်းစဉ်ကို ပြသော မာတိကာ စကားတည်း၊ ဘဝဟောင်းအပြတ်တွင် ဆက်စပ်သောအားဖြင့် ထိုထိုဘဝ၌ စိတ်စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်များ၏ အစဆုံးဖြစ်ခြင်းကို "ပဋ္ဌသန္ဓေနေခြင်း" ဟု ခေါ်သည်၊ ပဋ္ဌသန္ဓေလေးမျိုး သရုပ်ကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

အပါယ် ပဋ္ဌသန္ဓေ။ ။အဟိတ် အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်သည် အပါယ် ၄-ဘုံဝယ် သက်ရောက်စ(ဖြစ်ခါစ)၌ ပဋ္ဌသန္ဓေကိစ္စတပ်၍ဖြစ်၏၊ ပဋ္ဌသန္ဓေခဏမှ နောက် ပဝတ္တိအခါဝယ် (ဝိထိစိတ် မဖြစ်သမျှ) ဘဝင်ကိစ္စတပ်၍ဖြစ်၏၊ ဘဝတုံး၍ဆုံးသည့်အခါ

ကော–တခုသော၊ အယံ–ဤ ပဋိသန္ဓေသည်၊ အပါယ ပဋိ-
သန္ဓိနာမ–အပါယ် ပဋိသန္ဓေ မည်၏။

ကာမသုဂတိ ပန–ကား၊ ကုသလဝိပါကော ပေဠာ သဟ-
ပဋိသန္ဓေ-၉ ဂတ သန္တီရဏံ–အဟိတ် ကုသလဝိပါက်
ဥပေဠာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်သည်၊ ကာမ-
သုဂတိယံ–ကာမ သုဂတိဘုံ၌၊ ဇစ္စနာဒီနံ–သန္ဓေကာဏ်း
အစရှိကုန်သော၊ မနုဿာနဉ္ဓေ၀–လူတို့၏ဝင်း၊ ဘုမ္မဿိ-
တာနံ–ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်ကြီးတို့ကို မှီခိုနေကြကုန်သော၊ ဝိနိ-

စုတိကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်၏၊ တဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဘဝင် စုတိကိစ္စတပ်သော စိတ်
သည် ဤကဲ့သို့ စိတ်တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်ရိုးတည်း၊ ဤစကားအရ
အပါယ်ဘုံ၌ ဤအဟိတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေရမှုကို ထောက်၍ အပါယ်
(ဒုဂ္ဂတိ)ဘုံသား ဟူသမျှကို "ဒုဂ္ဂတ်အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်" ဟု ခေါ်အပ်သည်။

ကာမသုဂတိ ပဋိသန္ဓေ။ ။(ဇစ္စနွ-ဇာတိ+အနွ။ ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေ
အားဖြင့်+အနွ=ကာဏ်းသူ။ (စက္ခုပသာဒရူပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်မည့်ကံ မရှိ
၍ စက္ခုပသာဒဖြစ်ချိန်မှာ စက္ခုပသာဒမဖြစ်ပေါ်လာသူကို "ဇစ္စန္ধ, ဇါ-
သန္ဓေကာဏ်း" ဟု ခေါ်သည်၊ စက္ခုပသာဒဖြစ်ပြီးမှ တစုံတခုသော ဘေး
ရန်ကြောင့် ပျက်စီးသူကား "သန္ဓေကာဏ်း" မဟုတ်။

ဇစ္စနာဒီ။ ။အာဒိ-သဒ္ဒါဖြင့် "ဇစ္စဗဓိရ=ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် နား
ထိုင်းသူ၊ ဇစ္စမူဂ=ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် စကားမပီဘဲ ထစ်အ-ဖြစ်သူ။ ဇစ္စ
ဇဋ=ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ထိုင်းမှိုင်း ဖျင်းအသူ, တင်းတောင်းပမာဏ,
မူး, မတ်, ပဲ, အရှေ, အနောက် စသည်ကိုမျှ မသိသူ၊ ဇဋုမ္ဗတ္တက+ပဋိ
သန္ဓေအားဖြင့် ရူးနှန်းသူ။ ပဏ္ဍက=သူများ၏ သုက်သွေးကို စုပ်ယူတတ်
သည်နှင့် သူတပါးတို့သံဝါသပြုမှုကို ငြူ။ စူချောင်းမြောင်းရလျှင် ကိုယ်သာ
ငြိမ်းအေးသူ၊ ဥဘတော ဗျဉ္ဇနက=ဥဘတောဗျည်း, မိန်းမတလည့်
ယောကျ်ားတလည့် ဖြစ်သူ။ နပုံသက=နပုံပဏ္ဍက်, မိန်းမအင်္ဂါလည်း

ပါတိကဘသုရာနံ စ – ဝိနိပါတိက အသုရာတို့၏ရင်း၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ-ဘဝဂ်စုတိ ဝသေန – ပဋ္ဌိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိ၏အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တတိ – ဖြစ်၏။

မထင်ရှား-ယောကျ်ားအင်္ဂါလည်း မထင်ရှားသူ။ မမ=မန်းစ္ဆဲသူ, စကား ပြောလျှင် အမြွှင်မပြတ်ဘဲ ဒရွတ်ဆ့ဲ၍ ပြောရသူ။” ဤသို့ စသည်ဖြင့် လူစင်မမှီသူတွေ့ကို ယူပါ။

[ဆောင်] ဇစ္စန္ဓာဒိ, သဒ္ဒါရှိဝယ်, အာဒိအရ, ဗဓိရနှင့်, မှုဂ-ဇဋ္ဌာ, ဥမ္မတ္တာ-ပဏ္ဍုကော, ဥဘတောဗျည်း, တနည်း ထုံးပြ, နပုံ သကပြင်, မမ္မတွင်သည့်, လူစင် မမှီ, လူမည်ကာ သား, ထို လူမျှားကို, သွယ်ပွါး ယူရလေသတည်း။

ဝိနိပါတိကာသုရ—[ဝိ+နိပါတိက+အ+သုရ။ ဝိ=ဖောက်ပြန် ပျက်စီးလျက်+နိပါတိက=ဖြစ်ပေါ်ကျရောက်သော+အ=သေးငယ်သော+သုရ=နတ်။]စည်းစိမ်ဥစ္စာ အိပ်ရာနေရာ ကောင်းမွန်စွာ မရှိဘဲ ဖောက်ပြန်ပျက်စီး၍ နေသော နတ်သေး နတ်မှုး နတ်အငယ်စားတွေ့ကို “ဝိနိပါတိက အသုရာ”ဟု ခေါ်သည်။

ဘုမ္မသိတ-[ဘုမ္မ+သိတ။ ဘုမ္မ=ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်+သိတ=မှီသူ။] မြေကြီးနှင့်စပ်သော တောစောင့် တောင်စောင့် အိမ်စောင့် သစ်ပင်စောင့် မြေစောင့်နတ်ဟူသမျှကို “ဘုမ္မ=ဘုမ္မဇိုဝ်း”ဟု ခေါ်သည်၊ အတော်အတန် တန်ခိုးကြီး၏။ ယခင် ဝိနိပါတိက အသုရာတို့သည် ထို ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်ကြီးများကို မှီခိုကပ်ယပ်၍ နေကြရလေသည်။ [ဤနတ်များသည် စာတုမဟာရာဇ်ဘုံ၌ ပါဝင်ကြသည်။]

အဟိတ်ပဋ္ဌိသန္ဓေ။ ။အဟိတ် ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္ဓိရဏစိတ်သည် ထိုဇစ္စန္ဓစသောလူနှင့် အချို့သော ဝိနိပါတိကအသုရာတို့၏ သန္တာန်၌ ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင်စုတိကိစ္စတပ်လျက် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့်

၂။ ပန–ကား၊ အဋ္ဌ–ရှစ်ပါးကုန်သော၊ မဟာဝိပါ-ကာနိ–မဟာဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ–အလုံးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ ကာမသုဂတိယံ–ကာမသုဂတိဘုံ၌၊ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင်္ဂစုတိဝသေန–ပဋိသန္ဓေ, ဘဝင်, စုတိတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တန္တိ–ကုန်၏။

၃။ နဝ–၉-ပါးကုန်သော၊ ဣမာ–ဤ ပဋိသန္ဓေတို့သည်၊ ကာမသုဂတိ ပဋိသန္ဓိယောနမ–ကာမသုဂတိ ပဋိသန္ဓေတို့ မည်၏၊ ပန–ဆက်ဦးအံ့၊ ဒသဝိဓာပိ–ဆယ်ပါးအပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ သာ အယံ–ထို ပဋိသန္ဓေသည်၊ ကာမာ-ဝစရပဋိသန္ဓိစေဝ–ကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓေဟူ၍ သာလျှင်။ သခ်ံ–ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ–ရောက်၏။

ကာမပုဂ္ဂိုလ်တို့ သက်တမ်း

၁။ တေသု–ထို ကာမပဋိသန္ဓေနေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ စတုန္နံ–လေးပါးကုန်သော၊ အာပါယာနံ–အပါယ်ဘုံသားတို့၏ရင်း၊ မနုဿာနံ–လူတို့၏ရင်း၊ ဝိနိပါတိကာသုရာနံစ–ဝိနိပါတိက အသုရာတို့၏ရင်း၊ အာယုပ္ပမာဏ ဂဏနာယ–

ထိုပုဂ္ဂိုလ်များကို သုဂတိဘုံသားဖြစ်သောကြောင့်ရင်း, အဟိတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသောကြောင့်ရင်း "သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်"ဟု ဆိုအပ်၏။

၂။ အဋ္ဌ မဟာဝိပါကာနိ၊ပေ၊ ပဝတ္တန္တိ။ ။မဟာဝိပါက်စိတ် ၈-ပါး ကား လူနှင့် ဝိနိပါတိက အသုရာများအတွက်သာမက, အလုံးစုံသော ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်၏။

၃။ အကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်နှင့် ကာမသုဂတိ ပဋိသန္ဓေစိတ် ၉-ပါး ပေါင်းလျှင် ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀-ဖြစ်သည်။

အသက် အတိုင်းအရှည်ကို ရေတွက်ခြင်း၏၊ နိယမော–အမြဲ မှတ်သားဘွယ်သည်၊ နတ္ထိ–မရှိ။

၂။ ပန–ကား၊ စာတုမဟာရာဇိကာနံ–စာတုမဟာရာဇ် ဘုံသား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ–နတ်တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–အသက် အတိုင်းအရှည်သည်၊ ဒိဗ္ဗာနိ–နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဉ္စဝဿသတာနိ–အနှစ်ငါးရာတို့တည်း၊ မနုဿဂဏနာယ–လူတို့၏ အရေအတွက်ဖြင့်၊ နဝုတိဝဿ သတသဟဿပ္ပမာဏံ–အနှစ်ကိုးသန်း အတိုင်းအရှည်ရှိသည်၊ ဟောတိ–၏။

၃။ တာဝတိံသာနံ – တာဝတိံသာနတ်တို့၏၊ (အာယုပ္ပမာဏံ–အသက် အတိုင်းအရှည်သည်၊) တတော–ထို စာတုမဟာရာဇ်နတ်သက်ထက်၊ စတုဂ္ဂုဏံ–လေးဆတက်၏၊

၁။ ကာမပုဂ္ဂိုလ်တို့ အသက်တမ်း။ ။အပါယ်ဘုံသား, လူ, ဝိနိပါတိက အသုရာတို့၏အသက်တမ်းသည် အမြဲမရှိ၊ တခ္ခါ တရက် တနံနက် တခဏမျှ အသက်ရှည်၏၊အခ္ခါ နှစ်ပေါင်းအသခ်ေ့တိုင်အောင် ကြာ၏။

[ဆောင်] အပါယ် လူဗာတ်, ဝိနိပါတ်တို့, တခ္ခါတရက်, တနံနက်နှင့်, အသက်အသခ်ေ့,တခ္ခါနေ,မှတ်လေ သက်တမ်း မမြဲတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဤ သင်ဂ္ဂိုဟ်က ဝိနိပါတိက အသုရာကိုသာ ဆိုသော်လည်း ဧမ္မဟာဒယ ဝိဘင်အဋ္ဌကထာ၌ ဘုမ္မဇိုဝ်း (ရုက္ခဇိုဝ်း)နတ်ကြီး မျှားအတွက်လည်း အသက်အတိုင်းအရှည် မမြဲကြောင်းကို ဆိုထားပြီ။

၂။ စာတုမဟာရာဇိ၊ပေ၊ ပမာဏံ ဟောတိ။ ။စာတုမဟာရာဇ် ဘုံကြီးသား နတ်မျှား၏ အသက် ပမာဏကား ထို စာတုမဟာရာဇ်နတ် အရေအတွက်အားဖြင့် နှစ်ပေါင်း ငါးရာကြာ၏၊ လူ့အရေအတွက်အား ဖြင့်ကား နှစ်ပေါင်း ၉-သန်း ကြာ၏။

ယာမာနံ – ယာမာနတ်တို့၏၊(အာဃုပ္ပမာဏ–အသက်အတိုင်း အရှည်သည်၊) တတော–ထိ တာဝတိံသာ နတ်သက်ထက်၊ စတုဂ္ဂုဏံ – လေးဆတက်၏၊ တုသိတာနံ – တုသိတာနတ်တို့၏၊ (အာဃုပ္ပမာဏ – သည်၊) တတော – ထိ ယာမာနတ်သက်ထက်၊ စတုဂ္ဂုဏံ – ၏၊ နိမ္မာနရတီနံ – နိမ္မာနရတိ နတ်တို့၏၊

၄။ တတော စတုဂ္ဂုဏံ တာဝတိံသာနံ—တာဝတိံသာနတ်သက်ကား စာတုမဟာရာဇ်နတ်သက်ထက် လေးဆတက်မျှရှည်၏၊ ထို့ကြောင့် တာဝတိံသာနတ်သက်ကို စာတုမဟာရာဇ်တို့ တွက်ကိန်းဖြင့် တွက်လျှင် (၅၀၀-ကို ၄-ဖြင့် မြှောက်) နှစ်ပေါင်း (၂၀၀၀)နှစ်ထောင် ကြာ၏၊ သို့သော် ပင်ကိုယ်က တာဝတိံသာနတ်တို့ နေ့တာ ညဉ့်တာသည် စာတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏ နေ့တာညဉ့်တာထက် နှစ်ဆလောက်ရှည်၏။

ဥပမာ - စာတုမဟာရာဇ်၌ တနေ့တည်ဉ့်သည် ၂၄-နာရီခန့်ကြာလျှင် တာဝတိံသာ၌ တနေ့တည်ဉ့်သည် ၄၈-နာရီခန့် ကြာလိမ့်မည် - ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် တာဝတိံသာ နတ်တို့ တွက်ကိန်းဖြင့် တွက်ရလျှင် နှစ်ပေါင်း (၁၀၀၀)တထောင်သာ ကြာသည်၊ လူတို့ တွက်ကိန်းဖြင့် ယခင် ၉-သန်းကို ၄ - ဖြင့် မြှောက် ၃-ကုဋေ ၆-သန်း ကြာ၏။

တတော စတုဂ္ဂုဏံ ယာမာနံ—ယာမာနတသက်ကား တာဝတိံသာ နတ်သက်ထက် ၄-ဆတက်မျှရှည်၏၊ ၁၀၀၀, ၄-ဆတက်, ၄၀၀၀-ဖြစ်၏၊ သို့သော် ယာမာနတ်တို့၏ နေ့တာညဉ့်တာသည် တာဝတိံသာ နတ်တို့၏ နေ့တာညဉ့်တာထက် ပင်ကိုယ်က နှစ်ဆလောက် ရှည်သောကြောင့် ယာမာနတ်သက်ကို ယာမာတို့တွက်ကိန်းဖြင့် ရေတွက်လျှင် နှစ်ပေါင်း (၂၀၀၀)နှစ်ထောင်သာ ကြာ၏၊ လူတို့တွက်ကိန်းဖြင့် ရေတွက်လျှင် နှစ်ပေါင်း ၁၄-ကုဋေ ၄-သန်းကြာ၏။

(အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊) တတော–ထိ တုသိတာနတ်သက်ထက်၊ စတုဂ္ဂုဏံ–၏၊ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီနံ–ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနတ်တို့၏၊ (အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊) တတော–ထိ နိမ္မာန-ရတိ နတ်သက်ထက်၊ စတုဂ္ဂုဏံ–၏။

၄။ ဝသဝတ္တီသု–ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီနတ်တို့၌၊ (အာယုပ္ပ-မာဏံ–သည်၊)ဝဿာနံ–နှစ်တို့၏၊ နဝသတဉ္စ ကောဋိယော–ကုဋေကိုးရာတို့သည်ရင်း၊ ဧကဝီသကောဋိယော–၂၁-ကုဋေတို့သည်ရင်း၊ တထာ–ထိမှတပါး၊ သဋ္ဌိစ ဝဿသတသဟ-ဿာနိ–အနှစ် ခြောက်သန်းတို့သည်ရင်း၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

တတော စတုဂ္ဂုဏံ တုသိတာနံ — တုသိတာနတ်သက်ကား ယာမနတ်သက်ထက် ၄-ဆတက်မျှ ရှည်၏။ [၄-ဆ တက်ပုံကို ရှေအတိုင်း သိလောက်ပြီ၊] ထို့ကြောင့် တုသိတာနတ်သက်သည် တုသိတာနတ်တို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း(၄၀၀၀)လေးထောင်, လူတို့တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၅၇-ကုဋေ ၆-သန်းကြာ၏။

တတော စတုဂ္ဂုဏံ နိမ္မာနရတီနံ။ ။နိမ္မာနရတိ နတ်သက်သည် တုသိတာနတ်သက်ထက် ၄-ဆတက် ရှည်ရကား နိမ္မာနရတိ နတ်တို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း (၈၀၀၀) ရှစ်ထောင်, လူတို့တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၂၃၀-ကုဋေ ၄-သန်းကြာ၏။

တတော စတုဂ္ဂုဏံ ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီနံ။ ။ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီ နတ်သက်သည် နိမ္မာနရတိ နတ်သက်ထက် ၄-ဆတက် ရှည်ရကား ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီနတ်တို့၏ တွက်ကိန်းဖြင့် (၁၆၀၀၀)တသောင်းခြောက်ထောင်, လူတို့ တွက်ကိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၉၂၁-ကုဋေ ၆-သန်း ကြာ၏။

[ဆောင်] ၁။ မ-ကိုင်္ဂ-ခဲ=ဝါ, ဟ(နှင့်)တယာ, သုညာ ဒေ့စ, အောက်သုံးချ, မှတ်ကြ နဝ၊ဘုံသက်။

၂။ စျာန်-စလာ-ဝါဝါက,စောသမ-ဝင်းနုလာခါ,စောပု ခေ့ဌာ၊ ခြောက်သုညာ ညီညာထည့်စွက်, နှတ်ခြောက် ဘုံ လူက တွက်လျှင်, ဟော ဤမျှထွက်။

[သုညာဒ့ေစ=အစဆုံးဌ် သုည ၂-လုံးချ။ ။အောက်သုံးချ=အောက် တန်းများဌ် သုည ၃-လုံးချ။ ။ခြောက်သုညာ ညီညာထည့်စွက်= သုည ၆-လုံးကို အညီအမျှ ထည့်စွက်။

နှတ်ဘုံ	နှတ်တွက်ကိန်းအသက်	လူ့တွက်ကိန်း အသက်
စာတုမဟာရာဇ်	၅၀၀(မ)	စျာန်=၉၀၀၀၀၀၀
တာဝတိ်သာ	၁၀၀၀(ကိုင်္ဂ)	စလာ=၃၆၀၀၀၀၀၀
ယာမာ	၂၀၀၀(ခဲ)	ဝါဝါက=၁၄၄၀၀၀၀၀၀
တုသိတာ	၄၀၀၀(ဝါ)	စောသမ=၅၇၆၀၀၀၀၀၀
နိမ္မာနရတီ	၈၀၀၀(ဟ)	ဝင်းနုလာခါ=၂၃၀၄၀၀၀၀၀၀
ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ	၁၆၈၀၀(ဟယာ)	စောပုခေ့ဌာ-၉၂၁၆၀၀၀၀၀၀

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ပဋ္ဌိသန္ဓေ၏ပါးကို သင်ကြားထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(ခ) အပါယ်ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်ကား အဘယ်နည်း၊ သင်ကြားထောက်ပါ။

(ဂ) အဘယ့်ကြောင့် ဒုဂ္ဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဃ) ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏစိတ်ဖြင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေ နေသူတို့ကို သင်ကြားထောက်၍ ပြပါ။

(င) ဇစ္စန္ဓာဒိဋ္ဌိ အာဒီအရ(အာဒီဝန္တပုဂ္ဂိုလ်ကို) လက်ဝဲထောက်၍ ကောက်ပါ။

(စ) ဝိနိပါတိက အသုရာဟူသည် အဘယ်နတ်မျိုးနည်း။

(ဆ) သုဂတိအဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ခြင်း၏အကြောင်းကို ပြပါ။

(ဇ) မဟာဝိပါက်စိတ်သည် အဘယ်ဘုံ၌ ပဋ္ဌိသန္ဓေကိစ္စ တပ်သနည်း။

(စျ) ကာမပဋ္ဌိသန္ဓေကို သုဂတိ ဒုဂ္ဂတိခွဲ၍ ရေတွက်ပါ။

(ဉ) အပါယ်ဘုံ လူ့ဘုံ ဘုမ္မဒေါ်းနတ်တို့၌ အသက်တမ်း မြဲ မမြဲကို သင်ကြားနှင့် လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဋ) စာတုမဟာရာဇ်နတ်သက်ကို နတ်တွက်ကိန်း လူ့တွက်ကိန်း တို့ဖြင့် ရေတွက်ပါ။

(ဌ) တာဝတိံသာနတ်သက်ကို စာတုမဟာရာဇ်ကိန်း တာဝတိံသာကိန်း လူ့ကိန်းဖြင့် ရေတွက်ပါ။

(ဍ) ယာမာနတ်သက်ကို တာဝတိံသာကိန်း ယာမာကိန်းဖြင့် တွက်ပါ။

(ဎ) တုသိတာနတ်သက်ကို ယာမာကိန်း တုသိတာကိန်းဖြင့် တွက်ပါ။

(ဏ) နိမ္မာနရတိနတ်သက်ကို တုသိတာကိန်း နိမ္မာနရတိကိန်းဖြင့် တွက်ပါ။

(တ) ပရနိမ္မိတ ဝသဝတ္တီနတ်သက်ကို နိမ္မာနရတိကိန်း ပရနိမ္မိတကိန်း လူ့ကိန်းဖြင့် ရေတွက်ပါ။

ရူပ ပဋ္ဌိသန္ဓေ-၆ ၁။ ပဌမဈာနဝိပါကံ–ပဌမစျာန် ဝိပါက်စိတ်သည်၊ ပဌမဈာနဘူမိယံ–ပဌမစျာန်ဘုံ၌၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘဝဂ် စုတိဝသေန–ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏။

၂။ ဒုတိယဈာနဝိပါကံ–ဒုတိယစျာန် ဝိပါက်စိတ်သည်ရင်း၊ တတိယဈာနဝိပါကဉ္စ–တတိယစျာန် ဝိပါက်စိတ်သည်ရင်း၊ ဒုတိယဈာနဘူမိယံ–ဒုတိယစျာန်ဘုံ၌၊ တထာ–ထို့အတူတည်း။ [ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်သည်-ဟူလို။]

၃။ စတုတ္ထဈာန ဝိပါကံ–စတုတ္ထစျာန် ဝိပါက်စိတ်သည်၊ တတိယဈာနဘူမိယံ–တတိယစျာန်ဘုံ၌၊ (တထာ–ထို့အတူ ပင်တည်း။)

၄။ ပဉ္စမဈာနဝိပါကံ – ပဉ္စမစျာန် ဝိပါက်စိတ်သည်၊ စတုတ္ထဈာနဘူမိယံ–စတုတ္ထစျာန်ဘုံ၌၊ (တထာ–ထို့အတူ ပင်တည်း။)

၅။ ပန–အထူးကား၊ အသညသတ္တာနံ—အသညသတ် ဗြဟ္မာတို့၏၊ ရူပမေဝ–ရုပ်ချည်းသာလျှင်၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ–ပဋ္ဌိ-သန္ဓေသည်၊ ဟောတိ–၏၊ တထာ–ထို့အတူ၊ တတော–ထို

ရူပပဋ္ဌိသန္ဓေ။ ။၁-၂-၃-၄- ဤ စကားရပ်တို့၌ ပါဠိရှိတိုင်း သိသာပြီ၊ ဒုတိယစျာန်ဝိပါက် တတိယစျာန်ဝိပါက်တို့က ဒုတိယစျာန်ဘုံ၌ ဖြစ်ရုံကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။

၅။ အသညသတ္တာ၊ပေါ၊နိုရုဒ္ဓတိ—အသညတ်သတ်ဘုံ၌ စိတ် စေတသိက်မရှိရကား ပဋ္ဌိသန္ဓေနေတုန်းကလည်း ရုပ်ဖြင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေနေ၍ ပဝတ္တိ ဘခါ ဝုဘိအခါတို့၌လည်း ရုပ်ချည်းသာ ဖြစ်၍ ချုပ်၏၊ အသညသတ်

ပဋ္ဌိသန္ဓေခဏမှ၊ ပရံ–နောက်ဖြစ်သော၊ ပဝတ္တိယံ–ပဝတ္တိအခါ၌ဌင်း၊ စဝနကာလေ စ–စုတေရာအခါ၌ဌင်း၊ ရူပမေဝ–ရူပ်ချည်းသာလျှင်၊ ပဝတ္တိတ္ဌာ–ဖြစ်၍၊ နိရုဇ္ဈတိ–ချုပ်၏။

၆။ ဆ–ခြောက်ပါးကုန်သော၊ ဣမာနိ–ဤ ပဋ္ဌိသန္ဓေတို့သည်၊ ရူပါဝစရ ပဋ္ဌိသန္ဓိယောနဘမ–ရူပါဝစရ ပဋ္ဌိသန္ဓေတို့မည်၏။

ရူပပုဂ္ဂိုလ်တို့ သက်တမ်း ၁။ တေသု–ထို ပဋ္ဌိသန္ဓေနေသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာနံ–ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံသား ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ–ဗြဟ္မာတို့၏၊ (ဤ၌ ဒေဝ-သဒ္ဒါ ဗြဟ္မာကို ဟော၏၊) အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ ကပ္ပဿ–အသင်္ခ်ေယျကပ်၏၊ တတိယော ဘာဂေါ – သုံးဘို့ တဘို့တည်း၊ ဗြဟ္မပုရောဟိတာနံ–ဗြဟ္မပုရောဟိတ ဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ ဥပဓုကပ္ပေါ–အသင်္ခ်ေယျကပ် တဝက်တည်း၊ မဟာဗြဟ္မာနံ–မဟာဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ ဧကော ကပ္ပေါ–အသင်္ခ်ေယျတကပ်တည်း။

၂။ ပရိတ္တာဘာနံ – ပရိတ္တာဘဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ ဒွေ ကပ္ပါနိ – မဟာကပ် ၂-ကပ်တို့တည်း။ [ပဌမစျာန် သုံးဘုံအတွက်သာ အသင်္ခ်ေယျကပ်ဖြင့် ရေတွက်၍ နောက်ဘုံမျှားဌ၌ မဟာကပ်ဖြင့် ရေတွက်သည်။] အပ္ပ-

---

ဘုံက သုဂတိဘုံ ဖြစ်သောကြောင့်ဌင်း, ရူပ် ပဋ္ဌိသန္ဓေမှာ အလောဘစသော ယုဇ္ဇဘက်ဟိတ် မရှိသောကြောင့်ဌင်း, အသညသတ် ဘုံသားများကို "သုဂတိ အဟိတ်"ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ရသည်။ [ကာမဘုံသား သုဂတိအဟိတ်များနှင့်ကား မတူတတ်ပေ။]

မာဏာဘာနံ – အပ္ပမာဏာဘဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ စတ္တာရိ ကပ္ပါနိ–မဟာကပ် လေးကပ်တို့တည်း၊ အာဘာသရာနံ–အာဘာသရ ဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ အဋ္ဌကပ္ပါနိ–မဟာကပ် ရှစ်ကပ်တို့တည်း။

၃။ ပရိတ္တသုဘာနံ – ပရိတ္တသုဘဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပ-မာဏံ–သည်၊ သောဠသကပ္ပါနိ–မဟာကပ် တဆဲ့ခြောက်ကပ်တို့တည်း၊ အပ္ပမာဏသုဘာနံ–အပ္ပမာဏသုဘဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ ဒွတ္တိ သကပ္ပါနိ–မဟာကပ် ၃၂-ကပ်တို့တည်း၊ သုဘကိဏ္ဏာနံ–သုဘကိဏ္ဏဗြဟ္မာတို့၏၊ အာ-ယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ စတုသट्ठိကပ္ပါနိ–မဟာကပ် ခြောက်ဆဲ့လေးကပ်တို့ဘည်း။

၄။ ဝေဟပ္ဖလာနံ–ဝေဟပ္ဖိုလ်ဗြဟ္မာတို့၏ရင်း၊ အသည-သတ္တာနဉ္စ–အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၏ရင်း၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ ပဉ္စကပ္ပသတာနိ–မဟာကပ် ငါးရာတို့တည်း။

၅။ အဝိဟာနံ–အဝိဟဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ – သည်၊ ကပ္ပသဟဿာနိ–မဟာကပ် တထောင်တို့တည်း၊ အတပ္ပါနံ–အတပ္ပဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ ဒွေ ကပ္ပသဟဿာနိ–မဟာကပ် နှစ်ထောင်တို့တည်း၊ သုဒဿာနံ–သုဒဿဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ စတုသဋ္ဌိကပ္ပါနိ–မဟာကပ် ခြောက်ဆဲ့လေးထောင်တို့ဘည်း၊ သုဒဿီနံ–

၁-၂-၃-၄-၅-စကြာမျှားခ္ဍ ပါဠိရှိတိုင်း သိသာပြီ၊ ပဌမစျာန်ဘုံခ္ဍ အသင်္ခေယျကပ်ကို ယူရခြင်း, အထက်ဘုံမျှားခ္ဍ မဟာကပ်ကို ယူရခြင်း၏ အကြောင်းနှင့် ကပ်တို့၏အပြားကို ဘာသာဋီကာခ္ဍ ရှုပါ။

သုဒဿီဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ အဋ္ဌကပ္ပသဟဿာနိ–မဟာကပ် ရှစ်ထောင်တို့တည်း၊ အကနိဋ္ဌာနံ–အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ–သည်၊ သောဠသကပ္ပသဟဿာနိ–မဟာကပ် တသောင်းခြောက်ထောင်တို့တည်း။

အာရုပ္ပပဋိသန္ဓေ-၄။ ။ပဌမာရုပ္ပါဒိဝိပါကာနိ–ပဌမာရုပ္ပ အစရှိသော ဝိပါက်စိတ်တို့သည်၊ ပဌမာရုပါဒိဘူမိသု–ပဌမ အရူပ အစရှိသောဘုံတို့၌၊ ယထာက္ကမံ–အကြင် အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊ ပဋိသန္ဓိ ဘဝင် စုတိဝသေန–ဖြင့်၊ ပဝတ္တန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ စတသော–လေးပါးကုန်သော၊ ဣမာ–ဤ ပဋိသန္ဓေတို့သည်၊ အာရုပ္ပပဋိသန္ဓိယောနာမ–အာရုပ္ပပဋိသန္ဓေတို့ မည်၏။

အာရုပ္ပ ပဋိသန္ဓေ။ ။[အာရုပ္ပသဒ္ဒါသည် (အရူပေ+ဘဝံ) အရ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်သော စိတ်-ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဟော၏၊ အရူပသဒ္ဒါကား အရူပဘုံကို ဟော၏၊ ပါဠိ၌ "ပဌမာရူပါဒိဘူမိသု"၌စေ။]

ယထာက္ကမံ။ ။ပဌမအာရုပ္ပ(အာကာသာနဉ္စာယတန)ဝိပါက်စိတ်သည် ပဌမအရူပ (အာကာသာနဉ္စာယတန)ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိ ကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်၏၊ ဒုတိယအာရုပ္ပ(ဝိညာဏဉ္စာယတန)ဝိပါက်စိတ်သည် ဒုတိယအရူပဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေဘဝင် စုတိကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ယထာက္ကမံအရ အစဉ်အတိုင်းဖြစ်ပုံကို သိပါ၊ ဤကား အာရုပ္ပ ပဋိသန္ဓေ ၄-ပါးတည်း။

အမှ၁။ ။ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀, ရူပပဋိသန္ဓေ (ရူပ် ပဋိသန္ဓေနှင့်တကွ) ၆, အာရုပ္ပပဋိသန္ဓေ ၄၊ ပေါင်း ပဋိသန္ဓေ ၂၀-ရှိ၏၊ "ပဋိသန္ဓေစိတ်"ဆိုလျှင် ၁၉-သာ ရှိ၏၊ "ပဋိသန္ဓေ"ဟု သာမညဆိုလျှင် "ရူပ်ပဋိသန္ဓေနှင့်တကွ ၂၀-ရှိသည်"ဟု သတိပြုပါ။

အာရုပ္ပပုဂ္ဂိုလ်တို့ အသက်တမ်း

၁။ ပန – ဆက်ဦးအံ့၊ တေသု – ထို အာ-ရုပ္ပ ပဋိသန္ဓေနေသောပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်၊ အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂါနံ – အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံသို့ ကပ်ရောက်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ – ဗြဟ္မာတို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ – သည်၊ ဝိသတိကပ္ပသဟဿာနိ – မဟာကပ် နှစ်သောင်းတို့တည်း။

၂။ ဝိညာဏဉ္စာယတနူပဂါနံ – ဝိညာဏဉ္စာယတန ဘုံသို့ ကပ်ရောက်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ – တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ – သည်၊ စတ္တာလီသကပ္ပသဟဿာနိ – မဟာကပ် ၄၀သောင်းတို့တည်း။

၃။ အာကိဉ္စညာယတနူပဂါနံ – အာကိဉ္စညာယတန ဘုံသို့ ကပ်ရောက်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ – တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ – သည်၊ သဋ္ဌိကပ္ပသဟဿာနိ – မဟာကပ် ခြောက်သောင်းတို့တည်း။

၄။ နေဝသညာ နာသညာယတနူပဂါနံ – နေဝသညာ နာသညာယတန ဘုံသို့ ကပ်ရောက်ကုန်သော၊ ဒေဝါနံ – တို့၏၊ အာယုပ္ပမာဏံ – သည်၊ စတုရာသီတိကပ္ပသဟဿာနိ – မဟာကပ် ရှစ်သောင်းလေးထောင်တို့တည်း။ [၁, ၂, ၃, ၄-ဝါကျ တို့၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ပါဠိအတိုင်း သိသာပြီ။]

တဘဝဋ္ဌ တူမြဲတရား။ ။ကေဇာတိယံ – တခုသောဘဝ၌၊ ပဋိသန္ဓိ – ပဋိသန္ဓေ စိတ်သည်ရင်း၊ ဘဝင်္ဂ – ဘဝင်စိတ်သည်ရင်း၊ တထာ – ထိုမှတပါး၊ စဝန-မာနသံ – စုတိစိတ်သည်ရင်း၊ ကေမေဝ – တမျိုးတည်းသာ လျှင်ရင်း၊ တထာ – ထို့အတူ၊ ကေဝိသယံ ဧဝစ – တူသော အာရုံ ရှိသည်သာလျှင်ရင်း၊ (ဟောတိ – ၏)။ ။ဣဒံ – ဤ သည်ကား၊ ဇ္ဈာ – ဤ ဝိထိမုတ္တသင်္ခါတ၌၊ ပဋိသန္ဓိစတုက္ကံ – ပဋိသန္ဓိစတုက္ကတည်း။

တဘဝဉ် တူမြဲတရား။ ။ကေမေဝ-တဘဝ တဘဝ၌ ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိစိတ်တို့သည် တမျိုးတည်းသာ ဖြစ်ရရှိုးတည်း၊ ဥပမာ-"ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်က မဟာဝိပါက် ပဌမစိတ်ဖြစ်ခဲ့လျှင် ပဝတ္တိအခါ တဘဝလုံး ဖြစ်နေသော ဘဝင်မျှားလည်း မဟာဝိပါက် ပဌမစိတ်, စုတိကျသည့်အခါလည်း မဟာဝိပါက် ပဌမစိတ်ချည်း ဖြစ်ရမည်သာ"ဟူလို။

ကေဝိသယဉ္စ။ ။အာရုံအားဖြင့်လည်း တူရိုးတည်း၊ "ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်က-ကံကို အာရုံပြုလျှင် ဘဝင်စုတိမျှားလည်း ကံကိုချည်း အာရုံ ပြုရမည်" စသည်ဖြင့် သိပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ရူပဝိပါက် ၅ပါးတွင် အဘယ်ဝိပါက်သည် အဘယ်ဘုံ၌ ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိ ကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ခ) အသညသတ်ဘုံ၌ အဘယ်တရားဖြင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေနေသနည်း။

(ဂ) အသင်္ခေါ်ယျကပ်ဖြင့် ရေတွက်ရာဘုံကား ဘယ်ဘုံမျှားနည်း။

(ဃ) ပဌမစျာန်ဘုံသား ဗြဟ္မာမျှား၏ အသက် မည်မျှစီရှိသနည်း။

(င) ဝေဟပ္ဖလ်နှင့် အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့ အသက် မည်မျှစီ ရှိကြသနည်း။

(စ) သုဒ္ဓါဝါသဗြဟ္မာတို့၏ အသက်မည်မျှစီ ရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဆ) ပဌမာရူပ္ပါဒိဝိပါကာနိ စသော စကားဌ ယထာက္ကမံအရ ဝိပါက်နှင့် ဘုံကို တွဲဘက်၍ ပြပါ။

(ဇ) အာရုပ္ပဗြဟ္မာတို့အသက် မည်မျှရှိသနည်း၊ အသီးအသီးခွဲပြပါ။

(စျ) ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘဝင်ဌ-စသော ဂါထာကို အနက်ပေး၍ "ကေမေဝ ကေဝိသယဉ္စ"တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

ပဋ္ဌိသန္ဓိစတုက္က ပြီး၏။

ကံ ၄-မျိုး ၄-လီ ၁။ ဇနကံ – အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေ
တတ်သော ကံရင်း၊ ဥပတ္ထမ္ဘကံ–
ထောက်ပံ့ ကူညီတတ်သော ကံရင်း၊ ဥပပীဠကံ–ကပ်၍ နှိပ်
စက်တတ်သော ကံရင်း၊ ဥပঘာတကဋ္ဌ–ကပ်၍ သတ်တတ်
သော ကံရင်း၊ ဣတိ–ဤသည်တို့ကား၊ ကိစ္စဝသေန–ကိစ္စ
နှင့် စပ်သဖြင့်၊ (စတ္တာရိ–လေးပါးကုန်သော၊ ကမ္မာနိနာမ–
–တို့ မည်၏။)

ကံ ၄-မျိုး ၄-လီ ။ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာကို"ကမ္မ=ကံ"ဟု ခေါ်၏၊ ထို ကံ ၄-မျိုး အပေါင်းကို ကမ္မစတုက္က ဟု ခေါ်သည်၊ အရှင် အနုရုဒ္ဓါမထေရ်သည် ကမ္မစတုက္ကကို ၄-မျိုး ခွဲ၍ ပြတော်မူ၏။

၁။ ကိစ္စစတုက္က။ ။ဖြစ်စေခြင်း - ထောက်ပံ့ခြင်း - နှိပ်စက်ခြင်း သတ်ဖြတ်ခြင်းသည် ကံတို့၏ ကိစ္စလုပ်ငန်းပင်တည်း၊ ဤသို့ ကိစ္စနှင့်စပ်၍ ကံ ၄-မျိုး ပြားသည်။

ဇနကကံ။ ။ဝိပါက်စိတ် စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရูပ်, ကံအရင်းခံ ရှိသော ဥတုဇရูပ်ကို အကျိုးဝိပါက် ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအကျိုးဝိပါက်ကို ပဋိသန္ဓေအခါ၌ဖြစ်စေ ပဝတ္တိအခါ၌ဖြစ်စေ အခွင့်သင့်ရာအခါဝယ် မိမိ ကိုယ်တိုင် ဖြစ်စေနိုင်သော ကံကို "ဇနက"ကံဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] ၁။ ဝိပါက်စိတ် စေ, ရူပ်ထွေထွေကို, သန္ဓေပဝတ္တိ, ခွင့်ခါ
ရှိသော်,မိမိကိုယ်တိုင်,ဖြစ်စေနိုင်,ခေါ်ပိုင်"ဇနက"ကံ။

ဥပတ္ထမ္ဘကကံ။ ။ကိုယ်တိုင်ကား အကျိုးမပေးနိုင်၊ တပါးသော ကံ အကျိုးပေးခွင့်ရလေအောင်, အကျိုးပေးခွင့် ရနေပြန်လျှင် အကျိုး ပေး သန်လေအောင်, အကျိုးပေးသည့်အခါမှာလည်း ထိုအကျိုးများ ကြာရှည်ဖွင့်ဖြိုးလေအောင်, ကုသိုလ်အရာမှာဖြစ်စေ, အကုသိုလ်အရာ

၂။ ဂရုက်–ကြီးလေးသောကံ၎င်း၊ အာသန္နံ–စုတေနီးခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကံ၎င်း၊ အာစိဏ္ဏံ–အမြဲမပြတ် လေ့ကျက် အပ်သော ကံ၎င်း၊ ကဋ္ဌတ္တာကမ္မဥ္စ–ကဋ္ဌတ္တာ ကံ၎င်း၊ ဣတိ–

မှာဖြစ်စေ လျော်စွာထောက်မ ကုညီတတ်သော ကံကို "ဥပတ္ထမ္ဘက" ကံ ဟုခေါ်၏။

[ဆောင်] ၂။ အကျိုးပေးခွင့်,အခါသင့်ဘို့, အခွင့်သင့်ပြန်, ကျိုးပေး သန်အောင်, ပေးပြန်ပြီးခါ,ရှည်မြင့်ကြာဘို့, လျော်စွာ ထောက်မ, ကုညီက, "ဥပတ္ထမ္ဘက"ကံ။

ဥပပီဠကကံ—တပါးသောကံကို အကျိုးပေးခွင့် မရလေအောင်, အခွင့်ရပြန်လျှင် အကျိုးပေး မထက်သန်အောင်, ရပြီးသောအကျိုးကို လည်း မဖွင့်ဖြိုးလေအောင်,ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သောကံကို "ဥပပီဠက" ကံဟုခေါ်၏။

[ဆောင်] ၃။ အကျိုးပေးခွင့်, မရလင့်ဘို့, ရသင့်လေပြန်, ကျိုးမသန် အောင်, ရပြန်အကျိုး, မဖွင့်ဖြိုးဘို့, အမျိုးမျိုးက, နှိပ်စက်လှ, "ဥပပီဠက"ကံ။

ဥပဃာတကကံ—နှိပ်စက်ရုံတွင်မက, တပါးသောကံကို လုံးဝအကျိုး မပေးနိုင်အောင်, ပေးပြီးသော အကျိုးများကိုလည်း ပြတ်သွားအောင် သတ်ဖြတ်သောကံကို "ဥပဃာတက"ကံဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] ၄။ နှိပ်စက်ရုံတွင်,မကချင်ဘဲ, ယခင်ထက်တိုး, ကံအကျိုးကို, ပယ်ချိုးနှိပ်ချ, သတ်ဖြတ်က, "ဥပဃာတက"ကံ။

၂။ **ပါကဒါန ပရိယာယစတုက္ကံ။** ။(ပါက=အကျိုး+ဒါန = ပေး ခြင်း+ပရိယာယ=အလှည့်အကြိမ်။) သတ္တဝါတယောက်၌ ကံလေးမျိုး

ဤသည်တို့ကား၊ ပါကဒါန ပရိယာယေန – အကျိုးပေးလှည့် အစဉ်အားဖြင့်၊ စတ္တာရိ – ကုန်သော၊ ကမ္မာနိနာမ– ကံတို့ မည်၏။

လုံးရှိလျှင်စတေသည့်အခါ"ဂရုကကံ"က အကျိုးပေးခွင့်အလှည့်ကျ၏၊ ဂရုကကံမရှိလျှင် "အာသန္နကံ"က အကျိုးပေးလှည့်ကျ၏၊ အာသန္နကံ မရှိလျှင် "အာစိဏ္ဏကံ"က အကျိုးပေးလှည့်ကျ၏၊ အာစိဏ္ဏကံ မရှိပြန်လျှင် "ကဋတ္တာကံ"က အကျိုးပေးလှည့်ကျ၏၊ ဤသို့အကျိုးပေးလှည့် အစဉ်အားဖြင့် ကံ ၄-မျိုး ပြားရပြန်သည်။

ဂရုကကံ — တပါးသော ကံတို့က မတားမြစ်နိုင်လောက်အောင် ကြီးလေးသောကံတည်း၊ကုသိုလ်အရာ၌ မဟဂ္ဂုတ်(စျာန်) ကံများနှင့်, အကုသိုလ်အရာ၌ ပဥ္စာနန္တရိယကံများတည်း။ [နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကံကို လည်း ဂရုကကံ၌ ထည့်သွင်းကြသေး၏။]

ပဥ္စာနန္တရိယ—[ပဥ္စ+အနန္တရ+ဏ္ဍယ။ ပဥ္စ=ငါးပါး+အနန္တရ= အခြားမဲ့ဘဝ+ဏ္ဍယ=အကျိုးပေးသော ကံ။] အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝ၌ မုချမကောင်းကျိုးပေးမည်ဖြစ်သော ကံငါးပါးကို"ပဥ္စာနန္တရိယကံ"ဟု ခေါ်သည်၊ ငါးပါးသရုပ်ကား—

၁ -- မာတုဃာတက=အမိ သတ်မှု။ ၂ - ပိတုဃာတက=အဘ သတ်မှု။ ၃ - အရဟန္တဃာတက=ရဟန္တာ သတ်မှု။ ၄ - လောဟိတုပ္ပါဒက=ဘုရားရှင်၌ သွေးကိုဖြစ်စေမှု, သွေးစိမ်းတည်အောင် သွေးခြေအုအောင် ပြုမှု။ ၅ - သံဃာဘေဒက -- သံဃာသင်းခွဲမှု။ [သိမ်တခုတည်း၌ တပြိုင်နက် ကံကြီး ကံငယ် ခွဲ၍ပြုမှုသာ"သံဃဘေဒက"ကံ ထိုက်သည်။]

အာသန္နကံ — စုတေခါနီး လောလောဆယ်၌ ပြုအပ်သောကံ, သို့မဟုတ် ရှေးက ပြုပြီးသားကို စုတေခါနီး၌ ထပ်၍ အောက်မေ့အပ် (ဆင်ခြင်နေအပ်)သော ကံတည်း။

၃။ ဒိဋ္ဌမမ္မဝေဒနီယံ–ဒိဋ္ဌမမ္မဝေဒနီယကံ၎င်း၊ ဥပပဇ္ဇ-ဝေဒနီယံ–ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ၎င်း၊ အပရာပရိယဝေဒနီယံ–အပရာပရိယဝေဒနီယကံ၎င်း၊ အဟောသိ ကမ္မဥ္စ–အဟောသိကံ၎င်း၊ ဣတိ–ဤသည်တို့ကား၊ ပါက ကာလဝသေန–အကျိုးပေးရာကာလနှင့် စပ်သဖြင့်၊ စတ္တာရိ–ကုန်သော၊ ကမ္မာနိ နာမ–ကံတို့ မည်၏။

အာစိဏ္ဏကံ—နေ့စဉ်မပြတ် ဝတ်ထား၍ လေ့ကျက်အပ်သော ကံတည်း၊ကုသိုလ်အရာ၌ ဘုရားရှိခိုး ရေလှူ၊ ပန်းလှူ၊ ဆွမ်းလှူ၊ဥပုသ်စောင့်စသည်နှင့် အကုသိုလ်အရာ၌ မှုဆိုး တံငါ လုပ်မှုစသည်တည်း။

ကဋ္ဌတ္တာကံ—ဘဝက အာသန္န အာစိဏ္ဏကံ အခြေ အနေသို့ မရောက်တတ်ဘဲ, ဤဘဝ၌ သာမန်ပြုအပ်သော ကံများနှင့် ရှေးရှေးဘဝက ပြုအပ်ခဲ့သော ကံများတည်း။ [ကဋ္ဌတ္တာ - ပြုအပ်ခဲ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ကမ္မံ-- ကံ ဟူ၍ အမည်ရသော ကံတည်း၊ ပြုအပ်ပြီး ဖြစ်၍ နာမည်မတပ်လျှင် မသင့်မြတ်သောကြောင့် "ကဋ္ဌတ္တာကမ္မ"ဟု နာမည်တပ်ရသည်။]

၃။ ပါကကာလ စတုက္ကဲ။ ။ပစ္စုပ္ပန်ကာလ, ဒုတိယဘဝ ကာလ, တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်မရမီကာလ၊ ဤသို့ အကျိုးပေးရာကာလနှင့် စပ်၍လည်း ကံ ၄-ပါးပြားရသည်။

ဒိဋ္ဌမ္မဝေဒနီယ—မျက်မှောက် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံ။

ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယ—နောက် ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံ။

အပရာပရိယ ဝေဒနီယ—တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်မရမီအတွင်း၌ အကျိုးပေးသော ကံတည်း။

အဟောသိကမ္မ—အကျိုးလုံးလုံး မပေးသော ကံတည်း။

၄။ အကုသလံ–အကုသိုလ်ကံ၎င်း၊ ကာမာဝစရကုသလံ–ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ၎င်း၊ ရူပါဝစရကုသလံ – ရူပါဝစရကုသိုလ်ကံ၎င်း၊ အရူပါဝစရ ကုသလံစ – အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံ၎င်း၊ ဣတိ – ဤသည်တို့ကား၊ ပါကဋ္ဌာနဝသေန – အကျိုးပေးရာဌာနနှင့်စပ်သဖြင့်၊ တထာ–ထို့အတူ လေးပါးတို့တည်း။

အကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး အကျဉ်း — တတ္ထ – ထိုလေးပါးသော ကံတို့တွင်၊ အကုသလံ – အကုသိုလ် ကံသည်၊ ကာယကမ္မံ–ကာယကံ၎င်း၊ ဝစီကမ္မံ–ဝစီကံ၎င်း၊ မနောကမ္မဉ္စ – မနောကံ၎င်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ကမ္မ-ဒ္ဒါရဝသေန – ကမ္မဒ္ဒါရနှင့်စပ်သဖြင့်၊ တိဝိဓံ – သုံးပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။

ကထံ – အဘယ်သို့ ပြားသနည်း။....

၄။ ပါကဋ္ဌာနစတုက္ကေ။ ။အကျိုးပေးရာ ဘုံဌာနနှင့် စပ်၍လည်းကံ ၄-မျိုး ပြား၏။ [အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် ကမ္မစတုက္ကကို ၄-မျိုးခဲ့ပြီးလျှင် ကိစ္စ-ပါကဒါနပရိယာယ-ပါကကာလ စတုက္ကတို့ကို သုတ္တန်ဒေသနာနည်းဖြစ်၍ အကျယ်မပြဘဲ, ပါကဋ္ဌာနစတုက္ကကိုသာ အဘိမှောနည်းဖြစ်သောကြောင့် "တတ္ထ အကုသလံ ကာယကမ္မံ"မှ စ၍ ကမ္မစတုက္ကကုန်အောင် အကျယ်ပြတော်မူသည်။]

အကုသိုလ်ကံအကျဉ်း။ ။ကမ္မဒ္ဒါရဝသေန- [ကမ္မ=ကံ+ဒ္ဒါရ=ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း။] ကံ၏ဖြစ်ရာ ကာယဒ္ဒါရ ဝစီဒ္ဒါရ မနောဒ္ဒါရကို"ကမ္မဒ္ဒါရ"ဟု ခေါ်၏၊ ဤကမ္မဒ္ဒါရ သုံးပါးနှင့်စပ်၍ အကုသိုလ်ကံလည်း ကာယကံ ဝစီကံ မနောကံ ဟု သုံးမျိုးပြား၏၊ ထို ကံသုံးမျိုးကို အကျယ်ပြပြန်လို၍ "ကထံ"စသည်ကို မိန့်သည်။

ပါဏာတိပါတော – ပါဏာတိပါတဝင်း၊ အဒိန္နာဒါနံ – အဒိန္နာဒါနဝင်း၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော စ – ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဝင်း၊ ဣတိ–ဤသုံးပါးသည်၊ ကာယဝိညတ္တိသင်္ခါတော–ကာယဝိညတ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ကာယဒ္ဒါရေ–ကာယဒ္ဒါရ၌၊ ဗဟုလ္လဝုတ္တိတော – မျှားဇွဲဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ကာယကမ္မံ နာမ–ကာယကံ မည်၏။

မုသာဝါဒေါ–မုသာဝါဒဝင်း၊ ပိသုဏာဝါစာ–ပိသုဏာဝါစာဝင်း၊ ဖရုသာဝါစာ–ဖရုသာဝါစာဝင်း၊ သမ္ဖပ္ပလာပေါစ–သမ္ဖပ္ပ-

---

ကာယကံ ၃-ပါး။ ။ကိုယ်၌ အဖြစ်မျှားသော အမှုကို "ကာယကံ"ဟု ခေါ်၏။ [ကာယ=ကိုယ်+ကမ္မ=ကံ, အမှု။]

ပါဏာတိပါတ=သူ့အသက်သတ်မှု။

အဒိန္နာဒါန=သူ့ဥစ္စာကို ခိုးဂျက် တိုက်ခိုက် လှည့်ပတ်၍ ယူမှု။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ=ကာမဂုဏ်တို့၌ ကဲ့ရဲ့ထိုက်စွာ ယုတ်ယုတ်မာမာ ကျင့်မှု။ [မိမိ၏ ဇနီးမှတပါး အခြားသူနှင့် ဖောက်ပြားမှု, မိမိ၏ ခင်ပွန်းသည်မှ တပါး အခြားယောကျ်ားနှင့် ဖောက်ပြားမှု။]

ဝစီကံ ၄-ပါး။ ။နှုတ်၌ အဖြစ်မျှားသော အမှုကို "ဝစီကံ"ဟု ခေါ်၏။ [ဝစီ=နှုတ်+ကမ္မ=ကံ, အမှု။]

မုသာဝါဒ=မုသားပြောမှု၊ [လိမ်၍ ညာဖျန်း၍ ပြောဆိုမှု။]

ပိသုဏာဝါစာ=ချောပစ် ကုန်းတိုက်စကားကို ပြောဆိုမှု၊ [သူတပါးတို့ကို ရန်တိုက်မှု။]

ဖရုသာဝါစာ=ကြမ်းတန်းသောစကားကို ပြောဆိုမှု၊ [မကြားကောင်း မနာသာ ယုတ်ယုတ်မာမာ ဆဲဆိုငေါက်ငန်း ချောက်ချန်းမှု။]

လာပရင်း၊ ဣတိ–ဤလေးပါးသည်၊ ဝစီဝိညတ္တိသင်္ခါတေ–ဝစီဝိညတ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဝစီဒ္ဒါရေ–ဝစီဒ္ဒါရဒ္ဒ၊ ဗာဟုလ္ယ-ဝုတ္တိတော–ကြောင့်၊ ဝစီကမ္မံနာမ–ဝစီကံ မည်၏။

အဘိဇ္ဈာ–အဘိဇ္ဈာဝရင်း၊ ဗျာပါဒေါ–ဗျာပါဒရင်း၊ မိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိစ–မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိရင်း၊ ဣတိ–ဤသုံးပါးကား၊ ဝိညတ္တိယာ=ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်ကို၊ အညတြာပိ–ကြဉ်ရှုလည်း၊ မနသိ ယေဝ–မနောဒ္ဒါရဒ္ဒ သာလျှင်၊ ဗာဟုလ္ယဝုတ္တိတော–များစွာဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ မနောကမ္မံနာမ–မနောကံ မည်၏။

သမ္ဘပ္ပလာပ=ပိန်ဖျင်းသော စကားကိုပြောဆိုမှု။ [အနှစ် အဆန် ကင်းသော စပါးပိန် စပါးဖျင်းအလား အနှစ်လည်းမဖက် အနက်လည်းမပါ ဒဏ္ဍာရီဝတ္ထုသွား "ရှေယုန်နဲ့ရှေကျား သက်ကယ်ရိတ်သွားရောတဲ့"စသော စကားကို ပြောဆိုမှု။]

မနောကံ ၃-ပါး။ ။ကိုယ်လည်းမလုပ်, နှုတ်လည်းမပါ, စိတ်ဌသာ အဖြစ်မျှားသောအမှု။

အဘိဇ္ဈာ=သူတပါး စည်းစိမ်ကို မတရား ယူလိုမှု၊ (တရားကိုယ်မှာ လောဘတည်း၊)[တောင်းရှိလဲရှိယူလိုခြင်းမှာ အဘိဇ္ဈာမဟုတ်။]

ဗျာပါဒ=သူတပါး၏ပျက်စီးသေကြေဘို့ရန် ကြံစည်မှု၊ (တရားကိုယ်မှာ ဒေါသတည်း။)

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=အယူမှားမှု၊ (တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိ စေတသိက်တည်း။)

အကုသလကမ္မပထ-၁၀—ဤကာယကံ ၃-ပါး ဝစီကံ ၄-ပါး မနောကံ ၃-ပါးကို အကုသလကမ္မပထတရား ၁၀-ပါးဟု ခေါ်ဝေါ်ရိုး ပြုကြသည်။ [အကုသလကမ္မ=အကုသိုလ်ကံ+ပထ=အပါယ်ရောက်ကြောင်းလမ်း၊

ကံဖြစ်ကြောင်း ၁။ တေသု – ထိုဆယ်ပါးတို့တွင်၊ ပါဏာ-တိပါတော – ပါဏာတိပါတသည်ရင်း၊ ဖရုသဝါစာ – ဖရုသဝါစာသည်ရင်း၊ ဗျာပါဒေါစ – ဗျာပါဒသည်ရင်း၊ ဒေါသမူလေန – ဒေါသမူလ, ဒေါသမူလ ရှိသော စိတ်ကြောင့်၊ ဇာယန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

၂။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရော – ကာမေသုမိစ္ဆာစာရသည်ရင်း၊ အဘိဇ္ဈာ – အဘိဇ္ဈာသည်ရင်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ – မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည်

"အပါယ် ရောက်ကြောင်း မကောင်း လမ်းခရီးဖြစ်သော အကုသိုလ်မျှား"ဟူလို၊ ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးဟုလည်း ခေါ်၏။ ဒု=မကောင်းသော+စရိတ=စရိုက်၊ ဝါ-အကျင့်။]

၁။ ကံဖြစ်ကြောင်းတရား။ ။"တေသု ပါဏာတိပါတော" စသော ၁-၂-၃-၄ ဝါကျမျှားကား ကံ ဖြစ်ကြောင်း တရားတို့ကို ပြသော စကားတည်း၊ "ဒေါသမူလေန-ဒေါသမူလ, ဒေါသမူလရှိသော စိတ်ကြောင့်"ဟု အနက် ၂-ချက် ပေးရာ၌ ပါဏာတိပါတနှင့် ဖရုသဝါစာသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော စေတနာ ဖြစ်ရကား "ဒေါသမူလကြောင့် ဖြစ်သည်"ဟူ၍ရင်း "ဒေါသမူလရှိသော ယှဉ်ဘက်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်"ဟူ၍ရင်း အနက် ၂-ချက်လုံး သင့်၏၊ ဗျာပါဒ၏ တရားကိုယ်မှာ ဒေါသပင် ဖြစ်ရကား "ဒေါသမူလရှိသော ယှဉ်ဘက်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည်"ဟူသော နောက်တနက်သာ သင့်သည်။

၂။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရောပေါ်လောဘမူလေန—ကာမေသု မိစ္ဆာစာရသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘမူစိတ်၌ ယှဉ်သော စေတနာတည်း၊ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရနှင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် လောဘမူလ, လောဘမူလ

ရင်း၊ လောဘမူလေန – လောဘမူလ, လောဘမူလရှိသော စိတ်ကြောင့်၊ ဇာယန္တိ – ကုန်၏။

၃။ သေသာနိ – ကြင်းကုန်သော၊ စတ္တာရိပိ – လေးပါးလုံး တို့သည်လည်း၊ ဒ္ဒိဟိ – နှစ်ပါးကုန်သော၊ မူလေဟိ – လောဘမူ ဒေါသမူတို့ကြောင့်၊ သမ္ဘဝန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

၄။ ပန – ဆက်ဦးအံ့၊ စိတ္တုပ္ပါဒဝေသန – စိတ်ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဧတံ အကုသလံ – ဤ အကုသိုလ်ကံသည်၊ သဗ္ဗ-ထာပိ – အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ ဒ္ဒါဒသဝိဓံ – တဆဲ့နှစ်ပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။

ကာမကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး	၁။	ကာမာဝစရ ကုသလံပိ – ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံသည်လည်း၊ ကာယဒ္ဒါ-ရေ – ကာယဒ္ဒါရ၌၊ ပဝတ္တံ – ဖြစ်

သော၊ ကာယကမ္မံ – ကာယကံငင်း၊ ဝစီဒ္ဒါရေ – ဝစီဒ္ဒါရ၌၊ ပဝတ္တံ – ဖြစ်သော၊ ဝစီကမ္မံ – ဝစီကံငင်း၊ မနောဒ္ဒါရေ – မနော

ရှိသော ယှဉ်ဘက်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်၏၊ အဘိဏှာကား လောဘမူလ ရှိသော စိတ်ကြောင့်သာ ဖြစ်သည်။

၃။ သေသာနိ ၊ပေ၊ ဒ္ဒိဟိ မူလေဟိ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသော ၆-ပါးမှ ကြင်းသော အဒိန္နာဒါန, မုသာဝါဒ, ပိသုဏာဝါစာ, သမ္ဖပ္ပလာပတို့ကား ရံခါ လောဘကြောင့်လည်းဖြစ်, ရံခါ ဒေါသကြောင့်လည်း ဖြစ်ကုန်၏။

၄။ စိတ္တုပ္ပါဒ၊ပေ၊ဒ္ဒါဒသဝိဓံ။ ။ဤအကုသလကမ္မပထ တရား ၁၀ ပါးသည် စိတ်တို့၏ဖြစ်ပုံအားဖြင့် (အရင်းစစ်လျှင်) အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးပင်တည်း၊ "အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါးသည်ပင် ထိုက်သည်အား လျှော်စွာ ပါဏာတိပါတ စသောအနေအားဖြင့် ဖြစ်ကြသည်"ဟူလို။

ဒ္ဒါရဒ္ဓ၊ ပဝတ္တံ-သော၊ မနောကမ္မံစ-မနောကံဌင်း၊ ဣတိ-သို့၊ ကမ္မဒ္ဒါရုဝသေန-ကမ္မဒ္ဒါရနှင့် စပ်သဖြင့်၊ တိဝိဓံ-သည်၊ ဟောတိ-၏။

ကာမကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး။ ။"တတ္ထ အကုသလံ ကာယကမ္မံ ဝစီကမ္မံ မနောကမ္မဥ္စေတိ"ဟု ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အကုသိုလ်ကံသာ ကာယကံ စသောအားဖြင့် ၃-ပါးပြားသည် မဟုတ်သေး၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ လည်း ကာယကံ ဝစီကံ မနောကံ အားဖြင့် ၃-ပါးပြားသည်-ဟူလို။

ကာယကံ ၃-ပါး

ပါဏာတိပါတဝိရတိ=ပါဏာတိပါတမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

အဒိန္နာဒါနဝိရတိ=အဒိန္နာဒါနမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရဝိရတိ=ကာမေသုမိစ္ဆာစာရမှရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

ဝစီကံ ၄-ပါး

မုသာဝါဒဝိရတိ=မုသာဝါဒမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

ပိသုဏဝါစာဝိရတိ=ပိသုဏဝါစာမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

ဖရုသဝါစာဝိရတိ=ဖရုသဝါစာမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

သမ္ဖပ္ပလာပဝိရတိ=သမ္ဖပ္ပလာပမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။

မနောကံ ၃-ပါး

အနဘိဇ္ဈာ=အဘိဇ္ဈာမဖြစ်အောင် စောင့်စည်းခြင်း(အလောဘ)။

အဗျာပါဒ=ဗျာပါဒမဖြစ်အောင် စောင့်စည်းခြင်း(အဒေါသ)။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အယူမှန်ခြင်း(အမောဟ-ပညာ)ဤ၁၀-ပါးကို"ကုသလ ကမ္မပထ"တရားဟုဎင်း "သုစရိုက် ၁၀-ပါး"ဟုဎင်း ခေါ်သည်။

၂။ ဒါန သီလ ဘာဝနာဝသေန – ဒါန သီလ ဘာဝနာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ တထာ – ထို့အတူ သုံးပါးပင်တည်း။

၃။ ပန – ဆက်ဦးအံ့၊ စိတ္တုပ္ပါဒဝသေန – စိတ်ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်၊ ဧတံ – ဤ ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံသည်၊ အဌဝိဓံ – ရှစ်ပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။

ပုညကြိယဝတ္ထု-၁၀။ ။ဒါန သီလ ဘာဝနာ အပစာယန ဝေ-
ယျာဝစ္စ ပတ္တိဒါန ပတ္တာနုမောဒန ဓမ္မ-
ဿဝန ဓမ္မဒေသနာ ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မဝသေန – ဒါန, သီလ, ဘာဝနာ,

၂။ တထာ ဒါန သီလ ဘာဝနာဝသေန—ကာယကံ ဝစီကံ မနောကံ အားဖြင့်ပြားသော ကုသိုလ်ကံသည်ပင် ဒါန သီလ ဘာဝနာ အားဖြင့် တဖန် ၃-မျိုး ပြားပြန်သည်၊ ယခင် ကုသလကမ္မပထတရား ၁၀-ပါးကို ဒါန သီလ ဘာဝနာ ၃-မျိုးဖြင့် မြှောက်ပွါးလျှင် ၃၀-ဖြစ်နိုင်သည်။

၃ ၃။ စိတ္တုပ္ပါဒဝသေန၊ပေါ၊ဟောတိ — စိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် (အရင်းစစ်လျှင်) ဤကာမကုသိုလ်ကံသည် ၈-ပါးရှိ၏၊ ၈-ပါးဟူသည် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးပင်တည်း၊ "မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါးသည်ပင် ကာယကံ စသော ဒါန စသော အနေအားဖြင့် ဖြစ်ရသည်"ဟူလို။

ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါး။ ။ဒါန-ပေးကမ်းလှူ၊ဒါန်းမှု။ ။သီလ= ၅-ပါး, ၈-ပါး, ၁၀-ပါး စသော သီလဆောက်တည်မှု။ ။ဘာဝနာ= ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးပြန်းမှု။ ။အပစာယန=အသက် သိက္ခာ ဂုဏ်ကြီးသူအား အရိုအသေပြုမှု။ ။ဝေယျာဝစ္စ=သူမျှားကုသိုလ်ကိစ္စ၌ ကူညီ ဆောင်ရွက်မှု။ ။ပတ္တိဒါန=မိမိရသော ကုသိုလ်အဖို့ကို အမျှဝေမှု။ [ပတ္တိ-ရအပ်သော ကုသိုလ်အဖို့ကို+ဒါန=မိမိကဲ့သို့ အညီအမျှ ရကြစေရန် ပေးဝေမှု။] ပတ္တာနုမောဒန=မိမိသို့ရောက်လာသော ကုသိုလ်အဖို့ကို

အပစာယန, ဝေယျာဝစ္စ, ပတ္တိဒါန, ပတ္တာနုမောဒန, ဓမ္မသဝန, ဓမ္မဒေသနာ, ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒသဝိဓ-ဆယ်ပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ-၏။

ပန-ဆက်ဦးအံ့၊ ဝိသတိဝိဓပိ-နှစ်ဆယ် အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ တံ ဇေတံ-ထို ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည်၊

ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်မှု။[ပတ္တ=ကောင်းမှုရှင်တို့က အမျှဝေသဖြင့် မိမိထံရောက်လာသော ကုသိုလ်အဖို့ကို+အနုမောဒနာ=ဝမ်းမြောက်စွာ သာဓုခေါ်မှု]။ ဓမ္မသဝန=တရားနာမှု။ ။ဓမ္မဒေသနာ=လာဘ်လာဘကို မင့်ဘဲ တရားဟောမှု။ ။ ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မ=အယူကို ဖြောင့်မတ်စွာ ပြုမှု။

ဤ ၁၀-ပါးကို "ပုညကြိယဝတ္ထု" ၁၀-ပါးဟု ခေါ်စမှတ် ပြုကြ၏။ [ပုည+ကြိယ+ဝတ္ထု။ ပုည=ကောင်းမှု+ကြိယ=ပြုသင့် ပြုထိုက်သော+ဝတ္ထု=တည်ရာ၊ "ကောင်းသော အကျိုး၏ တည်ရာ ဖြစ်၍ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်· ၁၀-ပါး" ဟူလို။] သုစရိုက်ဆယ်ပါးနှင့် ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါးသည် အတူတူပင်ဟု မှတ်မှားတတ်၏၊ သတိပြုပါ။

၁၀-ပါးက ၃-ပါးဖြစ်ပုံ။ ။ဒါန သီလ ဘာဝနာ ဤသုံးပါးကို အစဉ်အတိုင်းထား၍ အစဖြစ်သော အပစာယန ဝေယျာဝစ္စ ၂-ပါးကို အလယ်ဖြစ်သော သီလတွင်း၌သင့်၏, အလယ်ဖြစ်သော ပတ္တိဒါန ပတ္တာနုမောဒန ၂-ပါးကို အစဖြစ်သော ဒါန၌ သင့်၏, နောက်ဖြစ်သော ဓမ္မသဝန ဓမ္မဒေသနာ ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မကို ဘာဝနာ၌သင့်၏ (တနည်း-ဒိဋ္ဌုဇုကမ္မကို ဒါန သီလ ဘာဝနာ ၃-ပါးလုံး၌သင့်၏) ရေတွက်လျှင် ဒါန သီလ ဘာဝနာ ၃-ပါး၌ ပါဝင်၏။

[ဆောင်] ဒါန-သီလ, ဘာဝနာ,သုံးဖြာစဉ်၍ ခင်း။ ။စ-နှစ်ကိုလယ်, လယ်နှစ်ကို စ, နောက်မှ နောက်ချင်းသင်း။

ကာမာဝစရ ကမ္မမိစ္ဆေဝ – ကာမာဝစရက် ဟူ၍သာလျှင်၊ သခ်ံ – ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ – ရောက်၏။

ရူပကုသိုလ်ကံ-၅။ ။ပန-အဘို့တပါးကား၊ ရူပါဝစရကုသလံ-ရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံသည်၊ မနောကမ္မ-မေဝ – မနောက် တမျိုးသာတည်း၊ တဋ္ဌ–ထို မနောက်သည်လည်း၊ ဘာဝနာမယံ – ဘာဝနာမယတည်း၊ အပ္ပနာပတ္တံ–အပ္ပနာသို့ ရောက်၏၊ စျာနင်္ဂဘေဒေန – စျာန်အင်္ဂါတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပဋ္ဌဝိဓံ–ငါးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ–၏။

တံ ပနေတံ ၊ပေ၊ သခ်ံ ဂစ္ဆတိ။ ။ဝိသတိဝိဓံအရ ၂၀-ဟူသည် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-နှင့် မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-၌ ယှဉ်သော စေတနာ ၂၀ တည်း၊ ဤ"အကုသိုလ်ကံနှင့် ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ ၂၀-ကို ကာမာ-ဝစရ ကံဟူ၍ ခေါ်သည်"ဟူလို။

ရူပကုသိုလ်ကံ။ ။မနောကမ္မမေဝ - ဤရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံကား ကာယကံ ဝစီကံ မနောကံဟု ၃-မျိုးမရှိ၊ မနောကံ ၁-မျိုးသာ ရှိသည်။

တဋ္ဌ ဘာဝနာမယံ။ ။ဒါန သီလ ဘာဝနာဟု ၃-မျိုးမရှိ၊ဘာဝနာ ၁-မျိုးသာ ရှိသည်။ [ဘာဝနာမယ၌ မယသဒ္ဒါ အနက် သီးခြား မပို့။]

အပ္ပနာပတ္တံ။ ။ ဤစကားကား ကာမကုသိုလ်ကို စောင်းသော စကားတည်း၊ "မနောကံ ဘာဝနာမယ"ဟု ဆိုသော်လည်း "ကာမကုသိုလ်က မနောကံ ဘာဝနာမယမျိုး မဟုတ်, အပ္ပနာစျာန်သို့ ရောက်သော မနောကံ ဘာဝနာမယတည်း"ဟူလို။ [စျာန်မရမီ ရှေအဘို့၌ ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာ ပွါးများမှုကား ကာမကုသိုလ် မနောကံ ဘာဝနာ တည်း။]

စျာနင်္ဂဘေဒေန ပဋ္ဌဝိဓံ။ ။ရူပစိတ်၌ ပြုခဲ့သည့်အတိုင်း စျာန်အင်္ဂါ ယှဉ်ပုံ ၅-မျိုးပြားခြင်းကြောင့် ရူပကုသိုလ်ကံလည်း ၅-မျိုးပြားရသည်။

အရူပကုသိုလ်ကံ-၄။ ။တဿ – ထိုမှတပါး၊ အရူပါဝစရ ကုသလဿ – အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံသည်လည်း၊ မနောကမ္မံ – မနောကံသာတည်း၊ တံပိ – ထို မနောကံသည်လည်း၊ ဘာဝနာမယံ – တည်း၊ အပ္ပနာပတ္တံ – ၏၊ အာရမ္မဏဘေဒေန – အာရုံတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ စတုဗ္ဗိဓံ – လေးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။

အရူပ ကုသိုလ်ကံ။ ။အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံ၏ မနောကံ-ဘာဝနာမယ-အပ္ပနာပတ္တဖြစ်ပုံမှာ ရူပကုသိုလ်ကံနှင့် မထူးပြီ၊ စိတ်ပိုင်း အရူပ စိတ်၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကောင်းကင်ပညတ်စသော အာရုံတို့၏ အပြားအားဖြင့် အရူပ ကုသိုလ်ကံလည်း ၄-မျိုး ပြားရလေသည်။

အမှာ။ ။ တတ္ထ အကုသလံ ကာယကမ္မံ-မှစ၍ ဤ"အာရမ္မဏဘေဒေန စတုဗ္ဗိဓံ ဟောတိ" တိုင်အောင်သော စကားရပ်ကား အကုသိုလ်ကံစသော ၄-မျိုး၏ ရသင့်သော အပြားကို ပြသော စကားရပ်တည်း၊ ဤမှ နောက်၌ ထိုကံတို့၏ ပါကဋ္ဌာနကို ပြတော့လတ္တံ့။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ကမ္မစတုက္ကဋ္ဌ အစိတ်အစိတ် စတုက္ကပေါင်းမည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပြပါ။

(ခ) အဘယ်ကံမျိုးကို ဇနက-ဥပတ္ထမ္ဘကဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) အဘယ်ကံမျိုးကို ဥပပီဠက-ဥပဃာတကဟု ခေါ်သနည်း။

(ဃ) အဘယ်ကံမျိုးကို ဂရုက-အာသန္နဟု ခေါ်သနည်း။

(င) အဘယ်ကံမျိုးကို အာစိဏ္ဏ-ကဋတ္တာကံဟု ခေါ်သနည်း။

(စ) အဘယ်ကံမျိုးကို ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနီယ-ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) ပဋ္ဌာနန္တရိယက် ၅-ပါးကို သရုပ်ထုတ်ပြပါ။
(ဇ) အဘယ်ကိုအပရာပရိယဝေဒနီယ-အဟောသိကံဟုခေါ်သနည်း။
(စျ) ကာယက် ၃-ပါး သရုပ်ကို အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ ပြပါ။
(ဉ) ဝစီက် ၄-ပါး သရုပ်ကို အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ ပြပါ။
(ဋ) မနောက် ၃-ပါး သရုပ်ကို အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ ပြပါ။
(ဌ) ပါဏာတိပါတစသော ၁၀-ပါးကို အဘယ့်ကြောင့် "အကုသလ ကမ္မပထ"ဟု ခေါ်သနည်း။
(ဍ) ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးဟူသည် အဘယ်တရားမျှားနည်း။
(ဎ) ဒေါသမူလေန ပုဒ်နက်ကို နှစ်မျိုးခွဲ၍ ရသင့်သောကံနှင့် တွဲပြပါ။
(ဏ) လောဘမူလေနပုဒ်နက်ကို ၂-မျိုးခွဲ၍ရသင့်သောကံနှင့်တွဲပြပါ။
(တ) ဤအကုသိုလ်က် ၁၀-ပါး၏ ဖြစ်ကြောင်း စိတ်ကား အဘယ် စိတ်မျှားနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ထ) ကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါး၏ သရုပ်ကို ကာယက် ဝစီက် မနောက် ခွဲခြား၍ ရေတွက်ပါ။
(ဒ) သုစရိုက် ၁၀-ပါးဟူသည် အဘယ်တရားမျှားနည်း။
(ဓ) ကာမကုသိုလ်က်၏ ဖြစ်ကြောင်းစိတ်ကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ကောက်ပါ။
(နဝ) ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါးကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။
(ပ) ထို ၁၀-ပါးက ၃-ပါးဖြစ်ပုံကို ပြပါ။
(ဖ) "တံ ပနေတံ ဝိသတိဝိဓံပိ"အရ ကာမာဝစရက် ၂၀-သရုပ်ကို ပြပါ။
(ဗ) ရူပါဝစရ အရူပါဝစရက်တို့သည် ကာယက်စသော ကံသုံးပါး ဒါန သီလ ဘာဝနာ ၃-ပါးတွင် အဘယ်အားဖြင့် ဖြစ်ကြသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ် ထောက်ပါ။

ကာမကံ၏ အကျိုးပေးရာဘုံ

၁။ ဇော်ဆ-ဤလေးမျိုးသော ကံတို့တွင်၊ ဥဒ္ဓစ္စရဟိတံ-ဥဒ္ဓစ္စမှ ကင်းသော၊ အကုသလကမ္မံ-အကုသိုလ်ကံသည်၊ အပါယဘူမိယံ-အပါယ်ဘုံ၌၊ ပဋိသန္ဓိं-ပဋိသန္ဓေကို၊ ဇနေတိ-ဖြစ်စေ၏၊ ပဝတ္တိယံ ပန-ပဝတ္တိအခါ၌ကား၊ သဗ္ဗပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ (ဥဒ္ဓစ္စလည်း ပါဝင်သော-ဟူလို၊) ဒ္ဝါဒသဝိဓံ-၁၂-ပါး အပြားရှိသော အကုသိုလ် ကံသည်၊သတ္တ-ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ အကုသလဝိပါကာနိ-အကုသလ ဝိပါက်စိတ်တို့ကို၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ-အလုံးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ ကာမ-လောကေ-ကာမဘုံ၌ရင်း၊ ရူပလောကေစ-ရူပဘုံ၌ရင်း၊ ယထာရဟံ-ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ဝိပစ္စတိ-၏။

ကာမကံ၏ အကျိုးပေးရာဘုံ။ ။၁-"ဇော်ဆာကုသလကမ္မပေ၊ ဝိပစ္စတိ"ကား ပါကဋ္ဌာနစတုက္ကဋ္ဌပြခဲ့သော ကံလေးမျိုးတွင် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးပေးရာ (ပါကဋ္ဌာနကို) ပြသော စကားတည်း၊ ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ်မှ တပါးသော အကုသိုလ်ကံ ၁၁-ပါးသည် အပါယ်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေး၏၊ "အပါယ်ဘုံ၌ ဤအကုသိုလ်ကံ ၁၁-ပါးတွင် တပါးပါးကြောင့် ပဋိသန္ဓေနေကြရသည်"ဟူလို၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်ကံကား ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးနိုင်။

ပဝတ္တိယံ ပန။ ။ပဝတ္တိအခါ၌ကား ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ်နှင့် တကွ အကုသိုလ်ကံ ၁၂-ပါးလုံးပင် အဟိတ်အကုသလဝိပါက် ၇-ပါးကို ကာမ ၁၁-ဘုံ၌ရင်း, အသညသတ်မှတပါး ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ရင်း,ထိုက်သလို ဖြစ်စေနိုင်၏၊ အသညသတ်ဘုံနှင့် အရူပ ဘုံတို့၌ကား (စက္ခုသောတ စသည် မရှိ၍) အဟိတ်ဝိပါက်မျိုး ဖြစ်ခွင့်မရှိ၊ ဤစကားအရ "အကုသိုလ်ကံ၏ ပါကဋ္ဌာနသည် ပဋိသန္ဓေအခါ အတွက် အပါယ်ဘုံ, ပဝတ္တိအခါအတွက် ကာမ ၁၁-ဘုံနှင့် ရူပ ၁၅-ဘုံ"ဟု သိသာပြီ။

၂။ ကာမာဝစရကုသလံပိ – ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံသည်လည်း၊ ကာမသုဂတိယမေဝ – ကာမသုဂတိဘုံ၌သာလျှင်၊ ပဋိသန္ဓိ – ကို၊ ဇနေတိ – ၏၊ တထာ – ထို ကာမသုဂတိဘုံ၌သာလျှင်၊ ပဝတ္တိယဉ္စ – ပဝတ္တိအခါ၌လည်း၊ မဟာဝိပါကာနိ – မဟာဝိပါက်စိတ်တို့ကို၊ (ဇနေတိ – ၏၊) အဟေတုကဝိပါကာနိ ပန – အဟိတ် ကုသလဝိပါက်စိတ်တို့ကိုကား၊ အဌပိ – ရှစ်ပါးလုံးတို့ကိုလည်း၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ – အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ကာမ-လောကေ – ကာမဘုံ၌ရင်း၊ ရူပလောကေ – ရူပဘုံ၌ရင်း၊ ယထာရဟံ – စွာ၊ ဝိပစ္စတိ – ၏။

တိဟိတ် ဉက္ကဋ္ဌ စသည်အကျိုး

၁။ တတ္ထာပိ – ထို ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံတွင်လည်း၊ တိဟေတုကံ – တိဟိတ်ဖြစ်သော၊ ဉက္ကဋ္ဌံ – အမြတ်ဖြစ်သော၊ ကုသလံ – ကုသိုလ်ကံသည်၊ တိဟေတုကံ – တိဟိတ်ဖြစ်သော၊

၂။ **ကာမာဝစရကုသလံပိ ၊ပေ၊ ဝိပစ္စတိ**— ကာမကုသိုလ်ကံလည်း ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌သာ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေး၏၊ ပဝတ္တိအခါ၌လည်း မဟာဝိပါက် ၈-ကိုကား ကာမသုဂတိဘုံ၌သာ ဖြစ်စေ၏၊ (အပါယ်ဘုံ ရူပဘုံတို့၌ မဖြစ်စေ၊) အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၈-ကိုမူ ကာမ ၁၁-ဘုံနှင့် ရူပဘုံတို့၌ ထိုက်သလိုဖြစ်စေ၏၊ (အရူပဘုံ၌ မဖြစ်စေ။) [ရူပဘုံ၌ ဃာန ဇိဝှါ ကာယဝိညာဏ်တို့ကို မဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် "ယထာရဟံ"ဟု ဆို၏။] ဤစကားအရ "ကာမကုသိုလ်၏ ပါဂဋ္ဌာနသည် ပဋိသန္ဓေ အခါ၌ ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ, ပဝတ္တိအခါ၌ ကာမ ၁၁, ရူပ ၁၅-ဘုံ" ဟု သိသာပြီ။

တိဟိတ်ဉက္ကဋ္ဌစသည်တို့၏အကျိုး။ ။တတ္ထာပိ တိဟေတုကမုက္ကဋ္ဌ-စသည်ကား ကာမကုသိုလ်၏ တိဟိတ်ဉက္ကဋ္ဌ စသော အပြားနှင့်တကွ ထို ကုသိုလ်မျိုး၏ အကျိုးမျိုးကို ခွဲခြားသော စကားတည်း။

အခြေပြု သဒ္ဒါဟ် ၂၀—ပ-မ-ဗ-သ-စ

ပဋ္ဌိသန္ဓိ - ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးကို၊ ဒတ္ဘာ - ပေးပြီး၍၊ ပဝတ္တေ - ပဝတ္တိအခါ၌၊ သောဌသဝိပါကာနိ - တဆဲ့ခြောက်ပါးသော ဝိပါက်စိတ်တို့ကို၊ ဝိပစ္စတိ - ရင့်ကျက်စေ၏။

၂။ တိဟေတုကံ - သော၊ သြမကံ - အညံ့စားဖြစ်သော၊ (ကုသလံ စ - ကုသိုလ်ကံသည်ရင်း၊) ဒ္ဝိဟေတုကံ - ဒွိဟိတ်ဖြစ်သော၊ ဥက္ကဋ္ဌံ - သော၊ ကုသလံ စ - သည်ရင်း၊ ဒ္ဝိဟေတုကံ - သော၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိ - ကို၊ ဒတ္ဘာ - ၍၊ ပဝတ္တေ - ၌၊ တိဟေတုကရဟိတာနိ - တိဟိတ်ဝိပါက်မှ ကင်းကုန်သော၊

တိဟိတ်ကုသိုလ်။ ။ကုသိုလ်ပြုသောအခါ ကံ၏အကျိုးကို သိသော ကမ္မဿကတာဉာဏ်၊ သို့မဟုတ် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု ဆင်ခြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ပါဝင်လာလျှင် ထိုကုသိုလ်သည် တိဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်၏၊ "အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ဟိတ်သုံးပါးနှင့်ယှဉ်သည်" ဟူလို၊ တရားကိုယ်မှာ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်တည်း။

ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်။ ။ကုသိုလ်မပြုခင်သော်၎င်း ပြုပြီးနောက်သော်၎င်း လောဘ ဒေါသ စသော အကုသိုလ်များ မခြုံရံဘဲ ကုသိုလ်စိတ်များ ခြုံရံနေလျှင် ထို တိဟိတ်ကုသိုလ်သည် သာလွန်မြင့်မြတ် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်သို့ရောက်၏၊ ထိုကုသိုလ်ကို သတိရတိုင်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်ပြန်ပါ၊ မူကား အလွန်အလွန် မြင့်မြတ်လေတော့သည်။

အကျိုးပေးပုံ။ ။ထို တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်သည် မဟာဝိပါက်ဉာဏသမ္ပယုတ် ဟူသော တိဟိတ် ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးကိုပေး၍ ပဝတ္တိအခါ၌ မဟာဝိပါက်နှင့် အဟိတ် ကုသလဝိပါက်ဟူသော ၁၆-ချက်သော အကျိုးတို့ကို ပေး၏။

တိဟိတ် သြမကကုသိုလ်။ ။ကုသိုလ်မပြုခင်သော်၎င်း, ပြုပြီးသော်၎င်း, အကုသိုလ်စိတ်များ ခြုံရံနေလျှင် ယခင် တိဟိတ်ကုသိုလ်သည်ပင် အညံ့စားအဖြစ်သို့ရောက်လေရကား "တိဟိတ်သြမက" မည်ရလေသည်။

(မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္မယုတ်မှ ကင်းကုန်သော-ဟူလို၊) ဒ္ဒါဒသ ဝိပါကာနိ–၁၂-ပါးသော ဝိပါက်စိတ်တို့ကို၊ ဝိပစ္စတိ–ရင့်ကျက်စေ၏။

၃။ ဒ္ဒိဟေတုကံ–သော၊ သြမကံ–သော၊ ကုသလံ ပန–ကုသိုလ်ကံသည်ကား၊ အဟေတုကမေဝ–အဟိတ်သာလျှင် ဖြစ်သော၊ ပဋိသန္ဓိं–ပဋိသန္ဓေကျိုးကို၊ ဒေတိ–ပေး၏၊ ပဝတ္တေ စ–ပဝတ္တိအခါ၌လည်း၊ အဟေတုက ဝိပါကာနေဝ–အဟိတ် ကုသလဝိပါက်စိတ်တို့ကိုသာလျှင်၊ ဝိပစ္စတိ–၏။

ဒ္ဒိဟိတ် ဉက္ကဋ္ဌကုသိုလ်။ ။ကုသိုလ်ပြုသောအခါ (ကလေးသူငယ်များ ပြုသကဲ့သို့)ကံနှင့် ကံ၏အကျိုးကိုသိသော ဉာဏ်မပါလျှင် အမောဟဟိတ်နှင့် မယှဉ်သောကြောင့် ဒ္ဒိဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်၏၊ တရားကိုယ်မှာ မဟာကုသိုလ် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်တည်း၊ ထိုကုသိုလ်၏ရှေနောက်၌ ကုသိုလ် ခြံရံနေလျှင် ဒ္ဒိဟိတ်ဉက္ကဋ္ဌကုသိုလ် ဖြစ်၏။

အကျိုးပေးပုံ။ ။ဤ တိဟိတ်သြမကနှင့် ဒ္ဒိဟိတ်ဉက္ကဋ္ဌကုသိုလ်သည် မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်ဟူသော ဒ္ဒိဟိတ်ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေး၍ ပဝတ္တိအခါ၌ "တိဟေတုက ရဟိတာနံ" အရ တိဟိတ်မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္မယုတ်မှတပါးသော မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်-၄, အဟိတ်ကုသလ ဝိပါက်-၈၊ ပေါင်း၁၂-ပါးသော အကျိုး ကိုပေးသည်။

ဒ္ဒိဟိတ် သြမကကုသိုလ်။ ။ဒ္ဒိဟိတ် ကုသိုလ်၏ သြမက ဖြစ်ပုံကို တိဟိတ် သြမကအတိုင်း သိပါ၊ ဤဒ္ဒိဟိတ်သြမက ကုသိုလ်ကား ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဇစ္စန္ဓစသော လူနှင့် ဝိနိပါတိကအသုရာတို့အတွက် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ဥပေက္ခာသန္တီရဏ ပဋိသန္ဓေကျိုးကိုပေး၍ ပဝတ္တိအခါ၌ အဟိတ်အကုသလဝိပါက် ၈-ပါးကိုသာ ဖြစ်စေသည်။

ကေစိဝါဒ။ ။အသခ်ါရံ–အသခ်ါရိက ကုသိုလ်ကံသည်၊ သ-
သခ်ါရဝိပါကာနိ–သ သခ်ါရိက ဝိပါက်စိတ်တို့
ကို၊ နပစ္စတိ – မရင့်ကျက်စေ၊ သသခ်ါရံ – သသခ်ါရိက ကုသိုလ်
ကံသည်၊ အသခ်ါရဝိပါကာနိ – အသခ်ါရိက ဝိပါက်စိတ်တို့ကို၊
နပစ္စတိ – မရင့်ကျက်စေ၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ကေစန – အချို့ဆရာ
တို့ ဆိုကြကုန်၏။

တေသံ – ထိုဆရာတို့၏ (အယူ၌)၊ ယထာဣမံ – တိုင်း၊
ဒ္ဒါဒသ–တဆဲ့နှစ်ပါးကုန်သော၊ ပါကာနိ – ဝိပါက်စိတ်တို့ကို
ရင်း၊ ဒသ – ဆယ်ပါးကုန်သော၊ ပါကာနိ – တို့ကိုရင်း၊ အဋ္ဌ–
ရှစ်ပါးကုန်သော၊ ပါကာနိ စ – တို့ကိုရင်း၊ ယထာဝုတ္တာနုသာ-
ရေန – အကြင် အကြင် ဆိုအပ်ပြီးကို အစဉ်လျှောက်သဖြင့်၊
ယထာသမ္ဘဝံ – ဖြစ်သင့်သည် အားလျော်စွာ၊ ဥဒ္ဒိသေ –
ပြုရာ၏။

[ဆောင်] ကုသိုလ်ပြုစဉ်, ကံကျိုးမြင်သိ, ဉာဏ်ယှဉ်ဘိုက, တိဟိတ်
ကုသိုလ်, ခေါ်ဆိုကြရိုး၊ အကျိုးမမြင်, ဉာဏ်မယှဉ်သော်,
ခေါ်တွင် ဒ္ဒိဟိတ်-ကုသိုလ်စိတ်တည်း၊ ကြိတ်လိပ်သေသပ်,
ရှေ့နောက် နှစ်ရပ်ဝယ်, ညှပ်မူကုသိုလ်-ဥက္ကင့်ဆို၏၊ ထိုထို
နှစ်တန်, အကုခြုံလျှင်, တဖန် သြမက-မည်တုံကြသည်,
မှတ်ကြလွယ်ဘို့ အချုပ်တည်း။

ကေစိဝါဒ။ ။ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားရပ်ကား အမျှားသဘောတူ
ဆုံးဖြတ်အပ်သော သမာနဝါဒတည်း၊ ကေစိဆရာ(မောရဝါပိမည်သော
အရပ်၌ သီတင်းသုံးနေသော မဟာဒတ္တထေရ်)တို့ကမူ "အသခ်ါရိက
ကုသိုလ်ကံသည် သသခ်ါရိကအကျိုးကို မပေး၊ သသခ်ါရိကကုသိုလ်ကံ
ကလည်း အသခ်ါရိကအကျိုးကို မပေးနိုင်"ဟု ဆို၏၊ ထို အယူအတိုင်း
ရေတွက်လျှင်—

၇၊၆ သ — တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်သည် အသင်္ခါရိက (မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် ၂-ပါး)ဖြစ်အံ့, အဟိတ်ကုသလဝိပါက်-၇, မဟာဝိပါက် အသင်္ခါရိက-၄၊ ဤ ၁၂-ပါးသော အကျိုးကို ပေး၏၊သသင်္ခါရိကဖြစ်အံ့, အဟိတ်ကုသလဝိပါက်-၇, မဟာဝိပါက် သသင်္ခါရိက-၄၊ ဤ ၁၂-ပါးကို ဖြစ်စေ၏။ [အဟိတ်ဝိပါက်ကား အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိကဟု မဆိုရ၍ နှစ်ဖက်ရ။]

၈သ —တိဟိတ်သြမကနှင့် ဒ္ဝိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်လည်း အသင်္ခါရိက ဖြစ်အံ့, အဟိတ်ကုသလဝိပါက်-၇, မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ် အသင်္ခါ ရိက-၂၊ ဤ ၁၀-ပါးသော အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏၊ သသင်္ခါရိကဖြစ်အံ့, အဟိတ်ကုသလဝိပါက်-၇, ဉာဏဝိပ္ပယုတ် သသင်္ခါရိက-၂၊ ဤ ၁၀-ပါး သော အကျိုးကို ပေး၏။

အဌ —ဒ္ဝိဟိတ်သြမကကုသိုလ်ကား အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက ၂-မျိုး လုံးပင် အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ၇-ပါးကိုသာ ဖြစ်စေသည်၊ ဤသို့လျှင် ဆိုခဲ့ပြီးသော သမာနဝါဒနည်းကို အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ထိုက်သလိုပြုရာ၏။

ကုသိုလ်		သမာနဝါဒ ဝိပါက်	ကေစိဝါဒ ဝိပါက်
တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ	အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက	၁၆	၁၂
တိဟိတ်သြမက ဒ္ဝိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌ	အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက	၁၂	၁၀
ဒ္ဝိဟိတ်သြမက	အသင်္ခါရိက သသင်္ခါရိက	၇	၇

ရူပကံ၏ အကျိုးပေးရာဘုံ

၁။ ပန–ကား၊ ရူပါဝစရကုသလံ–ရူပါဝစရကုသိုလ်ကို၊ ပဌမဈာနံ–ပဌမစျာန်ကို၊ ပရိတ္တံ–ပရိတ္တစျာန်ဖြစ်အောင်၊ ဘာဝေတ္ဝာ–ဖြစ်စေ၍၊ (ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) ဗြဟ္မ-ပါရိသဇ္ဇေသု–ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၏၊ (၂) တဒေဝ–ထို ပဌမစျာန်ကိုပင်၊ မဇ္ဈိမံ–မဇ္ဈိမစျာန်ဖြစ်အောင်၊ ဘာဝေတ္ဝာ–၍၊ ဗြဟ္မပုရောဟိတေသု–ဗြဟ္မပုရောဟိတဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၏၊ (၃) ပဏီတံ–ပဏီတစျာန်ဖြစ်အောင်၊ ဘာဝေတ္ဝာ–၍၊ မဟာဗြဟ္မေသု–မဟာဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–ဖြစ်၏။

ရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးပေးရာဘုံ။ ။ဤရူပကုသိုလ် ကံ၏ ပါကဋ္ဌာနကို သင်ကြိုဟ်ပါဋ္ဌိအတိုင်း သိနိုင်လောက်ပြီ၊ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇေသု စသည်တို့၌ သဒ္ဒါနေက "သဇ္ဇေသု" ဟု ပုဒ်လွှင်ဖြင့် နေသောကြောင့် "ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံတို့၌"ဟု အနက်မပေးဘဲ, ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇဗြဟ္မာတို့၌၊ (ဗြဟ္မာတို့အထံ၌)ဟု အနက်ပေးသည်၊ ဘုံဟောဖြစ်လျှင် "ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာယံ"ဟု ဣတ္ထိလိင် ဧကဝုစ်ဖြင့် ရှိရသည်။

ုိ ပရိတ္တ မဇ္ဈိမ ပဏီတ အထူး။ ။ဆန္ဒ-စိတ္တ-ဝီရိယ-ဝီမံသ (ပညာ) ဟူသော စျာန်နှင့် ယှဉ်ဘက်တရားတို့တွင် တပါးပါးသည် အဓိပတိ (အကြီးအက)ဖြစ်ရိုးတည်း၊ ထို အဓိပတိဖြစ်ထိုက်သော တရားသည် ညံ့နေ လျော့နေလျှင် ပရိတ္တစျာန်ဖြစ်၏၊ ထို အဓိပတိက အလတ်တန်းစားသို့ ရောက်နေလျှင် မဇ္ဈိမစျာန် ဖြစ်၏၊ ထိုအဓိပတိက ထက်မြက်လျှင် ပဏီတစျာန်ဖြစ်၏။

[ဆောင်] ဓိပတိထိုက်ငြား, တပါးပါးပင်, ယုတ်လျှင် ပရိ, လယ် မဇ္ဈိ, ထက်ဘိ ပဏီတ။

၄။ တထာ–ထိုမှတပါး၊ ဒုတိယဗျာနံ–ဒုတိယစျာန်ကို ၎င်း၊ တတိယဗျာနဉ္စ–တတိယစျာန်ကို၎င်း၊ ပရိတ္တံ–အောင်၊ ဘာဝေတွာ–၍၊ ပရိတ္တာဘောသု–ပရိတ္တာဘာ ဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–ဖြစ်၏။ (၅) မဇ္ဈိမံ–အောင်၊ ဘာဝေတွာ–၍၊ အပ္ပမာဏာဘောသု–အပ္ပမာဏာဘာ ဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–ဖြစ်၏။ (၆) ပဏီတံ–အောင်၊ ဘာဝေတွာ–၍၊ အာဘ·ဿရေသု–အာဘဿရ ဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–ဖြစ်၏။

၇။ စတုတ္ထဗျာနံ – စတုတ္ထစျာန်ကို၊ ပရိတ္တံ – အောင်၊ ဘာဝေတွာ–၍၊ ပရိတ္တသုဘောသု–ပရိတ္တသုဘာ ဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၏။ (၈) မဇ္ဈိမံ–အောင်၊ ဘာဝေတွာ–၍၊ အပ္ပ·မာဏသုဘောသု–အပ္ပမာဏသုဘဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–ဖြစ်၏။ (၉) ပဏီတံ–အောင်၊ ဘာဝေတွာ–ဖြစ်စေ၍၊ သုဘ·ကိဏှေသု–သုဘကိဏှဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၏။

၁၀။ ပဉ္စမဗျာနံ–ပဉ္စမစျာန်ကို၊ ဘာဝေတွာ–ဖြစ်စေ၍၊ ဝေဟပ္ဖလေသု–ဝေဟပ္ဖိုလ်ဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၏၊ (၁၁) တဒေဝ–ထို ပဉ္စမစျာန်ကိုပင်၊ သညာဝိရာဂံ–သညာ၌ စက်ဆုပ်အောင်၊ ဘာဝေတွာ–၍၊ အသညသတ္တေသု–အသညသတ် ဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ–၏။

၁၁။ တဒေဝ သညာ ဝိရာဂံ၊ ပေ၊ အသညသတ္တေသု။ ။ပဉ္စမစျာန်ကို ရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် "အမှတ်သညာရှိနေ (စိတ်စေတသိက်ရှိနေ) သော ကြောင့်သာ စားချင် သောက်ချင် လိုချင်မှု, ဒေါသဖြစ်မှု, မာနဖြစ်မှုတို့ ဖြစ်ရသည်၊ ရုပ်ခန္ဓာချည်းနေလျှင် အပြစ်တစုံတရာမရှိဘဲ အေးမြငြိမ်းချမ်းဘုယ် ရှိသည်"ဟု သညာစေတသိက်နှင့်တကွ စိတ်စေတသိက်အားလုံးအပေါ်မှာ မျှားစွာအပြစ်မြင်လျက် ပဉ္စမစျာန်ကို

၁၂။ ပန–အထူးကား၊ အနာဂါမိနော–ပဌမစျာန်ရပြီးသော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သုဒ္ဓါဝါသေသု–သုဒ္ဓါဝါသ ဗြဟ္မာတို့၌၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ–ဖြစ်တတ်ကုန်၏။

ပင် ထပ်ကာထပ်ကာ ဝင်စား၏၊ ထိုအခါ ထိုပဌမစျာန်စိတ်သည် သညာကို(စိတ်စေတသိက်အားလုံးကို)စက်ဆုပ်သော"သညာဝိရာဂဘာဝနာ" အဖြစ်သို့ ရောက်၏၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ် စုတေလျှင် သူ့အလိုကျအောင် သညာမရှိသော အသညသတ် ဘုံသို့ ရောက်ရလေသည်။

၁၂။ အနာဂါမိနော ၊ပေ၊ သုဒ္ဓါဝါသေသု—ပဌမစျာန် ရပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်ဖြစ်လျှင် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်ရ၏၊ သို့သော် အမြဲမဟုတ်၊ ပဌမစျာန်ရပြီးသော အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တချို့မှာ ဝေဟပ္ဖလ်၌လည်း ဖြစ်ခွင့်ရှိသေး၏၊ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ကား အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်မှ တပါးအခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်များ ပဋိသန္ဓေမနေနိုင်။ [သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ အနာဂါမိဖလဋ္ဌ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌနှင့် အရဟတ္တဖလဋ္ဌ ၃-ယောက်သာ ရှိ၏၊ ထိုတွင် မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်၌ ပဋိသန္ဓေနေခွင့် မရှိရကား အနာဂါမိဖလဋ္ဌ တယောက်သာ ပဋိသန္ဓေနေခွင့် ရှိသည်- ဟူလို။]

ဣန္ဒြေအလိုက်။ ။ထိုသို့ ပဋိသန္ဓေနေကြရာဝယ် ဣန္ဒြေငါးပါး ထက်မြက်ပုံ အစဉ်အားဖြင့် သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ၌ ဖြစ်ကြရသည်၊ သဒ္ဓိန္ဒြေ ထက်သူသည် အဝိဟာဘုံ၌, ဝီရိယိန္ဒြေထက်သူသည် အတပ္ပါဘုံ၌, သတိန္ဒြေ ထက်သူသည် သုဒဿာဘုံ၌, သမာဓိန္ဒြေထက်သူသည် သုဒဿီဘုံ၌, ပညိန္ဒြေထက်သူသည် အကနိဋ္ဌာဘုံ၌ ဖြစ်၏။

[ဆောင်] သဒ္ဓါ-ဝီရိ, သတိ-သမာ, ဓိပညာ, ငါးဖြာ ဣန္ဒြေခင်း။
သုဒ္ဓါဘုံငါး, ထက်သူမျှား, စံစား စဉ်တိုင်းသွင်း။

အရူပက်၏ အကျိုးပေးရာ — **အရူပါဝစရ ကုသလဋ္ဌ – အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကိုလည်း၊ ယထာဂ္ဂမ် – တိုင်း၊ ဘာဝေ-တ္ဝာ – ဖြစ်စေ၍၊ အရူပေသု – အရူပဗြဟ္မာ တို့၌၊ ဥပပဇ္ဇန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။**

နိဂုံးချုပ်။ ။ဣတ္ထံ – ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားအားဖြင့်၊ မဟဂ္ဂတံ – မဟဂ္ဂုတ်ဖြစ်သော၊ ပုညံ – ကုသိုလ်ကံသည်၊ ယထာဘူမိဝဝတ္ထိတံ – အကြင် အကြင် ပိုင်းခြားအပ်သော ဘုံ၌၊ သဒိသံ – တူသော၊ ပါကံ – အကျိုးကို၊ ပဋိသန္ဓိ-ပဝတ္တိယံ – ပဋိသန္ဓေအခါပဝတ္တိအခါ၌၊ ဇနေတိ – ဖြစ်စေ၏၊.... ဣဒံ – ဤသည်ကား၊ ဇ္ဈာ – ဤဝိထိမုတ္တသင်္ဂဟ၌၊ ကမ္မစတုက္ကံ – ကမ္မစတုက္ကတည်း။

အရူပါဝစရက်၏ အကျိုးပေးရာ ဘုံ။ ။ "အာကာသာနဉ္စာ ယတနစျာန်ကိုရလျှင် အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ၌, ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်ကို ရလျှင် ဝိညာဏဉ္စာယတနဘုံ၌ ဖြစ်၏" စသည်ဖြင့် ယထာဂ္ဂမ်အရ အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပုံကို သိပါ။

နိဂုံးချုပ် ။ ။ဣတ္ထံ မဟဂ္ဂတံ ပုညံ – ကား ရူပအရူပက်တို့၏ ပါကဌာနကို နိဂုံးချုပ်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာသည်၊ "ဇနေတိ သဒိသံ ပါကံ" အရ "ပဌမစျာန် ကုသိုလ်က ပဌမစျာန် ဝိပါက် အကျိုးကိုပေး၏"စသည်ဖြင့် နေဝသညာ နာသညာယတန ကုသိုလ်တိုင်အောင် သိပါ။

မှတ်ချက်။ ။ကာမကုသိုလ်မျှားတွင် ပဌမ မဟာကုသိုလ်သည် မိမိနှင့်တူသော ပဌမ မဟာဝိပါက် အကျိုးကိုဌင်း, မတူသော ဒုတိယ မဟာဝိပါက်စသော သဟိတ်ဝိပါက် ၇-ပါးနှင့် အဟိတ်ကုသလဝိပါက်ကိုဌင်းပေးနိုင်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် မိမိနှင့်တူသော အကျိုး မတူသောအကျိုးကို ပေးနိုင်ရကား "ဇနေတိ သဒိသံ ပါကံ"ဟု မဟာကုသိုလ်မျှားကို မဆိုဘဲ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်မျှားကိုသာ ဆိုရသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အကုသိုလ်ကံ ၁၂-ပါးတွင် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်သော ကံ မည်မျှ, ပဝတ္တိကျိုးကို ပေးနိုင်သောကံ မည်မျှနည်း၊ သင်ဂြိုဟ်ထောက်ပါ။

(ခ) တိဟိတ်ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် အဘယ်သို့ ကုသိုလ်ပြုရမည်နည်း၊ လက်ံာထောက်ပါ။

(ဂ) ထိုတိဟိတ်ကုသိုလ်၏ ဥက္ကဋ္ဌ - သြမက ဖြစ်ပုံကို လက်ံာထောက်၍ ပြပါ။

(ဃ) တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်သည် ပဋိသန္ဓေကျိုး ပဝတ္တိကျိုး မည်မျှစီ ပေးသနည်း၊ သမာနဝါဒအရ သင်ဂြိုဟ်ထောက်ပါ။

(င) တိဟိတ်ကုသိုလ်၏ ပဋိသန္ဓေ ပဝတ္တိကျိုးကို ကေစိဝါဒအရ အသင်္ခါရိုက သသင်္ခါရိုက ခွဲခြားရေတွက်ပါ။

(စ) ဒွိဟိတ်သြမကကုသိုလ်သည် အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ဘယ်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးသနည်း။

(ဆ) အဘယ်စျာန်မျိုးကို ပရိတ္တ, မဇ္ဈိမ, ပဏီတစျာန်ဟု အသီးအသီး ခေါ်သနည်း၊ လက်ံာထောက်ပါ။

(ဇ) အသည်သတ်ဘုံသို့ ရောက်ဘို့ရာ အဘယ်စျာန်ကို အဘယ်သို့ အားထုတ်ရမည်နည်း။

(စျ) အဘယ်တရား လွန်ကဲသူသည် အဘယ်သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်သနည်း၊ လက်ံာထောက်ပါ။

(ဉ) ဣတ္ထံ မဟဂ္ဂတံ စသော ဂါထာကို အနက်ပေး၍ "ဇနေတိ သဒိသံ ပါကံ"အရ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

ကမ္မစတုက္က ပြီး၏။

ဝုတေခြင်း အကြောင်း၄-ပါး	အာယုကွယေန–အသက်တမ်း၏ ကုန်မှုကြောင့် စုတေရခြင်းရင်း၊ ကမ္မကွယေန–ကံစွမ်း၏ ကုန်မှုကြောင့် စုတေရခြင်းရင်း၊ ဥဘယကွယေန - အသက်တမ်း ကံစွမ်း ၂-ပါးစုံ၏ ကုန်မှုကြောင့် စုတေရခြင်းရင်း၊ ဥပစ္ဆေဒက ကမ္မုနာစ – ကပ်၍ ဖြတ်တတ်သော ကံကြောင့် စုတေရခြင်းရင်း၊ ဣတိ–ဤသည်တို့ကား၊ စတုဓာ – လေးပါးပြားသော၊ မရဏုပ္ပတ္တိနာမ–မရဏုပ္ပတ္တိမည်၏။

စုတေခြင်း အကြောင်း ၄ ပါး။ ။ [မရဏ=စုတေခြင်း+ဥပ္ပတ္တိ=ဖြစ်ပုံ၊] စုတေခြင်း၏ ဖြစ်ပုံကိုပြသော စတုက္ကကို "မရဏုပ္ပတ္တိ စတုက္က" ဟု ခေါ်သည်၊ ၄-ပါးသရုပ်ကို အာယုကွယ, ကမ္မကွယစသည်ဖြင့်ရေတွက်ပါ။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ညီထွန်းထားအပ်သော ဆီမီးသည် ၁- မီးစာကုန်ခြင်းကြောင့်လည်း ငြိမ်း၏၊ ၂ - ဆီကုန်ခြင်းကြောင့်လည်း ငြိမ်း၏၊ ၃-မီးစာနှင့် ဆီ ၂-မျိုးလုံး ကုန်ခြင်းကြောင့်လည်း ငြိမ်း၏၊ ၄ - မီးစာ ဆီ မကုန်သေးဘဲ လေပြင်းတိုက်ခတ်, သို့မဟုတ် တမင် ညှိမ်းသတ်မှုကြောင့်လည်း ငြိမ်း၏၊ ထို့အတူ—

၁ – တချို့မှာ အသက်တမ်းကုန်မှုကြောင့် စုတေရ၏၊ မီးစာကုန်ခြင်းနှင့်တူ၏။ [မီးတောက်ကား - သတ္တဝါတို့၏ "အသက်"ဟု ခေါ်သော ဇီဝိတနှင့်တူ၏၊ ထိုထိုဘုံဘဝ ခေတ်ကာလအလျောက် ၁၀၀-တမ်း ၇၅-နှစ်တမ်း စသော အသက်တမ်းကို "အာယု"ဟု ခေါ်သည်၊ ယခုအခါ အသက်တမ်း ၇၅-နှစ်ဟု ခန့်မှန်းကြ၏။]

၂ – တချို့မှာ ထိုဘဝကို စီမံလိုက်သော ကံစွမ်း၏ကုန်မှုကြောင့် စုတေ၏၊ ဆီကုန်ခြင်းနှင့်တူ၏၊ ၃ - တချို့မှာ အသက်တမ်းလည်းကုန်, ကံစွမ်းလည်းကုန်, ၂-ပါးစုံကြောင့် စုတေရ၏၊ မီးစာနှင့်ဆီတို့ တပြိုင်နက်

စုတေခါနီး အာရုံထင်ပုံ ပန–ဆက်ဦးအုံ့၊ တထာစ–ထို အကြောင်း တို့ကြောင့် သာလျှင်၊ **မရန္တာနံ** – စုတေရသူ တို့၏၊ **မရဏကာလေ** – **စုတေခါနီး**အခါ၌၊ **ယထာရဟံ** – ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ **အဘိမုခီဘူတံ** – ရှေးရှုသကဲ့သို့ဖြစ်သော၊ **ဘဝန္တရေ**–ဘဝတပါး၌၊ (နောက် ဘဝ၌၊) **ပဋိသန္ဓိဇနကံ** – ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သော၊

ကုန်ခြင်းနှင့် တူ၏၊ ၄–တချို့မှာ အသက်တမ်း ကံစွမ်းမကုန်သေးသော်လည်း ရှေးရှေးက ပြုအပ်ခဲ့သော ဥပစ္ဆေဒကကံ (ဥပဃာတကကံ) အခွင့်သာ၍ သူတပါးတို့ လက်ချက်, ကိုယ့်ကိုယ်တိုင် နှိပ်စက်, ရောဂါ ဒဏ်တို့ ဖိစီးသည့်အတွက် စသော အကြောင်းကြောင့် စုတေရ၏၊ လေ ပြင်းတိုက်ခတ်မှု-တမင်း ညှိမ်းမှုကြောင့် မီးငြိမ်းခြင်းနှင့်တူ၏၊ ဤသို့လျှင် ထိုထိုဘုံဘဝမှ စုတေဘို့ရာ အကြောင်း လေးမျိုးရှိသည်။ [ထိုဘဝကို စီမံလိုက်သော မူလဇနကကံကို ကမ္မဂွယဉ် "ကမ္မ"ဟု ခေါ်သည်။]

စုတေခါနီး အာရုံထင်ပုံ။ ။တထာစ၊ ပေ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ -- ဤစကားဖြင့် မရဏာသန္နအခါ ကံ ,ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ထင်လာပုံကို ပြသည်။

တထာစ မရန္တာနံ မရဏကာလေ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ — အာယုက္ခယ စသော အကြောင်းလေးပါးတွင် တပါးပါးကြောင့် စုတေရသူတို့၏ စုတေခါနီးမှာ ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ၃-ပါးပါး ထင်လာတတ်သည်။

ယထာရဟံ—ထိုသို့ထင်ရာဝယ် ကံအာရုံထင်ထိုက်လျှင် ကံ, ကမ္မနိမိတ် ထင်ထိုက်လျှင် ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ် ထင်ထိုက်လျှင် ဂတိနိမိတ် ထင်လာသည်။[မာဂဓဒ္ဒီကာတို့ ဖွင့်ပုံကို ဘာသာဋီကာ၌ စိစစ်ထားအ၏။]

အဘိမုခီဘူတံ၊ ပေ၊ ကမ္မံ ဝါ—သတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌ ကံအမျိုးရှိရာဝယ် အခြားမဲ့ နောက်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးဘို့ရာ အခွင့်သာသော ကုသိုလ်ကံ, သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံ တပါးပါးသော်လည်း ကံအမျိုးထည်းမှ ရှေးရှုထွက်ပြူသကဲ့သို့ ထင်ပေါ်လာတတ်သည်။

ကမ္မံဝါ – ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံသည် သော်၎င်း၊ တံ ကမ္မကရဏကာလေ–ထိုကံကို ပြုရာအခါ၌၊ ရူပါဒိကံ–ရူပါရုံ အစရှိသော၊ ဥပလဒ္ဓပုဗ္ဗံ – ကံနှင့် ဆက်စပ်, ရအပ်ဘူးသည် လည်း ဖြစ်သော၊ ဥပကရဏဘူတဥ္စ – ကံပြီးမြောက်ရုံ, အဆောက်အအုံ ဖြစ်၍လည်းဖြစ်သော၊ ကမ္မနိမိတ္တံဝါ–ကံ၏ အာရုံသည်သော်၎င်း၊ အနန္တရံ–အခြားမဲ့၌၊ ဥပဇ္ဇမာနဘဝေ –ဖြစ်လတ္တံ့သော ဘဝ၌၊ ဥပလဘိတဗ္ဗံ – ရထိုက် (ရောက်ထိုက်)သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဥပဘောဂဘူတဥ္စ – အသုံး

တံကမ္မကရဏေ၊ပေ၊ကမ္မနိမိတ္တံဝါ။ ။ကံပြုစဉ်တုန်းက တွေ့ကြုံရသမျှ အာရုံတွေကို "ကမ္မနိမိတ်"ဟု ခေါ်သည်၊ [ကမ္မ=ကံ+နိမိတ္တ=အာရုံ။] ထိုအာရုံမျှားကား ရူပါရုံ သဒ္ဒါရုံ စသည်ဖြင့် အာရုံ ၆-ပါးလုံးပင် ထိုက်သလို ရှိနိုင်၏၊ ထိုကမ္မနိမိတ်ကို ဥပလဒ္ဓပုဗ္ဗ ကမ္မနိမိတ်, ဥပကရဏဘူတ ကမ္မနိမိတ်ဟု ၂-မျိုး ခွဲထားရာ၏။.....

ထိုတွင် ကံနှင့်ဆက်စပ်၍ တိုက်ရိုက်ရအပ်ဘူးသော ပဓာနအာရုံကို "ဥပလဒ္ဓ"အာရုံဟု ခေါ်၏၊ ကံပြီးမြောက်ဘို့ရာ အဆောက်အဦး အခြံ အရံမျှ ဖြစ်သော အပဓာနအာရုံကို "ဥပကရဏ"အာရုံဟု ခေါ်၏၊ဥပမာ ကျောင်းဆောက်လျှုရာ၌ ကျောင်းသည် ဥပလဒ္ဓ, ဆွမ်း သင်္ကန်းစသော အခြံအရံမျှားသည် ဥပကရဏ၊ဘုရားကို ပန်းလျှုရာ၌ဘုရားသည် ဥပလဒ္ဓ, ပန်းသည် ဥပကရဏ၊ သားငါးကို သတ်ရာ၌ သားငါးသည် ဥပလဒ္ဓ, လှံကန်စသော လက်နက်မျှားသည် ဥပကရဏ မည်၏။

[ဆောင်] (က) ကျောင်းကန် ဘုရား,စေတီမျှားနှင့်, သားငါး ဥစ္စာ, သူ့အိမ်ရာ, မျှားစ္ဆာ ဥပ-လဒ်။

(ခ) ကျောင်းဆောက်လျှုခန်း, ဆွမ်း သင်္ကန်းတည့်, ပန်းနှင့်ဘုရား၊ သားငါး တို့ဘွက်, လက်နက် လှံကန်, ခြံရံဟူသမျှ, အဝဝ, ဥပကရဏ မှတ်။

အဆောင် ဖြစ်၍လည်းဖြစ်သော၊ ဂတိနိမိတ္တံဝါ – လားရာ ဂတိ၌ အာရုံသည်သော်၎င်း၊ ကမ္မဗလေန – ကံ၏ အစွမ်းကြောင့်၊ ဆန္နံ – ခြောက်ပါးကုန်သော၊ ဒ္ဒါရာနံ – ဒ္ဒါရတို့တွင်၊ အညတရသ္မိံ – တပါးပါးသော ဒ္ဒါရ၌၊ ပစ္စုပဋ္ဌာတိ–ရှေးရှု ထင်လာ၏။

အနန္တရမုပ္ပေ၊ပေ၊ဂတိနိမိတ္တံဝါ—လားရတောမည့် ဂတိ၌ တွေ့ကြုံရလတ္တံ့သော အာရုံဟူသမျှကို "ဂတိနိမိတ်" ဟု ခေါ်သည်။ [ဂတိ=လားရာဂတိ၌+နိမိတ္တ=တွေ့ကြုံထိုက်သောအာရုံ၊] ထိုဂတိနိမိတ်ကိုလည်း ဥပလဘိတဗ္ဗအာရုံ, ဥပဘောဂအာရုံဟု ၂-မျိုး ခွဲရာ၏။

ဥပလဘိတဗ္ဗ။ ။တိုက်ရိုက်ရောက်ထိုက်သော အရုပ်။ [လူ,ဘုံသွားလျှင် အမိဝမ်းရေ,ငရဲသွားလျှင် ငရဲဘုံ,ပြိတ္တာဖြစ်လတ္တံ့ မှ,တောတောင် မြစ်ကမ်း စသည်, နတ်ပြည်သွားလျှင် နတ်ဗိမာန် စသည်များတည်း။]

ဥပဘောဂ။ ။ထိုထို ဂတိ၌ တွေ့ကြုံရမည့် အတွင်းအပ အသုံးအဆောင် အခြွေအရံ၊ [လင်းတ, ခွေး, ကျီး, ငရဲမီးလျှံ, ငရဲထိန်း စသည်နှင့် နတ်သွီး နတ်သား ဥယျာဉ် ပဒေသာပင် စသည်များတည်း။] ဤ ဂတိနိမိတ်များလည်း ထင်လာတတ်သည်။

[ဆောင်] (က) တိုက်ရိုက်ကပ်၍, ရအပ်လေမည့်, အမိ ဝမ်းရေ, ငရဲ ပြေနှင့်, တောခြေ မြစ်ကမ်း, နတ်ဘုံနန်းဟု, အစုစု, ဥပလဘိတဗ်။

(ခ) တွင်းပ သုံးဆောင်, မြားမြောင်စွာလှ, ခွေး လင်းတ ကျီး, ငရဲမီးနှင့်, နတ်သွီး ဝေဆာ, ပဒေသာ-ဟု, အစုစု, ဥပဘောဂ မှတ်။

စုတေခါနီး စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ တတော–ထို ထင်လာရာ အခါမှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ တထောပဋ္ဌိတံ – ထို အခြင်းအရာဖြင့် ထင်လာသော၊ တမေဝ အာရမ္မဏံ–ထို အာရုံကိုပင်၊ အာရဇ္ဇ–အာရုံပြု၍၊ ဝိပစ္စမာနကကမ္မာနုရူပံ – အကျိုးပေးလတ္တံ့သော ကံအားလျော်စွာ၊ ပရိသုဒ္ဓံ – စင်ကြယ်သည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံဝါ – ညစ်နွမ်းသည်မူလည်းဖြစ်သော၊ ဥပလဘိတဗ္ဗ ဘဝါနုရူပံ–ရထိုက် (ရောက်ထိုက်)သော ဘဝအားလျော်စွာ၊ တတ္ထ–

ကမ္မဗလေန—ထိုထင်လာမှုသည် အကျိုးပေးမည့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံအစွမ်းကြောင့် ဖြစ်၏။

ဆန္ဒ ဒ္ဓါရာနံ အညတရသ္မိံ—ထိုသို့ ထင်ရာဝယ် ရူပါရုံ ဖြစ်လျှင် စက္ခုဒ္ဓါရ၌ ထင်လာ၏၊ သဒ္ဒါရုံစသည်ဖြစ်လျှင် သောတ, ঘာန, ဇိဝှါ, ကာယ, မနောဒ္ဓါရတို့တွင် တပါးပါး၌ ထိုက်သလို ထင်လာ၏။

စုတေခါနီး စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ။ ။ထိုကဲ့သို့ ထင်လာပြီးနောက် ထင်လာတိုင်းသော အာရုံ တပါးပါးကို အာရုံပြု၍ (မစုတေခင်) စိတ်အစဉ် ဖြစ်နေပုံမှာ....

ဝိပစ္စမာနက ကမ္မာနုရူပံ ပရိသုဒ္ဓံ။ ။ကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးတော့မည် ဖြစ်လျှင် (ကောင်းသော အာရုံ ထင်လာသောကြောင့် ထိုအာရုံကို အာရုံပြုလျက်) ဖြူစင် ကြည်လင်သော ကုသိုလ်စိတ် အစဉ် ဖြစ်နေသည်။

ဥပက္ကိလိဋ္ဌံဝါ။ ။အကုသိုလ်ကံက အကျိုးပေးတော့မည် ဖြစ်လျှင် (မကောင်းသော အာရုံ ထင်လာသောကြောင့် ထိုအာရုံကို အာရုံပြုလျက်) ညစ်နွမ်းသော မကြည်လင်သော အကုသိုလ်စိတ်အစဉ် ဖြစ်နေသည်။

ထို ရထိုက်သော ဘဝ၌၊ သြဏတံဝ – ညွှတ်နေသကဲ့သို့၊ စိတ္တသန္ဓာန် – စိတ်အစဉ်သည်၊ အဘိဏှံ – မပြတ်၊ ဗာဟုလ္လေန-များသောအားဖြင့်၊ ပဝတ္တတိ – ဖြစ်၏။

ကံအာရုံထင်ပုံ ဝါပန – တနည်းကား၊ ဇနကဘူကံ – ပဋ္ဌိ**တနည်း** သန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ တမေဝ ကမ္မံ – ထို ကံသည်ပင်လျှင်၊ အဘိနဝကရဏဝသေန – မိမိကို အသစ်ပြုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဒ္ဒါရပ္ပတ္တံ – မနောဒ္ဒါရသို့ ရောက်သည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏၊ (ထင်၏·ဟူလို။)

ဥပလဘိတဗ္ဗဘဝါနုရူပံ တတ္ထောဏတံဝ-စုတေပြီးနောက် ရောက်ထိုက်သော ဘဝအားလျော်စွာ ထို ဘဝသစ်၌ စိတ်အစဉ် ညွှတ်ကိုင်းနေသကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ ဥပမာ-အရပ်တပါးသို့ ခရီးသွားမည့်သူသည် ပြင်ဆင်မှုကိစ္စစုကို ပြုလုပ်နေသော်လည်း သွားရမည့် အရပ်သို့ စိတ်အစဉ် ညွှတ်နေသကဲ့သို့တည်း။

ကံအာရုံ ထင်ပုံတနည်း။ ။"အဘိမုခီဘူတံ ဘဝန္တရေ ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဇနကံ ကမ္မံဝါ" ဟူသော ပါဠိဖြင့် ကံအာရုံထင်ပုံကို ပြပြီးခဲ့သော်လည်း ထို ကံအာရုံသည် အခြားနည်းဖြင့် တမျိုးတဖုံ ထင်လာတတ်သေးသောကြောင့် ထို ထင်ပုံတနည်းကို ပြပြန်လို၍ "တမေဝ ဝါပန" စသည်ကို ဆက်ရပြန်သည်။

အဘိနဝကရဏဝသေန။ ။ပဋ္ဌိသန္ဓေကျိုးကို ပေးမည့်ကံသည် ရှေးဘဝပေါင်းများစွာက ပြုခဲ့သော ကံဖြစ်စေကာမူ ယခုထပ်၍ ပြုနေရသလို စိတ်ထဲ၌ ထင်ယောင်မြင်ယောင် ဖြစ်၍ နေသည်၊ အလွန်ဝေးသောအခါက ပြုခဲ့သောအမှုများ အိပ်မက် မက်သည့်အခါ ယခုလတ်တလော ပြုနေရသလို ထင်လာမြင်လာပုံကို ထောက်ထား၍ ရှေးရှေးကံများ၏ အသစ်ပြုရသကဲ့သို့ ထင်လာပုံကို သဘောကျပါလေ။

တမေဝ ကမ္မံ။ ။ထိုသို့ ထင်လာရာ၌ အကြောင်းတပါး ရှာဘွယ် မရှိပါ၊ မိမိ ကံ အာဒုံးသည်ပင် ထင်လာနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် "ကံသည် မိမိအစုမ်းကြောင့်ပင်လျှင် ယခုလတ်တလော ပြုနေ ရသကဲ့သို့ ပေါ်လွင်စွာ ထင်လာသည်"ဟူလို။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ကို အာယုကွယ ကမ္မကွယမရဏ ခေါ်သနည်း၊ ဥပမာ ပြပါ။

(ခ) အဘယ်ကို ဥဘယကွယ ဥပစ္ဆေဒက မရဏခေါ်သနည်း၊ ဥပမာ ပြပါ။

(ဂ) သတ္တဝါတို့စုတေခါနီးဌ် အဘယ်အရာများထင်လာတတ်သနည်း။

(ဃ) အဘယ်အရာကို "ကံ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(င) အဘယ်အရာကို"ကမ္မနိမိတ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ထောက်ပါ။

(စ) ဥပလဒ္ဓကမ္မနိမိတ် ဟူသည် အဘယ်အရာမျိုးနည်း၊ သရုပ်ပြပါ။

(ဆ) ဥပကရဏကမ္မနိမိတ် ဟူသည် အဘယ်အရာမျိုးနည်း၊သရုပ်ပြပါ။

(ဇ) အဘယ်အရာကို "ဂတိနိမိတ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ် ထောက်ပါ။

(စျ) ဥပလဘိတဗ္ဗ ဂတိနိမိတ်ဟူသည် အဘယ်အရာမျိုးနည်း၊ သရုပ် ပြပါ။

(ဉ) ဥပဘောဂ ဂတိနိမိတ်ဟူသည်အဘယ်အရာမျိုးနည်း၊သရုပ်ပြပါ။

(ဋ) ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်တို့သည် အဘယ် အစုမ်းကြောင့် ထင်လာ သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဌ) ထိုအာရုံများ ထင်လာသည့်အခါ စိတ်အစဉ် ဘယ်ပုံ ဖြစ်နေ သနည်း၊ ကြည်လင်သလား,ညစ်နွမ်းသလား၊ခဲခြောက်ခြောက်ပြပါ။

(ဍ) ကံ အာရုံသည် အဘယ် အစုမ်းကြောင့် အဘယ်ပုံ ထင်လာ သနည်း၊သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ထင်လာပုံ ၂-နည်းကို ပြပါ။

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ၂၁—ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

မရဏာသန္နဝိထိ။ ။ပစ္စာသန္နမရဏာသ–အလွန်နီးကပ်သော စုတေခြင်းရှိသော၊ တသ–ထို သတ္တဝါ၏၊ ဝိထိစိတ္တာဝသာနေ – ဝိထိစိတ်၏ အဆုံးဌာသော်၎င်း၊ ဘဝင်္ဂယေဝါ–ဘဝင်၏ အကုန်ဌာသော်၎င်း၊ စဝနဝသေန–ရွှေလျှောခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စုပ္ပန္နဘဝ ပရိယောသာနဘူတံ–ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ အဆုံးဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ စုတိစိတ္တံ–စုတိစိတ်သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ဝာ–ဖြစ်၍၊ နိရုဇ္ဈတိ–ချုပ်၏။

ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်ပုံ။ ။တသ္မိं–ထို စုတိစိတ်သည်၊ နိရုဒ္ဓါဝသာနေ–အဆုံးသတ် ချုပ်သည်ရှိသော်၊ တသ–ထို စုတိစိတ်၏၊ အနန္တရမေဝ–အခြားမဲ့ဌ

မရဏာသန္နဝိထိ။ ။မရဏာသန္နဝိထိ တဝိထိ ကျပြီးနောက် စုတေမည့် သတ္တဝါ, သို့မဟုတ် မရဏာသန္နဝိထိနောင် ဘဝင်အနည်းငယ် ကျပြီးနောက် စုတေမည့် သတ္တဝါကို "ပစ္စာသန္နမရဏာသတ္တဝါ"ဟု ခေါ်သည်။

ဝိထိစိတ္တာဝသာနေဝါ ပါဠိဖြင့် ၁-ဇောနောင် စုတိကျသော သတ္တဝါ, ၂-တဒါရုံနောင် စုတိကျသောသတ္တဝါကို ပြ၏။

ဘဝင်္ဂယေဝါ ပါဠိဖြင့် ၃-ဇောဘင်နောင် စုတိကျသော သတ္တဝါ, ၄-တဒါရုံ ဘင်နောင် စုတိကျသော သတ္တဝါကို ပြ၏၊ ဤစကားအရ မရဏာသန္နဝိထိသည် အချုပ်အားဖြင့် ၄-မျိုး ရှိကြောင်းကို သိရာ၏။

စဝနဝသေန၊ပေ၊စုတိစိတ္တံ—ပစ္စုပ္ပန်ဘဝမှ ပြောင်းရွှေလျှောကျခြင်းကို ပါဠိလို "စုတိ" မြန်မာလို "စုတေသည်-သေသည်"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုစုတိစိတ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအတွက် အဆုံးသတ်စိတ်တည်း။

ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပုံ။ ။ထိုစုတိစိတ် အဆုံးသတ်ချုပ်ပြီးသည့် အခြားမဲ့ဌ ကာလမခြားဘဲ ဆက်လက်၍ ပဋိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်၏၊ ထိုသို့ ဖြစ်ရာဌ....

သာလျှင်၊ တဿာဂဟိတံ–ထို အခြင်းအရာဖြင့် မရဏာသန္နဇောသည် ယူအပ်ခဲ့သော၊ အာရမ္မဏံ–အာရုံကို၊ အာရဗ္ဘ–အာရုံပြု၍၊ သဝတ္ထုကံ ဝေဝါ–မှီရာဝတ္ထု ရှိသည်သာလျှင် မူလည်း ဖြစ်သော၊ အဝတ္ထုကံ ဝေဝါ–မှီရာဝတ္ထု မရှိသည် သာလျှင်မူလည်းဖြစ်သော၊ ယထာရဟံ – ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ အဝိဇ္ဇာနုသယ ပရိကၠိဏ္ဏေန–အဝိဇ္ဇာနုသယသည် ခြုံရံအပ်သော၊ တဏှာနုသယ မူလကေန–တဏှာနုသယလျှင် အရင်းခံရှိသော၊ သခ်ါရေန – ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည်၊ ဇနိယမာနံ – ဖြစ်စေအပ်သော၊ သမ္ဘယုတ္တေဟိ – သမ္ဘယုတ် တရားတို့သည်၊ ပရိဂ္ဂယှမာနံ – ခြုံရံလျက် ယူအပ်သော.

တဿာဂဟိတံ အာရမ္မဏံ အာရဗ္ဘ—မစုတေမှီ ရှေအဘို့က မရဏာသန္နဝီထိဇောတို့ ယူထားအပ်သော အာရုံကို ဆက်လက်၍အာရုံပြုသည်၊ မရဏာသန္နဝီထိစိတ်က ကံကိုယူခဲ့လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သစ်လည်း ကံအာရုံကိုပင် ဆက်လက်၍ အာရုံပြုသည်၊ ကမ္မနိမိတ်ကိုယူခဲ့လျှင် ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်ကို ယူခဲ့လျှင် ဂတိနိမိတ်ကိုပင် ဆက်လက်၍ အာရုံပြုသည်။

သဝတ္ထုကံဝေ—ဤစကားကား ကာမရူပဘုံကို ရည်ရွယ်သော စကားတည်း၊ ကာမဘုံ ရူပဘုံဖြစ်လျှင် ထိုဘုံတို့၌ မှီရာ ဟဒယ ဝတ္ထုရုပ် ရှိသောကြောင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မှီရာဝတ္ထု ရှိသည်သာ ဖြစ်၏။

အဝတ္ထုကံဝေ—ဤစကားကား အရူပဘုံကို ရည်ရွယ်သော စကားတည်း၊ အရူပဘုံ၌ မှီရာဝတ္ထုရုပ် မရှိသောကြောင့် ထိုဘုံ၌ ဖြစ်လျှင် ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် မှီရာ ဝတ္ထု မရှိသည်သာ ဖြစ်၏။

သခ်ါရေန ဇနိယမာနံ—ထို ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် အလိုအလျောက် ပေါ်ပေါက်လာသည်မဟုတ်၊ ဗြဟ္မာမင်းကြီး စသူတို့ ဖန်ဆင်းလိုက်သည်လည်း မဟုတ်၊ ရှေးက မိမိပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ကံ-သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ကံဟူသော သခ်ါရသည် ဖြစ်စေအပ်သော အကျိုးဝိပါက်တည်း။

သဟဇာတာနံ – တကွဖြစ်ဖက် တရားတို့၏၊ အဓိဋ္ဌာနဘာဝေန – တည်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမဘူတံ – ရှေသွားခေါင်းဆောင်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဘဝန္တရ ပဋိသန္ဓာနဝသေန – ဘဝတပါးကို စပ်ပေးခြင်း၏ အစွမ်းကြောင့်၊ ပဋိသန္ဓိသင်္ခါတံ – ပဋိသန္ဓေဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော၊ မာနသံ – စိတ်သည်၊ ဥပဓေ. မာနမေဝ – ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ခြင်းသာလျှင်၊ ဘဝန္တရေ – ဘဝတပါး၌၊ ပတိဋ္ဌာတိ – တည်၏။

ယဿာရဟံ အဝိဇ္ဇာနုသယ ပရိကိ္ခဒေ—ကံ ဟု ဆိုအပ်သော ထိုသင်္ခါရ၌ အဝိဇ္ဇာနုသယ (မောဟ)ခြုံရုံလျက် ရှိ၏။

တဏှာနုသယ မူလဒကန—ထိုသင်္ခါရ၌ တဏှာနုသယလောဘလည်း အရင်းခံလျက် ရှိ၏။

ဆက်ဦးအုံ။ ။အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာ မကင်းသေးလို့သာ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ သင်္ခါရကို ပြုမိကြသည်၊ အဝိဇ္ဇာနှင့်တဏှာကင်း၍ ရဟန္တာ ဖြစ်လျှင် ထိုသင်္ခါရကို ပြုမိတော့မည်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာ မဖြစ်ခင် ပြုသမျှ ကုသိုလ် အကုသိုလ် သင်္ခါရ၌ အဝိဇ္ဇာနုသယ ခြုံရုံ၍ တဏှာနုသယ အရင်းခံလျက် ပါသည်။

သမ္မယုတ္တေဟိ ပရိဂ္ဂယှမာနံ—ပဋိသန္ဓေစိတ်၌ (စိတ်ချည်း တခုတည်းဖြစ်သည်မဟုတ်၊) ဖဿ ဝေဒနာ သညာ အစရှိသော ယှဉ်ဘော် ယှဉ်ဘက် သမ္မယုတ်မျှားလည်း ခြုံရုံလျက်ပါသည်။

သဟဇာတာန မဓိဋ္ဌာနဘာဝေန ပုဗ္ဗင်္ဂမဘူတံ — ပဋိသန္ဓေစိတ်က ထို အတူတကွ ဖြစ်ဘော် ဖြစ်ဘက် တရားတို့၏ တည်ရာ မှီခိုရာဖြစ်သောကြောင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို ထို ဖဿ စသော တရားအပေါင်း၏ "ရှေသွားခေါင်းဆောင်"ဟု ဆိုရသည်။

ဘဝန္တရ ပဋ္ဌိသန္ဓာန ဝသေန—ကား "ပဋ္ဌိသန္ဓိ" မည်ခြင်း၏ အကြောင်းကိုပြသော စကားတည်း၊ ဘဝဟောင်း အပြတ်တွင် ဘဝတပါးကို (ဘဝသစ်ကို) ဆက်စပ်၍ ပေးတတ်သောကြောင့် ထိုစိတ်ကို ပါဠိလို "ပဋ္ဌိသန္ဓိ"ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည် - ဟူလို။

ဥပဋ္ဌမာနမေဝ ပတိဋ္ဌာတိ ဘဝန္တရေ—ထို ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်သည် ဘဝဟောင်းမှာ ဥပါဒ်ခဲ့၍ ဌီအခိုက်ကျမှ ဘဝသစ်၌ တည်သည် မဟုတ်, ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ခြင်း ဘဝသစ်၌ တည်သည်၊ "ဥပါဒ်လဲ ဥပါဒ်ရော, ဘဝသစ်မှာလဲ ရောက်လျက်နေရော" ဟူလို။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်သတ္တဝါကို "ပစ္စာသန္နမရဏသတ္တဝါ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) စုတိစိတ်သည် ဘယ်စိတ်များနောင် ကျနိုင်သနည်း၊ ထောက်ပါ။

(ဂ) မရဏာသန္နဝီထိသည် အချုပ်အားဖြင့် မည်မျှရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

(ဃ) အဘယ့်ကြောင့် "ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ထောက်ပါ။

(င) ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်သည် ဘယ်ကို အာရုံပြုသနည်း၊ အဘယ်ဘုံ၌ မှီဌာဝတ္ထုရှိ၍ အဘယ်ဘုံ၌ မှီရာဝတ္ထုမရှိသနည်း။

(စ) ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ဘို့ရန် အဘယ်အရာက စီမံသနည်း၊ ထောက်ပါ။

(ဆ) သင်္ခါရ၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာတို့ အရင်းခံပုံ ခြုံရုံပုံကို ပြပါ။

(ဇ) ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ် ဖြစ်သည့်အခါ တပါးတည်းသာလော၊ ထောက်ပါ။

(စျ) ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်ကို အဘယ့်ကြောင့် "ပဋ္ဌဂ်မ"ဟု ဆိုသနည်း။

(ဉ) ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်သည် ဘဝဟောင်းမှာ ဥပါဒ်၍ ဌီအခိုက်ရောက်မှ ဘဝသစ်၌ တည်သလော၊ သင်ဂြိုဟ်ထောက်ပါ။

ကာမပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်၏ အာဝရုံ ပန – ဆက်ဦးအုံ့၊ ဇော – ဤ စုတိ ပဋ္ဌိသန္ဓေအခဏ်းဌ်၊ မရဏာသန္နဝီထိ-ယံ – မရဏာသန္နဝီထိဌ်၊ မန္ဒပ္ပဝတ္တာနိ – အဟုန်ရော့ရဲ, နုံ့နဲ့ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ – အဟုန်ရော့ရဲ, နုံ့ နဲ့ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ ပဌေ – ငါးကြိမ်သာလျှင်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇဝနာနိ – ဇောတို့ကို၊ ပါဋိုဂ်ဒိတဗ္ဗာနိ – အလိုရှိထိုက်ကုန်၏၊ တသ္မာ – ထို့ကြောင့်၊ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏေသု – ပစ္စုပ္ပန်အာရုံတို့သည်၊ အာပါတံ – ရှေးရှုကျခြင်းသို့၊ အာဂတေသု – ရောက်ကုန်လသော်၊ ဓရန္တေသ္ဝေ – ထင်ရှားရှိကုန်စဉ်သာလျှင်၊ မရဏံ – စုတေခြင်းသည်၊ ယဒိ ဟောတိ – အကယ်၍ ဖြစ်အုံ့၊ တဒါ ထိုအခါဌ်၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိဘဝင်္ဂါနံပိ–ပဋ္ဌိသန္ဓေဘဝင် စိတ်ဘို့၏လည်း၊ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏတာ – ပစ္စုပ္ပန်အာရုံရှိကုန်သည်၏အဖြစ်ကို၊ လဗ္ဘတိ – ရအပ်၏၊ ဣတိကတ္ဝာ – ဤ

ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်သစ်၏အာရုံ။ ။"မရဏာသန္နဝီထိယံ"မှစ၍ "တထာ အရူပါဝစရ ပဋ္ဌိသန္ဓိယာစ မဟဂ္ဂတဘူတံ"တိုင်အောင်သော စကားရပ်ကား ပဋ္ဌိသန္ဓေ စိတ်သစ်၏ အာရုံကို ပြသော စကားတည်း။

မန္ဒပ္ပဝတ္တိယံ၊ ပေ၊ ဥပလဗ္ဘတိ။ ။စုတေခါနီးဌ် စိတ်အားလုံးပင် ခတ်ရော့ရော့ ရှိရကား ဇောများလည်း အဟုန် မပျင်းလှသဖြင့် ၇-ကြိမ်မကျ, ၅-ကြိမ်သာ စောကြကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် မရဏာသန္နဝီထိဌ် ပစ္စုပ္ပန်အာရုံများ (ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်ဖြစ်စေ) ထင်လာလျှင်—

ဓရန္တေသ္ဝေ မရဏံ။ ။ထို အာရုံများသည် ၁၇-ချက်မျှ အသက်ရှည်သောကြောင့် အာရုံမချုပ်သေးမီ စုတေဘို့ရာ အကြောင်းရှိ၏။

တဒါ ပဋ္ဌိသန္ဓိဘဝင်္ဂါနံပိ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏတာ။ ။ထိုနည်းဖြင့် စုတေလျှင် အတိတဘဝင်မှစ၍ စုတိတိုင်အောင် ရေတွက်က ရူပါရုံ၏ အသက်သည် စိတ္တက္ခဏ ၁၂-ချက်သာ ရှိသေးရကား စုတိနောင် ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်

အကြောင်းကြောင့်၊ ကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓိယာ – ကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓေ၏၊ ဆဒ္ဒါရဂ္ဂဟိတံ – ခြောက်ဒွါရဖြင့် ယူအပ်သော၊ ကမ္မနိမိတ္တံ – ကမ္မနိမိတ်လည်းဖြစ်သော၊ ဂတိနိမိတ္တဉ္စ – ဂတိနိမိတ်လည်းဖြစ်သော၊ ပစ္စုပ္ပန္နံ – ပစ္စုပ္ပန်လည်းဖြစ်သော၊ အတီတံ – အတိတ်လည်း ဖြစ်သော၊ အာရမ္မဏံ – အာရုံကို၊ ဥပလဗ္ဘတိ – ရအပ်၏။

၁-နှင့် ဘဝင် ၄-ကြိမ်တို့သည် ထိုဘဝဟောင်းက မချုပ်သေးသော ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံကိုပင် ဆက်လက်၍ အာရုံပြုကြ၏။ [အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။] ဤပြခဲ့ပြီးသော အကြောင်းမျှားကြောင့် ကာမပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသည် ရူပါရုံစသော ကမ္မနိမိတ်နှင့် ဂတိနိမိတ် ဖြစ်အုံ့။

ဆဒ္ဒါရဂ္ဂဟိတံ—ခြောက်ဒွါရဖြင့် ထိုက်သင့်သလို ယူနိုင်ကောင်း၏။

ပစ္စုပ္ပန္နမတီတံ—မချုပ်သေးလျှင် ပစ္စုပ္ပန်လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ ချုပ်ပြီးလျှင် အတိတ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏၊ အနာဂတ်ကား မရှိစကောင်း။

ပစ္စုပ္ပန် ရူပါရုံ ထင်လာ၍ မနောဒွါရိက
မရဏာသန္နဝီထိဖြစ်ပုံ

ဘဝဟောင်း

"တိ နှ ဒ မ ဇ ဇ ဇ ဇ ဇ တ တ စု"
ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo

ဘဝသစ်

"ပ ဘဝင် ၁၅-၁၆"
ooo ooo ooo [စု=စုတိ။ ။ပ=ပဋိသန္ဓေ။]

ကမ္မံ ပန – ကံအာရုံသည်ကား၊ အတိတမေဝ – အတိတ်တမျိုးသာတည်း၊ တဋ္ဌ – ထိုအတိတ်ကံကိုလည်း၊ မနောဒ္ဓါ-ရဂ္ဂဟိတံ – မနောဒ္ဓါရဖြင့် ယူအပ်၏၊ ပန – ဆက်ဦးအံ့၊ တာနိ သဗ္ဗာနိပိ – ထို အလုံးစုံသော အာရုံတို့သည်လည်း၊ ပရိတ္တ-ဓမ္မဘူတာနေဝ – ကာမတရား ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်သော၊ အာရမ္မဏာနိ – အာရုံတို့တည်း။

ရူပပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံ ၁။ ပန – ကား၊ ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓိယာ – ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေ၏၊ ပညတ္တိဘူတံ – ပညတ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ကမ္မနိမိတ္တ-မေဝ – ကမ္မနိမိတ်သည်သာလျှင်၊ အာရမ္မဏံ – အာရုံသည်၊ ဟောတိ – ၏။

ကမ္မံ ပန အတိတမေဝ, တဋ္ဌ မနောဒ္ဓါရဂ္ဂဟိတံ။ ။ကံဟူသည်ကား ယခုပဋိသန္ဓေအကျိုးကို ပေးတော်မည်ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာတည်း၊ မရဏာသန္နဝီထိ၌ ပါသော ဇောစေတနာတို့သည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးနိုင်၊ ထို့ကြောင့် မရဏာသန္နဝီထိ၌ ကံအာရုံထင်လာလျှင် မရဏာသန္နဝီထိသို့ မရောက်မီက ဖြစ်ခဲ့သော အတိတ်ကံသာ ဖြစ်ရမည်၊ ထိုကံလည်း အာရုံ ၆-ပါးတွင် ဓမ္မာရုံ၌ပါဝင်၍ မနောဒ္ဓါရဖြင့်သာ ယူအပ်သည်၊ "ပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ကံကိုအာရုံပြုလျှင် မနောဒ္ဓါရက မရဏာသန္နဇောသည် ယူအပ်သော အတိတ်ကံကိုသာ အာရုံပြုသည်" ဟူလို။

တာနိ ပန၊ ပေ၊ အာရမ္မဏာနိ။ ။ဤ ဆိုအပ်ခဲ့သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ်အာရုံ၏ တရားကိုယ်မှာ ကာမတရားချည်းသာတည်း။

ရူပပဋိသန္ဓေ၏အာရုံ။ ။ရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေ၏အာရုံကား ပညတ်ဖြစ်သော ကမ္မနိမိတ်တည်း၊ ရူပါဝစရစျာန်သည် ကသိုဏ်းစသောပညတ်ကို အာရုံပြုရကား စုတေခါနီးဌ် စျာန်၏အာရုံဖြစ်သော ကသိုဏ်း ပညတ်များသည် ကမ္မနိမိတ်အဖြစ်ဖြင့် ထင်လာကြရမြဲဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် စုတိ

အရူပ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံ ၂။ တထာ – ထို့အတူ၊ အရူပါဝစရပဋိသန္ဓိယာစ – အရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏လည်း၊ မဟဂ္ဂတဘူတံ – မဟဂ္ဂုတ် ဖြစ်၍လည်း ဖြစ်သော၊ ပညတ္တိဘူတဉ္စ – ပညတ် ဖြစ်၍လည်း ဖြစ်သော၊ ကမ္မနိမိတ္တမေဝ – ကမ္မနိမိတ်သည်ပင် လျှင်၊ ယထာရဟံ – ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ အာရမ္မဏံ – သည်၊ ဟောတိ – ၏။

၃။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ အသညသတ္တာနံ – အသညသတ် ဘုံသားတို့၏၊ ဇီဝိတနဝကမေဝ – ဇီဝိတနဝက ကလာပ်သည်သာလျှင်၊ ပဋိသန္ဓိဘာဝေန – ပဋိသန္ဓေ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ပတိဋ္ဌာတိ – တည်၏၊ တသ္မာ – ထို့ကြောင့်၊ တေ – ထို အသညသတ်ဘုံသားတို့သည်၊ ရူပ ပဋိသန္ဓိကာနာမ – ရူပ်ပဋိသန္ဓေရှိသူတို့မည်၏၊ အာရုပ္ပါ·အရူပဘုံသားတို့သည်၊ အရူပ

အခြားမဲ့၌ ဗြဟ္မာ့ပြည်မှာ ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေစိတ်လည်း ထိုကသိုဏ်းစသော ပညတ် ကမ္မနိမိတ်ကိုပင် ဆက်၍ အာရုံပြုသည်။

အရူပပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံ။ ။အရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံလည်း ထို့အတူ ကမ္မနိမိတ်ပင်တည်း၊ ထိုကမ္မနိမိတ်သည် ပညတ် မဟဂ္ဂုတ် ၂-မျိုးတွင် ထိုက်သလို ဖြစ်၏။ [ပဌမ-တတိယ အရူပါဝစရ ပဋိသန္ဓေ (ဝိပါက်) စိတ်၏ အာရုံသည် (အစဉ်အတိုင်း) ကောင်းကင်ပညတ်နှင့် နတ္ထိဘောပညတ် ကမ္မနိမိတ်တည်း၊ ဒုတိယ-စတုတ္ထ အရူပ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ အာရုံကား အစဉ်အတိုင်း ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်စိတ်နှင့် တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်စိတ်ဟူသော မဟဂ္ဂုတ် ကမ္မနိမိတ်တည်း၊ ဤသို့ ယထာရဟံ ဖြစ်ပုံကို သိပါ။

၃။ အသညသတ္တာနံ၊ ပေ၊ ပတိဋ္ဌာတိ — အသညသတ် ဘုံသားတို့သည် ရူပ်သာရှိ၍ နာမ် (စိတ် စေတသိက်) မရှိရကား ပဋိသန္ဓေတုန်းက "ဇီဝိတနဝက ကလာပ်"ခေါ်သော ရူပ်တရားဖြင့် နေရလေသည်။

ပဋ္ဌိသန္ဓိကာ – နာမ် ပဋ္ဌိသန္ဓေရှိသူတို့တည်း၊ သေသာ – ကြွင်းသော ဘုံသားတို့သည်၊ ရူပါ ရူပ ပဋ္ဌိသန္ဓိကာ – ရုပ်နာမ် အစုံ ပဋ္ဌိသန္ဓေရှိသူတို့တည်း။

စုတိနှင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေ။ ။အာရုပ္ပစုတိယာ – အာရုပ္ပစုတိမှ၊ ပရံ– နောက်၌၊ ဟေဋ္ဌိမာရုပ္ပဝဇ္ဇိတာ – အောက်အောက် အာရုပ္ပသည် ကြည်အပ်ကုန်သော၊ အာရုပ္ပ-သန္ဓိစ – အာရုပ္ပ ပဋ္ဌိသန္ဓေတို့သည်ရင်း၊ တထာ – ထိုမှတပါး၊ ကာမတိဟေတုကာ – ကာမတိဟိတ် ပဋ္ဌိသန္ဓေတို့သည်ရင်း၊ ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

တသ္မာ၊ ပေ၊ ရူပါရူပ ပဋ္ဌိသန္ဓိကာ—ထို့ကြောင့် အသညသတ်ဘုံသားတို့သည် ရုပ်ဖြင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေနေကုန်၏၊ အရူပဘုံသားတို့သည် ထိုဘုံ၌ ရုပ်မရှိရကား နာမ်(စိတ် စေတသိက်)ဖြင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေနေကုန်၏၊ ကြွင်းသော ကာမရူပဘုံသားတို့ကား ရုပ် နာမ်အစုံဖြင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေနေကုန်၏။

ကေဝေါကာရ စသည်။ ။ထို့ကြောင့် အသညသတ်ဘုံကို "ကေဝေါကာရ(ရုပ်ခန္ဓာ ၁-ပါးသာ ရှိသော)ဘုံ"ဟုဋ္ဌင်း, အရူပ ၄-ဘုံကို "စတုဝေါကာရ(နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါးသာ ရှိသော)ဘုံ"ဟုဋ္ဌင်း' ကာမနှင့် ကျန် ရူပဘုံကို "ပဉ္စဝေါကာရ (ခန္ဓာငါးပါးရှိသော)ဘုံ"ဟုဋ္ဌင်း ခေါ်ဝေါ်ရသည်။

စုတိပဋ္ဌိသန္ဓေ။ ။အာရုပ္ပစုတိယာ - စသော ဂါထာကား မည်သည့် စုတိနောင် ပဋ္ဌိသန္ဓေပေါင်း မည်မျှ နှောင်းနိုင်ကြောင်းကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော ဂါထာတည်း။

အာရုပ္ပစုတိယာ၊ ပေ၊ ကာမတိဟေတုကာ—အာရုပ္ပစုတိ (အာရုပ္ပဝိပါက်) ၄-ခုနောင် အာရုပ္ပ ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်-၄, ကာမတိဟိတ် (မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ်) ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်-၄, ပေါင်း ၈-ပါး ဖြစ်နိုင်၏၊ ဟေဋ္ဌိ

ရူပါဝစရစုတိယာ – ရူပါဝစရစုတိမှ၊ ပရံ – ၌၊ အဟေတုရဟိတာ – အဟိတ်ပဋိသန္ဓေမှ တပါးသော ပဋိသန္ဓေတို့သည်၊ သိယုံ – ဖြစ်ကုန်၏၊ ကာမတိဟေတုမှာ – ကာမတိဟိတ် စုတိမှ၊ ပရံ – ၌၊ သဗ္ဗာ – အလုံးစုံသော ပဋိသန္ဓေတို့သည်၊ သိယုံ – ကုန်၏၊ ဣတရာ ပန – ဆိုခဲ့ပြီးမှ တပါးသော ကာမအဟိတ် ဒ္ဝိဟိတ် စုတိမှကား၊ ပရံ – ၌၊ ကာမေသ္ဝ – ကာမ တဆယ့် တဘုံတို့၌သာလျှင်၊ သိယုံ – ဖြစ်ကုန်၏။

မာရပ္ပဝဇ္ဇိတာ-အရ အောက်အောက် အရူပဝဋ်သန္ဓေကို ကြဉ်ဘို့ရန် သတိပြု၊ ဥပမာ-ဒုတိယ ဝိညာဏဋ္ဌာယတန စုတိနောင် အာကာသာနဉ္စာယတန ပဋိသန္ဓေ မနှောင်းနိုင်၊ စတုတ္ထ-နေဝသညာ နာသညာယတန စုတိနောင် အာကာသာနဉ္စ, ဝိညာဏဉ္စ, အာကိဉ္စညာယတန ပဋိသန္ဓေ ၃-ပါးလုံး မနှောင်းနိုင်။

မှတ်ချက်။ ။အထက် အရူပဘုံသို့ ရောက်ပြီးသူသည် အောက် အောက် ရူပနှင့် အရူပစျာန်ကို အားမထုတ်ကြသောကြောင့် ရူပဘုံနှင့် အောက် အောက် အရူပဘုံ၌ ပြန်၍ မဖြစ်ပြီ၊ မိမိဘုံ၌ကား ပြန်၍ ဖြစ်သေး၏။

ရူပါဝစရစုတိယာ, အဟေတုရဟိတာ—ရူပါဝစရစုတိ (ရူပဝိပါက်) ၅-ခုနောင် (ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၉-တွင် အဟိတ် ပဋိသန္ဓေ ၂-ကိုကြဉ်) ပဋိသန္ဓေစိတ် ၁၇-ပါး နှောင်းနိုင်၏၊ "ရူပဘုံမှ စုတေလျှင် ရူပ အရူပဘုံ၌လည်း ပဋိသန္ဓေနေနိုင်, ကာမဘုံ၌လည်း တိဟိတ် ဒ္ဝိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ နေနိုင်၏"ဟူလို၊ ဤစကားလည်း ပုထုဇဉ်ကို ရည်ရွယ်သော စကားဖြစ်၏၊ အရိယာတို့ကား အထက်ရောက်လျှင် အောက်ဘုံ၌ပြန်၍ ပဋိသန္ဓေ မနေပြီ။ [ထို့ပြင် အသညသတ်မှ စုတိသူတို့ ပဋိသန္ဓေကို ဤ သင်္ဂြိဟ် စာသားဖြင့် မထင်ရှားသေး၊ "အသညဘုံ, စုတိတုံက, ကာမတိဟိတ်, ဒ္ဝိဟိတ်သန္ဓေ, ရှစ်ခုနေ၏"ဟူသော ဘာသာဋီကာရှု။]

အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော စကားရပ်ကား၊ ဌေ-ဤ ဝိထိမုတ္တာသင်္ဂဟ၌၊ စုတိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂမော- စုတိ ပဋိသန္ဓေအစဉ် ကိုပြသော စကားတည်း။

သဗ္ဗာ ကာမတိဟေတုမ္ဟာ—ကာမတိဟိတ် (မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ်) ၄-ခုနောင် (ရူပ် ပဋိသန္ဓေနှင့်တကွ) ပဋိသန္ဓေ ၂၀-လုံး နှောင်းနိုင်၏၊ "စျာန်ရလျှင် ရူပ အရူပဘုံသို့ ရောက်၏၊ စျာန်မရလျှင် ကာမဘုံ၌ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏"ဟူလို။

ကာမေသ္ဝေ ဝ ပနေ တရာ—ဆိုခဲ့ပြီးသော စုတိမျှားမှ ကြွင်းသော ကာမ ဒ္ဋိဟိတ်(မဟာဝိပါက် ဉာဏဝိပ္ပယုတ်-၄)အဟိတ်(ဥပေက္ခာ သန္တီရဏ-၂) ဤ ၆-ခုနောင် ထိုဒ္ဋိဟိတ် အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့က စျာန်မရနိုင်သော ကြောင့် ကာမပဋိသန္ဓေ ၁၀-သာ နှောင်းနိုင်သည်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ကာမာဝစရ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံသည် ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် ဖြစ်အံ့, အဘယ်ဒ္ဒါရဖြင့် ယူအပ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ခ) ထို အာရုံသည် ပစ္စုပ္ပန် စသော ကာလ ၃-ပါးတွင် အဘယ် ကာလ၌ ဖြစ်ထိုက်သနည်း၊ ထောက်ပါ။

(ဂ) ကံအာရုံဖြစ်အံ့၊ အဘယ်ကာလ၌ ဖြစ်၍ အဘယ် ဒ္ဒါရဖြင့် ယူအပ်သနည်း၊ ထောက်ပါ။

(ဃ) ရူပပဋိသန္ဓေသည် အဘယ်ကို အာရုံပြုသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(၈) အရူပ ပဋ္ဌိသန္ဓေသည် အဘယ်ကို အာရုံပြုသနည်း၊ ယထာရဟံ အရ ထိုက်သင့်သလို ဖြစ်ပုံကို ခွဲပြပါ။

(၈) အသညသတ်ဘုံ၌ အဘယ်တရားဖြင့် ပဋ္ဌိသန္ဓေနေသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဆ) ရူပ်ပဋ္ဌိသန္ဓေနေရာဘုံ, နာမ် ပဋ္ဌိသန္ဓေနေရာဘုံ, ရူပ်နာမ် အစုံ ပဋ္ဌိသန္ဓေနေရာဘုံများကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ခွဲပြပါ။

(၈) ဧကဝေါကာရ, စတုဝေါကာရ, ပဉ္စဝေါကာရဘုံများကို အသီး အသီး ခွဲပြပါ။

(စျ) အာရုပ္ပစုတိစိတ် မည်မျှရှိ၍, ထိုစုတိများနောင် ပဋ္ဌိသန္ဓေ မည်မျှ နှောင်းသနည်း။

(ဉ) အထက် အရူပဘုံ၌ ရောက်နေသော အရူပဗြဟ္မာသည် အောက် အောက်ရူပစျာန်နှင့် အရူပစျာန်ကို အားထုတ်နိုင်သေးသလော, အားမထုတ်နိုင်လျှင် ထိုအောက်ဘုံတို့၌ ဖြစ်နိုင်ဦးမည်လော။

(ဋ) ရူပစုတိစိတ် မည်မျှရှိ၍ ထိုစုတိများနောင် ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ် မည်မျှ နှောင်းနိုင်သနည်း။

(ဌ) အသညသတ် စုတိနောင် ပဋ္ဌိသန္ဓေ မည်မျှ နှောင်းသနည်း။

(ဍ) ကာမတိဟိတ် စုတိမည်မျှရှိ၍ ထိုစုတိနောင် ပဋ္ဌိသန္ဓေ မည်မျှ နှောင်းနိုင်သနည်း။

(ဎ) ကာမအဟိတ် ဒ္ဝိဟိတ် စုတိမည်မျှရှိ၍ ထိုစုတိနောင် ပဋ္ဌိသန္ဓေ မည်မျှ နှောင်းသနည်း။

ဘဝင်နှင့် စုတိ။ ။ပန - အဘို့တပါးကား၊ ဣစ္ဆေဝံ - ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဂဟိတ ပဋိ သန္ဓိကာနံ - ယူအပ်ပြီးသော ပဋိသန္ဓေရှိသူတို့၏၊ ပဋိသန္ဓိ နိရောဓာနန္တရတော - ပဋိသန္ဓေစိတ် ချုပ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့မှ၊ ပဘုတိ - စ၍၊ တမေဝ အာရမ္မဏံ - ထို ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ အာရုံကိုပင်၊ အာရဗ္ဘ - အာရုံပြု၍၊ တဒေဝ စိတ္တံ - ထို ပဋိ သန္ဓေစိတ်သည်ပင်၊ ယာဝ စုတိစိတ္တုပ္ပါဒါ - စုတိစိတ် ဖြစ်ရာ ကာလတိုင်အောင်၊ ဝီထိစိတ္တုပ္ပါဒေ - ဝီထိစိတ် ဖြစ်ခြင်းသည်၊

ဘဝင်နှင့် စုတိ။ ။ဣစ္ဆေဝံ ဂဟိတ၊ ပေ၊ ပဝတ္တတိ—ဤစကားကား ပဋိသန္ဓေနောက်မှစ၍ ဘဝင်စိတ် ဖြစ်ပုံကိုပြသော စကားတည်း၊ ဤ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ပဋိသန္ဓေနေသူတို့ သန္တာန်ဝယ် ပဋိသန္ဓေစိတ် ချုပ် သည်၏ အခြားမဲ့၌ ၁၅-ကြိမ် ၁၆-ကြိမ်ခန့် ဘဝင်ဆက်၍ ဖြစ်သည်။

တမေဝါရမ္မဏံ အာရဗ္ဘ။ ။ထိုဘဝင်များသည် ပဋိသန္ဓေ စိတ် ယူအပ်သော အာရုံကိုပင် လိုက်၍ ယူကြသည်၊ "ပဋိသန္ဓေစိတ်က ကံကို အာရုံပြုလျှင် ထိုဘဝအတွက် ဘဝင်တို့လည်း ကံကိုချည်း အာရုံပြုရ မည်" စသည်ဖြင့် သိပါ။

တဒေဝ စိတ္တံ။ ။ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် ဘဝင်စိတ်သည် တမျိုးတည်း ဖြစ်သောကြောင့် သဒိသူပစာနည်းဖြင့် "တဒေဝ စိတ္တံ-ထို ပဋိသန္ဓေစိတ်" ဟု ဆိုသည်၊ စင်စစ်မှာ ပဋိသန္ဓေစိတ်က ချုပ်ပြီးဖြစ်၍ ထို ဘဝ၌ ထပ်၍ မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ၊ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် အလားတူ စိတ်သာလျှင် ဘဝင် ကိစ္စတပ်၍ ဖြစ်ခွင့်ရှိတော့သည်၊ ....ဥပမာ - ခြောက်ပါးဆေးကို ဘုဉ်း ပေးလေ့ရှိသော ဘုန်းတော်ကြီးသည် မနေ့က စားပြီးနောက် ယနေ့တဖန် "မနေ့တုန်းက ဆေးကလေးကို ကပ်စမ်းပါဦး"ဟု ဆိုပြန်ရာ မနေ့တုန်း က ဆေးမှာ စားပြီးဖြစ်ရကား ထိုဆေးနှင့် တူသော ၆-ပါးဆေးကိုပင်

အသတိ – မရှိလသော်၊ ဘဝဿ – ဘဝ၏၊ အင်္ဂါဘာဝေန – အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဘဝင်္သန္ဓတိ သခ်ါတံ–ဘဝင် အစဉ်ဟု ဆိုအပ်သော။ မာနသံ–စိတ်သည်၊ အဗ္ဗောစ္ဆိန္နံ–မပြတ်မစဲ၊ နဒီသောတောဝိယ–မြစ်ရေအယဉ်ကဲ့သို့၊ ပဝတ္တတိ –ဖြစ်၏၊ ပရိယောသာနေ စ–ဘဝ အဆုံးဌာလည်း၊ စဝန-ဝသေန–ရွှေလျှောခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ စုတိစိတ္တံ – စုတိစိတ်သည်၊ ဟုတ္ဝာ–ဖြစ်၍၊ နိရုဇ္ဈတိ–ချုပ်၏။

သံသရာစက်လည်ပုံ။ ။တတော – ထို စုတိစိတ်မှ၊ ပရဇ္ဇ–နောက်ဌာလည်း၊ ပဋိသန္ဓာဒယော–ပဋိသန္ဓေ အစရှိသော စိတ်တို့သည်၊ ရထစက္ကမိဝ–ရထားစက်ဘီးသည် ကဲ့သို့၊ ယထာက္ကမံ ၎ဝ – အကြင်အကြင်

"မနေ့က ဆေး"ဟု ခေါ်သကဲ့သို့တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်က မဟာဝိပါက် ပဌမစိတ် ဖြစ်လျှင် တဘဝလုံးအတွက် ဘဝင်မျှားလည်း မဟာဝိပါက် ပဌမစိတ်ချည်း ဖြစ်၏-စသည်ဖြင့် သိပါ။

ဘဝဿ အင်္ဂါဘာဝေန—ဤကား "ဘဝင်"ပဒ၏ အနက်ကို ပြသော စကားတည်း၊ "ဘဝဿ အင်္ဂ ဘဝင်" ဝိသေသစိတ် ပြတ်သည့်အခါ ဘဝင် ဆက်၍ မဖြစ်လျှင် ဘဝပြတ်၍ စုတေရတော့၏၊ ထို့ကြောင့် ဘဝင်ကို "ဘဝ၏အကြောင်း ဖြစ်သော (ဘဝ မပြတ်အောင် ဆက်စပ်ပေးသော) စိတ်"ဟု ဆိုရသည်၊ ထို ဘဝင်စိတ်မျှားသည် အကြိမ်ပေါင်းမျှားစွာ ဆက်၍ မြစ်ရေအယဉ် စီးသကဲ့သို့ ဖြစ်လေသည်။

ပရိယောသာနေစ၊ ပေ၊ နိရုဇ္ဈတိ။ ။ဘဝ ဆုံးသော အခါဌာလည်း ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် အလားတူ စိတ်သည်ပင်လျှင် စုတိစိတ် ဖြစ်၍ ချုပ်၏၊ ဤစကားစဉ်ဖြင့် "တဘဝ တဘဝဌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိစိတ်တို့ တမျိုးတည်းသာဖြစ်၍ တမျိုးတည်းသော အာရုံကို ယူကြကုန်၏"ဟု ပြသည်၊ "ပဋိသန္ဓိဘဝင်ဌ"စသော ဂါထာစကားနှင့် အဓိပ္ပါယ် တူပင်တည်း။

အစဉ်ရှိတိုင်းသာလျှင်၊ ပရိဝတ္တန္တာ–အဆက်ဆက် လည်ကုန်လျက်၊ ပဝတ္တန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

နိဂုံး။ ။ဣဟ–ဤ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌၊ ပဋိသန္ဓိဘဝဂ်ိုဝိထိယော–ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် ဝိထိစိတ်တို့သည်ရင်း၊ စုတိစ–စုတိစိတ်သည်ရင်း၊ (ပရိဝတ္တတိ ယထာ–ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်သကဲ့သို့၊) တထာ – ထို့အတူ၊ ဘဝန္တရေ–ဘဝတပါး၌၊ ပုန–တဖန်၊ သန္ဓိဘဝဂ်ံ ဣတိ–ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် အစရှိသော၊ (ဣတိသဒ္ဒါ–အာဒိနှင့် အနက်တူ၊) အယံ စိတ္တသန္တတိ–ဤစိတ်အစဉ်သည်၊ ပရိဝတ္တတိ–ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်၏။

သံသရာစက်လည်ပုံ

တတော ပရဉ္စ၊ ပေ၊ ပဝတ္တန္တိ။ ။ဤစကားကား သံသရာစက်လည်ပုံကို ပြသော စကားတည်း၊ စုတိစိတ် ချုပ်ပြီးနောက်၌လည်း (ရဟန္တာ မဖြစ်သေး၍ ဘဝဇာတ် မသိမ်းသေးလျှင်) ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိဟူသော စိတ်တို့သည် ရထား၌ တပ်ထားအပ်သော စက်ဘီး၏ လည်ပုံကဲ့သို့ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ခြာခြာရစ်ပတ် မပြတ်ဖြစ်ပြန်တော့သည်။

ဝိဆိနှင့် ဝိထိမုတ်ပိုင်း နိဂုံး

ပဋိသန္ဓိဘဝဂ်ံ ဝိထိယော။ ။ဤ ဂါထာလည်း သံသရာစက်၏ လည်ပုံပြလျက် "ဝိထိပိုင်း - ဝိထိမုတ်ပိုင်း" ၂-ပိုင်းလုံးကိုပင် နိဂုံးအုပ်သော ဂါထာတည်း၊ "ဤပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် ဝိထိ စုတိမျှား ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ကြသကဲ့သို့ နောက်ဘဝ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း (နိဗ္ဗာန်မရမခြင်း) ဖြစ်ပြန်လေသည်" ဟူလို။

သံသရာစက် ပြတ်ကိန်း။ ။ပန – သံသရာစက် ပြတ်ကိန်း ကား၊ ဗုဓ–တိဟိတ် ပဋိသန္ဓေ, ပင်ကိုယ်ဉာဏ် ရှိသူတို့သည်၊ စိရာယ – ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး၊ သုဗ္ဗတာ–သီလဖြူစင်, ဓုတင်ကိုဖြည့်, သမာဓိ လောင်း, ကောင်းသော အကျင့်ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍၊ တေ–စိတ် စေတသိက်, ပေါင်းကြိတ်တည်ထင်, ဤဖြစ်ပုံ အစီအစဉ်ကို၊ အဒ္ဓုဝံ–ဖြစ်ချည် ပျက်ချည်, အမြဲမတည်ပါတကား ဟူ၍၊ ပဋိသန္ဓေယ–ဝိပဿနာ, ဉာဏ်ပညာဖြင့်, ထင်စွာသိမှ, ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ကြကုန်သည်ရှိသော်၊ အစ္စုတံ–စုတေရှေ့လျှောသေရ ခြင်းသဘော မရှိသော၊ ပဒံ–နိဗ္ဗာန်ကို၊ အဓိဂန္ဓာ–မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် အမှန်သိခြင်းကြောင့်၊ သုသမုစ္ဆိန္နသိနေဟ ဗန္ဓနာ–ကြင်းမဲ့သွေ့ ခြောက်, ဖြတ်တောက်အပ်ပြီး, တဏှာ တည်းဟူသော အစေးအဖဲ့ ရှိကြကုန်သည်ဖြစ်၍၊ သမ်–သခ်ါရ ခပ်သိမ်းတို့၏, ပြတ်ငြိမ်းရာမှန်, အေးနိဗ္ဗာန်သို့၊ ဃေန္တိ–ဧကန်ထုတ်ခြောက်, ရောက်ရကုန်လိမ့်သတည်း။

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ–၌၊ ဝိထိမုတ္တသင်္ဂဟ ဝိဘာဂေါနာမ– ဝိထိမုတ္တသင်္ဂဟဝိဘာဂ်မည်သော၊ ပဋ္ဌမော – ၎င်းပိုင်းတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ–သည်၊ ဣတိ–ပြီးပြီ။

သံသရာစက် ပြတ်ကိန်း

အမှာ။ ။ပဋိသန္ဓေယ ပနေတမဒ္ဓုဝံ-ဂါထာကား သံသရာစက် ပြတ် နိုင်သော ကိန်းကို ပြည့်နှန်းလျက် တိုက်တွန်းကြောင်းဖြစ်သော "ဥယျောဇဉ်"ဂါထာတည်း၊ အဓိပ္ပါယ်ကိုအနက်အတိုင်းသိပါ။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ အဘယ်ကို အာရုံပြု၍ အဘယ်စိတ် ဖြစ်သနည်း၊ ထောက်ပါ။

(ခ) "တဒေဝ စိတ္တံ-ထိ ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်"ဟု ဆိုရာ၌ အဓိပ္ပါယ်ကို ဥပမာ ဆောင်၍ ထင်ရှားအောင်ပြပါ။

(ဂ) သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌ ဝိထိစိတ် မဖြစ်သောအခါ အဘယ်စိတ် ဖြစ်သနည်း၊ ထောက်ပါ။

(ဃ) ဘဝဿ အင်္ဂဘာဝေန-ပါဠိကိုထောက်၍"ဘဝင်"ပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဝိဂြိုဟ်နှင့် တကွ ပြပါ။

(င) ပဋ္ဌိသန္ဓေ စသော စိတ်တို့ ဖြစ်ပုံသည် ဘာနှင့်တူသနည်း၊ သင်္ဂြိုဟ် ထောက်၍ တူပုံကို ထင်ရှားအောင် ပြစမ်းပါ။

(စ) ပဋ္ဌိသန္ဓိ ဘဝင်ဝီထိယော- စသော ဂါထာသည် ဘာကို ပြသော ဂါထာနည်း၊ ထိုဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ဆ) ပဋ္ဌိသင်္ခါယ ပနေတမဒ္ဓုဝံ-စသော ဂါထာသည် ဘာကို ပြသော ဂါထာနည်း၊ အနက်ပေးပါ။

ဝိထိမုတ်ပိုင်း နိဿယနှင့်

အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

ရူပဝိုင်း နိဿယ

အနုသန္ဓေနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ် သပ္ပဘေဒ ပဝတ္တိကာ–ပဘေဒလည်း ရှိကုန်, ပဝတ္တိလည်း ရှိကုန်သော၊ စိတ္တစေတသိကာ–စိတ် စေတသိက် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ–သဘောတရားတို့ကို၊ ဇော်ဘဝတာ–ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ငါးပိုင်းတို့ဖြင့်၊ ဟိ ယသ္မာ–အကြင့်ကြောင့်၊ ဝိဘတ္တာ–ဝေဘန်အပ်ကုန်ပြီ၊ တသ္မာ–ထို့ကြောင့်၊ ဒါနိ–ယခုအခါ၌၊ ရူပं–ရုပ်ကို၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏။ (ဆိုပေအုံ့=ဟူလို။)

ရူပ်ပိုင်း အဓိပ္ပါယ်

[ရူပ်တရားတို့၏ အကြောင်းအရာကိုပြသော အပိုင်း အခန်းကို "ရူပ်ပိုင်း"ဟု ခေါ်၏။]

ဇော်ဘဝတာ၊ပေ၊ပဝုစ္စတိ—ဤဂါထာကား အနုသန္ဓေနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ်ကို ပြသော ဂါထာတည်း၊ "စိတ္တံ် စေတသိကံ် ရူပံ နိဗ္ဗာနမိတိ"ဟု ခေါင်းစဉ်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စိတ်, စေတသိက်, ပကိဏ်း, ဝိထိ, ဝိထိမုတ်ဟု ငါးခုသော အပိုင်း အခန်းတို့ဖြင့် စိတ် စေတသိက်တို့ကို အကျယ်ပြပြီး၍ ယခုအခါ ရူပ်ကို ပြတော့မည်-ဟူလို။

သပ္ပဘေဒ ပဝတ္တိကာ—[သ+ပဘေဒ+ပဝတ္တိ+က။ သ=ရှိသည်+ပဘေဒ=အပြား+ပဝတ္တိ=ဖြစ်ခြင်း+က—ကား အနက်မရှိ,သဒ္ဒ ထုံးစံအရ အပိုလာသည်။] ပဘေဒ-ဟူသည် ဥဒ္ဒေသ-နိဒ္ဒေသ-ပဋိနိဒ္ဒေသ-ဤသုံးပါး အပြားတည်း၊ ထိုတွင် အကျဉ်း ခေါင်းစဉ်၍ ပြခြင်းကို "ဥဒ္ဒေသ"

ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအကျဉ်းကို ခွဲပြခြင်းကို "နိဒ္ဒေသ" ဟု ခေါ်၏၊ ပေါ်ထပ်မံ၍ တမျိုးတဖုံ ခွဲပြန်ခြင်းကို "ပဋိနိဒ္ဒေသ"ဟု ခေါ်၏။ [ပဋို-တဖန် ထပ်၍+နိဒ္ဒေသ-အကျယ်ခွဲခြင်း။]

၃-မျိုး အခွဲ။ ။ထို့ကြောင့် "စိတ္တံ စေတသိကံ ရူပံ နိဗ္ဗာနမိတိ"၌ စိတ္တံ-သည် စိတ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော ဥဒ္ဒေသစကားတည်း၊ စေတသိကံ-ကား စေတသိက်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော ဥဒ္ဒေသတည်း၊ ထို့နောက် "တတ္ထ စိတ္တံ တာဝ စတုဗ္ဗိဓံ ဟောတိ"မှစ၍ စိတ်ပိုင်းအဆုံးတိုင်အောင် စကားမှာ စိတ်ကို အကျယ်ပြသော နိဒ္ဒေသစကားတည်း၊ စေတသိက်ပိုင်း တပိုင်းလုံးကား စေတသိက်ကို အကျယ်ပြသော နိဒ္ဒေသစကားတည်း၊ ပကိဏ်းပိုင်းကား စိတ် စေတသိက် နှစ်ပါးစုံကို တမျိုးတဖုံ ထပ်၍ ခွဲပြန်သော ပဋိနိဒ္ဒေသ စကားတည်းဟု မှတ်ပါ။

[ဆောင်ပုဒ်] ၁။ စိတ္တံ စေတသိကံ, ခေါင်းစဉ်ဟန်, မှတ်ရန် ဥဒ္ဒေသ။

၂။ တတ္ထ ကတမံ-တာဝခံလျက်, ခွဲရန် တက်သို့ငုံ, စိတ်
တပိုင်းလုံး, အကျယ်သုံ, မှတ်ထုံ စိတ္တ နိဒ္ဒေသ။

၃။ စေတသိက်ကြုံ, တပိုင်းလုံးတည့်, စေတသိက, ခွဲ၍
ပြ, မှတ်ကြ နိဒ္ဒေသ။

၄။ ပကိဏ်းပိုင်းမှာ, နှစ်ဖြာစပ်မိ, ခွဲပြန်ဘိ, ပဋိနိဒ္ဒေသ။

ပဝတ္တိ—ဟူသည် စိတ် စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ပုံ-ဖြစ်ဟန်တည်း၊ ထို ဖြစ်ပုံမှာလည်း ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိအခါ၌ဖြစ်ပုံ-ဝီထိကျသည့်အခါ၌ ဖြစ်ပုံဟု နှစ်မျိုးရှိ၏၊ ဝီထိကျသည့်အခါ၌ ဖြစ်ပုံကို ဝီထိပိုင်းဖြင့် ပြခဲ့၏၊ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိအခါ၌ ဖြစ်ပုံကို ဝီထိ ဝီထိမုတ်ပိုင်းဖြင့် ပြခဲ့သည်၊ ဤသို့ ဥဒ္ဒေသ စသော အပြား, ပဋိသန္ဓေ စသော ဖြစ်ပုံရှိသော စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ကို အောက် ၅-ပိုင်းဖြင့် ဝေဘန်၍ ပြခဲ့ပြီ-ဟူလို။

အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်။ ။သမုဒ္ဒေသာ–ရူပ်တို့ကိုအကျဉ်းချုပ်ပြခြင်းအားဖြင့်ရင်း၊ ဝိဘာဂါစ–ရူပ်တို့ကို အကျယ်ဝေဘန်ခြင်း အားဖြင့်ရင်း၊ သမုဋ္ဌာနာ–ရူပ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း အားဖြင့်ရင်း၊ ကလာပတော–ရူပ်တို့ကို ကလာပ်ဖွဲ့ခြင်း အားဖြင့်ရင်း၊ ပဝတ္တိက္ကမတောစ–ရူပ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်အားဖြင့်ရင်း၊ ဣတိ–သို့၊ တတ္ထ–ထိုရူပသင်္ဂဟ၌၊ ပဋ္ဌာန–ငါးပါးအပြားအားဖြင့်၊ သင်္ဂဟော–ပေါင်းယူခြင်းသည်၊ ဟောတိ–၏။

သမုဒ္ဒေသာ ၊ပေ၊ သင်္ဂဟော။ ။ဤဂါထာကား ရူပ်ပိုင်း၌ အကျယ်ပြမည့် သင်္ဂဟ ၅-ရပ်ကို အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်၍ ပြသောဂါထာတည်း၊ ၁-ရူပသမုဒ္ဒေသ, ၂-ရူပဝိဘာဂ, ၃-ရူပသမုဋ္ဌာန, ၄-ရူပကလာပ, ၅-ရူပပဝတ္တိက္ကမ ဟု သင်္ဂဟ ၅-ရပ်ကို ပါဠိ၌ရှိတိုင်း မှတ်သားခဲ့ပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ဇတ္တာဝတာ ဝိဘတ္တာဟိ ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(ခ) သပ္ပဘေဒ၌ "ပဘေဒ" အရ အဘာယ်ကို ဥဒ္ဒေသ နိဒ္ဒေသ ပဋ္ဌိ နိဒ္ဒေသဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) စိတ်၏ ဥဒ္ဒေသ နိဒ္ဒေသ, စေတသိက်၏ ဥဒ္ဒေသ နိဒ္ဒေသကို လင်္ကာထောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(ဃ) ပဋ္ဌိနိဒ္ဒေသ စကားကိုလည်း လင်္ကာထောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(င) သပ္ပဘေဒ ပဝတ္တိကာ၌ အဘယ်ကို "ပဝတ္တိ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(စ) ထိုပဝတ္တိကိုပြသော အပိုင်းကား ဘယ်အပိုင်းများနည်း။

(ဆ) ရူပ်ပိုင်းလာ သင်္ဂဟ ၅-ရပ်ကို သရုပ်ဖော်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

ရူပသမုဒ္ဒေသ ၁။ စတ္တာရိ – လေးပါးကုန်သော၊ မဟာ-ဘူတာနိ – မဟာဘုတ်တို့ဌင်း၊ စတုန္နံ – လေးပါးကုန်သော၊ မဟာဘူတာနံ – မဟာဘုတ်တို့ကို၊ ဥပါ-ဒါယ ရူပံစ – မှီ၍ဖြစ်သော ရုပ်ဌင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဒုဝိဓမ္မိ-နှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဧတံ ရူပံ – ဤရုပ်သည်၊ ဧကာဒသဝိဓေန – တဆဲ့တပါး အပြားအားဖြင့်၊ သင်္ဂဟံ-ပေါင်းယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ – ရောက်၏။

ကထံ – အဘယ်သို့ ရောက်သနည်း။....

ရူပသမုဒ္ဒေသ ။ ။[သံ + ဥဒ္ဒေသ။ သံ = အကျဉ်းချုပ် + ဥဒ္ဒေသ = ထုတ်ပြခြင်း၊] ရုပ် ၂၈-ပါးကို အကျဉ်းသရုပ်မျှ ထုတ်ပြရာ စကားရပ်ကို "ရူပသမုဒ္ဒေသ"ဟု ခေါ်သည်။

မဟာဘုတ်နှင့် ဥပါဒါရုပ်ခွဲ

၁။ စတ္တာရိ မဟာဘူတာနိ။ ။[မဟာ + ဘူတ။ မဟာ = ကြီး-ကျယ်သည်ဖြစ်၍ + ဘူတ = ထင်ရှားဖြစ်သော ရုပ်မျှား၊] အခြားသော ရုပ်မျှားထက် သဘော လက္ခဏာအားဖြင့်ဌင်း, အထည်ကိုယ်ခြေမ် အား-ဖြင့်ဌင်း, ကြီးကျယ် ထင်ရှားသော ရုပ်ကို "မဟာဘူတ = မဟာဘုတ်" ဟု ခေါ်သည်။

စတုန္နဉ္စ၊ ပေ၊ ဥပါဒါယရူပံ။ ။ဤ ဥပါဒါရုပ်မျှားကား ၂၄-ပါးရှိ၏၊ မဟာဘုတ်စုကို ခြယ်လှယ်သော အမှုန်းတင် ရုပ်မျှားတည်း။

ဣတိ ဒုဝိဓံ ၊ပေ၊ ဂစ္ဆတိ။ ။ဤသို့ အချုပ်အားဖြင့် မဟာဘုတ်-ဥပါဒါရုပ်ဟု ရုပ် ၂-မျိုးပြား၏၊ ဤနှစ်မျိုးကို သဘောတူ ပေါင်း၍ ခွဲ-လျှင် ၁၁-ပါးပြားပြန်၏၊ ၁၁-ပါး သရုပ်ကို ယခုပင် ထုတ်ပြလိုသည် ဖြစ်၍ "ကထံ"ဟူသော ပုစ္ဆာကို ထုတ်တော်မူသည်။

၂။ ပထဝီဓာတု – ပထဝီဓာတ်သည်၎င်း၊ အာပေါဓာတု – အာပေါဓာတ်သည်၎င်း၊ တေဇောဓာတု – တေဇောဓာတ်သည်၎င်း၊ ဝါယောဓာတု – ဝါယောဓာတ်သည်၎င်း၊ ဘူတရူပံနာမ – ဘူတရူပ် မည်၏။ [“မဟာဘုတ်”ဟု လည်း ခေါ်၏။]

၃။ စက္ခု – စက္ခုသည်၎င်း၊ သောတံ – သောတသည်၎င်း၊ ဃာနံ – ဃာနသည်၎င်း၊ ဇိဝှါ – ဇိဝှါသည်၎င်း၊ ကာယော – ကာယသည်၎င်း၊ ပသာဒရူပံနာမ = ပသာဒရူပ် မည်၏။

၂။ **မဟာဘုတ်၄။** ။မိမိသဘောကို ဆောင်နိုင်သော(မိမိသဘောအတိုင်း ထင်ရှားသော)အရာကို “ဓာတု=ဓာတ်”ဟု ခေါ်သည်။ **ပထဝီ** =မြေဓာတ်။.... **အာပေါ**=ရေဓာတ်။.... **တေဇော**= အင္မြေ ဓာတ်။ **ဝါယော** =လေဓာတ်။

မှတ်ချက်။ ။**တေဇော**ကို “မီးဓာတ်”ဟု ပြောရိုးရှိ၏၊ သီတတေဇော-ဥဏှတေဇောဟု နှစ်မျိုးရှိသောကြောင့် “**အင္မြေဓာတ်**”ဟု ရေးသည်။

၃။ **ပသာဒရူပ် ၅။** ။**အကြည်ဓာတ်**ကို “**ပသာဒ**”ဟု ခေါ်၏။

စက္ခုပသာဒ = **မျက်စေ့အကြည်**။ [**မျက်လုံး**အတွင်း **မျက်နက်ဝန်း**အလယ် **သူငယ်ရိပ်**ထင်ရာ၌ **စက္ခု ပသာဒ** ရူပ်ပေါင်း **မျှ**စွာ **ပြန့်နှံ့**.**လျက်** ရှိသည်။]

သောတပသာဒ= **နား**အကြည်။ [**နား**ခေါင်းအတွင်း **လက်**စွပ်ကွင်းနှင့် **သဏ္ဌာန်**တူသော **အ**ရပ်၌ **သောတပသာဒ** ရူပ်ပေါင်း**မျှ**စွာ **ပြန့်နှံ့**.**လျက်** ရှိသည်။]

ဃာန ပသာဒ=**နှာ**ခေါင်း **အ**ကြည်။ [**နှာ**ခေါင်းအတွင်း **ဆိတ်**သတ္တဝါ**၏** **ခွ**ါနှင့် **သဏ္ဌာန်**တူသော **အ**ရပ်၌ **ဃာနပသာဒ** ရူပ်ပေါင်း **မျှ**စွာ **ပြန့်နှံ့**.**လျက်** ရှိသည်။]

၄။ ရူပံ–အဆင်းအရောင်သည်ရင်း၊ သဒ္ဒါ–အသံသည်ရင်း၊ ဂန္ဓော–အနံ့သည်ရင်း၊ ရသော–အရသာသည်ရင်း၊ အာပေါဓာတု ဝိဝဋ္ဋတံ–အာပေါဓာတ်သည် ကြည်အပ်သော၊ ဘူတတ္တာယ သခ်ါတံ–ဘူတရူပ် သုံးခုတို့၏ အပေါင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ–တွေ့ထိအပ်သော အတွေ့သည်ရင်း၊ ဂေါစရ-ရူပံနာမ–ဂေါစရရူပ် မည်၏။

ဇိဝှါပသာဒ=လျှာအကြည်။ [လျှာ၏ အလယ်၌ ကြာပွင့် အဖတ် ဖျားနှင့် အလားတူသော အရပ်ဝယ် ဇိဝှါပသာဒရူပ်ပေါင်း မျှားစွာ ပြန့်နှံ့လျက် ရှိသည်။]

ကာယပသာဒ=ကိုယ်အကြည်။ [အသားမာ အရေခြောက်နှင့် ခြေသည်း လက်သည်းဖျား ဆံပင် အမွေးဖျားမှ တပါး တကိုယ်လုံး၌ ကာယ ပသာဒရူပ်ပေါင်း မျှားစွာ ပြန့်နှံ့လျက် ရှိသည်။]

၄။ **ဂေါစရရူပ် ၇။** ။အာရုံဖြစ်သော ရူပ်တရားကို "ဂေါစရ" ရူပ်ဟု ခေါ်သည်၊ "ဝိသယရူပ်"ဟုလည်း ခေါ်၏။ ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဟု ပါဠိရှိတိုင်း ရေတွက်ပါ။

အာပေါ ဓာတုပေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗံ—ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကား ရူပ် သီးခြားမဟုတ်, ပထဝီ တေဇော ဝါယော ဓာတ်ကြီး ၃-ပါးကိုပင် တွေ့ထိကောင်းသောကြောင့် "ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ"ဟုခေါ်၏။ အာပေါဓာတ်ကား အလွန် သိမ်မွေ့သည့်အတွက် တွေ့ထိ၍ မရကောင်းသောကြောင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ အဖြစ်မှ ကြဉ်ရ၏။ အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။

[ဆောင်] အာပေါဓလေ, လွန်သိမ်မွေ့သဖြင့်, ထိတွေ့စမ်းသပ်, မရအပ်, ဖောဋ္ဌပ် မမည်ထိုက်။

၅။ ဣတ္ထိတ္တံ–ဣတ္ထိ၏ဖြစ်ကြောင်း ရုပ်သည်၎င်း၊ပုရိသတ္တံ-ပုရိသ၏ ဖြစ်ကြောင်း ရုပ်သည်၎င်း၊ ဘာဝရူပံနာမ–ဘာဝရုပ် မည်၏။

၆။ ဟဒယဝတ္ထု–ဟဒယဝတ္ထုသည်၊ ဟဒယရူပံနာမ–ဟဒယရုပ်မည်၏။

၇။ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ–ဇီဝိတိန္ဒြေသည်၊ ဇီဝိတရူပံနာမ–ဇီဝိတရုပ် မည်၏။

၅။ ဘာဝရုပ် ၂။ ။အထီး အမ ဖြစ်ဘို့ရန် အကြောင်းခံဖြစ်သော ရုပ်ကို "ဘာဝ"ရုပ်ဟု ခေါ်သည်၊ ဣတ္ထိဘာဝရုပ်သည် အမသတ္တဝါတို့၏ တကိုယ်လုံးဌာ ပြန့်နှံ့ ၍တည်၏၊ ပုရိသဘာဝရုပ်သည် အထီးသတ္တဝါတို့၏ တကိုယ်လုံးဌာ ပြန့်နှံ့ ၍ တည်၏၊ [အထီး အမ တို့၏ အင်္ဂါတော်ကို ဘာဝရုပ် ဟု မှတ်မှားတတ်သည်၊ ထိုအရာဝတ္ထုကား ဘာဝရုပ် မဟုတ်, ဘာဝရုပ်အာဘာက် ထင်ရှားသော အကျိုးဆက်သာတည်း။]

၆။ ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ၁။ ။သားမြတ်နှစ်ခု အလယ် နှစ်လုံးအိမ်၏ အတွင်းဌာ ပုန်းညက်စေ့ခန့် ကျယ်သော တွင်းငယ် ရှိ၏၊ထိုတွင်းငယ်ဌာသွေး မျှားစွာရှိ၏၊ ထို သွေးမျှားကို ပြန့်နှံ့ လျက် ဤဟဒယဝတ္ထု ရုပ်ပေါင်း မျှားစွာရှိသည်။ [ပဲဘက် ရင်အုံအောက်မှာရှိသော နှလုံးကိုမဆိုလို။]

၇။ ဇီဝိတရုပ် ၁။ ။ဤဇီဝိတကား ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်တို့၏ အသက်ပေတည်း၊ ဤရုပ်လည်း တကိုယ်လုံးမှာ ပြန့်နှံ့ လျက် တည်၏။

[ဆောင်] ဘော-ပသာဒ, ဇီဝိတ, သုက္က သေး သည်းခြေ။
အစိုကာယ, ရှိသမျှ, မုချ အနှံ့ နေ။

[ဘော=ဘာဝရုပ်။ ။ပသာဒ=ကာယပသာဒ။ ။ဇီဝိတရုပ်။ ။ သုက္က=သုက်ရည်။ သေး။ သည်းခြေ။ ဤ အရာဝတ္ထုမျှားသည် ခြောက်သွေ့သော အသားအရေမှတပါး စိုစိုဖတ်ဖတ်ရှိသော တကိုယ်လုံးဌာပြန့်နှံ့ နေသည်၊ သုက်သေး သည်းခြေတို့ကား ရုပ်သီးခြားမဟုတ်, အာပေါဓာတ် လွန်ကဲသော ရုပ်အပေါင်းတည်း။

၇။ ကဗဋ္ဌီကာရော – အလုပ် အလွေး ပြုအပ်သော၊ အာဟာရော – အစာအာဟာရသည်၊ အာဟာရရူပံနာမ – အာဟာရရုပ်မည်၏။

၉။ စ–ဆက်ဦးအုံ၊ ဣတိ–ဤ အပြားအားဖြင့်၊ အဌာရသ ဝိဓံပိ–တဆယ့်ရှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဧတံ ရူပံ–ဤ ရုပ်သည်၊ သ ဘာဝရူပံတိစ–သ ဘာဝရုပ်ဟူ၍ဝင်း၊ သ လက္ခဏရူပံတိစ – သ လက္ခဏရုပ်ဟူ၍ဝင်း၊ နိပ္ဖန္နရူပံတိစ – နိပ္ဖန္နရုပ်ဟူ၍ဝင်း၊ ရူပရူပံတိစ–ရူပရုပ်ဟူ၍ဝင်း၊

၇။ အာဟာရရုပ် ၁။ ။ကဗဋ္ဌ=အလုပ် + ကာရ=ပြုအပ်သော အစာ၊ ကဗဋ္ဌီကာရ-အလုပ်ပြုအပ်သော အစာ (ဝင်းအလုပ်ကို ခံတွင်းသို့ ဆောင်ယူခြင်းကို "အလွေး"ဟုလည်း ရှေးက သုံး၏။) အလုပ် အဆုပ် အလွေးပြု၍ ရကောင်းသော အဖတ် ဖြစ်စေ အရည်ဖြစ်စေ အစာ ဟူသမျှကို "ကဗဋ္ဌီကာရ"ဟု ခေါ်၏။ ထိုအာဟာရ၌ ပါသော အဆီ အနှစ် အစေးကို ပါဋ္ဌိလို "သြဇာ"ဟုဝင်း, "အာဟာရရုပ်"ဟုဝင်း ခေါ်၏။

မှတ်ချက်။ ။"ရသာရုံနှင့် သြဇာကို သဘောတူ"ဟု အသင်မှားတတ်၏။ ရသာဟူသည် "ချို, ချဉ်, စပ်, ဖန်, အငန်, အခါး" ခြောက်ပါးတည်း၊ သြဇာကား ထိုထိုအစာ၌ပါသော အဆီ အနှစ် အစေးတည်း။

၉။ ဣတိစ၊ပေ၊သခ်ံ ဂစ္ဆတိ—ဘူတရုပ်-၄, ပသာဒရုပ်-၅, ဝိသယ (ဂေါစရ)ရုပ်-၄, [၇-ရှိသော်လည်း ဖောင်ဆုတောရုံအတွက် ဘူတရုပ်၌ပါပြီး ဖြစ်၍ ၄-ပါးသာ ရေတွက်သည်၊] ဘာဝရုပ်-၂, ဟဒယ ဇီဝိတ အာဟာရ ရုပ်-၁ စီ၊ ပေါင်း ၁၈- ပါးတည်း၊ ဤ ၁၈-ပါးကို "သဘာဝရုပ်" စသည်ဖြင့် ခေါ်ရသည်။ (သ=မိမိဥစ္စာဖြစ်သော—ဘာဝ=လက္ခဏာ။)

[ဆောင်] ကဗ္ဗဋ္ဌတ္ထ, စသည်မပျက် ကိုယ့်လက္ခဏာ, ကိုယ်စီပါကြ, ဆဲ့ရှစ်ဝ, သ ဘာဝရုပ် ခေါ်။

သံ မသနရူပ်တိ စ–သံ မသနရုပ် ဟူ၍၎င်း၊ သခ်ံ–ခေါ်ဝေါ် အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆတိ–၏၊ [သဂ်ဟံ – ရှိသည်ကား မကောင်း။]

[အနိစ္စတာ, ဒုက္ခတာ, အနတ္တတာ စသော အမျှားဆိုင်ရာ လက္ခဏာ ရှိသောကြောင့် "သ လက္ခဏ"ဟုလည်း ခေါ်ရ၏။]

[ဆောင်] အနိစ္စတာ အစပြုသည့်, လက္ခဏာရှိကြ, ဆယ့်ရှစ်ဝ, သ လက္ခဏ ခေါ်။

[ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည် ဖြစ်စေ အပ်သောကြောင့် "နိပ္ဖန္နဲ"ရုပ် ဟုလည်း ခေါ်သည်။]

[ဆောင်] အကြောင်းတရား, ဆိုင်ရာမျှားက, ဖြစ်ပွါးစေအပ်, ပြီးစေ အပ်ကြ, ဆယ့်ရှစ်ဝ, နိပ္ဖန္နဟု ခေါ်။

[ရုပ်ဆိုသည့်အတိုင်း ရှေ့အစဉ်မှ တမျိုးတဖုံ ဖောက်ပြားတတ်သော ကြောင့် ရူပရုပ်လည်း ခေါ်၏။]

[ဆောင်] ရုပ်ဆိုတိုင်းလျှင်, အဟုတ်ပင်တည်း, ရှေးအစဉ်မှ, အသွင် ထူးခြား, ဖောက်ပြားတတ်လ, ဆယ့်ရှစ်ဝ, ရူပရုပ်ဟုခေါ်။

[သံ=ကောင်းစွာ+မသန=သုံးသပ်အပ်သည်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟူသော လက္ခဏာယာဉ် ၃-ပါးသို့ တင်၍ သုံးသပ်ကောင်း-ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးပြန်း၍ ရကောင်းသောကြောင့် "သံမသန"ရုပ်ဟု ခေါ်သည်၊ ကျန်ရုပ် မျှားကား ထိုကဲ့သို့ မဟုတ်၍ အသဘာဝရုပ်, အလက္ခဏရုပ်, အနိပ္ဖန္နရုပ်, အရူပရုပ်, အသံမသန ရုပ်မျှားတည်း။]

[ဆောင်] လက္ခဏာယာဉ်, တင်၍တပ်တပ်, သုံးသပ်အပ်စ, ဆယ့်ရှစ်ဝ, သံမသန ခေါ်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ် အခန်းကို ရူပသမုဒ္ဒေသအခန်းဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်ရုပ်မျိုးကို မဟာဘုတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) အဘယ်ရုပ်ကို ဥပါဒါရုပ်ဟု ခေါ်သနည်း၊ မည်မျှရှိသနည်း။

(ဃ) အဘယ်ရုပ်ကို "ပသာဒ"ရုပ် ခေါ်သနည်း၊ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(င) ထို ပသာဒရုပ်များ မည်သည့် အရပ်၌ ရှိကြ သနည်း။

(စ) အဘယ်ရုပ်ကို ဂေါစရရုပ်ဟု ခေါ်သနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

(ဆ) အာပေါဓာတ်ကို အဘယ့်ကြောင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံအဖြစ်မှ ကြဉ်ရ သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဇ) အဘယ်ရုပ်ကို "ဘာဝ"ရုပ် ခေါ်သနည်း၊ ဘယ်မှာရှိသနည်း။

(စျ) "ဟဒယ"ရုပ် "ဇီဝိတ"ရုပ်တို့ ဘယ်မှာ ရှိကြသနည်း။

(ဉ) အဘယ်ရုပ်ကို "အာဟာရ"ရုပ် ခေါ်သနည်း၊ အာဟာရနှင့် ရသကို ခွဲပြပါ။

(ဋ) အဘယ့်ကြောင့် သ ဘာဝရုပ် ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဌ) အဘယ့်ကြောင့် သ လက္ခဏရုပ် ခေါ်သ်နည်း၊လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဍ) အဘယ့်ကြောင့် နိပ္ဖန္နရုပ် ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဎ) အဘယ့်ကြောင့် ရူပရုပ် ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဏ) အဘယ့်ကြောင့် သံ မသနရုပ် ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

၁၀။ အာကာသဓာတု–အာကာသဓာတ်သည်၊ ပရိစ္ဆေဒ ရူပံနှာမ–ပရိစ္ဆေဒရူပ်မည်၏။

၁၁။ ကာယဝိညတ္တိ–ကာယဝိညတ်သည်ရင်း၊ဝစီဝိညတ္တိ–ဝစီဝိညတ်သည်ရင်း၊ ဝိညတ္တိရူပံနှာမ – ဝိညတ်ရူပ်မည်၏။

၁၀။ ပရိစ္ဆေဒရူပ် ၁။ ။ရူပကလာပခက်ားဌ် ပြအပ်လတ္တံ့သော ရူပ်ကလာပ်တို့ကို တခုနှင့် တခု မရောယှက်အောင် ပိုင်းခြား တတ်သော အာကာသ (အကြား)ကို ပရိစ္ဆေဒရူပ်ဟု ခေါ်သည်၊ ဤအာကာသ မာတ်သည် ပရမတ်အစစ်မဟုတ်, ရူပ်ကလာပ် ၂-ခု ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အခါ အလိုလို ပေါ်လာသော ပညတ်မျှသာတည်း၊ လက် ၂-ချောင်းကို ပူးကြည့်စမ်းပါ, အလိုလို အကြားတခု ပေါ်လာပါလိမ့်မည်၊ နောက် ဆိုလတ္တံ့ ရူပ်မျှားလည်း ပရမတ်စစ် မဟုတ်ကြောင်း သိပါ။

၁၁။ ဝိညတ်ရူပ် ၂။ ။မိမိအလိုဆန္ဒကို သူတပါးအား သိစေနိုင်သော အမူအရာအထူးကို "ဝိညတ်ရူပ်"ဟု ခေါ်၏၊ ကာယဝိညတ် ဟူသည် ကိုယ်ဖြင့် သိစေတတ်သော အမူအရာတည်း၊ ဝစီဝိညတ်ကား နှုတ်ဖြင့် (စကားသံဖြင့်)သိစေတတ်သော အမူအရာတည်း။

ခဲ့ပြီးအံ့၊—လက်ယပ်၍ ပြရာ၌ "လာစေလိုသည်"ဟု သူတပါးက သိနိုင်ခြင်းသည် လက်ယပ်လိုက်သည်တွင် ပါဝင်နေသော ကာယဝိညတ် ရူပ်၏ အစွမ်းတည်း၊ "လာခဲ့ပါ"ဟု အသံပြုရာ၌ "လာစေလိုသည်"ဟု သူတပါ.က သိနိုင်ခြင်းသည် ထို အသံတွင် ပါဝင်သော ဝစီဝိညတ်ရူပ်၏ အစွမ်းတည်း၊ သစ်ပင်လှုပ်ဟန် ရထားခုတ်သံ စသည်တို့၌ ထို လက်ယပ်မှ စကားပြောမှုနှင့် အလှုပ်ချင်း အသံချင်း တူပါလျက် "ဘာ ဆိုလိုမှန်း" မသိရသည်မှာ ထိုဝိညတ်မျိုး မပါသောကြောင့်တည်း။

၁၂။ ရူပသ–တိဇနိပ္ဖန္နရုပ်၏၊ လဟုတာ–ပေါ့ပါးသည်၏ အဖြစ်သည်ရင်း၊ မုဒုတာ – နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်သည်ရင်း၊ ကမ္မညတာ–အမှုဌ် ကောင်းသည်၏ အဖြစ်သည်ရင်း၊ ဝိညတ္တိ-ဒွယံ – ဝိညတ်ရုပ် နှစ်ပါး အပေါင်း သည်ရင်း၊ ဝိကာရရူပံ နာမ – ဝိကာရရုပ်မည်၏။

၁၂။ ဝိကာရရုပ် ၅။ ။ဝိ+ကာရ။ဝိ=အထူး+ကာရ=အမူအရာ။ ထူးထူးခြားနားသော အမူအရာကို "ဝိကာရ"ရုပ် ဟု ခေါ်သည်။

တိဇနိပ္ဖန္နရုပ်။ ။ဤ ထူးခြားသော အနှုအရာသည် ရှေးကံကြောင့် ဖြစ်ရသော (ကမ္မဇ)ရုပ်များ၌ မရှိ၊ ယခုဘဝတွင် စိတ် ဥတု အာဟာရ အကြောင်း ၃-ပါးကြောင့် ဖြစ်ရသော နိပ္ဖန္နရုပ်တို့၌သာ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "တိဇနိပ္ဖန္န"ဟု ဆိုသည်။ [တိ + ဇ = အကြောင်း ၃-ပါးကြောင့် ဖြစ်သည်။]

လဟုတာ။ ။စိတ်ချမ်းသာသောအခါ, အာဟာရ မျှတသောအခါ, ဥတု သာယာသောအခါတို့၌ ရုပ်ခန္ဓာ၏ ပေါ့ပေါ့ပါးပါးရှိမှုသည် ရိုးရိုးရာရာမှ ထူးခြားသော အမူအရာတည်း။ ဤ အမူအရာကို "လဟုတာရုပ်"ဟု သမုတ်ရသည်။ [ရုပ်အစစ် မဟုတ်။]

မုဒုတာ။ ။ထို ဆိုအပ်ခဲ့သော အခါမျှား၌ ရုပ်ခန္ဓာ၏ နူးညံ့မှုသည် ထူးခြားသော အမူအရာတည်း၊ ထိုအမူအရာကို "မုဒုတာရုပ်"ဟု သမုတ်ရသည်။

ကမ္မညတာ။ ။ယခင်အခါ၌ ထိုထို ကိုယ်မှု နှုတ်မှုဝယ် ရုပ်ခန္ဓာ၏ ကောင်းမွန်ခံ့ညားခြင်း ဖြတ်လတ် သွက်လက်ခြင်းသည် ထူးခြားသော အမူအရာတည်း၊ ထို အမူအရာကို "ကမ္မညတာရုပ်"ဟု သမုတ်ရသည်။ [ဝိညတ်၏ ထူးခြားသော အမူအရာကို ဆိုခဲ့ပြီ။]

၁၃။ ရူပဿ – နိပ္ဖန္နရူပ်၏၊ ဥပစယော – အစဘမျိုး, တိုး၍တဖုံ, ရူပ်မစုံခင်, ဖြစ်ခြင်း ဟူသမျှသည်၎င်း၊ သန္တတိ – ထိုနောက် ဆက်စပ်, အထပ်ထပ် ဖြစ်ခြင်းသည်၎င်း၊ ဇရတာ – ရင့်ရော်သည်၏ အဖြစ်သည်၎င်း၊ အနိစ္စတာ – မမြဲသည်၏ အဖြစ်သည်၎င်း၊ လက္ခဏရူပံ နာမ – လက္ခဏရူပ် မည်၏။ [ပန – အမှာ စကားချပ်, ညွှန်ပြလိုက်ဦးအုံ့၊ ဇေ္ဌ – ဤလက္ခဏရူပ်၌၊ ဇာတိရူပမေဝ – ဇာတိရူပ် တခုတည်းကိုပင်၊ ဥပစယ

၁၃။ လက္ခဏရူပ်-၄။ ။ဥပါဒ် ဌီ ဘင်(ဖြစ် တည် ပျက်) ဟူသော အမှတ်လက္ခဏာကို မြင်သဖြင့် နိပ္ဖန္နရူပ်စုကို ပညတ်မဟုတ်, ရူပ်ပရမတ်"ဟု သိနိုင်ရကား ဤ ဥပစယ-စသည်ကို လက္ခဏရူပ်ဟု သမုတ်ရသည်။

ဥပစယ။ ။ဥပ-သဒ္ဒါသည် "အစ"ဟူသော အနက် "အထက်၌" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ စယ-သဒ္ဒါကား "ဖြစ်ခြင်း" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထိုကြောင့် ပဋိသန္ဓေတည်စ၌ ပဌမ ဖြစ်ခြင်း-ထိုနောက် တဘဝအတွက် ရထိုက်သမျှ ရူပ်များ ပြည့်စုံသည့်တိုင်အောင် အထက် အထက်၌ တိုးတက်၍ ဖြစ်ခြင်းကို "ဥပစယ"ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

သန္တတိ။ ။တဘဝအတွက် ရထိုက်သမျှ ရူပ်များ ပြည့်စုံသည်ကစ၍ အစဉ်မပြတ် ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်ခြင်း (ဥပါဒ်ခြင်း)ကို "သန္တတိ"ဟု ဆိုသည်။ [သံ + တတိ။ သံ = ဆက်စပ်၍ (ထပ်၍) + တတိ = ကျယ်ပြားခြင်း, ဖြစ်ခြင်း၊] ဤစကား ၂ ရပ်ဖြင့် "ရူပ်တို့၏ ဥပါဒ်ကိုပင် အခါကာလ အလိုက် ဥပစယဟူ၍၎င်း, သန္တတိဟူ၍၎င်း ခေါ်ဆိုရသည်"ဟုမှတ်ပါ။

[ဆောင်] (က) တဘဝ၌, စ၍ဖြစ်အင်, မစုံခင်ဆက်, အထက်ထက်၌, တိုးတက်ဖြစ်မှု, ဥပါဒ်စု, ဥပစယ ခေါ်။

(ခ) တဘဝ၌, ဖြစ်ကြလေရိုး, ရူပ်မျိုး သီးသီး, စုံပြီးနောက်ထပ်, ဥပါဒ်လေဘီ, များစွာရှိ, သန္တတိချည်း ခေါ်။

သန္တတိနာမေန – ဥပစယ သန္တတိ အမည်ဖြင့်၊ ပဝုစ္စတိ – နှစ်မျိုးခွဲ၍ ဆိုအပ်၏။] ဣတိ – ဤသို့၊ ကောဒသဝိဓမ္မိ – တဆဲ့တပါး အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဧတံ ရူပံ – ဤရူပ်သည်၊ သရူပဝသေန – သရုပ် သကောင်၏ အပြားအားဖြင့်၊ အဋ္ဌ-ဝိသတိ ဝိဓံ – နှစ်ဆဲ့ရှစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။

သင်္ဂဟဂါထာ။ ။ကထံ–နှစ်ဆဲ့ရှစ်ပါး အဘယ်သို့ ပြားသနည်း၊ ဘူတ ပသာဒ ဝိသယာ – ဘူတရူပ်, ပသာဒရူပ်, ဝိသယရူပ်တို့ဝင်း၊ ဘာဝေါ – ဘာဝရူပ်ဝင်း၊ ဟဒယံ – ဟဒယဝတ္ထုဝင်း၊ ဣစ္စပိ–ဤသို့လည်း၊ ဇီဝိတာဟာရ ရူပေဟိ–ဇီဝိတ အာဟာရ ရူပ်တို့နှင့်တကွ၊ အဋ္ဌာရသဝိဓံ–တဆဲ့ရှစ်ပါး အပြားရှိသော နိပ္ဖန္နရူပ်ဝင်း၊ တထာ – ထိုမှတပါး၊ ပရိစ္ဆေဒေါစ–ပရိစ္ဆေဒရူပ်ဝင်း၊ ဝိညတ္တိ–ဝိညတ်ရူပ်ဝင်း၊ ဝိကာ-ရော – ဝိကာရရူပ်ဝင်း၊ လက္ခဏံ – လက္ခဏရူပ်ဝင်း၊ ဣတိစ –

ဇရတာ—ရူပ်၏ ရင့်ရော်မှု, [ရူပ်တို့၏ "ဌိ"ကို ဆိုသည်။]

အနိစ္စတာ—မမြဲမှု ပျက်စီးမှု, [ရူပ်တို့၏ "ဘင်"ကို ဆိုသည်။]

ဇာတိရူပမေဝ—စသည်ကား အမှာစကားတည်း၊ သုတ္တန်ပါဠိတော်မျှားခ္ဍ ဟောအပ်သော ဇာတိရူပ်ကိုပင် ဤ အဘိမေ့ဝခ္ဍ "ဥပစယ, သန္တတိ"ဟု အမည်နှစ်မျိုးခွဲ၍ (တရားနာသော ဝေနေယျတို့၏ အလိုကျလေအောင်) ဟောတော်မူသည်-ဟူလို။

ဣတိ ကောဒသ ဝိဓမ္မေတံ။ ။ဤစကားသည် နိဂုံးတည်း၊ ၁၁-မျိုးနှင့် ၂၀-ပါး သရုပ်ကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်နိုင်လောက်ပြီ၊ သင်္ဂဟဂါထာ ဖြင့်လည်း ထင်ရှားဦးလတ္တံ့၊ သင်္ဂဟဂါထာ၌ အဓိပ္ပါယ် အထူးမရှိ။

ဤသို့လည်း၊ ဒသ – ဆယ်ပါးကုန်သော၊ အနိုပ္ပန္နဘဝ – အနိုပ္ပန္နရုပ်တို့ဌင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ အဌဝိသဝိဓံ – နှစ်ဆဲ့ရှစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဘဝေ – ဖြစ်၏။

အယံ–ဤသည်ကား၊ ဇေ–ဤ ရူပပရိစ္ဆေဒ၌၊ ရူပ သမုဒ္ဒေသော – ရူပသမုဒ္ဒေသတည်း။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ကို ပရိစ္ဆေဒရူပ်ဟု သမုတ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်ကို ဝိညတ်ရူပ်ဟု သမုတ်သနည်း၊ မည်မျှပြားသနည်း။

(ဂ) အဘယ်ကို ဝိကာရရူပ်ဟု သမုတ်သနည်း၊ မည်မျှ ပြားသနည်း။

(ဃ) လဟုတာဝစသော ၃-ပါး၏ သဘောကို ပြပါ။

(င) အဘယ်ကို လက္ခဏရူပ်ဟု သမုတ်သနည်း၊ မည်မျှ ပြားသနည်း။

(စ) ဥပစယနှင့် သန္တတိအဆုံးကို လက်ဝဲထောက်၍ပြပါ။

(ဆ) ဥပစယသန္တတိကို သုတ္တန်ပါဠိအလို အဘယ်ရူပ်ဟု ဆိုမည်နည်း။

(ဇ) သင်္ဂဟဂါထာကို အနက်ပေး၍, ရူပ်အမျိုးအမည် ၁၁-ကို ရေတွက်ပြပါ။

(စျ) ဘူတရူပ်-၄,ပသာဒရူပ် ၅-စသည်ဖြင့် ၂၈-ပါးသရူပ်ကိုရေတွက်ပါ။

(ဉ) ရူပ် ၂၈-ပါးသရူပ်ကို ရေတွက်ဆာ၌ ဝိသယရူပ် ၇-ပါး ဝိကာရရူပ် ၅-ပါး ရှိပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် ဝိသယရူပ် ၅-ပါး ဝိကာရရူပ် ၃-ပါးဟုသာ ရေတွက်ရသနည်း။

(ဋ) နိပ္ပန္နရူပ် အနိပ္ပန္နရူပ်တို့ မည်မျှစီရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပါ။

ရူပသမုဒ္ဒေသ ပြီး၏။

အရေးပြုသုံးရိုက် ၂၃—၆-၆-၄-သ ၀-

ရူပဝိဘာဂ ၁။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ သဗ္ဗဋ္ဌ–အလုံးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ တေ ရူပံ–ဤရုပ်သည်၊ **အဟေတုကံ**ဝေ – အဟေတုကချည်းသာဘည်း၊ [အပဟာ-**တ**ဗ္ဗံ**ဝ**ေမ့ ဝေကို ပုဒ်တိုင်းလိုက်ပေး၊] **သ**ပ္ပစ္စယံ**ဝ**ေ–**သ**ပ္ပစ္စယ**ချ**ည်းသာတည်း၊ **သ**ာ**သ**ဝံ**ဝ**ေ–**သ**ာ**သ**ဝ**ချ**ည်းသာတည်း၊ **သ**ခ်ံ**တ**ံ**ဝ**ေ–**သ**ခ်ံ**တ**ချည်းသာတည်း၊ **လ**ောကိယံ**ဝ**ေ–**လ**ောကိယ**ချ**ည်းသာတည်း၊ **က**ာမာ**ဝ**စရံ**ဝ**ေ–**က**ာမာ**ဝ**စရ**ချ**ည်း

၁။ **ရူပဝိဘာဂ**။ ။ ရူပ် ၂၈-ပါးကို အဇ္ဈတ္တိကရုပ်တမျိုး ဗာဟိယရုပ်တမျိုး စသည်ဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ရာ အပိုင်းအခန်းကို "ရူပဝိဘာဂ"ဟု ခေါ်၏။

သဗ္ဗဋ္ဌ ၊ပေ၊ ဘေဒံ ဂစ္ဆတိ—ကား ခွဲခြား ဝေဘန်ဘို့ရာ ရှေးဦးစွာ ပလွင်ခံ အချီစကားတည်း။

အဟေတုကံ ။ ။အလောဘစသော ဟိတ်မျှားနှင့် မယှဉ်သောကြောင့် ရုပ်ဟူသမျှ "အဟေတုက" ချည်းသာတည်း၊ အဟေတုကံ**ဝ**ဋ္ဋ**ဝ**ေသဒ္ဒါဖြင့် "သဟေတုကရုပ် မရှိ"ဟု ကန့်သည်။

သပ္ပ**စ**္စယံ။ ။ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရဟူသော အကြောင်းရှိသောကြောင့် သပ္ပစ္စယချည်းသာတည်း၊ အပ္ပစ္စယရုပ်မရှိဟု ကန့်။ [ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရဟူသော အကြောင်း တခုခုကြောင့် ဖြစ်ရသည်ကိုပင် "အကြောင်းရှိသည်"ဟု ဆိုသည်။]

သာ**သ**ဝံ။ ။[သ + အာသဝ] ကာမာသဝ ဘဝါသဝစသော အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့် "သာသဝ"ချည်းသာတည်း၊ အနာသဝရုပ် မရှိဟု ကန့်။

သခ်ံ**တ**ံ ။ ။ ကံ စသော အကြောင်းတခုခုသည် ပြုစီမံအပ်သောကြောင့် "သခ်ံတ" ချည်းသာတည်း၊ အသခ်ံတရုပ် မရှိဟု ကန့်။

သာတည်း၊ အနာဂရမ္ဘဏ်ဝေ – အနာဂရမ္ဘဏချည်းသာ ဘည်း၊ အပ္ပဟာတဗ္ဗဝေ – အပ္ပဟာတဗ္ဗချည်းသာတည်း၊ ဣတိ – ဤ သို့ကေဝိဓံပိ – တပါးစီသာ အဘိုရှိသော်လည်း၊ အဗ္ဗတ္တိက ဗာဟိယာဒိဝသေန – အဗ္ဗတ္တိကရုပ် ဗာဟိယရုပ် အစရှိသည် တို့၏အပြားအားဖြင့်၊ ဗဟုဝေ–များသော အပြားအားဖြင့်၊ ဘေဒံ – ကွဲပြားခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆတိ–ရောက်၏။

ကထံ – အဘယ်သို့ ပြားသနည်း။....

ဧလောကိယံ။ ။"သဗ္ဗေ သခ်ါရာ အနိစ္စာ" အရ သခ်ါရလောကခ္ဓ ပါဝင်သောကြောင့် "လောကိယ" ချည်းသာတည်း၊ လောကုတ္တ ရာရုပ် မရှိဟု ကန့်။

ကာမာဝစရံ။ ။ကာမတဏှာ၏ (အာခွဲပြုရာ) ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ကြောင့် "ကာမာဝစရ"ချည်းသာတည်း။ ရူပါဝစရ စသည် မဟုတ်ဟု ကန့်။ [ကာမာဝစရတရားဆိုလျှင် စိတ်တမျိုးသာ ရှိ၏ဟု ထင်တတ်သည်, သတိပြု။]

အနာဂရမ္ဘဏံ။ ။စိတ် စေတသိက်တို့ကဲ့သို့ အာရုံကိုမယူနိုင်သောကြောင့် "အနာဂရမ္ဘဏ"ချည်းသာတည်း၊ သာရမ္ဘဏရုပ် မရှိဟု ကန့်။

အပ္ပဟာတဗ္ဗံ။ ။အကုသိုလ် ကိလေသာကဲ့သို့ ပယ်ဘို့ရာမဟုတ် (ပယ်ရှ လည်းမဖြစ်) သောကြောင့် ရုပ်ဟူသမျှ "အပ္ပဟာတဗ္ဗ"ချည်း သာတည်း၊ ပဟာတဗ္ဗရုပ်ဟူ၍ မရှိဟု ကန့်။

ဣတိကေဝိဓံပိ။ ။ဤနည်းအားဖြင့် စိစစ်လျှင် ရုပ်ဟူသမျှသည် တပါး စီ (တဘို့စီ တမျိုးစီ တပုံစီ) သာရှိ၏၊ သို့သော် အဗ္ဗတ္တိက ဗာဟိယ စသည်အားဖြင့်ကား အများပင် ကွဲပြားနိုင်၏-ဟူလို။

၂။ ပသာဒ သခ်ၢါတံ–ပသာဒဟု ဆိုအပ်သော၊ပဋ္ဌဝိဓမ္မိ–ငါးပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော ရုပ်သည်၊ အဇ္ဈတ္တိက ရူပံ နာမ–အဇ္ဈတ္တိကရုပ် မည်၏၊ ဣတရံ–ကျန် ၂၃-ပါးသော ရုပ်သည် ဗာဟိယရူပံနာမ–ဗာဟိယရုပ် မည်၏။

၃။ ပသာဒ ဟဒယ သခ်ၢါတံ–ပသာဒရုပ် ဟဒယရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဆဗ္ဗိဓမ္မိ–ခြောက်ပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော

၂။ **အဇ္ဈတ္တိက ဗာဟိယရုပ်။** ။အတွင်းဖြစ်သော ရုပ်ကို အဇ္ဈတ္တိကရုပ်, ပြင်ပဖြစ်သောရုပ်ကို ဗာဟိယရုပ်ဟု ခေါ်သည်၊ "အတွင်းအပြင်" ဟူရာ၌ "ခန္ဓာကိုယ်၏ အတွင်း, ခန္ဓာကိုယ်၏ပြင်ပ"ဟု မမှတ်လင့်၊ ခန္ဓာကိုယ်၌ အတူဘူ ဖြစ်ကြသော်လည်း ခန္ဓာကိုယ်၌ ကျေးဇူးအမျှားဆုံး ဖြစ်သောရုပ်ကို အဇ္ဈတ္တိက (အတွင်းရုပ်)ဟု ခေါ်သည်၊ ဥပမာ- အိမ်မှ ကိစ္စ၌ ကျေးဇူး အမျှားဆုံးသူကို "အတွင်းလူ"ဟု ခေါ်ရသကဲ့သို့တည်း။

ကျေးဇူးမျှား--မမျှား။ ။စက္ခု သောတစသော ပသာဒရုပ်တို့သည် သူတို့မပါလျှင် ကိုယ်နှင့်ဆိုင်ရာ ကိစ္စမျှား ပြီးစီးနိုင်ဘွယ်မရှိ၊ မျက်စိနှား နှာ ပျက်ခနေသူကို သတိပြုပါ၊ ထို့ကြောင့် စက္ခုစသော ပသာဒရုပ်ငါးပါးကို ခန္ဓာကိုယ်အား ကျေးဇူးမျှားသည့်အတွက် အဇ္ဈတ္တိကရုပ် ဟု ဆိုအပ်၏၊ ခန္ဓာကိုယ်၌ အဇ္ဈတ္တိကရုပ်မျှားလောက် ကျေးဇူးမမျှားသဖြင့် ကျန် ၂၃-ပါးကို ဗာဟိယရုပ်ဟု ဆိုအပ်လေသည်။

[ဆောင်] (က) ခန္ဓာကိုယ်အား, ကျေးဇူးမျှားသဖြင့်, မှတ်သားလေဘိ, အဇ္ဈတ္တိက, မည်နာမ, ခေါ်ကြအတွင်းရုပ်။

(ခ) ကျေးဇူးအင်အား, တယ်မမျှားသဖြင့်, မှတ်သားဘွယ်လျှင်း, ကြွင်းဗာဟိယ, မည်နာမ, ခေါ်ကြအပြင်ရုပ်။

ရူပ်သည်၊ ဝတ္ထုရူပ်နှာမ–ဝတ္ထုရူပ်မည်၏၊ ဣတရံ–ကျန် ၂၂-ပါး သော ရူပ်သည်၊ အဝတ္ထုရူပ်နှာမ–အဝတ္ထုရူပ်မည်၏။

၄။ ပသာဒဝိညတ္တိသခ်ါတံ – ပသာဒရူပ် ဝိညတ်ရူပ် ဟု ဆိုအပ်သော၊ သတ္တဝိဓမ္မာ–ခုနစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော ရူပ်သည်၊ ဒ္ဒါရရူပ်နှာမ–ဒ္ဒါရရူပ်မည်၏၊ ဣတရံ–ကျန် ၂၂-ပါးသော ရူပ်သည်၊ အဒ္ဒါရရူပ်နှာမ – အဒ္ဒါရရူပ်မည်၏။

၃။ ဝတ္ထု အဝတ္ထုရူပ်။ ။မှီရာရူပ်ကို ဝတ္ထု, မှီရာ မဟုတ်သောရူပ်ကို အဝတ္ထုရူပ် ဟု ခေါ်သည်၊ "မှီ"ဟူရာ၌ ကပ်၍ ထပ်၍မှီသော အမှီမျိုး မဟုတ်၊ "ဆရာ မိဘကို သားသမီးတို့က မှီနေသည်"ဟု ဆိုရာ၌ ဆရာ မိဘ မရှိလျှင် မဖြစ်နိုင်-မကြီးပွါးနိုင်, ဆရာ မိဘရှိမှ ဖြစ်ရ ကြီးပွါးရ သကဲ့သို့, ထိုအတူ ဝတ္ထုရူပ်များ မရှိလျှင် ဆိုင်ရာ စိတ် စေတသိက်များ မဖြစ်နိုင်, ဝတ္ထုရူပ်များရှိမှ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် စိတ် စေတသိက်တို့က ထိုရူပ်များကို "မှီသည်"ဟု ဆိုရလေသည်၊ "စက္ခုပသာဒရူပ်ကို စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်နှင့် စေတသိက်တို့က မှီသည်" စသည်ဖြင့် ဝတ္ထုသင်္ဂဟ ကြည့်၍ သိပါ။

၄။ ဒ္ဒါရ အဒ္ဒါရရူပ်။ ။ပကတိ တံခါးပေါက်သည် လူတို့ ထွက်ဝင်ကြောင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ထိုအတူ "အကြောင်း"ဖြစ်သော ရူပ်ကို ဒ္ဒါရရူပ်ဟုခေါ်၏၊ စက္ခုပသာဒသည် စက္ခုဒ္ဒါရိက ဝိထိစိတ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းတည်း၊ သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယပသာဒသည် သောတဒ္ဒါရိက, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယဒ္ဒါရိက ဝိထိစိတ်တို့၏ဖြစ်ကြောင်းတည်း၊ ဤ ၅-ပါးကို ဥပ ပတ္တိဒ္ဒါရ (ဝိထိစိတ်၏ဖြစ်ကြောင်း)ဟု ဆို၏။

ကမ္မဒ္ဒါရ။ ။ကာယဝိညတ်သည် ကာယကံ ၃-ပါး၏ အကြောင်းတည်း၊ မျှားသောအားဖြင့် ကိုယ် လက် လှုပ်ရှားမှု ပြုမှုသာ ကာယကံ

၅။ ပသာဒ ဘာဝ ဇီဝိတ သခ်ၢါတံ–ပသာဒရူပ် ဘာဝရူပ် ဇီဝိတရူပ် ဟု ဆိုအပ်သော၊ အဋ္ဌဝိဓံပိ–ရှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော ရူပ်သည်၊ ဣန္ဒြိယရူပံနာမ–ဣန္ဒြိယရူပ် မည်၏၊ ဣတရံ–ကျန် ၂၀-သောရူပ်သည်၊ အနိန္ဒြိယရူပံနာမ–အနိန္ဒြိယရူပ်မည်၏။

၆။ ပသာဒဝိသယ သခ်ၢါတံ – ပသာဒရူပ် ဝိသယရူပ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဒ္ဝါဒသဝိဓံပိ – တဆယ့်နှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော ရူပ်သည်၊ သြဋ္ဌာရိကရူပံ – သြဋ္ဌာရိကရူပ်လည်း မည်၏၊ သန္ဋိကေရူပံ – သန္ဋိကေရူပ်လည်း မည်၏၊ သပ္ပဋိဃရူပဉ္စ–သပ္ပဋိဃရူပ်လည်း မည်၏၊ ဣတရံ–ကျန် ၁၆-

---

များ ထမြောက်နိုင်သည်၊ ဝစီဝိညတ်သည် ဝစီကံ ၄-ပါး၏ ဖြစ်ကြောင်းတည်း၊ များသောအားဖြင့် နှုတ်မြွက်ပြောဆိုမှုသာ ဝစီကံများ ထမြောက်နိုင်သည်၊ ဤ ၂-ပါးကို ကမ္မဒ္ဒါရ (ကံ၏ဖြစ်ကြောင်း)ဟု ဆို၏၊ ဤသို့လျှင် ဝိထိစိတ်၏ ဖြစ်ကြောင်း, ကာယကံ ဝစီကံ၏ အထမြောက်ကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် စက္ခု စသော ရူပ် ၇-ပါးကို "ဒ္ဒါရရူပ်" ဟု ဆိုရသည်၊ ကျန် ရူပ်များကား ထိုကဲ့သို့ အကြောင်းမဟုတ်သောကြောင့် "အဒ္ဒါရရူပ်"ဟု ခေါ်သည်။

၅။ ဣန္ဒြိယ အနိန္ဒြိယရူပ်။ ။ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အစိုးရသော ရူပ်ကို ဣန္ဒြိယရူပ်, အစိုးမရသောရူပ်ကို အနိန္ဒြိယရူပ် ဟု ဆိုသည်၊ စက္ခုပသာဒသည် ဒဿန(မြင်ခြင်း)ကိစ္စ၌ အစိုးရ၏၊ ထို့ကြောင့် စက္ခုပသာဒကို "စက္ခုန္ဒြေ" ဟု ခေါ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သမုစ္စည်းပိုင်း၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

၆။ သြဋ္ဌာရိက သုခုမရူပ်။ ။ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် ကြည့်ရှုလိုက်သော အခါ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော ရူပ်ကို "သြဋ္ဌာရိက (အကြမ်း)ရူပ်" ဟု

ပါးသောရုပ်သည်၊ သုခုမရူပံ-သုခုမရုပ်လည်း မည်၏၊ ဒုရေ ရူပံ-ဒုရေရုပ်လည်း မည်၏၊ အပ္ပဋိဃရူပဉ္စ-အပ္ပဋိဃရုပ်လည်း မည်၏။

ခေါ်၏၊ စက္ခုပသာဒစသည် ရူပါရုံ စသည်တို့သည် သိလွယ် ထင်လွယ် ကုန်၏၊ ဉာဏ်စက္ခုဖြင့် ကြည့်ရှုသောအခါ ထင်ရှားမတွေ့ သိမ်မွေ့သော ရုပ်ကို "သုခုမရုပ်"ဟု ဆိုသည်။

[ဆောင်] (က) ဉာဏ်စက္ခုဖြင့်, ကြည့်ရှုလိုက်လျှင်, ဒုံပေါ်ထင်စွာသို့, သြဇာရိ-ခေါ်ဘီ အကြမ်းရုပ်။

(ခ) ဉာဏ်စက္ခုဖြင့်, ကြည့်ရှုလိုက်လျှင်, ထင်နိုင် ခဲစွ, သုခုမ-ခေါ်ကြ အနုရုပ်။

သန္ဓိကေ ဒုရေရုပ်။ ။နီးကပ်နေသော ဝတ္ထုကို ယူဘို့ရာ လွယ်သကဲ့သို့, ဉာဏ်ဖြင့်ယူရာ၌သိလွယ်သောကြောင့် သြဇာရိကရုပ်ကိုပင် "သန္ဓိကေ ရုပ်" မသိလွယ်သောကြောင့် သုခုမရုပ်ကိုပင် "ဒုရေ ရုပ်"ဟု ဆိုပြန်သည်။

[ဆောင်] (က) ဉာဏ်ဖြင့်လှမ်းယူ, လွယ် တကူမို့, ပုံတူ မှတ်စေ, သန္ဓိကေ, ခေါ်လေ အနီးရုပ်။

(ခ) ဉာဏ်ဖြင့် လှမ်းယူ, မလွယ်ကူ၍, ပုံတူ မှတ်စေ, ရုပ်ထွေထွေ, ဒုရေ အဝေးရုပ်။

သပ္ပဋိဃ အပ္ပဋိဃရုပ်။ ။ဝိသိရ္ယခဏ်းဝယ် ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရူပါရုံ သည် စက္ခုပသာဒ၌ ထိခိုက်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဓာတ်သဘာဝအလိုက် ထိခိုက်ဘတ်သောကြောင့် "သပ္ပဋိဃရုပ်"မည်၏။ [သ+ပဋိဃ။ ပဋိဃ= ထိခိုက်ခြင်း+သ=ရှိသည်၊] ဓာတ်သဘာဝအလိုက် မထိခိုက်တတ်သော ရုပ်မျှားကို "အပ္ပဋိဃရုပ်"ဟု ဆိုသည်။

[ဆောင်] စက္ခုရူပ,စသည်ချင်းထိ, ဓာတ်ခိုက်မိ၍, သပ္ပဋိဃ, မည်ရ လေ မျှို, ယင်းရုပ်တို့မှ, ကြင်းသမျှရှိ, ဓာတ်မထိ, အပ္ပဋိဃရုပ်။

၇။ ကမ္မဇံ – ကမ္မဇရုပ်သည်၊ ဥပါဒိန္နရူပံ – ဥပါဒိန္နရုပ် မည်၏၊ ဣတရံ–ကျန် တိုင်ရုပ်သည်၊ အနုပါဒိန္နရူပံ–အနုပါဒိန္နရုပ် မည်၏။

၈။ ရူပါယတနံ–ရူပါရုံသည်၊ သနိဒဿနရူပံ–သနိဒဿနရုပ်မည်၏၊ ဣတရံ–ကျန် ၂၇-ပါးသော ရုပ်သည်၊ အနိဒဿနရူပံ–အနိဒဿနရုပ် မည်၏။

၉။ အသမ္ဘိန္နဝေသန – မိမိထံမှောက်သို့ မရောက် မထိ မငြိ မကပ်သော အာရုံကို ယူတတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ပဝတ္တံ–ဖြစ်သော၊) စက္ခာဒိဒ္ဒယံ–စက္ခုအစရှိသော ရုပ်နှစ်ခု တို့၏ အပေါင်းဌင်း၊ သမ္ဘိန္နဝေသန – မိမိထံမှောက်သို့ ရောက်ထိ ငြိကပ်သော အာရုံကို ယူတတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (ပဝတ္တံ–သော၊) ဃာနာဒိတ္တယံ–ဃာန အစရှိသော ရုပ်သုံးခု တို့၏ အပေါင်းဌင်း၊ ဣတိ–သို့၊ ပဋ္ဌဝိဓံပိ–ငါးပါး အပြား

၇။ ဥပါဒိန္န အနုပါဒိန္နရုပ်။ ။ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော ရုပ်ကို ဥပါဒိန္နရုပ် ဟု ခေါ်၏၊ စိတ်,ဥတု,အာဟာရ, အကြောင်း ၃-ပါးကြောင့် ဖြစ်သော(တိုင်)ရုပ်ကို အနုပါဒိန္နရုပ်ဟု ခေါ်သည်။[ဥပ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည်+အာဒိန္နော= "ငါ၏အကျိုး"ဟု စွဲယူအပ်သောရုပ်။

၈။ သနိဒဿန အနိဒဿန။ ။စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့် မြင်ကောင်းသော ရုပ်ကို သနိဒဿနရုပ်, မမြင်ကောင်းသောရုပ်ကို အနိဒဿန ရုပ်ဟု ခေါ်သည်။

၉။ ဂေါစရဂ္ဂါဟက အဂေါစရဂ္ဂါဟက။ ။[ဂေါစရ = အာရုံ+ ဂါဟက=ယူတတ်သည်၊] အာရုံကို ယူတတ်သော ရုပ်ကို ဂေါစရဂ္ဂါဟက, အာရုံကို မယူတတ်သောရုပ်ကို အဂေါစရဂ္ဂါဟကဟု ခေါ်၏၊ အာရုံကို ယူတတ်သောရုပ်ကား စက္ခုစသော ပသာဒရုပ် ၅-ပါးတည်း၊ ထိုတွင်....

ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော ရူပ်သည်၊ ဂေါစရဂ္ဂါဟကရူပ်–ဂေါစရဂ္ဂါဟကရူပ် မည်၏။ ဣတရံ–ကျန် ၂၃-ပါးသော ရူပ်သည်၊ အဂေါစရဂ္ဂါဟကရူပ်–အဂေါစရဂ္ဂါဟက ရူပ်မည်၏။ [ဂါဟိက ရှိသည်ကား မကောင်း။]

၁၀။ ဝဏ္ဏော–အဆင်း အရောင်ရင်း၊ ဂန္ဓော–အနံ့ရင်း၊ ရသော–အရသာရင်း၊ သြဇာ–အဆီ အနှစ် အစေးရင်း၊ ဘူတစတုက္ကဇ–မဟာဘုတ်လေးပါးတို့၏ အပေါင်းရင်း၊ ဣတိ–သို့၊ အဋ္ဌဝိဓံပိ – ရှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော

စက္ခာဒိဒ္ဒယံ အသမ္ဘတ္တဝေသန—စက္ခု သောတ ၂-ပါးသည် ရူပါရုံ သဒ္ဒါရုံတို့ လာသည်ဖြစ်စေ- မလာသည်ဖြစ်စေ မိမိတို့ထံသို့ မရောက် မထိ မငြိမကပ်သော အာရုံကိုသာ ယူ၏၊ ထို့ကြောင့် စက္ခု သောတ ၂ ပါးကို "အသမ္ဘဋ္ဌဂါဟကရူပ်"ဟု ခေါ်သည်။ [အသမ္ဘတ္တ=မရောက်သောအာရုံကို+ဂါဟက=ယူတတ်သောရူပ်။]

ဃာနာဒိတ္တယံ သမ္ဘတ္တဝေသန—ဃာန အစရှိသော ရူပ် ၃-ပါးကား မိမိတို့ထံ၌ ထိမိကပ်မိသော ဂန္ဓာရုံ စသည်တို့ကိုသာ ယူသည်၊ နှာခေါင်းပိတ်ထားသဖြင့် နှာခေါင်းအတွင်းသို့ ဂန္ဓာရုံမရောက်လျှင် အနံ့မရနိုင်ခြင်း စသည်ကို သတိပြုပါ၊ ထို့ကြောင့် ဃာနစသော ပသာဒ ၃-ပါးကို "သမ္ဘတ္တ ဂါဟကရူပ်"ဟု ခေါ်သည်။ [သမ္ဘတ္တ=ရောက်သောအာရုံကို+ဂါဟက=ယူသော ရူပ်။]

၁၀။ ဝိနိဗ္ဘောဂ အဝိနိဗ္ဘောဂ။ ။တခုစီခွဲ၍ မရကောင်း, တပေါင်းတည်း ဖြစ်သော ရူပ်ကို "အဝိနိဗ္ဘောဂရူပ်"ဟုရင်း, ခွဲခြား၍ ရကောင်းသော ရူပ်ကို "ဝိနိဗ္ဘောဂရူပ်"ဟုရင်း ဆိုသည်၊ ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ ရသ သြဇာ

ရူပ်သည်၊ အဝိနိဗ္ဘောဂရူပ်–အဝိနိဗ္ဘောဂရူပ် မည်၏၊ ဣတရံ –ကျန် ၂၀-သော ရူပ်သည်၊ ဝိနိဗ္ဘောဂရူပံ – ဝိနိဗ္ဘောဂရူပ် မည်၏။

၁၁။ စ–နိဂုံးကို ဆိုဦးအံ့၊ဣစ္စေဝံ–ဤသို့စသော အပြားအားဖြင့်၊ ဝိစကၠဏာ–ပညာရှိတို့သည်၊ အဌဝိသတိ ဝိဓံပိ–နှစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော ရူပ်ကို၊ အဗ္ဗတ္တိကာဒိဘေဒေန–အဗ္ဗတ္တိက အစရှိသော အပြားအားဖြင့်၊ ယထာရဟံ–ဝေဘန်ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ဝိဘဇန္တိ –ဝေဘန်ကြကုန်၏။

အယံ–ဤသည်ကား၊ ဇတ္ထ–ဤ ရူပပရိစ္ဆေဒဒ္ဒ
ရူပဝိဘာဂေါ–ရူပဝိဘာဂတည်း။

နှင့် မဟာဘုတ်ကြီး ၄-ပါး, ဤရူပ် ဂ-ပါးသည် ဘယ်နေရာ၌မျှ ခွဲခြားမ၍ မဖြစ်၊ နေရောင် လရောင်တို့၌ ဝဏ္ဏ(အဆင်း)ရူပ်က ထင်ရှားနေသော်လည်း ဂန္ဓ ရသ ဩဇာနှင့် မဟာဘုတ်မျှားလည်း ပါဝင်၏၊ ထိုထိုအနှံ့၌ ဂန္ဓရူပ် ထင်ရှား၏၊ ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်၌ ရသရူပ်နှင့် ဩဇာရူပ် ထင်ရှား၏၊ မြေ ရေ လေ မီးတို့၌ ဓာတ်ကြီး လေးပါးတို့ အသီး အသီး ထင်ရှား၏၊ သို့သော် အခြားရူပ်မျှားလည်း မဆင်မရှား ပါဝင်ကြသည်သာ၊ ထို့ကြောင့် ဝဏ္ဏစသောရူပ် ဂ-ပါးကို အဝိနိဗ္ဘောဂရူပ်ဟု ခေါ်၏၊ကျန်သော ရူပ်မျှားတွင်ကား စက္ခုနှင့်သောတသည် ခွဲ၍ရ၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ခွဲ၍ရကောင်းသောကြောင့် ဝိနိဗ္ဘောဂရူပ်ဟု ခေါ်ရသည်၊ [ဝိ=အသီး အသီး + နိဗ္ဘောဂ=ခွဲခြား၍ ရကောင်းသောရူပ်။]

နိဂုံး။ ။ဣစ္စေဝံ စသည်ကား ဆိုခဲ့သမျှ ရူပဝိဘာဂကို ပြန်၍ဖုံးသော နိဂုံးစကားတည်း၊ ဤဝေဘန်နည်းအပြင် ဓမ္မသင်္ဂဏီ ရူပကဏ္ဍပါဠိတော်၌ ဝေဘန်ပုံမျှား ရှိသေးသောကြောင့် "ဣစ္စေဝံ-ဤသို့ စသော အပြားအားဖြင့်"ဟု ဆိုသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်အခန်းကို ရူပဝိဘာဂခန်းဟု ခေါ်သနည်း။
(ခ) ရုပ်အားလုံးကို ဘာ့ကြောင့် အဟေတုက-သပ္ပစ္စယခေါ်သနည်း။
(ဂ) အဘယ့်ကြောင့် သာသဝ-သခ်ံတဟု ခေါ်သနည်း။
(ဃ) အဘယ့်ကြောင့် လောကိယ-ကာမာဝစရဟု ခေါ်သနည်း။
(င) အဘယ့်ကြောင့် အနာရမ္မဏ-အပ္ပဟာတဇဟု ခေါ်သနည်း။
(စ) အဘယ့်ကြောင့် အဗ္ဗတ္တိက ဗာဟိယ အမည်ရသနည်း။
(ဆ) အဘယ့်ကြောင့် ဝတ္ထုရုပ် အဝတ္ထုရုပ် မည်သနည်း။
(ဇ) အဘယ့်ကြောင့် ဒ္ဒါရရုပ် အဒ္ဒါရရုပ် မည်သနည်း၊ ဥပပတ္တိ ဒ္ဒါရရုပ် ကမ္မဒ္ဒါရရုပ် ခွဲပြပါ။
(စျ) အဘယ့်ကြောင့် ဣန္ဒြိယရုပ် အနိန္ဒြိယရုပ် မည်သနည်း။
(ဉ) အဘယ့်ကြောင့် သြဠာရိက စသည် မည်သနည်း၊ အကြမ်း အနု အနီး အဝေးသဘောကို လက်ခံထောက်၍ ထင်ရှားအောင် ပြပါ။
(ဋ) အဘယ်ကို ဥပါဒိန္နရုပ် အနုပါဒိန္နရုပ်ဟု ခေါ်သနည်း။
(ဌ) အဘယ်သဘောရှိသော ရုပ်ကို သနိဒဿနရုပ် အနိဒဿနရုပ်ဟု ခေါ်သနည်း, ရေတွက်ပါ။
(ဍ) အဘယ်သဘောရှိသောရုပ်ကို ဂေါစရဂ္ဂါဟက အဂေါစရဂ္ဂါဟက ရုပ်ဟု ခေါ်သနည်း။
(ဎ) ဂေါစရဂ္ဂါဟကရုပ်တွင် အသမ္ပတ္တဂ္ဂါဟကရုပ် မည်မျှ, သမ္ပတ္တဂ္ဂါဟကရုပ် မည်မျှရှိသနည်း။
(ဏ) အဘယ်သဘောရှိသောရုပ်ကို အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ဟု ခေါ်သနည်း၊ သရုပ်ကိုလည်း ကောက်ပြပါ။

ရူပဝိဘာဂ ပြီးပြီ။

ရူပသမုဋ္ဌာန ၁။ ကမ္မံ–ကံ၎င်း၊ စိတ္တံ–စိတ်၎င်း၊ ဥတု–ဥတုဝင်း၊အာဟာရောစ–အာဟာရဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ စတ္တာရိ–လေးပါးတို့သည်၊ ရူပသမုဋ္ဌာနာနိ နာမ–ရူပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းတို့မည်၏။

၂။ တတ္ထ–ထို လေးပါးသော သမုဋ္ဌာန်တို့တွင်၊ ကာမာ-ဝစရံ–ကာမာဝစရကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ နှစ်ဆယ်၎င်း၊ ရူပါဝစရံ–ရူပါဝစရ ကုသိုလ်စေတနာ ငါးပါး၎င်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ပဋ္ဌဝီသတိ ဝိဓံပိ–နှစ်ဆဲငါးပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ အဘိသင်္ခတံ – ပြုစီမံအပ်ပြီးသော၊ ကုသလာ

၁။ ရူပသမုဋ္ဌာန။ ။ရူပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းနှင့် ထို အကြောင်းမျှားကြောင့် ရူပ်တို့၏ ဖြစ်ပုံကို ပြရာအခဏ်းကို ရူပသမုဋ္ဌာန ခဏ်း ဟု ခေါ်၏၊ "ရူပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းသည် ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရ အားဖြင့် လေးမျိုးရှိ၏"ဟု ပါဠိရှိတိုင်း မှတ်ခဲ့ပါ။

၂။ တတ္ထ ကာမာဝစရံ၊ပေ၊သမုဋ္ဌာပေတိ။ ။ဤ စကားရပ်ကား ထိုအကြောင်း ၄-ပါးတွင် "ကံ"ဟူသော အကြောင်းတရားက ရူပ်ဖြစ်စေ ပုံကို ပြသော စကားတည်း၊ ကံ·ဟူသည် ထိုဆိုစိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာ စေတသိက်တည်း၊ သို့သော် စေတနာတိုင်း ရူပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သည်မဟုတ်။

ကာမာဝစရံ ရူပါဝစရံ။ ။အကုသိုလ်-၁၂, မဟာကုသိုလ်စိတ်-၈၊ ဤကာမာဝစရစိတ် ၂၀-နှင့်ယှဉ်သော စေတနာစေတသိက် ၂၀-နှင့် ရူပ ကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါးနှင့် ယှဉ်သော ရူပဇစေတနာ-၅၊ ဤ ၂၅-ပါးသောစေတ နာသာ ရူပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ထို စေတနာ (ကံ)ကြောင့် ဖြစ်သော ရူပ် ကို "ကမ္မဇ"ရူပ် ဟု ခေါ်သည်။ [ကမ္မ=ကံကြောင့်+ဇ=ဖြစ်သည်။]

ကုသလ ကမ္မံ–ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံသည်၊ အဇ္ဈတ္တိကသန္တာ-နေ – အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌၊ [“အဇ္ဈတ္တသန္တာနေ”ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏၊] ကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပံ–ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အ ပေါင်းကို၊ ပဋိသန္ဓိ–ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏကို၊ ဥပါ-ဒါယ–အစပြု၍၊ ခဏေ ခဏေ–စိတ်၏ ခဏ ခဏတိုင်း၌၊ သမုဋ္ဌာပေတိ–ဖြစ်စေ၏။

၃။ အာရုပ္ပဝိပါက ဒ္ဝိပဋ္ဌဝိညာဏဝဇ္ဇိတံ – အာရုပ္ပဝိပါက် ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ်သည် ကြဉ်အပ်သော၊ ပဋ္ဌသတ္တတိဝိဓံပိ–

အဘိသင်္ခံတံ ။ ။ ထို“ကံ”ဟု ခေါ်အပ်သော စေတနာမျှားလည်း တွေ့ရာမြင်ရာ စေတနာမဟုတ်၊ နောင်အကျိုးပေးဘို့ရန် မိမိသန္တာန်၌ ပြုစီမံအပ်ပြီး (ဖြစ်စေအပ်ပြီး)သော အတိတ် စေတနာမျှားတည်း။

အဇ္ဈတ္တိက ၊ပေ၊ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ။ထိုသို့ အကျိုးပေးဘို့ရန် အဆင်သင့် ပြုစီမံအပ်သော စေတနာသည် သူတပါးသန္တာန် သွားရ၍ အကျိုး ပေးသည် မဟုတ်, မိမိသန္တာန်ဝယ် အကျိုးပေးခွင့်သာလျှင် သင့်ရာ ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေတည်စ စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှစ၍ ရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်။

ခဏေ ခဏေ။ ။ ထိုသို့ဖြစ်စေရာဝယ် တကြိမ်တခါသာ မဟုတ်, စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ ဌိတခဏ ဘင်ခဏတိုင်း ကမ္မဇရုပ်မျှားကို အသစ် အသစ် ထပ်၍ ထပ်၍ ဖြစ်စေသည်။

ဤစကားစဉ်အရ .... “ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ ကမ္မဇရုပ်တို့သည် စိတ်၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း(တဆဲ့ခုနှစ်ချက် ရှပ်သက်စေက အဟောင်း အဟောင်း ချုပ်၍) အသစ်အသစ်ဖြစ်ကြကုန်၏”ဟု နှုတ်တက်ရအောင် မှတ်သားခဲ့ပါ။

ခုနစ်ဆဲ့ငါးပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ်-စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အပေါင်းကို၊ ပဌမဘဝင်္ဂ-ပဌမဘဝင်၏ ဥပါဒ်ကို၊ ဥပါဒါယ-အစပြု၍၊ ဇာယန္တမေဝ-ဥပါဒ်လျှင် ဥပါဒ်ခြင်းသာလျှင်၊ သမုဋ္ဌာ-ပေတိ-ဖြစ်စေ၏။

၃။ အာရုပ္ပ ၊ပေ၊ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ။ဤစကားရပ်ကား "စိတ်" ဟူသော အကြောင်းတရားက ရုပ်ဖြစ်စေပုံကိုပြသော စကားရပ်တည်း၊ အာရုပ္ပဝိပါက်-၄, ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဏ်-၁၀၊ ဤ ၁၄-ပါးမှတပါး ၇၅-ပါးသော စိတ်သည် ပဋိသန္ဓေစိတ်နောက် ပဌမဘဝင်စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှစ၍ ရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ထိုစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်ကို "စိတ္တဇ"ရုပ်ဟု ခေါ်သည်။ [စိတ်ကိုမှတ်၍ဆိုသည်၊ စေတသိက်များလည်း စိတ်နှင့်ပူးပေါင်း၍ ရုပ်ကို ဖြစ်စေကြသေး၏၊] ၇၅-ပါးသော စိတ်တွင် ပဋိသန္ဓေကိစ္စတပ်သောအခါ ရဟန္တာတို့၏ စုတိကိစ္စတပ်သော အခါတို့၌ အချို့စိတ်များ ရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်။

ဇာယန္တမေဝ။ ။ စိတ်တို့သည် အလွန်အသက်တိုရကား ဥပါဒ်တုန်း၌သာ အားရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဥပါဒ်ခဏ၌သာ ရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ထိုသို့ဖြစ်စေရာ၌ ကံတခုတည်းက ရုပ်ပေါင်း များစွာကို ဖြစ်စေနိုင်သကဲ့သို့, စိတ်တခုတည်းကလည်း ရုပ်ပေါင်းများစွာကို ဖြစ်စေနိုင်သည်၊ ဇာယန္တမေဝ၌ ဧဝဖြင့် "ဌိတိခဏ ဘင်ခဏတို့၌ ရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်"ဟု ကန့်သည်။

ဤစကားစဉ်အရ – "အရူပဝိပါက်စိတ်-၄, ဒွေပဋ္ဌဝိညာဏ် ၁၀-မှတပါး ၇၅-ပါးသော စိတ်များသည် ပဋိသန္ဓေနောင် ပဌမဘဝင်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ မိမိတို့ ဥပါဒ်ခိုက် ဥပါဒ်ခိုက်၌ ရုပ်ကိုဖြစ်စေသည်"ဟု နှုတ်တက်ရအောင် မှတ်သားခဲ့ပါ။

၄။ တတ္ထ–ထိုခုနစ်ဆဲငါးပါးသော စိတ်တို့တွင်၊ အပ္ပနာ-ဇဝနံ – အပ္ပနာဇောသည်၊ ဣရိယာပထမ္မိ – ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း၊သန္နာမေတိ–ကောင်းစွာညွှတ်စေ ဆောင်ထားလေ၏။

၅။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ ဝေါဋ္ဌပန ကာမာဝစရဇဝနာ-ဘိညာ–ဝုဋ္ဌော, ကာမဇော တခုယုတ်သုံးဆယ်, အဘိညာဏ်ဒွေးတို့သည်။ ဝိညတ္တိ ံပိ–ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ်ကိုလည်း၊ သမုဋ္ဌာပေန္တိ–ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏။

၄။ တတ္ထ အပ္ပနာ၊ပေ၊ သန္နာမေတိ —ရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သောစိတ် ၇၅-ပါးတွင် အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးလည်း ပါဝင်၏၊ သွားမှု ရပ်မှု ထိုင်မှု လျောင်းမှုကို "ဣရိယာပုထ်"ဟု ခေါ်၏၊ ထိုအပ္ပနာဇော ၂၆ ပါးသည် ဤဣရိယာပုထ်မျှားကို ထောက်ပံ့နိုင်၏။

ထောက်ပံ့ — ဆိုသည်ကား "အခြားစိတ် စေတသိက်မျှားကြောင့် သွားခြင်း ဣရိယာပုထ်ဖြစ်လျှင် ထိုသွားခြင်း ဣရိယာပုထ် မပျက်အောင် ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်၊ မိမိတို့ကား ဣရိယာပုထ်ကို စဉ်မပြတ်စေနိုင်"ဟူလို၊ အချို့ကား "အပ္ပနာဇောမျှားသည် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏"ဟု ယောင်မှားကြ၏၊ သာဓကကို ဘာသာဋ္ဌကာ၌ရှုပါ။

ဣရိယာပထံပိ ။ ။ပိ-သဒ္ဒါသည် ဆိုအပ်ပြီးသော စကားကို ဆည်းသော "ဝုတ္တာသမုစ္စည်း"တည်း၊ "ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ထောက်ပံ့နိုင်၏၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားအရ ရုပ်သာမညကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏"ဟူလို။ [ဣရိယာပုထ် ဝိညတ်မပါသော ရုပ်မျှားကို"ရုပ်သာမည"ဟု ဆိုသည်။]

၅။ ဝေါဋ္ဌပန ၊ပေ၊ သမုဋ္ဌာပေန္တိ—ဝိညတ္တိ ံပိ၌ ပိ-သဒ္ဒါလည်း ဆိုခဲ့သော စကား ၂-ရပ်ကို ဆည်းသော ဝုတ္တာသမုစ္စည်းပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝုဋ္ဌော, ကာမဇော တခုယုတ်-၃၀, အဘိညာဏ်ဒွေး၊ ဤ၃၂-ပါးသော စိတ်တို့သည် ကာယဝိညတ် ဝစီဝိညတ် ၂-ပါးကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏၊

၆။ ပန–အထူးကို ဆိုဦးအုံ့၊ ဇွေ–ဤ ဝုဋ္ဌော ကာမဇော အဘိညာဉ်တို့တွင်၊ တေရသ–တဆဲ့သုံးပါးကုန်သော၊ သောမနဿ ဇဝနာနိ–သောမနဿဇောတို့သည်၊ ဟသနံပိ–ပြုံးရယ်ခြင်းကိုလည်း၊ ဇနေန္တိ–ဖြစ်စေကုန်၏။

ပိ-သဒ္ဒါအရ ရုပ်သာမညကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏, ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ထောက်ပံ့နိုင်ကုန်၏ - ဟူလို။

၆။ သောမနဿ ၊ပေ၊ ဇနေန္တိ—ရှေ့ဝါကျ၌ ပြခဲ့သော ဝုဋ္ဌော ကာမဇော အဘိညာဏ်တို့တွင် လောဘမူ သောမနဿဇော-၄, ဟသိတုပ္ပါဒ်ဇော-၁, မဟာကုသိုလ် ကြိယာ သောမနဿဇော ၈၊ ဤ ၁၃-ပါးကား ပြုံးရှင်ခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ထိုတွင်.....

[ဆောင်] "ရှစ်ပုထုဇန်, ခြောက်သေက္ခန်, ငါးတန် ရဟန္တာ၊
ဟာသအကြောင်း,ထူးပြားရှောင်း, စိတ်ပေါင်း တေရသာ"

နှင့် အညီ, ပုထုဇန်တို့သည် လောဘမူ မဟာကုသိုလ် သောမနဿဇော ၈-ပါးတွင် တပါးပါးဖြင့် ပြုံးရယ်ကြကုန်၏၊ သေက္ခ (သောတာပန် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်) ပုဂ္ဂိုလ်ဘိုးကား ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သောမနဿဇော ၂-ကို ပယ်ပြီ ဖြစ်၍ လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် ၂, မဟာကုသိုလ် သောမနဿဇော ၄၊ ပေါင်း ၆-ပါးတွင် တပါးပါးဖြင့် ပြုံးရယ်ကုန်၏၊ ဘုရားရဟန္တာတို့ကား ဟသိတုပ္ပါဒ်ဇော ၁, မဟာကြိယာ သောမနဿဇော ၄၊ ဤ ၅-ပါးတွင် တပါးပါးဖြင့် ပြုံးတော်မူကုန်၏။

ဟသနံပိ ။ ။ပိ-သဒ္ဒါကား ရှေ့ဝါကျကို ဆည်းသည်၊ "ရယ်ရှင်ခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏၊ ဝိညတ်ကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏"ဟူလို။ [ဣရိယာပထ်ပိနှင့် စိတ္တာသမုट्ठာနရူပ် တို့ကိုကား ပိညတ္တိ ပိတုန်းက ဆည်းခဲ့ပြီး ဖြစ်၍ ထပ်မံ ဆည်းဘို့ မလို။]

အမှာ။ ။"တဘွဲ့ အပ္ပနာ ဇဝနံမှစ၍ ဟသနံပိ ဇနေန္တိ"တိုင်အောင် သော စကားသည် ရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော စိတ်များ၏ သဘ္ဘာထူးကို ပြသော စကားရပ်တည်း၊ ထိုစကားအရ ပရမတ္ထသရူပဘေဒနှင့် ကောက်ချက်ချသော ကဗျာဆောင်ပုဒ်ကို မှတ်သားရာ၏။

[ဆောင်] မနောခဝတ္ထု, တဒါရုံက, ရူပဝိပါက်, ဆဲ့ကိုးချက်မှာ, ရုပ်ကို သာတည်း၊ အပ္ပနာဇဝန, ဆဗ္ဗီသ ကား, ယာဝဘ လည်း, ဖွဲ့ တည်း ခိုင်စေ၊ တဏှ ဝုဋ္ဌာ, ကာဇောဘိညာ, ဒုတ္တိ သာကား, နှစ်ဖြာဝိညတ်-ကိုလည်း တတ်၏၊သောမနဿဟု, ဆဲ့သုံးခုကား, ရယ်မှုရှင်ခြင်း, လည်းပြုလျင်း၏၊ ကြင်း အာရုပ္ပ-ဝိပါကနှင့်, ပဋ္ဌဝိညာ, ဆဲ့လေးဖြာသည်, ဘယ်ဟာ ဖြစ်ခစနိုင်ဘူးတည်း။

စကားပြေ။ ။မနောဓာတ်-၃, တဒါရုံ-၁၁, ရူပဝိပါက်-၅၊ ဤ ၁၉ သည် ရုပ်သာမညကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်၏။ အပ္ပနာဇော ၂၆-ပါးကား ရုပ်-၂ သာမညအပြင် ဣရိယာပုထ်ကိုလည်း ထောက်ပံ့နိုင်၏။ ဝုဋ္ဌော-၁, ကာမ-၃ ဇော-၂၉, အဘိညာ၃-၂၊ ပေါင်း ၃၂-ပါးကား ရုပ်သာမည ဣရိယာပုထ် တို့အပြင် ဝိညတ်ကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထို ၃၂-ပါးတွင် သောမနဿ-၄ ဇော ၁၃-ကား ရုပ်သာမည-ဣရိယာပုထ်-ဝိညတ် အပြင် ရယ်ရှင်ခြင်း ကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်၏။ ကြင်းသော အာရုပ္ပ ဝိပါက် ၄-ပါးနှင့် ဒွေးပဋ္ဌ ဝိညာဏ်တို့ကား ဘာတခုမျှ မဖြစ်စေနိုင်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်သို့သော အခန်းကို ရူပသမုဋ္ဌာန်ခန်းဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ရူပသမုဋ္ဌာန် ၄-ပါးကို သင်္ဂြိဟ်ခြောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(ဂ) ရုပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သောကံ ၂၅-ပါးကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

အားခြုံ့သင်ခန်း ၂၄ —ပ-မ -ဗ-သ-စ

(ဃ) ကံတရားသည် ဘယ်အချိန်ကစ၍ ဘယ်ခဏ၌ ရုပ်ကို ဖြစ်စေသနည်း၊ အထောက်ပြပါ။

(c) ရုပ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သောစိတ်များကို သင်ဂြိုဟ်ထောက်၍ရေတွက်ပါ။

(စ) စိတ်သည် ဘယ်အခါမှစ၍ ဘယ်ခဏ၌ ရုပ်ကို ဖြစ်စေသနည်း။

(ဆ) ရုပ်သာမညကိုသာ ဖြစ်စေနိုင်သောစိတ် မည်မျှနည်း၊ လက်ံ၀ပုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(ဇ) ရုပ်ကိုဖြစ်စေခြင်းနှင့်တကွ ဣရိယာပုထ်ကို ထောက်ပံ့နိုင်သောစိတ် မည်မျှနည်း၊ သင်ဂြိုဟ်ပါဇိန့်နှင့် လက်ံ၀ပုဒ်ကိုထောက်ပါ။

အမှာ။ ။စာမေးပွဲပုစ္ဆာများ၌ ဤနေရာမှာ "ဣရိယာပုထ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော စိတ်ကိုထုတ်ပြပါ"ဟု ပုစ္ဆာထုတ်လိမ့်မည်, အဖြေတူပင်။

(စျ) ရုပ် ဣရိယာပုထ် ဝိညတ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်ဂြိုဟ်နှင့် လက်ံ၀ပုဒ်ကိုထောက်ပါ။

(ဉ) ရုပ်,ဣရိယာပုထ်, ဝိညတ် အပြင် ရယ်ရှင်ခြင်းကို ဖြစ်စေနိုင်သောစိတ် မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်ဂြိုဟ်နှင့်လက်ံ၀ပုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(၌) ပုထုဇဉ်တို့သည် အဘယ်စိတ်များဖြင့် ရယ်ကြသနည်း၊ လက်ံ၀ပုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(၎) သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ အဘယ်စိတ်များဖြင့် ရယ်ကြသနည်း၊ထောက်ပါ။

(၃) ဘုရား ရဟန္တာတို့ အဘယ်စိတ်များဖြင့် ပြုံးတော်မူကြသနည်း။

၇။ သီတု ဏှောတု သမညာတာ–သီတဥတု ဥဏှဥတုဟု အသိအမှတ်ပြုအပ်သော၊ တေဇောဓာတု – တေဇောဓာတ် သည်၊ ဌိတိပ္ပတ္တာဝ–ဌီသို့ ရောက်မှသာလျှင်၊ ဥတုသမุฏฐာန ရူပံ–ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကို၊ အဋ္ဌတ္ဘဋ္ဌ၊ အဋ္ဌတ္ဘသန္တာန် ၌ဌင်း၊ ဗဟိဒ္ဓါစ–ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ဌင်း၊ ယထာရဟံ–ထိုက်သည် အားလျော်စွာ၊ သမุฏฐာပေတိ–ဖြစ်စေ၏။

၇။ သီတုဏှောတု၊ပေ၊သမุฏฐာပေတိ။ ။[သီတုဏှောတု=သီတ+ ဥဏှ+ဥတု။] ဤစကား၊ရပ်ကား "ဥတု"ဟူသော အကြောင်းတရားက ရုပ်ဖြစ်စေ ပုံကို ပြသော စကားရပ်တည်း၊ မဟာဘုတ် ၄-ပါ တို့ တေဇောဓာတ်ကိုပင် ယခုလောကဌ သီတဥတ (အေးအေးငွေ့)ဟူ၍ဌင်း, ဥဏှဥတု (အပူငွေ့)ဟူ၍ဌင်း, အသိအမှတ်ပြုကြလေသည်၊ အေးသော အဆုဝတ္ထုတို့ဌ သီတဥတု(သီတတေဇော)ပါ၏၊ ပူနွေးသော အဆုဝတ္ထု ဟူသမျှဌ ဥဏှဥတု (ဥဏှတေဇော)ပါသည်၊ ဥတုနှင့်တေဇောဟူသည် အသံသာ ကွဲ၏, အနက်အရမှာ အငွေ့မှတ်ချည်းသာတည်း၊ မည်သည့် ဝတ္ထုဌ၌မဆို, အအေးငွေ့နှင့် အနွေးငွေ့ တခုခု အမြဲရှိသည်။

ဌိတိပ္ပတ္တာဝ။ ။ရုပ်တရားတို့မည်သည် ဌီအခိုက်အတန့်ဌ ကြာမြင့် စွာ တည်နေရသောကြောင့် ဥပါဒ် ခိုက်ဆက် ဌီအခိုက်မှာ အားကောင်း၏၊ ထို့ကြောင့် ဥတုခေါ်သော ဤတေဇောဓာတ်သည် ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဌီအခိုက်သို့ ရောက်မှသာ ရုပ်ကိုဖြစ်စေ၏၊ ထို ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်ကို "ဥတုဇ"နုပ်ဟု ခေါ်သည်။ [ဌိတိပ္ပတ္တာဝဌ ဇဝသဒ္ဒါဖြင့် "ဥပါဒ် အခိုက်ဌ မဖြစ်စေနိုင်"ဟု ကန့်သည်။]

အဋ္ဌတ္ဘဋ္ဌ ဗဟိဒ္ဓါစ။ ။ဤသို့ ဖြစ်စေရာဝယ် အဋ္ဌတ္ဘသန္တာန်ဌ (ခန္ဓာကိုယ်တွင်းဌ) ရောက်ရှိ တွေ့ထိသော ဥတုကလည်း ခန္ဓာကိုယ်

၈။ ဩဇာသခ်ါတော-ဩဇာဟု ဆိုအပ်သော၊ အာဟာ ရော-အာဟာရသည်၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာနရူပံ - အာဟာရ ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကို၊ အဋ္ဌေါဟရဏကာလေ-မျိုအပ်ရာ အခါ၌၊ ဌာနပတ္တောဝ-ဌိသို့ရောက်မှသာလျှင်၊သမုဋ္ဌာပေတိ-ဖြစ်စေရာ၏။

အတွင်း၌ ဥတုဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏၊ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်၌ (ကိုယ်၏ပြင်ပ သစ်ပင် တော တောင် ရေ မြေ စသည်ဘို့၌) ရှိသော ဥတုကလည်း ဗဟိဒ္ဓ၌ ဥတုဇရုပ်များကို ဖြစ်စေ၏၊ အသက်ဝိညာဉ်မရှိသော ဝဇ္ဇ ဟူ သမျှသည် ဥတုဇရုပ်များချည်းသာတည်း။

ယထာရဟံ။ ။"ဤသို့ အဋ္ဌတ္တဥတုက အဋ္ဌတ္တ၌ ရဆိုက်သော ဥတုဇရုပ်ကလာပ်ကို, ဗဟိဒ္ဓဥတုက ဗဟိဒ္ဓ၌ ရထိုက်သော ရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေသည်"ဟု သိစေလို၍ "ယထာရဟံ"ဟု မိန့်သည်။ ("ဥတုဇ ကလာပ် ၄-စည်းတွင် ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ၂-စည်းသာ ရဆိုက်သည်"ဟု ဆိုလတ္တံ့။]

အမှာ။ ။ဤစကားအရ-"သီတဥတု ဥဏှဥတု ဟု ခေါ်သော တေဇောဓာတ်သည် ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဌိသို့ အရောက်တွင် ဥတုဇရုပ်ကို အဋ္ဌတ္တ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ရဆိုက်သလို ဖြစ်စေသည်"ဟု နှုတ်တက်ရ အောင် မှတ်သားခဲ့ပါ။

၈။ ဩဇာသခ်ါတော ၊ပေ၊ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ။ဤစကားရပ်ကား "အာဟာရ"ဟူသော အကြောင်းတရားက ရုပ်ဖြစ်စေပုံကို ပြသော စကားရပ်တည်း၊ စားဘွယ် သောက်ဘွယ် ဟူသမျှတို့၌ ပါရှိသော အဆီ အနှစ် အစေးကို ဩဇာဟူ၍ဝင်း, အာဟာရဟူ၍ဝင်း ခေါ်၏။ [တယ် အဆီအနှစ် အားကြီးတဲ့အစာ, တယ် အစေးအညှော်များတဲ့ဆန် စသော စကားများသည် ဩဇာကို ပြောသောစကားတည်း။]

အဋ္ဌေါဟရဏကာလေ ဌာနပတ္တောဝ—တစုံတခုသော စားဘွယ် သောက်ဘွယ်ကို စားသောက်သောအခါ ထိုအစာတွင်း၌ပါသော ဩဇာ

၉။ တတ္ထ–တို ရုပ်တို့တွင်၊ ဟဒယဂ္ဂန္ဒြိယရူပါနိ–ဟဒယဂ္ဂန္ဒြိယရုပ်တို့သည်၊ ကမ္မဇာနေဝ–ကမ္မဇတို့ချည်းသာတည်း။

၁၀။ ဝိညတ္တိဒ္ဒယံ–ဝိညတ်ဒွေးသည်၊ စိတ္တဇမေဝ–စိတ္တဇချည်းသာတည်း။

၁၁။ သဒ္ဒေါ–သဒ္ဒရုပ်သည်၊ စိတ္တောတုဇော–စိတ် ဥတု နှစ်ပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်၏။

နှင့် တကွ ရုပ်ဟူသမျှသည် ဥပါဒ် ၌ ဘင်အားဖြင့် အစဉ်မပျက် ဖြစ်ပျက်ကြလေရာ, ဥပါဒ်ပြီးနောက် ၌အခိုက်သို့ အရောက်တွင် "သြဇာ"ဟု ခေါ်သော အာဟာရရုပ်သည် ရုပ်သစ်တမျိုးကို တိုးပွါးစေ ဖြစ်ပေါ်စေ၏၊ ထိုအာဟာရကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်ကို "အာဟာရဇရုပ်"ဟု ခေါ်၏။

ဤစကားစဉ်အရ "သြဇာ ဟူသော အာဟာရသည် စားဘုယ်ကို မျိုလိုက်ရာအခါဝယ် ရောက်လေရာအရပ်၌ အသစ်အသစ် ဥပါဒ်ပြီးနောက် ၌သို့အရောက်မှာ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်"ဟု နှုတ်တက်ရအောင် မှတ်သားခဲ့ပါ။

၉။ တတ္ထ ဟဒယ ၊ပေ၊ ကမ္မဇာနေဝ။ ။ကမ္မဇာနေဝ၌ ဝေဖြင့် စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇ မရှိဟု ကန့်သည်၊ ဤစကားအရ "ဟဒယရုပ် ၁, ဂျန္ဒြိယရုပ်-၈ အားဖြင့် ၎ကန် ကမ္မဇရုပ် ၉-ပါးရှိသည်"ဟု မှတ်သားခဲ့ပါ။

၁၀။ ဝိညတ္တိဒ္ဒယံ စိတ္တဇမေဝ။ ။ဤစကားအရ ၎ကန် စိတ္တဇရုပ် ၂ ဟု မှတ်ခဲ့ပါ၊ ကမ္မဇ စိတ္တဇ ၎ကန်ရုပ်များကို ပေါင်း၍ "၎ကဇ (အကြောင်းတပါးကြောင့် ဖြစ်သော)ရုပ်၁၁-ပါးဟုလည်း "မှတ်သားခဲ့ပါ။

၁၁။ သဒ္ဒေါ စိတ္တောတုဇော။ ။စကားပြောသံ အသက် ၄။။သံ စသည်သည် စိတ္တဇသဒ္ဒတည်း၊ အပြင်ပ၌ မိုးသံ လေသံ ခေါင်းလောင်း

၁၂။ လဟုတာဒီတ္ထယံ–လဟုတာ စသော ရူပ်သုံးခုတို့၏ အပေါင်းသည်၊ ဥတုစိတ္တာဟာရေဟိ–ဥတု စိတ် အာဟာရတို့ကြောင့်၊ သမ္ဘောတိ–ဖြစ်၏။

၁၃။ အဝိနိဗ္ဘောဂ ရူပါနိစေဝ – အဝိနိဗ္ဘောဂရူပ် ရှစ်ခုသည်ရင်း၊ အာကာသဓာတုစ – အာကာသဓာတ်သည်ရင်း၊ စတူဟိ–လေးပါးသော အကြောင်းတို့ကြောင့်၊သမ္ဘူတောနိ–ဖြစ်ကုန်၏။

သံ ဓာတ်သီချင်းသံနှင့် ဝမ်းတွင်းခ္ဍလေသံဘို့ကား ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ဥတုဇသဒ္ဒတည်း၊ ဤသို့လျှင် သဒ္ဒရူပ်သည် စိတ် ဥတု ၂-ပါးကြောင့် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဖြစ်၏၊ ဤစကားအရ "ဒ္ဒိဇ(အကြောင်း ၂-ပါးကြောင့် ဖြစ်သော) ရူပ် ၁-ပါး"ဟု မှတ်ခဲ့ပါ။

၁၂။ **လဟုတာဒီတ္ထယံ၊ပေ၊ သမ္ဘောတိ**—ဥတုသာယာသော အခါ, စိတ်ကြည်လင်သောအခါ, အစာအာဟာရမျှတသောအခါတို့၌ ရူပ်ခန္ဓာ၏ ပေါ့ပါးမှု (လဟုတာ), နူးညံ့မှု (မုဒုတာ), ထိုထို အမှုကိစ္စတို့၌ ကောင်းမွန်ခွံ့ညားမှု (ကမ္မညတာ) ရူပ်မျိုးသည် ဖြစ်တတ်၏၊ ထို့ကြောင့် လဟုတာ စသော ရူပ် ၃-ပါးသည် ဥတု စိတ် အာဟာရတို့တွင် တပါးပါးကြောင့် ထိုက်သလို ဖြစ်၏၊ ဤစကားအရ "တိဇရူပ် ၃-ပါး"ဟု မှတ်သားခဲ့ပါ။

၁၃။ **အဝိနိဗ္ဘောဂ၊ပေ၊သမ္ဘူတောနိ**။ ။အဝိနိဗ္ဘောဂရူပ် ဂ-ပါးသည် အကြောင်းလေးပါးကြောင့် ထိုက်သလို ဖြစ်၏၊ အာကာသဓာတ်ဟူသည်လည်း ရူပ်ကလာပ် ၂-ခု ပေါင်းစပ်မိလျှင် အလိုလို ပါဝင်လာသော အကြားတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကမ္မဇကလာပ် ၂-ခုအကြား (အာကာသ)ကို ကမ္မဇအာကာသဓာတ်, စိတ္တဇကလာပ် ၂-ခုအကြားကို စိတ္တဇအာကာသဓာတ် စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ရသည်၊ ဤစကားအရ "စတုဇရူပ် ၉-ပါး"ဟု မှတ်သားခဲ့ပါ။

၁၄။ လက္ခဏရူပါနိ–လက္ခဏ ရုပ်တို့သည်၊ ကုတောစိ–မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ၊ နဇာယန္တိ–မဖြစ်ကုန်။

သင်္ဂဟ။ ။အဋ္ဌာရသ–တဆယ့်ရှစ်ပါးသော ရုပ်တို့ဝင်း၊ ပန္နရသ–တဆယ့်ငါးပါးသော ရုပ်တို့ဝင်း၊ တေရသ–တဆယ့်သုံးပါးသော ရုပ်တို့ဝင်း၊ ဒွါဒသစ–တဆယ့်နှစ်ပါးသော ရုပ်တို့ဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ယထာက္ကမံ–အစဉ်အားလျော်စွာ၊ ["အကြင် အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း" ဟုလည်း ဆိုနိုင်၏၊] ကမ္မစိတ္တောတုကာဟာရဇာနိ – ကမ္မဇ, စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇဿ ရုပ်တို့သည်၊ ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

၁၄။ **လက္ခဏရူပါနိ၊ပေ၊ဇာယန္တိ။** ။လက္ခဏရုပ် ၄-ပါးကို "မည်သည့် အခြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်"ဟု မဆိုသင့်။ [အကြောင်းမှာ ဂါထာ၌ ထင်ရှားလတ္တံ့၊] ဤစကားအရ "နကုတောစိသမုဋ္ဌာန် (ဘယ်အခြောင်းကြောင့်မျှ မဖြစ်သော) ရုပ် ၄-ပါး"ဟု မှတ်သားခဲ့ပါ။

သင်္ဂဟဂါထာ။ ။အဋ္ဌာရသ၊ပေ၊ယထာက္ကမံ-ကား ကမ္မဇရုပ် စသည်ကို အကျဉ်းချုပ် ရောဘွက်ပြသော သင်္ဂဟဂါထာတည်း၊ ယထာက္ကမံ အရ "ကမ္မဇရုပ် အဋ္ဌာရသ, စိတ္တဇရုပ် ပန္နရသ, ဥတုဇရုပ် တေရသ, အာဟာရဇရုပ် ဒွါဒသ"ဟု သိပါ။

ကမ္မဇရုပ် ၁၈-ကား—ဇကန် ကမ္မဇရုပ် ၉-နှင့် အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်-၈, အာကာသဓာတ်တည်း။ [နောက် ၉-ပါးကို အနေကန် ကမ္မဇရုပ်မျှားဟုလည်း ခေါ်၏၊ စုဏ္ဏိယကို ပြန်ကြည့်ပါ။]

စိတ္တဇရုပ် ၁၅-ကား—ဘိညတ်-၂, သဒ္ဒ-၁, လဟုတာဒိ-၃, အဝိနိဗ္ဘောဂနှင့်အာကာသဓာတ် ၁-တည်း။

လက္ခဏရုပ်တို့ နကုတောစိသမုဋ္ဌာန် ဟိ–အကြောင်းကိုပြဦးအံ့၊ လက္ခဏာ နိ–လက္ခဏ ရုပ်တို့သည်၊ ကေဝလံ–သက်သက်၊ ဇာယမာနာဒိရူပါနံ – ဖြစ်ဆဲ အစရှိသော ရုပ်ကလာပ်တို့၏၊ သဘာဝတ္တာ–သဘောတံထွာ ဓမ္မတာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကေဟိစိ–ဘယ်အကြောင်းတို့ကြောင့်မျှ၊ နု ဇာယန္တိ–မဖြစ်ကုန်၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ပကာသေတံ–ပြအပ်၏။

ဥဘုဇရုပ် ၁၃-ကား—ယခင် ၁၅-တွင် ဝိညတ် ၂-ကို နှုတ်။

အာဟာရဇရုပ် ၁၂-ကား—ယခင် ၁၃-တွင် သဒ္ဒရုပ်ကို ထပ်၍နှုတ်။

ဇာယမာနာဒိရူပါနံ သဘာဝတ္တာ—ဤပါဠိကား လက္ခဏရုပ် ၄-ပါးတို့ "နကုတောစိသမုဋ္ဌာန်"မည်ခြင်း၏ အဓိကြောင်းကို ပြသော ပါဠိတည်း၊ "လက္ခဏရုပ်ဘို့သည် ဖြစ်ဆဲ ရင့်ဆဲ ပျက်ဆဲရုပ်တို့၏ ဓမ္မတာ ဖြစ်သောကြောင့် မည်သည့်အဓိကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု မဆိုနိုင်" ဟူလို၊ ဇာယမာန=ဖြစ်ဆဲရုပ်(ဥပါဒ်ဆဲရုပ်)၊ ဇာယမာနာဒိဌ် အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် တည်ဆဲရုပ်(ဌီရုပ်), ပျက်ဆဲရုပ် (ဘင်ရုပ်)ကိုယူ။

သဘာဝတ္တာ။ ။လက္ခဏရုပ်တို့ ဟူသည် ဥပစယ သန္တတိ ဇရတာ အနိစ္စတာတို့တည်း၊ ဖြစ်ခြင်း(ဥပစယ-သန္တတိ)လက္ခဏာသည် ဖြစ်ဆဲရုပ်၏ သဘောတံထွာ ဓမ္မတာပင်တည်း၊ ရင့်ခြင်း(ဇရတာ)လက္ခဏာသည် တည်ဆဲရုပ်၏ သဘောတံထွာ ဓမ္မတာပင်တည်း၊ ပျက်ခြင်း(အနိစ္စတာ) လက္ခဏာသည် ပျက်ဆဲရုပ်၏ ဓမ္မတာပင်တည်း။

ဥပမာ။ ။မုံ့လုံးကို ဝယ်စားသောအခါ အတွင်းမှာ ပါသော ထန်းလျက်အတွက် သီးခြား အဖိုးပေးဘွယ် မလိုတော့သကဲ့သို့ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့က ဆိုင်ရာ ရုပ်ကို စီမံလိုက်သောအခါ ဤဖြစ်ခြင်း

အယံ-ဤသည်ကား၊ တွေ-ဤ ရူပပရိစ္ဆေဒ၌၊ ရူပသမုဋ္ဌာန နယော-ရူပသမုဋ္ဌာန် နည်းတည်း။

ရင်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဟူသော လက္ခဏာမှာ သဘောတံထွာ ဓမ္မတာ အလိုက် ပါလာတော့၏၊ တသီးတခြား ပြုစီမံနေဘွယ် မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ဤလက္ခဏာရပ် ၄-ပါးကို "မည်သည့် အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်"ဟု မဆိုနိုင်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။အဌကထာကြီးများ၌ ဥပစယနှင့် သန္တတိကို ပရိယာယ်အားဖြင့် အကြောင်း ၄-မျိုးကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်လေးမျိုး၌ သွင်းသော နည်းလည်း ရှိသေး၏၊ ထို နည်းကို လိုက်၍ မာတိကာ အဒကာက်များ၌ အဌာရသ စသော သခ်္ခေါတွင် ဥပစယနှင့် သန္တတိကို သွင်း၍ "ကမ္မဇရုပ် ဝီသ (၂၀), စိတ္တဇရုပ် သတ္တရသ (၁၇), ဥတုဇရုပ် ပန္နရသ(၁၅), အာဟာရဇရုပ် စုဒ္ဒသ(၁၄)"ဟု ဆိုထားသည်ကိုလည်း သတိပြုခဲ့ပါ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ဥတုသည် ရုပ် ၂၈-ပါးတွင် အဘယ်ရုပ်နည်း၊ အဘယ်ခဏ၌ ရုပ်ကို ဖြစ်စေသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ခ) ဘယ်အရာကို "အာဟာရ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ အဘယ်ခဏ၌ ရုပ်ကို ဖြစ်စေသနည်း၊ ထောက်ပါ။

(ဂ) အသက်ရှိသော သတ္တဝါတို့၌ ကမ္မဇ စသော ရုပ် ၄-မျိုးတွင် အဘယ်ရုပ်များရှိ၍, သစ်ပင် တော တောင် စသော သက်မဲ့ဝတ္ထု၌ အဘယ်ရုပ်များ ရှိသနည်း။

(ဃ) ကေန် ကမ္မဇရုပ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(c) ကေန် စိတ္တဇရုပ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(စ) ကေဇရုပ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဆ) ဒ္ဒိဇရုပ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဇ) တိဇရုပ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(စျ) စတုဇရုပ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဉ) နကုဇောဝစိသမုဋ္ဌာန်ရုပ် မည်မျှနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဋ) သင်္ဂြိဟ်အဆိုအားဖြင့် ကမ္မဇရုပ် ၁၈-ပါး၊ ပရိယာယ်အားဖြင့် ၂၀-ကို သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဌ) စိတ္တဇရုပ် ၁၅-ပါး, ပရိယာယ်အားဖြင့် ၁၇-ပါးကို သရုပ် ရေတွက်ပါ။

(ဍ) ဥတုဇရုပ် ၁၃-ပါး, ပရိယာယ်အားဖြင့် ၁၅-ပါးကို ရေတွက်ပါ။

(ဎ) အာဟာရဇရုပ် ၁၂-ပါး, ပရိယာယ်အားဖြင့် ၁၄-ပါးကို သရုပ် ရေတွက်ပါ။

(ဏ) "ဇာယမာနာဒိရူပါနံ" စသော ဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(တ) အဘယ်ကြောင့် လက္ခဏာရုပ်တို့သည် မည်သည့် အကြောင်း ကြောင့်မျှ မဖြစ်ကုန်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ပါဌ်ကို ထောက်ပါ။

ရူပသမုဋ္ဌာန်ခဏ်း ပြီး၏။

ရူပကလာပ ၁။ **ကေ**ဟုပ္ပါဒါ–တူသောဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သည်ရင်း၊ **ကေ** နိရောဓာ–တူသော ချုပ်ခြင်း ရှိကုန်သည်ရင်း၊ **ကေ**နိဿယာ – တူသော မှီရာ မဟာဘုတ် ရှိကုန်သည်ရင်း၊ ဟုတ္မာ–ဖြစ်၍၊ သဟဝုတ္တိနော–အတူတကွ ဖြစ်ခြင်းရှိသော ရုပ်အပေါင်းတို့သည်၊ **ကေ**ဝိသတိ–နှစ်ဆယ့်တစည်းသော၊ ရူပကလာပါနာမ – ရုပ်ကလာပ်တို့ မည်၏။

၁။ ရူပကလာပ။ ။ကလာပသဒ္ဒါသည် "အပေါင်း အဖွဲ့ အစည်း" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် အတူတကွ ဖြစ်ဘက်ရုပ်မျှားကို ပေါင်းစပ် ဖွဲ့စည်း၍ ပြုရာအခါ၏ကို "ရူပကလာပခေါ်း"ဟု ခေါ်သည်၊ ရုပ်တို့သည် တခုချင်း ခွဲ၍မဖြစ်၊ ဆိုင်ရာ ရုပ်ချင်း ပူးတွဲ၍ ဖြစ်လေ့ ပျက်လေ့ရှိသည်။

ကေဟုပ္ပါဒ—တကလာပ်ထဲ၌ ပါဝင်သော ရုပ်မျှားတွင် တခုက ဖြစ်လျှင် အခြားတွဲဘက်မျှားလည်း တပြိုင်နက် ဖြစ်ကြရသည်။

ကေနိရောဓ—ရုပ်တခုက ချုပ်လျှင် အခြားတွဲဘက် ကလာပ်တူ ရုပ်မျှားလည်း ချုပ်ကြရသည်။

ကေနိဿယ—ရုပ်ကလာပ်တခု၌ ပါဝင်သော ဥပါဒါရုပ်တို့သည် မဟာဘုတ် ၄-ပါးကိုချည်း မှီကြရသည်၊ မဟာဘုတ်မျှားလည်း အချင်းချင်း အပြန်အလှန် မှီကြရသည်။

မှတ်ချက်။ ။အတူဖြစ်ခြင်း-အတူချုပ်ခြင်း-တူသော မှီရာရှိခြင်းသည် သဟဝုတ္တိ(အတူတကွ တွဲဘက်၍ ဖြစ်နိုင်ဘို့ရာ)အင်္ဂါ ၃-ပါးတည်း၊ သဟဝုတ္တိနှင့် ကလာပသဒ္ဒါသည် အဓိပ္ပါယ်တူသောကြောင့် ယခင် ၃-ပါးကို ကလာပ်၏ အင်္ဂါဟူ၍လည်း ဆိုကြ၏။ (အချို့ကား "သဟဝုတ္တိကို ကလာပ်၏ အင်္ဂါ ၁-ပါး"ဟု ဆိုလိုကြ၏၊ သင့် မသင့်ကို ဘာသာဌီကာ၌ စိစစ်ထားသည်။]

ကမ္မဇကလာပ် ၂။ တတ္ထ–ထို ၂၁-စည်းသော ရုပ်ကလာပ် တို့တွင်၊ ဇီဝိတं – ဇီဝိတရုပ်ကိုဋ္ဌင်း၊ အဝိနိဗ္ဘောဂရူပဉ္စ–အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ရှစ်ပါးကိုဋ္ဌင်း၊ စက္ခုနှာ–စက္ခုပသာဒနှင့်၊ သဟ–တကွ ဖြစ်သည်ရှိသော်၊ စက္ခုဒသကံတိ–စက္ခုဒသက ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏။

တထာ–ထိုအတူ၊ သောတာဒီဟိ–သောတပသာဒ အစရှိသော ရုပ်တို့နှင့်၊ သဒ္ဒီ–တကွဖြစ်သည် ရှိသော်၊ သောတဒသကံ–သောတဒသကဟူ၍ဋ္ဌင်း၊ ဃာနဒသကံ–ဃာနဒသကဟူ၍ဋ္ဌင်း၊ ဇိဝှါဒသကံ – ဇိဝှါဒသက ဟူ၍ဋ္ဌင်း၊ ကာယဒသကံ–ကာယဒသက ဟူ၍ဋ္ဌင်း၊ ဣတ္ထိဘावဒသကံ–ဣတ္ထိဘावဒသက ဟူ၍ဋ္ဌင်း၊ ပုမ္ဘावဒသကံ–ပုမ္ဘावဒသကဟူ၍ဋ္ဌင်း၊ ဝတ္ထုဒသကံတိစ–ဝတ္ထုဒသက ဟူ၍ဋ္ဌင်း၊ ယထာဣမံ–အစဉ် အားလျော်စွာ၊ ယောဇေတဗ္ဗံ – ယှဉ်စေရာ၏။

၂။ **ကမ္မဇကလာပ်**။ ။တတ္ထ ဇီဝိတံ၊ပေ၊ပဝုစ္စတိ-[ဒသက၊ ဒသ=ဆယ်ခု+က=အပေါင်း။] ရုပ်ဆယ်ပါးတို့၏ အပေါင်းကို "ဒသက"ဟု ခေါ်၏၊ ဇီဝိတရုပ်-၁, အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်-၇, စက္ခုပသာဒ-၁၊ ဤ ၁၀-ပါးကို "စက္ခုဒသက ကလာပ်"ဟု ခေါ်သည်၊ 'စက္ခုပသာဒရုပ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ရုပ်ဆယ်ပါးအပေါင်း"ဟူလို။

တထာ သောတာဒီဟိ၊ပေ၊ယောဇေတဗ္ဗံ။ ။သောတာဒီဟိုင်္ဂ အာဒိဖြင့် ဃာနပသာဒ, ဇိဝှါပသာဒ, ကာယပသာဒ, ဣတ္ထိဘाव, ပုရိသဘाव, ဟဒယဝတ္ထုရုပ် ဟူသော ဧကန် ကမ္မဇရုပ်များကို ယူ၍ "ယထာဣမံ ယောဇေတဗ္ဗံ"အရ ဇီဝိတရုပ်-၁, အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၇-၌ သောတပသာဒသွင်းလျှင် သောတဒသက ကလာပ် ဖြစ်၏, စသည်ဖြင့် သိပါ။

အဝိနိဗ္ဘောဂရူပမေဝ – အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ရှစ်ပါးကိုပင်၊ ဇီဝိတေန – ဇီဝိတရုပ်နှင့်၊ သဟ – တကွဖြစ်သည်ရှိသော်၊ ဇီဝိတနဝကံတိ – ဇီဝိတနဝကဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ – ဆိုအပ်၏၊ ဣမေ နဝ–ဤ ၉-စည်းတို့သည်၊ ကမ္မသမုဋ္ဌာနကလာပါ – ကံကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်တို့တည်း။

စိတ္တဇကလာပ် ၃။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ အဝိနိဗ္ဘောဂ ရူပံ – အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ရှစ်ပါးသည်၊ သုဒ္ဓဋ္ဌကံ – သုဒ္ဓဋ္ဌက မည်၏၊ တဒေဝ – ထိုအဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်

အဝိနိဗ္ဘောဂ၊ပေါ၊ကလာပါ။ ။အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်-၇, ဇီဝိတရုပ်-၁, ဤရုပ် ၉-ပါးအပေါင်းကို "ဇီဝိတနဝက"ကလာပ် ဟု ခေါ်၏၊ စကျူ ဒသကကလာပ်မှ စ၍ ဤ ဇီဝိတနဝက ကလာပ်တိုင်အောင် ကမ္မဇ ကလာပ် ၉-စည်းဟူ၍ မှတ်ပါ။

မှတ်ဘွယ်။ ။ဤကမ္မဇကလာပ်ကို စဉ်းစားကြည့်လျှင် ရူပသမုဋ္ဌာန် ခေါ်း၌ ပြခဲ့သော ဧကန် ကမ္မဇရုပ် ၉-ပါးကို တခုစီ ခွဲခြား၍ အနေကန် ဖြစ်သော အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၇-ပါးနှင့် ဇီဝိတရုပ်ပါ တွဲဘက်ပြကြောင်း သိသာ၏၊ နောက်နောက် ကလာပ်မျှားခ၌လည်း ဧကန် စိတ္တဇရုပ် စသည်ကို အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်မျှားနှင့် တွဲဘက်၍ ပြလတ္တံ့။

၃။ စိတ္တဇကလာပ်။ ။"အဝိနိဗ္ဘောဂ၊ပေါ၊စိတ္တသမုဋ္ဌာန ကလာပါ" ကား စိတ္တဇကလာပ် ၆-စည်းကို ပြသော စကားရုပ်တည်း၊ အဝိနိဗ္ဘောဂ ရုပ် ၇-ပါးကို "သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်"ဟု ခေါ်၏။ [သုဒ္ဓ+အဋ္ဌက။ သုဒ္ဓ=ဆိုအပ်လတ္တံ့သော ဝိညတ်စသည်တို့နှင့်မရောယှက်၍ သက်သက်သန့်သန့် ဖြစ်သော+အဋ္ဌက=ရုပ်ရှစ်ပါးအပေါင်း။]

သည်ပင်၊ ကာယဝိညတ္တိယာ–ကာယဝိညတ်နှင့်၊ သဟ–တကွ ဖြစ်သည်ရှိသော်၊ ကာယဝိညတ္တိနဝက်–ကာယဝိညတ္တိနဝက မည်၏၊ ဝစီဝိညတ္တိ သဒ္ဒေဟိ – ဝစီဝိညတ် သဒ္ဒရုပ် နှစ်ပါးတို့နှင့်၊ သဟ – တကွဖြစ်သည်ရှိသော်၊ ဝစီဝိညတ္တိဒသက်–ဝစီဝိညတ္တိဒသကမည်၏၊ လဟုတာဒီဟိ – လဟုတာ အစရှိသော ရုပ်သုံးပါးတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိं – တကွဖြစ်သည် ရှိသော်၊ လဟုတာဒေကာဒသက် – လဟုတာဒိ ဧကာဒသကမည်၏၊ ကာယဝိညတ္တိ လဟုတာဒီဟိ – ကာယဝိညတ် လဟုတာ အစရှိသော ရုပ်သုံးပါးတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိं–တကွဖြစ်သည်ရှိသော်၊ ကာယဝိညတ္တိ လဟုတာဒိ ဒ္ဝါဒသက်–ကာယဝိညတ္တိ လဟုတာဒိ ဒ္ဝါဒသက မည်၏၊ ဝစီဝိညတ္တိ သဒ္ဒလဟုတာဒီဟိ–ဝစီဝိညတ် သဒ္ဒလဟုတာ စသော ရုပ်သုံးပါးတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိं – တကွဖြစ်သည်ရှိသော်၊ ဝစီဝိညတ္တိ သဒ္ဒလဟုတာဒိ တေရသက်စ – ဝစီဝိညတ္တိ သဒ္ဒလဟုတာဒိ တေရသကလည်း မည်၏၊ ဣတိ ဆ–ဤ ခြောက်ပါးတို့ကား၊ စိတ္တသမุฏฐานက လာပါ–စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်တို့တည်း။

ကာယဝိညတ္တိနဝက စသည်။ ။ယခင် ၇-ပါးခ္ခ် ကာယဝိညတ် ထည့်လျှင် "ကာယဝိညတ္တိနဝကကလာပ်"ဖြစ်၏၊ "ကာယဝိညတ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ရုပ် ၉-ပါးအပေါင်း"ဟူလို၊ ယခင် ရှစ်ပါးတွင် ဝစီဝိညတ်နှင့် သဒ္ဒထည့်က "ဝစီဝိညတ္တိဒသကကလာပ်"ဖြစ်၏၊ ဤသို့စသည်ဖြင့် အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၇-ပါးကို စိတ္တဇကလာပ်တိုင်းမှာ အရင်းခံ အဖြစ်ဖြင့် ထည့်သွင်းပါ။

မှတ်ချက်။ ။ဤသင်္ဂြိဟ်ကျမ်းခ္ခ် စိတ္တဇကလာပ် ၆-စည်းသာ လာသော်လည်း အဋ္ဌကထာကြီးများအလိုအားဖြင့် ၇-စည်းရထိုက်ကြောင်းကို ဘာသာဋီကာခ္ခ် ဆိုထားသည်။

ဥတုဇကလာပ် ၄။ သုဒ္ဓဋ္ဌက်–သုဒ္ဓဋ္ဌကရုပ်၊ သဒ္ဒနဝက်–သဒ္ဒနဝကရုပ်၊ လဟုတာ ဒေကာဒသက်–လဟုတာဒီ ဧကာဒသကရုပ်၊ သဒ္ဒလဟုတာဒီဒ္ဒါဒသက်စ – သဒ္ဒလဟုတာဒီ ဒ္ဒါဒသကရုပ်၊ ဣတိ – ဤသို့၊ စတ္တာရော – လေးစည်းတို့သည်၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနကလာပါ–ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်တို့တည်း။

အာဟာရဇကလာပ် ၅။ သုဒ္ဓဋ္ဌက်–သုဒ္ဓဋ္ဌကရုပ်၊ လဟုတာဒေကာဒသက်စ၊ လဟုတာ-ဒီကောဒသကရုပ်၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဒွေ – နှစ်စည်းတို့သည်၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာနကလာပါ – အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်တို့တည်း။

၄။ ဥတုဇ ကလာပ်။ ။သုဒ္ဓဋ္ဌက်၊ ပေ၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနကလာပါ-ကား ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်းကို ပြသော စကားရပ်တည်း၊ စိတ္တဇကလာ-ပ်ခဲ့ ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း အဝိနိဗ္ဘောဂရူပ် ဂ - ပါးကို သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်ဟုရင်း, ထို ဂ - ပါးတွင် သဒ္ဒထည့်၍ သဒ္ဒနဝကကလာပ်ဟုရင်း, ထို ဂ-ပါးတွင် လဟုတာ မုဒုတာ ကမ္မညတာထည့်၍ လဟုတာဒီဧကာ ဒသကကလာပ် ဟုရင်း, ထို ၁၁-တွင် သဒ္ဒထည့်၍ သဒ္ဒလဟုတာဒီ ဒ္ဒါဒသကကလာပ် ဟုရင်း ဆိုသည်။

၅။ အာဟာရဇကလာပ်။ ။သုဒ္ဓဋ္ဌက်၊ ပေ၊ အာဟာရ သမုဋ္ဌာန-ကလာပါ-ကား အာဟာရဇ ကလာပ် ၂-စည်းကို ပြသော စကားတည်း၊ ကလာပ်ဖွဲ့ပုံကို ဥတုဇကလာပ်အတိုင်း သိနိုင်လောက်ပြီ။

အချုပ်မှတ်ဘွယ်။ ။ဤပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်း, စိတ္တဇကလာပ် ၆-စည်း, ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်း, အာဟာရဇကလာပ် ၂-စည်း၊ ဤသို့ အားဖြင့် ရုပ်ကလာပ် ၂၁-စည်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

အဋ္ဌတ္တ ဗဟိဒ္ဓကလာပ် ၆။ တတ္ထ – ထို နှစ်ဆယ့်တစည်းသော ရုပ်ကလာပ် တို့တွင်၊ သုဒ္ဓဋ္ဌကံ – သုဒ္ဓဋ္ဌကရင်း၊သဒ္ဒနဝကံစ – သဒ္ဒနဝကရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဒွေ – နှစ်စည်းကုန်သော၊ ဥတုသမုट्ठာနကလာပါ – ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ်ဘို့ကို၊ ဗဟိဒ္ဓါပိ – ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်၌လည်း၊ လဗ္ဘန္တိ – ရအပ်ကုန်၏။

၆။ အဋ္ဌတ္တဗဟိဒ္ဓ ကလာပ်အခဲ့ ။ ။ တတ္ထ သုဒ္ဓဋ္ဌကံ၊ပေ၊ အဋ္ဌတ္တ မေဝ - ကား အဋ္ဌဘွာသန္တာန် ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ရထိုက်သော ရုပ်ကလာပ်ကို ခဲ့ခြားပြသောစကားတည်း၊ ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်းရှိသည်တွင် သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်နှင့် သဒ္ဒနဝကကလာပ်တို့ကို ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌လည်း ရကောင်း၏၊ ဗဟိဒ္ဓဆိုသည်ကား ခန္ဓာကိုယ်မှ ပြင်ပ အဝိညာဏက (သက်မဲ့)ဖြစ်သော သစ်ပင် တော တောင် စသည်တည်း။

ဗဟိဒ္ဓရုပ်ကလာပ်။ ။ထို့ကြောင့် သစ်ပင်, တော, တောင်, မြေ, ရေ, လေ, မီး, အိမ်, စသည်၌ ရှိသမျှရုပ်တို့သည် ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော သုဒ္ဓဋ္ဌက ကလာပ်(အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ် ၈-ပါး)ချည်းသာ၊ အလောင်းကောင်မျှားခ်ိုလည်း ဤဥတုဇသုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ် ၁-စည်းသာ ရှိသည်၊ ထိုသစ်ပင်စသည်တို့၌ လေခတ်၍သော်၎င်း, အချင်းချင်း ကြိတ်မိခတ်မိ၍သော်၎င်း, တမင်တီးခေါက်၍သော်၎င်း, အသံထွက်ပေါ်လာသော အခါ၌ ဖြစ်သမျှ ရုပ်အပေါင်းသည် ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော သဒ္ဒနဝက ကလာပ်မျှားတည်း။

ဗဟိဒ္ဓါပိ **လဗ္ဘန္တိ၌**—ပိသဒ္ဒါဖြင့် အဋ္ဌတ္တကို ဆည်းသည်၊ "ထိုဥတုဇ ရုပ်ကလာပ် ၂-စည်းကို အဋ္ဌဘွာ သန္တာန်၌လည်း ရကောင်း၏ "ဟူလို။ [သက်ရှိသတ္တဝါဟူသမျှကို " အဋ္ဌတ္တသန္တာန်"ဟု ဆိုသည်။]

ပန – အဘို့ တပါးကား၊ အဝသေသာ – ဥတုဇကလာပ် နှစ်စည်းမှ ကြွင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗေပိ–အလုံးစုံသော ကလာပ်တို့ကိုလည်း၊ အဋ္ဌတ္တမေဝ – အဋ္ဌတ္တသန္တာန်ဌသာ၊ (လဗ္ဘန္တိ – ရအပ်ကုန်၏၊) ဣတိ – ဤတွင် ပြီး၏။ ["အဋ္ဌတ္တိကာယေ ဝါတိ"ဟု ရှိလျှင် "လဗ္ဘန္တိ"ဟု မထည့်ရ၍ ကောင်း၏။]

သင်္ဂဟ။ ။ကမ္မစိတ္တောတုကာဟာရ သမုဋ္ဌာနာ – ကမ္မသမုဋ္ဌာန်, စိတ္တသမုဋ္ဌာန်, ဥတုသမုဋ္ဌာန်, အာဟာရသမုဋ္ဌာန် ဖြစ်သော ရူပ်ကလာပ်တို့သည်၊ ယထာက္ကမံ – အစဉ်အားလျှော်စွာ၊ နဝ – ကိုးစည်းတို့သည်ရင်း၊ ဆ – ခြောက်စည်းတို့သည်ရင်း၊ စတုရော – လေးစည်းတို့သည်ရင်း၊ ဒွေ – နှစ်စည်းတို့သည်ရင်း၊ ဟောန္တိ – ကုန်၏၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ကလာပါ – ရူပ်ကလာပ်တို့သည်၊ ဧကဝီသတိ – နှစ်ဆယ့်တစည်းတည်း။

အဝသေသာ၊ပေ၊အဋ္ဌတ္တမေဝ။ ။ယခင် ဥတုဇကလာပ် ၂-စည်းမှ ကြွင်းသော ၁၉-စည်းတို့ကား အဋ္ဌတ္တဌသာ ရကောင်း၏၊ ထို့ကြောင့် ဗဟိဒ္ဓါပိအရ ဆည်းအပ်သော ဥတုဇကလာပ် ၂-စည်း, ဤ၌ ဆိုအပ်သော ကလာပ် ၁၉-စည်း၊ပေါင်း ကလာပ် ၂၁-စည်းလုံး အဋ္ဌတ္တသန္တာန်၌ ထိုက်သည်အားလျှော်စွာ ရနိုင်သည်။ [အဋ္ဌတ္တမေဝ (အဋ္ဌတ္တိကာယေဝ)၌ ဝေဖြင့် "ဗဟိဒ္ဓ၌ မရကော်ား"ဟု ကန့်သည်။]

သင်္ဂဟဂါထာ။ ။"ကမ္မသမုဋ္ဌာန" ဟူသည်နှင့် "ကမ္မဇ"ဟူသည်မှာ သဘောတူပင်တည်း၊ ["ကမ္မ=ကံဟူသော + သမုဋ္ဌာန = ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော ရူပ်ကလာပ်။] ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်းစသည်တို့၏ သရူပ်ကို အကျယ် ပါဠိကြည့်၍ ကျေပွန်အောင် ရေတွက်ပါ။

အာကာသံ – အာကာသဓာတ်ကိုဎင်း၊ လက္ခဏာနိစ – လက္ခဏရုပ်တို့ကိုဎင်း၊ ကလာပါနံ–ရုပ်ကလာပ်တို့၏၊ ပရိစ္ဆေဒ လက္ခဏတ္တာ – အပိုင်းအခြား, အမှတ်အသားတို့၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကလာပဂ်ံ ဏ္ဍတိ–ကလာပ်၏ အစိတ်အပိုင်းဟူ၍၊ ဝိစက္ခဏာ–ပညာရှိတို့သည်၊ နု အာဟု–မဆိုကြကုန်။

အယံ–ဤသည်ကား၊ တ္ထေ–ဤ ရူပ ပရိစ္ဆေဒ၌၊ ကလာပ ယောဇနာ–ကလာပ်တို့ကို ယှဉ်စပ်(ဖွဲ့ပြ)ခြင်းတည်း။

ကလာပါနံ၊ ပေ၊ **လက္ခဏာနိစ**—ကလာပ်ဖွဲ့စည်းခဏ်းဌ ရုပ် ၂၇-တွင် အာကာသဓာတ်နှင့် လက္ခဏရုပ် ၄-ပါး မပါဝင်ခဲ့ချေ၊ ဤဂါထာကား ထို အာကာသဓာတ် လက္ခဏရုပ်တို့ ကလာပ်အစိတ်အပိုင်းမှာ မပါဝင်ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသော ဂါထာတည်း။

ပရိစ္ဆေဒလက္ခဏတ္တာ—ဤပါဠိဌ ပရိစ္ဆေဒကား အာကာသဓာတ် အတွက်ပြသော အကြောင်းတည်း၊ လက္ခဏတ္တာကား လက္ခဏရုပ်များ အတွက် ပြသော အကြောင်းတည်း။

အာကာသဓာတ်။ ။အာကာသဓာတ်သည် ကလာပ်တို့၏ အပိုင်းအခြားသာဖြစ်၏၊ ကလာပ် ၂-ခုစပ်လျှင် အာကာသဓာတ်(အကြား)သည် အလိုလိုပါလာ၏၊ ထို့ကြောင့် အာကာသဓာတ်သည် ကလာပ်ဖွဲ့စည်းရာ၌ ကလာပ်၏ အစိတ်အပိုင်း မဖြစ်နိုင်၊ "ကလာပ်၏ပြင်ဘက်က" ဟူလို။

လက္ခဏရုပ်။ ။လက္ခဏရုပ်လည်း ရုပ်ကလာပ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော အမှတ်အသားမျှသာဖြစ်၏၊ လူတယောက်၏ မွေးဖွားခြင်း ကြီးရင့်ခြင်း စုတေခြင်း ဟူရာ၌ မွေးဖွားမှု ကြီးရင့်မှု စုတေမှုသည် လူကောင်မဟုတ်၊ "မွေးလာပြီ, ကြီးရင့်ပြီ,သေရှာပြီ" ဟု လူတယောက်ကို

မှတ်သားပြောဆိုဘို့ရာ အမှတ်လက္ခဏာသာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဖြစ်ခြင်း ရင့်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော ဥပစယသန္တတိ ၈ရတာ အနိစ္စတာ လည်း ရူပ်စစ်မဟုတ်, ရူပ်ကလာပ်တို့၏ အမှတ်လက္ခဏာသာ ဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာရူပ် ၄-ပါးကိုလည်း ရူပ်ကလာပ်တွင်းဌ် မသွင်းထိုက်၊ "ရူပ်ကလာပ်အသည်ကိုယ်မှာ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါအဖြစ်ဖြင့် မပါဝင်နိုင်" ဟူလို။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ကလာပသဒ္ဒါသည် အဘယ်အနက်ကို ဟောသနည်း။

(ခ) အဘယ်အခန်းကို ရူပကလာပခန်းဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) ကမ္မစိတ္တောတုကာဟာရ စသော ဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ဃ) ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်းကို သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(င) စိတ္တဇကလာပ် ၆-စည်းသရုပ်ကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(စ) အဘယ့်ကြောင့် သုဒ္ဓဋ္ဌကကလာပ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) ဥတုဇကလာပ် မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(ဇ) အာဟာရဇကလာပ်မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(စျ) အဠုတ္တသန္တာန်ဌသာ ရထိုက်သောကလာပ် မည်မျှရှိသနည်း။

(ဉ) ဗဟိဒ္ဓဌ ရထိုက်သော ကလာပ် မည်မျှရှိသနည်း။

(ဋ) အဠုတ္တဌ် အားလုံးကလာပ်ပေါင်း မည်မျှရထိုက်သနည်း။

(ဌ) သစ်ပင် တော တောင် အိမ် စသည်နှင့် အလောင်းကောင်များ၌ ကလာပ် မည်မျှ ရထိုက်သနည်း။

(ဍ) ကလာပါနံ ပရိစ္ဆေဒလက္ခဏတ္တာ စသောဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ဎ) အဘယ့်ကြောင့် အာကာသဓာတ်နှင့် လက္ခဏာရူပ်တို့ကို ကလာပ် အင်္ဂါ၌ မသွင်းသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ဟိတ်ပါ၌ကို ထောက်ပါ။

ရူပပဝတ္တိကာမ ၁။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ သဗ္ဗာနိပိ–အ
လုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဧတာနိ
ရူပါနိ–ဤရုပ်တို့ကို၊ ကာမလောကေ–ကာမဘုံ၌၊ ယထာ-
ရဟံ–ရထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ အန္ဓနာနိ–မယုတ်လျော့
ကုန်သည်ဖြစ်၍၊ ပဝတ္တိယံ–ပဝတ္တိအခါ၌၊ ဥပလဗ္ဘန္တိ–ရအာ
ကုန်၏။

၂။ ပဋိသန္ဓိယံ ပန–ပဋိသန္ဓေအခါ၌ကား၊ သံသေဒဇာ-
နဉ္စေဝ–သံသေဒဇ သတ္တဝါတို့၏ (သန္တာန်၌)ရင်း၊ ဩပ-
ပါတိကာနဉ္စ–ဩပပါတိက သတ္တဝါတို့၏ (သန္တာန်၌)ရင်း၊
ဥက္ကဋ္ဌဝသေန–အလွန်ကို ပိုင်းခြားခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ စက္ခု

ရူပပဝတ္တိကာမ။ ။[ပဝတ္တိ+ကာမ။ ပဝတ္တိ=ဖြစ်ခြင်း (ပျက်ခြင်းပါ
ယူ)+ကာမ=အစဉ်။] ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ပုံ အစဉ်ကို ပြရာ အပိုင်းအခန်း
ကို "ရူပပဝတ္တိကာမ"ခန်းဟု ခေါ်သည်။

၁။ သဗ္ဗာနိပိ၊ပေ၊ဥပလဗ္ဘန္တိ = ကာမဘုံ၌ ရုပ် ၂၈-ပါးလုံး ပဝတ္တိ
အခါဝယ် ထိုက်သလို ရကြ၏၊ အမဖြစ်လျှင် ပုရိသဘာဝရုပ်မရ၊ အထီး
ဖြစ်လျှင် ဣတ္ထိဘာဝရုပ် မရသောကြောင့်ရင်း, စက္ခု သောတ စသည်
ချို့သူတို့၌ တချို့ရုပ်များမရသောကြောင့်ရင်း "ယထာရဟံ"ဟုဆိုသည်။

အန္ဓနာနိ—ထိုသို့ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုက် အချို့ရုပ်များ မရထိုက်သော်လည်း
ကာမဘုံအတွက်ကား ရုပ် ၂၈-ပါးလုံးပင် ရနိုင်သောကြောင့် "အန္ဓနာနိ"
ဟု ဆိုသည်။[အန္ဓန=နာ+ဥ္ဓန။ ဥ္ဓန=ယုတ်လျော့သည်+နာ=မဟုတ်။]

၂။ ပဋိသန္ဓိယံ၊ပေ၊ပါတုဘဝန္တိ—ပဋိသန္ဓေစိတ် စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇ
ရုပ်တို့၏ တဘဝ တဘဝ၌ ပဌမဆုံး ဖြစ်ရာအခါကို "ပဋိသန္ဓေအခါ"ဟု
ခေါ်၏၊ ထို ပဌမဆုံးဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဌီမှစ၍
နောက်ကာလကို (စုတိစိတ် မကျမီအတွင်း၌) "ပဝတ္တိအခါ" ဟု ခေါ်
သည်၊ ဤကား အဘိဓမ္မာထုံးစံတည်း။

သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ဘာဝ ဝတ္ထုဒသက သခ်ါတာနိ-စက္ခု ဒသက, သောတ ဒသက, ဃာနဒသက, ဇိဝှါဒသက, ကာယဒသက, ဘာဝဒသက, ဝတ္ထုဒသက ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ သတ္တာဒသကာနိ-ခုနစ်ပါးသော ဒသကတို့သည်၊ ပါတုဘဝန္တိ-ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။

ပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုး။ ။ပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးအစားသည် သံသေဒဇ-ဩပပါတိက-ဂဗ္ဘသေယျက ဟု ၃-မျိုးရှိ၏၊ ဂဗ္ဘသေယျကသည်လည်း "ဇလာဗုဇ, အဏ္ဍဇ"ဟု ၂-မျိုးရှိပြန်၏၊ ထိုကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစားသည် ၃-မျိုးတနည်း, ၄-မျိုးတနည်း ရှိ၏ ဟု မှတ်ပါ၊ ဤ ပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုးကို "ယောနိ ၄-မျိုး"ဟုလည်း ခေါ်စမှတ်ပြု၏၊ [ယောနိ=အမျိုးဇာတ်။]

သံသေဒဇ။ ။သံသေဒ+ဇ။ သံသေဒ=ငြိကပ်တွယ်ရာအရပ်၌+ဇ=ဖြစ်သော သတ္တဝါ။ [သံသေဒေ+ဇာတော, သံသေဒဇော။] ပဒုမ္မာ ကြာပန်း၌ သန္ဓေတည်သော ပဒုမဝတီမိဖုရား, ဝါးပင်၌ သန္ဓေတည်သော ဝေဠုဝတီမိဖုရား, ရေပုတ် ငါးပုတ် စသည်တို့၌ သန္ဓေတည်သော ပိုးလောက် စသော သတ္တဝါမျိုး။

ဩပပါတိက။ ။[ဥပ+ပါတ+ဏိက။ ဥပ=ခုန်လွှားရ+ပါတ=ကျရောက်သကဲ့သို့+ဏိက=ဖြစ်ခြင်း ရှိသူ။] ဘဝဟောင်းမှ ခုန်လွှားခဲ့ရ ဘုံးကနဲ ကျလာသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ် အထင်အရှားဖြစ်သူကို "ဩပပါတိက (ဥပယတ်ပဋိသန္ဓေနေသော)သတ္တဝါ"ဟု ခေါ်သည်၊ ကမ္ဘာဦးက လူမျှားနှင့် နတ်ပြဟ္မာ စသည်တို့တည်း။

သတ္တာဒသကာနိ ပါတုဘဝန္တိ။ ။ထိုသတ္တဝါ ၂-မျိုးတို့ သန္ဓာန်၌ ပဋိသန္ဓေအခါ စက္ခုဒသက စသော ခုနစ်ပါးသော ဒသကတို့ ဖြစ်ကုန်၏၊ သံသေဒဇ သတ္တဝါတို့သည် ငယ်ငယ်နှောင်းနှောင်းကလေးမှ တဖြေးဖြေး

ပန–အဘို့တပါးကား၊ သြမကဝေသန–အယုတ်အလျှော့ကို ပိုင်းခြားခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ စက္ခု သောတ ဃာန ဘာဝ ဒသကာနိ–စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဘာဝဒသကတို့ကို၊ ကဒါစိ–တရံတခါ၌၊ နု လဗ္ဘန္တိ–မရအပ်ကုန်၊ တသ္မာ–ထို့ကြောင့်၊ တေသံ–ထို စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဘာဝဒသကတို့နှင့်၊ ဝသေန–စပ်သဖြင့်၊ ကလာပ ဟာနိ–ကလာပ်တို့၏ ယုတ်လျှော့ခြင်းကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်၏။

၃။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ ဂဗ္ဘသေယျကသတ္တာနံ–ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါတို့၏ (သန္ဓာန်၌)၊ ကာယ ဘာဝ ဝတ္ထု-ဒသက သခ်ါတာနိ–ကာယ, ဘာဝ, ဝတ္ထုဒသက ဟု ဆိုအပ်ကုန်

ကြီးရ၏၊ သြပပါတိကသတ္တဝါတို့ကား တခါတည်း ကြီးကြီးမားမား အသင်အရှား ဖြစ်သည်၊ တို့ကြောင့် ခုနစ် ဒသက ဟူရာ၌ ဒသက ၇-မျိုး ဟု မှတ်ပါ၊ တမျိုးတမျိုးလျှင် စက္ခုဒသက စသည်တို့ မျှားစွာ ပါလိမ့်မည်။

သြမကဝေသန၊ပေ၊ဝေဒိတဗ္ဗာ— "၇-ဒသက ရသိုက်၏"ဟု ဆိုသော်လည်း အလွန်ဆုံးကို ပိုင်းခြား၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ အောက်ထစ်ကို လျှော့၍ ပိုင်းခြားလျှင် သံသေဒဇ သြပပါတိကသတ္တဝါတို့ သန္ဓာန်၌ စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဘာဝဒသက ၄-ပါးတို့ အခ္ခုါသတ္တဝါ၏ ပဋိသန္ဓေ အခါဝယ် မရသည်လည်း ရှိသေးရကား ထို ဒသက ၄-ပါးနှင့်စပ်၍ ရုပ်ကလာပ် လျှော့နိုင်ပုံကိုလည်း သိပါ။ [ဟာနိ၌ ဟာဓာတ်+တိ ပစ္စည်း၊ တိ ကို နိ=ပြုထားသည်၊ ဣတ္ထိလိင်ကေဝုစ်။]

၃။ **ဂဗ္ဘသေယျက၊ပေ၊ပါတုဘဝန္တိ** — [ဂဗ္ဘ=အမိဝမ်းတိုက်၌+သေယျက=ကိန်းအောင်း(ဖြစ်ရ)သူ။] အမိဝမ်း၌ ကိန်းအောင်း၍ ပဋိသန္ဓေနေသူကို "ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါ" ဟု ခေါ်သည်၊ ဂဗ္ဘသေယျက

သော၊တီဏိ – သုံးပါးကုန်သော၊ ဒသကာနိ – ဒသကတို့သည်၊ ပါတုဘဝန္တိ – ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏၊ တတ္ထာပိ – ထိုသုံးပါးသော ဒသကတို့တွင်လည်း၊ ဘာဝဒသကံ – ဘာဝဒသကကို၊ ကဒါစိ – တရံတခါ၌၊ နိ လဗ္ဘတိ – မရအပ်၊ တတော – ထို ပဋ္ဌိသန္ဓေ အခါမှ၊ ပရံ – နောက်၌၊ ပဝတ္တိကာလေ – ပဝတ္တိအခါ၌၊ ကမေန – အစဉ်အားဖြင့်၊ ဝါ – တဖွေဖွေ၊ (ဝဗုမာနာနံ – ကြီးပွါးကုန်သည်ရှိသော်၊) စက္ခုဒသကာဒီနိစ – စက္ခုဒသက အစရှိသည်တို့သည်လည်း၊ (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါဒသကတို့သည်လည်း၊) ပါတုဘဝန္တိ – ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏။

---

၂ - မျိုးတွင် လူ စသူတို့ကဲ့သို့ သူငယ်အိမ် သားအိမ်၌ဖြစ်သူကို "ဇလာဇု" သတ္တဝါဟုခေါ်၏၊ ငှက်စသည်တို့ကဲ့သို့ ဥခွံ၌ဖြစ်သူကို "အဏ္ဍဇ"ဟု ခေါ်သည်။ [ဇာလာဇု=သားအိမ်၌ + အဏ္ဍ=ဥခွံတွင်း၌ + ဇ=ဖြစ်သူ။]

ကလလရေကြည်။ ။ ဤဂဗ္ဘသေယျကသတ္တဝါ ၂ - မျိုးတို့သန္တာန်၌ ပဋ္ဌိသန္ဓေအခါ ကာယဒသက, ဘာဝဒသက, ဝတ္ထုဒသကတို့ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဤကလာပ် ၃-မျိုးကိုပင် "ကလလရေကြည်"ဟု ခေါ်သည်။ [အချို့သတ္တဝါများ၌ ဘာဝဒသက ခဲ့ရှိတဲ့တတ်သေး၏၊] ပဋ္ဌိသန္ဓေတည်ပြီးနောက် တစတစ ကြီးပျိုး၍ ၁၁-သတ္တာဟ (၇၇-ရက်) လောက်ကြာမှ စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝှါဒသကတို့ ဖြစ်ကြသည်။ [ဤစကားနှင့် စပ်၍ "ကမေန" ပါဠိသာ သင့်မြတ်ကြောင်းကို .....

"တတော ပရံ ပဝတ္တိမှ, ဝဗုမာနဿ ဇန္တုနော၊
စက္ခုဒသကာဒယော စ, စတ္တာရော ဟောန္တိ သမ္ဘဝါ" ဟု အရှင်အနုရုဒ္ဓါ ရေးသားအပ်သော ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယ ဂါထာဖြင့် ဘာသာဋီကာ၌ ဆုံးဖြတ်ထားသည်။]

ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီလာ ဆောင်ပုဒ်

[ဆောင်] ဘူမ္မဇိုဝ်းဖြတ်, ကြွင်းနတ်-နိဗ္ဗာ, ဝရဲရှာ, တစ်သာ ဥပပါတ်။
အကြွင်းဂတိ, လေးယောနိ, ရဘိ ပုံသေမှတ်။

စကားပြေ။ ။ဘူမ္မဇိုဝ်းနတ်ကိုပယ်၍ ကြွင်းသော နတ်ဗြဟ္မာများ, "နိဗ္ဗာမတဏှိက"ဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော (မီးသရဲ)ပြိတ္တာမျိုးနှင့် ဝရဲဘုံများ၌ ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေတမျိုးသာ ရ၏၊ ကြွင်းသော ဂတိများတွင် မနုဿဂတိ၌ ကမ္ဘာဦးလူတို့သည် ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေနေကြ၏၊ ပဒုမဝတီ စသူတို့သည် သံသေဒဇ ပဋိသန္ဓေနေကြ၏၊ ဇလာဗုဇကား ယခုအခါ အမိဝမ်း သားအိမ်၌ နေရသော ထုံးစံပင်တည်း၊ အချို့လူများသည် ဥခဲ့အတွင်း၌ အဏ္ဍဇ ပဋိသန္ဓေနေကြ၏၊ တိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာနှင့် ဘူမ္မဇိုဝ်းနတ်များ၌လည်း နည်းတူ ရနိုင်သည်။

[ဆောင်] စက္ခု-သောတ, ဃာန-ဘာဝါ, ချို့ကောင်းရာကား, နှစ်ဖြာဂဗ္ဘ, သံသေဒမှတ်၊ ဥပပါတ်မှာ, ပါယ်၌သာလျှင်, စက္ခာသောတ, ဘာဝခို့ဘိ၊ သုဂတိကား, ကပ်ဦးသား, ချို့ငြားဘော တခု။

စကားပြေ။ ။ဇလာဗုဇ-အဏ္ဍဇဟူသော ဂဗ္ဘသေယျက ၂-မျိုးနှင့် သံသေဒဇ သတ္တဝါတို့၌ စက္ခုဒသက, သောတဒသက, ဃာနဒသက, ဘာဝဒသက၊ ဤ ၄-မျိုး ချို့နိုင်၏၊ ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေနေသူတို့တွင် အပါယ်ဥပပါတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌သာ စက္ခု သောတ ဘာဝဒသက ၃-မျိုး ချို့ကောင်း၏၊ သုဂတိဘုံ၌ကား ဥပပါတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ကမ္ဘာဦးကလူဥပပါတ်၌ ဘာဝဒသက ကလာပ်ချို့၏၊ (ကမ္ဘာဦးလူများ ယောကျ်ားလဲ မဟုတ်, မိန်းမလဲ မဟုတ်ကြသေး၊) အခြားသော သုဂတိဘုံသား ဥပပါတ်များကား မည်သည့် ရုပ်ကလာပ်မျှ မချို့တဲ့ကြချေ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ကာမဘုံသား အထီးအမတို့၌ ရုပ်ပေါင်းမည်မျှစီ ရထိုက်သနည်း။

(ခ) ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစား ၃-ပါး, တနည်း ၄-ပါးကို သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဂ) သံသေဒဇ ဩပပါတိက ဟူသည် အဘယ် သတ္တဝါမျိုးနည်း။

(ဃ) ထိုသတ္တဝါတို့၌ ပဋိသန္ဓေအခါ ရုပ်ကလာပ်ပေါင်း အလွန်ဆုံး မည်မျှရှိ, မည်သည့်ကလာပ်များ ချိုကောင်းသနည်း။

(င) ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါတို့၏ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ကလာပ်ပေါင်း အလွန်ဆုံး မည်မျှ, အနည်းဆုံး မည်မျှ ရထိုက်သနည်း။

(စ) အဘယ်ရုပ်များကို "ကလလရေကြည်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) ဘုမ္မဇိုဝ်းမှ တပါးသော နတ် ဗြဟ္မာများ၌ အဘယ် ယောနိ ရသနည်း။

(ဇ) မနုဿဂတိ တိရစ္ဆာနဂတိတို့၌ အဘယ်ယောနိ ရသနည်း။

(စျ) နိဗ္ဗာမတဏှာက ပြိတ္တာမှတပါးသော အခြား ပေတဂတိတို့၌ အဘယ်ယောနိ ရထိုက်သနည်း။

(ဉ) ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ် နိဗ္ဗာမတဏှာကပြိတ္တာ နိရယဂတိတို့၌ အဘယ် ယောနိ ရထိုက်သနည်း။

(ဋ) စက္ခု သောတ ဃာန ဘာဝါစသော ဆောင်ပုဒ်ကို ရွတ်ပါ။

ရူပ်တို့၏ဖြစ်စဉ် ၄။ ဣစ္ဆေဝံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအစဉ်ဖြင့်၊ ပဋိသန္ဓိ–ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏကို၊ ဥပါဒါယ – အစပြု၍၊ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာ – ကမ္မသမုဋ္ဌာန်ရူပ်တို့ဝင်း၊ ဒုတိယစိတ္တံ–ပဌမဘဝင်စိတ်၏ဥပါဒ်ခဏကို၊ဥပါဒါယ–၍၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ–စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရူပ်တို့ဝင်း၊ ဌိတိကာလံ–ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီကာလကို၊ ဥပါဒါယ–၍၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနာ – ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရူပ်တို့ဝင်း၊ သြဇာဖရဏံ – သြဇာ၏ ပြန့်နှံ့ရာ အခါကို၊ ဥပါဒါယ – အစပြု၍၊ အာဟာရ

ရူပ်တို့၏ဖြစ်စဉ်။ ။ရှေကပြခဲ့သော စကားတို့ကား ရူပ်တို့၏ဖြစ်စဉ်ကို ပြသော စကားများ မဟုတ်ကြသေး၊ ဖြစ်စဉ်ကိုပြဘို့ရာ အခြေခံ စကားသာ ဖြစ်သေး၏၊ "ဣစ္ဆေဝံ၊ ပေ၊ ပဝတ္တတိ" စကားများသာ ရူပ်တို့၏ ဖြစ်စဉ်ကိုပြသော စကားဖြစ်သည်၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစီအစဉ် အရ ဖြစ်ထိုက်သမျှသော ရူပ်တို့တွင် —

ပဋိသန္ဓိမုပါဒါယ ဒုတိယစိတ္တမုပါဒါယ။ ။ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏမှစ၍ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း ကမ္မဇရူပ်များ ဖြစ်ကြ၏၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို ထောက်၍ ထို့နောက်ဖြစ်သော ပဌမဆုံးဘဝင်ကို ဒုတိယစိတ်ဟု ခေါ်သည်၊ ထို ပဌမဘဝင်စိတ်၏ ဥပါဒ်မှစ၍ ဥပါဒ်တိုင်း ဥပါဒ်တိုင်း စိတ္တဇရူပ်များ ဖြစ်ကုန်၏။

ဌိတိကာလမုပါဒါယ။ ။ဌိတိကာလအရ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီကာလကို ယူပါ၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီခဏမှစ၍ ဥတုဇရူပ်များဖြစ်၏၊ ပဋိသန္ဓေနှင့် အတူ ဥပါဒ်သော ကမ္မဇကလာပ်များ၌ ဥတု(တေဇောဓာတ်) ပါ၏၊ ထိုဥတုများသည် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌီခဏရောက်လျှင် သူတို့လည်း ဌီခဏသို့ ရောက်ကြ၏၊ ထိုအခါ ဥတုများမှ (တဥတုလျှင် ကလာပ်တခုကျ) ဥတုဇ ရူပ်ကလာပ် အသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်- ဟူလို။

သမုဋ္ဌာနဝစ – အာဟာရသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့ဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ စတုသမုဋ္ဌာနရူပကလာပသန္တတိ – လေးပါးသောအကြောင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်ကလာပ် အစဉ်သည်၊ ကာမလောကေ–ကာမဘုံ၌၊ ဒီပ ဇာလာဝိယ-ဆီမီးလျှံသည်ကဲ့သို့ဝင်း၊ နဒီသောတောဝိယစ-မြစ်ရေအယဉ်သည်ကဲ့သို့ဝင်း၊ယာဝတာယုကံ – အသက်ရှည်သမျှ ကာလပတ်လုံး၊ အဇ္ဇောဇ္ဆိန္နံ –

ဩဇာပရိဏာမုပါဒါယ။ ။ပဋ္ဌိသန္ဓေနေပြီးနောက် ဩပပါတိကနှင့် သံသေဒဇသတ္တဝါတို့ဝယ် တစုံတခုသောစားဘွယ်ကို(အယုတ်သဖြင့် မိမိတံထေးကို) စားသောက်သော အခါ၌ ထိုအစာဝယ်ပါသော ဩဇာသည် ကိုယ်၌ ပြန့်နှံ့၏။ဂဗ္ဘသေယျက သတ္တဝါတို့၌ မိခင် စားသမျှ အစာသည် တသတ္တာဟ နှစ်သတ္တာဟလောက်ကြာလျှင် သူငယ်၏ကိုယ်၌ ပြန့်နှံ့၏၊ ထိုပြန့်နှံ့သော ဗဟိဒ္ဓ (အပြင်)ဩဇာနှင့် ပင်ကိုယ်ရှိရင်းဖြစ်သော အဗ္ဘန္တာ(အတွင်း)ဩဇာတို့ ပူးပေါင်းမိကြသောအခါ ဩဇာတစုံလျှင် တခုကျ အာဟာရဇရုပ်ကလာပ်ကို ဖြစ်စေ၏။

ဒီပဇာလာဝိယ။ ။မီးစာ ဆီတို့ကြောင့် တောက်၍နေသော ဆီမီးသည် မျက်မြင်အားဖြင့် တခုတည်း ထင် ရသော်လည်း ရှေးရှေး မီးစာအပိုင်းနှင့် ဆီတို့ကြောင့် ဖြစ်သော မီးတောက်, နောက်နောက် မီးစာအပိုင်းနှင့် ဆီတို့ကြောင့်ဖြစ်သော မီးတောက်တို့သည် တခုတည်းမဟုတ်၊ ရှေးရှေး မီးစာနှင့်ဆီတို့ အမြဲကုန်သလောက် မီးတောက်လည်း အမြဲချုပ်ပျောက်၏! နောက်နောက် မီးစာနှင့် ဆီတို့အတွက် အသစ်အသစ်မီးတောက်လည်း ပေါ်ထွက်၏၊ ထို့အတူ ရုပ်ခန္ဓာလည်း တခုတည်း ထင်ရစေကာမူ ရှေးရှေး ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတို့ကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်အစဉ်သည် ဥပါဒ် ဌီ ဘင် စေ့က ချုပ်ကြရ၏၊ နောက်နောက် ကံ စသည်အတွက် ရုပ်သစ် အစဉ်မျှား ပေါ်ထွက်လာပြန်သည်။

မပြတ်မစဲ, တဖွဲ့ဖွဲ့၊ ပဝတ္တတိ – ဖြစ်၏။ ["အဗ္ဘောဆ္ဆိန္နာ"ဟု လည်း ရှိ၏။]

ရုပ်တို့၏ ပျက်စဉ် ၅။ ပန – ဖြစ်စဉ်မှ တပါး ချုပ်စဉ်ကို ပြဦးအံ့၊ မရဏကာလေ – စုတေခါနီး အခါ၌၊ စုတိစိတ္တောပရိ သတ္တရသမစိတ္တာသ – စုတိစိတ်မှ အထက်, တဆယ့်ခုနစ်ချက်မြောက်သောစိတ်၏၊ ဌိတိကာလံ – ဌိကာလကို၊ ဥပါဒါယ – ၍၊ ကမ္မဇရူပါနိ – ကမ္မဇရုပ်တို့သည်၊ နဥပ္ပဇ္ဇန္တိ – မဖြစ်ကုန်၊ ပုရေတရံ – ဌိခဏ၏ ရှေ့ဖြစ်သော ဥပါဒ်ခဏ၌၊ ဥပ္ပန္နာနိ – ဖြစ်ကုန်ပြီးသော၊ ကမ္မဇရူပါနိစ – ကမ္မဇရုပ်တို့သည်လည်း၊ စုတိစိတ္တာသမကာလမေဝ – စုတိစိတ်နှင့် ညီမျှသော ကာလဟိုင်အောင်သာလျှင်၊ ပဝတ္တိတ္ဝာ – ဖြစ်တည်၍၊ နိရုဇ္ဈန္တိ – ချုပ်ကုန်၏၊ တတော – ထိုကမ္မဇရုပ်တို့

နဒီသောတောဝေယ။ ။မြစ်ရေအယဉ်ကို ကြည့်ရှုရာ၌ တခုတည်း ထင်ရသော်လည်း ပဌမမြင်ရသော မြစ်ရေသည် အောက်သို့ စီးလေပြီးနောက် ဒုတိယမြစ်ရေ ရောက်လာသကဲ့သို့, ထိုအတူ ပဌမရုပ်အစဉ် ချုပ်ပြီးနောက် ဒုတိယစသော ရုပ်အစဉ်သည် ပေါ်ပေါက်လာ၏၊ ဤသို့လျှင် ၄-ပါးသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ရသော ရုပ်မျှားသည် ဆီမီးလျှံ မြစ်ရေအယဉ်တို့ကဲ့သို့ အစဉ်မပျက် ဆက်ကာ ဆက်ကာ အသက်ရှည်သမျှ ဖြစ်ကြ ပျက်ကြလေသည်။

၅။ ရုပ်တို့ပျက်စဉ်။ ။မရဏကာလေ၊ပေ၊ပဝတ္တန္တိ-ကား ရုပ်တို့၏ ချုပ်ပျက်စဉ်ကိုပြသော စကားရပ်တည်း၊ ပြအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း ကမ္မဇစသော ရုပ်တို့သည် အစဉ်မပြတ် ဖြစ်ကာ ချုပ်ကာ လာခဲ့ရာ, စုတေခါနီး ရောက်လာလေသော် ကမ္မဇရုပ်ဆုံးမှသာ တဘဝတုံးရှိသောကြောင့် စုတိစိတ်အထက် နောက်ပြန်ရေတွက်လျှင် တဆယ့်ခုနစ်ချက်မြောက်

ချုပ်ရာအခါမှ၊ ပရံ – နောက်၌၊ စိတ္တဇာဟာရဇရူပဠု – စိတ္တဇ အာဟာရဇရုပ်သည်လည်း၊ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ – ပြတ်စဲ၏၊ တတော – ထို တိဇရုပ်တို့ချုပ်ရာကာလမှ၊ ပရံ – နောက်၌၊ ဥတုသမုဋ္ဌာန ရူပ ပရမ္မရာ – ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ် အဆက်ဆက်တို့သည်၊ ယာဝ မတကဋ္ဌေဝရသခ်ါတာ – စုတေပြီးနောင်, အလောင်းကောင် ဟု, ခေါ်ဆိုအပ်သည့်တိုင်အောင်၊ ပဝတ္တန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

စိတ်၏ ဌီခဏ လောက်မှစ၍ ကမ္မဇရုပ်သစ်များ မဖြစ်ကြတော့ပြီ၊ ထို ၁၇-ချက်မြောက် စိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ ဖြစ်ကြသော ကမ္မဇရုပ်များသည် စုတိစိတ်၏ဘင်ခဏ၌ ၁၇-ချက် ရုပ်သက်စေ့သဖြင့် စုတိစိတ်နှင့် ပြိုင်၍ ချုပ်ကြလေ၏။

မှတ်ချက်။ ။ကမ္မဇရုပ်များတွင် ဇီဝိတရုပ် ပါ၏၊ ထို ဇီဝိတကို "ရုပ်သက်"ဟု ခေါ်သည်၊ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များတွင်လည်း ဇီဝိတိန္ဒြေစေတသိက်ပါ၏၊ ထို ဇီဝိတိန္ဒြေကို "နာမ်သက်"ဟုလည်း ခေါ်၏၊ တဘဝအတွက် ထို ရုပ်သက် နာမ်သက်တို့ တပြိုင်နက် အပြီးသတ် ချုပ်သည်ကိုပင် "အသက်ကုန်သည် = စုတေသည်"ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုရသည်။

စိတ္တဇာဟာရဇရူပဠု ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ။ ။"ကမ္မဇရုပ် ချုပ်ပြီးသည့်နောက် မကြာခင် စိတ္တဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့ ပြတ်စဲကြ၏" ဟုဆိုရာ ဘယ် လောက်ကြာမှ ပြတ်စဲသနည်း ဟု စိစစ်ထိုက်၏။

စိတ္တဇရုပ်။ ။"ရဟန္တာတို့၏ စုတိစိတ်မှတပါး အားလုံးသော သတ္တဝါတို့၏ စုတိစိတ်သည် ရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏"ဟု (အဋ္ဌကထာ) ဆို၏၊ ထို့ကြောင့် စုတိစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ အဆုံးသတ်ဖြစ်ကြသော စိတ္တဇရုပ်တို့သည် ကမ္မဇရုပ်ချုပ်ပြီး (စုတေပြီး)နောက် ခဏငယ် ၄၇ ချက်ခန့်ကြာမှ ချုပ်၏၊ [ရုပ်သက်သည် ခဏငယ် ၅၁-ချက်ခန့် ရှည်ရာ, ၅၁-ချက်တွင် စုတိစိတ်အခိုက်တုံးက ခဏငယ် ၃-ချက်ခန့် ကြာခဲ့ပြီ၊

ထို ၃-ချက်ကို နှုတ်က ၄၇-ချက်သာ ကျန်တော့သည်၊ ခဏကြီးအားဖြင့် မည်မျှ ကြာသင့်သည်ကိုလည်း ရေတွက်ပါ။]

[ဆောင်] ကမ္မဇရုပ်, ချုပ်ပြီးနောက်မှ, စိတ္တဇ တို့, ခဏ အငယ်, လေးဆယ်နှင့်ရှစ်, ဧ့တုံလစ်, စိစစ်လေကဲ့., ဆုံးသတဲ့။

အာဟာရဇရုပ်။ ။ဗဟိဒ္ဓမှ မျိုအပ်သော အာဟာရလည်း ရှိစေ, အဗ္ဗန္တာရှိ အာဟာရနှင့် ပူးပေါင်းမိသည်လည်း ဖြစ်စေ, ဝိညာဏ် အထောက်အပံ့လည်း ရသည်ဖြစ်စေ, ဤသုံးပါး ညီညွတ်လျှင် အာဟာရဇရုပ် ဖြစ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် "စုတိစိတ်၏ ဘင်တိုင်အောင်ပင် ဝိညာဏ် အထောက်အပံ့ရှိသေးသောကြောင့် အာဟာရဇရုပ်မျိုး ဖြစ်ကြသေး၏" ဟု ဆိုကြ၏၊ ဤအလို "ခဏငယ် ၅၁-ချက်တွင် စုတိစိတ်၏ ဘင်ခဏ အတွက် ၁-ချက် နှုတ်၍ စုတေပြီးနောက် ခဏငယ် ၅၀-ခန့်ကြာမှ အာဟာရဇရုပ်မျိုး ချုပ်ကြသည်"ဟု ယူရပေမည်၊ ခဏကြီးအားဖြင့်လည်း ရေတွက်ပါ။

[ဆောင်] ကမ္မဇရုပ်, ချုပ်ပြီးနောက်မှ, ဟာရဇ တို့, ခဏ အငယ်, ငါးဆယ်တိတိ, ပြည့်တုံဘိ, တွက်သိလေကဲ့., ဆုံးသတဲ့။

ဥတုဇရုပ်။ ။ဥတုဇရုပ်ကား "ယာဝ မတကဌေဝရသခ်ါတာ"အရ အလောင်းကောင် တိုင်အောင် ဆက်၍ ဖြစ်ကြ၏၊ [ကဌေဝရ သဒ္ဒါသည် အလောင်းကောင်ကို ဟော၏၊] ဤ"ယာဝ မတကဌေဝရသခ်ါတာ" ဟူသော စကားလည်း တဘဝအတွက် ပုံသဏ္ဌာန် မပျက်သေးခင် ပိုင်းခြားမှ ဆိုအပ်သော စကားမျှသာတည်း၊ စင်စစ်မှာ အလောင်းကောင် အဖြစ်မှ အရိုးစုတိုင်အောင် အရိုးဆွေးမြေ့ မြေမှုန့်အဖြစ်တိုင်အောင် ဥတုဇ ရုပ်ကလာပ်တို့ ဆက်ကာဆက်ကာ ကမ္ဘာပျက်သည့်တိုင်အောင်ပင် ဖြစ်ရစ်နိုင်သည်။

[ဆောင်] ကမ္မ-စိတ္တ, ဟာရဇတို့, ချုပ်ကြပြီးနောင်, အလောင်းကောင်မှ, စ၍ ဆက်ဆက်, ကမ္ဘာပျက်မှ, တိုင်အောင်ရှု, ဥတုဇ ချည်းတဲ့။

ရူပ်သံသရာစက် ၆။ ဣစ္ဆေဝံ – ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစဉ်ဖြင့်၊ မတသတ္တာနံ – စုတေကုန်သော သတ္တဝါတို့၏(သန္ဓာန်၌)၊ ပုနဒေဝ – တဖန်သာလျှင်၊ ဘဝန္တိ-ရေ – ဘဝတပါး၌၊ ပဋိသန္ဓိ – ပဋိသန္ဓေကို၊ ဥပါဒါယ – အစပြု၍၊ တထာ – ထို ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း၊ ရူပံ – ရူပ်သည်၊ ပဝတ္တတိ – ဖြစ်ပြန်၏။

ဣစ္ဆေဝံ၊ပေ၊ပဝတ္တတိ။ ။ဤဂါထာကား ရူပ်သံသရာစက် လည်ပုံကို ပြသော ဂါထာတည်း၊ ဤပြခဲ့သော အစဉ်အားဖြင့် စုတေသောသတ္တဝါတို့၏ သန္ဓာန်၌ နောက်ဘဝဝယ် ပဋိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ်မှစ၍ ပြခဲ့သည့် အတိုင်း ကမ္မဇ, စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရူပ်များ ဖြစ်ကြပြန်သည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ကမ္မဇရူပ်တို့သည် အဘယ်အခါကစ၍ ဖြစ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ခ) ဘယ်အခါ နောက်ဆုံးဖြစ်၍ ဘယ်အခါ နောက်ဆုံးချုပ်သနည်း။
(ဂ) စိတ္တဇရူပ်သည် ဘယ်အခါကစ၍ ဖြစ်သနည်း၊သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ဃ) ဘယ်အခါ၌နောက်ဆုံးဖြစ်၍ ဘယ်အခါအဆုံးသတ်ချုပ်သနည်း။
(င) စိတ္တဇရူပ်တို့ အဆုံးသတ်ချုပ်ရာ ကာလကိုပြသော လက်ဝဲကို ရွတ်ပါ။
(စ) ဥတုဇရူပ်တို့သည် ဘယ်အခါကစ၍ ဖြစ်သနည်း၊သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ဆ) ဘယ်အခါတိုင်အောင် ဖြစ်နိုင်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ဇ) ဥတုဇရူပ်တို့ အဆုံးသတ် ချုပ်ရာကိုပြသော လက်ဝဲကိုရွတ်ပါ။
(စျ) အာဟာရဇရူပ်တို့သည် ဘယ်အခါကစ၍ ဖြစ်တတ်သနည်း။
(ဉ) ဘယ်အခါ၌ နောက်ဆုံးဖြစ်၍ ဘယ်အခါ အဆုံးသတ်ချုပ်သနည်း။
(ဋ) အာဟာရဇတို့ အဆုံးသတ်ချုပ်ရာကိုပြသော လက်ဝဲကိုရွတ်ပါ။
(ဌ) ဣစ္ဆေဝံ မတသတ္တာနံ-စသော ဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

၇။ ပန - အဘို့တပါးကား၊ ရူပလောကေ - ရူပဘုံ၌၊ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ဘာဝဒသကာနိစ - ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ, ဘာဝဒသက တို့ကိုရင်း၊ အာဟာရဇကလာပါနိစ - အာဟာရ ဇကလာပ်တို့ကိုရင်း၊ နု လဗ္ဘန္တိ - မရအပ်ကုန်၊ တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ တေသံ - ထို ရူပဗြဟ္မာတို့၏၊ ပဋိသန္ဓိကာလေ - ပဋိသန္ဓေအခါ၌၊ စက္ခု သောတ ဝတ္ထုဝသေန - စက္ခု သောတ ဝတ္ထုတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ တီဏိ - သုံးပါးကုန်သော၊ ဒသ-ကာနိ - ဒသကတို့ရင်း၊ ဇီဝိတနဝကဉ္စ - ဇီဝိတနဝကရင်း၊ ဣတိ - ဤသို့၊ စတ္တာရော - လေးပါးကုန်သော၊ ကမ္မသမု-

---

**၇။ ရူပဘုံ၌ ရထိုက်သော ရုပ်မျှားမ။ ။ ရူပလောကေ ၊ ပေ ၊ ** လဗ္ဘန္တိ-ဤ စကားကား အသည်သတ်မှ တပါးသော ရူပဘုံ၌ ရှိသမျှ ရုပ်ကလာပ်ကို ပြသောစကားတည်း၊ ရူပဘုံ၌ ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်း တွင် ဃာန စသော ကလာပ် ၄-စည်း မရထိုက်၊ အဘယ့်ကြောင့်နည်း.... ဃာနပသာဒရှိခြင်းကြောင့် နမ်းရှူချင်စိတ်ဖြစ်၏၊ ဇိဝှါပသာဒရှိခြင်း ကြောင့် စားသောက်ချင်စိတ်ဖြစ်၏၊ကာယပသာဒရှိခြင်းကြောင့် တို့ချင် ထိချင်စိတ်ဖြစ်၏၊ ဘာဝရုပ်ရှိခြင်းကြောင့် မေထုန်အမှုကိုပြုလို၏၊ ဤသို့ ဃာနစသော ရုပ်ကလာပ်တို့သည် ကာမစိတ်ဓာတ်ကို တိုးပွါးစေတတ်ကုန်၏၊ ရူပဘုံကလည်း ကာမဂုဏ်ကို စက်ဆုပ်သော ဗြဟ္မာတို့၏နေရာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဃာန စသော ရုပ်ကလာပ်မျှား မရထိုက်။

[ဆောင်] ကာမစိတ်ဓာတ်, ပွါးစေတတ်သဖြင့်, ဃာနတ္တယ,
ဘာဝနှစ်ထွေ, ဗြဟ္မာ့ပြေ, မှတ်လေ မရထိုက်။

စက္ခုသောတ။ ။စက္ခု သောတ ပသာဒတို့အတွက်ကား ဘုရားဖူး တရားနာ ကျေးဇူးမျှားသော ဌာနမျှားလည်း ရှိသေးသောကြောင့် ချင်းချက်ထားရသည်၊ ထို့ကြောင့် ရူပဗြဟ္မာတို့၏ ပဋိသန္ဓေအခါ၌ စက္ခု,

ဌာနကလာပါ–ကမ္မသမုဋ္ဌာန် ကလာပ်တို့ကို၊ လဗ္ဘန္တိ–ရအပ်ကုန်၏၊ ပဝတ္တိယံ–ပဝတ္တိအခါ၌၊ စိတ္တောတု သမုဋ္ဌာနာစ–စိတ္တသမုဋ္ဌာန် ဥတုသမုဋ္ဌာန် ကလာပ်တို့ကိုလည်း၊ လဗ္ဘန္တိ–ကုန်၏။

၇။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ အသညသတ္တာနံ–အသညသတ် ဗြဟ္မာတို့၏ (သန္တာန်၌)၊ စက္ခု သောတ ဝတ္ထုသဒ္ဒါပိ–

သောတ, ဝတ္ထုဒသက, ဇီဝိတနဝက၊ ဤကလာပ် ၄-စည်းသာ ရထိုက်သည်။ [ရူပဘုံ၌ သာ ဇီဝိတနဝက ကလာပ်ကို တိုက်ရိုက်ပြု၍ ကာမဘုံ၌ မပြုခဲ့သည်ပြင်....

"သန္တိ သဗ္ဗာနိ ရူပါနိ, ကာမေသု စတုသမ္ဘဝါ၊
ဇီဝိတနဝကံ ဟိတ္ဝာ, ကလာပါ ဟောန္တိ ဝီသတိ"....ဟု ကာမဘုံ၌ ဇီဝိတနဝကလာပ် မရှိကြောင်းကို ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယ၌ အရှင်အနုရုဒ္ဓါကိုယ်တိုင် မိန့်ဆိုထား၏၊ သင့် မသင့်ကို ဘာသာဋ္ဌကာမှာရှု။]

စိတ္တောတု သမုဋ္ဌာနာစ။ ။ပဝတ္တိအခါ၌ကား စိတ္တဇကလာပ် ဥတုဇကလာပ်များ အားလုံးပင် ရထိုက်၏၊ ဗြဟ္မာတို့၌ ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကို စားမျိုခြင်းမရှိရကား အတွင်းသန္တာန်မှာ သြဇာရုပ်ရှိသော်လည်း ဗဟိဒ္ဓ သြဇာနှင့် ပူးပေါင်းရခြင်းမရှိသည့်အတွက် အာဟာရဇရုပ်များ မရကြ၊ ထို့ကြောင့် ဗြဟ္မာတို့ သန္တာန်၌ ကမ္မဇ, စိတ္တဇ, ဥတုဇရုပ်များသာ ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ။ဗြဟ္မာများသည် မိမိတို့ဈာန်၌ နှစ်သက်ခြင်း ပီတိဖြင့် တင်းတိမ်ကာ အစာမစားဘဲ နေနိုင်ကြ၏၊ လူတို့သည် တစုံတခု၌ ပီတိဖြစ်နေသောအခါ ဘာကိုမျှ မစားဘဲ နေနိုင်ကြသကဲ့သို့တည်း၊ ဗြဟ္မာတို့၌ ဘာဝရုပ် မရှိသော်လည်း ပုံသဏ္ဌာန်မှာ ယောကျ်ားလိုပင် ဖြစ်သည်။

၇။ အသညသတ္တာနံ ၊ပေ၊ စက္ခု သောတ ဝတ္ထုသဒ္ဒါပိ။ ။ အသညသတ် ဗြဟ္မာတို့သန္တာန်၌ စက္ခု, သောတ, ဝတ္ထုဒသကနှင့် သဒ္ဒနဝကကလာပ်များ မရထိုက်၊ သဒ္ဒါပိ၌ အပိသဒ္ဒါဖြင့် ရှေး ရူပဗြဟ္မာများ

စက္ခုဒသက, သောတဒသက, ဝတ္ထုဒသက, သဒ္ဒနဝကတို့ကို လည်း၊ နေ လဗ္ဘန္တိ – မရအပ်ကုန်၊ တထာ – ထို့အတူ၊ သဗ္ဗာ-နိပိ – အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ စိတ္တဇရူပါနိ – စိတ္တဇရုပ်တို့ကို၊ နေ လဗ္ဘန္တိ – မရအပ်ကုန်၊ တသ္မာ – ထို့ကြောင့်၊ တေသံ – ထို အသည်သတ် ဗြဟ္မာတို့၏၊ ပဋိသန္ဓိကာလေ – ပဋိသန္ဓေအခါ၌၊ ဇီဝိတနဝကမေဝ – ဇီဝိတနဝက ကလာပ်သည်သာလျှင် ၎င်း၊ ပဝတ္တိယံစ – ပဝတ္တိအခါ၌လည်း၊ သဒ္ဒဝဇ္ဇိတံ – သဒ္ဒသည် ကြဉ်အပ်သော၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနရူပံ – ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်သည် ၎င်း၊ အတိရိစ္စတိ – ကြွင်းကျန်၏။....[အတိရိစ္ဆတိ- ပါဠိပျက်။]

မရထိုက်သော ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ, ဘာဝဒသကနှင့် အာဟာရဇ ကလာပ်မျှားလည်း မရထိုက်ဟု ပေါင်းသည်။

တထာ သဗ္ဗာနိပိ၊ပေ၊နဝကမေဝ။ ။စိတ် မရှိသောကြောင့် စိတ္တဇ ကလာပ်အားလုံး မရထိုက်၊ ထို့ကြောင့် "တထာ သဗ္ဗာနိပိ စိတ္တဇရူပါနိ" ဟု မိန့်သည်၊ ကမ္မဇကလာပ် ၉-စည်းတွင်လည်း ပဋိသန္ဓေအခါ၌ ဇီဝိတ နဝကကလာပ်သာ ရ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဇီဝိတနဝကမေဝ"ဟု မိန့်သည်။

သဒ္ဒဝဇ္ဇိတံ ဥတုသမုဋ္ဌာနရူပံ—ပဝတ္တိအခါ ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်းတွင် သဒ္ဒဆိုင်ရာ မရသောကြောင့် သုဒ္ဓဋ္ဌကနှင့် လဟုတာဒေကာဒသက ကလာပ် ၂-စည်းသာ ၏၊ ထို့ကြောင့် အသည်သတ်ဘုံ၌ အဝိနိဗ္ဘောဂ ရုပ်-၇, ဇီဝိတ-၁, လဟုတာစသော ရုပ်-၃, ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ ပါနိုင်သော လက္ခဏရုပ်-၄, အာကာသဓာတ်-၁၊ ပေါင်း ၁၇-သာ ရသည်။

အမှာ။ ။အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည် ရူပဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်သော ရုပ်မျှားကိုသာ ပြ၏၊ ဖြစ်စဉ် ချုပ်စဉ်ကို မပြ၊ ထိုသို့ မပြခြင်းကား ကာမဘုံနှင့်မျှားစွာ မထူးသောကြောင့် ဖြစ်သည်၊ အနည်းငယ်ထူးဟန်ကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။

၉။ ဣစ္ဆေဝံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစဉ်ဖြင့်၊ ကာမရူပါ-သညီ သခ်ါတေသု–ကာမ ရူပ အသညသတ်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ တီသု–သုံးပါးကုန်သော၊ ဌာနေသု–ဘုံဌာနတို့၌၊ ပဋိသန္ဓိပဝတ္တိဝသေန–ပဋိသန္ဓေပဝတ္တိတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒုဝိဓာ–နှစ်ပါး အပြားရှိသော၊ ရူပပဝတ္တိ–ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ပုံကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်၏။

သင်္ဂဟ ၁၀။ ကာမေသု–ကာမဘုံတို့၌၊ အဌဝိသတိ–နှစ်ဆဲရှစ်ပါးသော၊ ရူပါနိ–ရုပ်တို့သည်၊ ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ ရူပီသု–အသညသတ်မှတပါး ရူပတဆဲ ငါးဘုံတို့၌၊ တေဝီသ–နှစ်ဆဲသုံးပါးသော၊ ရူပါနိ–ရုပ်တို့သည်၊ ဟောန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ အသညိနံ–အသညသတ်ဗြဟ္မာတို့၏(သန္ဓာန်၌)၊ သတ္တရသေဝ–တဆဲခုနှစ်ပါးသော ရုပ်တို့သည်သာ၊ ဟောန္တိ–ကုန်၏၊ အရူပေ–အရူပဘုံ၌၊ ကိဉ္စိပိ–ဘယ်ရုပ်တခုမျှလည်း၊ နတ္ထိ–မရှိ။

သဒ္ဒါ–သဒ္ဒရုပ်ကိုရင်း၊ ဝိကာရော–ဝိကာရရုပ် ငါးခုကိုရင်း၊ ဇရတာ–ဇရတာရုပ်ကိုရင်း၊ မရဏဉ္စ–အနိစ္စတာရုပ်ကို

၉။ ဣစ္ဆေဝံ ၊ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ — ကား ကာမ ရူပ အသညသတ်ဘုံတို့၌ ရုပ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်ပုံကို နိဂုံးအုပ်သော စကားတည်း။

၁၀။ သင်္ဂဟဂါထာ ။ ။ အဌဝိသတိ၊ပေ၊ ကိဉ္စိပိ-ကား သင်္ဂဟဂါထာတည်း၊ ကာမဘုံ၌ ရုပ် ၂၈-ပါးလုံး ရထိုက်၏၊ အသညသတ်မှတပါး ရူပ ၁၅-ဘုံ၌ (ဃာန ဇိဝှါ ကာယပသာဒနှင့် ဘာဝရုပ် ၂-ကြည်) ရုပ် ၂၃-ပါး ရထိုက်၏၊ အသညသတ်ဘုံ၌ ရထိုက်သော ရုပ် ၁၇-ပါးကား ....
[ဆောင်] အဝိနိဗ္ဘောဂ, ဇီဝိတနှင့်, သုံးဝ လဟု–တာဒိရှုရ,
စတုလက္ခဏာ, အာကာသာ, ပေါင်းပါ ဆဲခုနစ်။

ရင်း၊ ဥပပတ္တိယံ–ပဋ္ဌိသန္ဓေတည်နေခါစ, ဥပါဒ်ခဏ၌၊ နလဗ္ဘန္တိ–မရအပ်ကုန်၊ ပဝတ္တေ တု–ပဝတ္တိအခါ၌ကား၊ ကိဉ္စိပိ–ဘယ်ရုပ်တခုမျှလည်း၊ နနုဗ္ဘလတိ–မရအပ်သည် မရှိ, ရအပ်သည်သာ။....

အယံ–ဤသည်ကား၊ ဇော–ဤ ရူပပရိစ္ဆေဒ၌၊ ရူပ-ပဝတ္တိက္ကမော–ရူပပဝတ္တိက္ကမတည်း။

သဒ္ဒေါ ဝိကာရော၊ပေါန လဗ္ဘတိ—ဤဂါထာလည်း ပဋ္ဌိသန္ဓေအခါ ပဝတ္တိအခါတို့၌ ရထိုက်သော ရုပ်ကို အကျဉ်းချုပ်သော သင်္ဂဟဂါထာပင်တည်း၊ ဥပပတ္တိယံ - အရ ပဋ္ဌိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ်ခဏကိုသာယူ၊ ထိုဥပါဒ်ခဏ၌ သဒ္ဒရုပ်-ဝိညတ်ဒွေး-လဟုတာစသော ဝိကာရရုပ်မျှား-ဇရတာ အနိစ္စတာ ရုပ်မျှား မရှိနိုင်၊ ပဝတ္တိကာလ၌ကား ရုပ် ၂၈-ပါးလုံး ထိုက်သလို ရသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ရူပဘုံ၌ မည်သည့်ရုပ်များ မရထိုက်သနည်း၊ သင်ဂြိုဟ်စုဏ္ဏိယ ထောက်ပါ။

(ခ) ဃာနာဒိတ္တယ ဘာဝရုပ်တို့ အဘယ့်ကြောင့် ရူပဘုံ၌ မရသနည်း။

(ဂ) ရူပဗြဟ္မာများ၌ အာဟာရဇရုပ်များ ဘယ့်ကြောင့် မရထိုက်သနည်း။

(ဃ) ဗြဟ္မာများ၌ ဘာဝရုပ် မရှိလျှင် ပုံသဏ္ဌာန် ဘယ်သို့ ရှိသနည်း။

(င) အသညသတ်ဘုံ၌ ကမ္မဇကလာပ်တွင် ဘယ်ကလာပ်သာ ရသနည်း။

(စ) ဥတုဇကလာပ် ၄-စည်းတွင် အဘယ်ကလာပ်သာ ရသနည်း။

(ဆ) စိတ္တဇကလာပ် အားလုံး အဘယ့်ကြောင့် မရှိသနည်း။

(ဇ) ပဋ္ဌိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ မရထိုက်သော ရုပ်များကိုကောက်ပြပါ။

ရူပပဝတ္တိက္ကမ ပြီး၏။

နိဗ္ဗာန် ၁။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ လောကုတ္တရ သင်္ခါတံ–လောကုတ္တရာဟု ဆိုအပ်သော၊ စတုမဂ္ဂညာ-ဏေန–လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်၊ သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ–မျက်မှောက်ပြုထိုက်သော၊ မဂ္ဂဖလာနံ–မဂ်ဖိုလ်တရားတို့၏၊ အာ-ရမ္မဏဘူတံ–အာရုံဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာနံ–နိဗ္ဗာန်ကို၊ ဝါန-သင်္ခါတာယ–ဝါနဟု ဆိုအပ်သော၊ တဏှာယ–တဏှာမှ၊ နိက္ခန္တတ္တာ–ထွက်မြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ နိဗ္ဗာ-နန္တိ–နိဗ္ဗာန ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏။

နိဗ္ဗာန်ပိုင်း။ ။ "စိတ္တံ စေတသိကံ ရူပံ, နိဗ္ဗာန မိတိသဗ္ဗထာ" ဟု မာတိကာစဉ်၍ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိဗ္ဗာန်အကြောင်းကို ပြရာ အခန်းကို "နိဗ္ဗာန်ပိုင်း"ဟု ခေါ်ဆိုထိုက်၏၊ သို့သော် နိဗ္ဗာန်အကြောင်းကို အနည်းငယ်သာ ပြလိုသောကြောင့် တခမ်းတနား တပိုင်းအဖြစ်ဖြင့် မထားဘဲ ရှေ့ပိုင်း၏ နောက်ဆက်တွဲအနေ ရှေ့ပိုင်း၌ပင် ထည့်သွင်းခဲ့လေသည်။

၁။ နိဗ္ဗာနံ ၊ပေ၊ နိဗ္ဗာနန္တိ ပဝုစ္စတိ။ ။ပဌမ "နိဗ္ဗာနံ" ပုဒ်သည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော သဘောတရားကို ပြ၏၊ နိဗ္ဗာနန္တိ၌ နိဗ္ဗာနံပုဒ်ကား နာမည်ကို ပြ၏။ [ကျောင်းကို (အထည်ဖြတ်ပြ) ကိန်းအောင်းရာ ဖြစ်သောကြောင့် "ကျောင်း" ဟု ခေါ်၏၊ (နာမည်ပြ) ဟူသကဲ့သို့တည်း။]

စတုမဂ္ဂ ညာဏေန သစ္ဆိကာတဗ္ဗံ။ ။ သောတာပတ္တိ မဂ်ဉာဏ်စသော မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးဖြင့် မျက်မှောက်ပြုထိုက်၏၊ "မျက်မှောက်ပြု" ဆိုသည်ကား တိုက်ရိုက် မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့ သိမြင်ခြင်းတည်း၊ မဂ်ဉာဏ်ကို မရခင် ကာမာဝစရဉာဏ်ဖြင့်ကား တိုက်ရိုက် မမြင်, မှန်းဆ၍သာ သိနိုင်၏၊ ထိုနိဗ္ဗာန်သည် မဂ်ဖိုလ်တရားများ၏ အာရုံပေတည်း၊ ထို့ကြောင့် "မဂ္ဂဖလာန မာရမ္မဏဘူတံ"ဟု မိန့်သည်။

၂။ တံ ဧတံ–ထို နိဗ္ဗာန်သည်၊ သဘာဝတော–သဘောအားဖြင့်၊ ဧကဝိဓံပိ–တမျိုးတည်းသာ ရှိပါသော်လည်း၊ သဉ္ဇပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတု–သဉ္ဇပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်ဌင်း၊ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတုစ–အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်ဌင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ကာရဏ ပရိယာယေန–မှတ်သားကြောင်း ပရိယာယ်အားဖြင့်၊ ဒုဝိဓံ–နှစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

ဝါနသင်္ခါတာယ တဏှာယ။ ။တဏှာကို "ဝါန"ဟု ခေါ်၏၊ [ဝါန – ဆက်သွယ်တတ်သော တရား၊] အပ်ချုပ်သမားသည် အဝတ်တစန္ဒင့် တစကို ဆက်သွယ်ချုပ်ပေးသကဲ့သို့, တဏှာလည်း ယခု ပစ္စုပ္ပန်ဘဝနှင့် အနာဂတ်ဘဝကို ဆက်သွယ်ပေး၏၊ ထို့ကြောင့် တဏှာ မကုန်သေးသမျှ ဘဝသံသရာမှ မလွတ်နိုင်ကြ။

နိက္ခန္တတ္တာ နိဗ္ဗာနန္တိ ။ ။ နိဗ္ဗာန်တရားကား ထိုဝါနမှ လွတ်မြောက်လေပြီ၊ "လွတ်မြောက်"ဆိုသည်ကား "အာရုံပြု မခံရပြီ, တဏှာ့စက်ကင်းမှ လွတ်ကင်းပြီ"ဟု ဆိုလိုသည်၊ ဤ "ဝါနသင်္ခါတာယ နိက္ခန္တတ္တာ" ပါဠိဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို "နိ+ဝါန"ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ "ဝါနတော+နိက္ခန္တံတိ နိဗ္ဗာနံ" ဟု သမာသ်တွဲစေလိုသည်။ ["နိရ်ဝါဏ"ဟု သက္ကတရှိသောကြောင့် "နိဗ္ဗာဏ"ဟုလည်း ရေးသားကြသေး၏။]

၂။ နိဗ္ဗာန် ၂-မျိုး။ ။သဘာဝတော ဧကဝိဓံပိ.... [သ+ဘာဝ။ သ=မိမိ၏+ဘာဝ=လက္ခဏာ၊] စိတ်သည် အာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏာ အားဖြင့် တမျိုးတည်းသာ, ဖဿသည် ဖုသန လက္ခဏာအားဖြင့် တမျိုးတည်းသာ ရှိသကဲ့သို့, နိဗ္ဗာန်ဟူသော သဘောတရားလည်း သန္တိလက္ခဏာ (ငြိမ်းအေးခြင်း) ဟူသော မိမိလက္ခဏာအားဖြင့် တမျိုးတည်းသာ ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ။ကေဝိဓံ အရ တပါးတည်းသာ ဟု ဆိုသောကြောင့် "ရဟန္တာအားလုံး၏ နိဗ္ဗာန်သည် (အမျှားဆိုင် ပစ္စည်းတခု အလား) တပါးတည်းသာ ရှိ၏"ဟု မမှတ်လင့်၊ ကိုယ့်စိတ်နှင့်ကိုယ် ရှိသကဲ့သို့, ကိုယ့်နိဗ္ဗာန်နှင့်ကိုယ် ရှိရာ၏။

သဉ္ဇပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတု။ ။[သ+ဉ္ဇပါဒိ+သေသ။ သေသ= ကိလေသာတို့မှ ကြင်းကျန်ရစ်သေးသော + ဉ္ဇပါဒိ = ဝိပါက်နာမ်ခန္ဓာ ကမ္မဇရုပ်ခန္ဓာ+သ=ရှိသည်။]မဂ်ဖြင့် ကိလေသာကို ပယ်ပြီးသောအခါ ခန္ဓာအစဉ်၌ ကိလေသာ ကုန်သွားသော်လည်း ဖြစ်မြဲတိုင်းသော ဝိပါက်နာမ်ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်မျှား ကြင်းကျန်ရစ်၏၊ ကိလေသာတို့မှ ကြင်းကျန်ရစ်သော ထို ဝိပါက် ကမ္မဇရုပ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို "သဉ္ဇပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်"ဟု ခေါ်သည်၊ "ဝိပါက် နာမကွန္ဓာ ကမ္မဇရုပ် မချုပ်သေးခင် (ပရိနိဗ္ဗာန် မစံခင်) အာရုံပြုအပ်သော နိဗ္ဗာန်" ဟူလို။

အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတု — [နု+ဉ္ဇပါဒိ+သေသ။] ကိလေသာတို့မှ ကြင်းကျန်ရစ်သည့် ဝိပါက် ကမ္မဇရုပ်မျှား မရှိသော နိဗ္ဗာနဓာတ်တည်း၊ "ဝိပါက် နာမကွန္ဓာ ကမ္မဇရုပ် ချုပ်ပြီးနောက် (ပရိနိဗ္ဗာန် စံသည့်အခါ) ရအပ်သော နိဗ္ဗာန်" ဟူလို။

ဒုဝိဓံ ကာရဏပရိယာယေန။ ။[ကာရဏပရိယာယ =အကြောင်းပရိယာယ်၊ ဝါ=ကာရဏူပစာ၊] သဉ္ဇပါဒိသေသ အနုပါဒိသေသ ဖြစ်ခြင်းသည် နိဗ္ဗာန်ကို မှတ်သားကြောင်းတည်း၊ ဤသို့ မှတ်သားကြောင်းဖြစ်သော လက္ခဏက ၂-မျိုး ရှိသောကြောင့် မှတ်သားအပ်သော (လက္ခ၂) နိဗ္ဗာန်လည်း (အကြောင်းလက္ခဏ၏ သဉ္ဇပါဒိသေသ အနုပါဒိသေသ အမည်ကို အကျိုး လက္ခ၂၌ တင်စားလျက်) ကာရဏူပစာရ အားဖြင့် သဉ္ဇပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန် - အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာန်ဟု ၂-မျိုး ပြားရလေသည်။

၃။ တထာ – ထိုမှတပါး၊ သုညတံ – သုညတ နိဗ္ဗာန်ရင်း၊ အနိမိတ္တံ – အနိမိတ္တ နိဗ္ဗာန်ရင်း၊ အပ္ပဏိဟိတဥ္စ – အပ္ပဏိဟိတ နိဗ္ဗာန်ရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ အာကာရ ဘေဒေန – အခြင်းအရာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ တိဝိဓံ – သုံးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။

၃။ တနည်း နိဗ္ဗာန် ၃-မျိုး။ ။သုညတာကာရ အနိမိတ္တာကာရ အပ္ပဏိဟိတာကာရ အားဖြင့်လည်း နိဗ္ဗာန် ၃-မျိုး ပြားပြန်၏။

သုညတ။ ။"သုည"သည် သုဉ်းခြင်း, ကင်းခြင်း, မရှိခြင်းဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြ၏၊ နိဗ္ဗာန်သည်လည်း ရာဂ ဒေါသ မောဟနှင့် တကွ ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာမှ သုဉ်း၏, ကင်းဆိတ်၏၊ ဤသို့ ရာဂ ဒေါသ မောဟနှင့်တကွ ရုပ်နာမ် အားလုံးတို့၏ သုဉ်းနေပုံ ကင်းဆိတ်နေပုံ အခြင်းအရာ အာကာရကို စွဲမှတ်၍ "သုညတနိဗ္ဗာန်"ဟုလည်း ခေါ်အပ်သည်။

[ဆောင်] ရာဂ ဒေါသ, မောဟလည်းဆုံး, ရုပ်နာမ် သုဉ်းသဖြင့်,
လုံးလုံးသုည, ပုံတမျှ, သုညတနိဗ္ဗာန် ခေါ်။

အနိမိတ္တ။ ။နိမိတ္တသဒ္ဒါကား အရှည် အတို အလုံးအခဲ အစရှိသော ပုံသဏ္ဌာန် အနက်ကို ဟော၏၊ ရုပ်ခန္ဓာသည် ရုပ်ကလာပ်ချင်း ပေါင်းစုတွဲခဲလျက် ပုံသဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုး ပေါ်ထွက်၏၊ နာမ်ခန္ဓာလည်း သာမန်ဉာဏ်ဖြင့် မသိမြင်စေကာမူ ဘုရားရှင်တို့ ဉာဏ်မျိုးမှာ ပုံသဏ္ဌာန် မဟုတ်သော်လည်း ပုံသဏ္ဌာန်လိုပင် ထင်ရှားစရာရှိ၏၊ နိဗ္ဗာန်ကား ထိုကဲ့သို့ ပုံသဏ္ဌာန်မျိုး မရှိခေါ်၊ ဤသို့ ပုံသဏ္ဌာန်မရှိပုံ အခြင်းအရာ အာကာရကို စွဲမှတ်၍ "အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်"ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်အပ်၏။

[ဆောင်] အထည်ပုံဟန်, သဏ္ဌာန် အရိပ်, နိမိတ် ခေါ်ဘိ,
လျှင်းမရှိ, အနိမိတ္တ ခေါ်။

၄။ အစ္စုတံ – စုတေ ရွှေလျော, သေရခြင်းသဘော လည်း မရှိထသော၊ အစ္စန္တံ – အဆုံးအပိုင်းအခြားကိုလည်း လွန်ပြီးထသော၊ အသခ်ံတံ – ကံ စသော အကြောင်းလေးပါး တွင်, ဘယ်အကြောင်းတခုမျှ မပြုအပ်သည်လည်း ဖြစ်ထ သော၊ အနုတ္တရံ – မိမိထက် မြတ်သောတရားလည်း မရှိထ သော၊ ပဒံ–ရောက်သင့် ရောက်ရန်, လျော်ကန် သင့်မြတ်, ထင်ရှားရှိသော ဓာတ်တမျိုးကို၊ ဝါနမုတ္တာ – တဏှာမှ လွတ် တော်မူကြကုန်ပြီးသော၊ မဟေသယော – မဟာဇ္ဈသီ, မုနီ ထွင့်ဒွတင်, ဘုရားရှင်တို့သည်၊ နိဗ္ဗာနံ ဣတိ – နိဗ္ဗာန်ဟူ၍၊ ဘာသန္တိ – ဟောတော်မူကြကုန်၏။

အပ္ပဏိဟိတ ။ ။ ပဏိဟိတ သဒ္ဒါသည် တောင့်တခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ ပဏိဓိသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူပင်တည်း၊ နိဗ္ဗာန်ကို တဏှာသဘော အားဖြင့် မတောင့်တအပ်, နိဗ္ဗာန်၌ တောင့်တတတ်သော တဏှာလည်း မရှိ၊ ဤသို့ ပူပန်ဆာဆာ တဏှာဖြင့်လည်း မတောင့်တအပ်, ပူပန်ဆာဆာ တောင့်တတတ်သော တဏှာလည်း မရှိပုံ အခြင်းအရာ အာကာရကို စဲ့မှတ်၍ "အပ္ပဏိဟိတနိဗ္ဗာန်"ဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်အပ်၏။

[ဆောင်] တဏှာ သဘော, အာသဝေါဖြင့်, မက်မောလေအပ်, တောင့်တတတ်သည့်, ပဏိဟိတ, ကင်းရှင်းစွ, အပ္ပဏိ ဟိတ ခေါ်။

၄။ သင်္ခါရိတာ ။ ။ ပဒမစ္စု၊ ပေ၊ မဟေသယော - ကား နိဗ္ဗာန် ၏ ဂုဏ်ပုဒ်ကို အကျဉ်းချုပ်ပြသော သင်္ခါရိတာ တမျိုးတည်း၊ အနက် ရှိတိုင်း အဓိပ္ပါယ်ချုပ်ကို မှတ်ပါ။

နိဂုံးချုပ် ၅။ ဣတိ–ဤ ခြောက်ပါးသော ပရိစ္ဆေဒဖြင့်၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌံ–အကျယ်ပြအပ်သော၊) စိတ္တံ–စိတ်ရင်း၊ စေတသိကံ–စေတသိက်ရင်း၊ ရူပံ–ရုပ်ရင်း၊ နိဗ္ဗာနံ–နိဗ္ဗာန်ရင်း၊ ဣဒ္ဓိပိ–ဤသို့လျှင်၊ ပရမတ္ထံ–ပရမတ္ထတရားကို၊ စတုဓာဝ–လေးပါး အပြားအားဖြင့်သာလျှင်၊ တထာဂတာ–ဘုရားရှင်တို့သည်၊ ပကာသေန္တိ–ထင်ရှားပြတော်မူကြကုန်၏။

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ–၌၊ ရူပသင်္ဂဟဝိဘာဂေါနာမ–ရူပသင်္ဂဟဝိဘာဂမည်သော၊ ဆဋ္ဌော–ခြောက်ပိုင်းတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ–အပိုင်းသည်၊ ဣတိ–ပြီးပြီ။

၅။ ဣတိ စိတ္တံ ၊ပေ၊ တထာဂတာ—ကား ပြခဲ့သော ပရမတ္ထ ၄-ပါးကို နိဂုံးချုပ်သော ဂါထာတည်း၊ ဤတွင် "စိတ္တံ စေတသိကံ ရူပံ, နိဗ္ဗာန မိတိ သဗ္ဗထာ" ဟူသော အကျဉ်းချုပ်အရ အကျယ် ပြချက် ပြီးပြီ-ဟူလို။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ့်ကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို နိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်သနည်း၊ သင်ဂြိုဟ်ဟိတ်ပါဌ်ကို ထောက်ပါ။

(ခ) နိဗ္ဗာန်သည် အဘယ်သဘော လက္ခဏာ ရှိသနည်း။

(ဂ) သဉ္ဇာပါဒိသေသ အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနခေတ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။

(ဃ) အဘယ့်ကြောင့် သုညတ အနိမိတ္တ အပ္ပဏိဟိတဟု ခေါ်သနည်း၊

(င) ဣတိ စိတ္တံ-ဂါထာသည် ဘာကိုပြသောဂါထာနည်း၊အနက်ပေးပါ။

ရုပ်ပိုင်း နိဿယနှင့် အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

သမုစ္စည်းပိုင်း

အနုသန္ဓေနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ် ဒ္ဒါသတ္တတိဝိဓာ – ခုနစ်ဆယ့်နှစ်ပါး အပြားရှိကုန်သော၊ သလက္ခဏာ – မိမိဆိုင်ရာ လက္ခဏာရှိကုန်သော၊ ဝတ္ထုဧမ္မာ – ပရမတ် အလို, အထည်ကိုယ် ဝတ္ထု, ရစကောင်းသော တရားတို့ကို၊ ဝုတ္တာ – ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ ဒါနိ – ယခုအခါ၌၊ တေသံ – ထိုတရားတို့၏၊ ယထာယောဂံ – ယှဉ်ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ သမုစ္စယံ – သဘောတူချင်း, ပေါင်းသင်း စည်းပြ, သမုစ္စယ သင်္ဂဟကို၊ ပဝက္ခာမိ – ဆိုပေအုံ့။

သမုစ္စည်းပိုင်း။ ။စိတ်ပိုင်းမှစ၍ ရုပ်ပိုင်းတိုင် အောင်သော စကားဖြင့် ပရမတ္ထတရား ၄-ပါးကို အကျယ်ပြချက် ပြီးခဲ့လေပြီ၊ ယခုတဖန် ထိုပရမတ္ထတရား ၄-ပါးကို သဘောချင်း ပေါင်းသင်းဖွဲ့ စည်း၍ တနည်းပြလိုသောကြောင့် ဤ သမုစ္စည်းပိုင်းကို ဆိုရပြန်သည်၊ ထိုကြောင့် "ပရမတ္ထတရားတို့ကို သဘောတူချင်း ပေါင်းသင်းဖွဲ့စည်း၍ ပြရာအပိုင်းကို သမုစ္စည်းပိုင်း"ဟု မှတ်ပါ။

ဒ္ဒါသတ္တတိ၊ပေ၊သမုစ္စယံ—ကား အနုသန္ဓေနှင့် ပဋ္ဌိညာဉ်ကို ပြသော ဂါထာတည်း၊ "ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော သင်္ဂဟ ခြောက်ပိုင်းဖြင့် မိမိဆိုင်ရာ လက္ခဏာ ရှိသော ၇၂-ပါး သဘောတရားတို့ကို ဆိုအပ်ကုန်ပြီ၊ ယခုအခါ ထိုတရားတို့၏ သမုစ္စည်းကို ဆိုပေအုံ့"ဟူလို။

ဝတ္ထုဧမ္မာ။ ။လောကမျက်မြင်အားဖြင့် အိမ်,ကျောင်း,လ, နေ, စသည်တို့မှာ အကောင်အထည် ရကောင်းသကဲ့သို့, စိတ် စေတသိက် နိုပ္ပန္နရုပ်နှင့်နိဗ္ဗာန်မျှားလည်း ဉာဏ်မျက်မြင်အားဖြင့် တရားအထည်ကိုယ်

ရကောင်း၏၊ အာကာသဓာတ် စသော အနိုပ္ပန္နရုပ်များအား ထိုကဲ့သို့ အထည်ကိုယ် ကောက်၍မရ, ပရမတ် အစစ်လည်း မဟုတ်ကြ၊ နိုပ္ပန္နရုပ်များ၌ မြောင်ပေါင်ပါလာသော အခြင်းအရာများ ဖြစ်၍သာ "ရုပ်" ဟု နာမည်ခေါ်ရသည်၊ စင်စစ်မှာ ပညတ်သဘောတော့သာတည်း၊ထို့ကြောင့် "ဒ္ဒါသတ္တတိ" အရ ၇၂-ပါးသရုပ်ကို ထုတ်ပြရာ၌ ဝတ္ထုဓမ္မ မဟုတ်သော အနိုပ္ပန္နရုပ်များကို ကြည့်ဘို့ရာ "ဝတ္ထုဓမ္မာ"ဟု မိန့်ဆိုသည်၊[ဝတ္ထု= အထည်ကိုယ်ဝတ္ထုဖြစ်သော+ဓမ္မ=သဘောတရား။]

[ဆောင်] ပရမတ် အလို, အထည်ကိုယ် ဟု, ရကောင်းစု, ဝတ္ထုဓမ္မ ခေါ်။

ဒ္ဒါသတ္တတိဝိဓာ။ ။စိတ်-၁, စေတသိက်-၅၂, နိုပ္ပန္နရုပ်-၁၈, နိဗ္ဗာန်-၁, ပေါင်း ၇၂-ပါးတည်း။ [စိတ်နှင့် စေတသိက် ၅၃-ပါးကို နာမ် တရား ဖြစ်သောကြောင့် "နာမ် တေပညာသ"ဟု ပကိဏ်းပိုင်း အစ၌ ဆိုခဲ့ပြီ။]

[ဆောင်] နာမ်-တေပ ညံ, ရုပ်နိုပ္ပန်, နိဗ္ဗာန်ယူဘိ, ဒ္ဒါသတ္တတိ။

သလက္ခဏာ။ ။(ပကိဏ်းပိုင်းအစ၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း) စိတ်သည် အာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏာရှိ၏၊ စေတသိက် ၅၂-တွင် ဖဿသည် ဖုသနလက္ခဏာရှိ၏၊ ဝေဒနာသည် အနုဘဝနလက္ခဏာရှိ၏-စသည်၊ ရုပ် ၁၈-ပါးတွင် ပထဝီမာတ်သည် ကက္ခဋ (ခိုင်မာခြင်း)လက္ခဏာရှိ၏-စသည်၊ နိဗ္ဗာန်သည် သန္တိ(ငြိမ်းအေးခြင်း)လက္ခဏာရှိ၏၊ ဤသို့အားဖြင့် မိမိ ဆိုင်ရာ လက္ခဏာရှိကြသည်။

သမုစ္စယံ။ ။[သံ+ဥစ္စယ။ သံ=အတူတကွ (တနည်း-သဘောတူ တရားတို့ကို) + ဥစ္စယ=ပေါင်းစည်းရာအပိုင်း] သဘောတူတရားတို့ကို ပေါင်းစည်းပုံမှာ အာသဝမည်သော တရားတစု, ဩဃ မည်သော တရား တစု, စသည် တစုစီ တစုစီ ပြပုံအားဖြင့် ထင်ရှားလတ္တံ့။

မာတိကာ။ ။**အကုသဟသင်္ဂေါ**–**အကုသလသင်္ဂဟင်း**၊ **မိဿကသင်္ဂေါ**–**မိဿကသင်္ဂဟင်း**၊**ဗောဓိ**ပက္ခိယသင်္ဂေါ – ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟင်း၊ သ သင်္ဂေါ**စ** – သဗ္ဗသင်္ဂဟင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သမ္ပစ္ဆယသင်္ဂေါ–သမ္ပစ္ဆယ သင်္ဂဟကို၊ စတုဗ္ဗိဓော – လေးပါး အပြားရှိ၏ ဟူ၍၊ **ဝေဒိတဗ္ဗော** – သိထိုက်၏။

ကထံ – သင်္ဂဟလေးပါး အဘယ်သို့ ပြားသနည်း....

အကုသလသင်္ဂဟ ၁။ **တာဝ** – **မိဿကသင်္ဂဟ** စသည်တို့မှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒိဒ္ဓေ၊ ညွှန်ပြအပ်သော၊)**အကုသလသင်္ဂေါ** – **အကုသလသင်္ဂဟ**၌၊**အာသဝါ** – **အာသဝတို့**သည်၊ **ကာမာသဝေါ** – **ကာမာသဝဝင်း**၊ **ဘဝါသဝေါ**–**ဘဝါသဝဝင်း**၊ **ဒိဋ္ဌာသဝေါ**–**ဒိဋ္ဌာသဝဝင်း**၊ **အဝိဇ္ဇာသဝေါ** – **အဝိဇ္ဇာသဝဝင်း**၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) **စတ္တာရော**–**လေးပါး**တို့တည်း။

အကုသလသင်္ဂေါ၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော—ဤစကားကား သမ္ပစ္ဆည်းပိုင်းခွဲ ပြမည့် သင်္ဂဟ ၄-ရပ်ကို ခေါင်းစဉ်ခွဲ ပြသော အကျဉ်းချုပ် မာတိကာ စကားတည်း။

အကုသလသင်္ဂေါ။ ။**အကုသိုလ်တရား**တို့ကို သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်ရာ **အခက်**ကို "**အကုသလသင်္ဂဟ**"ဟု ခေါ်သည်။

၁။ အာသဝေါ ၄-ပါး။ ။**အာသဝသဒ္ဒါ**သည် **အရက်** (**စိမ်ရည်**) ဟူသော **အနက်**ကို ဟောရင်းတည်း၊ ဤနေရာ၌**ကား** ထိုအရက်နှင့်တူ**သော** **လောဘ**စသည်ကို(**သဒိသူပစာရအား**ဖြင့်) ဟောသည်၊**ချဉ်ဦးအုံ**၊

အရက်ကို ဒနံ့ပြင်းဘို့ရာ သင့်လျော်သောအိုးခွ ကြာရှည်စွာ စိမ်ထား သကဲ့သို့, ထို့အတူ လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ ဟူသော တရားဆိုးတို့ကိုလည်း (ခန္ဓာအစဉ် တည်းဟူသော အရက်အိုးခွ) အနမတဂ္ဂသံသရာဝယ် ကြာ ရှည်စွာ စိမ်အပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

[ဆောင်] အာသဝ မည်, သဒ္ဒါသည်ကား, စိမ်ရည်အရက်, ဟောရင်း နက်တည်း၊ မပျက်တမ္ဘ, သဒိသူဖြင့်, ညီတူကြုံကာ, သံသရာ ဝယ်, ခန္ဓာကိုယ်ဆိုး, အရက်အိုးခွ, အခိုးပြင်းစွာ, ထုံလျက် ပါသည့်, သုံးဖြာ သဘော, လော-ဒိဋ္ဌ-မော-ကို, ခေါ်လော အာသဝ အမည်တည်း။

အမှာ။ ။ယခုအခါခွ စာသင်သားတို့သည် ပရမတ္ထ သဘောကို စေတသိက်ပိုင်းခွ ပြခဲ့သော လောဘ, ဒိဋ္ဌ, မောဟ စသော နာမည်ဖြင့် ပြောပြမှသာ နားလည်နိုင်ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ပရ မတ္ထတရား အထည်ကိုယ်သဘော နားလည်ဘို့ရာ လောဘ, ဒိဋ္ဌ, စသော အများသုံးနာမည်ဖြင့် ပြရလိမ့်မည်၊ဤကဲ့သို့ ပြခြင်းကိုပင် "တရားကိုယ် ကောက်ပြခြင်း"ဟု မှတ်ယူပါ၊ [တရားကိုယ်= တရားသဘော အထည်ကိုယ်+ကောက်ပြ=လက်ဆုပ် လက်ကိုင် ပြသကဲ့သို့ ထင်ရှားအောင် ကောက်နှုတ် ထုတ်ပြခြင်း။] ထိုကဲ့သို့ ကောက်ပြရာဝယ် လောဘ ဆိုလျှင် စိတ်ပေါင်း မည်မျှခွ ယှဉ်နိုင် သည်ကိုလည်း စေတသိက်ပိုင်းခွ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပြန်၍ သတိပြု ကြပါ။

ကာမာသဝ။ ။ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်ခွ တပ်မက်တတ်သော တဏှာ တည်း၊ တရားကိုယ်ကား လောဘမူစိတ် ၈-ပါးခွရှိသော လောဘ စေတသိက်တည်း။

၂။ ဩဃ၊ - ဩဃတို့သည်၊ ကာမောဃော - ကာမော ဃရင်း၊ ဘဝေါဃော - ဘဝေါဃရင်း၊ ဒိဋ္ဌောဃော - ဒိဋ္ဌော ဃရင်း၊ အဝိဇ္ဇောဃော - အဝိဇ္ဇောဃရင်း၊ (ဣတိ - ဤသို့၊) စတ္တာရော - လေးပါးတို့တည်း။

ဘဝါသဝ—ဘဝအရ ရူပအရူပစျာန်နှင့် ထိုစျာန်၏ အကျိုးဝိပါက်ရ၏၊ ထိုဘဝ၌ နှစ်သက်မှုတဏှာကို "ဘဝါသဝ" ဟု ဆို၏၊ တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ် ၄-၌ ယှဉ်သော လောဘတည်း။ [ဟဋ္ဌိ သန္ဓေတည်ပြီးစ မိမိဘဝကို နှစ်သက်တတ်သော "ဘဝနိကန္တိက" လောဘဇောကိုလည်း "ဘဝါသဝ" ဟု ဆိုကြသေး၏၊ ဘဝ= ရအပ်ခါစဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ဘဝကို + နိကန္တိ = နှစ်သက်ခြင်း၊ ဤ ဘဝါသဝမှ ကြွင်းသမျှလောဘကို "ကာမာသဝဟုချည်း" မှတ်ပါ။

[ဆောင်] ဝတ္ထုအာရုံ, ကာမဂုဏ်၌, တပ်မက်ထိုက်စွာ, မျှားတဏှာကို, ကာမာသဝ, ခေါ်ဆိုကြလော၊ အရကောက်ယူ, လောဘ မူယှဉ်, လောဘပင်တည်း၊ ထို့ပြင် ရူပ-အရူပနှင့်, စျာန ဝိပါက်, ဘဝနှစ်ချက်၌, နှစ်သက်တဏှာ, ဘဝါသဝ, မှတ်ပြီး မှလျှင်, အရကိုထုတ်, ဒိဋ္ဌိဝိယုတ်ယှဉ်, လောဘပင် ဟု, ကောက်နည်းပြုသည်, မှတ်ရှုနောက်နောင် ဤနည်းတည်း။

ဒိဋ္ဌာသဝ—ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-၌ ယှဉ်သော ဒိဋ္ဌိတည်း။

အဝိဇ္ဇာသဝ—အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-၌ ယှဉ်သော မောဟတည်း။

၂။ ဩဃ။ ။ဩဃ သဒ္ဒါသည် ရေအယဉ် ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ [အဝ + ဟန၊ အဝ = လွှမ်းမိုးချ + ဟန = သတ်တတ်သည်၊ အဝကို ဩ + ဟနခတ်ကို ဃပြု၊] ဤ၌ကား ထို ရေအယဉ်နှင့် တူသော လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟကို သဒိသူပစာရ အားဖြင့် ဩဃသဒ္ဒါက ဟော၏၊ ရေအယဉ်

၃။ ယောဂါ–ယောဂဘို့သည်၊ ကာမယောဂေါ–ကာမ ယောဂရင်း၊ ဘဝယောဂေါ–ဘဝယောဂရင်း၊ ဒိဋ္ဌိယောဂေါ–ဒိဋ္ဌိယောဂရင်း၊ အဝိဇ္ဇာယောဂေါ – အဝိဇ္ဇာယောဂရင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) စတ္တာရော–လေးပါးတို့တည်း။

သည် သတ္တဝါတို့ကို နစ်မြုပ်အောင် လှမ်းဖိ သတ်ဖြတ်တတ်သကဲ့သို့, ထို့အတူ ဤလောဘ စသည်တို့လည်း မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို ဝဋ္ဌဒုက္ခ၌ အပါယ် ၄-ပါးအထိ နစ်မြုပ်အောင် လှမ်းဖိ သတ်ဖြတ်တတ်ကြလေသည်။

[ဆောင်] သြဃ သဒ္ဒါ, ဟောရင်းမှာကား, လှမ်းကာ ဖိသတ်, နှစ်မြှုပ်တတ်သည်, အရပ်ရပ်ပင်, ရေအယဉ်တည်း၊ ဤတွင် တမူ, သဒိသူဖြင့်, ညီတူဆုယ်သို့, အပါယ်ထိအောင်, မိမိ ကိန်းရာ, သတ္တဝါကို, လှမ်းကာဖိသတ်, နှစ်မြှုပ်တတ်သည့်, သုံးရပ်သဘော, လော ဒိဋ္ဌ မောကို, ခေါ်လော သြဃ အမည်တည်း။

၃။ ယောဂ။ ။ယောဂ-သဒ္ဒါသည် အစေးဖြင့် ကပ်၍ စပ်ထားသကဲ့သို့ ယှဉ်စပ်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ "သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၌ ယှဉ်စပ်ပေးတတ်သောတရား"ဟူလို၊ ဤ သြဃ ယောဂတို့၏ တရားကိုယ် ကောက်ပုံသည် အာသဝနှင့်တူ၏၊ ဝေနေယျတို့၏ အလိုလိုက်၍ အာသဝ သြဃ, ယောဂ ဟု နာမည် ၃-မျိုးခွဲလျက် ဟောတော်မူသည်။

[ဆောင်] ဝတ္ထုနှစ်ရပ်, အစေးဖြင့် ကပ်၍, ယှဉ်စပ်သည့်နဲ့, ဝဋ္ဌ ဆင်းရဲ၌, မကဲ့ဧ့ဂါ, မြဲစွာယှဉ်စပ်, ကပ်ထားတတ်သည့်, သုံးရပ်သဘော, လော ဒိဋ္ဌ မောကို, ခေါ်လော ယောဂ အမည်တည်း။

၄။ ဂန္ဓာ–ဂန္ဓတို့သည်၊ အဘိဗ္ဗာ–အဘိဗ္ဗာမည်သော၊ ကာယဂန္ဓော – ကာယဂန္ဓဂုဏ်း၊ ဗျာပါဒေါ – ဗျာပါဒမည်သော၊ ကာယဂန္ဓော–ကာယဂန္ဓဂုဏ်း၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသော–သီလဗ္ဗတပရာမာသမည်သော၊ ကာယဂန္ဓော–ကာယဂန္ဓဂုဏ်း၊ ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသော–ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသမည်သော၊ ကာယဂန္ဓော–ကာယဂန္ဓဂုဏ်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) စတ္တာရော–လေးပါးတို့တည်း။

၄။ ဂန္ဓ။ ။"ကာယဂန္ဓ"၌ ကာယ·သဒ္ဒါသည် နာမကာယ ရူပ·ကာယကို ဟော၏။ [ကာယ=အပေါင်း၊] ဂန္ဓ သဒ္ဒါသည် သံကင်းချင်းဆက်သလို ထုံးနှောင်ဖွဲ့ ယှက်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊သတ္တဝါတို့၏နာမ·ကာယ ရူပကာယကို ဝင့်ဆင်းရဲ့ မလွတ်ရအောင် "စုတိပြီး ပဋိသန္ဓေ-ပဋိသန္ဓေပြီး စုတိ"ဟု ဆက်ပေးတတ်သော တရားမျိုး"ဟူလို။

[ဆောင်] သံကွင်းချင်းယှက်, ဖွဲ့ နှောင်ဆက်သို့, နှစ်ချက်ကာယ, နာမ်ရူပကို, ဒုက္ခဝင့်ငြိ, မလွတ်ထိအောင်, စုတိသန္ဓေ, သန္ဓေစုတိ, ဆက်နှောင်ချည့်, မှတ်သိ ဂန္ဓသဘောတည်း။

အဘိဗ္ဗာ — [အဘိ+ဗျာ။အဘိ=ရှေးရှု+ဗျာ=ကြံခြင်း။]အာရုံတခုခုကို ရှေးရှု ကြံစည်ခြင်း လိုချင်ခြင်းတည်း၊ တရားကိုယ်မှာ လောဘ ဟူသမျှတည်း။ [အကုသလကမ္မပထ၌ကား သူတပါး စည်းစိမ်ကို မတရားလိုချင်သော လောဘကိုသာ ကောက်ရ၏။]

ဗျာပါဒ — [ဝိ = စိတ်၏ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း စိတ်ဆိုးခြင်းသို့+ အာပါဒ = ရောက်ကြောင်း ဒေါသတည်း။] [အကုသလကမ္မပထ၌ကား သူတပါးကို သေစေလိုသော ဒေါသကိုသာ·ကောက်ရသည်။]

၅။ ဥပါဒါနဝနိ–ဥပါဒါန်တို့သည်၊ ကာမုပါဒါနံ–ကာမုပါဒါန်ရင်း၊ ဒိဋ္ဌုပါဒါနံ–ဒိဋ္ဌုပါဒါန်ရင်း၊–သီလဗ္ဗတုပါဒါနံ–သီလဗ္ဗတုပါဒါန်ရင်း၊ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ–အတ္တဝါဒုပါဒါန်ရင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) စတ္တာရော–လေးပါးတို့တည်း။

သီလဗ္ဗတပရာမာသ—[သီလ+ဝတ+ပရ+အာမာသ။ သီလ=နွားခွေး စသည်တို့၏ အလေ့+ဝတ=နွားခွေး စသည်တို့၏ အကျင့်+ပရ=မှားမှားယွင်းယွင်း+အာမာသ=သုံးသပ် (စဉ်လမ်း) ခြင်း၊] "နွားခွေး စသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ကို ကျင့်လျှင် ကိုယ်လေသာမှုလည်း စင်ကြယ်၏, သံသရာမှလည်း လွတ်မြောက်၏"ဟု မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်စဉ်လမ်းတတ်သော ဒိဋ္ဌိစေတသိက်တည်း။ [ကျင့်ပုံကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသ—[ဣဒံ+သစ္စံ + အဘိ + နိဝေသ။ ဣဒံ = ဤ ငါ့အယူသာ+သစ္စံ=အမှန်ဟု+အဘိ=လွန်လွန်ကဲကဲ+နိဝေသ=နှလုံးသွင်း (စဉ်လမ်း)မှု၊] အယူမှားကြီးကို ယူပြီးလျှင်...."ဤ ငါ့အယူသာ အမှန်, ကျန်သမျှ အလွဲချည်း" ဟု (လိပ်ခဲတင်းလင်း) မှားယွင်းစွာ စဉ်လမ်းတတ်သော ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ပင်တည်း။ [မှန်သော အယူကို ယူပြီးလျှင် ထိုကဲ့သို့ စဉ်မြဲမှုမှာ ဒိဋ္ဌိမဟုတ်။]

၅။ **ဥပါဒါန်**။ ။[ဥပ+အာဒါန။ ဥပ=လွန်လွန်ကဲကဲ စဉ်မြဲစွာ+အာဒါန=ယူခြင်း။] ဖားကို မြွေက ဖမ်းထားသကဲ့သို့ မစ္ဆန့်လွတ်နိုင်ဘဲ စဉ်စဉ်လမ်းလမ်း (အာရုံပြုခြင်း)ယူထားခြင်းကို "ဥပါဒါန"ဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] ဖားကို မြွေငန်း, မြဲစွာ ဖမ်းသို့, စဉ်လမ်းသမှ, အာရုံပြု,
ဥပါဒါန် ဟု ခေါ်။

ကာမုပါဒါန—[ကာမ+ဥပါဒါန၊] တရားကိုယ်မှာ ကာမဂုဏ်၌ အလွန်စဉ်လမ်းတတ်သော လောဘ ဟူသမျှကိုကောက်။

၆။ နိဝရဏာနိ – နိဝရဏတို့သည်၊ ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏံ – ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏင်း၊ ဗျာပါဒနိဝရဏံ – ဗျာပါဒနိဝရဏင်း၊ ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ – ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနိဝရဏံ –

ဒိဋ္ဌုပါဒါန — [ဒိဋ္ဌိ + ဥပါဒါန၊] သီလဗ္ဗတပရာမာသ-အတ္တဝါဒဒိဋ္ဌိ ၂-မျိုး မှတပါး ကျန်ဒိဋ္ဌိ အမျိုးမျိုးတည်း။

သီလဗ္ဗတုပါဒါန — သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထနှင့် တူ၏။

အတ္တဝါဒုပါဒါန —[အတ္တ + ဝါဒ၊] အတ္တရှိ၏ဟု ပြောဆိုမှုတည်း။

အမှာ။ ။နောက် ဥပါဒါန် ၃-ပါး၏ တရားကိုယ်မှာ ဒိဋ္ဌိ စေတသိက် ချည်းသာတည်း၊ စွဲလမ်းပုံ ကွဲပြားမှု ၃-မျိုး ခွဲခြားတော်မူသည်၊ အတ္တ စွဲလမ်းပုံကို ဘာသာ ဦးကာမှာ ရှုပါ ။

၆။ နိဝရဏ။ ။စျာန်အစရှိသော ကုသိုလ်တရားများကို တားမြစ် ပိတ်ပင်တတ်သော တရားတို့ကို "နိဝရဏ"ဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] ကုသိုလ်တရား, စျာန်မဂ်များကို, မြစ်တား တတ်သည်, အလိမ်လို, နိဝရဏခေါ် ။

ကာမစ္ဆန္ဒ။ ။[ကာမ + ဆန္ဒ၊] ကာမဂုဏ်ကို လိုချင်နှစ်သက်မှု၊ တရားကိုယ်မှာ လောဘကို ကောက်။

ဗျာပါဒ — တရားကိုယ်မှာ ဒေါသအားလုံးတည်း။

ထိနမိဒ္ဓ — ထိန စေတသိက်နှင့် မိဒ္ဓ စေတသိက် ၂-ပါး ။

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ — ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ကုက္ကုစ္စ စေတသိက်တည်း။

ဥဒ္ဒစ္စ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏာဒင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏံ–ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏာဒင်း၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏံ–အဝိဇ္ဇာနိဝရဏာဒင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဆ–ခြောက်ပါးတို့တည်း။

ဝိစိကိစ္ဆာ — ဝိစိကိစ္ဆာ စေတသိက်တည်း။

အဝိဇ္ဇာ — မောဟအားလုံးကို ကောက်။

အမှာ။ ။ထိန မိဒ္ဓနှင့် ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စ၌ တရားကိုယ် ၂-ပါးစီ ရပါလျက် နိဝရဏ တပါးသာ ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းကို ဘာသာဋီကာ၌ အကျယ် ဆိုထားပြီ၊ အချုပ်မှာ - ထိနနှင့် မိဒ္ဓသည် တွန့်တိုမှု ကိစ္စအားဖြင့်ရင်း, ပျင်းရိခြင်းဟူသော အကြောင်းအားဖြင့်ရင်း, ဝိရိယ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ခြင်း အားဖြင့်ရင်း တူ၏၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ကုက္ကုစ္စသည် မငြိမ်သက်ခြင်းအားဖြင့်ရင်း, ဉာတိဗျသန စသည်ကို ကြံစည်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းအားဖြင့်ရင်း, သမထ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်ရင်း တူ၏၊ ဤသို့ ကိစ္စ, အကြောင်း, ဆန့်ကျင်ဘက် တူသောကြောင့် တပေါင်းတည်း ဟောတော်မူသည်။

[ဆောင်] ထိ-မိဒ် နှစ်ခု, တွန့်တိုမှုနှင့်, ဥဒ်-ကု အတွက်, မငြိမ်သက်ဟု, တချက်ကိစ္စ, တူပြိုင်ကြ၏၊....ဖြစ်ကြောင်းကလည်း, တက္ခမကင်း, ပျင်းရိခြင်းနှင့်, ချိုယွင်းသမှု, ဗျသနစုကို, တွေးရှုကြံလစ်, စဉ်တိုင်းဖြစ်၏၊....စိစစ်ဘွယ်ချက်, ဆန့်ကျင်ဘက်ကား, ဆက်ဆက်ဝိရိယ, သမထဟု,.... ကိစ္စလည်း တူ, အကြောင်းတူလျက်, ဆန့်ကျင်ဘက်အား, တူလေငြားရ, နှစ်ပါးတရားကိုယ်, တစ်နိဝရဏ ဆိုသည်, သွင်းသိုစိတ်ဝယ် မြဲမြဲတည်း။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်သို့သောအပိုင်းအခန်းကို သမ္ဘုည်းပိုင်းဟုခေါ်သနည်း။

(ခ) ဒွါသတ္တာတိဝိဓာ စသော ဂါထာသည် ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း၊ အနက်ပေးပါ။

(ဂ) ဒွါသတ္တာတိ အရဋ္ဌ အနိပ္ဖန္နရူပ်များ ကြဉ်ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြ၍, ၇၂-ပါး သရုပ်ကို ရေတွက်ပြပါ။

(ဃ) သမ္ဘုည်းပိုင်းဌ ခေါင်းစဉ်အရ သင်္ဂဟ မည်မျှရှိသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(င) အဘယ် သင်္ဂဟကို အကုသလသင်္ဂဟ ဟု ခေါ်သနည်း။

(စ) အဘယ်တရားများကို အာသဝဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဆ) အာသဝတို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။ [တရားကိုယ် ပြရာဝယ် မည်သည့် စိတ်ဌ ယှဉ်သော တရားဟု ထင်ရှားပြရမည်။]

(ဇ) အဘယ်တရားများကို ဩဃ ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(စျ) အဘယ်တရားများကို ယောဂဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဉ) အဘယ်တရားများကို ဂန္ထ ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဋ) ထို ဂန္ထတို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(ဌ) အဘယ် တရားများကို ဥပါဒါန်ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဍ) ထိုဥပါဒါန်တို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(ဎ) အဘယ်တရားများကို နီဝရဏဟုခေါ်သနည်း၊လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဏ) ထိုနီဝရဏတို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

၇။ အနုသယာ–အနုသယတို့သည်၊ ကာမရာဂါနုသယော–ကာမရာဂါနုသယဂင်း၊ ဘဝရာဂါနုသယော–ဘဝရာဂါနုသယဂင်း၊ ပဋိဃာနုသယော–ပဋိဃာနုသယဂင်း၊ မာနာနုသယော–မာနာနုသယဂင်း၊ ဒိဋ္ဌာနုသယော–ဒိဋ္ဌာနုသယဂင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယော – ဝိစိကိစ္ဆာနုသယဂင်း၊ အဝိဇ္ဇာနုသယော–အဝိဇ္ဇာနုသယဂင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) သတ္တ–ခုနစ်ပါးတို့တည်း။

၈။ သုတ္တန္တေ–သုတ္တန်ပါဠိတော်၌၊ (ဝုတ္တာနိ–ဟောတော်မူအပ်ကုန်သော၊) သံယောဇနာနိ – သံယောဇဉ်တို့သည်၊ ကာမရာဂသံယောဇနံ–ကာမရာဂ သံယောဇဉ်ဂင်း၊ ရူပရာဂ-

---

၇။ အနုသယ။ ။[အနု+သယ။ အနု=အဘန်ဘန်၊ ဝါ·အစဉ်တစိုက်+သယ=ကိန်းအောင်းသောတရား၊]သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌ အဘန်ဘန် အစဉ်တစိုက် ကိန်းအောင်း ပါဝင်နေသော ကိလေသာကို "အနုသယ"ဟု ဆိုသည်၊ ထိုအနုသယသည် ဥပါဒ် ဌီ ဘင် အားဖြင့် အထည်ကိုယ် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်နေသည် မဟုတ်, ဆိုင်ရာအာရုံနှင့် တွေ့လျှင် အဆင်သင့် ဖြစ်ဘို့ရာ ကိလေသာခေတ် တမျိုးသာတည်း။

[ဆောင်] သတ္တဝါ သန္တာန်, အဖန်ဖန်လျှင်, အစဉ်တစိုက်, လိုက်၍
ပါလာ, ကိလေသာဟု, ခေတ်အစု, အနုသယခေါ်။

ကာမရာဂါ နုသယနှင့် ဘဝရာဂါ နုသယတို့၏ တရားကိုယ်ကောက်၊ ပုံမှာ ကာမာသဝ ဘဝါသဝနှင့် တူ၏၊ ပဋိဃာနုသယကား ဒေါသတည်း၊ မာနာနုသယစသည်တို့၏ တရားကိုယ်မှာ နာမည်အတိုင်းပင် ထင်ရှားပြီ။

၈။ သုတ္တန်သံယောဇဉ်။ ။"သံယောဇဉ်ကြိုး" ဟု ခေါ်ဝေါ်ရိုးရှိသည့်အတိုင်း သတ္တဝါတို့ကို ထိုထိုဘဝမှ မလွှတ်ရအောင် ကြိုးဖြင့် ချည်နှောင်သကဲ့သို့ ချည်နှောင်တတ်သောတရားကို သံယောဇဉ်ဟု ခေါ်သည်။

သံယောဇနံ – ရူပရာဂသံယောဇဉ်ရင်း၊ အရူပရာဂသံယောဇနံ – အရူပရာဂသံယောဇဉ်ရင်း၊ ပဋ္ဌိဃသံယောဇနံ – ပဋ္ဌိဃသံယောဇဉ်ရင်း၊ မာနသံယောဇနံ – မာနသံယောဇဉ်ရင်း၊ ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ – ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်ရင်း၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇနံ – သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်ရင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇနံ – ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်ရင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇနံ – ဥဒ္ဓစ္စသံယောဇဉ်ရင်း၊ အဝိဇ္ဇာသံယောဇနံ – အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်ရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဒသ – ဆယ်ပါးတို့တည်း။

[ဆောင်] မိမိ ကိန်းရာ, သတ္တဝါကို, ထိုထိုဘုံမှ, မလွတ်ရအောင်, ချည်နှောင်သမှ, ကြိုးနှယ်ပြု, မှတ်ရ သံယောဇဉ်။

ကာမရာဂသံယောဇဉ်=တရားကိုယ်မှာ ကာမာသဝနှင့် တူ၏။

ရူပရာဂ=ရူပဈာန် ထိုဈာန်၏ အကျိုးဝိပါက်၌ နှစ်သက်မှု တဏှာ။

အရူပရာဂ=အရူပဈာန် ထိုဈာန်၏ အကျိုးဝိပါက်၌ နှစ်သက်မှု တဏှာ။
[ဤ ရူပရာဂ, အရူပရာဂ သံယောဇဉ် ၂-ပါး၏ တရားကိုယ်မှာ ဘဝါသဝနှင့် တူ၏။]

ပဋ္ဌိဃသံယောဇနံ=ဒေါသမူစိတ်၌ ယှဉ်သော ဒေါသတည်း။

ဒိဋ္ဌိသံယောဇနံ=တဲ့ဘက်ဖြစ်သော သီလဗ္ဗတပရာမာသ ဒိဋ္ဌိကိုချန်, ကျန် ဒိဋ္ဌိအမျိုးမျိုးတည်း။

အမှာ။ ။ကြင်း သံယောဇဉ်မျှား၏ တရားကိုယ်မှာ လွယ်ပြီ၊ ဤ၌ သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး ဆိုသော်လည်း တရားကိုယ်မှာ ၇-ပါးသာ ရ၏၊ တွက်ကြည့်ပါ။

၉။ အဘိဓမ္မေ–အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌၊ (ဝုတ္တာနိ–ကုန်သော၊) အပရာနိပိ–အခြား တမျိုးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သံယောဇနာနိ–တို့သည်၊ ကာမရာဂ သံယောဇနံ–ရင်း၊ ဘဝရာဂ သံယောဇနံ–ဘဝရာဂ သံယောဇဉ်ရင်း၊ ပဋိဃသံယောဇနံ–ရင်း၊ မာန သံယောဇနံ–ရင်း၊ ဒိဋ္ဌိ သံယောဇနံ–ရင်း၊ သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇနံ–ရင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇနံ–ရင်း၊ ဣဿာ သံယောဇနံ–ဣဿာ သံယောဇဉ်ရင်း၊ မစ္ဆရိယ သံယောဇနံ–မစ္ဆရိယ သံယောဇဉ်ရင်း၊ အဝိဇ္ဇာ သံယောဇနံ–ရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဒသ–ဆယ်ပါးတို့တည်း။

၁၀။ ကိလေသာ–ကိလေသာတို့သည်၊ လောဘော–လောဘရင်း၊ ဒေါသော–ဒေါသရင်း၊ မောဟော–မောဟ

၉။ အဘိဓမ္မာသံယောဇဉ်။ ။သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးကို သုတ္တန်ပါဠိတော်၌ တမျိုး, အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ တမျိုး, ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသည့်အတွက် ဤ သင်္ဂြိဟ်ကျမ်း၌လည်း ၂-မျိုး ခွဲပြထားသည်၊ အဘိဓမ္မာနည်း၌ တရားကိုယ်မှာ သုတ္တန်နည်းထက် ဣဿာနှင့် မစ္ဆရိယ ၂-ပါးပို၏၊ ဥဒ္ဓစ္စ လျော့၏၊ နည်း နှစ်ပါးလုံး ပေါင်းလျှင် တရားကိုယ် ၉-ပါးထွက်၏။

[ဆောင်] လော-ဒေါ-မာ-ဒိဋ္ဌိ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဣဿ-ဣဿာ-မစ္ဆရိ, မောဟ
ထည့်, မှတ်ဘိ တရားကိုယ်။

၁၀။ ကိလေသာ။ ။လောဘဖြစ်စေ, ဒေါသ မာန ဖြစ်စေ, စိတ်ကို ညစ်ပေစေတတ်သော တရားကို "ကိလေသာ"ဟု ခေါ်၏၊ ဤကိလေသာ ၁၀-ပါး၏ တရားကိုယ်မှာ ပါဠိအတိုင်း သိသာပြီ။

[ဆောင်] လော-ဒေါ-မာနေ, စထွေထွေတို့, ညစ်ပေစေမှု, စိတ်ကိုပြု,
မှတ်ရှု ကိလေသာ။

ရင်း၊ မာနော–မာနရင်း၊ ဒိဋ္ဌိ–ဒိဋ္ဌိရင်း၊ ဝိစိကိစ္ဆာ–ဝိစိ-
ကိစ္ဆာရင်း၊ ထိနံ–ထိနရင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စံ–ဥဒ္ဓစ္စရင်း၊ အဟိရိကံ–
အဟိရိကရင်း၊ အနောတ္တပ္ပံ–အနောတ္တပ္ပရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊
ဒသ–ဆယ်ပါးတို့တည်း။

အမှာစကားချပ် ၁၁။ ပန–အမှာစကားချပ် ညွှန်လိုက်
ဦးအုံ့၊ ဇေ–ဤအကုသလသင်္ဂဟ
ဝယ်၊ အာသဝါဒီသု – အာသဝ အစရှိသည်တို့၌၊ ကာမ-
ဘဝနာမေန–ကာမနာမည် ဘဝ နာမည်ဖြင့်၊ တဗ္ဗတ္ထုကာ–

တထောင့်ငါးရာ ကိလေသာ။ ။လောဘသည် ရှေ့၌ ပြခဲ့ပြီးသော နာမ်တေပညာသ, နိပ္ပန္နရူပ် အဌာရသ, လက္ခဏရူပ် ၄၊ ဤ ၇၅-ပါးသော တရားကို အာရုံပြု၏၊ ထို ၇၅-ပါးသော အာရုံသည် မိမိ အဋ္ဌတ္တသန္တာန်မှ ဝလည်း ရှိ၏၊ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်မှ ဝလည်း ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌတ္တသန္တာန်ကို အာရုံပြု၍ လောဘ ၇၅, ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်ကို အာရုံပြု၍ လောဘ-၇၅ ရှိရကား လောဘပေါင်း ၁၅၀ ဖြစ်၏၊ လောဘ ကိလေသာကဲ့သို့ ဒေါသ စသော ကိလေသာများလည်း ၁၅၀-စီ ရှိရကား ၁၅၀-ကိုတည်, ကိလေ သာ ၁၀-ပါးဖြင့် မြှောက်လျှင် ၁၅၀၀ ဖြစ်၏။ [ပညတ် အမျိုးမျိုး ဖြင့်မြှောက်လျှင် မရေမတွက်နိုင်အောင် များသေး၏။]

[ဆောင်] နာမ်တေပညံ, ရူပ်နိပ္ပန်, လက္ခဏံရူပ် လေး။
သန္တာန်နှစ်ဝ, မြှောက်ဆင့်က, တရာ့ငါးဆယ်ရေး။
ဆယ်ကိလေသာ, မြှောက်ဆင့်ကာ, ငါးရာ တထောင်တွေး။

၁၁။ အမှာစကားချပ်။ ။ကျမ်းဆရာတို့သည် မိမိ ပြခဲ့သော စကားရပ်၌ အထူး သိစေလိုသော အချက်ဝယ် အမှာစကား ညွှန်လျက် မှတ်ချက်ကို ပြတတ်ကုန်၏၊ ဤ "အာသဝါဒီသု"စသည်ကား ထိုကဲ့သို့

ထို ကာမဘဝဟူသော မှီရာအာရုံရှိသော၊ တဏှာ – တဏှာကို၊ အဓိပ္ပေတာ – အလိုရှိအပ်၏၊ တထာ ပဝတ္တံ – ထို ထို ယူပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့် ကဲ့ပြားလျက် ဖြစ်သော၊ ဒိဋ္ဌိဂတမေဝ–

"မှတ်ချက်"ပြသော စကားတည်း၊ အာသဝါဒီသဒ္ဒါ အာဒိဖြင့် ကာမဘဝ သီလဗ္ဗတပရာမာသ စသည်တို့ ပါရှိရာ ဩဃ ယောဂ စသော အခေါ်း များကိုယူ၊ ဂန္ထ-ကိလေသာအခေါ်းတို့မှ တပါး ကျန်အားလုံးတည်း။

ကာမဘဝ၊ပေ၊တဏှာ အဓိပ္ပေတာ—ဤသင်္ဂြိဟ်ဆရာ အလိုအားဖြင့် ကာမသဒ္ဒါသည် ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို ဟောရင်းတည်း၊ ဘဝသဒ္ဒါ လည်း ရူပ အရူပဈာန်နှင့် ထိုဈာန်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ကို ဟောရင်း တည်း၊ သို့ဖြစ်၍(ဒိဋ္ဌာသဝ စသည်၌ ဒိဋ္ဌိနှင့် အာသဝသည် အရတူ သော်လည်း) ကာမနှင့်အာသဝ-ဘဝနှင့် အာသဝ စသည်မှာ အရမတူပဲ ဖြစ်နေသည်။

ထို့ကြောင့် ကာမနှင့် အာသဝ စသည်တို့ အရတူဘို့ရာ ကာမနာမည် ဖြင့် (ဝါ-ကာမအရ) ဝတ္ထုအာရုံ ကာမဂုဏ်ကို တိုက်ရိုက်မယူဘဲ, ထို အာရုံ၌ တည်သော (ထို ကာမဂုဏ်ကို အာရုံပြုသော) ကာမတဏှာကို ဌာနူပစာရအားဖြင့် ကောက်ပါ၊ ဘဝနာမည်ဖြင့် (ဘဝအရ) ထို ဘဝကို အာရုံပြုသော ဘဝတဏှာကို ဌာနူပစာရအားဖြင့် ကောက်ပါ။

သို့မှ ကာမသဒ္ဒါ ဘဝသဒ္ဒါနှင့် အာသဝသဒ္ဒါ စသည်တို့ အရတူကြ သဖြင့် "ကာမောယေဝ အာသဝေါ, ကာမာသဝေါ" စသော ကမ္မ ဓာရည်း ဝိဂြိုဟ်ပြုနိုင်မည်-ဟူလို၊ [အာရုံဌာန၏အမည်ကို အာရုံပြုတတ် သော ဌာနီတဏှာ၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကို "ဌာနူပစာရ"ဟု ဆိုသည်။]

သီလဗ္ဗတ၊ပေ၊ပဝုစ္စတိ။ ။ "ဒိဋ္ဌိစေတသိက် တခုတည်းဖြစ်လျက် အဘယ်ကြောင့် သီလဗ္ဗတ ပရာမာသ စသည်ဖြင့် နာမည်အမျိုးမျိုး ဆိုအပ်သနည်း"ဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ ဤအမှာစကားချပ်ကို ညွှန်ရသည်။

ဒိဋ္ဌိစေတသိက်ကိုပင်၊ သီလဗွတပရာမာသော – သီလဗွတပရာ-
မာသ ဟူ၍ဝင်း၊ ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသော – ဣဒံ သစ္စာဘိနိ-
ဝေသ ဟူ၍ဝင်း၊ အတ္တဝါဒုပါဒေါစ–အတ္တဝါဒုပါဒါနံ ဟူ၍
ဝင်း၊ ပဝုစ္စတိ – ဆိုအပ်၏။

သင်္ဂဟ ၁၂။ ဝတ္ထုတော–ပရမတ်အလို အထည်ကိုယ်ဝတ္ထု
အားဖြင့်၊အာသဝေါဃာစ – အာသဝ ဩဃ
တို့ကိုဝင်း၊ ယောဂါစ – ယောဂတို့ကိုဝင်း၊ ဂန္ထာစ – ဂန္ထတို့ကို
ဝင်း၊ တယော – သုံးပါးစီတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ – ဆိုအပ်ကုန်၏၊
ဥပါဒါနာ – ဥပါဒါန်တို့ကို၊ ဒုဝေ – နှစ်ပါးတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ –
ကုန်၏၊ နိဝရဏာ – နိဝရဏတို့သည်၊ အဋ္ဌ – ရှစ်ပါးတို့သည်၊
သိယုံ – ဖြစ်ကုန်၏၊ အနုသယာ – အနုသယတို့သည်၊ ဆဋ္ဌေ –
ဖ-ပါးတို့သာလျှင်၊ ဟောန္တိ – ကုန်၏၊ သံယောဇနာ–သံယော

ဆိုလိုရင်းကား—သီလဗွတပရာမာသ ဒိဋ္ဌိသည် "နွားခွေးတို့၏ အလေ့အကျင့်ဖြင့် ကိလေသာမှ စင်ကြယ် သံသရာမှ လွတ်မြောက်လွယ်၏"ဟု ယူ၏၊ ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသ ဒိဋ္ဌိသည် "ဤ ငါ့အယူသာ အမှန်, ကျန်အယူတွေ အမှားချည်းဘဲ"ဟု စွဲမြဲစွာ ယူ၏၊ အတ္တဝါဒုပါဒါန ဒိဋ္ဌိသည် "အတ္တရှိ၏"ဟု ယူ၏၊ ဤသို့ ယူပုံအခြင်းအရာကွဲပြားသောကြောင့် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဒိဋ္ဌိစေတသိက် တခုတည်းကိုပင် သီလဗွတပရာမာသ စသည်ဖြင့် နာမည်အမျိုးမျိုးတပ်၍ ဆိုအပ်သည်-ဟူလို။

အမှာ။ ။"တထာပဝတ္တံ"ကား ဒိဋ္ဌိစေတသိက် တခုတည်းကိုပင် သီလဗွတပရာမာသ စသည်ဖြင့် နာမည်အမျိုးမျိုး ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသော ပါဠိတည်း၊ ထိုကြောင့် "တထာပဝတ္တံ=ထိုယူပုံအခြင်းအရာအားဖြင့် ကွဲပြားလျက် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်"ဟု ဟိတ်အနက်ကိုလည်း သုံးစွဲပါလေ။ [ဤသို့ ဟိတ်အနက် အတွင်းငုပ်နေသော ဝိသေသနကို "ဟေတုမန္တ ဝိသေသန"ဟု ခေါ်ရသည်။]

ဇဉ်တို့ကို၊ နဝ – ကိုးပါးတို့ဟူ၍။ မတာ – သိအပ်ကုန်၏၊ ကိလေသာ – ကိလေသာတို့သည်၊ ဒသ – ဆယ်ပါးတို့တည်း၊ (ဣတိ – ဤသို့၊) အယံ ပါပသင်္ဂဟော – ဤအကုသလသင်္ဂဟကို၊ နဝဓာ – ကိုးပါး အပြားအားဖြင့်၊ ဝုတ္တော – ဆိုအပ်ပြီ။

၁၂။ **သင်္ဂဟဂါထာ။** ။အာသဝေါ၊ပေ၊ ပါပသင်္ဂဟော- ကား သင်္ဂဟဂါထာတည်း၊ အမည်အားဖြင့် အာသဝ စသည်တို့က ၄, နီဝရဏ ၆, အနုသယ-၇, သံယောဇဉ် ၁၀-ရှိသော်လည်း "ဝတ္ထုတော" ဟု ဆိုသောကြောင့် တရားကိုယ် အထည်ဝတ္ထုကိုသာ ကောက်ယူ ရေတွက်ရလျှင် အာသဝသည် လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ အားဖြင့် ၃-ပါးတည်း၊ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရေတွက်ပါ။

နဝဓာ ပါပသင်္ဂဟော။ ။အကုသိုလ် ပါပတို့ကို ပြရာဖြစ်သောကြောင့် အကုသလသင်္ဂဟကိုပင် "ပါပသင်္ဂဟ"ဟု ဆိုသည်၊ ၉-ပါးကား ၁-အာသဝ, ၂-သြဃ, ၃-ယောဂ, ၄-ဂန္ထ, ၅-ဥပါဒါန, ၆-နီဝရဏ, ၇-အနုသယ, ၈-သံယောဇန, ၉-ကိလေသတို့တည်း။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်တရားများကို "အနုသယ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံ ထောက်ပါ။

(ခ) ထို အနုသယတို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(ဂ) အဘယ်တရားများကို "သံယောဇဉ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံ ထောက်ပါ။

(ဃ) ထို သံယောဇဉ်တို့၏ သုတ္တန်နည်းအရ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်, အဘိဓမ္မာနည်းအရ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(c) နည်း ၂-ပါး ပေါင်းလျှင် တရားကိုယ် မည်မျှ ရှိသနည်း၊ ရေတွက်ပြပါ။

(စ) အဘယ်တရားမျိုးကို "ကိလေသာ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(ဆ) တထောင့်ငါးရာ ကိလေသာကို လက်ခံထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(ဇ) အာသဝါဒီသု ပနေတ္ထ စသော အမှာစကားချပ်ကို အနက်ပေးပါ။

(စျ) ကာမောဃ၌ ကာမ-အရ အဘယ်အနက်ကို ဟောရင်းဖြစ်သနည်း၊ ဤနေရာ၌ ဘယ်အနက်ကို ဘယ်နည်းအရ ယူရမည်တဲ့နည်း။

(ဉ) ဘဝယောဂ၌ ဘဝအရ အဘယ်အနက်ကို ဟောရင်းဖြစ်သနည်း။

(ဋ) ဒိဋ္ဌိတခုတည်းဖြစ်ပါလျက် သီလဗ္ဗတပရာမာသ စသည်ဖြင့် နာမည်အမျိုးမျိုး အဘယ့်ကြောင့် ဆိုရသနည်း၊ သင်ကြားပါ၌ကို ထောက်ပါ။

အကုသလသင်္ဂဟ ပြီး၏။

မိဿကသင်္ဂ ၁။ မိဿကသင်္ဂေ – မိဿကသင်္ဂ၌၊ ဟေတူ–ဟိတ်တို့သည်၊ လောဘော–လောဘဝင်း၊ ဒေါသော–ဒေါသဝင်း၊ မောဟော–မောဟဝင်း၊ အလောဘော–အလောဘဝင်း၊ အဒေါသော–အဒေါသဝင်း၊ အမောဟော–အမောဟဝင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) ဆ–ခြောက်ပါးတို့တည်း။

၂။ စျာနင်္ဂါနိ–စျာန်အင်္ဂါတို့သည်၊ ဝိတက္ကော–ဝိတက်ဝင်း၊ ဝိစာရော–ဝိစာရဝင်း၊ ပီတိ–ပီတိဝင်း၊ ဧကဂ္ဂတာ–

မိဿကသင်္ဂ။ ။ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဗျာကတတို့ကို ရောနှောပြုရာ အပိုင်းအခဏ်းကို "မိဿကသင်္ဂ"ဟု ခေါ်သည်။

၁။ ဟိတ်။ ။ရေသောက်မြစ်သည် သစ်ပင်ကို ထောက်ပံ့ ခိုင်ခံ့စေသကဲ့သို့, ထို့အတူ မိမိနှင့်တကွ ဖြစ်ဘက် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ထောက်ပံ့ခိုင်ခံ့စေတတ်သောတရားကို "ဟေတု=ဟိတ်"ဟု ခေါ်သည်၊ တရားကိုယ်မှာ ပါဠိအတိုင်းပင် သိသာပြီ၊ စေတသိက်ပိုင်းက သမ္မယောဂနည်းကို ကြည့်၍ "လောဘမူစိတ်၌ ယှဉ်သော လောဘ"စသည်ဖြင့် သိပါ။

[ဆောင်] ရေသောက်မြစ်လျှင်, ကိုယ့်သစ်ပင်ကို, စည်ပင်စေထ, ထောက်ပံ့မ သို့, တကွဖြစ်ဟန်, ရုပ်နှင့်နာမ်ကို, ထောက်ခံ သမ္မ, ကျေးဇူးပြု, ဟေတု=ဟိတ် ဟု ခေါ်။

၂။ စျာနင်။ ။ဆိုင်ရာအာရုံကို(ရိုးရိုးအာရုံပြုပုံထက် လွန်ကဲ၍) စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုတတ်သော ဝိတက် ဝိစာရ စသော တရားအပေါင်းကို "စျာန=စျာန်"ဟု ခေါ်၏၊ ထို စျာန်အပေါင်း၏ အစိတ်အင်္ဂါကိုမှ "စျာန်အင်္ဂါ"ဟု ခေါ်ရသည်။

[ဆောင်] စူးစိုက်သမ္မ, အာရုံပြုတောင်း, တရားပေါင်းကို, စျာန်ခေါ်ဆို ဘီ၊ ထို၏အင်္ဂါ,အစိတ်မှာမူ,စျာနင်ဟူ,မှတ်ယူ အမြဲ ခေါ်။

ကေဂ္ဂတာဝင်း၊ သောမနဿ – သောမနဿဝေဒနာဝင်း၊ ဒေါမနဿ – ဒေါမနဿဝေဒနာဝင်း၊ ဥပေက္ခာ – ဥပေက္ခာဝေဒနာဝင်း၊ (ဣတိ – ဤသို့၊) သတ္တ – ခုနစ်ပါးတို့တည်း။

၃။ မဂ္ဂင်္ဂါနိ – မဂ္ဂင်တို့သည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ – သမ္မာဒိဋ္ဌိဝင်း၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ – သမ္မာသင်္ကပ္ပဝင်း၊ သမ္မာဝါစာ – သမ္မာဝါစာဝင်း၊ သမ္မာကမ္မန္တော – သမ္မာကမ္မန္တဝင်း၊ သမ္မာအာဇီဝေါ –

ဈာနင်ကောက်ပုံ။ ။ဝိတက်ယှဉ်ရာစိတ် ၅၅-ပါး၌ ရှိသော ဝိတက်သည် ဝိတက်ဈာနင်တည်း၊ ဝိစာရ ပီတိတို့ကိုလည်း သမ္မယောဂနည်း ကြည့်၍ သိပါ၊ ကေဂ္ဂတာနှင့် ဝေဒနာတို့သည် စိတ်အားလုံး၌ ယှဉ်နိုင်၏၊ သို့သော် "ပဋ္ဌိညာဏေသု ဈာနင်္ဂါနိ"ဟု ဆိုလတ္တံ့ ဖြစ်သောကြောင့် ဒွေးပဋ္ဌိညာဉ် ၁၀-၌ ယှဉ်ခိုက်ဖြစ်သော ကေဂ္ဂတာ ဝေဒနာတို့သည် ဈာနင် မထိုက်ချေ။

ထို့ကြောင့် ဒွေးပဋ္ဌိညာဏ်မှ တပါး စိတ်တခုယုတ် ဂ၀-၌ ရှိသော ကေဂ္ဂတာသည် ကေဂ္ဂတာ ဈာနင်မည်၏၊ သောမနဿ သဟဂုတ် စိတ် ၆၂-ပါး၌ ရှိသော သောမနဿဝေဒနာသည် သောမနဿ ဈာနင်မည်၏၊ ဒေါသမူဒွေး၌ ရှိသော ဒေါမနဿ ဝေဒနာသည် ဒေါမနဿ ဈာနင်မည်၏၊ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် စိတ် ၅၅-တွင် ဒွေးပဋ္ဌ ဝိညာဏ်မှ ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် ဂ-ပါးကို နှုတ်၍ ကျန်စိတ် ၄၇-ပါး၌ ရှိသော ဥပေက္ခာ ဝေဒနာသည် ဥပေက္ခာ ဈာနင်တည်း။ [ဈာနင် ၇-ပါးရှိသော်လည်း ဝေဒနာက ၃-ဌာနပါသောကြောင့် တရားကိုယ်မှာ ၅-ပါးသာ ရသည်ကို သတိပြုခဲ့ပါ။]

၃။ မဂ္ဂင်။ ။မဂ္ဂသဒ္ဒါသည် "လမ်းကြောင်း"ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိစသော တရားအပေါင်းသည် သုဂတိသို့ ရောက်ဘို့ရာ လမ်းကြောင်းဖြစ်၏၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော တရားအပေါင်းကား ဒုဂ္ဂတိသို့

သမ္မာအာဇီဝဝင်း၊ သမ္မာဝါယာမော – သမ္မာဝါယာမဝင်း၊ သမ္မာသတိ – သမ္မာသတိဝင်း၊ သမ္မာသမာဓိ – သမ္မာသမာဓိဝင်း၊မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ – မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဝင်း၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ – မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဝင်း၊မိစ္ဆာဝါယာမော–မိစ္ဆာဝါယာမဝင်း၊မိစ္ဆာသမာဓိ–မိစ္ဆာ

ရောက်ဘို့ရာ လမ်းကြောင်းတည်း၊ ထိုမဂ္ဂ မည်သော တရားအပေါင်း၏ အစိတ် အင်္ဂါကို "မဂ္ဂင်=မဂ္ဂင်"ဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] ထိုထိုဂတိ, ရောက်မည့်လမ်းကြောင်း, တရားပေါင်းကို, မဂ္ဂ ဆိုဘိ၊ ထို၏အင်္ဂါ, အစိတ်မှာမူ, မဂ္ဂင်ဟူ, မှတ်ယူအမြဲခေါ်။

အမှာ။ ။သမ္မာဒိဋ္ဌိစသည်၌ "သမ္မာ"သဒ္ဒါသည် "ကောင်းသော"ဟု အနက်ထွက်၏၊ "ကောင်း" ဆိုသည်မှာလည်း "မဖောက်မပြန် လမ်းမှန်ကျသည်"ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ စသည်တို့၏ တရားကိုယ်ကို သောဘနစိတ်၌ ထိုက်သလို ယှဉ်သော ပညာစသည်ကိုသာ ကောက်ပါ။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ကောင်းစွာ သိမြင်မှု၊ တရားကိုယ်မှာ ပညာ။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ=ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု၊ တရားကိုယ်မှာ ဝိတက်။

[သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝကား ဝိရတိ စေတသိက် ၃-ပါးတည်း။]

သမ္မာဝါယာမ=ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု၊ တရားကိုယ်မှာ ဝီရိယ။

သမ္မာသတိ=ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု၊ တရားကိုယ်မှာ သတိ။

သမ္မာသမာဓိ=ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု၊ တရားကိုယ်မှာ ဧကဂ္ဂတာ။

အမှာ။ ။မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသည်၌ မိစ္ဆာသဒ္ဒါကား "အမှားအယွင်း ဖောက်ပြန်ခြင်း" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ်စိတ်၌ ထိုက်သလို ယှဉ်သော ဒိဋ္ဌိစေတသိက် စသည်ကို ကောက်ရမည်။

သမာဓိရင်း၊ (ဣတိ–သို့၊) ဒ္ဒါဒသ–တဆဲ့ နှစ်ပါး တို့ တည်း။

၄။ ဣန္ဒြိယာနိ–ဣန္ဒြေတို့သည်၊ စက္ခုန္ဒြိယံ–စက္ခုန္ဒြေရင်း၊ သောတိန္ဒြိယံ–သောတိန္ဒြေရင်း၊ ဃာနိန္ဒြိယံ–ဃာနိန္ဒြေရင်း၊ ဇိဝှိန္ဒြိယံ–ဇိဝှိန္ဒြေရင်း၊ ကာယိန္ဒြိယံ–ကာယိန္ဒြေရင်း၊ ဣတ္ထိန္ဒြိယံ–ဣတ္ထိန္ဒြေရင်း၊ ပုရိသိန္ဒြိယံ–ပုရိသိန္ဒြေရင်း၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ–ဇီဝိတိန္ဒြေရင်း၊ မနိန္ဒြိယံ–မနိန္ဒြေရင်း၊ သုခိန္ဒြိယံ–သုခိန္ဒြေရင်း၊ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ–ဒုက္ခိန္ဒြေရင်း၊ သောမနဿိန္ဒြိယံ–သောမနဿိန္ဒြေရင်း၊ ဒေါမနဿိန္ဒြိယံ–ဒေါမနဿိန္ဒြေရင်း၊ ဥပေက္ခိန္ဒြိယံ–ဥပေက္ခိန္ဒြေရင်း၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ–သဒ္ဓိန္ဒြေရင်း၊ ဝီရိယိန္ဒြိယံ–ဝီရိယိန္ဒြေရင်း၊ သတိန္ဒြိယံ–သတိန္ဒြေရင်း၊ သမာဓိန္ဒြိယံ–သမာဓိန္ဒြေရင်း၊ ပညိန္ဒြိယံ–ပညိန္ဒြေရင်း၊ အနညာတညဿာမီ-

---

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ=ဒိဋ္ဌိစေတသိက်။ ။မိစ္ဆာသက်ပ=အကုသိုလ်၌ ယှဉ်သမျှ ဝိတက်။ ။မိစ္ဆာဝါယာမ=အကုသိုလ်၌ ယှဉ်သမျှ ဝီရိယ။ ။မိစ္ဆာသမာဓိ=ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ်မှတပါး အကုသိုလ်စိတ် ၁၁-၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာ။ [ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ ဧကဂ္ဂတာသည် မဂ္ဂင်မထိုက်ဟု ဆိုလတ္တံ့၊] မဂ္ဂင် ၁၂-ပါးရှိသော်လည်း ဝိတက် ဝီရိယ ဧကဂ္ဂတာတို့က ၂-ထပ်ပါနေသောကြောင့် တရားကိုယ်မှာ ၉-ပါးသာ ရသည်ကို သတိပြုခဲ့ပါ။

၄။ ဣန္ဒြေ။ ။ဣန္ဒြိယ သဒ္ဒါသည် "အစိုးရခြင်း" ဟူသော အနက်ကို ဟောဏ်၊ ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အစိုးတရဖြစ်ပုံကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု၊ စက္ခုန္ဒြေမှစ၍ ပုရိသိန္ဒြေ တိုင်အောင် ၇-ပါးကား ရူပ်သက်သက် ဣန္ဒြေများတည်း၊ တရားကိုယ်မှာ စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယပသာဒနှင့် ဣတ္ထိဘာဝ ပုရိသဘာဝရူပ်များတည်း၊ ဇီဝိတိန္ဒြေကား ရူပ် နာမ်

တိန္ဒြိယံ–အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေရင်း၊ အညိန္ဒြိယံ–အညိန္ဒြေရင်း၊ အညာတာဝိန္ဒြိယံ – အညာတာဝိန္ဒြေရင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) ဗာဝီသတိ – နှစ်ဆဲ့နှစ်ပါးတည်း။

နှစ်ပါး ရောမ်၊ ဇီဝိတရုပ်နှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေ စေတသိက်ကို ကောက်၊ မနိန္ဒြေ စသည်တို့ကား နာမ် သက်သက် ဣန္ဒြေ မျှားတည်း။

မနိန္ဒြေ=စိတ်အားလုံး။

သုခိန္ဒြေ=သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

ဒုက္ခိန္ဒြေ=ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

သောမနဿိန္ဒြေ=သောမနဿ သဟဂုတ် ၆၂-၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

ဒေါမနဿိန္ဒြေ=ဒေါသမူဒ္ဒေး၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။

ဥပေက္ခိန္ဒြေ=ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ၅၅-၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာ။ [ဤ ဝေဒနိန္ဒြေ ၅-ပါး၏ တရားကိုယ် ကောက်ပုံ၌ ဝေဒနာသင်္ဂဟကို ပြန်၍ သတိပြုပါ။]

သဒ္ဓိန္ဒြေ, သတိန္ဒြေတို့ကား သောဘနစိတ်၌ ယှဉ်သော သဒ္ဓါ သတိ စေတသိက်တို့တည်း။

ဝီရိယိန္ဒြေ=ဝီရိယ၏ ယှဉ်ရာစိတ် ၇၃-ပါး၌ ရှိသော ဝီရိယ။

သမာဓိန္ဒြေ=ဝီရိယနှင့် မယှဉ်သော စိတ် ၁၆, ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ် စိတ်မှ တပါး ကျန် ၇၂-ပါး၌ ရှိသော ဧကဂ္ဂတာတည်း။ [ဤသို့ ကောက်ချပုံသည် နောက်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။]

၅။ ဗလာနိ – ဗိုလ်တို့သည်၊ သဒ္ဓါဗလံ – သဒ္ဓါဗိုလ်ရင်း၊ ဝီရိယဗလံ – ဝီရိယဗိုလ်ရင်း၊ သတိဗလံ – သတိဗိုလ်ရင်း၊ သမာဓိဗလံ – သမာဓိဗိုလ်ရင်း၊ ပညာဗလံ – ပညာဗိုလ်ရင်း၊ ဟိရိဗလံ–ဟိရိဗိုလ်ရင်း၊ ဩတ္တပ္ပဗလံ–ဩတ္တပ္ပဗိုလ်ရင်း၊ အဟိရိကဗလံ – အဟိရိကဗိုလ်ရင်း၊ အနောတ္တပ္ပဗလံ – အနောတ္တပ္ပဗိုလ်ရင်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) နဝ – ကိုးပါးတို့တည်း။

ပညိန္ဒြေ=တိဟိတ်စိတ် ၄၇-၌ ယှဉ်သော ပညာ။ [လောကီ တိဟိတ်စိတ်၌ ရှိသော ပညာကိုသာ ပညိန္ဒြေဟု ကောက်ရိုးပြုကြ၏၊ သင့် မသင့်ကို ဘာသာ ဋီကာမှာ ရှုပါ။]

အနညာတညဿာ မိတိန္ဒြေ=သောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၌ ရှိသော ပညာ။

အညိန္ဒြေ=အထက်မဂ်-၃, အောက်ဖိုလ် ၃-၌ ရှိသော ပညာ။

အညာတာဝိန္ဒြေ=အရဟတ္တဖိုလ်၌ ရှိသော ပညာ။

အမှာ။ ။ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးရှိသော်လည်း ဝေဒနာက ၅-ဌာန, ပညာက ၄-ဌာန ပါသောကြောင့်ရင်း, ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ တရားကိုယ်က ရုပ်ဇီဝိတ နာမ်ဇီဝိတ ၂-မျိုးရသောကြောင့်ရင်း, တရားကိုယ် ၁၆-ပါးရှိသည်ကို သတိပြုခဲ့ပါ။

၅။ ဗိုလ်။ ။လောကမှာ "ဗိုလ်" လုပ်သူသည် ရန်သူနှင့် ကြုံလျှင် မတုန်လှုပ်သကဲ့သို့, ထို့အတူ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားကြောင့် မလှုပ်ရှားနိုင်ပြဲခိုင်သော တရားကို "ဗလ=ဗိုလ်"ဟု ခေါ်သည်။

အမှာ။ ။သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာဗိုလ်တို့၏ တရားကိုယ်ကောက်သည် သဒ္ဓိန္ဒြေစသည်နှင့် တူ၏၊ ဟိရိ ဩတ္တပ္ပကား သောဘနစိတ်၌ယှဉ်သော ဟိရိဩတ္တပ္ပ စေတသိက်တည်း၊ အဟိရိက - အနောတ္တပ္ပကား အကုသိုလ်စိတ် အားလုံး၌ယှဉ်သော အဟိရိက အနောတ္တပ္ပတည်း။

၆။ အဓိပတိ – အဓိပတိတို့သည်၊ ဆန္ဒာဓိပတိ – ဆန္ဒာ-ဓိပတိဌင်း၊ ဝီရိယာဓိပတိ – ဝီရိယာဓိပတိဌင်း၊ စိတ္တာဓိပတိ – စိတ္တာဓိပတိဌင်း၊ ဝီမံသာဓိပတိ – ဝီမံသာဓိပတိဌင်း၊ (ဣတိ – သို့၊) စတ္တာရော – လေးပါးတို့တည်း။

၇။ အာဟာရ – အာဟာရတို့သည်၊ ကဗဠီကာရော အာဟာရော – ကဗဠီကာရာဟာရဌင်း၊ ဒုတိယော – ဒုတိယ

၆။ အဓိပတိ။ ။[အဓိနာနံ=မိမိနှင့် စပ်ဆိုင်သော တရားတို့၏+ ပတိ=အရှင်တည်း၊] မိမိနှင့်အတူဖြစ်ဘက် တရားတို့၏ အကြီးအချုပ် အရှင်သခင်တရားကို "အဓိပတိ"ဟု ခေါ်သည်၊ အဓိပတိနှင့် ဣန္ဒြေတို့ အစိုးရပုံ ကွဲပြားဟန်ကို ဘာသာဋီကာ၌ ဆိုထားပြီ၊ ကျက်ရန်ကား –

[ဆောင်] အဓိပတိမျိုး, အုပ်ချုပ်စိုးကား, ပြိုင်ရိုးမရှိ, တပါးတည့်ပေ, ဘုရင် အနေတည်း၊ ဣန္ဒြေကား, မှူးမတ်လားသို့, သူမျှား ကိစ္စ, သူ့အလိုကျအောင်, လိုက်ရပြီးကာ, ကိုယ့်ဆိုင်ရာ ဝယ်, ကိုယ်သာလွှမ်းမိုး, အုပ်ချုပ်စိုးသည်, နှစ်မျိုးသည်ပုံ ကွဲသတည်း။

ဆန္ဒာဓိပတိ=ဒ္ဓိဟိတ်ဇော တိဟိတ်ဇော ၅၂-၌ ယှဉ်သော ဆန္ဒ။ ["ဒ္ဓိဟိတ်ဇော တိဟိတ်ဇောတို့၌သာ အဓိပတိ ရထိုက်၏" ဟု ဆိုလတ္တံ့ ဖြစ်၍ ထိုဇောမျှားမှ ထိုက်သလို ကောက်ယူရသည်။]

ဝီရိယာဓိပတိ=ယခင်ဇော ၅၂-၌ ယှဉ်သော ဝီရိယ။

စိတ္တာဓိပတိ=ယခင်ဇော·၅၂။

ဝီမံသာဓိပတိ=တိဟိတ်ဇော ၃၄-၌ ယှဉ်သော ပညာ။ [စူးစမ်း ဆင်ခြင်တတ်သော ပညာကို "ဝီမံသာ"ဟု ခေါ်သည်။]

ဖြစ်သော၊ ဖဿော–ဖဿာဟာရဋ္ဌ–ဖဿာဟာရဋ္ဌ ဖြစ်သော၊ မနောသဉ္စေတနာ–မနောသဉ္စေတနာဟာရဋ္ဌ–စတုတ္ထံ–စတုတ္ထဖြစ်သော၊ ဝိညာဏံ–ဝိညာဏာဟာရဋ္ဌ–(ဣတိ–သို့၊) စတ္တာရော–လေးပါးတို့တည်း။

၇။ အာဟာရ။ ။အာဟာရသည် ခန္ဓာကိုယ်ကို ကြာရှည်စွာ ဆောင်ရွက် (ထောက်ပံ့ထား) သကဲ့သို့, ထို့အတူ မိမိဆိုင်ရာ အကျိုးကို ဆောင်ရွက်နိုင်(ဖြစ်စေနိုင်)သော တရားကို "အာဟာရ"ဟု ခေါ်၏။

ကဗဠီကာရာဟာရ။ ။ ရူပ်ပိုင်းဌ ပြခဲ့သော သြဇာရူပ်တည်း၊ ဤ ကဗဠီကာရာဟာရသည် သြဇာနှင့်တကွ ဖြစ်သော ရူပ်ရှစ်ပါး (အာဟာရ ၈ အဌကလာပ်ရူပ်) ကို ဆောင်ရွက်၏၊ ဝါ-ဖြစ်စေ၏။

ဒုတိယဖဿာဟာရ—စိတ်အားလုံးဌ ယှဉ်သော ဖဿစေတသိက်တည်း၊ "ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ" ဟူသည်နှင့်အညီ ဤ ဖဿာဟာရသည် ဝေဒနာတည်း ဟူသော အကျိုးကို ဆောင်ရွက်၏။ [ကဗဠီကာရာဟာရက ပဌမဖြစ်၍ ဤဖဿာဟာရကို ဒေသနာအစဉ်အားဖြင့် ဒုတိယ ဟု ဆိုသည်၊ တတိယ စတုတ္ထဆိုရာဌလည်း ဤနည်းသာတည်း။]

တတိယ မနောသဉ္စေတနာဟာရ — စိတ်အားလုံးဌ ယှဉ်သော စေတနာကို သခ်ါရဟု ခေါ်၏၊ "သခ်ါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ"နှင့်အညီ ဤ စေတနာဟာရသည် ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ် ဟူသော အကျိုးကို ဆောင်၏။

စတုတ္ထ ဝိညာဏာဟာရ — စိတ်အားလုံးကို ဝိညာဏာဟာရ ဟု ဆိုသည်၊ "ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ" နှင့်အညီ ဤဝိညာဏာဟာရသည် တကွဖြစ်ဘက် စေတသိက်နာမ်နှင့် ရူပ်တရားကို ဆောင်၏။

[ဆောင်] သြဇာဌမကရူပံ ယေ, ဝေဒနံ ပဋိသန္ဓိကံ၊
နာမရူပံ အာဟရန္တိ, တသ္မာ ဟာရာတိ ဝုစ္စရေ။

အမှာစကားချပ် ဂ။ ပန–အမှာစကားချပ် ညွှန်ပြလိုက်ဦးအံ့၊ ဇော်ဌ–ဤ မိဿကသင်္ကဟ၌၊ ဤနှိုယေသု–ဤနှိုတို့တွင်၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂညာဏံ–သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို၊ အနညာ တညဿာမီတိနှိုယန္တိ–အနညာတညဿာမီတိနှိုဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏၊ [ဤတိန္နင့်ပဝုစ္စတိကို ပြန်၍လိုက်စေ၊ အနညာတံ–မသိအပ်ဘူးသော သစ္စာ ၄-ပါးကို+ဉ ဿာမိ–သိအံ့ဟု ဖြစ်သော ဤနှိုတည်း။] အရဟတ္တဖလညာဏံ – အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်ကို၊ အညာတာဝိနှိယံတိ–အညာတာဝိနှိုဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ–၏၊ [အညာတာဝိနော–သိပြီးသော ရဟန္တာ၏+ဤနှိယံ–တည်း။]

မဇ္ဈေ–အလယ်၌၊ဆ ဉာဏာနိ–အထက်မဂ် အောက်ဖိုလ် ၆-ပါးသော ဉာဏ်တို့ကို၊ အညိနှိယာနိတိ–အညိနှိုတို့ ဟူ၍၊ ပဝုစ္စန္တိ–ဆိုအပ်ကုန်၏၊ ဇီဝိတိနှိယဉ္စ–ဇီဝိတိနှိုသည်လည်း၊ ရူပါ ရူပဝေသေန–ရူပ် ဇီဝိတ နာမ်ဇီဝိတတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒုဝိဓံ–နှစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

ယေ - အကြင်တရားတို့သည်၊ သြဇာဌမကရူပံ – သြဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက် ရှိသော ရူပ်ကိုဌင်း၊ ဝေဒနံ - ဝေဒနာကိုဌင်း၊ ပဋ္ဌိသန္ဓိက်-ပဋ္ဌိသန္ဓေဝိညာဏ်ကိုဌင်း၊ နာမရူပံ - ဟကွဖြစ်ဘက် နာမ်ရူပ်ကိုဌင်း၊ အာဟာရန္ဘိ - ဆောင်ကြကုန်၏၊ တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ တေ - ထိုကဗဠိ ကာရာဟာရ စသော တရားတို့ကို၊ အာဟာရာတိ – အာဟာရတို့ဟူ၍၊ ဝုစ္စရေ – ဆိုအပ်ကုန်၏။

ဂ။ **အမှာစကားချပ်။** ။"ဤနှိုယေသု ပနေတ္ထ" မှ စ၍ "အဓိပတိ ဧကောဝ လဗ္ဘတိ" တိုင်အောင် စကားစုကား အထူးမှတ်ချက်ကိုပြသော အမှာစကားရပ်တည်း၊ ဤစကားကို ကြည့်၍ ဆိုခဲ့ပြီးသော ဤနှိုစသည်၌ တရားကိုယ်ကောက်ပုံကို သိရသည်။

၉။ ပဋ္ဌဝိညာဏေသု – ဒွေပဋ္ဌဝိညာဉ်တို့၌၊ စျာနင်္ဂါနိ – စျာနင်တို့ကိုရင်း၊ အဝိရိယေသု – ဝီရိယမရှိသောစိတ် တဆဲ့ခြောက်ပါးတို့၌၊ ဗလာနိ – ဗိုလ်တို့ကိုရင်း၊ အဟေတုကေသု – အဟိတ်စိတ်တို့၌၊ မဂ္ဂင်္ဂါနိ – မဂ္ဂင်တို့ကိုရင်း၊ နိ လဗ္ဘန္တိ – မရ၊ အပ်ကုန်။

၉။ ပဋ္ဌဝိညာဏေသု စျာနင်္ဂါနိ — စျာနင် မည်သော တရားတို့တွင် ကေဂ္ဂတာနှင့် ဝေဒနာသည် ဒွေးပဋ္ဌဝိညာဉ်၌ ယှဉ်၏၊ သို့သော် ထိုဒွေးပဋ္ဌ ဝိညာဉ်၌ ယှဉ်ခိုက်မှာ စျာနင်အမည်ကို မရထိုက်၊ ဝိတက် စသည်တို့ကား ပင်ကိုယ်ကပင် ပဋ္ဌဝိညာဉ်၌ မယှဉ်ကြ။

အဝိရိယေသု ဗလာနိ — ဝီရိယနှင့် မယှဉ်သော စိတ် ၁၆ - ပါး ရှိ၏၊ ထိုစိတ်တို့၌ ယှဉ်ခိုက် ကေဂ္ဂတာ စေတသိက်သည် သမာဓိဗိုလ် အမည်ကို မရထိုက်၊ သဒ္ဓါစသည်တို့ကား ပင်ကိုယ်ကပင် အဝီရိယစိတ်၌ မယှဉ်ကြ။

အဟေတုကေသု မဂ္ဂင်္ဂါနိ — အဟိတ်စိတ်အားလုံး၌ရင်း အချို့၌ရင်း ယှဉ်ခိုက် ဝိတက် ဝီရိယ ကေဂ္ဂတာတို့သည် မဂ္ဂင်မရထိုက်၊ ပညာစသည်တို့ကား ပင်ကိုယ်ကပင် အဟိတ်စိတ်၌ မယှဉ်ကြ၊ စျာနင်စသည် မထိုက်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဘာသာဋီကာ၌ အကျယ် ဆိုထားပြီ၊ မှတ်နှင့်ရန်ကား .....

[ဆောင်] ၁။ ဝိတက် မယှဉ်, သို့ဖြစ်အင်ကြောင့်, စျာနင် မရ, မှတ်ကုန်ကြ, ပဋ္ဌဝိညာဉ်မှာ။

၂။ ဝီရိယကိုယ်, မရှိလိုသဖြင့်, ဗိုလ်မထိုက်ဘိ, အလိုက်သိ, အဝီရိယပါ။

၃။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်, သို့ဖြစ်အင်ကြောင့်, မဂ္ဂင်မှ ဆိတ်, အဟိတ်စိတ်, ကြိတ်လိပ် မြဲသေချေ။

၁၀။ တထာ – ထိုမှတပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တေ – ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌၊ ကေဂ္ဂတာ – ကေဂ္ဂတာသည်၊ မဂ္ဂိန္ဒြိယဗလဘာဝံ – မဂ္ဂင်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်အဖြစ်သို့၊ နဂစ္ဆတိ – မရောက်။

၁၁။ ဒ္ဒိဟေတုက တိဟေတုက ဇဝနေသ္ဝ – ဒ္ဒိဟိတ်ဇော တိဟိတ်ဇောတို့၌သာလျှင်၊ ယထာသမ္ဘဝံ – ဖြစ်သင့်သည်အား လျော်စွာ၊ အဓိပတိ – အဓိပတိကို၊ ဇကောဝ – တပါးတည်းကိုသာလျှင်၊ လဘတိ – ရအပ်၏။

၁၀။ တထာ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တေ ၊ပေ၊ နဂစ္ဆတိ .... ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ်၌ ယှဉ်သော ကေဂ္ဂတာကား မဂ္ဂင်အမည်လည်း မရထိုက်၊ ဣန္ဒြေ ဗိုလ်အမည်လည်း မရထိုက်။

မှတ်ချက်။ ။ဤသင်္ဂြိုဟ်ပါဠိ ရှိသည့်အတိုင်း သမာဓိနှေ့ တရားကိုယ်ကို ကောက်ရလျှင် "ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ်မှ တပါး စိတ် ဂဂ-၌ ရှိသော ကေဂ္ဂတာသည် သမာဓိနှေ့မည်၏"ဟု ဆိုရပေလိမ့်မည်၊ စင်စစ်မှာ ဝိစိကိစ္ဆာ စိတ်သာမက, ဝိရိယနှင့် မယှဉ်သော စိတ် ၁၆-ပါး၌ ယှဉ်ခိုက်ဖြစ်သော ကေဂ္ဂတာကိုလည်း ဓာတုကထာ၌ ကြည့်၍ ကောက်သည်၊ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာကြီးများနှင့် လျော်ညီအောင် ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ကြီး ပြင်ထားသော ပါဠိကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။

၁၁။ ဒ္ဒိဟေတုက ၊ပေ၊ လဘတိ — ဒ္ဒိဟိတ်ဇော တိဟိတ်ဇော၌ ရှိသော ဆန္ဒစသည်တို့သာ "အဓိပတိ" ဖြစ်ထိုက်သည်၊ အခြားစိတ်များ၌ ယှဉ်သော ဆန္ဒစသည်တို့ကား အဓိပတိ မဖြစ်ထိုက်၊ ဇဝနေသ္ဝ - ၌ ဝေဖြင့် ဇော မဟုတ်သော တရားများကို ကန့်သည်၊ "ဒ္ဒိဟေတုက တိဟေတုက " နောင် ဝေသဒ္ဒါ ယှဉ်စပ်၍ ထို ဝေဖြင့် ဂေဟိတ်ဇော အဟိတ်ဇောကို ကန့်သည်။ [ဇောတို့၏ ဒ္ဒိဟိတ် တိဟိတ်ဖြစ်ပုံ၌ ဟေတုသင်္ဂဟကို သတိပြုပါ။]

သင်္ဂဟ ၁၂။ ဝတ္ထုတော – ပရမတ်အလို အထည်ကိုယ် ဝတ္ထုအားဖြင့်၊ ဟေတု – ဟိတ်တို့သည်၊ ဆ–ခြောက်ပါးတို့တည်း၊ စျာနဂ်ါ – စျာနင်တို့သည်၊ ပဠု–ငါးပါးတို့တည်း၊ မဂ္ဂင်္ဂါ – မဂ္ဂင်တို့သည်၊ နဝ – ကိုးပါးတို့တည်း၊ ဣန္ဒြိယဓမ္မာစ – ဣန္ဒြေတရားတို့သည်ကား၊ သေဋ္ဌသ – တဆဲ့ခြောက်ပါးတို့တည်း၊ ဗလဓမ္မာ – ဗိုလ်တရားတို့ကို၊ နဝ – ကိုးပါးတို့ဟူ၍၊ ဣရိယတာ – ဆိုအပ်ကုန်၏၊ [နဝေရိတာ=နဝ+ ဣရိတာ] အဓိပတီ – အဓိပတိတို့ကို၊ စတ္တာရော – လေးပါးတို့ဟူ၍၊ ဝုတ္တာ – ဆိုအပ်ကုန်၏၊ အာဟာရာ – အာဟာရတို့သည်၊ တထာ – ထိုအတူ လေးပါးတို့တည်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊

အဓိပတိ ကောဝ—ဆိုထိုကိစ္စ၌ အကြီးဆုံး အချုပ်ဆုံး ဖြစ်သူသည် တယောက်တည်းသာ ရှိရသကဲ့သို့, ထိုအတူ မဟာဂုသိုလ် ပဌမ စိတ်၌ ဆန္ဒစသော ၄-ပါးလုံးရှိရာ တပါးပါးသာ အဓိပတိဖြစ်ရမည်၊ ကျန် ၃-ပါးကား နောက်လိုက် ငယ်သား သာတည်း၊ ဥပမာ– "ဆန္ဒအဓိပတိ ဖြစ်ခိုက် ဝီရိယစသည်တို့က သာမန်နောက်လိုက်တရားများ ဖြစ်ရမည်" ဟူလို။

ယထာသမ္ဘဝံ။ ။ထိုလေးပါးတွင် ဖြစ်သင့်သောတရား တပါးပါးက အဓိပတိ ဖြစ်လိမ့်မည်၊ ဆန္ဒထက်သန်သောအခါ ဆန္ဒသည် အဓိပတိ ဖြစ်သင့်၏၊ ဝီရိယ ထက်သန်သောအခါ ဝီရိယသည်, စိတ်ထက်သန်သော အခါ စိတ်သည်, ပညာထက်သန်သောအခါ ဝိမံသသည် အဓိပတိ ဖြစ်သင့်၏။

၁၂။ သင်္ဂဟ။ ။ဆ ဟေတု - စသည်အရ ဟိတ် ၆ - ပါးစသည်၏ တရားကိုယ်ကောက်ပုံကို ပြခဲ့သော စုဏ္ဏိယ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ကြည့်၍ သိနိုင်လောက်ပြီ၊ သတ္တမာ - အရ ၇-ပါးကား ၁ - ဟေတု, ၂ - စျာနင်, ၃ - မဂ္ဂင် စသော ၇-ပါးတည်း။

ကုသလာဒိသမာဂတိဏ္ဍာ – ကုသိုလ်အစရှိသည်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော၊ မိဿကသင်္ဂဟာ – မိဿကသင်္ဂဟကို၊ သတ္တဓာ – ခုနစ်ပါး အပြားအားဖြင့်၊ ဝုတ္တော – ဆိုအပ်ပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်သင်္ဂဟကို "မိဿကသင်္ဂဟ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်တရားများကို "ဟေတု"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(ဂ) အဘယ်တရားများကို "စျာနင်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(ဃ) အဘယ်စိတ်များ၌ စျာနင်မရထိုက်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ် ထောက်ပါ။

(င) ထိုစျာနင်တို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်စပ်ပြပါ။

(စ) အဘယ်တရားများကို "မဂ္ဂင်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(ဆ) အဘယ်စိတ်များ၌ လုံးဝ မဂ္ဂင် မဆိုက်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(ဇ) ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ကား အဘယ်တရားသည် အဘယ်တရား မဖြစ်ထိုက်သနည်း။

(စျ) ထိုမဂ္ဂင်တို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(ဉ) အဘယ်တရားများကို "ဈာန်" ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဋ) အဘယ်စိတ်များ၌ အဘယ်တရားသည် ဈာန်မထိုက်သနည်း။

(ဌ) ထိုဈာန်တို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(၃) အဘယ်တရားမျိုးကို " ဗိုလ် "ဟု ခေါ်သနည်း။

(၄) အဘယ်စိတ်များ၌ အဘယ်တရားများသည် ဗိုလ်မထိုက်သနည်း။

(၈) ထိုဗိုလ်တို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(တ) အဘယ်တရားမျိုးကို "အဓိပတိ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ထ) ထိုအဓိပတိကို အဘယ်တရား၌သာ ရအပ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(၁) လေးပါးလုံး တပြိုင်နက် အဓိပတိဖြစ်ထိုက်သလော၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။

(၀) အဘယ်အခါ အဘယ်တရားသည် အဓိပတိ ဖြစ်သင့်သနည်း။

(နဝ) အဓိပတိတို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(ပ) အဘယ်တရားကို "အာဟာရ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဖ) ထိုအာဟာရတို့၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်တွဲပြပါ။

(ဗ) ထိုအာဟာရတို့ အသီးအသီး ဆောင်ရွက်အပ်သော အကျိုးများကို သာဓကနှင့် တကွ ပြပါ။

မိဿကသင်္ဂဟ ပြီး၏။

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ ၁။ ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ – ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ၌၊ သတိပဋ္ဌာနာ–သတိပဋ္ဌာန်တို့သည်၊ ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်–ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ရင်း၊ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်–ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ရင်း၊ စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်–စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ရင်း၊ ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်–ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ရင်း၊(ဣတိ–ဤသို့၊) စတ္တာရော – လေးပါးတို့တည်း။

ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ။ ။[ဗောဓိ+ပက္ခ+ ိယ။ ဗောဓိ=မဂ်ဉာဏ်+ပက္ခ=အသင်း(ဘက်သား)+ ိ ယ=ဖြစ်သည်၊] မဂ်ဉာဏ်၏ ဘက်တော်အတွင်း၌ အသင်းဝင်တရားကို "ဗောဓိပက္ခိယ" တရားဟုခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ရာ၌ မဂ်ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော တရားကိုလည်း, မဂ်ဖိုလ်၏ ရှေ့သွား (သီလဝိသုဒ္ဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ စသည်ဖြင့်) ကျေးဇူးမျှားသော လောကီကုသိုလ် ကြိယာနှင့် ယှဉ်ခိုက်တရားကိုလည်း ထိုက်သလို ကောက်ရလိမ့်မည်။

၁။ **သတိပဋ္ဌာန်**။ ။[ပဋ္ဌာန=ပ+ဌာန။ ပ=လွန်ကဲစွာ (အာရုံ၌ သက်ရောက်၍)+ဌာန=တည်သောတရား၊]မိမိဆိုင်ရာ အာရုံ၌ လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲမြဲစွာ တည်သော သတိအထူးကို "သတိပဋ္ဌာန်"ဟုခေါ်သည်။

[ဆောင်] လွန်လွန်ကဲကဲ, အာရုံထဲ၌, စွဲမြဲတည်ဘိ, ထိုသတိ, သတိ-
ပဋ္ဌာန် ခေါ်။

အမှာ။ ။သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး သရုပ်ကို သင်ကြိုဟ်ကြည့်၍ ရေတွက်ပါ၊ ထို ၄-ပါးလုံး၏ တရားကိုယ်မှာ မဟာကုသိုလ်ကြိယာ အပ္ပနာဇော ဆဗ္ဗီသင်္ခယှဉ်သော သတိ စေတသိက်ချည်းသာတည်း။ [တရားကိုယ်မှာ

၂။ သမ္မပ္ပဓာနာ – သမ္မပ္ပဓာန်တို့သည်၊ ဥပ္ပန္နာနံ – ဥပ္ပန္နဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ပါပကာနံ – အကုသိုလ်တရားတို့ကို၊ ပဟာနာယ – ပယ်ခြင်းငှါ၊ ဝါယာမော – အားထုတ်ခြင်းငင်း၊ အနုပ္ပန္နာနံ – အနုပ္ပန္နဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ပါပကာနံ – အကုသိုလ်တရားတို့၏၊ အနုပ္ပါဒါယ – မဖြစ်ခြင်းငှါ၊ ဝါယာမော – အားထုတ်ခြင်းငင်း၊ အနုပ္ပန္နာနံ – အနုပ္ပန္နဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ကုသလာနံ – ကုသိုလ်တရားတို့၏၊ ဥပ္ပါဒါယ – ဖြစ်

သတိတပါးတည်း ဖြစ်သော်လည်း (၁) အာရုံက ကာယ, ဝေဒနာ, စိတ္တ, ဓမ္မ ဟု ၄-မျိုးပြားခြင်း, (၂)ထိုအာရုံမျှားဌ အသုဘ, ဒုက္ခ, အနိစ္စ, အနတ္တ ဟု ယူပုံ (ရှုပုံ) အခြင်းအရာက ၄-မျိုးပြားခြင်း, (၃) သုဘ, သုခ, နိစ္စ, အတ္တဟု ထင်မှားမှုကို ပယ်ခွါခြင်း ကိစ္စက ၄-မျိုးပြားခြင်း ကြောင့် ၄-မျိုးခြားရ၏ ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသည်၊ အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။]

[ဆောင်] သတိတစ်သာ, ဖြစ်တုံပါလည်း, ယူရာအာရုံ, လေးပါးစုံခဲ့၊ ယူပုံခြင်းရာ, လေးမျိုးသာတည်း၊ ပယ်ခွါကိစ္စ, ဖြစ်ပြန်ကလျှင်, လေးပါးပင်မို့, တို့ရှင်ပင်စော, လေးမျိုးဟောသည်, မှတ်လော သတိပဋ္ဌာန်တည်း။

၂။ သမ္မပ္ပဓာန်။ ။[သမ္မာ + ပဓာန။ သမ္မာ = ကောင်းစွာ + ပဓာန = အားထုတ်ခြင်း။]အကုသိုလ်ကိုပယ်ခြင်း, အသစ်မဖြစ်စေခြင်း, ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေခြင်း, တိုးအောင် အားထုတ်ခြင်း၊ ဤကိစ္စ ၄-ပါးသည် ရဟန္တာမျှားနှင့် မဆိုင်၊ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာမျှားသန္တာန်ဌသာ ဖြစ်လေ့ရှိသော ကြိယာဌ ယှဉ်သော ဝီရိယကို မကောက်ထိုက်၊ ထို့ပြင် ဖိုလ်တရားမျှားလည်း ထိုကိစ္စ ၄-ပါးလုံးကို မပြုနိုင်ရကား ဖိုလ်တရားမျှားနှင့်လည်း မဆိုင်ချေ၊ ထို့ကြောင့် "ကုသိုလ်စိတ် ကေဝိသဌ် ယှဉ်သော ဝီရိယကိုသာ သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါး၏ တရားကိုယ်တည်း"ဟု မှတ်ပါ၊ ဤသို့ တရားကိုယ်

ခြင်းငှါ၊ ဝါယာမော – အားထုတ်ခြင်းငင်း၊ ဥပ္ပန္နာနံ – ဥပ္ပန္နဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ကုသလာနံ – ကုသိုလ်တရားတို့၏၊ ဘိယျောဘာဝါယ – တိုးပွါးသည်၏အဖြစ်ဟူသော အကျိုးငှါ၊ ဝါယာ-မောစ – အားထုတ်ခြင်းငင်း၊ (ဣတိ – ဤသို့၊) စတ္တာရော – လေးပါးတို့တည်း။

အားဖြင့် ဝိရိယတပါးတည်းသာ ဖြစ်သော်လည်း အကုသိုလ်ကို ပယ်ခြင်းစသော ကိစ္စ ၄-ပါးရှိသောကြောင့် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-မျိုး ဟောတော်မူသည်။

[ဆောင်] ၁။ ကုသိုလ်စိတ်၌, ယှဉ်ခိုက်ကြုံမှ, ဝိရိယ, သမ္မပ္ပဓာန် ကောက်။

၂။ ဝိရိယတပါး, ဖြစ်တုံ့ငြားလည်း, လေးပါးကိစ္စ, ပြီးစေရ သဖြင့်, သမ္မပ္ပဓာန်, လေးမျိုးဖန်, ဟောဟန် သဘော ပေါက်။

ဥပ္ပန္နပါပက။ ။ရှေးကဖြစ်စေ - ယခုဘဝမှာဖြစ်စေ - တကယ်ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်ကိုဌင်း, ဖြစ်ပြီး အကုသိုလ်နှင့် (ပါဏာတိပါတချင်း, အဒိန္နာဒါနချင်း စသည်ဖြင့်) တူသော မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်ကို ဌင်း "ဥပ္ပန္နပါပက"ဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] ဖြစ်ပြီးဌင်း, တကြောင်းထိုနှင့်, အသင့်တူသမျှ, ပါပက, "ဥပ္ပန္န"ဟု ခေါ်။

အနုပ္ပန္နပါပက။ ။အနုမတဂ္ဂ သံသရာ၌ မဖြစ်ဘူးသော အကုသိုလ်ဟူ၍ မရှိ။ ထိုကြောင့် ဤဘဝ၌ လုံးဝမဖြစ်ဘူးသော အကုသိုလ်ကိုဌင်း, အာရုံအသစ်အဆန်း တခုခုကိုစွဲ၍ မဖြစ်ဘူးသေးသော အကုသိုလ်ကိုဌင်း "အနုပ္ပန္နပါပက"ဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] ဤဘဝ၌, လုံးဝမဖြစ်, အာရုံသစ်ကြောင့်, မဖြစ်ဘူးကြ, ပါပက, "အနုပ္ပန္န" ခေါ်။

၃။ ဣဒ္ဓိပါဒါ – ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့သည်၊ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ – ဆန္ဒိဒ္ဓိ-ပါဒ်ရင်း၊ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒေါ – ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်ရင်း၊ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒေါ – စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်ရင်း၊ ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒေါ–ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒ်ရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ စတ္တာဝေါ – လေးပါးတို့တည်း။

အနုပ္ပန္နကုသလ — ဤဘဝ၌ မဖြစ်ဘူးသေးသော သမထ ဝိပဿနာ စသော လောကီကုသိုလ်မျိုး, သံသရာ၌ တခါမျှ မဖြစ်ခဲ့ဘူးသော မဂ်ကုသိုလ်မျိုးကို "အနုပ္ပန္နကုသလ"ဟု ခေါ်သည်။

[ဆောင်] လောကီအတွက်, ဤဘက်ဘဝ, မဂ္ဂသံသရာ, ရံတခါထူး, မဖြစ်ဘူးကြ, ကုသလ, အနုပ္ပန္န ခေါ်။

ဥပ္ပန္နကုသလ။ ။ မဂ်တခုဖြစ်ပြီးလျှင် ထိုမဂ်ကို ထပ်၍ တိုးပွါးစေဘွယ် မရှိ၊ မဖြစ်သေးသော (အနုပ္ပန္န) မဂ်ကိုသာ ဆက်လက်၍ ဖြစ်အောင် အားထုတ်ဘွယ် ရှိသောကြောင့် ဥပ္ပန္နကုသလကို တိုးပွါးစေဆဲ၌ မဂ်ကုသိုလ်ကို မယူဘဲ ရှေးဘဝက ဖြစ်စေ ယခုဘဝမှဖြစ်စေ ဖြစ်ပြီးသော သမထ ဝိပဿနာ စသော လောကီကုသိုလ်ကိုသာ ယူ။

[ဆောင်] ထို ဤဘဝ, ဖြစ်ကြလေပြီ, လောကီကုသလ, ဟူသမျှ "ဥပ္ပန္န"ဟု ခေါ်။

၃။ ဣဒ္ဓိပါဒ်။ ။[ဣဒ္ဓိ+ပါဒ။ဣဒ္ဓိ=ပြီးစီး ထမြောက်သော အကျိုး (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်)+ပါဒ=အခြေခံ။] ပြီးစီးထမြောက်သော စျာန်မဂ်ဖိုလ် အကျိုးတို့၏ အခြေခံ အကြောင်းတရားကိုသာ "ဣဒ္ဓိပါဒ်"ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုကြောင့် အကျိုးပြီးစီးသော ရဟန္တာတို့၏ ကြိယာစိတ်, အကျိုးတရားဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်များနှင့် မသက်ဆိုင်၊ သမ္မပ္ပဓာန် တရားကဲ့သို့ ကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်ခိုက် ဆန္ဒ - ဝီရိယ - ပညာနှင့် ကုသိုလ်စိတ်များကိုသာ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ် စသည်၌ တရားကိုယ်ကောက်ပါ၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့သည် ဆန္ဒာဓိပတိ စသည်ဖြင့် အဓိပတိတပ်သော တရားချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။

၄။ ဣန္ဒြိယာနိ – ဣန္ဒြေတို့သည်၊ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ – သဒ္ဓိန္ဒြေရင်း၊ ဝီရိယိန္ဒြိယံ–ဝီရိယိန္ဒြေရင်း၊ သတိန္ဒြိယံ–သတိန္ဒြေရင်း၊ သမာ-ဓိန္ဒြိယံ–သမာဓိန္ဒြေရင်း၊ပညိန္ဒြိယံ–ပညိန္ဒြေရင်း၊ဣတိ–ဤသို့၊ ပဋ္ဌ – ငါးပါးတို့တည်း။

၅။ ဗလာနိ–ဗိုလ်တို့သည်၊ သဒ္ဓါဗလံ–သဒ္ဓါဗိုလ်ရင်း၊ ဝီရိ-ယဗလံ – ဝီရိယဗိုလ်ရင်း၊ သတိဗလံ – သတိဗိုလ်ရင်း၊ သမာဓိ-ဗလံ – သမာဓိဗိုလ်ရင်း၊ ပညာဗလံ – ပညာဗိုလ်ရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ပဋ္ဌ – တို့တည်း။

၆။ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ – ဗောဇ္ဈင်တို့သည်၊ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ– သတိ သမ္ဗောဇ္ဈင်ရင်း၊ ဓမ္မဝိစယ သမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ– ဓမ္မဝိစယ

---

၄ · ၅။ ဣန္ဒြေ ဗိုလ်။ ။ဣန္ဒြေ ဗိုလ်တို့၏ တရားကိုယ်မှာ သတိ ပဋ္ဌာန်ကဲ့သို့ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ အပွနာဇော၌ ယှဉ်သော သဒ္ဓါ စသည်ကို ကောက်ပါ။

၆။ ဗောဇ္ဈင်။ ။ [ဗောဓိ + အင်္ဂ။ ဗောဓိ = သစ္စာ ၄-ပါးကို သိကြောင်း တရားအပေါင်း (သတိ ပညာစသော ဗောဇ္ဈင်တရား အပေါင်းတည်း၊) + အင်္ဂ=အစိတ်အင်္ဂါ။]စျာနင်မဂ္ဂင် ဟူသကဲ့သို့ ဗောဓိ မည်သော တရားအပေါင်း၏ အစိတ်အစိတ်ကို "ဗောဇ္ဈင်္ဂ=ဗောဇ္ဈင်" ဟု ခေါ်သည်၊ တရားကိုယ်မှာ သတိပဋ္ဌာန်၌ ကဲ့သို့ မဟာကုသိုလ် မဟာ ကြိယာ အပွနာဇော တို့၌ ယှဉ်သော သတိစသည်တို့တည်း။

သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်=သတိ စေတသိက်။

ဓမ္မဝိစယ သမ္ဗောဇ္ဈင်=ပညာ စေတသိက်၊ [ဓမ္မ=ဆိုင်ရာ တရား မျှားကို+ဝိစယ=စိစစ်တတ်သည်။] ဝီရိယ ပီတိ သမ္ဗောဇ္ဈင်တို့ ကား ထင်ရှားပြီ။

သမ္မောဇ္ဈင်ငင်း၊ ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ – ဝိရိယသမ္မောဇ္ဈင်ငင်း၊ ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ–ပီတိ သမ္မောဇ္ဈင်ငင်း၊ ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ–ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင်ငင်း၊သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ-သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်ငင်း၊ ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်္ဂေါ၊ ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်ငင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သတ္တ – ခုနှစ်ပါးတို့တည်း။

၇။ မဂ္ဂင်္ဂါနိ – မဂ္ဂင်တို့သည်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ – သမ္မာဒိဋ္ဌိငင်း၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ–သမ္မာသင်္ကပ္ပငင်း၊ သမ္မာဝါစာ – သမ္မာဝါစာငင်း၊ သမ္မာကမ္မန္တော – သမ္မာကမ္မန္တငင်း၊ သမ္မာအာဇီဝေါ–သမ္မာအာဇီဝငင်း၊ သမ္မာဝါယာမော – သမ္မာဝါယာမငင်း၊ သမ္မာသတိ – သမ္မာသတိငင်း၊ သမ္မာသမာဓိ – သမ္မာသမာဓိငင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ အဋ္ဌ – ရှစ်ပါးတို့တည်း။

ပဿဒ္ဓိ သမ္မောဇ္ဈင် = ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ စေတသိက်။

သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင် = ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်။

ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင် = တဋ္ဌိတ္တမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်။ [သမ္မောဇ္ဈင်ဌ် သံသဒ္ဓါသည် "ကောင်းစွာ" ဟူသော အနက်ကို ဟောရ၏။]

၇။ မဂ္ဂင်။ ။ဤမဂ္ဂင်တရားကိုယ်မျှားဌ်လည်း သတိပဋ္ဌာန်ကဲ့သို့ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ အပွနာဇောဌ် ရှိသော ပညာ စသည်ကိုပင် ကောက်ပါ။

တရားကိုယ်ကောက်ရာ စိတ်မျှား။ ။ သတိပဋ္ဌာန် ဤနေ့ ဗိုလ်ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင်တို့၏ တရားကိုယ်ကောက်ရာ ဌာနဖြစ်သော စိတ်သည် တူ၏၊ သမ္မပ္ပဓာန်နှင့် ဤဒ္ဓိပါဒ်တို့၏ တရားကိုယ်ကောက်ရာ ဌာနဖြစ်သော စိတ်သည် တူ၏။

[ဆောင်] ၁။ ပဌာန်သတိ, ဣန္ဒြေပြင်,ဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင်တရားကိုယ်။

၂။ ကုသိုလ်မဟာ, ကြိယာနှင့်, အပွနာ ဇဝန, ယှဉ်သမ္ပ, ကောက်ပြကြစေလို။

၃။ ပဓာန်သမ္မပ်, ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့, ကောက်အပ်လေရာ,ကုသိုလ်သာ, မှတ်ပါ ကျမ်းအဆို။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်တရားများကို "ဗောဓိပက္ခိယတရား"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်တရားများကို "သတိပဋ္ဌာန်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဂ) သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးသရုပ်ကို ရေတွက်၍ တရားကိုယ် ကောက်ပြပါ။

(ဃ) တရားကိုယ်အားဖြင့် သတိ တပါးတည်း ဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် သတိပဋ္ဌာန်လေးမျိုး ပြားရသနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(င) အဘယ်တရားများကို "သမ္မပ္ပဓာန်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(စ) သမ္မပ္ပဓာန် ၄-ပါးသရုပ်ကို ရေတွက်၍ တရားကိုယ်ကောက်ပြပါ။

(ဆ) တရားကိုယ်အားဖြင့် တပါးတည်းဖြစ်ပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် သမ္မပ္ပဓာန် ၄-မျိုး ပြားရသနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(ဇ) "ဥပ္ပန္နပါပက"ဟူသည် အဘယ်တရားများနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(စျ) "အနုပ္ပန္နပါပက"ဟူသည် အဘယ်တရားများနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(ဉ) "အနုပ္ပန္နကုသလ" ဟူသည် အဘယ်တရားများနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(ဋ) "ဥပ္ပန္နကုသလ"ဟူသည် အဘယ်တရားများနည်း၊လက်ခံထောက်ပါ။

(ဌ) အဘယ် တရားမျိုးကို "ဣဒ္ဓိပါဒ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သရုပ် ရေတွက်ပါ။

(ဍ) ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး၏ တရားကိုယ်ကို ထင်ရှားစွာ ကောက်ပြပါ။

(ဎ) ဣန္ဒြေ ဗိုလ်တို့၏ တရားကိုယ်ကို ထင်ရှားစွာ ကောက်ပြပါ။

(ဏ) အဘယ်တရားမျိုးကို "ဗောဇ္ဈင်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ဗောဓိအရှင့် ဗောဇ္ဈင်အရ ခွဲခြားပြပါ။

(တ) ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို တွဲစပ်ပြပါ။

(ထ) မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို တွဲစပ်ပြပါ။

(ဒ) သမ္မပ္ပဓာန် ဣဒ္ဓိပါဒ်တို့ တရားကိုယ်ကောက်ရာ စိတ်ကား ဘယ်စိတ်များနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

(ဓ) ကြင်းတရားများ၏ တရားကိုယ်ကောက်ရာ စိတ်ကား ဘယ်စိတ်များနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။

အမှာစကားချပ် ၈။ ပန – အမှာစကားချပ် ညွှန်ပြလိုက်ဦးအုံ့၊ ဇော်ဌ – ဤ ဗောဓိပက္ခိယ သင်္ဂဟ ၌၊ သမ္မာသတိ ကောဝ – သမ္မာသတိ တပါးတည်းကိုပင်၊ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ – စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ – ဆိုအပ်၏။ တထာ – ထိုအတူ၊ သမ္မာဝါယာမော – သမ္မာဝါယာမ တပါးတည်းကိုပင်၊ စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ-တိစ – စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ ဟူ၍လည်း၊ ပဝုစ္စတိ – ဆိုအပ်၏။

တရားကိုယ်-နာမည်အပြား သင်္ဂဟအပြား ၉။ ဆန္ဒော – ဆန္ဒစေတသိက်ဌင်း၊ စိတ္တံ – စိတ်ဌင်း၊ ဥပေက္ခာစ–တဿမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာဌင်း၊ သဒ္ဓါ – သဒ္ဓါဌင်း၊ ပဿဒ္ဓိ ပီတိယော – ပဿဒ္ဓိ ပီတိစေတသိက်တို့ဌင်း၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိစ–သမ္မာဒိဋ္ဌိဌင်း၊ သင်္ကပ္ပေါ–သမ္မာသင်္ကပ္ပဌင်း၊ ဝါယာမော – သမ္မာဝါယာမဌင်း၊ ဝိရတိတ္တယံ – ဝိရတိသုံးပါးဌင်း၊ သမ္မာသတိ – သမ္မာသတိဌင်း၊

၈။ **အမှာစကားချပ်။** ။"ဇော်ဌ ပန စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ"မှ စ၍ "ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိပဝတ္တိယံ"တိုင်အောင်သော စကားရပ်ကား မှတ်ချက်ကို ပြသော စကားတည်း။

စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ ၊ပေ၊ ပဝုစ္စတိ—ဤစကား ကား သတိပဋ္ဌာန်၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြသော စကားတည်း၊ "သတိပဋ္ဌာန် တရားကိုယ်မှာ "သမ္မာသတိ"ခေါ် သတိစေတသိက် ၁-ပါးသာ"ဟူလို။

တထာ စတ္တာရော၊ပေ၊သမ္မာဝါယာမော—ဤစကားကား သမ္မပ္ပဓာန်၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြသော စကားတည်း၊ "သမ္မပ္ပဓာန်တရားကိုယ်လည်း "သမ္မာဝါယာမ"ခေါ်သော ဝီရိယ ၁-ပါးသာ"ဟူလို။

သမာဓိ – သမ္မာသမာဓိရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ သာဘာဝတော – သဘောအားဖြင့်၊ ဧတေ – ဤဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့သည်၊ စုဒ္ဒသ – တဆယ့်လေးပါးတို့တည်း၊ ပဘေဒေန – အပြားအားဖြင့်၊ သတ္တတိ ံသ – သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးတည်း၊ တတ္ထ – ထိုဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၌၊ သင်္ဂဟော – သင်္ဂဟသည်၊ သတ္တဓာ – ခုနစ်ပါးပြား၏။

၉။ ဆန္ဒော စိတ္တ၊ပေ၊ သတ္တ၊ေ တတ္ထ သင်္ဂဟော—ဤ ဂါထာကား ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ တရားကိုယ်ကိုရင်း, နာမည်အပြားကိုရင်း, သင်္ဂဟအပြားကိုရင်း ပြသော ဂါထာတည်း။

တရားကိုယ်။ ။ဤ ဗောဓိပက္ခိယတရားအပေါင်းကို တရားကိုယ်အားဖြင့် ရေတွက်လျှင် ၁-ဆန္ဒ, ၂-စိတ်, ၃-တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်, (ဌင်းကို "ဥပေက္ခာ"ဟု ခေါ်သည်၊ ဝေဒနာတည်းက ဥပေက္ခာမဟုတ်၊) ၄-သဒ္ဓါ, ၅-ပဿဒ္ဓိစေတသိက် (ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ ၂-ပါးကို တပေါင်းတည်းပြု၍ တခုတည်း ယူသည်၊) ၆-ပီတိ, ၇-သမ္မာဒိट्ठိခေါ် ပညာ, ၈-သမ္မာသင်္ကပ္ပခေါ် ဝိတက်, ၉-သမ္မာဝါယာမခေါ် ဝီရိယ, ၁၀-၁၁-၁၂-သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ, ၁၃-သမ္မာသတိခေါ် သတိ, ၁၄-သမ္မာသမာဓိ ခေါ် ဧကဂ္ဂတာ၊ ဤ ၁၄-ပါးသာတည်း၊ တရားကိုယ်ကောက်ပုံ ပြန်ကြည့်ပါ။

နာမည်။ ။နာမည်အားဖြင့် ရေတွက်လျှင် သတိပဋ္ဌာန်က ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် စသည်ဖြင့် ၄-ပါး, သမ္မပ္ပဓာန်က ဥပ္ပန္နပါပက ပဟာနာယ ဝါယာမ စသည်ဖြင့် ၄-ပါး၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ၃၇-ပါး ပြား၏။

သင်္ဂဟ။ ။သတိပဋ္ဌာနသင်္ဂဟ, သမ္မပ္ပဓာန သင်္ဂဟ စသည်ဖြင့် သဘောတူချင်း ပေါင်းသင်းရေတွက်လျှင် သတ္တဓာ တတ္ထ သင်္ဂဟော-သင်္ဂဟ ၇-ပါး ရှိ၏၊ မဂ္ဂင်္ဂသင်္ဂဟတို့ကိုအောင် ရေတွက်ကြည့်ပါ။

၁၀။ သက်ပွပဿဒ္ဓိစ – သက်ပွပဿဒ္ဓိ စေတသိက်တို့သည်ရင်း၊ ပီတုပေက္ခာ – ပီတိ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာတို့သည်ရင်း၊ ဆန္ဒောစ–ဆန္ဒသည်ရင်း၊ စိတ္တံ–စိတ်သည်ရင်း၊ ဝိရတိတ္တယဉ္စ–ဝိရတိသုံးပါးသည်ရင်း၊ နဝ – ကိုးပါးသော တရားတို့သည်၊ ဧကဋ္ဌာနာ – တဋ္ဌာနစိသာ ရှိကြကုန်၏၊ ဝိရိယံ – ဝီရိယသည်၊ နဝ(ဋ္ဌာနံ) –ကိုးဋ္ဌာနရှိ၏၊ သတိ–သတိသည်၊ အဋ္ဌ(ဋ္ဌာနာ)–ရှစ်ဋ္ဌာနရှိ၏၊ သမာဓိ – သမာဓိသည်၊ စတု(ဋ္ဌာနော) – လေးဋ္ဌာနရှိ၏၊ ပညာ–ပညာသည်၊ပဋ္ဌ(ဋ္ဌာနာ)–ငါးဋ္ဌာနရှိ၏၊

၁၀။ သက်ပွပဿဒ္ဓိ၊ ပေ၊ ဝိဘာဝေါ။ ။ဤဂါထာကား တရားကိုယ် ၁၄-ပါး၏ ဖြစ်ရာဋ္ဌာနကို ခွဲခြားပြသော ဂါထာတည်း။

နဧကဋ္ဌာနာ။ ။ [နဝ + ဧကဋ္ဌာနာ။] သက်ပွ စသော ၉-ပါးတို့၏ တည်ရာဋ္ဌာနသည် ၁-ပါးစီ ရှိ၏၊ သက်ပွ (ဝိတက်)၏ ဋ္ဌာနကား သမ္မာသက်ပွမဂ္ဂင်တည်း။ ။ပဿဒ္ဓိဋ္ဌာန=ပဿဒ္ဓိသမ္ဘောဇ္ဈင်။ ။ပီတိဋ္ဌာန=ပီတိသမ္ဘောဇ္ဈင်။ ။ဥပေက္ခာဋ္ဌာန = ဥပေက္ခာသမ္ဘောဇ္ဈင်။ ။ဆန္ဒဋ္ဌာန=ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်။ ။ စိတ္တဋ္ဌာန=စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်။ ။ဝိရတိတ္တယဋ္ဌာနတ္ဌင် သမ္မာဝါစာဋ္ဌာန=သမ္မာဝါစာမဂ္ဂင်။ ။သမ္မာကမ္မန္တဋ္ဌာန=သမ္မာကမ္မန္တမဂ္ဂင်။ ။သမ္မာအာဇီဝဋ္ဌာန=သမ္မာအာဇီဝမဂ္ဂင်တည်း။

ဝိရိယံ နဝ။ ။ဝိရိယ၏ တည်ရာဋ္ဌာနကား ၉-ဋ္ဌာနရှိ၏၊ သမ္မပ္ပဓာန် ၄, ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ်, ဝိရိယိန္ဒြေ, ဝိရိယဗိုလ်, ဝိရိယသမ္ဘောဇ္ဈင်, သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်တို့ဘည်း။

အဋ္ဌ သတိ။ ။သတိ၏တည်ရာဋ္ဌာနကား ၈-ပါးရှိ၏၊ သတိပဋ္ဌာန် ၄, သတိန္ဒြေ, သတိဗိုလ်, သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာသတိမဂ္ဂင်တို့တည်း။

သမာဓိ စတု။ ။သမာဓိ၏ တည်ရာဋ္ဌာနကား ၄-ဋ္ဌာနရှိ၏၊ သမာဓိန္ဒြေ, သမာဓိဗိုလ်, သမာဓိသမ္ဘောဇ္ဈင်,သမ္မာသမာဓိ မဂ္ဂင်တည်း။

သဒ္ဓါ – သဒ္ဓါသည်၊ ဒုဋ္ဌာနာ – နှစ်ဌာနရှိ၏၊ (ဣတိ – ဤသို့၊) ဥတ္တမသတ္တတို့ သဓမ္မာနံ – မြတ်သော သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့၏၊ ပဝရော – ကောင်းမြတ်သော၊ ဧသော ဝိဘာဝေါ – ဤ ခွဲစိတ်ဝေဘန်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။

ဗောဓိပက္ခိယဖြစ်ရာ စိတ်မျှား	၁၁။	သဗ္ဗေ – အလုံးစုံသော ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့သည်၊ လောကုတ္တရေ – လောကုတ္တရာစိတ်၌၊

ဟောန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ သက်ပ္ပပိတိယော – သက်ပ္ပ ပီတိတို့သည်ကား၊ ဝါ – အချို့လောကုတ္တရာစိတ်၌၊ နဟောန္တိ – မဖြစ်ကုန်၊

ပဋ္ဌ ပညာ။ ။ပညာ၏ တည်ရာဌာနကား ၅-ဌာန ရှိ၏၊ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်, ပညိန္ဒြေ, ပညာဗိုလ်, ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်, သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်တို့ တည်း။

သဒ္ဓါ ဒုဋ္ဌာနာ။ ။သဒ္ဓါ၏ တည်ရာဌာနကား သဒ္ဓိန္ဒြေ, သဒ္ဓါဗိုလ်, အားဖြင့် ၂-ပါး ရှိ၏၊ [ဒုဋ္ဌာနုတ္တမကို "ဒုဋ္ဌာနာ+ဥတ္တမ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်။]

၁၁။ သဗ္ဗေ လောကုတ္တရေ၊ ပေ၊ ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိပဝတ္တိယံ—ဤ ဂါထာကား ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ ရထိုက်ရာစိတ်ကို သတ်မှတ်ပြသော ဂါထာတည်း၊ ဗောဓိပက္ခိယတရားများသည် လောကုတ္တရာစိတ်၌ ဖြစ်ကုန်-ရထိုက်ကုန်၏၊ သို့သော်.... "နဝါ သက်ပ္ပပိတိယော" ဟု ဆိုသောကြောင့် သက်ပ္ပ(ဝိတက်)နှင့် ပီတိကား အချို့သော လောကုတ္တရာစိတ်များ၌ မရထိုက်၊ လောကုတ္တရာ ဒုတိယစျာန်စိတ် စသည်၌ သက်ပ္ပ မရထိုက်၊ စတုတ္ထစျာန်, ပဉ္စမစျာန်စိတ်၌ ပီတိ မယှဉ်နိုင်-ဟူလို၊ မယှဉ်ကြောင်းမှာ စေတသိက်ပိုင်းကို သတိပြု။

ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိပဝတ္တိယံ – သီလဝိသုဒ္ဓိ စသော ခြောက်ပါးသော ဝိသုဒ္ဓိတို့၏ဖြစ်ရာအခါ၌၊ လောကိယေပိ – လောကီကုသိုလ် ကြိယာစိတ်၌လည်း၊ ယထာယောဂံ – ယှဉ်သင့်သည်အား လျော်စွာ၊ ဟောန္တိ – ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။

လောကိယေပိ၊ပေ၊ဆဗ္ဗိသုဒ္ဓိပဝတ္တိယံ။ ။ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ လာလတ္တံ့ ဖြစ်သော သီလဝိသုဒ္ဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိတို့ကို ဖြစ်စေဘိုရာ လောကီကုသိုလ်ကြိယာစိတ်များဖြင့် အားထုတ်ရ၏၊ ထိုအားထုတ်မှု ဟူသည် သတိပဋ္ဌာန် သမ္မပ္ပဓာန်စသော တရားများပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် လောကီကုသိုလ်စိတ် ကြိယာစိတ်များ၌လည်း ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ ထိုက်သင့်သလို ရကုန်သေး၏။

အမှာ။ ။ဤ“လောကိယေပိ”စသော စကားအရ လောကီကုသိုလ် ကြိယာများ၌ ယှဉ်ခိုက်ဖြစ်သော သတိ စသည်ကိုလည်း သတိပဋ္ဌာန် သမ္မပ္ပဓာန်စသည်တို့အရ ကောက်ယူခဲ့ရပေသည်၊ ဝိပါက်တရားများကား ပဋ္ဌိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိ တဒါရုံ ကိစ္စလောက်သာ တတ်နိုင်သောကြောင့် သီလဝိသုဒ္ဓိ စသည်တို့ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဝိပါက်၌ ယှဉ်သော တရားများကို တရားကိုယ် မကောက်ရ။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) “စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ၊ပေ၊ပဝုစ္စတိ” ကား ဘာကို ပြသော စကားနည်း။

(ခ) “တထာ စတ္တာရော၊ပေ၊သမ္မာဝါယာမော”ကား ဘာကို ပြသော စကားနည်း။

(ဂ) "ဆန္ဒော စိတ္တ၊ ပေ၊ သတ္တမော တတ္ထ သင်္ဂဟော" ဂါထာကား ဘာကိုပြသော ဂါထာနည်း။

(ဃ) ဗောဓိပက္ခိယ တရားတို့၏ တရားကိုယ်ကို ရေတွက်ပြပါ။

(င) ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး၏ နာမည်ကို ရေတွက်ပြပါ။

(စ) သတ္တမော တတ္ထ သင်္ဂဟော -အရ သင်္ဂဟ ၇-ပါးကို ရေတွက်ပြပါ။

(ဆ) ၁-ဌာနစီသာ ပါသောတရားတို့၏ ဆိုင်ရာဌာန ကို ညွှန်ပြပါ။

(ဇ) ၉-ဌာနပါသော တရား၏ ၉-ဌာန သရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

(စျ) ဂ-ဌာနပါသော တရား၏ ဂ-ဌာနသရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

(ဉ) ၄-ဌာနပါသော တရား၏ ၄-ဌာနသရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

(ဋ) ၅-ဌာနပါသော တရား၏ ၅-ဌာနသရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

(ဌ) ၂-ဌာနပါသော တရား၏ ၂-ဌာနသရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

(ဍ) နိ ဝါ သက်ပွပိတိယော-အရ သက်ပွနှင့် ပိတိတို့သည် အဘယ် လောကုတ္တရာ၌ မရထိုက်ကုန်သနည်း။

(ဎ) ဗောဓိပက္ခိယ တရားကိုယ်များကို လောကီစိတ်တို့၌လည်း ကောက်ထိုက်သလော, ကောက်ထိုက်လျှင် သာဓက ပါ၌ ပြပါ။

(ဏ) လောကီဝိပါက်၌ အဘယ်ကြောင့် ဗောဓိပက္ခိယတရားများ မရထိုက် သနည်း။

ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ ပြီး၏။

သဗ္ဗသင်္ဂ ၁။ သဗ္ဗသင်္ဂေ–သဗ္ဗသင်္ဂဋ္ဌ၊ ခန္ဓာ–ခန္ဓာတို့သည်၊ ရူပက္ခန္ဓော–ရူပက္ခန္ဓာဌာန်း၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓော–ဝေဒနာက္ခန္ဓာဌာန်း၊ သညာက္ခန္ဓော–သညာက္ခန္ဓာဌာန်း၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓော–သင်္ခါရက္ခန္ဓာဌာန်း၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓော–ဝိညာဏက္ခန္ဓာဌာန်း၊ (ဣတိ–ဤသို့၊) ပဋ္ဌ–ငါးပါးတို့တည်း။

၂။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ – ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့သည်၊ ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓော–ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓာဌာန်း၊ ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓော–ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာဌာန်း၊ သညုပါဒါနက္ခန္ဓော–သညုပါဒါနက္ခန္ဓာဌာန်း၊

သဗ္ဗသင်္ဂ။ ။စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန်အားလုံးကို သိမ်းကျုံးရေတွက်ရာ အခေါ်းကို "သဗ္ဗသင်္ဂ"ဟု ခေါ်သည်။

၁။ **ခန္ဓာ**။ ။ခန္ဓ-သဒ္ဒါသည် "ရာသီ -- အစု" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "ရူပက္ခန္ဓော=ရုပ်အစု၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓော=ဝေဒနာအစု" စသည်ဖြင့် သိရာ၏၊ အစု-ဟူရာ၌ စပါးတွေ စုပုံနေသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်၌ ရုပ်တွေ ဝေဒနာတွေ စုပုံနေသည်ဟု မမှတ်နှင့်၊ အတိတ်ရုပ် အနာဂတ်ရုပ် ပစ္စုပ္ပန်ရုပ် ၃-မျိုးကို ဉာဏ်ဖြင့် စုပေါင်းစပ်ထားရာ၏၊ ထို ၃-မျိုး ပေါင်းစပ်အပ်သော အစုကိုပင် "ရူပက္ခန္ဓ=ရုပ်အစု"ဟု ဆိုသည်၊ ရုပ်အမျှားတွင်လည်း ပဌဝီဓာတ် တခုသည်ပင် အတိတ်ပထဝီ အနာဂတ်ပထဝီ ပစ္စုပ္ပန်ပထဝီ ၃-မျိုးရှိ၏၊ ထို၃-မျိုး စုမိလျှင် ပထဝီဓာတ် တခုကိုပင် "ရူပက္ခန္ဓာ" ဟု ခေါ်နိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် ဝေဒနာတခု, သညာတခုတည်းကိုပင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဝေဒနာတွေ သညာတွေ စုပေါင်း၍ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ ဟု ခေါ်နိုင်ကြောင်း သိပါ။ [အဋ္ဌတ္ထ ဗဟိဒ္ဓစသော အပြားနှင့် တရားကိုယ် ကောက်ပုံမှာ နောက်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့ ။]

သခ်ၢရုပါဒါနက္ခေနွ-သခ်ၢရုပါဒါနက္ခနွာဌင်း၊ ဝိညာဏုပါဒါ နက္ခေနွ-ဝိညာဏုပါဒါနက္ခနွာဌင်း၊ (ဣတိ-ဤသို့၊) ပဋ္ဌ-တ္ဌိတည်း။

၂။ ဥပါဒါနက္ခနွာ။ ။ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာကို "ဥပါဒါနက္ခနွာ"ဟု ခေါ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါနက္ခနွာ အရ ကာမုပါဒါန် (လောဘ) ဒိဋ္ဌုပါဒါန် (ဒိဋ္ဌိ)စသည်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီစိတ် စေတသိက်များနှင့် ရုပ်အားလုံးကို ယူပါ။

[မေး] ဘယ်အကျိုးငှါ ခန္ဓ ဥပါဒါနက္ခနွဟု နှစ်မျိုးခွဲ၍ ဟောတော်မူသနည်း။

[ဖြေ] ၁။ ခန္ဓာဟူသော နာမည်အတွင်း၌ ရထိုက်သမျှ လောကီ လောကုတ္တရာအားလုံးကို(သိမ်းသွင်း၍)ခန္ဓာဖွဲ့ ပြခြင်းငှါ ပဌမ ခန္ဓဒေသနာကို ဟောတော်မူသည်။

၂။ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးပြန်းသော အခါ ဝိပဿနာ ရှုဘို့အတွက် လောကီတရား သက်သက်ကို ခန္ဓာဖွဲ့ ပြခြင်းငှါ ဒုတိယ ဥပါဒါနက္ခန္ဓ ဒေသနာကို ဟော တော် မူသည်။

မှတ်ချက်။ ။ရူပ်အနိစ္စ,ဝေဒနာ အနိစ္စာ စသည်ဖြင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုသောအခါ လောကုတ္တရာတရားကို အာရုံပြု၍ မရှုရ၊ လောကီ ရုပ် နာမ် ခန္ဓာကိုသာ အာရုံပြုရသည်။

[ဆောင်] ၁။လောကီ လောကုတ်, မယုတ်မကြွင်း, ခန္ဓာတွင်း၌, သိမ်းသွင်း၍ယူ, ပြတော်မူ, မှတ်ယူ ခန္ဓဒေသနာနည်း။

၂။ ဝိပဿနာ, ရှုဘို့ငှါလျှင်, ဥပါဒါနက်, လောကီတွက်, သက်သက် ဟောရပြန်သတည်း။

၃။ အာယတနာနိ–အာယတနတို့သည်၊ စက္ခာယတနံ–စက္ခာယတနဝင်း၊ သောတာယတနံ – သောတာယတနဝင်း၊ ဃာနာယတနံ – ဃာနာယတနဝင်း၊ ဇိဝှါယတနံ–ဇိဝှါယတနဝင်း၊ ကာယာယတနံ – ကာယာယတနဝင်း၊ မနာယတနံ–မနာယတနဝင်း၊ ရူပါယတနံ–ရူပါယတနဝင်း၊ သဒ္ဒါယတနံ–သဒ္ဒါယတနဝင်း၊ဂန္ဓာယတနံ–ဂန္ဓာယတနဝင်း၊ရသာယတနံ–ရသာယတနဝင်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနံ – ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနဝင်း၊ ဓမ္မာယတနံ – ဓမ္မာယတနဝင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဒ္ဝါဒသ–တဆယ့်နှစ်ပါးတို့တည်း။

၄။ ဓာတုယော–ဓာတ်တို့သည်၊ စက္ခုဓာတု–စက္ခုဓာတ်ဝင်း၊ သောတဓာတု – သောတဓာတ်ဝင်း၊ ဃာနဓာတု–ဃာနဓာတ်ဝင်း၊ ဇိဝှါဓာတု–ဇိဝှါဓာတ်ဝင်း၊ ကာယဓာတု–ကာယဓာတ်ဝင်း၊ ရူပဓာတု – ရူပဓာတ်ဝင်း၊ သဒ္ဒဓာတု–

၃။ **အာယတန**။ ။အာယတန-သဒ္ဒါသည် "အကြောင်း"ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ စိတ် စေတသိက်တို့သည် ရူပါရုံ စက္ခုပသာဒ စသည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ကြကုန်၏၊ ဤသို့ စိတ် စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တရားများကို "အာယတန"ဟု ဆိုရသည်၊ စက္ခာယတန စသော ငါးပါးတို့၏ တရားကိုယ်သည် စက္ခုပသာဒ စသော ပသာဒရုပ် ငါးပါးတည်း၊ ရူပါယတန စသည်တို့၏ တရားကိုယ်ကား ရူပါရုံ စသော အာရုံငါးပါးတည်း၊ ဓမ္မာယတန၏ တရားကိုယ်မှာ နောက်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့၊ စိတ်အားလုံးသည် မနာယတန။

၄။ **ဓာတ်**။ ။မိမိသဘောကို ဆောင်တတ်သော တရားကို"ဓာတ်"ဟု ခေါ်သည်။ [မိမိသဘော လက္ခဏာအတိုင်း ထင်ရှားစွာ ဖြစ်သည်ကို "ဆောင်သည်"ဟု ခေါ်၏။]

သဒ္ဒခေါတ်ရင်း၊ ဂန္ဓခေါတု – ဂန္ဓခေါတ်ရင်း၊ ရသခေါတု – ရသခေါတ်ရင်း၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗခေါတု – ဖောဋ္ဌဗ္ဗခေါတ်ရင်း၊ စက္ခုဝိညာဏခေါတု – စက္ခုဝိညာဏခေါတ်ရင်း၊ သောတဝိညာဏခေါတု – သောတဝိညာဏခေါတ်ရင်း၊ ဃာနဝိညာဏခေါတု – ဃာနဝိညာဏခေါတ်ရင်း၊ ဇိဝှါဝိညာဏခေါတု – ဇိဝှါဝိညာဏခေါတ်ရင်း၊ ကာယဝိညာဏခေါတု – ကာယဝိညာဏခေါတ်ရင်း၊ မနောခေါတု – မနောခေါတ်ရင်း၊ မနောဝိညာဏခေါတု – မနောဝိညာဏခေါတ်ရင်း၊ ဓမ္မခေါတု – ဓမ္မခေါတ်ရင်း၊ (ဣတိ – ဤသို့၊) အဌာရသ – တဆယ့်ရှစ်ပါးတို့တည်း။

၅။ အရိယသစ္စာနိ – အရိယသစ္စာတို့သည်၊ ဒုက္ခံ – ဒုက္ခဟူသော၊ အရိယသစ္စံ – အရိယသစ္စာရင်း၊ ဒုက္ခသမုဒယော – ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ အရိယသစ္စံ – အရိယသစ္စာရင်း၊

တရားကိုယ်။ ။စက္ခုခေါတ် စသော ငါးပါး၏ တရားကိုယ်သည် စက္ခုပသာဒစသော ငါးပါးတည်း၊ ရူပခေါတ် စသော ငါးပါး၏ တရားကိုယ်ကား ရူပါဒိ စသော ငါးပါးတည်း၊ (အာယတန ကောက်ပုံနှင့် တူ၏၊) စက္ခုဝိညာဏခေါတ်=စက္ခုဝိညာဏ်ဒွေး၊ သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယဝိညာဏခေါတ်တို့ကား သောတဝိညာဉ်ဒွေး, ဃာနဝိညာဉ်ဒွေး, ဇိဝှါဝိညာဉ်ဒွေး, ကာယဝိညာဉ်ဒွေးတို့တည်း။

မနောခေါတ်၏ တရားကိုယ်ကား ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း -၁, သမ္ပဋိစ္ဆိန်း-၂, တည်း။ [“ပဉ္စ ဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန သမ္ပဋိစ္ဆန သခ်ါတာ ပန မနောခေါတုစ”ကို ထောက်၊] ဒ္ဝေပဉ္စဝိညာဏ်-၁၀, မနောခေါတ် ၃-မှ ကြွင်းသော စိတ် ၇၆-ကို မနောဝိညာဏခေါတ်ဟု ခေါ်၏၊ ဓမ္မခေါတ်ကား ထင်ရှားလတ္တံ့ ။

၅။ သစ္စာ။ ။သစ္စ-သဒ္ဒါသည် “အမှန်”ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ဒုက္ခ ဟူ၍ ဟောအပ်သော တရားတွေသည် ကေန် အမှန် ဒုက္ခ

ဒုက္ခနိရောဓော – ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာဖြစ်သော၊ အရိယသစ္စံ–ဂင်း၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ – ဒုက္ခ၏ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်သော၊ အရိယသစ္စံ – အရိယသစ္စာဂင်း၊ (ဣတိ – ဤသို့၊) စတ္တာရော – လေးပါးတို့တည်း။

အမှာစကားချပ် ၆။ ပန – အမှာစကားချပ် ညွှန်လိုက်ဦးအုံ့၊ တေ – ဤ သဗ္ဗသင်္ဂဟ၌၊ စေတသိက သုခုမရူပ နိဗ္ဗာနဝသေန – စေတသိက်, သုခုမရူပ်, နိဗ္ဗာန်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဧကူနသတ္တတိဝမ္မာ – တခုယုတ်

ဖြစ်၏၊ သမုဒယ ဟု ဟောအပ်သော တဏှာလည်း ဧကန် အမှန် ဒုက္ခ၏ အကြောင်း ဖြစ်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် မှန်ကန်သော တရားကို "သစ္စာ" ဟု ခေါ်သည်၊ ထို သစ္စာ ၄-ပါးကိုပင် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ သိအပ်သောကြောင့် "အရိယသစ္စာ"ဟုလည်း ခေါ်ရပြန်သည်၊ ဤသစ္စာ ၄-ပါးတရား ကိယ်မှာ ထင်ရှားလတ္တံ့ ။

သင်္ဂြိဟ်ပါဠိခေါ်		**ခေါ်ဝေါ်ရိုး**
(၁) ဒုက္ခအရိယသစ္စ=	....	....ဒုက္ခသစ္စာ။
(၂) ဒုက္ခသမုဒယ အရိယသစ္စ=		....သမုဒယသစ္စာ။
(၃) ဒုက္ခနိရောဓ အရိယသစ္စ=		....နိရောဓသစ္စာ။
(၄) ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ အရိယသစ္စ=		....မဂ္ဂသစ္စာ။

၆။ အမှာစကားချပ်။ ။တေ ပန၊ပေါသခ် ဂစ္ဆန္တိ ဝါကျမှ စ၍ သဗ္ဗသင်္ဂဟ ဆုံးသည့်တိုင်အောင်သောစကားသည် အမှာစကားချည်းသာတည်း၊ ထိုတွင် ဤ "စေတသိက သုခုမ၊ပေါသခ် ဂစ္ဆန္တိ"ကား ဝမ္မာ

၇၀-သော တရားတို့သည်၊ ဓမ္မာယတန ဓမ္မဓာတူတိ–ဓမ္မာယတန ဓမ္မဓာတ် ဟူ၍၊ သခ် – ခေါ်ဝေါ်အပ်ကုန် သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ရောက်ကုန်၏။

၇။ မနာယတနမေဝ – မနာယတန တခုတည်း ကပင်၊ သတ္တဝိညာဏဓာတုဝေန – ခုနစ်ပါးသော ဝိညာဏဓာတ်တို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဘိဇ္ဇတိ – ပြား၏။

၈။ ရူပဋ္ဌ–ရုပ်ဌာန်း၊ ဝေဒနာ – ဝေဒနာစေတသိက်ဌာန်း၊ သညာ – သညာစေတသိက်ဌာန်း၊ သေသ စေတသိကာ – ဝေဒနာ သညာမှ ကြွင်းသော စေတသိက် ငါးဆယ်တို့ဌာန်း၊ တထာ–ထိုမှတပါး၊ ဝိညာဏံ – ဝိညာဏ်ဌာန်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဧတေ ပဋ္ဌ – ဤငါးမျိုးတို့ကို၊ ပဋ္ဌကွန္ဓာတိ–ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့ဟူ၍၊ ဘာသိတာ – ဆိုအပ်ကုန်၏။

ယတန ဓမ္မဓာတ်၏ တရားကိုယ်ကို ပြသော စကားတည်း၊ "စေတသိက် ၅၂, သုခုမရုပ် -၁၆, နိဗ္ဗာန်-၁၊ ဤ တခုယုတ် ၇၀-သော တရားများကို ဓမ္မာယတန ဓမ္မဓာတ် အရ ကောက်ပါ" ဟူလို။

၇။ မနာယတနမေဝ၊ပေ၊ဘိဇ္ဇတိ—အာယတန ၁၂-ပါး၌ လာသော မနာယတန တခုတည်းကပင်လျှင် ဓာတ်အခန်း၌ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး အဖြစ်ဖြင့် ကဲ့ပြားရသည်၊ [ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး ဆိုသော်လည်း မနောဓာတ်မှာ ဝိညာဏဓာတ်မဟုတ်၊ သို့သော် စက္ခုဝိညာဏဓာတ် စသည်ဖြင့် ဝိညာဏဓာတ်တေက မျှားနေသောကြောင့် စိတ်ဟူသမျှ ဝိညာဏဓာတ်ဟု (မျှားရာလိုက်၍) ဆိုဟန်တူသည်။]

၈။ ခန္ဓာ။ ။ရူပဋ္ဌ၊ပေ၊ဘာသိတာ-ဤဂါထာသည် ခန္ဓာငါးပါး၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြသော ဂါထာတည်း၊ ဤ ဂါထာအရ-ရုပ် အဋ္ဌ

၉။ တေဘူမကာ–ဘုံသုံးပါးခ္ဍ ဖြစ်ကုန်သော၊ တထာ–ထိုရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဏ်တို့ကို၊ ပဋ္ဌပါဒါနကွန္ဓာတိ–ငါးပါးသော ဥပါဒါနကွန္ဓာတို့ ဟူ၍၊ မတာ–သိအပ်ကုန်၏၊ နိဗ္ဗာနံ–နိဗ္ဗာန်သည်၊ ဘေဒါဘာဝေန–အတိတ် အနာဂတ် စသောအားဖြင့် အကဲ့အပြား မရှိခြင်းကြောင့်၊ ခန္ဓသင်္ဂဟနိဿိတံ–ခန္ဓာအတွင်းခ္ဍ သွင်းယူခြင်းမှ လွတ်၏။

ဝိသသည် ရူပကွန္ဓာ, ဝေဒနာ စေတသိက်သည် ဝေဒနာကွန္ဓာ, သညာ စေတသိက်သည် သညာကွန္ဓာ, ဝေဒနာသညာမှ ကြွင်းသော စေတသိက် ၅၀-သည် သင်္ခါရကွန္ဓာ, စိတ်တခုယုတ် ၉၀-သည် ဝိညာဏကွန္ဓာမည်၏ ဟု နှုတ်တက်ပါစေ။

၉။ ဥပါဒါနကွန္ဓာ။ ။ပဋ္ဌပါဒါနကွန္ဓာ၊ပေါမတာ- ဤ နှစ်ပါဒကား ဥပါဒါနကွန္ဓာ၏ တရားကိုယ်ကို ပြသော စကားတည်း၊ တေဘူမက အရခ္ဍ ဘုံသုံးပါးခ္ဍကား ကာမဘုံ ရူပဘုံ အရူပဘုံတည်း၊ ထို ဘုံသုံးပါးခ္ဍ ဖြစ်သော တရားများကို"တေဘူမက"တရား ဟု ခေါ်သည်၊ ရုပ် ၂၈-နှင့် ကာမစိတ်, ထိုစိတ်နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်များသည် ကာမဘူမက= ကာမဘုံခ္ဍ အကျုံးဝင်၏၊ ရူပစိတ် စေတသိက်တို့ကား ရူပဘူမက, အရူပစိတ်နှင့် စေတသိက်တို့ကား အရူပဘူမကတည်း၊ လောကုတ္တရာတရားများကိုကား ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံမဟုတ်သောကြောင့် မရထိုက်၊ ရုပ်အင္ဒဝိသသည် ရူပုပါဒါနကွန္ဓာ, (ရူပကွန္ဓာနှင့် မထူးပြီ)၊လောကီစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ သညာ ကျန် စေတသိက်များသည် (အစဉ်အတိုင်း) ဝေဒနုပါဒါနကွန္ဓာ, သညုပါဒါနကွန္ဓာ, သင်္ခါရုပါဒါနကွန္ဓာ မည်၏၊ လောကီစိတ် ၈၁-သည် ဝိညာဏုပါဒါနကွန္ဓာ မည်၏။

နိဗ္ဗာန် ခန္ဓာမဖွဲ့ရ။ ။ဘေဒါဘာဝေန၊ပေါနိဿိတံ- ဤ ၂-ပါဒဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ခန္ဓာမဖွဲ့ရခြင်း၏အကြောင်းကိုပြ၏၊အတိတ်,အနာဂတ်,ပစ္စုပ္ပန်

စသောအားပြင့် အကဲ့အပြားမရှိခြင်းကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို ခန္ဓာမဖဲ့ ထိုက်။
[ဘေဒါဘာဝေန – ဟူသော ဟိတ်ပါဌ်ကို ကြည့်ပါ။]

[ဆောင်] ၁။ ကာလသုံးရပ်, အဋ္ဌတ်-ဗဟို, သြဠာရိက, သုခုမနှင့်,ဟီန
ပဏီတေ,ဒူရေ - သန္တိက,ကဲ့ပြားမှ ခန္ဓဖဲ့ ကောင်းသည်။

၂။ နိဗ္ဗာန်သည်ကား, နှစ်ပါးမကဲ့, မြဲဗဟိဒ္ဓ, သုခုမနှင့်,
ပဏီတ - ပေ, ဒူရေတူက်မျှ, တဘက်ရ, ခန္ဓဝိမုတ်မည်။

အဓိပ္ပါယ်။ ။ မည်သည့် တရားမဆို အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကဲ့ပြားလျှင် ထို ၃-မျိုးကို စုပေါင်း၍ ခန္ဓာဖဲ့ ကောင်း၏၊အဋ္ဌတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ၂-မျိုး ကဲ့ပြားလျှင် ထို ၂-မျိုးကို စုပေါင်း၍ရင်း, သြဠာရိက (ရုန်ရင်းသော) တရားတမျိုး, သုခုမ (သိမ်မွေ့သော) တရားတမျိုးဟု ကဲ့ပြားလျှင် ထို ၂-မျိုးကို ပေါင်း၍ရင်း, ဟီန(ယုတ်ညံ့သော) တရား တမျိုး, ပဏီတ (မွန်မြတ်သော) တရားတမျိုးဟု ကဲ့ပြားလျှင် ထို ၂-မျိုးကို ပေါင်း၍ရင်း,ဒူရေ (အသိခက်ခဲသဖြင့် ဉာဏ်နှင့်ဝေးသော)တရားတမျိုး, သန္တိက (အသိလွယ်သဖြင့် ဉာဏ်နှင့်နီးသော) တရားတမျိုးဟု ကဲ့ပြားလျှင် ထို ၂-မျိုးကို ပေါင်း၍ရင်း ခန္ဓာဖဲ့ကောင်း၏။

နိဗ္ဗာန် ခန္ဓဝိမုတ်။ ။နိဗ္ဗာန်ကား ကာလ ၃-ပါးမှ လွတ်၍ ကာလဝိမုတ်တည်း၊ အဋ္ဌတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟု ၂-မျိုးမပြား, ခန္ဓာကိုယ်၏ ပြင်ဘက်မှာတည်သောကြောင့် ဗဟိဒ္ဓတမျိုးသာတည်း၊ သြဠာရိက သုခုမ ဟု ၂-မျိုးမပြား, သိမ်မွေ့သောကြောင့် သုခုမတမျိုးသာတည်း၊ ဟီနပဏီတ ဟု ၂-မျိုးမပြား, မြတ်သောကြောင့် ပဏီတ တမျိုးသာတည်း၊ ဒူရေ သန္တိကဟု ၂-မျိုးမပြား, ဉာဏ်နှင့် ဝေးသောကြောင့် ဒူရေတမျိုးသာတည်း၊ ဤသို့ ဆိုင်ရာဌာနဒ္ဒ ၂-မျိုးမရ, တမျိုးစီသာ ရသောကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို "ဘေဒါဘာဝ=အကဲ့အပြားမရှိ" ဟု ဆိုသည်၊ ဗဟိဒ္ဓ သုခုမ ပဏီတ ဒူရဟူသော ၄-မျိုးကား အချင်းချင်း ကဲ့ပြားတော့သည် မဟုတ်၊ ဗဟိဒ္ဓ နိဗ္ဗာန်သည်ပင် သုခုမလည်း မည်၏, ပဏီတလည်း မည်၏, ဒူရလည်း မည်၏။

အာယတနနှင့် ခေတ်တို့ ပြားပုံ ၁၀။ ဒ္ဒါရာရမ္မဏာဘေဒေန – ဒ္ဒါရခြောက်ဖုံ, အာရုံ ခြောက်ပါးတို့၏ ကဲ့ပြားခြင်းကြောင့်၊ အာယတနာနိစ – အာယတနတို့သည်လည်း၊ ဒ္ဒါဒသ – တဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည်၊ ဘဝန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ ဒ္ဒါရာရမ္မဏာ တဒုပ္ပန္နေ ပရိယာယေန–ဒ္ဒါရခြောက်ဖုံ, အာရုံခြောက်တန်, ထိုဒ္ဒါရ အာရုံတို့၌ ဖြစ်သော ဝိညာဏ် ခြောက်သွယ် ပရိယာယ် အမြွက်အားဖြင့်၊ ဓာတု-ယော–ဓာတ်တို့သည်၊ (အဋ္ဌာရသ – တဆယ့်ရှစ်ပါးတို့သည်၊) ဘဝန္တိ – ကုန်၏။

၁၀။ ဒ္ဒါရာရမ္မဏာ၊ ပေ၊ ဓာတုယော — ဤဂါထာကား အာယတန ၁၂-ပါး, ဓာတ် ၁၈-ပါး ကဲ့ပြားရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသော ဂါထာတည်း၊ ထိုတွင် ဒ္ဒါရာရမ္မဏာ ဘေဒေန ပါဠိကား အာယတနအတွက် အကြောင်းပြချက်တည်း၊ စက္ခာယတနသည် စက္ခုဒ္ဒါရတည်း၊ သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယာယတနတို့လည်း သောတဒ္ဒါရ စသည်တို့ပင်တည်း၊ မနာယတနအရဋ္ဌ စိတ်အားလုံးကိုပင် ယူရိုးတည်း၊ သို့သော် ဤအရာ၌ မနာယတန တစိတ်ဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်ကို စွဲ၍ မနာယတနကို မနော ဒ္ဒါရ ဟု ဆိုသည်။

ဆိုလိုရင်းကား—စိတ် စေတသိက်တို့၏ဖြစ်ကြောင်းကို "အာယတန" ဟု ခေါ်၏၊ စိတ် စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဟူသည် ဒ္ဒါရနှင့် အာရုံတည်း၊ (ဝိထိခဏ်းကို သတိပြု၊) "ထိုဒ္ဒါရနှင့် အာရုံတို့က ၆-ပါးစီ ပြားခြင်းကြောင့် အာယတန ၁၂-ပါး ဖြစ်သည်" ဟူလို။

ဒ္ဒါရာရမ္မဏာ၊ ပေ၊ ဓာတုယော—ကား ဓာတ် ၁၈-ပါး ပြားခြင်း၏ အကြောင်း ပြချက်တည်း၊ "ဒ္ဒါရခြောက်ပါး အာရုံခြောက်ပါး ဝိညာဏ်ခြောက်ပါး ပြားသောကြောင့် ဓာတ် ၁၈-ပါးဖြစ်သည်" ဟူလို။

သစ္စာလေးပါး တရားကိုယ် ၁၁။ တေဘူမကံ–ဘုံသုံးပါးဌ် ဖြစ်သော၊ ဝဋ်–ဝဋ်တရားသည်၊ ဒုက္ခံ–ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏၊ တဏှာ–တဏှာသည်၊ သမုဒယော–သမုဒယသစ္စာ မည်သည်၊ ဘဝေ–၏၊ နိဗ္ဗာနံ–နိဗ္ဗာန်သည်၊ နိရောဓောနာမ–နိရောဓသစ္စာ မည်၏၊ လောကုတ္တရော–လောကုတ္တရာ ဖြစ်သော၊ မဂ္ဂေါ–မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ရှစ်ပါးကို၊ (မဂ္ဂေါ–မဂ္ဂသစ္စာ ဟူ၍၊) မတော–သိအပ်၏။

ဒ္ဒါရ ၆-ဖုံ		အာရုံ ၆-တန်		ဝိညာဏ် ၆-သွယ်
စက္ခုဒ္ဒါရ	....	ရူပါရုံ	....	စက္ခုဝိညာဏ်။
သောတဒ္ဒါရ	....	သဒ္ဒါရုံ	....	သောတဝိညာဏ်။
ဃာနဒ္ဒါရ	....	ဂန္ဓာရုံ	....	ဃာနဝိညာဏ်။
ဇိဝှါဒ္ဒါရ	....	ရသာရုံ	....	ဇိဝှါဝိညာဏ်။
ကာယဒ္ဒါရ	....	ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	....	ကာယဝိညာဏ်။
မနောဒ္ဒါရ	....	ဓမ္မာရုံ	....	မနောဝိညာဏ်။

အမှ ၁။ ။ဤ၌ မနောဓာတ်ကို မနောဒ္ဒါရ, ဓမ္မဓာတ်ကို ဓမ္မာရုံဟု ဆိုခြင်းသည် မုချ ကောက်ရိုးအားဖြင့် မဖြစ်နိုင်၊ ပရိယာယ် တမျိုးဖြင့် သာ ကောက်ယူခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် "ဒ္ဒါရာရမ္မဏတဒုပ္ပန္နေ ပရိယာ ယေန" ဟု ပရိယာယသဒ္ဒါ ထည့်စွက်၍ မိန့်မြွက်ရသည်။ [အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

၁၁။ သစ္စာ ၄-ပါး။ ။ဒုက္ခံ တေဘူမကံ၊ပေ၊လောကုတ္တရော မတော-ဤဂါထာဖြင့် သစ္စာ ၄-ပါး၏ တရားကိုယ်ကို ပြသည်။

ဒုက္ခံ တေဘူမကံ — ကာမ ရူပ အရူပဘုံ ၃-ပါး၌ အကျုံးဝင်သော တရားများသည် ဒုက္ခသစ္စာမည်၏၊ ဤတေဘူမက တရားဟူသည်လည်း လောကီတရားများပင်တည်း၊ သို့သော် တဏှာ(လောဘ)ကို သီးခြား ဆိုလတ္တံ့ ဖြစ်၍ ကြဉ်ရမည်၊ ထို့ကြောင့် "လောကီစိတ်-၈၁,လောဘကြဉ် သော စေတသိက် ၅၁, ရုပ် ၂၈-သည် ဒုက္ခသစ္စာမည်၏" ဟု မှတ်ပါ။

တဏှာ သမုဒယော — လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ ယှဉ်သော တဏှာ (လောဘ)သည် သမုဒယသစ္စာတည်း။

နိရောဓောနာမ နိဗ္ဗာနံ — နိဗ္ဗာန်သည် နိရောဓသစ္စာ မည်၏။

မဂ္ဂေါ လောကုတ္တရော—လောကုတ္တရာမဂ် ဟု ဆိုသော်လည်း မဂ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၈-ပါးသာ မဂ္ဂသစ္စာမည်သည်၊ မဂ်စိတ် ၄-ခု စေတသိက် ၃၆-ယှဉ်ရာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပ စသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး၏ တရားကိုယ်ဖြစ်သော ပညာ ဝိတက် ဝိရတိ ၃, ဝီရိယ သတိ သမာဓိများ ပါ၏၊ ထိုတရားကိုယ် ၈-ပါးသည် မဂ္ဂသစ္စာမည်၏....ဟူလို။

ဖိုလ်သည် မဂ္ဂ မဟုတ်။ ။ဖိုလ်စိတ်၌ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များ ယှဉ်၏၊ သို့သော် နိဗ္ဗာန်ရောက်ဘို့ရာ အကြောင်း (မဂ္ဂ) မဟုတ်သောကြောင့် (မဂ်၏ အကျိုးတရား ဖြစ်သောကြောင့်) နိဗ္ဗာနဂါမိနီ ပဋိပဒါ ခေါ်သော အရိယ သစ္စာတွင် (၀ါ-- မဂ္ဂသစ္စာတွင်) မပါဝင်နိုင်ချေ။

တဏှာအစစ် တရာ့ရှစ်။ ။ "တဏှာသုံးတန်, အရင်းခံ, အာ-ကာ သန် ဖြင့် မြောက်"နှင့်အညီ, တဏှာသမုဒယော အရ တဏှာ အစစ် တရာ့ရှစ်ဟု ပြောဆိုရိုးရှိ၏၊ ကာမတဏှာ,ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ ဟု တဏှာ ၃-မျိုးကိုတည်၊ ထိုတဏှာ ၃-မျိုးက အာရုံ ၆-မျိုးကို အာရုံပြု သောကြောင့် (အာ)အာရုံ ၆-ပါးဖြင့် မြောက်, ၁၈-တည်း၊ ထိုတဏှာ ၁၈-မျိုးလုံးသည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလ ၃-ပါး၌ ရှိသော

သစ္စဝိမုတ်မျှား ၁၂။ မဂ္ဂယုတ္တာ–မဂ်နှင့် ယှဉ်လတ်, မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ဆယ့်ကိုးပါး တို့သည်ငင်း၊ ဖလာစေ၀–ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် သုံးဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည်ငင်း၊ စတုသစ္စ၀ိနိဿဒ္ဓာ–သစ္စာလေးပါးမှ လွတ်ကုန်၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သဗ္ဗသင်္ခေါ–သဗ္ဗသင်္ခါကို၊ ပဇ္ဇပ္ပဘေဒေန–ငါးပါးအပြားအားဖြင့်၊ ပ၀ုတ္တောာ–ဆိုအပ်၏။

အာရုံတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်ရကား (ကာ)ကာလ ၃-ပါးဖြင့် မြောက်, ၅၄ ဖြစ်၏၊ ထို ၅၄-ပါးလုံးပင် မိမိသန္တာန်ကို အာရုံပြု၍ငင်း, သူများသန္တာန်ကို အာရုံပြု၍ငင်း, ဖြစ်ရကား (သန်)သန္တာန် ၂-ပါးဖြင့် မြောက်, ၁၀၈ ဖြစ်၏။ [ကာမတဏှာ ဘ၀တဏှာ ဝိဘ၀တဏှာ၏ အကြောင်းကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှုပါ။]

၁၂။ သစ္စဝိမုတ်။ ။မဂ္ဂယုတ္တာ၊ ပေ၊ စတုသစ္စ၀ိနိဿဒ္ဓာ ဤဂါထာ ၂-ပါဒကား သစ္စ၀ိမုတ်(သစ္စာမှ လွတ်သော)တရားတို့ကို ပြသော စကားရပ်တည်း၊ ပရမတ္ထ ၄-ပါးတွင် လောကီစိတ် စေတသိက်နှင့် နိဗ္ဗာန်သည်ငင်း, မဂ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော မဂ္ဂင် ၈-ပါးသည်ငင်း, အသီးအသီး သစ္စာမည်ကြလေပြီ၊ မဂ်စိတ် ၄-တွင် တပါးတပါးလျှင် စေတသိက် ၃၆-စီ ယှဉ်ရာ, မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ၈-ပါးကို နှုတ်လိုက်လျှင် ၂၈-စီသာ ကျန်တော့၏၊ ထို့ကြောင့် သောတာပဏ္ဍိမဂ် စိတ်-၁, စေတသိက် ၂၈, ပေါင်း (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ၂၉-သည် သစ္စာအရေအတွက်မှ လွတ်၏။

ထို့အတူ သကဒါဂါမိမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်-၂၉, အနာဂါမိမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်-၂၉, အရဟတ္တမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်-၂၉ သည် သစ္စ၀ိမုတ်ချည်းတည်း။ [မာတိကာ အကောက်ခ္ခံကား ဤ ၂၉-လေးလီကို (စိတ်ချင်း စေတသိက်ချင်း) သဘောတူ ပေါင်း၍ "မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်-၂၉"ဟု သာမည ဆိုထားသည်။]

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ–၌၊ သမ္ဘုစ္စယသင်္ခါဟာရ၏ နာမ–သမ္ဘုစ္စယသင်္ခါဟာရက မည်သော၊ သတ္တမော – ခုနစ်ပိုင်းတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ – သည်၊ ဣတိ–ပြီးပြီ။

သုဘွန်နည်း။ ။"စတုသစ္စဝိနိမုတ္တော ဥ ယျောနာမ နတ္ထိ(သစ္စာ ၄-ပါးမှ လွတ်သော သိဘုယ်တရားမည်သည် မရှိ)"ဟူသော အဋ္ဌကထာများ၏ စကားအရ ဆိုလျှင် ပရမတ္ထတရား အားလုံးကို သစ္စာ ၄-ပါး၌ ထိုက်သလို သွင်းရလိမ့်မည်၊ ထို့ကြောင့် ဖိုလ်စိတ်၌ယှဉ်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်(ပညာ ဝိတက်စသည်) ဂ-ပါးကို မဂ္ဂင်ချင်း တူသောကြောင့် (သဒိသူပစာရ နည်းအားဖြင့်) မဂ္ဂသစ္စာ၌ သွင်းရာ၏၊ ကြွင်းသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉, ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၉-ကို (သဗ္ဗေ သခ်ါရာ ဒုက္ခာ- အရ သင်္ခါရတရားတွင် ပါဝင်သဖြင့် သင်္ခါရဒုက္ခ ဖြစ်သောကြောင့်) ဒုက္ခသစ္စာတွင်း၌ သွင်းယူရာ၏။

[ဆောင်] ဖိုလ်စိတ်ယှဉ်ထ, မဂ္ဂဂ်ကို, မဂ္ဂ၌သွင်း၊ ကြွင်းသည့် မဂ်ဖိုလ်, စိတ္တုပ်ကိုကား, ထိုထိုဒုက္ခ, သင်္ခါရမှို့, ဒုက္ခသစ္စာ, သွင်းယူ ရာသည်, နည်းလာ သုတ္တန် သဘောတည်း။

ဣတိ ပဋ္ဌပ္ပဘေဒေန—အရ ငါးပါး အပြားကား ခန္ဓ ဥပါဒါနက္ခန္ဓ အာယတန ဓာတု အရိယသစ္စာ အခဏ်းတို့တည်း။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ့်ကြောင့် "သဗ္ဗသင်္ခါ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ခန္ဓသဒ္ဒါသည် အဘယ်အနက်ကို ဟောသနည်း။

(ဂ) ဝေဒနာ ၁-ပါးတည်းကို ခန္ဓာဖွဲ့ ရာ၌ အဘယ်သို့ စုပုံမည်နည်း။

(ဃ) ခန္ဓ ဥပါဒါနက္ခန္ဓဟု အဘယ်အကျိုးငှါ-မျိုးခွဲရသနည်း၊ လက်ခံ ထောက်ပါ။ ["ခန္ဓ ဥပါဒါနက္ခန္ဓ အထူးကို ပြပါ"ဟု မေးလျှင် လည်း အဖြေတူပင်တည်း။]

(c) ခန္ဓာ ၅-ပါး၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို တွဲစပ်ပြပါ။

(စ) ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို တွဲစပ်ပြပါ။

(ဆ) အာယတန ၁၂-ပါး၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို တွဲစပ်ပြပါ။

(ဇ) အဘယ့်ကြောင့် အာယတန ၁၂-ပါး ဖြစ်နိုင်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ် ထောက်ပါ။

(စျ) ဓာတ် ၁၈-ပါး၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို တွဲစပ်ပြပါ။

(ဉ) အဘယ့်ကြောင့် ဓာတ် ၁�># ၈-ပါး ဖြစ်နိုင်သနည်း၊ ဆိုင်ရာ သင်္ဂြိဟ် ပါဠိကို ထောက်ပါ။

(ဋ) သစ္စာလေးပါး၏ နာမည်နှင့် တရားကိုယ်ကို ယှဉ်စပ်ပြပါ။

(ဌ) သစ္စဝိမုတ် တရားများကိုလည်း ထုတ်ပြပါ။

(ဍ) စတုသစ္စဝိနိမုတ္တော ဥ ယျောနာမ နတ္ထိ အရ ထိုသစ္စဝိမုတ် တရားများကို ရထိုက်သော သစ္စာတွင်း၌ သွင်းပြပါ။

(ဎ) နိဗ္ဗာန်ကို အဘယ့်ကြောင့် ခန္ဓာ မဖွဲ့ရသနည်း၊ သင်္ဂြိဟ် ထောက်ပါ။

(ဏ) ဘေဒါဘာဝေန-၌ ဘေဒ အရ ၁၁-ပါး အပြားကို ရေတွက်ပါ။

သဗ္ဗသင်္ဂဟ ပြီး၏။

သမ္ပုစ္ဆည်းပိုင်း နိဿယနှင့် အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

ပစ္စည်းဝိုင်း

ပဋ္ဌာန်း။ ။ယေသံ သခ်ၨတမမ္မာနံ – အကြင် သင်္ခတပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား၊ ယေ ဓမ္မာ–အကြင် သင်္ခတ, အသင်္ခတ, ပညတ်ဟူသော ပစ္စည်းတရားတို့သည်၊ ယထာ–အကြင် အကြင် ဟေတုသတ္တိ အာရမ္မဏသတ္တိ အစရှိသော အခြင်းအရာဖြင့်၊ ပစ္စယာ–ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်၏၊ တံ ဝိဘာဝံ–ထို ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ကျေးဇူးပြုဟန် သတ္တိအပြားကို၊ ဣဟ–ဤ ပစ္စယသင်္ဂဟ၌၊ ဣဒါနိ–ယခုအခါ၌၊ ယထာရဟံ–ထိုက်သည်အားလျော်စွာ၊ ပဝက္ခာမိ–ဆိုပေအုံ့။

ပစ္စည်းပိုင်း အဓိပ္ပါယ်။ ။ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်တို့ကို ပြရာ အပိုင်းကို "ပစ္စည်းပိုင်း"ဟု ခေါ်သည်။

ပစ္စယ — ဟူသော ပါဠိကို မြန်မာလို "ပစ္စည်း"ဟု ခေါ်၏၊ အဓိပ္ပါယ်မှာ "ဆိုင်ရာအကျိုးများ၏ အကြောင်း" ဟူလို၊ ယခု လောကဌ "ပစ္စည်း"ဟု ခေါ်ဝေါ်ရသော ဌေ ဎ စသောဥစ္စာသည် ဥစ္စာရှင်အား ဆိုင်ရာ အကျိုးကို ပေးသကဲ့သို့, ထို့အတူ ဆိုင်ရာအကျိုးကို ပေးတတ်သော အကြောင်းတရားကို "ပစ္စယ, ဝါ - ပစ္စည်း"ဟု ခေါ်ဝေါ်ရသည်။

ပစ္စယုပ္ပန်။ ။အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သော အကျိုးတရားကို ပါဠိလို ပစ္စယုပ္ပန္နံ, မြန်မာလို "ပစ္စယုပ္ပန်"ဟု ခေါ်သည်။ [ပစ္စယတော ဥပ္ပန္နံ ပစ္စယုပ္ပန္နံ၊ ပစ္စယတော=အကြောင်းတရားကြောင့် + ဥပ္ပန္နံ=ဖြစ်သော အကျိုးတည်း။] အချုပ်ကား-ပစ္စည်းဟူသည် အကြောင်းတရား, ပစ္စယုပ္ပန် ဟူသည် အကျိုးတရားတည်း။

ယေသံ သခ်ံတ၊ ပေ၊ ယထာရဟံ။ ။ဤဂါထာသည် ဗဠိညာဉ်ကို ပြသောဂါထာတည်း၊ "ယခုအခါ ဤပစ္စယသင်္ဂဟ၌ ပစ္စည်းတရား ပစ္စယုပ္ပန်တရား, ကျေးဇူးပြုပုံ သတ္တိအပြားကို ပြဆိုမည်"ဟူလို။

ယေသံ သခ်ံတဓမ္မာနံ။ ။ဤပါဠိဖြင့် ပစ္စယုပ္ပန် တရားကို ပြ၏၊ "သခ်ံတဓမ္မာနံ"ဟု ဆိုသောကြောင့် "ပစ္စယုပ္ပန် မှန်လျှင် ကံစသော အာရုံစသော အကြောင်းတို့ ပြုစီရင်အပ်သော သခ်ံတတရားချည်းသာ (အသခ်ံတ ပညတ်မျှား မပါ)"ဟု မှတ်ပါ။

ယေ ဓမ္မာ။ ။ဤပါဠိဖြင့် ပစ္စည်းတရားကို ပြ၏၊ "ယေဓမ္မာ"ဟု သာမည ဆိုသောကြောင့် "ပစ္စည်းထဲ၌ သခ်ံတတရား, အသခ်ံတဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားနှင့် ပညတ်တရားမျှား ပါဝင်၏"ဟု သိပါ။

ယထာ။ ။ဤပါဠိဖြင့် ဟေတုသတ္တိ အာရမ္မဏသတ္တိ စသော ၂၄ ပစ္စည်းတို့၏ ကျေးဇူးပြုနိုင်သော အခြင်းအရာ သတ္တိကို ပြသည်။

ပစ္စယာ။ ။လောကဝယ် "အထက်လူကြီးက အောက်လူငယ်အား ကျေးဇူးပြုထားသည်"ဟု ဆိုရာ၌ (၁) အခြေအနေ မရှိသေးသော လူငယ်အား အခြေ အနေဖြစ်အောင် တည်ထောင်ပေးခြင်းနှင့်, (၂)ရှိပြီးသော အခြေအနေကို တည်တံ့အောင် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းကို ဆိုရသကဲ့သို့ ထို့အတူ "ပစ္စည်းတရားတို့က ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့အား ကျေးဇူးပြုသည်" ဟု ဆိုရာ၌ (၁) မဖြစ်သေးသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားကို ဖြစ်စေခြင်း, (၂)ဖြစ်ပြီးသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားကို တည်တံ့အောင် ထောက်ပံ့ခြင်းကို ဆိုသည်။

[ဆောင်] ဖြစ်စေ - တည်စေ, ဤနှစ်ထွေ, ခေါ်လေ ကျေးဇူးပြု။

တံ ဝိဘာဝံ။ ။တံ၏ အနက်ကို "ယေသံ - ယေ ဓမ္မာ - ယထာ"ဟု ယ ၃-မျိုး အရကို ပြန်၍ စဉ်ယူရသည်၊ ဝိဘာဝသဒ္ဒါကား "ဝေဘန်အပ်သော အထူးအပြား" ဟူသော အနက်ကိုပြ၏၊ ထို့ကြောင့် "တံဝိဘာဝံ- ထိုပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ကျေးဇူးပြုဟန် သတ္တိအပြားကို"ဟု အနက်ဆိုသည်။

နည်း ၂-ပါးနှင့် ထူးခြားပုံ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒနယော – ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် နည်းဏ၊ ပဋ္ဌာနနယောစ – ပဋ္ဌာန်းနည်းဏ၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ပစ္စယသင်္ခေါ – ပစ္စယသင်္ခါကို၊ ဒုဝိဓော–နှစ်ပါးအပြားရှိ၏ ဟူ၍၊ ဝေဒိတဗ္ဗော–

နည်း ၂-ပါးနှင့် ထူးခြားပုံ။ ။ "ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒနယော၊ ပေ၊ ဝေဒိတဗ္ဗော"ဖြင့် နည်း ၂-ပါးရှိကြောင်းကို ပြ၏၊ "တတ္ထ၊ ပေ၊ ပဝုစ္စတိ"ဖြင့် ထိုနည်း ၂-ပါး၏ ထူးခြားပုံကို ပြ၏၊ ထူးခြားပုံကို ရှေးဦးစွာ ပါဠိတော်ရင်းဖြင့် ရှင်းလင်းဦးအံ့။

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်။ ။"အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ, သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊ ပေ၊ ဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ"....

ပဋ္ဌာန်းပါဠိ။ ။"ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံ-သမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ ဟေတုပစ္စယေန ပစ္စယော"....

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိတော်။ ။"အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ"ဖြင့် ပစ္စည်းတရားကို ပြ၏၊ "သင်္ခါရာ"ဖြင့် ပစ္စယုပ္ပန်တရားကို ပြ၏၊ "သင်္ခါရပစ္စယာ" ဖြင့် ပစ္စည်းကို ပြ၏၊ "ဝိညာဏံ"ဖြင့် ပစ္စယုပ္ပန်ကို ပြ၏၊ ဤသို့ ပစ္စည်းနှင့် ပစ္စယုပ္ပန်လောက်ကိုသာ ပြသည်၊ "မည်သည့် ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်" ဟု ပစ္စယသတ္တိထူးကို မပြခဲ့။

ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်။ ။"ဟေတု"ဖြင့် ပစ္စည်းကို ပြ၏၊ "ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ၊ပေ၊ရူပါနံ" ဖြင့် ပစ္စယုပ္ပန်ကို ပြ၏၊ "ဟေတုပစ္စယေန"ဖြင့် ဟေတုပစ္စယ သတ္တိကို ပြ၏၊ ဤသို့ ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်သာမက, ပစ္စယသတ္တိ ထူးကိုလည်း သေသေချာချာ ထုတ်ဖော်၍ ပြသည်၊ဤကား ပါဠိတော်ရင်းဖြင့် ရှင်းလင်းချက်တည်း၊ ဤရှင်းလင်းချက်ကို သတိထား၍ သင်ကြားဟောပြောကို စဉ်းစားရလိမ့်မည်။

သိထိုက်၏၊ တတ္ထ – ထိုနည်းနှစ်ပါးတို့တွင်၊ တဇ္ဇာဝဘာဝိဘာ ဝါ ကာရမတ္တောပလက္ခိတော – ထို အဝိဇ္ဇာအစရှိသော ပစ္စည်း တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်, ဖြစ်လေ့ရှိသော သခ်ါရ အစ ရှိသော ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့၏, ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာလောက်မျှ ဖြင့်, မှတ်သားအပ်သောနည်းသည်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒနယော – ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း မည်၏။

ပဋ္ဌာနနယော ပန – ပဋ္ဌာန်းနည်းကိုကား၊ အာဟစ္စပစ္စ ယဒ္ဒိတိ – အထူးပြု၍ဖြစ်သော ပစ္စယသတ္တိကို၊ အာရဗ္ဘ – အစ္စ

တဇ္ဇာဝဘာဝိ၊ ပေ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒနယော။ ။ [တဇ္ဇာဝ = ထို၏ ဖြစ်ခြင်း၊] "တဇ္ဇာဝ"ပါဠိဖြင့် "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ, သခ်ါရပစ္စယာ" စသော ပစ္စည်းတရားကို ပြသည်၊ ထို့ကြောင့် "တဇ္ဇာဝ-ဆို အဝိဇ္ဇာအစ ရှိသော ပစ္စည်းတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း"ဟု အနက် မှတ်ပါ။

ဘာဝိ — ဖြစ်လေ့ရှိသောတရား၊ ဤ"ဘာဝိ"ပါဠိဖြင့် "သခ်ါရ, ဝိညာဏ်"စသော ပစ္စယုပ္ပန်တရားများကို ပြသည်၊ထို့ကြောင့် "ဘာဝိ= ဖြစ်လေ့ရှိသော အကျိုးတရား"ဟု အနက် မှတ်ပါ။

ဘာဝါကာရ—[ဘာဝ + အာကာရ၊] ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ၊ ဤပါဠိဖြင့် အဆုံးက "သမ္ဘဝန္တီ"ကြိယာကို ရည်ရွယ်သည်၊ မတ္တာသဒ္ဒါကား ဝေ သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်တည်း၊ "မျ=လောက်"ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ သည်မျှသာ, သည်လောက်သာ ပြ၏၊ "ပဋ္ဌာန်းနည်းကဲ့သို့ ပစ္စယသတ္တိ ကို မပြ"ဟု ကန့်သည်။

ပဋ္ဌာနနယော ၊ပေ၊ ပဝုစ္စတိ—အာဟစ္စသဒ္ဒါသည် အာ ရှေးရှိသော ဟနဓာတ် တွင် ပစ္စည်းတည်း၊ ဝေတ်တို့၏ အနက်များစွာကို ဟောနိုင် သောကြောင့် ဤ၌ "အထူးပြု၍"ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။

ပြု၍၊ ပဝုစ္စတိ–ဟောတော်မူအပ်၏။ [ပန–အမှာစကားချပ်, ညွှန်ပြလိုက်ဦးအုံ့၊ ဥဘယံ – နည်းနှစ်ပါးကို၊ ဝေါမိဿိတ္ဘာ–ရောနှောမ၍၊အာစရိယာ–အဋ္ဌကထာဆရာတို့သည်၊ပပဉ္စေန် – ခွဲဖွင့်ကြကုန်၏။]

ပစ္စယဋ္ဌိတိ။ ။ဋ္ဌိတိသဒ္ဒါသည်"သတ္တိ"ဟူသောအနက်ကို ဟော၏၊ "ပစ္စည်းတရားတို့၏ တည်တံ့ကြောင်းသတ္တိ"ဟူလို၊ အာဟစ္စပစ္စယဋ္ဌိတိ-ကို မြန်မာလို တိုက်ရိုက် အနက်ပြန်လျှင် "အထူးဖြစ်သော ပစ္စယသတ္တိ, ဝါ-ပစ္စယသတ္တိထူး"ဟု အနက်ထွက်၏၊ ဟိတ်ခြောက်ပါးသည် ဟေတုသတ္တိထူးရှိ၏၊ အာရုံ ၆-ပါးသည် အာရမ္မဏသတ္တိထူး ရှိ၏-ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထိုထိုပစ္စယသတ္တိထူးကို "အာဟစ္စပစ္စယဋ္ဌိတိ"ဟု ခေါ်သည်။

အချုပ်မှတ်ဘွယ်။ ။ဤသို့လျှင် အကြောင်း ပစ္စည်း ဖြစ်ခဲ့သော် ဖြစ်လေ့ရှိသော အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့၏ ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာ လောက်မျှကိုသာပြု(ပဋ္ဌာန်းနည်းကဲ့သို့)ပစ္စယသတ္တိထူးကို မပြသော နည်းသည် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းတည်း၊ ပစ္စည်း-ပစ္စယုပ္ပန်သာမက, ပစ္စယသတ္တိကိုပါပြသော နည်းသည် ပဋ္ဌာန်းနည်းတည်း-ဟု မှတ်ပါ။

[ဆောင်] ၁။ အကြောင်း ပစ္စယ, ဖြစ်တုံကမ္ဘ, ဖြစ်ကြလေရိုး, ကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်, ဖြစ်ဟန်လောက်မျှ, ထုတ်ဖော်ပြု၍, ပစ္စယ-သတ္တိ, မပြဘိ, မှတ်သိပဋ္ဌိစ္စ-သမုပ္ပါဒ။

၂။ ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်, ဖြစ်ဟန်မက, ပစ္စယ၏, သတ္တိထူး-လည်း, တပါတည်း, ပြနည်း ပဋ္ဌာန။

ဥဘယံ၊ပေ၊အာစရိယာ—ဤစကားကား ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒအဋ္ဌကထာ ဆရာကိုစောင်းသော အမှာ စကားချပ်တည်း၊ ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပဋ္ဌိစ္စ-သမုပ္ပါဒဝိဘင်းဟု ရှိ၏၊ ထို ဝိဘင်းကို ဖွင့်ပြသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းသက်သက်ကိုသာ မဖွင့်ဘဲ, ပဋ္ဌာန်းနည်းကို ပါဠိရော-

နှောထည့်သွင်းလျက် [ပစ္စယော ဟောတိ ပုညာနံ ဒုဝိဓာ၊သာ-ထိုအဝိဇ္ဇာသည်၊ ပုညာနံ-ပုညာဘိသင်္ခါရတို့အား၊ ဒုဝိဓာ-အာရမ္မဏ ဥပ-နိဿယဟူသော ၂-ပစ္စယသတ္တိဖြင့်၊ပစ္စယော-ကျေးဇူးပြုသည်၊ ဟောတိ-၏၊ စသည်ဖြင့်] ဖွင့်ပြလေသည်၊ "ငါတို့(အနုရုဒ္ဓါဆရာ)ကား နည်း ၂-ပါးကို ခွဲခြားရ၍ ဖွင့်ပြမည်"ဟူလို။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်အပိုင်းအခဏ်းကို "ပစ္စည်းပိုင်း"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်တရားကို ပစ္စယ, ဝါ-ပစ္စည်းဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) အဘယ်တရားကို ပစ္စယုပ္ပန္န-ပစ္စယုပ္ပန် ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဃ) သင်္ခတခမ္မာနံ၌ သင်္ခတဟူသည် အဘယ်တရားများနည်း။

(င) သင်္ခတ အသင်္ခတ ပညတ် ၃-မျိုးတွင် ပစ္စည်းတရား၌ အဘယ်အမျိုးများ ဖြစ်ထိုက်၍, ပစ္စယုပ္ပန်၌ အဘယ်အမျိုးများ ဖြစ်ထိုက်သနည်း၊ ဆိုင်ရာပါဠိကို ထောက်ပါ။

(စ) ပစ္စယာ အရ "ကျေးဇူးပြု"ဟူသည် အဘယ်နည်း။

(ဆ) တဿ၊ဝ-ဘာဝိ-ဘာဝါကာရမတ္တ-ပုဒ်တို့၏ အနက်ကို ခွဲပြပါ။

(ဇ) မတ္တဖြင့် ဘယ်အနက်ကို ပြ၍, ဘာကို ကန့်သနည်း။

(စျ) အာဟစ္စ ပစ္စယဋ္ဌိတိ၌ အာဟစ္စ၏အနက်-ပစ္စယဋ္ဌိတိအနက်ကို ပြပါ။

(ဉ) အဘယ်နည်းကို "ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ံ ထောက်ပါ။

(ဋ) အဘယ်နည်းကို "ပဋ္ဌာန်းနည်း"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ံ ထောက်ပါ။

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း။ ။တတ္ထ–ထိုနည်းနှစ်ပါးတို့တွင်၊ အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ – သစ္စာလေးတန်, ပုဗ္ဗန္တ – အပရန္တ, ထိုနှစ်ဝန္ဒင့်, ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်, ဤရှစ်ရပ်ကို, မပြတ်ပိတ်ကာ, အဝိဇ္ဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ သင်္ခါရာ–ပုညာပုညာ, အာနေဉ္ဇ ဟု, သုံးဝအပြား, သင်္ခါရတရားတို့သည်၊ သမ္ဘဝန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏၊ သင်္ခါရပစ္စယာ–သင်္ခါရဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝိညာဏံ–လောကီသက်သက်, ဝိပါက်

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း အခိုပ္ပါယ်။ ။အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ = သိထိုက်သည်ကို မသိ, မသိထိုက်သည်ကိုသာ သိသောတရားကို "အဝိဇ္ဇာ"ဟု ခေါ်၏၊ [အ+ဝိဇ္ဇာ၊ အ=ဆန့်ကျင်ဘက်+ဝိဇ္ဇာ=ဉာဏ်၊ "ဉာဏ်၏ဆန့်ကျင်ဘက်တရား"ဟူလို၊] တရားကိုယ်မှာ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-၌ ယှဉ်သော မောဟတည်း။

အဝိဇ္ဇာ၏ ဖုံးရာဌာန။ ။ထို အဝိဇ္ဇာမည်သော မောဟသည် ၁-ဒုက္ခသစ္စာ, ၂-သမုဒယသစ္စာ, ၃-နိရောဓသစ္စာ, ၄-မဂ္ဂသစ္စာ၊ ဤ ၄-ပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းတတ်၏၊ ၅-အတိတ်ကဖြစ်ခဲ့သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် အဘို့အစုကို "ပုဗ္ဗန္တ"ဟု ခေါ်၏၊ [ပုဗ္ဗ=ရှေးအတိတ်၌ဖြစ်သော+အန္တ=အဘို့အစု၊] ၆-အနာဂတ်၌ဖြစ်မည့် ခန္ဓာစသော အဘို့အစုကို "အပရန္တ"ဟု ခေါ်၏၊ ၇-ထိုရှေနောက် ၂-ပါးကို "ပုဗ္ဗန္တာပရန္တ" ဟုခေါ်၏၊ အဝိဇ္ဇာသည် ထိုတရားတို့၏ အမှန်သဘောကို ကောင်းစွာ မသိအောင် ဖုံးကွယ်၍ ထားသည်၊ ၈-ဤ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့၏ အမှန်သဘောကိုလည်း မသိအောင် ပိတ်ပင်တတ်သည်။

မသိတိုင်း အဝိဇ္ဇာမဟုတ်။ ။ဤ ၈-ပါးနှင့် စပ်ဆိုင်ရာကို မသိခြင်းသာ "အဝိဇ္ဇာ"ဟု ခေါ်၏၊ အလွန်ဉာဏ်ကြီးသူတို့၏ အရာဖြစ်သော အချက်များကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် မသိခြင်းမှာ အဝိဇ္ဇာမဟုတ်, မိမိဉာဏ်၏

တရား, သုံးဆဲ့နှစ်ပါးသော ဝိညာဏ်သည်၊ သမ္ဘဝတိ–ဖြစ်၏၊ ဝိညာဏပစ္စယာ–ရှေးရှေးဘဝ, ကမ္မဝိညာဏ်, ပစ္စုပ္ပန်တွက်, ဝိပါက် ဝိညာဏ် ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ နာမရူပံ–

သတ္တိသည်မှ သာတည်း၊ ဥပမာ-နေ့လည်ကြောင်တောင်ဝယ် နေရောင်ရှိလျက် ခတ်ဝေးဝေးကို လှမ်း၍ မမြင်နိုင်ခြင်းသည် အမှောင်၏ ကာကွယ်မှုကြောင့် မဟုတ်၊ မီမီမျက်လုံး၏ မစူးရှမှုကြောင့်သာ ဖြစ်သကဲ့သို့ တည်း။

သင်္ခါရာ သမ္ဘဝန္တိ—ယခုဘဝ၌ ကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုများနှင့် နောက်ဘဝအတွက် အကျိုးဝိပါက်များကို ပြုစီမံတတ်သော ကံတရားကို "သင်္ခါရ"ဟု ခေါ်၏၊ တရားကိုယ်မှာ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စိတ်၌ ယှဉ်သော စေတနာ ၂၉-တည်း၊ ဤသင်္ခါရတို့သည် အဝိဇ္ဇာကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

ပုညာ ပုညဲ အာနေ့ဉ္ဇဲ။ ။ထိုတွင် မဟာကုသိုလ်-၇, ရူပကုသိုလ်-၅၌ ယှဉ်သော စေတနာ ၁၃-ကို "ပုညာဘိသင်္ခါရ"ဟု ခေါ်၏။ [ပုညဲ= အဘိ သင်္ခါရ၊ ပုညဲ=ကုသိုလ်ဖြစ်သော + အဘိသင်္ခါရ=ပြုစီမံတတ်သော တရား၊ သင်္ခါရနှင့် အဘိသင်္ခါရသည် အနက်တူ၏၊] အကုသိုလ် ၁၂-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတနာကို အပုညာဘိသင်္ခါရဟု ခေါ်၏၊ အရူပကုသိုလ်စိတ် ၅-ပါး၌ ယှဉ်သော စေတနာကို အာနေ့ဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ ဟု ခေါ်၏။ [အာနေ့ဉ္ဇသဒ္ဒါသည် မတုန်လှုပ်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ အရူပစျာန်များသည် သမာဓိ အားကောင်းရကား ဆန္ဒကျင်ဘက် တရားတို့ကြောင့် လှုပ်ရှားမယိုင် မြဲခိုင်သည့်အတွက် အာနေ့ဉ္ဇ မည်ကုန်၏။]

သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ—သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ၌ ဝိညာဏ်အရ ပဋိသန္ဓေပဝတ္တိအခါ၌ ထိုက်သင့်သလိုဖြစ်သော လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါးကိုသာ ယူ၊ ထိုတွင် ပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် အဟိတ်ဝိပါက်-၇, မဟာဝိပါက်-၇, ရူပဝိပါက်-၅၊ ပေါင်း ၂၁-ပါးသော

ဝိပါက်ယှဉ်ဘို့, စေတသိက, ကမ္မဇဟု, နာမ်ရုပ်အစုသည်၊ သမ္ဘ-
ဝတိ–ဖြစ်၏၊ နာမရူပပစ္စယာ–နာမ်ရုပ်ဟူသော အကြောင်း

ဝိညာဏ်ဖြစ်၏၊ အပုညာဘိ သင်္ခါရကြောင့် အကုသလဝိပါက် ဝိညာဉ် ၇-ဖြစ်၏၊ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရကြောင့် အရူပဝိပါက်ဝိညာဏ် ၄-ဖြစ်၏၊ [ဝဋ်တရားတို့၏ လည်နေပုံကို ပြသော အရာဖြစ်၍ လောကုတ္တရာ ဝိပါက် ဝိညာဏ်များကို မကောက်ဆိုက်။]

ဝိညာဏ ပစ္စယာ ။ ။ ဝိညာဏပစ္စယာ၌ ဝိညာဉ်အရဝယ် ရှေးရှေး ဘဝက ပြုခဲ့သော ကမ္မဝိညာဉ်နှင့် ယခုပစ္စုပ္ပန်မှာ ဖြစ်သော ဝိပါက် ဝိညာဉ်များကို ကောက်ယူရမည်။ [စေတနာတည်းဟူသော ကံနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကို ကမ္မဝိညာဏ်ဟုခေါ်သည်၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ တုန်းက အကျိုးဝိညာဏ်နှင့် ဤဝိညာဏပစ္စယာ၌ အကြောင်းဝိညာဏ်၏ အရကောက်ချင်း မတူသည်ကို သတိပြုပါ။]

နာမရူပံ။ ။နာမအရဝယ် ဝိပါက်ဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များကိုကောက်၍, ရူပအရ ကမ္မဇရုပ်ကိုသာ ကောက်ယူရာ၏၊ ဤနာမ်ရုပ်များသည် ဝိညာဉ်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

ဇကသေသ်။ ။အရူပဘုံ၌ နာမ်သာ ရှိ၏၊ အသညသတ်ဘုံ၌ ရုပ်သာရှိ၏၊ ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးရှိ၏၊ ပဋ္ဌဝေါကာရ နာမ်ရုပ်တွင်လည်း ရံခါ နာမ်ကိုသာ, ရံခါ ရုပ်ကိုသာ, ရံခါ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးလုံးကို ဝိညာဉ်က ကျေးဇူးပြု၏၊ ထိုကြောင့် နာမရူပံ၌ "နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပံ"ဟု ဇကသေသ် ပြုထားသည်၊ နာမဉ္စ(အရူပဘုံ, ရံခါ ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌) နာမ်လည်း၊ ရူပဉ္စ(အသညသတ်ဘုံ, ရံခါ ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌) ရုပ်လည်း၊ နာမရူပဉ္စ(ပဋ္ဌဝေါကာရဘုံ၌) နာမ်ရုပ်လည်း၊ နာမရူပံ—နာမ်, ရုပ်, နာမ်ရုပ်။ ဤကား မှတ်နှင့်ရုံသာတည်း၊ အဋ္ဌ

ကြောင့်၊ သဠာယတနံ – စက္ခာယတန စသည် အပြား ခြောက်ပါးသော အာယတနတရားသည်၊ သမ္ဘဝတိ–ဖြစ်၏၊ သဠာယတနပစ္စယာ–ခြောက်ပါးသော အာယတနဟူသော

ကထာကြီးမျှားခ္ဍ ဝိညာဉ်အရ စိတ်အားလုံးကို ကောက်၍, နာမအရ စိတ်အားလုံးနှင့် ယှဉ်သော စေတသိက် အားလုံး, ရူပအရ စတုဇရူပ် အားလုံးကို ကောက်သည်၊ အဋ္ဌကထာ အာဘော်နှင့် တကွ ကျေးဇူး ပြုပုံကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတန။ ။ဤနာမရူပပစ္စယာ၌ နာမရူပ-အရ ဆိုခဲ့ပြီးသော နာမ်ရုပ်ကိုပင် ယူ၊ သဠာယတန၌ အာယတန ၆-ပါးကား စက္ခာယတန, သောတ, ঘာန, ဇိဝှါ, ကာယ, မနာယတန တို့တည်း၊ ဤ၌လည်း မနာယတန အရဝယ် လောကီဝိပါက်စိတ် ၃၂-ပါးကိုသာ ကောက်၊ ဤ အာယတန ၆-ပါးလုံးသည် ပဋ္ဌေါကာရဘုံ၌သာ ရှိ၍ အရူပဘုံ၌ ၆-ခုမြောက် မနာယတန တပါးတည်းသာ ရှိရကား "သဠာယတနဋ္ဌ ဆဋ္ဌာယတနဋ္ဌ, သဠာယတနံ"ဟု ကေသော်ပြုရပြန်သည်၊ သဠာယတနဋ္ဌ-ခြောက်ပါးသော အာယတနလည်း၊ ဆဋ္ဌာယတနဋ္ဌ-(အရူပဘုံအတွက်) ၆-ခုမြောက်သော မနာယတနလည်း၊ သဠာယတနံ-၆-ပါးသော အာယတန, ၆-ခု မြောက်သော မနာယတန။

သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော။ ။ဤ သဠာယတနအရ ဆိုခဲ့ပြီးသော စက္ခာယတန စသော ၆-ပါးကို ယူ။ [ရူပါယတန စသော ၆-ပါးကိုလည်း တနည်း ကောက်ယူရသေး၏၊ ဖဿနှင့် သမ္ပယုတ္တာ အနက်တူ၊] သမ္ပယုတ် ၆-ပါးကား စက္ခုသမ္ပယုတ်, သောတ, ঘာန, ဇိဝှါ, ကာယ, မနောသမ္ပယုတ်တို့တည်း၊ စက္ခာယတနကြောင့် ဖြစ်သော ဖဿကို "စက္ခုသမ္ပယုတ်"ဟုခေါ်၏၊ သောတသမ္ပယုတ် စသည်၌လည်း ဤနည်းတည်း၊ ဤ ဖဿအရ လောကီဝိပါက် ၃၂-၌ ယှဉ်သော ဖဿ စေတသိက်ကိုသာ ကောက်ပါ။

အခြေပြု သင်္ဂြိဟ် ၃၁—ပ-မ-ဗ-သ-စ

အကြောင်းကြောင့်၊ ဖဿော – စက္ခုစသား ခြောက်ပါးသော သမ္မဿတရားသည်၊ သမ္ဘဝတိ – ဖြစ်၏၊ ဖဿပစ္စယာ – ဖဿဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဝေဒနာ – စက္ခုစသား, ခြောက်ပါးသော သမ္မဿဇာ ဝေဒနာတရားသည်၊ သမ္ဘဝတိ – ဖြစ်၏။

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ။ ။ဖဿအရ ယခင် ဖဿမျှားကိုယူ၊ ယခင် သမ္မဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာကို "သမ္မဿဇာ ဝေဒနာ"ဟု ခေါ်၏၊ [သမ္မဿတော ဇာတာ, သမ္မဿဇာ၊] ဝေဒနာ ၆-ပါးကား စက္ခုသမ္မဿဇာဝေဒနာ, သောတ, ঘာန, ဇိဝှါ, ကာယ, မနောသမ္မဿဇာ ဝေဒနာတို့တည်း၊ ဤ၌လည်း ဝေဒနာအရ လောကီဝိပါက် ၃၂-၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာစေတသိက်ကိုသာ ကောက်။

တရားကိုယ်ကောက်ပုံ အထူး။ ။ဤ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ ဟောပုံနည်းသည် အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း, သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ အဘိဓမ္မ ဘာဇနီယနည်း အလိုအားဖြင့် ဘယ်တရားမျိုးမဆို ရနိုင်သမျှ အားလုံးကို ကောက်ယူပါ၊ ဥပမာ-ဝိညာဏအရ စိတ် ၈၉-ကို ကောက်၏၊ ဖဿအရ စိတ်အားလုံးနှင့်ယှဉ်သော ဖဿအားလုံးကို ကောက်၏၊ ဓာတုကထာစသည်၌ ဤနည်းအကိုင်း ကောက်လည်း၊ ထိုအဘိဓမ္မာနည်း အလိုအားဖြင့် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ ၁၂-ပါးကို "အတီတေ ဟေတဝေါ ပဋ္ဌ, ဣဒါနိ ဖလပဋ္ဌကံ"စသည်ဖြင့် အကြောင်း အကျိုးခွဲပြရန်လည်း မလိုချေ, ခွဲ၍လည်း မဖြစ်။

သုတ္တန်နည်း။ ။ဤနည်း၌ အတိတ်အကြောင်း ၅-ပါး, ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးငါးပါး စသည်ဖြင့် ခွဲပြမည်ဖြစ်၍ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ၌ ဝိညာဏ်အရ, သင္ခါယတန၌ မနာယတနအရ အကျိုးဖြစ်သော လောကီဝိပါက်ကိုသာ ကောက်၍ နာမရူပံ၌ နာမအရနှင့် ဖဿဝေဒနာ အရ၌ကား ထိုဝိပါက်နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်နှင့် ဖဿဝေဒနာတို့ကို

ဝေဒနာပစ္စယာ – ဝေဒနာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ တဏှာ – ရူပသဒ္ဒ, စသည်ခြောက်သွယ်, အကျယ်မြောက်ပွါး, တရားရှစ်ပါးသော တဏှာဘရားသည်၊ သမ္ဘဝတိ – ၏၊ တဏှာ ပစ္စယာ – တဏှာဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဥပါဒါနံ –

သာ ထိုက်သလို ကောက်ရမည်၊ သို့မှ "ဖလပဋ္ဌက"၌ ဤ ၅-ပါးကို ကောက်ယူလတ္တံ့နှင့် ညီမျှလိမ့်မည်။

[ဆောင်] ဓာတုကထာကောက်, စသည်ရောက်လျှင်, ဝိညာဉ်-နာမ, မန-ဖဿာ, ဝေဒနာတို့, ထေရာအားလုံး, ကုန်သိမ်းကျုံ့၍, ထုံး ဘိဓမ္မာ, နည်းနာအရ, ကောက်သင့်လျှ၏၊ သင်္ဂဟ ထွက်, ဤကျမ်းတွက်ကား, ဝိပါက်ကိုသာ, ကောက်သင့်ရာ သည်, မှတ်ပါ သုတ္တန်အလိုတည်း။

ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ။ ။ရူပတဏှာ သဒ္ဒတဏှာ ဂန္ဓ ရသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ဓမ္မတဏှာဟု ပါဠိတော်၌ အကျဉ်းချုပ် တဏှာ ၆-ပါး လာ၏။ [ရူပါရုံကို တပ်မက်မောသောတဏှာကို ရူပတဏှာဟု ခေါ်၏၊ သဒ္ဒ, တဏှာ စသည်၌ နည်းတူ။] ဤ ၆-ပါးကို ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ ၃-ပါးဖြင့် မြောက်,ထို့နောက် သန္တာန် ၂-ပါးဖြင့် မြောက်, ထို့နောက် ကာလ ၃-ပါးဖြင့် မြောက်, တဏှာ ၁၀၈-ပါး ဖြစ်၏။

[သမုစ္စည်းပိုင်း "တဏှာ သမုဒယော ဘဝေ"အဖွင့်တုန်းက မြောက်ပြခဲ့ပြီ၊ မြောက်ပုံ အစဉ်ချင်း မတူသော်လည်း အဓိပ္ပါယ်မှာ အတူတူပင် တည်း။] တဏှာ၏ တရားကိုယ်ကား လောဘမူစိတ်၌ယှဉ်သော လောဘတည်း။

တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ။ ။ဥပါဒါန် ၄-ပါး သရုပ်နှင့်တကွ တရား ကိုယ် ကောက်ပုံကို သမုစ္စည်းပိုင်း၌ ပြခဲ့ပြီ။

လေးပါးသော ဥပါဒါန်သည်၊ သမ္ဘဝတိ–ဖြစ်၏၊ ဥပါဒါန ပစ္စယာ–ဥပါဒါန်ဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဘဝေါ–ကမ္မဘဝ ဥပပတ္တိဘဝသည်၊ သမ္ဘဝတိ–ဖြစ်၏၊ ဘဝပစ္စယာ–

တဏှာ ကာမုပါဒါန် အထူး။ ။ကာမုပါဒါန် ဟူသည် တဏှာပင် ဖြစ်ရကား တဏှာပစ္စယာအရ၌ အကြောင်း တဏှာနှင့် ဥပါဒါန်၌ ပါဝင်သော ကာမုပါဒါန်သည် အဘယ်သို့ ထူးခြားသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ ထိုအမေးကို မဖြေမီ ဥပါဒါန၌ "ဥပသဒ္ဒါသည် အလွန်အကဲ (စဲ့စဲ့မြဲမြဲ)ဟူသော အနက်ရှိ၏၊ အာဒါနသဒ္ဒါသည် ယူခြင်းအနက်ရှိ၏"ဟု မှတ်သားပြီးမှ ဤအဖြေကို သိရာ၏။

[ဆောင်] ချင်းချင်း ထောက်ဆ, ရှေးရှေးကျသည့်, ဒုဗ္ဗလဟု, လိုချင်မှုကို, တဏှာဆိုလော၊ ထိုထိုနောက်မှ, ဗလဝဖြစ်ပြန်, ဥပါဒါန်တည်း၊ တဖန်ဆိုကြ, ကေစနကား, မရသေးခင်, တောင့်တအင်ကို, ခေါ်တွင်တဏှာ၊ ရခဲ့ပါတဲ့, စုံစုံမက်မက်, နှစ်သက်သမှု,ပါဒါန်ပြု၏၊ နှစ်ခုခဲ့ကြိတ်, ဆန့်ကျင်ရိပ်ကား, အပ္ပိစ္ဆတာ, သန္တုဋ္ဌာတည်း၊ ဒုက္ခာကျိုးတွေ, ရေတွက်လေသော်, ရှာဖွေတောင့်တ, တကြောင့်ကြဟု, စောင့်ရှောက်မှုသည် .... တဏှုပါဒါန် အခဲ့တည်း။

အဓိပ္ပါယ်။ ။ ၁-အချင်းချင်း ထောက်ဆ၍ ရှေးရှေးကျသော ဒုဗ္ဗလ (အားသေးသော) လိုချင်မှုသည် တဏှာမည်၏၊ ထို့နောက် ဗလဝ (အားကြီးသော) လိုချင်မှုသည် ကာမုပါဒါန်မည်၏၊ ဤကား သဘောအတိုင်း ခွဲပြချက်တည်း၊ .... ၂-ကေစိ ဆရာတို့ကား "တစုံတခု သောအာရုံကို မရသေးခင် လိုချင် တောင့်တမှုသည် တဏှာမည်၏၊ ရရှိပြီးနောက် စုံစုံမက်မက် နှစ်သက်စဲ့လမ်းမှုသည် ကာမုပါဒါန်မည်၏" ဟု ဆိုကြ၏၊ ၃ - ထို့ပြင်....တဏှာသည် အပ္ပိစ္ဆတာ (လိုချင်မှု)၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း၊ ကာမုပါဒါန်သည် သန္တုဋ္ဌိတာ (တင်းတိမ်ရောင့်ရဲမှု)

ကမ္မဘဝဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဇာတိ – ဝိပါက်တရား, ရူပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည်၊ သမ္ဘဝတိ – ဖြစ်၏၊ ဇာတိ-

---

၏ ဆန့်ကျင်ဘက် တည်း။ [ပဌမလိုချင်မှုက တဏှာ, ရပြီးနောက် မတင်းတိမ်ဘဲ ထပ်ကာထပ်ကာ လိုချင်မှုမှာ ကာမုပါဒါန် ဟူလို။] ၄ - တဏှာသည် တောင့်တမှု ရှာဖွေမှု ဒုက္ခစု၏ အကြောင်းရင်းတည်း၊ ကာမုပါဒါန်သည် ရရှိသောအာရုံကို ကြောင့်ကြရမှု စောင့်ရှောက်ရမှု ဒုက္ခစု၏ အကြောင်းရင်းတည်း။

ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ။ ။ဘဝသည် ကမ္မဘဝ ဥပပတ္တိဘဝ ဟု ၂-မျိုး ရှိ၏၊ ထိုတွင် လောကီကုသိုလ် ၁၇, အကုသိုလ် ၁၂-၌ ရှိသော စေတနာ(ကံ) ၂၉-သည် ကမ္မဘဝမည်၏။ [သင်္ခါရ အရတုန်းက ကောက်ခဲ့သော ပုညာဘိသင်္ခါရ အပုညာဘိသင်္ခါရ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရမျှားပင်တည်း။]

ဥပပတ္တိဘဝ။ ။ထိုကံကြောင့် ဖြစ်သော လောကီဝိပါက် စိတ်စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရူပ်မျှားတည်း၊ ထိုဥပပတ္တိဘဝသည် ကာမဘဝ, ရူပဘဝ, အရူပဘဝ, သညီဘဝ, အသညီဘဝ, နေဝသညီနာသညီဘဝ, ဧကဝေါကာရဘဝ, စတုဝေါကာရဘဝ, ပဉ္စဝေါကာရဘဝ ဟု ၉-ပါး ရှိ၏၊ ဤဘဝကြီး ၉-ပါး၏ အရကောက်ကို ဓာတုကထာ အကောက်၌ သိရလတ္တံ့။

သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝအထူး။ ။သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝသည် လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်၌ ယှဉ်သော စေတနာချည်း ဖြစ်၍ အဘယ်သို့ထူးသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိ၏၊ အဖြေကား ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုးပေးဘို့ရန် အတိတ်ဘဝတုန်းက ဖြစ်သော စေတနာသည် သင်္ခါရမည်၏။ [အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာ အတီတော အဒ္ဓါ-ကို ထောက်၊] နောင် အနာဂတ်ဘဝ၌ အကျိုးပေးဘို့ရန် ယခုပစ္စုပ္ပန်၌ဖြစ်သော စေတနာသည် ကမ္မဘဝမည်၏၊ [ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါတွင် ကမ္မဘဝပါဝင်သည်ကို

ပစ္စယာ-ဇာတိဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ဇရာမရဏံ-ဇရာမရဏသည်ရင်း၊ သောက ပရိဒေ၀ ဒုက္ခဒေါမနဿု-

---

ထောက်၊] ဤသို့ စေတနာချင်း ဘူသော်လည်း အတိတ်ဘ၀က စေတနာ, ပစ္စုပ္ပန်ဘ၀စေတနာ ဟု ဘ၀ကာလအားဖြင့် ကွဲပြားသတည်း။ [ဤကွဲပြားပုံကိုသာ ဤနေရာ၌ မှတ်ပါ၊ သခ်ၨါရာ ပုရေစေတနာ - စသော အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤနေရာနှင့် မဆိုင်သေး။]

[ဆောင်] ကမ္မဘ၀, သခ်ၨါရတို့, ကောက်ပြဘွယ်ဟူ, အရတူလည်း, ခုမ္ဘာ၀, ဖြစ်ကြထွေလာ, စေတနာကို, သေချာကမ္မ-ဘ၀ မှတ်ရေး၊ အတိတ်ရှေးဟု, စေတနာစုကို, ခေါ်မှတင်သ, သခ်ၨါရသည်, ကာလသည်ပုံ ကဲ့သတည်း။

ဘ၀ပစ္စယာ ဇာတိ။ ။ဤ၌ ဇာတိအရ လောကီ၀ိပါက် စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း (ဥပါဒ်)ကိုသာ ကောက်ပါ၊ သို့မဟု "အာယတိं ဖလပဋိသန္ဓေ"အရ အကျိုး ၅-ပါး၌ ဇာတိပါနိုင်မည်၊ ဓာတုကထာ၌ကဲ့သို့ ရူပ်နာမ်အားလုံးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကို မကောက်နှင့်၊ ဤဇာတိသည် ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကြောင့်သာ ဖြစ်ရကား ဘ၀ပစ္စယာ၌ ဘ၀အရကိုလည်း ကမ္မဘ၀ကိုသာ အဋ္ဌကထာ ကောက်လေသည်။ [မူလဋီကာ၌ ဥပပတ္တိဘ၀ကိုလည်း ကောက်ယူသေး၏။]

ဇရာ — ဟူသည် ဇာတိကဲ့သို့ လောကီ၀ိပါက် စိတ် စေတသိက် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ရင့်ခြင်း (ဌီ)တည်း။

မရဏ — ဟူသည် ယခင်တရားတို့၏ ပျက်စီးခြင်း (ဘင်)တည်း။ ["ဇာတိပစ္စယာ ဇာရာမရဏံ"ဟု နိဂ္ဂဟိတ်နှင့် ပါ၌မှန် ရှိစေ။]

သောက — ဟူသည် ဝမ်းနည်းခြင်းတည်း၊ (စိုးရိမ်ခြင်း - ဟုလည်း ဆိုကြ၏၊) တရားကိုယ်မှာ ဒေါသမူဒွေး၌ ယှဉ်သော ဒေါမနဿ ဝေဒနာတည်း။

ပါယာသာ – ဝမ်းနည်းခြင်း, ငိုကြွေးခြင်း, ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း, စိတ်ဆင်းရဲခြင်း, ပြင်းစွာ ပင်ပန်းခြင်းတို့သည်ရင်း၊ သမ္ဘ-ဝန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏၊ ဧဝံ – ဤ အဝိဇ္ဇာ အစရှိသော အကြောင်း

ပရိဒေဝ — ဟူသည် တစုံတခုပျက်စီးမှုကြောင့် တမ်းတ ငိုကြွေးခြင်းတည်း၊ တဆားကိုယ်မှာ စိတ္တဇဝိပလ္လာသ သဒ္ဒရှိပ်တည်း။ ["စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော ဖောက်ပြန်သော အသံရှိပ်" ဟူလို။]

ဒုက္ခ — ဟူသည် ကိုယ်ဆင်းရဲမှု(ကာယိကဒုက္ခ)တည်း၊ တဆားကိုယ်မှာ ဒုက္ခသဟဂတ် ကာယဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာတည်း။

ဒေါမနဿ — ဟူသည် စိတ်ဆင်းရဲမှု စိတ်နှလုံးမသာယာမှု (စေတသိကဒုက္ခ)တည်း၊တဆားကိုယ်မှာ ဒေါသမူဒ္ဒေးဌ် ယှဉ်သော ဝေဒနာတည်း။

ဥပါယာသ — [ဥပ+အာယာသ၊ဥပ=လွန်ကဲပြင်းပြစွာ+အာယာသ=ပင်ပန်းခြင်း၊]သောက ပရိဒေဝတို့ထက် လွန်ကဲလျက် အသံမျှမထွက်နိုင်အောင် ရှိုက်ကြီးငင်ကြီးဖြစ်ကာ အတွင်းဆွေး-ဆွေးခြင်းမျိုးတည်း၊ တဆားကိုယ်မှာ ဒေါသမူဒ္ဒေးဌ် ယှဉ်သော ဒေါသတည်း။

သောက ပရိဒေဝ ဥပါယာသ အဆူး။ ။ဆီကို ချက်ထုဌ် အိုးအတွင်းမှာ ဆီကျက်နေခြင်းသည် ဝမ်းနည်းခြင်း သောကနှင့် တူ၏၊ ကျက်အားကြီး၍ ဆီများ ဝေလျှံတက်ခြင်းသည် ငိုသံထွက်လာခြင်း ပရိဒေဝနှင့် တူ၏၊ ဝေလျှံပြီးနောက် ကျန်ရစ်သော ဆီများ၏ ကုန်ခမ်းသွားအောင် ကျက်ခြင်းသည် အတွင်းဆွေး ဆွေးကာ လွန်စွာပူလောင်သော ဥပါယာသနှင့် တူ၏။

[ဆောင်] ၁။ အိုးတွင်းဆီကျက်, သောကတွက်, လျှံတက် ပရိဒေ။
၂။ ကုန်ခန်းအောင်သာ, ကျက်မှုမှာ, ဥပါယာသ ပေ။
၃။ ပမာသဘော,ထင်အောင်နှော, စိတ်စောဆင်ခြင်လေ။

တို့ကြောင့်သာ၊ ကေဝလဿ – သုခ မဘက်, သက်သက်သော၊ ဝါ – အလုံးစုံသော၊ တေဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ – ဤ ဒုက္ခအစု၏၊ သမုဒယော – ဖြစ်ခြင်းသည်၊ ဟောတိ – ထင်ရှား၏။

အယံ – ဤသည်ကား၊ ဇော – ဤပစ္စယသင်္ခါ၌၊ ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒနယော – ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းတည်း။

နိဂုံး။ ။ဝေမေတဿ ၊ပေ၊ သမုဒယော ဟောတိ - ကား ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်တရားစုကို ပြန်၍ ဖုံးအုပ်သော နိဂုံးစကားတည်း။ ဤ အဝိဇ္ဇာ စသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့်သာ သုခနှင့် မရောမယှက် သက်-သက် ဒုက္ခတုံး ဒုက္ခစု၏ ဖြစ်ခြင်းသည် လောကဌ် ထင်ရှား၏၊ "ဗြဟ္မာ ဗိသဏိုး တန်းခိုးကြီးမား နတ်ဘုရားတို့၏ ဖန်ဆင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ပုဂ္ဂိုလ် - သတ္တဝါ– ငါ – သူ – ယောကျ်ား – မိန်းမ၏ ဖြစ်ခြင်းလည်း မဟုတ်, ဒုက္ခအစု၏သာ ဖြစ်ခြင်း" ဟူလို။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်တရားကို အဝိဇ္ဇာဟု ခေါ်သနည်း၊ တရားကိုယ်ကောက်ပါ။

(ခ) အဝိဇ္ဇာ ဖုံးလွှမ်းအပ်သော ရှစ်ဌာနသရုပ်ကို ထုတ်ပြပါ။

(ဂ) အဘယ်တရားကို သင်္ခါရဟု ခေါ်သနည်း၊တရားကိုယ် ကောက်ပါ။

(ဃ) အဘယ်တရားကို ပုညာဘိသင်္ခါရ - အပုညာဘိသင်္ခါရ - အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ ဟု ခေါ်သနည်း။

(င) သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ၌ ဝိညာဏ အရ တရားကိုယ် ကောက်ပါ။

(စ) အဘယ်သင်္ခါရကြောင့် အဘယ်ဝိညာဉ်များ ဖြစ်သနည်း။

(ဆ) ဝိညာဏပစ္စယာဒ္ဌ ဝိညာဏ အရ တရားကိုယ် ကောက်ပြပါ။
(ဇ) နာမရူပံဒ္ဌ နာမအရ, ရူပအရ ကောက်ပြပါ။
(စျ) အဋ္ဌကထာကြီးဆိုတိုင်း ဝိညာဏ-နာမ-ရူပတို့ကို အရကောက်ပါ။
(ဉ) စက္ခာယတန မနာယတနတို့၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပါ။
(ဋ) သဠာယတနပစ္စယာဒ္ဌ သဠာယတန ၂-နည်း ကောက်ပြပါ။
(ဌ) ဖဿ-အရ တရားကိုယ်ကိုပြု၍, သမ္မသ ၆-ပါးသရုပ်ကို ထုတ်ပါ။
(ဍ) အဘယ်ဖဿကို စက္ခုသမ္မဿဟု ခေါ်သနည်း။
(ဎ) ဝေဒနာအရ တရားကိုယ်ကိုပြု၍, ဝေဒနာ ၆-ပါး သရုပ်ကို ထုတ်ပါ။
(ဏ) ဝိညာဏ, နာမ, မန, ဖဿ, ဝေဒနာတို့ဌ ဓာတုကထာ ကောက်ပုံနှင့် ဤကျမ်းက ကောက်ပုံသည် တူသလော, လက်ခံထောက်ပါ။
(တ) တဏှာ၏ တရားကိုယ်ကိုပြု၍, တဏှာ ၆-ပါး သရုပ်ကိုဆုတ်ပါ။
(ထ) တဏှာနှင့် ကာမုပါဒါန် အသူးကို လက်ခံထောက်၍ ခွဲပြပါ။
(ဒ) ကမ္မဘဝ၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပါ။
(ဓ) ဥပပတ္တိဘဝ၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်၍ ဥပပတ္တိဘဝ အပြားကို ပြပါ။
(နဝ) ကမ္မဘဝနှင့် သင်္ခါရသည် ဘယ်သို့ ထူးသနည်း၊ လက်ခံထောက်ပါ။
(ပ) ဘဝပစ္စယာ ဇာတိဌ ဘဝအရ အဘယ်ဘဝကို ယူမည်နည်း။
(ဖ) ဇာတိ, ဇရာ, မရဏတို့၏ အရကို ကောက်ပြပါ။
(ဗ) သောက-ပရိဒေဝ-ဒုက္ခ-ဒေါမနဿ-ဥပါယာသတို့၏ သဘောနှင့် တရားကိုယ် အသီးအသီး ကောက်ပြပါ။
(ဘ) သောက, ပရိဒေဝ, ဥပါယာသတို့၏ သဘောကို ဥပမာဖြင့် ခွဲပြပါ။
(မ) ဝေမေတဿ ကေဝလဿ - စသည်ကား ဘာစကားနည်း။

ပဋ္ဌိစ္စသမุပ္ပါဒ်နည်းဝယ် သိဘုယ်မျှား တတ္ထ–ထိုပဋ္ဌိစ္စသมุပ္ပါဒ်၌၊ တယော–သုံးပါးကုန်သော၊ အဒ္ဓါ–အဓုန်တို့ကိုဋ္ဌင်း၊ ဝါ–ကာလတို့ကိုဋ္ဌင်း၊ ဒ္ဒါ-ဒသ – တဆဲ့နှစ်ပါးကုန်သော၊ အဂ်ါနိ – အင်္ဂါတို့ကိုဋ္ဌင်း၊ ဝီသတိ–နှစ်ဆယ်သော၊ အာကာရာ–အခြင်းအရာတို့ကိုဋ္ဌင်း၊ ဝါ–အပြားတို့ကိုဋ္ဌင်း၊ တိသန္ဓိ–သုံးပါးသော အစပ်ကိုဋ္ဌင်း၊ စတုသခ်ေပါ–လေးပါးသော အလ္ဘာတို့ကိုဋ္ဌင်း၊ ဝါ–လေးပါးသော အဘို့အစုတို့ကိုဋ္ဌင်း၊ တီဏိ–သုံးပါးကုန်သော၊ ဝဋ္ဋာနိ–ဝဋ်ဘို့ကိုဋ္ဌင်း၊ ဒ္ဒေ–နှစ်ပါးကုန်သော၊ မူလာနိစ–မူလတို့ကိုဋ္ဌင်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–သိထိုက်ကုန်၏။

ပဋ္ဌိစ္စသมุပ္ပါဒ်နည်းဝယ် သိဘုယ်မျှား။ ။ဤ "တတ္ထ တယော အဒ္ဓါ"မှစ၍ "ဝေဒိတဗ္ဗာနိ" တိုင်အောင်သော စကားရပ်ကား ပဋ္ဌိစ္စသมุပ္ပါဒ်နည်းဝယ် သိဘုယ်မျှားကို ဆက်လက်၍ပြသော အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ် "ဥဒ္ဒေသ မာတိကာ" စကားတည်း၊ "ဤအဓုန် စသည်တို့ဖြင့် ပဋ္ဌိစ္စသมุပ္ပါဒ်ကို ခဲခြားမ၍ သိဆိုက်သည်, သိအောင်ပြုကြပါ" ဟူလို။

အဒ္ဓါ — ဟူသောပါဠိ၌ "အဓုန်"ဟူ၍ အနက်ဆိုကြ၏၊ အဓုန်ဟူသည် ကာလပင်တည်း၊ အာကာရ - ဟူသောပါဠိ၌ "အခြင်းအရာ" ဟူ၍ အနက်ဆိုရိုးရှိ၏၊ "အခြင်းအရာ"ဟူသည် "အမှုအရာ ကြိယာ" ဖြစ်ရကား ထိုအနက်မကောင်း၊ "ပကာရ အာကာရ"ဟု မူလဋီကာ ဖွင့်သောကြောင့် "အပြားတို့ကိုဋ္ဌင်း"ဟု တနည်း ပေးလိုက်သည်။

စတုသခ်ေပါ — ဟု ပါဠိဟောင်းရှိ၏၊ သမာဟာရဒ္ဒန် သမာသ်ဖြစ်၍ "စတုသခ်ေပံ"ဟု ရှိမှ ကောင်းမည်, သခ်ေပ ဟူသော ပါဠိ၌ "အလ္ဘာ" ဟု အနက် သုံးရိုးရှိ၏, အဓိပ္ပါယ်မသင်ရှား၊ "သခ်ေပသဒ္ဒေါ ဝါ ဘာဂါဓိ ဝစနံ"ဟု ဖွင့်သောကြောင့် "အဘို့အစု"ဟု အနက်သုံးလိုက်သည်။

ကထံ–အဘယ်သို့ သိအပ်ကုန်သနည်း....

အဓွန့် ၃-ဖြာ။ ။အဝိဇ္ဇာသခ်ါရာ–အဝိဇ္ဇာ သခ်ါရတို့သည်၊ အတီတော–အတိတ်ဘဝဟူသော၊ အဒ္ဓါ–ကာလ မည်၏၊ ဇာတိ ဇရာ မရဏံ–ဇာတိ ဇရာ မရဏသည်၊ အနာဂတော–အနာဂတ်ဘဝ ဟူသော၊ အဒ္ဓါ–ကာလ မည်၏၊ မဠေ–အလယ်၌၊ အဋ္ဌ–ရှစ်ပါးသော တရားတို့သည်၊ ပစ္စုပ္ပန္နော–ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ဟူသော၊ အဒ္ဓါ–ကာလ မည်၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ တယော–သုံးပါးကုန်သော၊ အဒ္ဓါ–ကာလ တို့ကို၊ (ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်ကုန်၏။)

အဓွန့် ၃-ဖြာ။ ။အဓွန့်(ကာလ) ဟူသည် ထင်ရှားမရှိ, ပညတ်မျှသာ ဖြစ်ရကား ထိုကာလ၌ ဖြစ်သော တရားကိုသာ(ဌာနုပစာရအားဖြင့်) အတိတ် ကာလ စသည်ဖြင့် နာမည်တပ်၍ ကောက်ယူအပ်လေသည်။ [ဌာနကာလ၏အမည်ကို ဌာနီတရားပေါ်၌ တင်စားမှုကို ဌာနူပစာဟု ခေါ်သည်။]

အဝိဇ္ဇာ သခ်ါရာ အတီတော အဒ္ဓါ။ ။သတ္တဝါတယောက်သည် ရှေးရှေးအတိတ်ဘဝ၌ သံသရာ၏အပြစ်ကို မမြင်နိုင်အောင် အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းသဖြင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် သခ်ါရကို ပြုမိခဲ့လေ၏၊ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာနှင့် သခ်ါရသည် အတိတ် အဓွန့်၌ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော တရားမျှားတည်း။

မဠေ အဋ္ဌ ပစ္စုပ္ပန္နော—ထိုသို့ အတိတ်ဘဝက ကုသိုလ် အကုသိုလ် သခ်ါရကို ပြုခဲ့မိသောကြောင့် ယခုလို ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဟင်္သာသန္ဓေကာလမှ စ၍ ဝိညာဉ်, နာမ်ရูပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မ ဘဝ၊ ဤ ၇-ပါးတို့ဖြစ်ကြကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ ၇-ပါးသည် ပစ္စုပ္ပန် အဓွန့်မည်၏။ [ဘဝ-အရ ဤပစ္စုပ္ပန် အဓွန့်၌ ကမ္မဘဝကိုသာ ယူ။]

အင်္ဂါ ၁၂-ပါး။ ။အဝိဇ္ဇာ–အဝိဇ္ဇာဝင်း၊ သင်္ခါရာ–သင်္ခါရတို့ဝင်း၊ ဝိညာဏံ–ဝိညာဏ်ဝင်း၊ နာမရူပံ–နာမ်ရုပ်ဝင်း၊ သဠာယတနံ–သဠာယတနဝင်း၊ ဖဿော–ဖဿဝင်း၊ ဝေဒနာ-ဝေဒနာဝင်း၊ တဏှာ–တဏှာဝင်း၊ ဥပါဒါနံ–ဥပါဒါန်ဝင်း၊ ဘဝေါ–ဘဝဝင်း၊ ဇာတိ–ဇာတိဝင်း၊ ဇရာမရဏံ–ဇရာမရဏဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဒ္ဒါဒသ–တဆဲ့နှစ်ပါးကုန်သော၊ အင်္ဂါနိ–အင်္ဂါတို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–ကုန်၏။ [ပန–အမှာစကားချပ် ညွှန်ပြလိုက်ဦးအုံ့၊ ဇော–ဤ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိ၌၊ သောကာဒိဝစနံ–သောက အစရှိသော သဒ္ဒါသည်၊ နိဿန္ဒဖလ နိဒဿနံ–ဇာတိအတွက် အဆက်ဆက် အကျိုးကို ပြခြင်းမျှသာတည်း။] (သီးခြားအင်္ဂါ မဟုတ်-ဟူလို။)

ဇာတိ ဇရာမရဏံ အနာဂတော။ ။ယခုလို ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ကမ္မာဘဝဟူသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံကို စီမံပြန်ရကား နောက် အနာဂတ်ဘဝ၌ ဇာတိမှစ၍ ဇရာ မရဏများ ဖြစ်ကြရပြန်၏၊ ထို့ကြောင့် ဇာတိ ဇရာ မရဏသည် အနာဂတ် အဓွန့်တရားများတည်း။

အင်္ဂါ ၁၂-ပါး။ ။အင်္ဂါ - ဟူသည် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ဝိုင်းဌ်မပါလျှင် မပြီး-အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်းတည်း၊ လှည့်ဘီး စက်ဝိုင်း၏ အစိတ်အစိတ် ဒေါက်ဆန်ကဲ့သို့မှတ်ပါ၊ အင်္ဂါ ၁၂-ပါးကို ပါဠိ ရှိတိုင်း ရေတွက်ပါ၊ ဇရာ မရဏ ၂-ပါးကို အင်္ဂါတပါးတည်းဟု မှတ်ပါ။

သောကာဒိဝစနံ ပနေတ္ထ—စသည်ကား အမှာ စကားချပ်တည်း၊ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသကို ယူ၊ ဤသောက စသည်တို့ကား သတ္တဝါတိုင်းမှာ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ဗြဟ္မာနှင့် အခ္ဆိ နတ်လူ စသည်မှာ မဖြစ်၊ သတ္တဝါတိုင်းမှာ မဖြစ်လျှင် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်ဝိုင်း

အပြား ၂၀, သုံးသွယ်အစပ်, လေးရပ်အစု ပန–အဘွိုတပါးကား၊ ဣတ္ထ–ဤပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌၊ အဝိဇ္ဇာ သခ်ါရဂ္ဂဟဏေန – အဝိဇ္ဇာ သခ်ါရကို တိုက်ရိုက်ယူလိုက်သဖြင့်၊ တဏှုပါဒါနဘဝါပိ–တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝတို့သည်လည်း၊ ဂဟိတာ–ယူ

တွင် မပါ မပြီး အရေးကြီးသော အင်္ဂါမဟုတ်နိုင်၊ ဇာတိ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်မည် ဆိုလျှင် ဆက်သွယ်၍ ဖြစ်ဘွယ်ရှိသော အဆက်ဆက်အကျိုး (အကျိုးဆက်)တရားများသာ ဖြစ်သည်၊ ဇရာ မရဏကား သတ္တဝါတိုင်းမှာ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အင်္ဂါအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်ရသည်၊ ဤစကားအရ "ဇာတိ၏ မုချအကျိုးရင်းသည် ဇရာ မရဏတည်း၊ ဇာတိ၏ အကျိုးဆက်ကား သောက စသော ၅-ပါး တည်း"ဟု မှတ်ပါ။

အပြား ၂၀, သုံးသွယ်အစပ်, လေးရပ်အစု။ ။အဝိဇ္ဇာ သခ်ါရဂ္ဂဟဏေန မှ စ၍ စတုသခ်ေပါ ဘဝန္တိ-တိုင်အောင် စကားရပ်ကား ဝိသတာဂကာရ - တိသန္ဓိ-စတုသခ်ေပအရတို့ကို အကျယ် ပြသော စကားရပ်တည်း၊ထိုစကားရပ်တွင် "အဝိဇ္ဇာသခ်ါရဂ္ဂဟဏေန ၊ပေ၊ ဣတိကတ္တာ" တိုင်အောင်သော စကားစုကား အတိတ်အကြောင်း ၅-ပါး ရပုံ, ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ၅-ပါး ရပုံ, အနာဂတ်အကျိုး ၅-ပါး ရပုံကိုပြသော အခြေခံစကားစုတည်း။

အဝိဇ္ဇာသခ်ါရဂ္ဂဟဏေန၊ပေ၊ဘဝါပိ။ ။"အဝိဇ္ဇာသခ်ါရာ အတီတော အဒ္ဓါ"ဟု အတိတ်အဓိပ္ပာယ် (ဘဝ)၌ အဝိဇ္ဇာနှင့် သခ်ါရကို တိုက်ရိုက် ယူခဲ့၏၊ ထို ၂-ပါးတွင် အဝိဇ္ဇာသည် ကိလေသာ ဆယ်ပါး၌ ပါဝင်သော ကိလေသဝဋ်ပင်ဖြစ်၏၊ တဏှာနှင့် ဥပါဒါန်လည်း ကိလေသဝဋ်ပင်တည်း၊ ထိုသို့ ကိလေသဝဋ်ချင်း တူနေသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာကို တိုက်ရိုက် ယူလိုက်သဖြင့် "တန္ဓယ်ငင်-တစင်ပါ"ဆိုသလို တဏှာနှင့်

အပ်ကုန်သည်၊ ဘဝန္တီ–ဖြစ်ကုန်၏၊ တထာ–ထို့အတူ၊ တဏှုပါဒါနဘဝဂ္ဂဟဏေနစ–တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝ

ဥပါဒါန်ကိုလည်း အဝိနာဘာဝ(မကင်းစကောင်းသော) နည်းအားဖြင့် ယူရလေသည်။ [အဝိဇ္ဇာ မကင်းသမျှသာဖြင့် "တဏှာ မဖြစ်ပါဘူး"ဟု ဘုရားစူးကျိန်သော်လည်း မဟုတ်နိုင်၊ အသေးစား တဏှာဖြစ်လျှင် အကြီးစား ဥပါဒါန်လည်း ဖြစ်မည်သာ၊ ဤအရာမျိုးကို မြန်မာက "တန္ဓယ်ငင်-တစင်ပါ" နည်းလေးဆယ်က "အဝိနာဘာဝနည်း"ဟု စကားသုံးသည်။]

ကမ္မဝဋ်။ ။သင်္ခါရသည် ကမ္မဝဋ် ဖြစ်၏၊ [ဝဋ်သုံးပါးအခွဲကိုကြည့်၊] ကမ္မဘဝလည်း ကမ္မဝဋ်ပင်၊ ထိုသို့ ကမ္မဝဋ်ချင်းတူသောကြောင့် အတိတ်ဘဝ၌ သင်္ခါရကို တိုက်ရိုက်ယူသဖြင့် ကမ္မဘဝ ကိုလည်း အဝိနာဘာဝ နည်းအားဖြင့် ယူပြီးဖြစ်တော့၏၊ ဤစကားအရ အတိတ်ဘဝ၌ "အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာ တဏှာ ဥပါဒါန် ကမ္မဘဝ" ဟု အကြောင်းငါးပါး ရသည်။

[ဆောင်] အတိတ်ဒုန်မှာ, အဝိဇ္ဇာကို, တိုက်ရိုက်ဆိုသဖြင့်, ထိုနှင့် မသေ, ကိလေသ ဟု, ဝဋ်တူပြုလျက်, တဏှုပါဒါန်, ယူရ ပြန်၏၊ တဖန် စဉ်ပြ, သင်္ခါရဖြင့်, ကမ္မဝဋ်တူ, ဘဝယူ-ဟု, တို့သူနောင်လာ, သိစိမ့်ဂျိုဖြင့်, အဝိနာဘော, နည်းပြ ဟောသည်, မှတ်လော ယူရိုး ယူစဉ်တည်း။

သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝ အထူး။ ။အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာတုန်းက သင်္ခါရနှင့် ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါတုန်းက ကမ္မဘာတို့သည် စေတနာ ချင်း အရတူသော်လည်း အတိတ်ဘဝနှင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝဟု ဘဝကာလ ချင်း ကဲ့ပြားသဖြင့် ထူးခြားလေပြီ၊ ဤနေရာ၌ကား အတိတ် အကြောင်း ၅-ပါးတွင် သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝကို ပြုတ်သိပ်၍ ယူထား သဖြင့် ဘဝ ကာလချင်း တူနေပြန်ရကား အဘယ်သို့ ထူးသနည်းဟု မေးဘွယ်ရှိပြန်၏။

တို့ကို တိုက်ရိုက် ယူလိုက်သဖြင့်လည်း၊ အဝိဇ္ဇာသခ်ါရ-အဝိဇ္ဇာသခ်ါရတို့သည်၊ ဂဟိတာ-ယူအပ်ကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ-

---

အပြေကား.... "သခ်ါရ ပုရစေတနာ, ဘဝေ တု မုဏ္ဍသတ္တမာ၊
သဗ္ဗာ ဝါ စေတနာ ဘဝေါ, သခ်ါရ သမ္မယုတ္တကာ"

ဟူသည်နှင့်အညီ (၁) ထိုထို ကုသိုလ် အကုသိုလ်ပြုရာ၌ အထမမြောက်မီ ရှေးအဘို့ဖြစ်သော ပုဗ္ဗစေတနာသည် သခ်ါရမည်၏၊ အထမြောက်သော မုဏ္ဍစေတနာသည် ကမ္မဘဝမည်၏၊ (၂) တနည်း -- ဇော ၇-ကြိမ်တွင် ရှေးဇော ၆-ကြိမ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာသည် သခ်ါရမည်၏၊ သတ္တမဇောနှင့် ယှဉ်သော စေတနာသည် ကမ္မဘဝမည်၏၊ (၃)တနည်း -- စေတနာနှင့် ယှဉ်သော စိတ် စေတသိက်သည် သခ်ါရမည်၏၊ စေတနာဟူသမျှသည် ကမ္မဘဝမည်၏၊ ဤကား ထိုထို ပါဠိတော်လာတိုင်း အမျိုးမျိုး ကောက်ပြအပ်သော နည်းတည်း။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ ဤနည်းမျှားအရ ၁ - ပုဗ္ဗစေတနာတည်း ဟူသော သခ်ါရကို တိုက်ရိုက်ယူလိုက်သဖြင့် မုဏ္ဍစေတနာတည်း ဟူသော ကမ္မဘဝကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်၏၊ ၂ - ရှေးဇော ၆-ကြိမ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာ သခ်ါရကို ယူလိုက်သဖြင့် သတ္တမဇောနှင့် ယှဉ်သော စေတနာ ကမ္မဘဝကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့၏၊ ၃-စေတနာနှင့်ယှဉ်ဘက် စိတ် စေတသိက်ဟူသော သခ်ါရကို ယူလိုက်သဖြင့် စေတနာတည်းဟူသော ကမ္မဘဝကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်တော့သည်။

ဂါထာနက်။ ။ပုရစေတနာ=ပုဗ္ဗစေတနာတို့သည်၊ ဝါ - ရှေးဇော ၆-ကြိမ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာတို့သည်၊ သခ်ါရာ=သခ်ါရတို့မည်၏၊ မုဏ္ဍ သတ္တမာ=မုဏ္ဍစေတနာ သတ္တမဇော စေတနာတို့သည်၊ ဘဝေါ=

ဖြစ်ကုန်၏၊ ဇာတိဇရာမရဏာဂ္ဂဟာဏေနစ – ဇာတိဇရာမရဏာတို့ကို တိုက်ရိုက် ယူလိုက်သဖြင့်လည်း၊ (တနည်း) ဇာတိဇရာ

မည်၏၊ ဝါ-တနည်းကား၊ သဗ္ဗာ စေတနာ=အလုံးစုံသော စေတနာတို့သည်၊ ဘဝေါ=ဘဝမည်၏၊ သမ္မယုတ္တကာ=စေတနာနှင့် ယှဉ်ဘက်စိတ် စေတသိက်တို့သည်၊ သခ်ၦာ=သခ်ၦါရတို့ မည်၏။

ပစ္စပ္ပန်အကျိုး။ ။ ဝိညာဏ်, နာမ်ရူပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ တို့ကား အတိတ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ပစ္စပ္ပန်ဘဝ အကျိုး ၅-ပါးတည်း။ [“မဏ္ဍေ အဋ္ဌ ပစ္စပ္ပန္နော အဒ္ဓါ”ကို ထောက်၊] ထို အကျိုး ၅-ပါးလုံးပင် ဤ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပါဠိ၌ ကိုက်ရိုက်လာ၏။

တဏှာ တဏှုပါဒါန၊ ပေ၊ သခ်ၦာ ။ ။ ပစ္စပ္ပန် အဓွန့်(ဘဝ)၌ တဏှာ ဥပါဒါန ကမ္မဘဝ ဟူသော အကြောင်း ၃-ပါးသာ တိုက်ရိုက်လာ၏၊ ထို ၃-ပါးကို တိုက်ရိုက်ယူလိုက်သဖြင့် ယခင်ပြခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ ဘဝနည်းအရ အဝိဇ္ဇာနှင့် သခ်ၦါရကိုလည်း ယူပြီးဖြစ်ပြန်၏။ [“တဏှာ ဥပါဒါန်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာကို, ကမ္မဘဝဖြင့် သခ်ၦါရကို ပြန်၍ ယူပါ” ဟူလို၊] ဤစကားအရ ပစ္စပ္ပန်ဘဝ၌ “တဏှာ, ဥပါဒါန်, ကမ္မဘဝ, အဝိဇ္ဇာ, သခ်ၦါရ”ဟု အကြောင်း ၅-ပါး ရပြန်သည်။

ဇာတိ ဇရာ ၊ပေ၊ ဖလပဋ္ဌကမေဝ — ဇာတိဟူသည် တရားကိုယ်သီးခြားမရှိ၊ ဝိညာဏ်, နာမ်ရူပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သာတည်း၊ ဇရာမရဏ-ဟူသည်လည်း ထို တရားတို့၏ ငြိမ်နှင့် ဘင်သာတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဇာတိ ဇရာ မရဏံ အနာဂတော အဒ္ဓါ” အရ အနာဂတ် အဓွန့်၌ ဇာတိဇရာမရဏာကို ဆိုသဖြင့် ဝိညာဏ်စသော အကျိုး ၅-ပါးကိုပင် ယူရလေတော့သည်၊ ဤစကားအရ အနာဂတ် ဘဝ၌ “ဝိညာဏ်, နာမ်ရူပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ” ဟု အကျိုး ၅-ပါး ရပြန်သည်။ “ဇာတိ ဇရာမရဏေန ဝိညာဏာဒိ ဖလပဋ္ဌကမေဝ” ဟု သီဟိုဠ်မူရှိ၏, သာ၍ ကောင်းသည်။]

မရဏေနစ–ဇာတိဇရာမရဏသဒ္ဒါ ဖြင့်လည်း၊ ဝိညာဏာဒိဖလ ပဋ္ဌကမေဝ–ဝိညာဏ်အစရှိသော အကျိုးငါးပါးအပေါင်းကို သာလျှင်၊ ဂဟီတံ–ယူအပ်၏၊ ဣတိကတ္ဝာ–ဤ အကြောင်း ကြောင့်၊....

အတီတေ – အတိတ်ဘဝ၌၊ ပဋ္ဌ – ငါးပါးကုန်သော၊ ဟေတဝေါ – အကြောင်းတို့ရင်း၊ ဣဒါနိ–ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌၊ ဖလပဋ္ဌကံ–အကျိုးငါးပါး အပေါင်းရင်း၊ ဣဒါနိ–ဤ ပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌၊ ပဋ္ဌ–ငါးပါးကုန်သော၊ ဟေတဝေါ–အကြောင်းတို့ ရင်း၊ အာယတိ–အနာဂတ်ဘဝ၌၊ ဖလပဋ္ဌကံ–အကျိုးငါးပါး အပေါင်းရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဝိသတိ–နှစ်ဆယ်သော၊အာကာ ရာ–အပြားတို့သည်ရင်း၊ ဝါ–အခြင်းအရာတို့သည်ရင်း၊ တိ သန္ဓိ–သုံးပါးသော အစပ်သည်ရင်း၊ စတုသခ်ေပါ–လေးပါး သော အဘိုးတို့သည်ရင်း၊ ဝါ–လေးပါးသော အလှာတို့သည် ရင်း၊ ဘဝန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

အတီတေ၊ ပေ၊ အာယတိ ဖလပဋ္ဌကံ။ ။"အဝိဇ္ဇာသခ်ါရဂ္ဂဟ ဏေန"မှစ၍ "ဝိညာဏာဒိဖလပဋ္ဌကမေဝ ဂဟီတံ"တိုင်အောင် အခြေခံ စကားကို ထောက်၍ အတိတ်ဘဝ၌ဖြစ်သော အကြောင်း ၅-ပါး, ဟစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ဖြစ်သော အကျိုး ၅-ပါး, ပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌ဖြစ်သော အကြောင်း ၅-ပါး, နောက် အနာဂတ်ဘဝ၌ ဖြစ်သော အကျိုး ၅-ပါး ရကြောင်းကို သိရာ၏၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားကို ကြည့်၍ သရုပ် ရေ တက်ပါ။

ဝိသတာကာရာ—ဆိုခဲ့ပြီးသော အတိတ်အကြောင်း ၅-ပါးစသည် ကို ပေါင်းလျှင် ၂၀-ဖြစ်၏၊ ထို ၂၀-ကိုပင် "ခြင်းရာ ၂၀"ဟု ရှေးက ခေါ်ရိုးပြုကြ၏၊ စင်စစ်မှာ "အတိတ် အကြောင်းတရားတို့၏ အပြား ၅-ပါး, ပစ္စုပ္ပန် အကျိုးတရားတို့၏ အပြား ၅-ပါး" စသည် ဖြစ်သော ကြောင့် "အပြား ၂၀" ဟူ၍သာ မှတ်ပါ။

တိသန္ဓိ—အဆက်အစပ်ကို "သန္ဓိ"ဟု ခေါ်၏၊ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ၌ အကြောင်းတရား၏ အဆုံးနှင့် အကျိုးတရား၏ အစ, အကျိုးတရား၏ အဆုံးနှင့် အကြောင်းတရား၏ အစသည် အစပ်၏နေရာတည်း၊ထိုနေရာကို မျဉ်းတိုတား၍ ပြမည်။ [**အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရ -- ဝိညာဏ် နာမ်ရูပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ -- တဏှာ ဥပါဒါန် ကမ္မဘဝ - ဇာတိ ဇရာ မရဏ**၊] ဤ ပုံစံအရ .... သင်္ခါရနှင့် ဝိညာဏ်၏အကြားသည် အတိတ်အကြောင်းနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး တစပ်, ဝေဒနာနှင့် တဏှာ၏ အကြားသည် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း တစပ်, ဘဝနှင့် ဇာတိ အကြားသည် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းနှင့် အနာဂတ်အကျိုး တစပ်၊ ဤသို့အားဖြင့် အစပ် ၃ - ပါး ဖြစ်သည်။

စတုသခ်ပ။ ။ ဤစတုသခ်ပါအရကား အစပ်သုံးခုဖြင့် ခဲ့ခြားအပ်သော အကြောင်းအကျိုးတရားများတည်း၊ အတိတ်အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရသည် တဘို့, ပစ္စုပ္ပန် အကျိုးဖြစ်သော ဝိညာဏ် နာမ်ရูပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာသည် တဘို့, ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းဖြစ်သော တဏှာ ဥပါဒါန် ကမ္မဘဝသည် တဘို့, အနာဂတ် အကျိုးဖြစ်သော ဇာတိ ဇရာ မရဏသည် တဘို့, [သောက စသည်ကိုလည်း ဤ စတုတ္ထအဘို့၌ သွင်း၊] ဤသို့ ၄-ဘို့ (၄-စု ၄-ပုံ) ဖြစ်သည်၊ ဤအဘို့ အစု အပုံကိုပင် "အလ္ဘ"ဟု ရှေးက သုံးစွဲရိုး ပြုသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အတိတ် အခွန်တရားကို သင်ဂြိုဟ်ထောက်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ခ) အနာဂတ် အခွန်တရားကို သင်ဂြိုဟ်ထောက်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဂ) ပစ္စုပ္ပန် အခွန်တရားကို သင်ဂြိုဟ်ထောက်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဃ) အင်္ဂါ ၁၂-ပါးကို သင်္ဂြိုဟ်ထောက်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(c) ဇာတိ၏ အကျိုးရင်း အကျိုးဆက်မျှားကို ခွဲခြားပြပါ။

(စ) တိုက်ရိုက်ပြသော အကြောင်း ၂-ပါးတွင် အဝိဇ္ဇာဖြင့် ဘယ်တရားကို, သင်္ခါရဖြင့် ဘယ်တရားကို, အဘယ့်ကြောင့် ဘယ်နည်းအရ ယူနိုင်သနည်း၊ လင်္ကာထောက်ပါ။

(ဆ) အတိတ်အကြောင်း၌ သင်္ခါရ ကမ္မဘဝ ၂-ပါးလုံး ပါဝင်နေရာ, ထို ၂-ပါး၏ အရကောက် အထူးကို ဂါထာသောက်၍ ကောက်ပြပါ။

(ဇ) တိုက်ရိုက်ပြသော ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်း ၃-ပါးတွင် တဏှာ ဥပါဒါန်ဖြင့် ဘယ်တရားကိုယူ၍ ကမ္မဘဝဖြင့် ဘယ်တရားကို ယူရမည်နည်း။

(စျ) ဇာတိဇရာမရဏဖြင့် အဘယ့်ကြောင့် ဝိညာဏ်စသော အကျိုး ၅-ပါးကို ယူရမည်နည်း။

(ဉ) "အတီတေ ဟေတဝေါ ပဋ္ဌ" အရနှင့် "ဣဒါနိ ဖလပဋ္ဌက" အရ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဋ) "ဣဒါနိ ဟေတဝေါ ပဋ္ဌ" အရနှင့် "အာယတိ ဖလပဋ္ဌက" အရ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဌ) ဝိသတ္တကာရ အရ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဍ) တိသန္ဓိ အရနှင့် စတုသင်္ခေပ အရ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

ဝဋ် ၃-ပါး။ ။စ–အာသိုတပါးကား၊အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ပါဒါနာ-
အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့သည်၊ ကိလေသ-
ဝဋ်နှုံ–ကိလေသဝဋ် မည်၏၊ ကမ္မဘဝ သင်္ခါတော–ကမ္မဘဝ
ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဘဝေကဒေသော–ဘဝတစိတ်သည်ရင်း၊
သင်္ခါရာစ – သင်္ခါရတို့သည်ရင်း၊ ကမ္မဝဋ်နှုံ – ကမ္မဝဋ် မည်၏၊
ဥပပတ္တိဘဝ သင်္ခါတော – ဥပပတ္တိဘဝဟု ဆိုအပ်သော၊
ဘဝေကဒေသော – ဘဝတစိတ်သည်ရင်း၊ အဝသေသာစ –

ဝဋ် ၃-ပါး။ ။ဝဋ်နှုံ - သဒ္ဒါသည် စက်ဘီးမျှား ချာချာလည်သလို လှည့်လည်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် "အကြောင်း ပြီးလျှင် အကျိုး, အကျိုးပြီးလျှင် အကြောင်း"ဟု အကြောင်း အကျိုး မပြတ်ဘဲ ဆက်စပ် လှည့်လည်နေသော ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတွေကို "ဝဋ်, ဝါ-ဝဋ်"ဟု ခေါ်သည်၊ ထို ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ ၁၂-ပါးကို ဝဋ် ၃-ပါးဖြင့် ခွဲလျှင်....

အဝိဇ္ဇာတဏှာ၊ပေ၊ကိလေသဝဋ်နှုံ—အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် ၃-ပါး သည် ကိလေသဝဋ်တည်း။ [သမုစ္စည်းပိုင်း၌ ပြခဲ့သော ကိလေသာ ၁၀ ပါးတွင် ဤတရားတို့၏ တရားကိုယ်မျှား ပါဝင်နေသည်ကို သတိပြုပါ။]

ကမ္မဘဝ၊ပေ၊ကမ္မဝဋ်နှုံ—ကမ္မဘဝ ဟူသော ဘဝတစိတ်နှင့် သင်္ခါရတို့သည် (ကံတရားချည်း ဖြစ်သောကြောင့်) ကမ္မဝဋ် မည်၏။ [ဘဝသည် ကမ္မဘဝ ဥပပတ္တိဘဝ ဟု ၂-မျိုး ရှိ၏၊ ဘဝ ၂-မျိုးလုံးကို မယူဘဲ, ကမ္မဘဝဟူသော တစိတ်တပိုင်းကိုသာ ယူသောကြောင့် "ဘဝတစိတ်" ဟု ဆိုသည်၊ ဘဝေကဒေသ=ဘဝ+ဧကဒေသ။]

ဥပပတ္တိဘဝသင်္ခါတော၊ ပေ၊ ဝိပါကဝဋ်နှုံ—ဘဝ ၂-မျိုး ရှိသည်တွင် ဥပပတ္တိ ဘဝ ဟူသော ဘဝတစိတ်နှင့် ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ ဇာတိ ဇရာမရဏ တို့သည် (အကျိုးတရားမျှားချည်း

ကြွင်းသော ဝိညာဏ်, နာမ်ရုပ်, သဠာယတန, ဖဿ, ဝေဒနာ, ဇာတိ, ဇရာ, မရဏတို့သည်ရင်း၊ ဝိပါကဝဋ် – ဝိပါကဝဋ်မည်၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ တိဏိ–သုံးပါးကုန်သော၊ ဝဋ္ဋာနိ–ဝဋ်တို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–သိထိုက်ကုန်၏။

ဝဋ်မြစ် ၂-ပါး။ ။စ–အဘိုတပါးကား၊ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ-ဝသေန – အဝိဇ္ဇာ တဏှာတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ဒွေ – နှစ်ပါးကုန်သော၊ မူလာနိ – မူလတို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–သိထိုက်ကုန်၏။

ဖြစ်သော ကြောင့်) ဝိပါကဝဋ် မည်၏၊ [ဤဝိပါကဝဋ်ကို ရည်ရွယ်၍ ဝိညာဏ်နာမ်ရုပ် စသည်တို့၌ ဝိပါက်စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်မျှားချည်းသာ ကောက်ခဲ့ရသည်၊ ဤ ဝိပါကဝဋ်ကို ရည်ရွယ်၍ပင် တစုံတယောက်မှာ ဒုက္ခကြီးစွာ ခံစားနေရလျှင် "ဝဋ်ခံနေရသည်, တယ် ဝိပါကဝဋ် အားကြီးရှာတယ်"ဟုဆင်း, "သူတပါးကို နာအောင် မလုပ်နဲ့,ဝဋ်ပါတတ်တယ်"ဟုဆင်း, "ဝဋ်အမြဲ, ငရဲ အပ" ဟုဆင်း ပြောဆိုရိုး ပြုကြသည်။]

ဝဋ်မြစ် ၂-ပါး။ ။အမြစ်အရင်း အစကို "မူလ" ဟု ခေါ်သည်၊ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်သည် အတိတ်ဘဝ အကြောင်းမှ စ၍ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝအကျိုးဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ရှေ့ပိုင်း တစက်, ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းမှစ၍ အနာဂတ်ဘဝ အကျိုးတိုင်အောင် နောက်ပိုင်းတစက် ဟု ၂-စက်ရှိ၏။

ထိုတွင် "အဝိဇ္ဇာသခ်ါရ-ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ"တို့ကား ရှေ့ပိုင်းစက်တည်း၊ ထိုစက်၌ အဝိဇ္ဇာသည် အရင်းမူလ အစဖြစ်၏၊ "တဏှာ ဥပါဒါန် ဘဝ-ဇာတိ ဇရာ မရဏ"တို့ကား နောက်ပိုင်းစက်တည်း၊ ထိုစက်၌ တဏှာသည် အရင်းမူလ အစ ဖြစ်၏၊ ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာ တဏှာအားဖြင့် မူလ ၂-ပါး ရှိသည်။

စက်ရဟတ်ပျက်ကိန်း။ ။စ–ဆက်ဦးအုံ့၊တေသမေဝ မူလာနုံ–ထိုမူလနှစ်ပါးတို့၏ပင်၊ နိရောဓေန–အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ (ဝဋ်–ဝဋ်တရားသည်၊) နိရုဇ္ဈတိ–ချုပ်၏။

စက်ရဟတ်ပျက်ကိန်း။ ။"တေသမေဝ စ မူလာနုံ နိရောဓေန နိရုဇ္ဈတိ"ကား ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ်၏ (၀ါ-ဝဋ်တရား၏) ချုပ်ပျက်ပုံကို ပြသော စကားတည်း၊ သစ်ပင်၌ ရေသောက်မြစ်ပြတ်လျှင် တပင်လုံး ပျက်စီးတော့သကဲ့သို့, ထိုအတူ သံသရာတွင် စည်ပင်နေသည့် သတ္တဝါဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ရုပ် နာမ် ခန္ဓာ သစ်ပင်ကြီး၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဟူသော ရေသောက်မြစ် ၂-ခုကို အရဟတ္တမဂ် တည်းဟူသော လက်နက်ဖြင့် ဖျက်ဆီးလိုက်သောအခါ အပြီးသတ် ချုပ်ငြိမ်းလေတော့၏၊ ထိုကြောင့် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ရဟတ်၏ ပျက်ကိန်းကိုလည်း ဟောတော်မူသည်။

"အဝိဇ္ဇာယ တ္ဝေव အသေသ ဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော, သင်္ခါရနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော, ဝိညာဏနိရောဓာ နာမရူပ နိရောဓော, နာမရူပ နိရောဓာ သဠာယတန နိရောဓော, သဠာယတန နိရောဓာ ဖဿနိရောဓော, ဖဿနိရောဓာ ဝေဒနာ နိရောဓော, ဝေဒနာနိရောဓာ တဏှာနိရောဓော, တဏှာနိရောဓာ ဥပါဒါနနိရောဓော, ဥပါဒါနနိရောဓာ ဘဝနိရောဓော, ဘဝနိရောဓာ ဇာတိနိရောဓော, ဇာတိနိရောဓာ ဇရာမရဏံ, သောကပရိဒေဝ ဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ဧဝမေတဿ ကေ-ဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ နိရောဓော ဟောတိ"။

အနက်။ ။"အဝိဇ္ဇာယ တ္ဝေ၀-အဝိဇ္ဇာ၏ ပင်လျှင်၊ အသေသ ဝိရာဂနိရောဓာ-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ သင်္ခါရနိရောဓော-သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏" ဤသို့စသည်ဖြင့် အနက် ဆိုပါ။

အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်း။ ။ဇရာ မရဏမုစ္ဆာယ – အိုခြင်း, သေခြင်း, တွေ့ဝေ မိန်းမောကြောင်း သောကစသော တရားအပေါင်းသည်၊ အဘိဏှသော – မပြတ်မလတ်၊ ပိဋ္ဌိတာနံ – နှိပ်စက်အပ်သော သတ္တဝါတို့၏ (သန္တာန်၌)၊ အာသဝါနံ – အာသဝေါတရားတို့၏၊ သမုပ္ပါဒါ– ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊ အဝိဇ္ဇာစ–အဝိဇ္ဇာသည်လည်း၊ ပဝတ္တတိ – ဖြစ်ပြန်၏။

အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်း။ ။"ဇရာမရဏမုစ္ဆာယ ၊ပေ၊ အဝိဇ္ဇာ စ ပဝတ္တတိ"ကား အဝိဇ္ဇာ၏ အကြောင်းကို ပြသော စကားရပ်တည်း။ "အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၊ပေ၊ဇာတိကြောင့် ဇရာ မရဏ သောက စသည်တို့ဖြစ်လျှင်, အဝိဇ္ဇာကား အဘယ်ကြောင့် ဖြစ်သနည်း"ဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်းကို ပြပြန်သည်-ဟူလို။

ဇရာ၊ပေ၊မုစ္ဆာယ။ ။မုစ္ဆာယ၌ မုစ္ဆာ-အရ သောက စသော ၅-ပါးကို ယူပါ၊ သောကစသည်တို့သည် မိန်းမောတွေ့ဝေကြောင်း တရားများ ဖြစ်၏၊ "ဝမ်းနဲလိုက်တာ, မေ့ကိုသွားတာဘဲ, ငိုလိုက်တာ ပူဆွေးလိုက်တာ မေ့ကိုသွားတာဘဲ" ဟူသည်ကို ထောက်ပါ။

အာသဝါနံ၊ပေ၊အဝိဇ္ဇာစ— အဝိဇ္ဇာ၏ အကြောင်းကား ကာမာသဝစသော အာသဝေါတရား ၄-ပါးတည်း၊ ခွဲဉီးအုံ-ဟဋ္ဌိစ္ဆသမုပ္ပါဒ်ပါဠိ၌ သောက စသည်ကို အဆုံးသတ်လျက် ရှိ၏၊ သောက ဟူသည် ဒေါမနဿတည်း၊ ထို့ကြောင့် သောက ဖြစ်လျှင် ယှဉ်ဘက် အဝိဇ္ဇာလည်း ပါဝင်ပြီ၊ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတို့ ဖြစ်လျှင်လည်း အဝိဇ္ဇာသည် ရှေ့နောက်ဖြစ်စေ, အတူတကွ ဖြစ်စေ ပါတော့၏၊ ပရိဒေဝ ဟူသော ငိုကြွေးမှု(သဒ္ဒရုပ်)သည်လည်း အဝိဇ္ဇာ (မသိ မလိမ္မာမှု) ကြောင့်သာ ဖြစ်ရကား အဝိဇ္ဇာ အရင်းခံလျက်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် "ဇရာမရဏ

နိဂုံး။ ။ဣစ္ဆေဝံ – ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ အာဗဇ္ဇံ – အဆက်မပြတ်, ဖွဲ့စပ်အပ်ထသော၊ တေဘူမကံ – ဘုံသုံးပါးတွင် အကျိုးဝင်ထသော၊ အနာဒိကံ – အစလည်း မရှိထသော၊ ဝဋ္ဋံ – ဝဋ္ဋတရားကို၊ ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒေါတိ – ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်, စက်ရဟတ်ဟူ၍၊ မဟာမုနိ – မုနိထွဋ်ရှင်, ဘုရားရှင်သည်၊ ပဋ္ဌပေသိ – ဟောထားတော်မူခဲ့လေပြီ။

မုစ္ဆာယ ပိဋ္ဌိတာနံ အဝိဇ္ဇာ စ ပဝတ္တတိ”ဟု မိန့်သည်၊ ထို သောက စသည်ကား “ကာမတော ဇာယတိ သောကော”နှင့် အညီ ကာမာသဝ စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်၏။ [အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာမှာ ရှု။]

[ဆောင်] အာသဝကြောင့်, သောက စသည်, ငါးလီ ခပင်း, ဖြစ်တုံ လျှင်းက, မကင်းသင့်ရာ, အဝိဇ္ဇာလည်း, ပါဝင်ပြီးမို့, ဆိုနည်းမထောင့်, အာသဝကြောင့်သာ, အဝိဇ္ဇာလည်း, ဖြစ်သတည်းဟု, ကျမ်းကြီးဆိုတိုင်း, သင်ဂ္ဂိုဟ် လှိုင်းသည်, ကသိုဏ်း ထင်အောင် ရှုဘို့တည်း။

နိဂုံး။ ။ဝဋ္ဋမာဗဇ္ဇ မိစ္ဆေဝံ-စသော ဂါထာကား အဓွန့်စသည် ခဲ့ပြခဏ်းကို ပြန်၍ဖုံးသော နိဂုံးစကားတည်း၊ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၊ပေ၊ဇာတိကြောင့် ဇရာ မရဏ သောက စသည်တို့ဖြစ်, သောက စသည်ဖြစ်လျှင် မုခ၊ အာသဝေါမကင်းသေး, အာသဝေါမကင်းသေး က အာသဝကြောင့် သောက စသည်နှင့်တကွ အဝိဇ္ဇာလည်း ဖြစ်ပြန်၏၊ ဤသို့ အဆက်မပြတ် စက်ရဟတ်ပမာ ချာချာလည်ဘိ (ဘယ်တရားက စ၍ ဖြစ်သည်, ဘယ်တုန်းအခါက စ၍ ဖြစ်သည်-ဟု) အစ မရှိသော ဝဋ္ဋတရားကို “ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်” ဟု ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ် ပညတ်တော်မူခဲ့ပေသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်တရားကို "ဝန္ဒ, ဝါ-ဝဏ္ဏ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ကိလေသဝဏ္ဏတရားကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဂ) ကမ္မဝဏ္ဏတရားကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဃ) "ကမ္မဘဝသင်္ခါတော ဘဝေကဒေသော" အရ "ဘဝတစိတ်" ဟူသော စကား၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

(င) "ဥပပတ္တိဘဝသင်္ခါတော ဘဝေကဒေသော"အရ "ဘဝတစိတ်" ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

(စ) ဝိပါကဝဏ္ဏတရားကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ သရုပ်ရေတွက်ပါ။

(ဆ) အဘယ်ကို မူလဟု ခေါ်သနည်း၊ မူလသရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

(ဇ) အဘယ်တရားများ ချုပ်လျှင် သံသရာဝဏ္ဏပြုတ်သနည်း။

(စျ) ဇရာမရဏမုစ္ဆာယ-ဌ် မုစ္ဆာအရ အဘယ်တရားများကို ယူမည်နည်း။

(ဉ) အာသဝကြောင့် အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ လက်ဘကို ထောက်၍ အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှားအောင်ပြပါ။

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း

ပြီး

ပဋ္ဌာန်းနည်း။ ။ဟေတုပစ္စယော – ဟေတုပစ္စည်းရင်း၊အာ-ရမ္မဏပစ္စယော – ရင်း၊အဓိပတိပစ္စယော–ရင်း၊ အနန္တရပစ္စယော – ရင်း၊ သမနန္တရပစ္စယော – ရင်း၊ သဟဇာတပစ္စယော–ရင်း၊အညမညပစ္စယော–ရင်း၊ နိဿယပစ္စယော – ရင်း၊ ဥပနိဿယပစ္စယော – ရင်း၊ ပုရေဇာတပစ္စယော – ရင်း၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော – ရင်း၊ အာသေဝနပစ္စယော–ရင်း၊ ကမ္မပစ္စယော–ရင်း၊ ဝိပါကပစ္စယော–ရင်း၊ အာဟာရပစ္စယော – ရင်း၊ ဣန္ဒြိယပစ္စယော – ရင်း၊ ဈာနပစ္စယော–ရင်း၊ မဂ္ဂပစ္စယော–ရင်း၊ သမ္မယုတ္တပစ္စယော–ရင်း၊ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော–ရင်း၊ အတ္ထိပစ္စယော–ရင်း၊ နတ္ထိပစ္စယော–ရင်း၊ ဝိဂတပစ္စယော–ရင်း၊ အဝိဂတပစ္စယော–ရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ (ပစ္စယာ – ပစ္စည်းတို့သည်၊ စတုဝီသတိ–နှစ်ဆယ့်လေးပါးတည်း။)

အယံ – ဤသည်ကား၊ ဇေ္ဌ – ဤ ပစ္စယသင်္ဂဟ၌၊ ပဋ္ဌာနနယော – ပဋ္ဌာန်းနည်းတည်း။

ပဋ္ဌာန်းနည်း။ ။ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌ "ဟေတုပစ္စယော၊ပေ၊ အဝိဂတပစ္စယော"ဟု ၂၄-ပစ္စည်းသရုပ်ကို ရှေးဦးစွာ ထုတ်ပြ၍, ထိုနောက်မှ အလွန်ကျယ်ဝန်းစွာ ဟောတော်မူသည်၊ ဤသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ကား ပဋ္ဌာန်းနည်းအားလုံး၏ တစ္ဆန်းတစ သရုပ်ကိုပင် "ပဋ္ဌာန်းနည်း"ဟု မိန့်ဆိုသည်၊ ဤ ပဋ္ဌာန်းနည်း၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ရေးရလျှင် အခြေပြုခါစနှင့် မတန်မည်စိုး၍ အကျယ်မရေးတော့ပါ၊ အကျယ်လိုလျှင် ပစ္စည်း, ပစ္စယုပ္ပန်, ပစ္စနိုက် ၃-ချက်ကို စုထားသော ရှေးဆရာတို့၏ ပို့ချစာကို အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ ၃-ချက်စု ဘာသာဋီကာအဖြစ်ဖြင့် သီးခြား စီစဉ်ထားသော စာအုပ်ကို ရှုပါ။

ပစ္စည်း ၆-မျိုး ၁၁ခဲ့။ ။တု–အမျိုးအားဖြင့် ခဲ့ခြားဦးအုံ့၊ နာမ်–နာမ်သည်၊ နာမသ–နာမ် အချင်းချင်းအား၊ ဆဝ–ခြောက်ပစ္စယ သတ္တိတို့ဖြင့်၊ ပစ္စ-ယော–ကျေးဇူးပြုသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ နာမ်–သည် (လိုက်)၊ နာမရူပိနံ–နာမ်ရူပ် နှစ်ပါးတို့အား၊ ပဋ္ဌဝ–ငါး ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ ပုန-တဖန်၊ နာမ်–သည်၊ ရူပသ–ရုပ်အား၊ ဧကဝ–တပစ္စယ သတ္တိဖြင့်၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ရူပံစ–ရုပ်သည် လည်း၊ နာမသ–နာမ်အား၊ ဧကဝ–ဖြင့်၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ပညတ္တိနာမရူပါနိ–ပညတ်, နာမ်, ရုပ်တို့သည်၊ နာမသ–နာမ်အား၊ ဒုဝိဓ–နှစ်ပစ္စယသတ္တိဟူဖြင့်၊ ပစ္စ-ယော–သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဒ္ဒယံစ–နာမ် ရုပ်နှစ်ပါး အ ပေါင်းသည်လည်း၊ ဒ္ဒယသ–နာမ် ရုပ်နှစ်ပါး အပေါင်းအား၊ နဝဝ–ကိုးပစ္စယသတ္တိဟူဖြင့်၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ပစ္စယာ–ပစ္စည်းမျိုးတို့သည်၊ ဆဒ္ဌဝ–-၆-မျိုး အပြား ရှိကုန်၏။

ပဋ္ဌည်း ၆-မျိုး။ ။ဆဝ နာမ် တု နာမသ စသော ဂါထာတို့ကား မာတိကာကိုပြသော ဂါထာတို့တည်း၊ ထိုဂါထာအရ ပစ္စည်း ၆-မျိုး ကား .....

၁။ နာမ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းမျိုး ၆-ပစ္စည်း။
၂။ နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းမျိုး ၅ ။
၃။ နာမ်သည် ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း ၁-ပစ္စည်း။
၄။ ရုပ်သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်းမျိုး ၁-ပစ္စည်း။
၅။ ပညတ်နာမ်ရုပ်တို့သည် နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ၂-ပစ္စည်း။
၆။ နာမ်ရုပ် ၂-ပါးက နာမ်ရုပ် ၂-ပါးအား ကျေးဇူးပြုသော ၉။

ကထံ–အမျိုးခြောက်ပါး အဘယ်သို့ ပြားသနည်း။....
နာမ်အချင်းချင်း-၆။ ။အနန္တရနိရုဒ္ဓါ–အခြားမဲ့ဖြစ်၍ ချုပ်
ကုန်ပြီးသော၊ စိတ္တ စေတသိကာ–
စိတ် စေတသိက် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ–တရားတို့သည်၊
ပဋ္ဌုပ္ပန္နာနံ–အကြောင်းကို စွဲ၍ဖြစ်ကုန်သော၊ စိတ္တ စေတသိ-
ကာနံ–ကုန်သော၊ ဓမ္မာနံ–တရားတို့အား၊ အနန္တရ သမ-
နန္တရ နတ္ထိ ဝိဂတဝသေန–အနန္တရ သမနန္တရ နတ္ထိ ဝိဂတ
ပစ္စည်းတို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စယော – ကျေးဇူးပြုသည်၊
ဟောတိ–ဖြစ်၏။

ပုရိမာနိ–ရှေးရှေးဖြစ်ကုန်သော၊ ဇဝနာနိ–ဇောတို့သည်၊
ပစ္ဆိမာနံ – နောက်နောက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇဝနာနံ – ဇောတို့
အား၊ အာသေဝနဝသေန – အာသေဝနပစ္စည်း၏ အစွမ်း
ဖြင့်၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။

သဟဇာတာ – တကွဖြစ်ကုန်သော၊ စိတ္တ စေတသိကာ–
ကုန်သော၊ ဓမ္မာ–တရားတို့သည်၊ အညမညံ – အချင်းချင်း၊
သမ္မယုတ္တဝသေန–သမ္မယုတ္တပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စယော–
သည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိစ – ဤသို့လျှင်၊ နာမ်–သည်၊
နာမဃ – အား၊ ဆဓာ – ခြောက်ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်၊ ပစ္စ-
ယော–သည်၊ ဟောတိ – ၏။

နာမ်အချင်းချင်း ကျေးဇူးပြုသော ၆-ပစ္စည်း။ ။"အနန္တရနိရုဒ္ဓါ
၊ပေ၊ ဆဓာ နာမ် နာမဃ ပစ္စယော ဟောတိ"ဖြင့် ၁-အာမျိုးအစား
ဖြစ်သော ၆-ပစ္စည်းကို ပြသည်၊ ဆဓာ နာမ် တု နာမဃ အရ ကျေးဇူး
ပြုသော ၆-ပစ္စည်းကား "အနန္တရ, သမနန္တရ, အာသေဝန, သမ္မယုတ္တ,
နတ္ထိ, ဝိဂတမျှား ဖြစ်သည်" ဟူလို။

နာမ်သည် ဟေတု စျာနဂ် မဂ္ဂဂ် ၂နိ–ဟိတ်, စျာနင်,
နာမ် ရုပ်အား-၅ မဂ္ဂင်တို့သည်၊ သဟဇာတာနံ – တကွဖြစ်
ကုန်သော၊ နာမရူပါနံ – နာမ်ရုပ်တို့အား၊
ဟေတာဒိဝသေန – ဟေတုပစ္စည်း အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်း
ဖြင့်၊ (အာဒိ – ဖြင့် စျာန မဂ္ဂတို့ယူ) ပစ္စယော – သည်၊
ဟောတိ – ၏။

သဟဇာတာ – တကွဖြစ်သော၊ စေတနာ – စေတနာသည်၊
သဟဇာတာနံ – တကွဖြစ်ကုန်သော၊ နာမရူပါနံ – နာမ်ရုပ်တို့
အားဌင်း၊ နာနာက္ခဏိကာ – အသီးအသီးသော ခဏဌာ်ဖြစ်
သော၊ စေတနာ – သည်၊ ကမ္မာဘိနိဗ္ဗတ္တာနံ – ကံကြောင့်
ဖြစ်ကုန်သော၊ နာမရူပါနံ – တို့အားဌင်း၊ ကမ္မဝသေန – ကမ္မ
ပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ၏။

ဝိပါကက္ခန္ဓာ – ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာတို့သည်၊ အညမညံ –
အချင်းချင်းအားဌင်း၊ သဟဇာတာနံ – ကုန်သော၊ ရူပါနံ –
တို့အားဌင်း၊ ဝိပါကာဝသေန – ဝိပါကပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊
ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိစ – ဤသို့လျှင်၊ နာမံ –
နာမ်သည်၊ နာမရူပါနံ – နာမ်ရုပ်တို့အား၊ ပဋ္ဌာဝ – ငါးပစ္စယ
သတ္တိတို့ဖြင့်၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ၏။

နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ၅-ပစ္စည်း။ ။"ဟေတု
စျာနဂ် မဂ္ဂဂ် ၂နိ၊ ပေ၊ ပဋ္ဌာဝ နာမံ နာမရူပါနံ ပစ္စယော ဟောတိ"ဖြင့်
၂-အမျိုးအစားဖြစ်သော ၅-ပစ္စည်းကို ပြသည်၊ ပဋ္ဌာ နာမရူပိနံ
အရ နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ၅ ပစ္စည်းကား
"ဟေတု, စျာန, မဂ္ဂ, ကမ္မ, ဝိပါက ပစ္စည်းများဖြစ်သည်" ဟူလို။

နာမ်သည် ရူပ်အား-၁။ ။ပစ္ဆာဇာတာ – နောက်နောက်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊စိတ္တ စေတသိကာ–ကုန်သော၊ ဓမ္မာ–တရားတို့သည်၊ ပုရေဇာတသ–ရှေးရှေး၌ ဖြစ်သော၊ ဣမသ္မာ ကာယသ–ဤ ရူပကာယအား၊ ပစ္ဆာ-ဇာတဝသေန–ပစ္ဆာဇာတပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဣတိ–သို့၊ နာမံ–သည်၊ ရူပသ–အား၊ ဧကဓာဝ–တပစ္စယ သတ္တိဖြင့်သာလျှင်၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ–၏။

ရူပ်က နာမ်အား-၁။ ။ဆ ဝတ္ထူနိ – ခြောက်ပါးသော ဝတ္ထု ရူပ်တို့သည်၊ပဝတ္တိယံ–ပဝတ္တိအခါ၌၊ သတ္တန္နံ – ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဝိညာဏဓာတူနံ – ဝိညာဏဓာတ်တို့အားလုံး၊ ပဋ္ဌာရမ္မဏာနိ–ငါးပါးသော အာရုံတို့သည်၊ ပဋ္ဌဝိညာဏဝီထိယာစ – ပဋ္ဌဝိညာဏဝီထိအားလုံး၊ ပုရေ-ဇာတဝသေန–ပုရေဇာတပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ရူပံ–သည်၊ နာမသ–အား၊ ဧကဓာဝ–တပစ္စယ သတ္တိဖြင့်သာလျှင်၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ–၏။

နာမ်က ရူပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ၁-ပစ္စည်း။ ။ “ပစ္ဆာဇာတာ ၊ပေ၊ ရူပသ ပစ္စယော ဟောတိ” ပါဠိဖြင့် ၃ -- အမျိုးအစား ဖြစ်သော ၁-ပစ္စည်းကို ပြသည်၊ ဧကဓာ ပုန ရူပသ - အရ “နာမ်သည် ရူပ်အား ကျေးဇူးပြုသော ၁-ပစ္စည်းကား ပစ္ဆာဇာတ“ပစ္စည်းတည်း” ဟူလို။

ရူပ်က နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ပစ္စည်း။ ။ “ဆ ဝတ္ထူနိ၊ ပေ၊ ဧကဓာဝ ရူပံ နာမသ ပစ္စယော” ဖြင့် ၄ - အမျိုးအစားဖြစ်သော ၁-ပစ္စည်းကို ပြသည်၊ ရူပံ နာမသ စေကဓာ အရ “ရူပ်က နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ၁-ပစ္စည်းကား ပုရေဇာတ ပစ္စည်းတည်း” ဟူလို။

ပညတ်နာမ်ရူပ်က နာမ်အား-၂ အာရမ္မဏဝေသန – အာရမ္မဏ ပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်ရင်း၊ ဥပနိဿယဝေသနစ – ဥပနိဿယပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်ရင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဒုဝိဓာ – နှစ်ပစ္စယ သတ္တိတို့ဖြင့်၊ ပညတ္တိနာမ-ရူပါနိ – ပညတ်, နာမ်, ရူပ်တို့သည်၊ နာမသေဝ – နာမ်အား သာလျှင်၊ ပစ္စယာ – ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ – ကုန်၏။

အာရမ္မဏ ဥပနိဿယအပြား တတ္ထ – ထို နှစ်ပစ္စည်းတို့တွင်၊ အာရမ္မ-ဏံ – အာရမ္မဏ ပစ္စည်းသည်၊ ရူပါဒိ-ဝေသန – ရူပါရုံ အစရှိသည်တို့၏ အပြား အားဖြင့်၊ ဆဗ္ဗိဓံ – ခြောက်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဥပနိဿယော ပန – ဥပနိဿယ ပစ္စည်းသည်ကား၊ အာရမ္မဏူပ-နိဿယော – အာရမ္မဏူပနိဿယ၎င်း၊ အနန္တရူပနိဿယော – အနန္တရူပနိဿယ၎င်း၊ ပကတူပနိဿယောစ – ပကတူပနိဿယ ၎င်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ တိဝိဓော – သုံးပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။

ပညတ် နာမ် ရူပ်က နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ၂-ပစ္စည်း။ ။ "အာရမ္မဏဝေသန၊ ပေ၊ ဒုဝိဓာ ပညတ္တိနာမရူပါနိ နာမသေဝ ပစ္စယာ ဟောန္တိ"ဖြင့် ၅ - အမျိုးအစားဖြစ်သော ၂-ပစ္စည်းကို ပြသည်၊ ပညတ္တိ နာမရူပါနိ နာမသ ဒုဝိဓာ - အရ "ပညတ် နာမ်နှင့်ရူပ်တို့က နာမ်အား ကျေးဇူးပြုသော ၂-ပစ္စည်းကား အာရမ္မဏ ဥပနိဿယတို့တည်း" ဟူလို။

အာရမ္မဏ, ဥပနိဿယ အပြား။ ။တတ္ထ ရူပါဒိဝေသန၊ ပေ၊ ပက-တူပနိဿယောစေတိ-ဤစကားကား အာရမ္မဏ ပစ္စည်းနှင့် ဥပနိဿယ ပစ္စည်း အပြားကို ပြသော စကားရပ်တည်း၊ အာရမ္မဏ ပစ္စည်းသည်

ဥပနိဿယ ၃။ တတ္ထ–ထိ သုံးပါးတို့တွင်၊ ဂရုကတံ–
၃-မျိုး၏သရုပ် အလေးဂရု ပြုအပ်သော၊ အာရမ္မဏ-
မေဝ – အာရုံသည်ပင်လျှင်၊ အာရမ္မ-
ဏူပနိဿယော – အာရမ္မဏူပ နိဿယပစ္စည်း မည်၏။

၂။ အနန္တရနိရုဒ္ဓါ–အခြားမဲ့ဖြစ်၍ ချုပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ္တ စေတသိကာ – ကုန်သော၊ ဓမ္မာ–တရားတို့သည်၊ အနန္တ-ရူပ နိဿယော – အနန္တရူပ နိဿယပစ္စည်း မည်၏။

ပန – အဘိုတပါးကား၊ ရာဂါဒယော – ရာဂ အစရှိ ကုန်သော၊ ဓမ္မာ – အကုသိုလ်တရား တို့သည်ရင်း၊ သဒ္ဓါ-ဒယော – သဒ္ဓါ အစရှိကုန်သော၊ ဓမ္မာစ – ကုသိုလ်တရား တို့သည်ရင်း၊ သုခံ – ကာယိက သုခသည်ရင်း၊ ဒုက္ခံ – ကာ-ယိက ဒုက္ခသည်ရင်း၊ ပဋိဂ္ဂလော – ပုဂ္ဂိုလ်သည်ရင်း၊ ဘော-ဇနံ – ဘောဇဉ်သည်ရင်း၊ ဥတု – ဥတုသည်ရင်း၊ သေနာ-သနဉ္စ – ကျောင်း အိပ်ရာ နေရာသည်ရင်း၊ ယတာရဟံ–

ရူပါရုံ သဒ္ဒါရုံ ဂန္ဓာရုံ စသောအားဖြင့် အာရုံ ၆-ပါးရှိ၍, ဥပနိဿယ ပစ္စည်းကား အာရမ္မဏူပနိဿယ, အနန္တရူပနိဿယ, ပကတူပနိဿယ ဟု ၃-မျိုး ပြားသည်။

ဥပနိဿယ ပစ္စည်း ၃-မျိုး၏ သရုပ်။ ။ (၁) "အာရမ္မဏမေဝ ဂရုကတံ အာရမ္မဏူပနိဿယော" ကား အာရမ္မဏူပနိဿယ ပစ္စည်း၏ သရုပ်ကို ပြသော စကားတည်း။ (၂) "အနန္တရနိရုဒ္ဓါ စိတ္တ စေတသိ ကာ ဓမ္မာ အနန္တရူပနိဿယော"ကား အနန္တရူပနိဿယ ပစ္စည်း၏ သရုပ်ကိုပြသော စကားတည်း၊ (၃) "ရာဂါဒယော ပန ဓမ္မာ" စသည်ကား ပကတူပနိဿယ၏ သရုပ်ကို ပြသော စကားတည်း။

ထိုက်သည် အားလျော်စွာ. အဋ္ဌတ္တဥ္ဇ–အဋ္ဌတ္တ သန္တာန်ခ်ုင်း၊ ဗဟိဒ္ဓါစ–ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်ခ်ုင်း၊ ကုသလာဒိဓမ္မာနံ–ကုသိုလ် အစရှိသော တရားတို့အားဇင်း၊ ကမ္မံ–ဗလဝဖြစ်သောကံ သည်၊ ဝိပါကာနံ–ဝိပါက်နာမကွန္ဓာတို့အားဇင်း၊ (ပစ္စယော–ကျေးဇူးပြုသည်၊ ဟောတိ–၏၊) ဣတိစ–ဤသို့လျှင်၊ ပက-တူပနိဿယော–ပကတူပနိဿယပစ္စည်းသည်၊ ဗဟုဝ–များ သော အပြားအားဖြင့်၊ ဟောတိ–၏။

နာမ်ရူပ် ၂-က နာမ်ရူပ် ၂-အား ၉	အဓိပတိ သဟဇာတ အညမည နိဿယ အာဟာရ ဣန္ဒြိယ ဝိပ္ပယုတ္တ အတ္ထိ အဝိဂတ ဝသေန – အဓိပတိ

ပစ္စည်း သဟဇာတပစ္စည်း အညမညပစ္စည်း နိဿယပစ္စည်း အာဟာရပစ္စည်း ဣန္ဒြိယပစ္စည်း ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း အတ္ထိပစ္စည်း အဝိဂတပစ္စည်းတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ယထာရဟံ–ထိုက်သည် အားလျော်စွာ၊ နဝဓာ–ကိုးပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်၊ နာမရူပါနိ–နာမ်ရူပ်တို့သည်၊ နာမရူပါနံ–တို့အား၊ ပစ္စယာ–ကျေးဇူးပြုတတ်ကုန်သည်၊ ဘဝန္တိ–ကုန်၏။ [ဝသေနေတိ–ဟု ဣတိပါ သည်ကား အပို။]

နာမ်ရူပ် ၂-က နာမ်ရူပ် ၂-အား ကျေးဇူးပြုသော ၉-ပစ္စည်း။ ။ "အဓိပတိသဟဇာတာ၊ ပေ၊ နဝဓာ နာမရူပါနိ နာမရူပါနံ ပစ္စယာ ဘဝန္တိ"ဖြင့် ၆-အမျိုးအစားဖြစ်သော ၉-ပစ္စည်းကို ပြသည်၊ ဒွယံ ဒွယဿ နဝဓာ အ ရ "နာမ် ရူပ်နှစ်ပါးက နာမ်ရူပ်နှစ်ပါးအား ကျေးဇူး ပြုသော ပစ္စည်းသည် အဓိပတိ သဟဇာတ အညမည နိဿယ အာဟာရ ဣန္ဒြိယ ဝိပ္ပယုတ္တ အတ္ထိ အဝိဂတတို့တည်း" ဟူလို။

၁။ အဓိပတိ သရုပ် အပြား တတ္ထ – ထိုပစ္စည်းတို့တွင်၊ (၁) ဂရုကတံ – အလေးဂရုပြုအပ်သော၊ အာရမ္မဏံ–အာရုံသည်၊ အာရမ္မဏာဓိပတိဝသေန – အာရမ္မဏာဓိပတိ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ နာမာနံ – နာမ်တို့အားလုံး၊ (၂) စတုဗ္ဗိဓောပိ – လေးပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ သဟဇာတာဓိပတိ – သဟဇာတာဓိပတိသည်၊ သဟဇာတဝသေန – သဟဇာတာဓိပတိ ပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သဟဇာတာနံ – တကွ ဖြစ်ကုန်သော၊ နာမရူပါနံ – နာမ်ရုပ်တို့အားလုံး၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိစ – ဤသို့လျှင်၊ အဓိပတိပစ္စယော – သည်၊ ဒုဝိဓော – နှစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ–၏။

၁။ အဓိပတိသရုပ်နှင့် အပြား။ ။ "တတ္ထ ဂရုကတံ" စသည်ကား အဓိပတိစသော ပစ္စည်း ၉-မျိုး၏ သရုပ်နှင့် တပစ္စည်း တပစ္စည်း၌ ရထိုက်သော အပြားကို ပြသော စကားတည်း၊ ထိုတွင် "ဂရုကတံ အာရမ္မဏံ၊ ပေ၊ ဒုဝိဓော ဟောတိ အဓိပတိပစ္စယော" ဟူသော စကားရပ်ကား အဓိပတိပစ္စည်း၏ သရုပ်နှင့်တကွ အဓိပတိ ၂-ပါး ပြားကြောင်းကိုပြသော စကားတည်း၊ "အဓိပတိပစ္စည်းသည် အာရမ္မဏာဓိပတိ, သဟဇာတာဓိပတိ ဟု ၂-မျိုးပြားသည်" ဟူလို။

၁။ ဂရုကတံ ။ ။ အာရုံသည် သာမန်အာရုံ, အလေးဂရုပြုအပ်သော (အာရုံမပြုဘဲ မနေနိုင်လောက်အောင် စိတ်ကို ဆွဲဆောင် နိုင်သော) အာရုံအားဖြင့် ၂-ပါးရှိ၏၊ ဒုတိယ အာရုံမျိုးကို ဂရုကတ အာရုံဟု ခေါ်သည်။

၂။ စတုဗ္ဗိဓောပိ။ ။သမ္ဘဏ်းပိုင်း မိဿကသင်္ဂဟ၌ "စတ္တာရော အဓိပတီ ဆန္ဒာဓိပတိ" စသည်ဖြင့် ပြခဲ့၏၊ ထိုဆန္ဒ, ဝီရိယ, စိတ္တ, ဝီမံသာ ၄-မျိုးကို "စတုဗ္ဗိဓောပိ သဟဇာတာဓိပတိ" ဟု ဆိုသည်။

၂။ သဟဇာတ သရုပ်အပြား (၁) စိတ္တ စေတသိကာ–စိတ် စေတသိက် ဖြစ်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ – တရားတို့သည်၊ အညမညံ– အချင်းချင်းအားဇင်း၊ သဟ-ဇာတရူပါနံစ – တကွဖြစ်သော ရူပ်တို့အားဇင်း၊ (၂) မဟာ-ဘူတာ – မဟာဘုတ်တို့သည်၊ အညမညံ– အချင်းချင်းအား ဇင်း၊ ဥပါဒါရူပါနဉ္စ–ဥပါဒါရုပ်တို့အားဇင်း၊ (၃) ပဋိသန္ဓိက္ခ-ဏေ – ပဋိသန္ဓေခဏ၌၊ ဝတ္ထုဝိပါကာ – ဟဒယဝတ္ထု ဝိပါက် နာမက္ခန္ဓာ တို့သည်၊ အညမညံ – အချင်းချင်းအားဇင်း၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏၊ ဣတိစ – ဤသို့လျှင်၊ သဟဇာတပစ္စယော–သည်၊ တိဝိဓော–သုံးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။

၃။ အညမည သရုပ်အပြား (၁) စိတ္တ စေတသိကာ – ကုန်သော၊ ဓမ္မာ – တို့သည်၊ အညမညံ – ဇင်း၊ (၂) မဟာဘူတာ– တို့သည်၊အညမညံ – ဇင်း၊ (၃) ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ – ၌၊ ဝတ္ထုဝိပါကာ–တို့သည်၊အညမညံ– ဇင်း၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိစ – ဤသို့လျှင်၊ အညမညပစ္စယော–အညမည ပစ္စည်းသည်၊ တိဝိဓော–သည်၊ ဟောတိ – ၏။

၂။ သဟဇာတသရုပ်နှင့် အပြား။ ။"စိတ္တ စေတသိကာ ၊ပေ၊ တိဝိဓော ဟောတိ သဟဇာတပစ္စယော" ကား သဟဇာတပစ္စည်းသရုပ် နှင့် သဟဇာတပစ္စည်း ၃-မျိုးပြားကြောင်းကို ပြသော စကားတည်း။

၃။ အညမညသရုပ်နှင့် အပြား။ ။"စိတ္တ စေတသိကာ ၊ပေ၊ တိဝိဓော ဟောတိ အညမညပစ္စယော" ကား အညမညပစ္စည်း သရုပ် နှင့် အညမညပစ္စည်း ၃-မျိုးပြားကြောင်းကို ပြသော စကားတည်း။

၄။ နိဿယ သရုပ်အပြား (၁) စိတ္တစေတသိကာ – ကုန်သော၊ဓမ္မာ – တို့သည်၊ အညမညံ – ၎င်း၊ သဟဇာတ-ရူပါနံစ – ဝါကွဲဖြစ်သော ရုပ်တို့အား၎င်း၊ (၂) မဟာဘူတာ – တို့သည်၊ အညမညံ – ၎င်း၊ ဥပါဒါရူပါ-နဉ္စ – ဥပါဒါရုပ်တို့အား၎င်း၊ (၃) ဆဝတ္ထုနှိ – ခြောက်ပါး သော ဝတ္ထုရုပ်တို့သည်၊ သတ္တန္နံ – ၇-ပါးကုန်သော၊ ဝိညာဏ-ဓာတုနံ – ဝိညာဏဓာတ်တို့ အား၎င်း၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိစ – ဤသို့လျှင်၊ နိဿယပစ္စယော – သည်၊ တိဝိဓော – သည်၊ ဟောတိ – ၏။

၅။ အာဟာရ သရုပ်အပြား (၁) ကဗဠီကာရော – အလုပ် အလွေးကို ပြုအပ်သော၊ အာဟာရော – အာဟာရ သည်၊ဣမဿ ကာယဿ – ဤ ရူပကာယ အား၎င်း၊ (၂) အရူပိနော – နာမ်ဖြစ်ကုန်သော၊အာဟာရ-အာဟာရတို့သည်၊ သဟဇာတာနံ – တကွဲဖြစ်ကုန်သော၊ နာမရူပါနံ – နာမ်ရုပ်တို့အား၎င်း၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိစ – ဤသို့လျှင်၊ အာဟာရပစ္စယော – အာဟာရ ပစ္စည်းသည်၊ ဒုဝိဓော – သည်၊ ဟောတိ – ၏။

၄။ နိဿယပစ္စည်း သရုပ်နှင့် အပြား။ ။"စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ၊ ပေ၊ တိဝိဓော ဟောတိ နိဿယပစ္စယော"ကား နိဿယ ပစ္စည်း သရုပ်နှင့် နိဿယပစ္စည်း ၃-မျိုး ပြားကြောင်းကို ပြသော စကားတည်း။

၅။ အာဟာရပစ္စည်း သရုပ်နှင့် အပြား ။ ။"ကဗဠီကာရော ၊ပေ၊ ဒုဝိဓော ဟောတိ အာဟာရပစ္စယော"ကား အာဟာရပစ္စည်း သရုပ်နှင့် အာဟာရ ပစ္စည်း ၂-မျိုး ပြားကြောင်းကို ပြသော စကားတည်း။

၆။ ဣန္ဒြိယ သရုပ်အပြား (၁) ပဋ္ဌ – ငါးပါးကုန်သော၊ ပသာဒါ – ပသာဒရုပ်တို့သည်၊ ပဋ္ဌန် – ငါးပါးကုန်သော၊ ဝိညာဏာနံ–ဝိညာဏ်တို့အားလုံး၊ (၂) ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ – ရူပဇီဝိတိန္ဒြေသည်၊ ဥပါဒိန္နရူပါနံ – ဥပါဒိန္နကမ္မဇ)ရုပ်တို့အားလုံး၊ (၃) အရူပိနော – နာမ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣန္ဒြိယာ – ဣန္ဒြေတို့သည်၊ သဟဇာတာနံ – ကုန်သော၊ နာမရူပါနံ–တို့အားလုံး၊ ပစ္စယော–သည်၊ ဟောတိ–၏၊ ဣတိစ – လျှင်၊ဣန္ဒြိယပစ္စယော – သည်၊တိဝိဓော – သည်၊ ဟောတိ – ၏။

၇။ ဝိပ္ပယုတ္တ သရုပ်အပြား (၁) သြက္ကန္တိက္ခဏေ – ပဋိသန္ဓေခဏ၌၊ ဝတ္ထု–ဟဒယဝတ္ထုသည်၊ ဝိပါကာနံ–ဝိပါက်ခန္ဓာတို့အားလုံး၊ စိတ္တစေတသိကာ – ကုန်သော၊ ဓမ္မာ – တို့သည်၊ သဟဇာတရူပါနံ – တကွဖြစ်သောရုပ်တို့အားလုံး၊ သဟဇာတဝသေန – သဟဇာတ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏၊ (၂) ပစ္ဆာဇာတာ – နောက်နောက်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ စိတ္တစေတသိကာ – ကုန်သော၊ ဓမ္မာ – တို့သည်၊ ပုရေဇာတဿ – ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော၊ ဣမဿ ကာယဿ – ဤရူပကာယအား၊

၆။ ဣန္ဒြိယ ပစ္စည်းသရုပ်နှင့် အပြား။ ။ "ပဋ္ဌပသာဒါ၊ ပေ၊ တိဝိဓော ဟောတိ ဣန္ဒြိယပစ္စယော" ကား ဣန္ဒြိယပစ္စည်း သရုပ်နှင့် ဣန္ဒြိယပစ္စည်း ၃-မျိုး ပြားကြောင်းကို ပြသော စကားတည်း။

၇။ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း သရုပ်နှင့် အပြား။ ။"သြက္ကန္တိက္ခဏေ၊ ပေ၊ တိဝိဓော ဟောတိ ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စယော"ကား ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း သရုပ်နှင့် ဝိပ္ပယုတ္တပစ္စည်း ၃-မျိုး ပြားကြောင်းကို ပြသော စကားတည်း။

ပစ္ဆာဇာတဝသေန–ပစ္ဆာဇာတဝိပွယုတ္တပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ၏၊ (၃) ဆ – ခြောက်ပါးကုန်သော၊ ဝတ္ထူနိ – ဝတ္ထုရုပ်တို့သည်၊ ပဝတ္တိယံ – ပဝတ္တိအခါ၌၊ သတ္တန္နံ–ခုနစ်ပါးကုန်သော၊ ဝိညာဏဓာတူနံ–ဝိညာဏဓာတ်တို့အား၊ ပုရေဇာတဝသေန – ပုရေဇာတဝိပွယုတ္တ ပစ္စည်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပစ္စယော – သည်၊ ဟောတိ – ၏၊ ဣတိစ – ဤသို့လျှင်၊ ဝိပွယုတ္တပစ္စယော – သည်၊ တိဝိဓော – သုံးပါးအပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ၏။

၈။ **အတ္ထိ အဝိဂတ အပြား** သဗ္ဗထာ – အလုံးစုံသောအပြားအား ဖြင့်၊ သဟဇာတံ – သဟဇာတမျိုး ၎င်း၊ ပုရေဇာတံ – ပုရေဇာတမျိုး ၎င်း၊ ပစ္ဆာဇာတံ စ – ပစ္ဆာဇာတမျိုးဌင်း၊ ကဗဠီကာရော အာဟာရော – ကဗဠီကာရ အာဟာရ၎င်း၊ ရူပဇီဝိတံ – ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယ၎င်း၊ ဣတိ – သို့၊ အယံ ပဋ္ဌာ၊ ဝိဓော – ဤငါးပါးအပြားရှိသော ပစ္စည်းသည်၊ အတ္ထိပစ္စယော စ – အတ္ထိပစ္စည်းသည်၎င်း၊ အဝိဂတပစ္စယော စ – အဝိဂတပစ္စည်းသည်၎င်း၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။ [မိစ္ဆယံတိ – ဟု ဣတိရှိသည်ကား အပို။]

အတ္ထိအဝိဂတ အပြား။ ။"သဟဇာတံ ပုရေဇာတံ၊ ပေ၊ ပဋ္ဌာ ဝိဓော ဟောတိ အတ္ထိပစ္စယော အဝိဂတပစ္စယော" ကား အတ္ထိပစ္စည်း အဝိဂတပစ္စည်းတို့၏ အပြားကိုပြသော စကားတည်း၊ ရှေကပြခဲ့သော သဟဇာတမျိုး, ပုရေဇာတမျိုး, ပစ္ဆာဇာတမျိုး, ကဗဠီကာရ အာဟာရ, ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယတို့သည်, အတ္ထိ ပစ္စည်း အဝိဂတ ပစ္စည်းလည်း ဖြစ်ကုန်၏--ဟူလို။ ["သဗ္ဗထာ" ဟု ဆိုသောကြောင့် သဟဇာတမျိုးအားလုံး စသည်ကို ယူရသည်။]

ပစ္စည်းအကျဉ်းချုပ်။ ။စ – ဆက်ဦးအုံ့၊ အာရမ္မဏူပနိဿယ ကမ္မတ္ထိပစ္စယေသု – အာရမ္မဏပစ္စည်း, ဥပနိဿယပစ္စည်း, ကမ္မပစ္စည်း, အတ္ထိပစ္စည်းတို့၌၊ သဗ္ဗေပိ – အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပစ္စယာ – တို့သည်၊ သမောဓာနံ – ပေါင်းဆုံခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ – ရောက်ကုန်၏။

အမှာစကားချပ်။ ။ပန – အမှာစကားချပ် ညွှန်လိုက်ဦးအုံ့၊ ဧတ္ထ – ဤပဋ္ဌာန်းနည်း၌၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ – အလုံးစုံသော သဟဇာတမျိုးတို့၌လည်း၊ သဟဇာတရူပံတိ – သဟဇာတရူပဟူသည်၊ ပဝတ္တေ – ပဝတ္တိအခါ၌၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ – စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရူပ်တို့၏ရင်း၊ ပဋိသန္ဓိယံ – ပဋိသန္ဓေအခါ၌၊ ကဋတ္တာ ရူပါနံစ – ကဋတ္တာ ရူပ်တို့၏ရင်း၊ ဝသေန – အပြားအားဖြင့်၊ ဒုဝိဓံ – နှစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ – သိထိုက်၏။

ပစ္စည်းအကျဉ်းချုပ် ၄-ပါး ။ ။ ၂၄-ပစ္စည်းကို ထိုက်သလိုသွင်းလျှင် အာရမ္မဏပစ္စည်း, ဥပနိဿယ ပစ္စည်း, ကမ္မ ပစ္စည်း, အတ္ထိ ပစ္စည်း, တို့၌ ဝင်၏၊ ထိုကြောင့် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ပစ္စည်း ၄-မျိုးသာ ရှိသည်။

အမှာစကားချပ်။ ။"သဟဇာတ ရူပံတိ ပနေတ္ထ" စသည်ကား အမှာစကားချပ်တည်း၊ ရှေက ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားတို့၌ သဟဇာတမျိုး ဟူသမျှဝယ် "သဟဇာတရူပါနံ" ဟူသော ပါဠိရှိ၏၊ ထိုပါဠိအရ သဟဇာတရူပ် ဟူရာ၌....(၁) ပဝတ္တိ အခါဖြစ်လျှင် စိတ္တဇရူပ်ကို ဆိုသည်, (၂) ပဋိသန္ဓေအခါဖြစ်လျှင် ကဋတ္တာ (ကမ္မဇ)ရူပ်ကို ဆိုသည် ဟု မှတ်ပါ၊ "စိတ္တဇရူပ်, ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရူပ်ဟု သဟဇာတရူပ် ၂-မျိုး ရှိ၏" - ဟူလို။

နိဂုံးချုပ်။ ။ဣတိ–ဤသို့၊သမ္ဘဝါ–ဖြစ်သင့်သောအားဖြင့်၊ တေကာလိကာ–ကာလသုံးပါးခွဲလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ကာလမုတ္တာစ–ကာလသုံးပါးမှလည်း လွတ်ကုန်သော၊ အဇ္ဈတ္တဥ–အဇ္ဈတ္တသန္တာန်ခွဲလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဗဟိဒ္ဓါစ–ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်ခွဲလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ သခ်ံတာ–သခ်ံတတရားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ အသခ်ံတာ–အသခ်ံတ တရားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊တထာ–ထိုမှတပါး၊ပညတ္တိနာမရူပါနံ–ပညတ်နာမ် ရုပ်တို့၏၊ ဝသေန–အပြားအားဖြင့်၊ တိဝိဓာ–သုံးပါးအပြားအားဖြင့်၊ ဌိတာ–တည်ကုန်သော၊ ဓမ္မာ–တရားတို့သည်၊ ပဋ္ဌာနေ–ပဋ္ဌာန်းအရာ၌၊ သဗ္ဗထာ–အလုံးစုံသောအပြားအားဖြင့်၊ စတုဝီသတိ–၂၄-ပါးသော၊ ပစ္စယာနာမ–ပစ္စည်းတို့ မည်၏။။

နိဂုံးချုပ်လျက် တေကာလိက စသည် ခွဲပြချက်။ ။“ဣတိ တေကာလိကာ ဓမ္မာ” စသော ဂါထာကား ၂၄-ပစ္စည်းတွင် ပါဝင်သော တရားတို့၏ တေကာလိက, ကာလဝိမုတ္တ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိကြောင်းကို ခွဲပြရင်း နိဂုံးချုပ်သော စကားတည်း၊ တေကာလိကာ-ကာလဝိမုတ္တ အားဖြင့် ၂-မျိုး, အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓအားဖြင့် ၂-မျိုး, သခ်ံတ အသခ်ံတအားဖြင့် ၂-မျိုး, ပညတ် – နာမ် -- ရုပ်အားဖြင့် ၃-မျိုး ဤသို့ အသီးအသီး ပြားသော တရားတို့သည် “ပဋ္ဌာန်းနည်းအရာဝယ် ၂၄-ပစ္စည်း အမည်အားဖြင့် ဖြစ်ကြရသည်” -- ဟူလို။

တေကာလိက စသည်။ ။ထိုတွင် တေကာလိက တရားဟူသည် စိတ် စေတသိက် ရုပ်တို့တည်း၊ ကာလဝိမုတ္တ ဟူသည် နိဗ္ဗာန် ပညတ်တည်း၊ အဇ္ဈတ္တဟူသည် မိမိသန္တာန်ခွဲဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် ရုပ်မျှားတည်း၊ ဗဟိဒ္ဓဟူသည် သူမျှားသန္တာန်ခွဲ ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက်

ရုပ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တည်း၊ သခ်ၢတဟူသည် ကံစသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာစသော အကြောင်းတို့သည် ပြုစီမံအပ်သော စိတ် စေတသိက် ရုပ်မျှားတည်း၊ အသခ်ၢတ ဟူသည် နိဗ္ဗာန် ပညတ်တည်း။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းမျှား

(က) ဆဓာ နာမ် တု နာမသာ စသော ဂါထာတို့သည် ဘာကို ပြသော ဂါထာတို့နည်း၊ "ဆဗ္ဗိဓာ"အရ ပစ္စည်း ၆-မျိုးကို ရေတွက်ပါ။

(ခ) ဆဓာ နာမ် တု နာမသာ အရ အကျယ်ပြသော စကား၏ အစ နှင့် အဆုံးကို သတ်မှတ်ပြီးလျှင်, ၆-ပစ္စည်း သရုပ်ကို ထုတ်ပြပါ။

(ဂ) ပဋ္ဌဓာ နာမရူပိနံ အရ အကျယ်ပြသော စကား၏ အစနှင့် အဆုံးကို သတ်မှတ်ပြီးလျှင်, ၅-ပစ္စည်းသရုပ်ကို ထုတ်ပြပါ။

(ဃ) ကေဓာ ပုန ရူပသာ အရ အကျယ်ပြသော စကားရပ်ကို ပြပါ။

(င) ရူပံ နာမသာ စေကဓာ အရ အကျယ်ပြသော စကားရပ်ကို ပြပါ။

(စ) ပညတ္တိနာမရူပါနိ နာမသာ ဒဝိဓာ အရ အကျယ်ပြသောစကား၏ အစ အဆုံးကို သတ်မှတ်၍ ထို ၂-ပစ္စည်း၏ နာမည်ကို ပြပါ။

(ဆ) အာရမ္မဏပစ္စည်း အပြားနှင့် ဥပနိဿယပစ္စည်းအပြားကို ပါဠိနှင့်တကွ ပြပါ။

(ဇ) ဥပနိဿယပစ္စည်းမျှား၏ သရုပ်ပြပါဠိကို အစအဆုံးပိုင်းခြားပါ။

(စျ) ဒွယံ ဒ္ဒယသာ နဝဓာ အရ ၉-ပစ္စည်းကို သင်ဂ္ဂိဟ်ထောက်၍ ရေတွက်ပါ။

(ဉ) ၂၄-ပစ္စည်းကို အကျဉ်းချုပ်လျှင် ပစ္စည်းပေါင်း မည်မျှ ဖြစ်သနည်း၊ သင်ဂ္ဂိဟ်ပါဠိကို ထောက်ပါ။

(ဋ) သဟဇာတရူပါနံ ဟု လာရှိသည့် ပါဠိဟူသမျှ၌ သဟဇာတရုပ် ဟူသည် ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း၊ သင်ဂ္ဂိဟ်ပါဠိကိုထောက်ပါ။

ရူပ်နာမ် ပညတ်အခဲ့ တတ္ထ–ထိုပညတ် နာမ် ရူပ်တို့တွင်၊ ရူပဓမ္မာ–ရူပ်တရားတို့ဟူသည်၊ ရူပက္ခန္ဓောဝ–ရူပက္ခန္ဓာပင်တည်း၊ စိတ္တစေတသိကသင်္ခါတာ – စိတ်စေတသိက်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ စတ္တာရော–လေးပါးကုန်သော၊ အရူပိနော–နာမ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ခန္ဓာ–ခန္ဓာတို့ဌင်း၊ နိဗ္ဗာနံစ–နိဗ္ဗာန်ဌင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ပဉ္စဝိဓံပိ–ငါးပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော တရားကို၊ အရူပန္တိစ–အရူပဟူ၍ဌင်း၊ နာမန္တိစ–နာမဟူ၍ဌင်း၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏။

တတော–ထို ရူပ် နာမ်မှ၊ အဝသေသာ–ကြွင်းသော၊ ပညတ္တိ ပန–ပညတ်သည်ကား၊ ပညာပိယတ္တာ–အပြားအားဖြင့် သိစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပညတ္တိ–အတ္ထပညတ်ဌင်း၊ ပညာပနတော–အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သည်၏

ရူပ် နာမ် ပညတ် အခဲ့။ ။ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားအစဉ်ဖြင့် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း ပဋ္ဌာန်းနည်း ပြီးဆုံးပြီ ဖြစ်၍ ပစ္စည်းပိုင်းကို အဆုံးသတ်သင့်သော်လည်း ဆိုခဲ့ပြီးသော ဂါထာဝယ် "ပညတ္တိနာမရူပါနံ ဝသေန တိဝိဓာ ဌိတာ"ဟု သဲလွန်စရသဖြင့် ပညတ်နာမ်ရူပ်များကို ခွဲခြားရ၍ ပြပြန်လိုသောကြောင့် "တတ္ထ ရူပဓမ္မာ"မှ စ၍ "ဝစီဃောသာနုသာရေန"ဂါထာတိုင်အောင် ဆက်၍ ဆိုပြန်သည်၊ ထိုတွင် "ရူပဓမ္မာ၊ပေ၊ပဝုစ္စတိ"ကား ရူပ်နှင့်နာမ်၏ သရုပ်ကိုပြသော စကားတည်း၊ ရူပ်တရားဟူသည် သမုစ္စည်းပိုင်း၌ ပြခဲ့သော ရူပက္ခန္ဓာပင်တည်း၊ နာမ်တရားဟူသည်ကား ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဤ ၄-ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်တရားတည်း။

သဒ္ဒပညတ် အတ္ထပညတ်။ ။"တတော အဝသေသာ၊ပေ၊ဒုဝိဓာ ဟောတိ"ဖြင့် ပညတ် ၂-မျိုး ပြားကြောင်းကိုပြသည်၊ "ပညာပိယတ္တာ

အဖြစ်ကြောင့်၊ပညတ္တိစ–သဒ္ဒပညတ်ရင်း၊ ဣတိ–သို့၊ဒုဝိဓာ–
နှစ်ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ–၏။

ကထံ–ပညတ်နှစ်ပါး အဘယ်သို့ ပြားသနည်း။....

အတ္ထပညတ် အကျယ်။ ။(၁) တံတံဘူတ ဝိပရိဏာမာ-
ကာရံ–ထိုထို ပထဝီစသော
မဟာဘုတ်တို့၏ အထူးထူး အဖုံဖုံ, ထက်ဝန်းကျင် ညွှတ်ကိုင်း

ပညတ္တိဖြင့် အတ္ထပညတ်ကို ပြ၏၊ ထင်ရှားစေအံ့ "ပညာပိယတ္တာ" အရ "သိစေအပ်"ဟူသည် သူတပါးတို့ နားလည်အောင် ပြောပြအပ်သော အနက်တည်း။ [စိတ်၌ ထင်လာသမျှ အကောင်အထည် ဝတ္ထုစသည်ကို "အနက်"ဟု ခေါ်၏။] ထို အနက်ကို အမျိုးမျိုး အစားစား မျှားပြားသော နာမည်တပ်၍ သိစေအပ်သောကြောင့် "ပကာရေန-= အပြားအားဖြင့်!ဉာပိယတိ=သိစေအပ်၏"အရ "ပညတ္တိ"ဟု ဆိုရသည်။

သဒ္ဒပညတ်။ ။"ပညာပနတော ပညတ္တိ"ဖြင့် သဒ္ဒပညတ်ကိုပြ၏၊ ထင်ရှားစေအံ့-ပါဠိစကားသံ ဖြစ်စေ, မြန်မာ ကုလားတရုပ် စသော လူမျိုးမျှား၏ စကားသံ ဖြစ်စေ, ထိုထို စကားသံ(သဒ္ဒ)ဟူသမျှသည် မိမိတို့ ဘာသာအလျောက် ဆိုလိုရာ အနက်ဖြင့် အထည်ဝတ္ထု တခုခုကို အမျိုးမျိုး အစားစားအားဖြင့် သိစေတတ်သည်မျှည်း ဖြစ်သော ကြောင့် "ပကာရေန = အပြားအားဖြင့် + ဉာပေတိ=သိစေတတ်၏" အရ "ပညတ္တိ" မည်၏။ [ပညတ္တိ ၌ ပရှေးရှိသော ဉ ပဓာတ်, တနည်း ဉာဓာတ် (ကာရိတ် ပစ္စည်းကြေ), တိပစ္စည်းတည်း။]

အတ္ထပညတ်အကျယ်။ ။ကထံ စသည်ကား ပညတ် ၂-မျိုးကို အကျယ်ပြသော စကားတည်း၊ ထိုတွင် "တံတံဘူတဝိပရိဏာမာကာရ"

လျက် တည်နေပုံအခြင်းအရာကို၊ ဥပါဒါယ – ရှေးဦးစွာ ကပ်ယူ၍၊ ဝါ – စွဲ၍၊ တထာ တထာ – ထိုထို ဘူမိ ပဗ္ဗတ အစရှိသော အပြားအားဖြင့်၊ ပညတ္တာ – ခေါ်ဝေါ်ပညတ်, သမုတ်အပ်သော၊ ဘူမိ ပဗ္ဗတာဒိကာ – ဘူမိ, ပဗ္ဗတ အစရှိသော သန္ဓာနပညတ်ဌင်း။

မှ စ၍ "ပညတ္တိနာမ"တိုင်အောင်သော စကားရပ်သည် အတ္ထပညတ်ကို ပြသောစကားရပ်တည်း။

(၁) **တံတံဘူတ ၊ပေ၊ ဘူမိပဗ္ဗတာဒိကာ။** ။သတ္တဝါ သန္ဓာန်မှ တပါး အပြင်တည်ရာဝတ္ထုဌာ ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော ဟူသော မဟာဘုတ်ကြီး ၄-ပါးနှင့် ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ ရသ သြဇာ ဟူသော ရူပ် ၈-ပါး အပေါင်း (အဋ္ဌကလာပ်) သာ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်၊ ထို ရူပ် ၈-ပါးတွင် အထည်ကိုယ် ထင်ရှားသော မဟာဘုတ်ကိုသာ စကား သုံးလိမ့်မည်။

ဘူမိ။ ။မဟာဘုတ်တို့၏ အစဉ်အဆက် တွဲယှက်ပြီးလျှင် ပြန့်ကျယ် ပြားချပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ညွှတ်ပေါင်း စုပုံနေဟန် အစဉ်သန္ဓာန်ကို ရှေးဦးစွာ စိတ်ဖြင့်ယူ၍ (အာရုံပြု၍) ဤအရာကား "ဘူမိ(မြေကြီး)"စသည်ဖြင့် အမည် ပညတ် သမုတ်အပ်သည်။

ပဗ္ဗတ။ ။ထို မဟာဘုတ်တို့၏ အစဉ်အဆက် တွဲယှက်ပြီးလျှင် မိုမိုမောက်မောက် မတ်စောက်စောက်အားဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် ညွှတ်ပေါင်း စုပုံနေဟန်အခြင်းအရာကို စိတ်ဖြင့်ယူ၍ ဤအရာကား "ပဗ္ဗတ(တောင်)" စသည်ဖြင့် နာမည် ပညတ် သမုတ်အပ်သည်၊ ထိုသို့ သမုတ်အပ်သော အရာဝတ္ထု အထည်ဒြဗ်သည် မဟာဘုတ်တို့၏ အစီအစဉ်ကို စွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် "သန္ဓာနပညတ်" [သမူဟပညတ်ဟုလည်း ဆိုကြ၏။]

ဘူတဝိပရိဏာမဝကာရ။ ။ဝိဝိဓံ+ပရိ (သမန္တတော)+နမနံ+ဝိပရိဏာမော၊ ဝိဝိဓံ=အထူးထူး အပြားပြား(အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ)+ပရိ

(၂) သမ္ဘာရ သန္နိဝေသာကာရံ – သစ်သား စသော အဆောက် အဦးတို့၏ စုဝေး တည်နေပုံ အခြင်း အရာကို၊ ဥပါဒါယ–၍၊ တထာ တထာ–ထိုထို ဂေဟ, ရထ, သကဋ အစရှိသော အပြားအားဖြင့်၊ ပညတ္တာ–သော၊ (တထာ တထာ ပညတ္တာကို ဝါကျတိုင်း လိုက်စေ၊) ဂေဟ ရထ သကဋာဒိကာ–ဂေဟ, ရထ, သကဋ အစရှိသော သမူဟ ပညတ်ငင်း။

သမန္တတော=ထက်ဝန်းကျင်မှ+နမနံ=ညွှတ်ကိုင်းပေါင်းစုလျက် တည်နေပုံသည်+ဝိပဒါဏာမော=မည်၏၊ ဘူတာနံ+ဝိပရိဏာမော ဘူတဝိပရိဏာမော၊ ဘူတာနံ = မဟာဘုတ်တို့၏+ဝိပရိဏာမော=အမျိုးမျိုး အဲ့ဒုံ့ ထက်ဝန်းကျင်၌ ညွှတ်ကိုင်း ပေါင်းစုလျက် တည်နေပုံသည်၊ ဘူတဝိပရိဏာမော=မည်၏၊ "ဘူတဝိပရိဏာမော စ သော အာကာရော စာတိ ဘူတ ဝိပရိဏာမာကာရော"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ ဘူမိပဗ္ဗတာဒိကာ၌ အာဒိ-သဒ္ဒါဖြင့် ရုက္ခ နဒီ သမုဒ္ဒ စသည်ကိုယူ။

(၂) သမ္ဘာရသန္နိဝေသာ၊ ပေ၊ ဂေဟ ရထ သကဋာဒိကာ။ ။ သစ်သားစသော အဆောက်အဦးတို့၏ တခုနှင့်တခု ဆက်သွယ် ပေါင်းစုလျက် တည်နေပုံကို စိတ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာယူ၍ ရှေးလူကြီးတို့သည် ဤအရာဝတ္ထုကား "ဂေဟ(အိမ်)" ဤဝတ္ထုကား "ရထ (ရထား)" ဤဝတ္ထုကား "သကဋ(လှည်း)"စသည်ဖြင့် နာမည်ပညတ် သမုတ်အပ်သည်၊ ဤသို့ ပညတ်အပ်သော အထည်ဖြစ်သည် အဆောက်အဦးတို့၏ ပေါင်းစုနေပုံကို စွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် "သမူဟပညတ်" မည်၏။ [ပုံသဏ္ဌာန်ကို စွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် သဏ္ဌာနပညတ် ဟုလည်း ဆိုကြ၏။] သကဋာဒိကာ၌ အာဒိဖြင့် အိမ်တွေပေါင်းနေသည်ကို စွဲ၍ "ဂါမ (ရွာ)" မြေကြီးတွေ ပေါင်းမိနေသည်ကို စွဲ၍ "ဃဋ (အိုး)" ချည်ချောင်းတွေ ပေါင်းနေသည်ကို စွဲ၍ "ပဋ(ပုဆိုး)"စသော ပညတ်တို့ကို ယူ။

(၃) ခန္ဓပဋ္ဌကံ–ခန္ဓာ ငါးပါး အပေါင်းကို၊ ဥပါဒါယ–၍၊ တထာ တထာ–ထိုထို ပုဂ္ဂိသ, ပုဂ္ဂလ အစရှိသော အပြားအားဖြင့်၊ ပညတ္တာ – သော၊ ပုဂ္ဂိသပုဂ္ဂလာဒိကာ – ပုဂ္ဂိသ, ပုဂ္ဂလ အစရှိသော သတ္တပညတ်ဂုဏ်း။

(၄) စန္ဒာဝန္ဒနာဒိကံ – လ, နေ, နက္ခတ်တို့၏ မြင့်မိုရ်တောင်ကို လက္ခဏာရစ် လည်လျက် ထွက်ပုံ ဝင်ပုံ အစရှိသည်ကို၊ ဥပါဒါယ–၍၊ တထာ တထာ – ထိုထို ဒိသာ, ကာလ အစရှိသော အပြားအားဖြင့်၊ ပညတ္တာ–သော၊ ဒိသာကာ-လာဒိကာ–ပုဗ္ဗဒိသာ အစရှိသော ဒိသာပညတ်, ပုဗ္ဗဏှအစရှိသော ကာလပညတ်ဂုဏ်း။

---

(၃) ခန္ဓပဋ္ဌက၊ ပေ၊ ပုဂ္ဂိသပုဂ္ဂလာဒိကာ။ ။ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းကို ရှေးဦးစွာ စိတ်ဖြင့် အာရုံပြု၍ ဤအရာကား "ပုဂ္ဂိသ" ဤအရာကား "ပုဂ္ဂလ"ဟု နာမည်ပညတ် သမုတ်အပ်လေသည်၊ ဤကဲ့သို့ ပညတ်အပ်သော အထည်ဖြစ် ဝတ္ထုသည် သတ္တဝါကို စွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် "သတ္တပညတ်" မည်၏၊ (ခန္ဓာပဋ္ဌကကို စွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပါဒါ ပညတ် - ဟုလည်း ဆိုနိုင်၏၊) အာဒိဖြင့် ဣတ္ထီ, အတ္တ, ဇီဝ စသော ပညတ်မျှားကို ယူသင့်၏။

(၄) 'စန္ဒာဝန္ဒနာ၊ ပေ၊ ဒိသာကာလာဒိကာ။ ။ [စန္ဒသဒ္ဒါဖြင့် လ, ကို ဥပလက္ခဏာ နည်းအားဖြင့် မှတ်၍ ဆိုသည်၊ နေ နက္ခတ်ပါ ယူ၊ အာဝန္ဒန သဒ္ဒါသည် လှည့်လည်ခြင်း အနက်ကို ဟော၏။] လ နေ နက္ခတ်တို့သည် ဤကျန်းသူ ကျန်းသားတို့ အမြင်အားဖြင့် "အရှေ့ခေါ်သော အရပ်မှ ထွက်ပြီးလျှင် လက္ခဏာရစ်လည်၍ အနောက်ခေါ်သော အရပ်မှာ နောက်ဆုံးဖြစ်သည် ဝင်သည်"ဟု ထင်ကြရ၏၊ ထို နေ, လ, နက္ခတ်တို့၏ အသွားအလာကို စွဲ၍ အကြင်အရပ်မှ ရှေးဦးစွာ

(၅) အသမ္ဘုဇ္ဇာကာရံ – မဟာဘုတ်ချင်း မထိ မစပ်ပုံ အခြင်းအရာကို၊ ဥပါဒါယ – ၍၊ တထာ တထာ – ထိုထိုကူပ ဂုဟာ အစရှိသော အပြားအားဖြင့်၊ ပညတ္တာ – သော၊ ကူပ ဂုဟာဒီကာ – ကူပ, ဂုဟာ အစရှိသော အာကာသပညတ်ရင်း။

ထုတ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုအရပ်ကို "ရှေးဦး" အနက်ဟော "ပဋ္ဌ - ပုရတ္ထိမ" သဒ္ဒါတို့ဖြင့် "ပဋ္ဌဒိသာ - ပုရတ္ထိမဒိသာ (အရှေ့အရပ်)"ဟု ပညတ်ထားကြ၏၊ လ, နေ, နက္ခတ်တို့ နောက်ဆုံးဖြစ်ရာ အရပ်ကို"ပစ္ဆိမဒိသာ (အနောက်အရပ်)"ဟု ၎င်း, လက်ယာဘက်အရပ်ကို "ဒက္ခိဏဒိသာ (တောင်အရပ်)" ဟုရင်း, လက်ဝဲဘက်အရပ်ကို မြင့်မောက်သော အရပ်ဖြစ်၍ "အထက်" ဟော ဥတ္တရသဒ္ဒါဖြင့် "ဥတ္တရဒိသာ(မြောက် အရပ်)"ဟုရင်း, ပညတ်ထား၏။ [မြောက်အရပ်က မြင့်ပုံကို မြင့်မိုရ် တောင်ရှိသဖြင့် သိရာ၏၊ မည်သည့်ကျန်းကမဆို, မြင့်မိုရ်တောင် ရှိသောဘက်ကို အမြဲ "မြောက်အရပ်"ဟု ခေါ်သည်။)

ပဋ္ဌဏ္ဏ စသည်။ ။နေ၏ ရှေးဦးစွာ ထုတ်စအခါကို တနေ့လုံး အတွက် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်သော အခါဖြစ်၍ "ပဋ္ဌဏ္ဏ(နံနက်ပိုင်း)"ဟု ပညတ်ထား၏၊ "မဇ္ဈဏ္ဏ(နေ့လည်ပိုင်း)" အပရဏ္ဏ (ညနေပိုင်း)"ဟု ပညတ်ပုံကိုလည်း သိပါ၊ ဤပညတ်မျိုးကား ဒိသာပညတ်, ကာလ ပညတ်တို့တည်း၊ အာဒိဖြင့် ဥတုပညတ်, တာကူးလ စသော မာသ ပညတ်,နှစ်ဟူသော သံဝစ္ဆရ ပညတ်တို့ကို ယူ။ [ပဋ္ဌဏ္ဏ + ပဋ္ဌ + အဟ။ ပဋ္ဌ-ရှေ + အဟ—နေ့။ နေ့၏ ရှေအဘို့(နံနက်ပိုင်း)၊အဟကို အဏ္ဏပြု။]

အသမ္ဘုဇ္ဇာ၊ ပေ၊ ကူပဂုဟာဒီကာ။ ။"တွင်း, ဂူ" အစရှိသည် တို့သည် ထက်ဝန်းကျင်အရပ်ဌသာ မြေစသော မဟာဘုတ် ရုပ်ကလာပ် များ ရှိကြ၏၊ အလယ်အရပ်ဌကား မဟာဘုတ် ရုပ်ကလာပ်များ အထင်အရှား မရှိချေ၊ ထို မဟာဘုတ် ရုပ်ကလာပ်တို့ ဆက်သွယ်

(၆) တံတံ ဘူတနိမိတ္တံ – ပထဝီကသိုဏ်း အစရှိသော ထိုထိုမဟာဘုတ် အာရုံကိုဋဌင်း၊ ဘာဝနာဝိသေသံစ–ပရိကမ္မ ဘာဝနာ အစရှိသော ဘာဝနာ အစဉ်အထူးကိုဋဌင်း၊ ဥပါဒါယ-၍၊ တထာ တထာ – ထိုထို ကသိဏ, နိမိတ္တ အစရှိသော အပြားအားဖြင့်၊ ပညတ္တာ – ပညတ်အပ်သော၊ ကသိဏ-နိမိတ္တာဒိကာစ–ကသိုဏ်းပညတ်, ပရိကမ္မနိမိတ် အစရှိသော

ထိစပ်ခြင်း မရှိ - ဟာလာ ဟင်းလင်း ဖြစ်နေပုံကို အာရုံပြု၍ ဤအရာ ဝတ္ထုကား "ကူပ(တွင်း)" ဤအရာဝတ္ထုကား "ဂုဟာ (ဂူ)" ဟု နာမည်ပညတ်တင်ထားအပ်သည်၊ ဤသို့ ပညတ်အပ်သော အထည် ဒြဗ်သည် ဟာလာဟင်းလင်း ကောင်းကင်ကို စွဲ၍ ပညတ်အပ်သော ကြောင့် "အာကာသ ပညတ်" မည်၏။ ["မဟာဘုတ်ချင်း မထိ" ဟူရာ ၌ တွင်းဂူတို့၏ အရှေ့ နခမ်း မဟာဘုတ် မြေသားနှင့် အနောက် နခမ်း မဟာဘုတ် မြေသားတို့၏ မထိမိ မစပ်မိကြသည်ကို ယူပါ။] ဂုဟာ ဒိကာ၌ အာဒိဖြင့် လေဏ - (လိုဏ်), ဆိဒ္ဒ (အပေါက်), ဝိဝရ (အကြား), သုသိရ (အခေါင်း) စသည်မျှားကို ယူ။

(၆) **တံတံ ဘူတ၊ပေ၊ကသိဏနိမိတ္တာဒိကာစ။** ။ [တံတံ ဘူတ နိမိတ္တံဖြင့် ကသိဏပညတ်ဖြစ်ပုံကို,ဘာဝနာဝိသေသံဖြင့် ပရိကမ္မနိမိတ္တ စသော နိမိတ္တပညတ်ဖြစ်ပုံကို ပြသည်။] ကမ္မဋ္ဌာန်း လေးဆယ်တွင် ကသိုဏ်းပညတ်သည် ထိုထိုမဟာဘုတ်အာရုံကို စွဲ၍ဖြစ်၏၊ ပထဝီခေါတ် လွန်ကဲသော ရုပ်ကလာပ် မြေပြင်ကိုစွဲ၍ "ပထဝီကသိဏ" အာပေါ ခေါတ် လွန်ကဲသော ရုပ်ကလာပ် ရေအယဉ်ကိုစွဲ၍ "အာပေါကသိဏ" စသည်ဖြင့် နာမည်ပညတ် တင်ထားအပ်လေသည်၊ ဤကား ကသိဏ ပညတ်တည်း၊ ပရိကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ် စသော နိမိတ်ပညတ်မျှားကား ဘာဝနာ အစဉ်အထူးကို စွဲ၍ဖြစ်ကြသည်၊ ထိုပညတ်မျှားဖြစ်ပုံကို ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ သိရလတ္တံ့။

နိမိတ္တပညတ်ရင်း၊ ဣတိ ၉၀ မာဒိပ္ပဘေဒါ ပန–ဤသို့ အစ ရှိသော အနက်ကိုကား၊ ပရမတ္ထတော – ပရမတ္ထအားဖြင့်၊ အဝိဇ္ဇမာနာပိ – ထင်ရှားမရှိသော်လည်း၊ အတ္ထစ္ဆာယာကာ-ရေန – မဟာဘုတ်စသော ပရမတ္ထတို့၏ အရိပ်အရောင်ဖြစ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ စိတ္တုပ္ပါဒါနံ–စိတ် စေတသိက်တို့၏၊ အာရမ္မဏဘူတာ–အာရုံဖြစ်၍ ဖြစ်သည်ရင်း၊ တံတံ–

၉၀မာဒိပ္ပဘေဒါ။ ။ယခုပြအပ်ခဲ့သော ပညတ်မတပါး တတိယာ ရူပဝိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော "နတ္ထိဘောပညတ်" "အာနာပါန ပညတ်" နိုလ ပိတ ကသိုဏ်း စသော "ဝဏ္ဏကသိဏပညတ်" ပုဂ္ဂလ ပညတ် အဌကထာ စသည်၌ လာသော ပရမတ္ထတရားအပေါင်းကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သော "ဥပါဒါပညတ်"ပဌမစသည်ကို ထောက်၍ "ဒုတိယ တတိယ စသော ပညတ်"အရှည်ကို ထောက်စာ၍ အတိုကို "ရဿ" အတိုကို ထောက်စာ၍ အရှည်ကို "ဒီဃ" စသော "ဥပနိဓာပညတ်" စသော ပညတ်တို့ကို အာဒိဖြင့် ယူပါ။

ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနာပိ။ ။ဤ ပညတ်အပ် သမျှသော အရာဝတ္ထု အထည်ဖြစ်စုသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် အစစ်အမှန်ကိုရှာလျှင် တခုမျှ ထင်ရှားမရှိကြ၊ ဘူမိ-ဟု ပညတ်အပ်သော မြေးသားဖြစ်သည် ပင် ပုထုဇဉ်တို့ ထင်သည့်အတိုင်း အဆိုင် အခဲ အတဲ့ အထု အစုအဝေး ကြီး မဟုတ်၊ ရုပ်မှုန့် ရုပ်သေး အဌကလာပ်ရုပ်မှုန့် ကလေးမျှားသာ ဖြစ်သည်။

အတ္ထစ္ဆာယာကာရေန စိတ္တုပ္ပါဒါနံ အာရမ္မဏဘူတာ — ထို အထည်ဖြစ် အတ္ထပညတ်စုသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော်လည်း ပရမတ္ထတရားတို့၏ အရိပ်အရောင် (ပရမတ္ထတရားတို့ကို စွဲမြောင်လျက် ထင်ယောင် မြင်ယောင် ဖြစ်လာလောက်အောင်သော) အခြင်းအရာ အားဖြင့် စိတ္တုပ္ပါဒ်မှာ ထင်လာသည်၊ စိတ် စေတသိက်တို့

ထိုထို အရာဝတ္ထုကို၊ ဥပါဒါယ–စိတ်ဖြင့် ကပ်ယူ၍၊ ဝါ–စွဲ၍၊ ဥပနိဓာယ–ထောက်စာ၍၊ ကာရဏံ–ပညတ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို၊ ကတ္ဝာ–ပြု၍၊ တထာ တထာ–ထိုထို အပြားအားဖြင့်၊ ပရိကပ္ပိယမာနာ–ကြံဆ၍ ယူအပ်သည် ၎င်း၊ (ဟုတ္ဝာ–ဖြစ်၍၊ ဝါ–ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) သခ်ါယတိ–ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်၏၊ သမညာယတိ – အညီအမျှ သိအပ်၏၊ ဝေါဟာရိယတိ – ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲအပ်၏၊ ပညာပိ-ယတိ–အပြားအားဖြင့် သိစေအပ်၏၊ ဣတိ – ထို့ကြောင့်၊ ပညတ္တိတိ–ပညတ်ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏၊....အယံ ပညတ္တိ–

၏ အာရုံဖြစ်နေသည်-ဟူလို။ [အတ္ထစ္ဆာယာကာရ—အတ္ထ+ဆာယာ+အာကာရ၊ အတ္ထ=ပရမတ္ထ+ဆာယာ=အရိပ်အရောင်+အာကာရ=အခြင်းအရာ၊ ပညတ်ဖြစ်သော အထည်ဝတ္ထု ဒြပ်စုသည် ပရမတ္ထတရားကိုသာ စွဲမြောင်၍ အရိပ်အရောင်ထွက်နေသည်နှင့် တူသည်။

တံတံ ဥပါဒါယ ဥပနိဓာယ။ ။ထို အတ္ထပညတ် အထည်ဒြပ်စုသည် ထိုထိုအခြင်းအရာကိုစွဲ၍ရင်း, ထိုထိုအရာဝတ္ထုကိုထောက်၍ရင်း, ပညတ်အပ်သောဒြပ်စုတည်း။ [ထိုထိုအခြင်းအရာကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်ပုံကို ဘူမိပဇ္ဇတ စသော ပညတ်မျိုးကို ကြည့်၍သိပါ၊ ထိုထို အရာဝတ္ထုကို ထောက်၍ ပညတ်အပ်ပုံမှာ အရှည်ကိုထောက်၍ အတိုကို "ရဿ" ပဌမကိုထောက်၍ နှစ်ခုမြောက်ကို "ဒုတိယ" စသော ပညတ်မျိုးတည်း။]

ကာရဏံ ကတ္ဝာ တထာတထာ ပရိကပ္ပိယမာနာ–ထိုထိုအခြင်းအရာ**အား**ဖြင့်ရင်း, ထောက်စာ၍ရင်း, ရအပ်သော ဝတ္ထုသည် ပညတ်ခြင်း**၏** အကြောင်းတည်း၊ ဥပမာ-ပထဝီ စသော မဟာဘုတ်တို့၏ ပြန့်ကျယ် ပြားချပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် စုဝေးနေခြင်းသည် "ပထဝီ"ဟု ပညတ်ခြင်း၏အကြောင်း ပဝတ္တိနိမိတ် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ပထဝီ"ကို ဝိဂ္ဂိုဟ်လုပ်လျှင် ယခင် ပဝတ္တိနိမိတ် အကြောင်းကိုကြည့်၍

ဤ အတ္ထပညတ်သည်၊ ပညာပိယတ္တာ–အပြားအားဖြင့် သိစေ အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပညတ္တိနာမ – ပညတ်မည်၏။

"ပတ္ထတိတိ ပထဝီ"ဟု ပြုလုပ်ရ၏။ ["ပတ္ထတိ-ပြန့်ကျယ်ခြင်းသို့ ရောက်တတ်၏" ဟု ဆို၊] ဤသို့လျှင် ထိုထိုအခြင်းအရာကို စဉ်၍ ထောက်စာ၍ ပညတ်ဘို့ရာ အကြောင်း ပဝတ္တိနိမိတ်လုပ်၍ အမျိုးမျိုး အစားစား ထင်တိုင်း မြင်တိုင်း ကြံစည်၍ယူအပ်သော အထည်ဝတ္ထုကို "အတ္ထ ပညတ်"ဟု ဆိုသည်။

အမှာ။ ။သဒ်ါယတိ-စသော ကြိယာတို့ကား "ပညာပိယတိ"၏ ပရိယာယ် (ကိုယ်စားလယ်)ကြိယာမျှားတည်း၊ ပညာပိယတိ တခုသာ"ပညတ္တိ"ပုဒ်၏ ဝိဂြိုဟ်ဖြစ်သောကြောင့် လိုရင်းကြိယာ ဖြစ်သည်။ ထိုတွင်.....

သဒ်ါယတိ—ဘူမိ ဟု ပညတ်အပ်သော မြေအပြင်ကို "ဘူမိ"ဟု ဆိုလျှင် ကောင်းစွာ ဆိုအပ်သည် မည်၏, မှန်ကန်စွာ ဆိုအပ်သည် မည်၏။

သမညာယတိ—ထို မြေအပြင်ကို "ဘူမိ"ဟူ၍ အားလုံး ညီတူညီမျှ သဘောတူ အသိအမှတ်ပြုအပ် သမုတ်ထားအပ်သည်။

ဝေါဟရိယတိ—အမျှားကလည်း ထို မြေအပြင်ကို ပါဠိလို "ဘူမိ" မြန်မာလို "မြေကြီး"ဟု သုံးနှုန်းပြောဆိုအပ်သည်။

ပညာပိယတိ—သူတပါးကိုလည်း ထိုမြေသားကို "ဘူမိ"ဟု သိစေ အပ်, သိအောင် ပြောပြအပ် ပြောပြနိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် မြေသားဖြစ်သော ထို အထည်ဒြပ်ကို "ပကာရေန ဘူမိ ယတိ"ဟူသော ဝစနတ်အရ "အတ္ထပညတ်"ဟု ဆိုအပ်သတည်း။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ရုပ်နှင့်နာမ်တရားများကို သင်္ဂြိဟ်ထောက်၍ သရုပ်ကောက်ပါ။
(ခ) သဒ္ဒပညတ်, အတ္ထပညတ် ရအောင် ဝိဂြိုဟ် ၂-မျိုးပြု၍ အနက်ပေးပါ။
(ဂ) အဘယ် အခြင်းအရာကို အစဲပြု၍ ဘူမိ ပဗ္ဗတ စသော ပညတ်များဖြစ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ဃ) သဒ္ဒ-အတ္ထ ပညတ် ၂-မျိုးတွင် မြေဖြတ်ကို အဘယ်ပညတ်ဟု ဆိုရ၍ ဘူမိသဒ္ဒါကို အဘယ်ပညတ်ဟု ဆိုရမည်နည်း။
(င) အဘယ်ကို စဲ၍ ရထ သကဋ္ဌစသော ပညတ်များ ဖြစ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(စ) အဘယ်ကို စဲ၍ ပုရိသ ပုဂ္ဂလ စသော ပညတ်များ ဖြစ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ဆ) အဘယ်ကို စဲ၍ ဒိသာ ကာလ စသော ပညတ်များ ဖြစ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ဇ) အဘယ်ကို စဲ၍ ကူပ ဂုဟာ စသော ပညတ်များ ဖြစ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(စျ) အဘယ်ကို စဲ၍ ကသိဏ, နိမိတ္တ စသော ပညတ်များ ဖြစ်သနည်း၊ သင်္ဂြိဟ်ထောက်ပါ။
(ဉ) ဝေမာဒိပ္ပဘေဒါ-အရ အခြားသော ပညတ်များကို မှတ်မိသမျှ ပြပါ။
(ဋ) ယခု ပြခဲ့သော "မြေသားဖြတ်" စသော အတ္ထပညတ်များ၏ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိပုံကို ထင်ရှားအောင် ပြောပြပါ။
(ဌ) အတ္ထစ္ဆာယာကာရေန၏ အဓိပ္ပါယ်ကို နားလည်အောင် ပြောပြပါ။
(ဍ) သင်္ခါယတိ သမညာယတိတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြောပြပါ။
(ဎ) ဝေါဟာရိယတိ ပညာပိယတိတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြောပြပါ။

သဒ္ဒပညတ် အကျယ်။ ။ပန – အဘွိတပါးကား၊ ပညာပန-
တော – အပြားအားဖြင့် သိစေ
**တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပညတ္တိ – သဒ္ဒပညတ်ကို၊ နာမ
နာမကမ္မာဒိ နာမေန – နာမ, နာမကမ္မ အစရှိသော အမည်
ဖြင့်၊ ပရိဒီပိတာ – ပြအပ်၏။**

သဒ္ဒပညတ် အကျယ်။ ။ပညာပနတော၊ ပေ၊ ပရိဒီပိတာ - သဒ္ဒ
ပညတ်ကိုကား နာမ နာမကမ္မစသော အမည်များဖြင့် ထင်ရှား
အောင် ပြအပ်၏၊ ဝါ-နာမ, နာမကမ္မ စသော အမည်များဖြင့် ထင်ရှား
အောင် ပြောပြကြပါလေ၊ ဆိုလိုရင်းကား သဒ္ဒပညတ် ဟူသမျှသည်
နာမ, နာမကမ္မ စသော အမည်ရ၏ ဟူလို၊ ဥပမာ- ဘူမိဟူသော သဒ္ဒကို
"နာမ" ဟူ၍ရင်း "နာမကမ္မ"ဟုရင်း ခေါ်နိုင်၏၊ နာမကမ္မာဒိဒ္ဒ
အာဒိဖြင့် နာမမေယျ နိရုတ္တိ ဗျဥ္ဇန အဘိလာပဟူသော အမည်ကို
လည်း ယူပါ။

နာမမည်ပုံ။ ။နာမသဒ္ဒါသည် "အနက်သို့ ညွှတ်တတ်၏" ဟူ
သော အဓိပ္ပါယ်ကိုရင်း "မိမိအထံသို့ အနက်ကို ညွှတ်လာစေတတ်၏"
ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုရင်း ပြ၏၊ "အတ္ထं နမတီတိ နာမံ, အတ္တနိ အတ္ထं
နာမေတီတိ နာမံ" ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ အတ္ထं-အနက်ဒြဗ်သို့၊ နမတိ-ညွှတ်
တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ နာမံ - နာမ မည်၏၊ အတ္တနိ - မိမိ(ဟူသော
သဒ္ဒါ)သို့၊ အတ္ထं-အနက်ဒြဗ်ကို၊ နာမေတိ-ညွှတ်လာစေတတ်၏၊ ဣတိ-
ထို့ကြောင့်၊ နာမံ-နာမ မည်၏။

"အနက်သို့ ညွှတ်တတ်၏" ဟူသည်ကား-ဘူမိသဒ္ဒါသည် "မြေကြီး"
ဟူသော အနက်ကို ဟောစွမ်းနိုင်သော သတ္တိရှိ၏၊ ထိုသို့ဟောစွမ်းနိုင်
သော သတ္တိရှိသည်အားလျော်စွာ မြေကြီးဟူသောအနက်ကို ဟောဘို
ထု အမြဲ ညွှတ်နေသကဲ့သို့ (အနက်ဒြဗ်ဘက်သို့ ဦးလှည့်နေသကဲ့သို့)
ဖြစ်သည်ကို "အနက်သို့ညွှတ်သည်"ဟု ဆိုသည်။

"မိမိသို့ အနက်ကို ညွှတ်စေတတ်၏" ဟူသည်ကား ထိုကဲ့သို့ ဟော စွမ်းနိုင်သော သတ္တိရှိသည်အားလျှော်စွာ ဘူမိသဒ္ဒါက မြေကြီးတည်း ဟူသောအနက်ကို မိမိ၏ဟောနက်အဖြစ်ဖြင့် အမြဲကိုင်းရှိုင်းညွှတ်လာ စေသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်ကို "မိမိသို့ အနက်ကို ညွှတ်စေတတ်၏"ဟု ဆို သည်။ [သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ ပြောရိုး အဓိပ္ပါယ်မှာ စဉ်းစားဘွယ်ရာသာ တည်း။]

နာမကမ္မ မည်ပုံ။ ။ထိုဘူမိဟူသော သဒ္ဒါနာမသည်ပင် အရေးပါ အရာရောက်သော ရှေးပညာရှိတို့ ပြုအပ်သော နာမည်ဖြစ်သော ကြောင့် "ကတ္တာဇ္ဇံတိ ကမ္မံ, နာမမေဝ ကမ္မံ" အရ "နာမကမ္မ"မည်ပြန် သည်။ [ကတ္တာဇ္ဇ-ပြုအပ်၏, မှည့်ခေါ်အပ်၏၊ ဣတိ -- ထို့ကြောင့်၊ ကမ္မံ - ကမ္မမည်၏၊ နာမမေဝ - နာမသည်ပင်၊ ကမ္မံ-ကမ္မတည်း။]

နာမဓေယ္ယ မည်ပုံ။ ။ထိုဘူမိဟူသော သဒ္ဒါနာမသည်ပင် ပညာ ရှိတို့ ပညတ်တင်ထားအပ်သောကြောင့် "ဓီယတိ ထပီယတိတိ ဓေယ္ယံ, နာမမေဝ+ဓေယ္ယံ"အရ "နာမဓေယ္ယ"မည်ပြန်၏။ ["ဓီယတိ ထပီ ယတိ - ရှေးလူကြီး သူမတို့ ထားအပ်၏"ဟု အနက်ဆို။]

နိရုတ္တိ မည်ပုံ။ ။ထိုဘူမိဟူသော သဒ္ဒါနာမသည်ပင် မရွှတ်ဆိုမီ တိမ်မြုပ် ဝှက်နေသောအဖြစ်မှ ထုတ်ဖော်၍ ရွှတ်ဆိုအပ်သောကြောင့် "ဥစ္စတေတိ ဥတ္တိ၊ နိဟရိတ္ဝာ ဥတ္တိ" အရ "နိရုတ္တိ" မည်ပြန်သည်၊ ["နိဟရိတ္ဝာ-ထုတ်ဖော်၍+ဥတ္တိ - ရွှတ်ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါတည်း" ဟု ဆို၊] ဘုရားမပွင့်မီက ပိဋကတော်များ မြုပ်နေ၏၊ ဘုရားပွင့်တော်မူမှ ထုတ်ဖော် ဟောအပ်သောကြောင့် ပိဋကတော်များ ပေါ်လာပုံ ကြည့်ပါ။

ဗျဥ္ဇန မည်ပုံ။ ။ထိုဘူမိဟူသော သဒ္ဒါနာမသည်ပင် အနက်ကို ထင်ရှားပြတတ်သောကြောင့် "အတ္ထံ ဗျဥ္ဇယတိ ပကာသေတီတိ" အရ "ဗျဥ္ဇန"မည်ရပြန်သည်။ ["အတ္ထံ- အနက်ဒြပ် အတ္ထပညတ်ကို၊ ဗျဥ္ဇ ယတိ ပကာသေဟိ-ထင်ရှားပြတတ်၏"ဟု ဆို။]

သဒ္ဒပညတ် ၆-မျိုး။ ။သာ – ထိုသဒ္ဒပညတ်သည်၊ ဝိဇ္ဇမာန-ပညတ္တိ–ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဌင်း၊ အဝိဇ္ဇ-မာနပညတ္တိ – အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဌင်း၊ ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာန-ပညတ္တိ – ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဌင်းနှင့် အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ – အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဌင်း၊ ဝိဇ္ဇမာ-နေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ – ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဌင်း၊ အဝိဇ္ဇ-မာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိစ – အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာန-ပညတ်ဌင်း၊ ဣတိ – သို့၊ ဆဗ္ဗိဓာ ၆-ပါး အပြားရှိသည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏၊

တတ္ထ – ထို ခြောက်ပါးတို့တွင်.... (၁) ယဒါ – အကြင် အခါ၌၊ ပရမတ္ထတော – ပရမတ္ထအားဖြင့်၊ ဝိဇ္ဇမာနံ – ထင်ရှား

အဘိလာပ မည်ပုံ။ ။ထိုဘူမိဟူသော သဒ္ဒါနာမည်သည်ပင် ဝဒန္တိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အနက်သို့ ရှေးရှု၍ ရှုတ်ဆိုအပ်သောကြောင့် “ အဘိ-လပ္ပတိတိ” အရ “အဘိလာပ” မည်ရပြန်သည်။ [“အဘိလပ္ပတိ-အနက်သို့ ရှေးရှု (မှန်း၍) ရှုတ်ဆိုအပ်, ပြောပြအပ်၏”ဟု ဆိုပါ။]

ဤသို့လျှင် လူတယောက်၌ အမည် ၆-မျိုးရသကဲ့သို့ ဘူမိဟူသော သဒ္ဒ ပညတ် တခုသည်ပင် နာမ, နာမကမ္မ နာမဓေယ္ယ, နိရုတ္တိ, ဗျဥ္ဇန, အဘိလာပဟု အမည် ၆-မျိုးရသည်၊ ထိုထိုဘာသာဝါဒအလိုက် ပြော-ဆိုအပ်သော စကား ဟူသမျှသည် သဒ္ဒပညတ်ချည်းတည်း၊ သဒ္ဒပညတ် ဟူသမျှလည်း နာမ, နာမကမ္မစသော အမည်ကို ရနိုင်သည်ချည်း-တည်း၊ ထို့ကြောင့် “နာမ နာမကမ္မာဒိနာမေန ပရိဒီပိတာ” ဟု မိန့်-သည်။

သဒ္ဒ ပညတ် ၆-မျိုး။ ။ထိုသို့ နာမ နာမကမ္မစသည် အမည်ရ-သော သဒ္ဒပညတ်သည် ဝိဇ္ဇမာနပညတ်စသော အားဖြင့် ၆-မျိုး ရှိပြန်-၏၊ ၆-မျိုးသရုပ်ကို ပါဠိကြည့်၍ ရေတွက်ပါ။

ရှိသော၊ရူပဝေဒနာဒိ - ရုပ် ဝေဒနာအစရှိသည်ကို၊တောယ-ဤသဒ္ဒပညတ်ဖြင့်၊ ပညာပေန္တိ - အပြားအားဖြင့် သိစေကြကုန်၏၊ တဒါ-ထို အခါ၌၊ အယံ-ဤ သဒ္ဒပညတ်ကို၊ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိတိ-ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏၊ (၂) ယဒါ ပန-အကြင်အခါ၌ကား၊ ပရမတ္ထတောဝ-ဖြင့်၊ အဝိဇ္ဇမာနံ-ထင်ရှားမရှိသော၊ ဘူမိပဗ္ဗတာဒိ - ဘူမိပဗ္ဗတအစရှိသည်ကို၊ ဇေတောယ-ဤ သဒ္ဒပညတ်ဖြင့်၊ ပညာပေန္တိ-ကုန်၏၊ တဒါ - ထို အခါ၌၊ အယံ - ဤ သဒ္ဒပညတ်ကို၊ အဝိဇ္ဇမာန ပညတ္တိတိ - အဝိဇ္ဇမာန ပညတ်ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ-

---

၁-**အဝိဇ္ဇမာန ပညတ်**။ ။ယဒါ ပရမတ္ထတော၊ ပေ၊ ဝိဇ္ဇမာန ပညတ္တိ - ပညတ်အပ်သော အနက်ဒြဗ် အတ္ထပညတ်က ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိလျှင် သဒ္ဒပညတ် (အမည်နာမ စကားသံ)ကို ဝိဇ္ဇမာန ပညတ်ဟု ဆိုရ၏၊ [ဝိဇ္ဇမာနဿ + ပညတ္တိ, ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ၊ ဝိဇ္ဇမာနဿ-ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော အနက်ဒြဗ် အတ္ထပညတ်ကို + ပညတ္တိ-သိစေကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒပညတ်သည်၊ ဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ-ဝိဇ္ဇမာန ပညတ်မည်၏။] ပုံစံကား ရူပ, ဝေဒနာ စသည်တည်း၊ ရူပဟူသော သဒ္ဒါသည် သဒ္ဒပညတ်တည်း၊ ထိုသဒ္ဒပညတ်ဖြင့် ပြအပ်သော ပထဝီ အာပေါ စသော ရုပ်-၂၈-ခုကား အတ္ထပညတ်တည်း၊ ထိုပထဝီ အာပေါ စသည်က ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသောကြောင့် ထိုအနက်ကို ပြသော ရူပသဒ္ဒါကိုလည်း ဝိဇ္ဇမာနပညတ်ဟု ဆိုရသည်၊ ဝေဒနာ သညာစသော ပရမတ္ထသဒ္ဒါ ဟူသမျှ ဝိဇ္ဇမာနပညတ် ချည်းတည်း။

၂-**အဝိဇ္ဇမာန ပညတ်**။ ။ယဒါ ပန၊ ပေ၊ အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ-အနက်ဒြဗ် အတ္ထပညတ်က ထင်ရှားမရှိသောကြောင့် ဘူမိဟူသောသဒ္ဒ ပညတ်သည် "အဝိဇ္ဇမာနဿ ပညတ္တိ" အရ အဝိဇ္ဇမာနပညတ် အမည်

ဆိုအပ်၏၊ ပန – အဘို့ တပါးကား၊ ဥဘိန္ဒံ – ဝိဇ္ဇမာန, အဝိဇ္ဇမာနအားဖြင့် နှစ်ပါးသော အနက်တို့၏၊ ဝေါမိဿက-ဝသေန – ရောနှောခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သေသာ – ကြွင်းသော ပညတ်တို့ကို၊ ယထာဂ္ဂမံ – အကြင် အကြင် အစဉ်ရှိတိုင်း၊ (၃) ဆဋ္ဌဘိညောတိ – ဆဋ္ဌဘိည ဟူ၍ရင်း၊ (၄) ဣတ္ထိ-သဒ္ဒေါတိ–ဣတ္ထိသဒ္ဒ ဟူ၍ရင်း၊ (၅) စက္ခုဝိညာဏံတိ–စက္ခု-

---

ရသည်။ [အဝိဇ္ဇမာနဿ-ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသော အနက်ကို၊ ပညတ္တိ-သိစေကြောင်း ဖြစ်သော သဒ္ဒပညတ်သည်၊ အဝိဇ္ဇမာန ပညတ္တိ-အဝိဇ္ဇမာနပညတ်မည်၏၊ ဗဇ္ဇတ ဂေဟ စသော သဒ္ဒါမျှားကိုလည်း သိပါ။]

ဥဘိန္ဒံ၊ပေ၊ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ။ထို ထင်ရှားရှိသော အနက် ထင်ရှားမရှိသောအနက် ၂-ရပ်ကို ရောစပ်၍ ပညတ်ပြန်လျှင် (နာမည် တပ်ပြန်လျှင်) ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိ-စသည်ဖြစ်ပုံကို ပြလတ္တံ့သော အစဉ်အတိုင်း သိရာ၏။

၃-ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ် ။ ။ ဆဋ္ဌဘိည=ခြောက်ပါးသော အဘိညာဉ်ရှိသူ၊ ဤ၌ အဘိညာဉ် ၆-ပါးသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၍ ဝိဇ္ဇမာနတည်း၊ ထို အဘိညာဉ်ရှိသူ ပုဂ္ဂိုလ်ကား ထင်ရှားမရှိ, အဝိဇ္ဇမာနတည်း၊ ထို ၂-ရပ်ကို ရောစပ်၍ ပညတ်ထားသော ကြောင့် "ဆဋ္ဌဘိည"ဟူသော သဒ္ဒပညတ်ကို "ဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်"ဟု ဆိုရသည်။ [တေဝိဇ္ဇ (ဝိဇ္ဇာသုံးပါးရှိသူ), ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ (ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သို့ရောက်သူ) စသော သမာသ်ပုဒ်မျှားကိုလည်း သိပါ။]

၄-အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်။ ။ဣတ္ထိသဒ္ဒ-မိန်းမသံ၊ ဤ၌ ဣတ္ထိအရ မိန်းမဟူသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိ, အဝိဇ္ဇမာနတည်း၊ အသံကား (သဒ္ဒရုပ်ဖြစ်၍) ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား ရှိ၏,

ဝိညာဏ ဟူ၍၎င်း၊ (၆) ရာဇပုတ္တောတိစ–ရာဇပုတ္တ ဟူ၍၎င်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်ကုန်၏။

ပညတ်နှစ်မျိုးကို သိပုံနှင့် နာမပညတ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ ဝစီဃောသာနုသာရေန–စကားသံကို အစဉ်လိုက်သဖြင့်၊ သောတဝိညာဏ ဝီထိယာ–သောတဝိညာဏဝီထိ, တဒနုဝတ္တိက မနောဒ္ဓါရဝီထိ၏၊ ပဝတ္တာနန္တရုပ္ပန္နေ မနောဒ္ဓါရသ–ဖြစ်သည်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော မနောဒ္ဓါရဝီထိ၏၊ ဂေါစရာ–အာရုံဖြစ်သော၊ (သာယံ ပညတ္တိ–၌

ဝိဇ္ဇမာန တည်း၊ ထို ၂-ရပ်ကို ရောစပ်၍ ပညတ်ထားသောကြောင့် "ဣတ္ထိသဒ္ဒ"ဟူသော သဒ္ဒပညတ်ကို "အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်" ဟု ဆိုရသည်။

၅-ဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ် ။ ။ စက္ခုဝိညာဏံ-စက္ခုပသာဒကို မှီသော ဝိညာဏ်၊ ဤ၌ "စက္ခုပသာဒ"ဟူသည် ထင်ရှားရှိသော ဝိဇ္ဇမာနတည်း၊ ဝိညာဏစိတ်လည်း ထင်ရှားရှိ၏၊ ထို ၂-ရပ်ကို ရောစပ်၍ "ပညတ်ထားသောကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ"ဟူသော သဒ္ဒပညတ်ကို "အဝိဇ္ဇမာနေန ဝိဇ္ဇမာနပညတ်"ဟု ဆိုရသည်။ ["စက္ခုသမ္ဖဿ-သောတဝိညာဏံ"စသည်ကိုလည်း သိရာ၏။]

၆-အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ် ။ ။ ရာဇပုတ္တ = မင်း၏သားတော်၊ ဤ၌ မင်းဟူသည်လည်း ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိ, အဝိဇ္ဇမာနတည်း၊ သားတော်ဟူသည်လည်း ထင်ရှားမရှိ၊ ထို ၂-ရပ်ကို ရောစပ်၍ ပညတ်ထားသောကြောင့် "ရာဇပုတ္တ"ဟူသော သဒ္ဒပညတ်ကို "အဝိဇ္ဇမာနေန အဝိဇ္ဇမာနပညတ်"ဟု ဆိုရသည်။ [ခတ္တိယပုတ္တ, ဗြာဟ္မဏပုတ္တ, သေဋ္ဌိပုတ္တ"စသည်ကိုလည်း သိပါ။]

ပညတ် ၂-မျိုး သိပုံနှင့် နာမပညတ် ဖြစ်လာပုံ။ ။ဝစီဃောသာ ၊ပေါ်နိမ္မိတာ-ကား နာမပညတ် အတ္ထပညတ်တို့ကိုသိသော ဝိထိကိုဌင်း,

စပ်၊) ယသ–အကြင် နာမပညတ်ကို၊ အနုသာရေန–အစဉ်လိုက်သဖြင့်၊ တတော–ထို တတိယ မနောဒ္ဓါရဝီထိမှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ အတ္ထာ–အနက်ခြင်း အတ္ထပညတ်တို့ကို၊ ဝိညာ-ယန္တိ–သိအပ်ကုန်၏၊ သာ အယံ ပညတ္တိ–ထို နာမပညတ်ကို၊ လောကသင်္ကေတနိမ္မိတာ – လောကသင်္ကေတ, အနေကျ အောင်, တစတစ စီစဉ်, တီထွင် ဖန်ဆင်းအပ်၏ဟူ၍၊ ဝိညေယ္ယာ–သိထိုက်၏။

နာမပညတ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကိုရှင်း ပြသော ဂါထာတို့တည်း။ [နာမပညတ် ဟူသည် ပြခဲ့သော သဒ္ဒပညတ်ပင်တည်း။]

ဝစီယောသာနုသာရေန သောတဝိညာဏဝီထိယာ။ ။မြန်မာလို "နှား" ပါဋိလို "ဂေါ"ဟူသော စကားသံကို ကြားသောအခါ ထိုအသံကို အစဉ်လိုက်သော (အာရုံပြုသော) (၁) သောတဝိညာဏဝီထိ ဖြစ်၏၊ သောတဝိညာဏဝီထိဖြစ်လျှင်, ထို လွန်ပြီး ချုပ်ပြီးသော "ဂေါ"ဟူသော အသံကို ဆက်လက်၍ အာရုံပြုသော (၂) တဒနုဝတ္တိကာ မနောဒ္ဓါရဝီထိလည်း ဖြစ်ရိုးတည်း၊ ထိုကြောင့် သောတဝိညာဏဝီထိယာ ဟူသော ပါဋိဖြင့် တဒနုဝတ္တိကာ မနောဒ္ဓါရဝီထိကိုပါ နာနုန္တရိက နည်းအရ ယူပါ။ [တဒနုဝတ္တိကာ=တံ+အနုဝတ္တိကာ၊ တံ-ထို ရှေးဝီထိနောက်သို့၊ အနုဝတ္တိကာ-အစဉ်လိုက်သောဝီထိ၊] ဤ ၂-ဝီထိဖြင့် အသံသာမည (သဒ္ဒါရုံမျှ)ကိုသာ သိသေး၏၊ "ဂေါ" ဟူသော နာမည်ပညတ်ကို တပ်အပ် မသိနိုင်သေး။

ပဝတ္တာနန္တရုပ္ပန္နာ မနောဒ္ဓါရသာ ဂေါစရာ။ ။ထို ၂-ဝီထိ ဖြစ်ပြီးနောက် အခြားမဲ့၌ မနောဒ္ဓါရဝီထိသည် ၃-ကြိမ်မြောက်ဖြစ်၏၊ ထို မနောဒ္ဓါရဝီထိသည်သာ "နာမပညတ်"ဟု ခေါ်သော သဒ္ဒပညတ်ကို အာရုံပြုနိုင်သည်၊ ထိုကြောင့် "မနောဒ္ဓါရသာ ဂေါစရာ"ကို "သာယံ

ပညတ္တိ”ဌ္ဌ စပ်ပါ။ [ဂေါစရာကို အတ္ထာဌ္ဌချည်း စပ်လေ့ရှိကြ၏, စဉ်းစားပါ။]

အတ္ထာ ယသာနုသာရေန ဝိညာယန္တိ တတော ပရံ—ထို နာမပညတ်ကို အစဉ်လိုက်၍ သိပြီးနောက်မှ အနက်ဒြပ် အတ္ထပညတ်ကို ၄-ကြိမ်မြောက် မနောဒ္ဓါရဝိထိဖြင့် သိနိုင်သည်၊ ဤအစဉ်ကို ရည်ရွယ်၍....

“သဒ္ဒံ ပဌမစိတ္တေန, တိတံ ဒုတိယစေတသာ၊
နာမံ တတိယစိတ္တေန, အတ္ထံ စတုတ္ထစေတသာ”ဟု မိန့်သည်။

သဒ္ဒံ—ပစ္စုပ္ပန် သဒ္ဒါရုံကို၊ ပဌမစိတ္တေန-ပဌမသောတဝိညာဏဝိထိဖြင့်၊ ဇာနာတိ-သိ၏၊ အတီတံ-လွန်ပြီးသော အတိတ်သဒ္ဒါရုံကို၊ ဒုတိယစေတသာ-၂-ကြိမ်မြောက် တဒနုဝတ္တိက မနောဒ္ဓါရဝိထိဖြင့်၊ ဇာနာတိ-ဆက်လက်၍ သိ၏၊ နာမံ-နာမပညတ် (သဒ္ဒပညတ်) ကို၊ တတိယစိတ္တေန ၃-ကြိမ်မြောက် မနောဒ္ဓါရဝိထိဖြင့်၊ ဇာနာတိ-ဆက်လက်၍ သိ၏၊ အတ္ထံ-အနက်ဒြပ် အတ္ထပညတ်ကို၊ စတုတ္ထစေတသာ ၄-ကြိမ်မြောက် မနောဒ္ဓါရဝိထိဖြင့်၊ ဇာနာတိ-ဆက်လက်၍ သိ၏၊

သာယံ ပညတ္တိ၊ပေ၊ လောကသင်္ကေတနိမ္မိတာ—[လောက=သတ္တဝါ၏ အပေါင်း + သင်္ကေတ = အမှတ်အသား+နိမ္မိတ = ဖန်ဆင်းထားအပ်သည်, တီထွင်ထားအပ်သည်။] ထို နာမပညတ် (သဒ္ဒပညတ်) ကို သတ္တဝါအပေါင်း၏ အမှတ်သင်္ကေတ အဖြစ်သို့ ကျရောက်လာအောင် ရှေးလူကြီးတို့ တစတစ စီစဉ်လျက် တီထွင်အပ်သည် ဟူလို။

ဆဲ့ဦးအုံ—ကမ္ဘာတည်ပြီးနောက် လူ သတ္တဝါတွေ ပေါ်ပေါက်လာသော အခါ ထိုထို အကြောင်းအရာ (အနက်ဒြပ် အတ္ထပညတ်)တွေသာ ရှိသေး၏၊ ထိုအကြောင်းအရာကို ပြောဘို့ရာစကား (နာမ-သဒ္ဒပညတ်)မရှိသေး၊ ထိုအခါ တော်ဝေါ် ဉာဏ်ပညာရှိသော လူကြီးကမြေသားဒြပ်ကိုကြည့်၍ “ဘူမိ,ပထဝီ”စသော စကား (နာမပညတ်) ကို စ၍ တီထွင် ဖန်ဆင်းလိုက်၏၊ ထိုအခါကစ၍ “ဘူမိ”ဟု ပြော-

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ–၌၊ ပစ္စယသင်္ဂဟ ဝိဘာဂေါနှာမ–ပစ္စယသင်္ဂဟ ဝိဘာဂမည်သော၊ အဋ္ဌမော–ရှစ်ပိုင်းတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ–သည်၊ ဣတိ–ပြီးပြီ။

လိုက်လျှင် မြေကြီးဒြပ်ကို ၊ပြောဟု အမျှား နားလည်လေသည်၊ "ဘူမိ"သဒ္ဒါသည် မြေသားဒြပ်ကို သိဘို့ရာ အမှတ်အသား စကားတလုံးဖြစ်လေတော့သည်-ဟူလို။

ဘာသာစကား အမျိုးမျိုး ။ ။ မြန်မာလူမျိုး ပေါ်ပေါက်၍ မြန်မာစကားများကို တီထွင်ဖန်ဆင်းခဲ့ပုံ, ကုလား လူမျိုး ပေါ်ပေါက်၍ ကုလားစကားများကို တီထွင် ဖန်ဆင်းလာခဲ့ပုံ, စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး စကားများ ပေါ်ပေါက်လာပုံကိုလည်း, ယခုကာလမှာပင် တော်တော် တွင်ကျယ်သူတို့က စကားသစ် စကားဆန်းများကို (အများသုံး သင်္ကေတဖြစ်အောင်) တီထွင် ဖန်ဆင်းပုံများကိုလည်း, ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲထွင်၍ကြည့်ပါ။ ဤသို့လျှင် နာမပညတ် (ထိုထို ဘာသာ အလိုက် စကားသံ)ကို လောက သင်္ကေတ အနေသို့ ကျရောက်အောင် အရေးပါ၍ အရာရောက်သူတို့က တီထွင် ဖန်ဆင်း၍ ထားအပ်လေသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) သဒ္ဒပညတ်ကို အဘယ်သို့သော အမည်များဖြင့် ထင်ရှားအောင် ပြအပ်သနည်း။

(ခ) သဒ္ဒပညတ်ကို အဘယ့်ကြောင့် "နာမ"ဟု ဆိုရသနည်း။

(ဂ) အဘယ့်ကြောင့် "နာမကမ္မ,နာမဓေယ္ယ"ဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။

(ဃ) အဘယ့်ကြောင့် "နိရုတ္တိ, ဗျဥ္ဇန"ဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။

(င) အဘယ့်ကြောင့် "အဘိလာပ"ဟု ခေါ်ဆိုရသနည်း။

(စ) ဘယ်ပညတ်မျိုးကို "ဝိဇ္ဇမာနပညတ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ပုံစံ ပြပါ။

(ဆ) ဘယ်ပညတ်မျိုးကို "အဝိဇ္ဇမာနပညတ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ပုံစံ ပြပါ။

(ဇ) "ဆဋ္ဌဘိညာ"ကို အဘယ့်ကြောင့် အဘယ်ပညတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(စျ) "ဣတ္ထိသဒ္ဒ"ကို အဘယ့်ကြောင့် အဘယ်ပညတ်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဉ) "စက္ခုဝိညာဏ"ကို အဘယ့်ကြောင့် "အဘယ်ပညတ်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဋ) "ရုဇပုတ္တ"ကို အဘယ့်ကြောင့် "အဘယ်ပညတ်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဌ) ဝစီဃောသာနုသာရေန ၂-ဂါထာကို အနက်ပေးပါ။

(ဍ) "ဂေါ" ဟူသော အသံကို ဘယ်ဝိထိဖြင့် ရှေးဦးစွာ သိသနည်း၊ သင်ဂ္ဂိဟ်ပါဌ်နှင့် ဂါထာပိုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(ဎ) အတိတ်ဖြစ်သော "ဂေါ" သံကို ဘယ်ဝိထိဖြင့် သိသနည်း၊ သင်ဂ္ဂိဟ်ပါဌ်နှင့် ဂါထာပိုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(ဏ) "ဂေါ" ဟူသော နာမပညတ်ကို ဘယ်ဝိထိဖြင့် သိသနည်း၊ သင်ဂ္ဂိဟ်ပါဌ်နှင့် ဂါထာပိုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(တ) နွားကောင်ခြေ (အတ္ထပညတ်)ကို ဘယ်ဝိထိဖြင့် သိသနည်း၊ သင်ဂ္ဂိဟ်ပါဌ်နှင့် ဂါထာပိုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(ထ) နာမပညတ် ဟူသမျှသည် အဘယ်သို့ ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊ ထင်ရှားအောင် "ဘူမိ"သဒ္ဒါ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို ပြောပြ စမ်းပါ။

ပစ္စည်းပိုင်း နိဿယနှင့် အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

ပဋ္ဌိညာဉ် ။ဣတော – ဤပစ္စယသင်္ခါ၏ အခြားမဲ့မှ၊ ပရံ–
နောက်၌၊ သမထဝိပဿနာနံ–သမထဝိပဿနာ
ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဘာဝနာနံ – ဘာဝနာတို့၏၊ ဒုဝိဓံပိ–
နှစ်ပါး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ – ကမ္မဋ္ဌာန်း
ကို၊ ယထာဂ္ဂမံ – အစဉ်အားလျော်စွာ၊ ပဝက္ခာမိ–ဆိုပေအုံ့။

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း။ ။ကမ္မဋ္ဌာန်း အမျိုးမျိုးကို ပြုရာ အပိုင်းအခက်းကို "ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း"ဟု ခေါ်သည်။

သမထ ၊ပေ၊ ယထာဂ္ဂမံ။ ။ ဤဂါထာကား ပဋ္ဌိညာဉ်ကို ပြသော ဂါထာတည်း၊ "ပစ္စယသင်္ခါ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော ဤကာလမှနောက်၌ သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း အားဖြင့် ၂-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် "သမထ ဝိပဿနာနံ"ဟူသော အစဉ်အတိုင်း သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရှေးဦးစွာပြု၍, ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို နောက်မှ ပြုမည်" ဟူလို။

သမထ ဝိပဿနာနံ ဘာဝနာနံ။ ။လွန်စွာ အကျိုးမျှားသဖြင့် မိမိတို့ သန္တာန်၌ အဖန်ဖန် ဖြစ်စေထိုက်သော တရားကို "ဘာဝနာ" ဟု ခေါ်သည်၊ "ဘာဝေတဗ္ဗာတိ ဘာဝနာ"၊ ဘာဝေတဗ္ဗာ=ရှေးဦးစွာ ဖြာ်စေသင့် ဖြစ်စေထိုက်, တကြိမ် ဖြစ်ပြီးနောက်လည်း ထပ်၍ ထပ်၍ တိုးပွါးစေသင့် ဖြစ်စေထိုက်၏၊ ဤတိ -- ထို့ကြောင့်၊ ဘာဝနာ-ဘာဝနာမည်၏။ [ထို ဘာဝနာကို မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်လာအောင် ပွါးမျှားလာအောင် အားထုတ်မှုကို "ဘာဝနာပွါး" ဟု ခေါ်သည်။]

[ဆောင်] အကျိုးတရား, အလွန်မျှားသဖြင့်, ဖြစ်ပွါးစေအပ်-
တရားမြတ်, မှတ်လေ ဘာဝနာ။

သမထ ဘာဝနာ။ ။သမထဘာဝနာ ဝိပဿနာဘာဝနာ ဟု ၂-မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် သမုစ္စည်းပိုင်းဌ ပြခဲ့သော နိဝရဏတရားတို့ကိုဌင်း, ဝိတက်စသော အောက်အောက် စျာန် အင်္ဂါများကိုဌင်း ငြိမ်သက်စေနိုင်သော သမာဓိကို "သမထဘာဝနာ"ဟု ခေါ်၏၊ သမေတိ---နိဝရဏ တရား, ဝိတက်စသော စျာန်အင်္ဂါများကို ငြိမ်သက်စေတတ်၏၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ သမထော—သမထမည်၏၊ တရားကိုယ်မှာ လောကီကုသိုလ် ကြိယာဌာနရှိသော သမာဓိခေါ် ဧကဂ္ဂတာ စေတသိက်တည်း၊ ထိုတွင် ပဌမစျာန် သမာဓိက နိဝရဏ တို့ကို ငြိမ်းစေ၍, ဒုတိယစျာန် စသည်တို့က ဝိတက်စသည်တို့ကို ငြိမ်းစေသည်၊ "ဤစကား အရ သမထ ဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်လျှင် မဟဂ္ဂုတ် စျာန်များကို ရနိုင်သည်"ဟု မှတ်ပါ။

ဝိပဿနာဘာဝနာ ။ ။တေဘူမက ရူပ်နာမ်တရားကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ရှုတတ်သောဉာဏ်ပညာကို"ဝိပဿနာဘာဝနာ"ဟု ခေါ်၏၊ "ဝိဝိဓေန အနိစ္စာဒိ အာကာရေန ပဿတီတိ ဝိပဿနာ"၊ ဝိဝိဓေန---အထူးထူးသော၊ အနိစ္စာဒိအာကာရေန - အနိစ္စ အစရှိသော အခြင်းအရာဖြင့်၊ ပဿတိ - ရှုတတ်၏၊ ဣတိ - ထို့ကြောင်၊ ဝိပဿနာ ---- ဝိပဿနာမည်၏၊ တရားကိုယ်မှာ မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာဌာ ယှဉ်သော ဉာဏ်တည်း၊ ဤ ဝိပဿနာကို ပွါးများလျှင် မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်၏။

ကမ္မဋ္ဌာနံ — "ကမ္မဿ+ဌာနံ ကမ္မဋ္ဌာနံ"၊ ကမ္မဿ=ဘာဝနာကို ပွါးများ အားထုတ်မှု၏+ဌာနံ=တည်ရာ အာရုံသည်၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ=ကမ္မဋ္ဌာန်းမည်၏၊ ဤစကားအရ ဘာဝနာ ၂-ပါးကို ပွါးများ အားထုတ်မှု၏ တည်ရာဖြစ်သော ပထဝီကသိုဏ်း စသော အာရုံများနှင့် ရူပ် နာမ် အာရုံများကို "ကမ္မဋ္ဌာန်း" ခေါ်သည် - ဟု မှတ်ပါ။ [ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံများသည် သမထဘာဝနာ၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းတည်း၊ ရူပ် နာမ်အာရုံများကား ဝိပဿနာ ဘာဝနာ၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းတည်း၊ "ရှေးရှေး ဘာဝနာအစဉ်ကို ကမ္မဋ္ဌာန်း"ဟု တနည်း ခေါ်ကြသေး၏၊ ထိုနည်းကိုကား ဘာသာ ဋီကာမှာ ရှု။]

သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းဝယ် သိဘုယ်မျှား ၁။ တတ္ထ – ထို သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်း တို့တွင်၊ သမထသင်္ဂဟ – သမထကမ္မ-ဋ္ဌာန သင်္ဂဟ၌၊ တာဝ – ရှေးဦးစွာ၊ ဒသ – ၁၀-ပါးကုန်သော်၊ ကသိဏာနိ–ကသိုဏ်းတို့ရင်း၊ ဒသ – ကုန်သော၊ အသုဘာ – အသုဘတို့ရင်း၊ ဒသ – ကုန်သော၊ အနုဿတိယော – အနု-ဿတိတို့ရင်း၊ စတသော – လေးပါးကုန်သော၊ အပ္ပမညာ-ယော – အပ္ပမညာတို့ရင်း၊ ဧကော – တပါးသော၊ သညာ – သညာရင်း၊ ဧကံ–တပါးသော၊ ဝဝတ္ထာနံ – ဝဝတ္ထာန်ရင်း၊ စတ္တာရော – လေးပါးကုန်သော၊ အာရုပ္ပါစ – အာရုပ္ပတို့ရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သတ္တဝိဓေန–ခုနစ်ပါး အပြားအားဖြင့်၊ သမထ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟော–သမထကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော–သိထိုက်၏။ [“တိဏာ နိမိတ္တာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ”မှ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ ကို ပြန်၍လိုက်စေသည်။]

သမထ ကမ္မဋ္ဌာန သင်္ဂဟ။ ။သမထကမ္မဋ္ဌာန်း တို့ကို သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်ရာ အခက်းကို “သမထ ကမ္မဋ္ဌာန သင်္ဂဟ”ဟု ခေါ်သည်၊ ဤသမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းဝယ် သိဘုယ်မျှားကား ကမ္မဋ္ဌာန်း-၄၀, စရိုက် ၆-ပါး, ဘာဝနာ ၃-ပါး, နိမိတ် ၃-ပါးတို့တည်း၊ ထိုအားလုံးကို သိမှ “သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ဆိုင်ရာကို အပြည့်အစုံသိသူ”ဟု ဆိုရသည်။

သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀ ။ ။ ကသိုဏ်း-၁၀, အသုဘ-၁၀, အနုဿတိ ၁၀, အပ္ပမညာ-၄, အာဟာရေပဋိကူလသညာ-၁, စတုဓာတု ဝဝတ္ထာန် ၁, အာရုပ္ပ-၄ ဟု ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-၏ အကျဉ်းသရုပ်ကို သိနှင့်ရာ၏၊ အကျယ်လာလိမ့်လတ္တံ ၊ သတ္တဝိဓေန အရ ၇-ပါးကား ကသိုဏ်း အသုဘ စသော ဆိုခဲ့ပြီး ၇-ခက်းတည်း။

၂။ ရာဂစရိတာ – ရာဂစရိုက်ဌင်း၊ ဒေါသစရိတာ–ဒေါသ စရိုက်ဌင်း၊ မောဟစရိတာ–မောဟစရိုက်ဌင်း၊ သဒ္ဓါစရိတာ–သဒ္ဓါစရိုက်ဌင်း၊ ဗုဒ္ဓိစရိတာ – ဗုဒ္ဓိစရိုက်ဌင်း၊ ဝါ – ပညာစရိုက်ဌင်း၊ ဝိတက္ကစရိတာ – ဝိတက်စရိုက်ဌင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ ဆဗ္ဗိ-ဓေန – ခြောက်ပါး အပြားအားဖြင့်၊ စရိတသင်္ခေါ – စရိ-တသင်္ခါကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော – သိထိုက်၏။

စရိုက်။ ။ [သင်္ဂြိုဟ်ပါဠိ၌ "စရိတာ"ဟု ရှိ၏၊ အဋ္ဌကထာကြီးတို့၌ "စရိယာ"ဟု ရှိသည်။] စရိုက် - ဟူသည် ပင်ကိုယ်ရိုးရာ သူတကာ ဖြစ်နေကျထက် လွန်ကဲပိုမို၍ အဖြစ်များခြင်းတည်း၊ ထိုကဲ့သို့ အဖြစ်များသူကို "ရာဂစရိုက်ရှိသူ သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူ" စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ရသည်။

၁။ ရာဂစရိုက်ရှိသူသည် လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်ဘက်၌ မရှက်မကြောက် လိုက်စား၏။

၂။ ဒေါသစရိုက်ရှိသူသည် နေရာတိုင်း၌ ရှုံးရှုံးရဲရဲနှင့် အမြဲစိတ်တို၏။

၃။ မောဟစရိုက် ရှိသူသည် နမူးနထူးနှင့် ထိုင်းမှိုင်းဖျင်းအ အောက်ကျ နောက်ကျ ရှိ၏။

၄။ သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူသည် ရတနာ ၃-ပါးကို လွန်စွာ ကြည်ညိုတတ်၏။ [သို့သော် အသိဉာဏ်နဲလျှင် အလွဲကို ကြည်ညိုမိတတ်၏။]

၅။ ဗုဒ္ဓိ(ပညာ)စရိုက် ရှိသူသည် ထက်မြက်သော ဉာဏ်ပညာဖြင့် အရာရာ စဉ်းစား ဆင်ခြင်လေ့ရှိ၏၊ သူများပြောတိုင်း မယုံ။

၆။ ဝိတက်စရိုက်ရှိသူသည် အကြံများပြီးလျှင် အလုပ်မတွင်ကျယ်ဘဲ ရှိတတ်၏။

၃။ ပရိကမ္မဘာဝနာ – ပရိကမ္မဘာဝနာဝင်း၊ ဥပစာရ ဘာဝနာ – ဥပစာရဘာဝနာဝင်း၊ အပ္ပနာဘာဝနာ စ – အပ္ပ-နာဘာဝနာဝင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ တိဿော – သုံးပါးကုန်သော၊ ဘာဝနာ – ဘာဝနာတို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ – သိထိုက်ကုန်၏။

၄။ ပရိကမ္မနိမိတ္တံ – ပရိကမ္မနိမိတ်ဝင်း၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ – ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဝင်း၊ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ စ – ပဋိဘာဂနိမိတ်ဝင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ တီဏိ – သုံးပါးကုန်သော၊ နိမိတ္တာနိ စ – နိမိတ်တို့ကိုလည်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ – သိထိုက်ကုန်၏။

ကထံ – ကသိုဏ်းဆယ်ပါး, စသည်အားဖြင့်, အဘယ်သို့ ပြားသနည်း။

ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး။ ။ပထဝီကသိဏ် – မြေကသိုဏ်းဝင်း၊ အာပေါကသိဏ် – ရေကသိုဏ်းဝင်း၊ တေဇောကသိဏ် – မီးကသိုဏ်းဝင်း၊ ဝါယောကသိဏ် – လေကသိုဏ်းဝင်း၊ နီလကသိဏ် – ညိုသောအဆင်း ကသိုဏ်းဝင်း၊ ပီတကသိဏ် – ရွှေသောအဆင်း ကသိုဏ်းဝင်း၊ လောဟိတကသိဏ် – နီသောအဆင်း ကသိုဏ်းဝင်း၊ ဩဒါတကသိဏ် –

၃-၄။ ဘာဝနာ ၃-ပါး, နိမိတ် ၃-ပါး—ဘာဝနာနှင့် နိမိတ်မျှားကို ပါဠိရှိတိုင်း သရုပ်မျှ မှတ်သားနှင့်ဦး၊ အကျယ်လာလိမ့်မည်။

ကသိုဏ်း။ ။ကသိဏ-သဒ္ဒါသည် "အလုံးစုံ"ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ "ကမ္မဋ္ဌာန်း ရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံ အကုန်အစင် တပြိုင်နက် ထင်မြင်အောင် ဆင်ခြင် ကြည့်ရှုအပ်သော ဘာမျှ"ဟူလို၊ ပထဝီ-သဒ္ဒါကား ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုဘို့ရာ(အင်ယမ်ဆုံး)တထွာနှင့် လက်လေး

ဖြူသောအဆင်း ကသိုဏ်းရင်း၊ အာကာသကသိဏ်-ကောင်းကင်အပေါက် ကသိုဏ်းရင်း၊ အာလောက ကသိဏ်စ-အလင်းရောင် ကသိုဏ်းရင်း၊ ဣတိ ဣမာနိ-ဤသည်တို့ကား၊ ဒသ-ဆယ်ပါးကုန်သော၊ ကသိဏာနိ နာမ-ကသိုဏ်းတို့မည်၏။

အသုဘ ၁၀-ပါး။ ။ဥဒ္ဓုမာတကံ-ဥဒ္ဓုမာတက အသုဘရင်း၊ ဝိနီလကံ-ဝိနီလက အသုဘရင်း၊ဝိပုဗ္ဗကံ-ဝိပုဗ္ဗက အသုဘရင်း၊ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကံ-ဝိစ္ဆိဒ္ဒက အသုဘရင်း၊ ဝိက္ခာ-

---

သစ် ခန့်မျှ, (အကြီးဆုံး)ကောက်နယ် တလင်းခန့်မျှ ဝိုင်းဝိုင်းစက်စက် ပြူလုပ်ထားအပ်သော မြေသားဒြပ်ကို ဟောဏ်၊ ပထဝီယေဝ+ကသိဏံ ပထဝီကသိဏံ၊ ပထဝီယေဝ-မြေသည်ပင်လျှင်၊ ကသိဏံ-အလုံးစုံ ထင်မြင်အောင် ဆင်ခြင်ကြည့်ရှုအပ်သည်တည်း၊ ပထဝီကသိဏံ-အလုံးစုံ ထင်မြင်အောင် ဆင်ခြင် ကြည့်ရှုအပ်သောမြေ။ [အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာမှာရှုပါ။]

အသုဘ။ ။အသုဘ-သဒ္ဒါသည် "မသာယာဘွယ်-မတင့်တယ်" ဟူသော အနက်ကို ဟောဏ်၊ ထို့ကြောင့် အလောင်းကောင်ကို ပါဠိလို "အသုဘ"မြန်မာလို"မသာ"မြန်မာနှင့် ပါဠိစပ်၍ "မသာ-အသုဘ" ဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြသည်။

၁။ ဥဒ္ဓုမာတက—[ဥ+မာတ+ က၊ဥ= အထက် (နောက်)၌ + ဓုမာတ=ဖူးဖူးရောင်သည်+က=စက်ဆုပ်ဘွယ်၊]"သေသည်မှ အထက် ၂-ရက် ၃-ရက် ကူးသဖြင့်, ဖူးဖူးယောင်ပုပ်, စက်ဆုပ်ဘွယ်ရာ, မသာ လောင်းရင်း"ဟု အနက်ကျယ်ဆိုပါ။

၂။ ဝိနီလက—[ဝိ+နီလ+က၊ဝိ=ရောနှောသော (အသားမျှားရာ၌ နီ, ပြည်စုရာ၌ဖြူ,ဤသို့ အနီ အဖြူရောသော)+နီလ=အမျှား

ယိတက်–ဝိကွာယိတက အသုဘရင်း၊ ဝိကိ္ခတ္တက်–ဝိကိ္ခတ္တက အသုဘရင်း၊ ဟတဝိကိ္ခတ္တက်–ဟတဝိကိ္ခတ္တက အသုဘရင်း၊ လောဟိတက်–လောဟိတက အသုဘရင်း၊ ပုဋ္ဌဝက်–ပုဋ္ဌဝက အသုဘရင်း၊ အဋ္ဌိကဋ္ဌ–အဋ္ဌိက အသုဘရင်း၊ ဣတိ ဣမေ–ဤသည်တို့ကား၊ ဒသ–ဆယ်ပါးကုန်သော၊ အသုဘာ-နာမ–အသုဘတို့မည်၏။

အားဖြင့် ညှိမ်သောအလောင်း၊] ဖြ||နိဿဘော ရောနှောစပ်တဲ့, ညှိမ်မဲပုပ်, စက်ဆုပ်ဘွယ်ရာ မသာလောင်းရင်း။

၃။ ဝိပုဗ္ဗက — [ဝိ+ပုဗ္ဗ+က၊ ဝိ=ယိုစီးသော+ပုဗ္ဗ=ပြည်ရှိသော အလောင်း၊] ပြည် တစိုစို, ပေါက်ကွဲ ယိုလျက်, စက်ဆုပ်ဘွယ်ရာ, မသာလောင်းရင်း။

၄။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒက—[ဝိ+ဆိဒ္ဒ+က၊ ဝိ=အထက်ပိုင်း အောက်ပိုင်း မစပ်မိအောင်+ဆိဒ္ဒ=ရန်သူသတ်ဖြတ်ထားအပ်သော အလောင်း၊] ထက်အောက် နှစ်ရပ်, မဆက်စပ်အောင်, ဖြတ်အပ်ပြီးလျက်, စက်ဆုပ်ဘွယ်ရာ, မသာလောင်းရင်း။

၅။ ဝိကွာယိတက—[ဝိ+ခါယိတ+က၊ ဝိ=အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ+ခါယိတ=လင်းတ, ကျီး, ခွေးတို့သည် ခဲစားအပ်သောအလောင်း၊] ခွေးလင်းတ ကျီး, အသီးသီးတို့, နည်းမျိုးစုံပြား, ဖုံဖုံအားဖြင့်, ခဲစားအပ်လျက်, စက်ဆုပ်ဘွယ်ရာ, မသာလောင်းရင်း။

၆။ ဝိကိ္ခတ္တက—[ဝိ + ခိတ္တ + က၊ ဝိ=အထူးထူး အပြားပြား+(လက်တခြား,ခြေ ခေါင်း ကိုယ် တခြားစီ)+ခိတ္တ=ရန်သူတို့သည် ဖရိုဖရဲပစ်လွှင့်ထားအပ်သောအလောင်း၊] လက် ခြေ ခေါင်း ကိုယ်,ဖရိုဖရဲ, ထိုထိုကြဲသဖြင့်, ပစ်လွှင့်အပ်လျက်, စက်ဆုပ်ဘွယ်ရာ, မသာလောင်းရင်း။

၇။ ဟတဝိက္ခိတ္တက — [ဟတ+ဝိ+ခိတ္တ+က၊ ဟတ=ဒါးလုံ့စသည် တို့ဖြင့် အစိတ်စိတ် အမ္ဘာမ္ဘာနေအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်အပ်သော+ ဝိက္ခိတ္တက(ရှေးနည်း) အလောင်းကောင်၊ ဝိက္ခိတ္တကတုန်းက ခုတ်ဖြတ် ၍ တခြားစီ ထားသည်၊ ဤဥပမာ ခုတ်ဖြတ်ရုံမက, အစိတ်စိတ် အမ္ဘာ မ္ဘာ နေအောင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ထားသည်၊ ဤသို့ စိတ်မ္ဘာထားသည့် အမျိ ကျီးသတ္တဝါ၏ ခြေနှင့် သဏ္ဌာန်တူသည်ဟု ရှေးဆရာတို့ ဆိုကြ၏၊] ကျီးခြေမယှင်း, ဒါးဖြင့် မ္ဘန်း၍, ညှဉ်းအပ်ထိုထို, လက် ခြေ ကိုယ် တို့, ဖန်ဖန်ရဲ, ထိုထိုကြဲသဖြင့်, ပစ်လွှင့်အပ်လျက်, စက်ဆုပ်ဘွယ်ရာ, မသာလောင်းဌင်း။

၈။ **လောဟိတက** — [လောဟိတ=သွေး+က=လွှတ်သည်, ယိုစီး သည်၊ ရှေးပုဒ်ဗုဒ္ဓပါသော "က"သဒ္ဒါသည် စက်ဆုပ်ဘွယ် ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထိုပုဒ်ဗုဒ္ဓပါသော "က"ကား ကိရဏ (လွှတ်ခြင်း ယိုစီးခြင်း) အနက်ကို ဟောသည်။] သွေးများထွက်ယို, တကိုယ်လုံး ပေ, လိမ်းကျံနေသော မသာလောင်းဌင်း။

၉။ ပဋ္ဌ၀ိက—[ပဋ္ဌ၀ = ပိုးလောက် + က = ထွက်စေသည်၊] ပိုး လောက်ကွေ့ပြည့်, ကျိကျိတက်နေ, ထွက်စေတတ်သော, မသာလောင်း ဌင်း။

၁၀။ အဋ္ဌိက—[အဋ္ဌိ=အရိုး+က=စက်ဆုပ်ဘွယ်၊ အရိုးစု ဖြစ်စေ, အရိုးတချောင်းဖြစ်စေ အဋ္ဌိကချည်းတည်း၊] အရိုးစုပေါင်း, တချောင်း ဖြစ်စေ, အသရေယုတ်, စက်ဆုပ်ဘွယ်ရာ, မသာလောင်းဌင်း။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်အပိုင်းအခဏ်းကို "ကမ္ဘဗဒေါန်းပိုင်း"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်တရားများကို "ဘာ၀နာ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ လက်ခံ ထောက်ပါ။

(ဂ) အဘယ်သဘောများကို "ဘာ၀နာပွါးသည်"ဟု ယခု ကာလ၌ ခေါ်ဆိုကြသနည်း။

(ဃ) အဘယ်တရားမျိုးကို "သမထဘာဝနာ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(၎) သမထ-သဒ္ဒါကို ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ အနက်ပေးပါ။

(စ) သမထဘာဝနာကို မိမိသန္တာန် ဖြစ်စေလျှင် အဘယ်အကျိုးကို ရနိုင်သနည်း။

(ဆ) အဘယ်တရားကို "ဝိပဿနာဘာဝနာ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဇ) ဝိပဿနာသဒ္ဒါကို ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ အနက်ပေးပါ။

(စျ) ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွါးလျှင် ဘယ်အကျိုးကို ရနိုင်သနည်း။

(ဉ) ကမ္မဋ္ဌာန-ပုဒ်ကို ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ အနက်ပေးပြီးလျှင် ထို ဝိဂြိုဟ်-အရ "ကမ္မဋ္ဌာန"ခေါ်သော တရားများကို ထောက်ပြပါ။

(ဋ) သတ္တဝိဓေန ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟော-အရ ၇-ပါး သရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

(ဌ) သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-ကို သရုပ်အကျဉ်း ရေတွက်ပါ။

(ဍ) စရိုက်, ဘာဝနာ, နိမိတ်များ၏ သရုပ်ကို အသီးအသီး ရေတွက်ပါ။

(ဎ) ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး သရုပ်ကို ရေတွက်ပြီးလျှင်, ကသိဏ-သဒ္ဒါ၏ အနက်ကို ထင်ရှားအောင် ပြပါ။

(ဏ) အသုဘသဒ္ဒါ၏ အနက်ကို ပြပြီးလျှင် အသုဘ ၁၀-ပါး သရုပ်ကို ရေတွက်ပါ။

(တ) ရှေးအသုဘ ၃-ပါး၏ အနက် အကျယ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

(ထ) ထို့နောက် ၃-ပါး၏ အနက် အကျယ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

(ဒ) နောက်ဆုံးလေးပါး၏ အနက်အကျယ်နှင့် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

အနုသတိ ၁၀-ပါး။ ။ဗုဒ္ဓါနုသတိ–ဗုဒ္ဓါနုသတိ၎င်း၊ ဓမ္မာနုသတိ–၎င်း၊ သံဃာနုသတိ–၎င်း၊ သီလာနုသတိ–၎င်း၊ စာဂါနုသတိ–၎င်း၊ ဒေဝတာနုသတိ–

အနုသတိ။ ။[အနု=အဖန်ဖန် + သတိ=အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု။] အဖန်ဖန် ထပ်၍ အောက်မေ့ဆင်ခြင်မှု (သတိစေတသိက်)ကို "အနုသတိ"ဟု ခေါ်သည်။

၁။ **ဗုဒ္ဓါနုသတိ**—ဗုဒ္ဓ=ဘုရား၏ ပုံသဏ္ဌာန်တော်, ဘုရားဂုဏ်တော်မျှားကို + အနုသတိ=အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။

၂။ **ဓမ္မာနုသတိ**—ပိဋကတရားတော်မျှားနှင့်တကွ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မျှား၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။

၃။ **သံဃာနုသတိ**—အရိယာသံဃာတော်မျှား၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ [ဤ ရတနာ သုံးပါး၏ အရဟာတာ စသော ဂုဏ်တော် ၉-ပါး, သွာက္ခာတတာ စသော ဂုဏ်တော် ၆-ပါး, သုပ္ပဋိပန္နတာ စသော ဂုဏ်တော် ၉-ပါးကို အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ "ရတနာ၃ ဂုဏ်ရည်၌"၌ ရေးသားခဲ့ပြီ။]

၄။ **သီလာနုသတိ**—မိမိစောင့်ထိန်းအပ်သော သီလအမျိုးမျိုး၏ မကျိုး မပေါက် မပြောက် မကျားပုံကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။ [မကျိုး မပေါက် မပြောက် မကျားတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ရတနာ၃ဂုဏ်ရည်၌ ရေးသားခဲ့ပြီ။]

၅။ **စာဂါနုသတိ**—မိမိ စွန့်ကြဲ ပေးကမ်း လှူဒါန်းသမျှ (ဂုဏ်ပကာသနကိုလည်း မမြှော်, မော်မော်မောက်မောက်လည်း မပြု, ဝန်တိုမှုလည်း မဖက်)ရက်ရက်ရောရော သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သောဂုဏ်ကို အာရုံပြု၍ အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။

ရင်း၊ ဥပသမာနုဿတိ–ရင်း၊ မရဏာနုဿတိ–ရင်း၊ ကာယ ဂတာသတိ–ရင်း၊ အာနာပါနဿတိစ–အာနာပါနဿတိရင်း၊ ဣတိ ဣမာ – ဤသည်တို့ကား၊ ဒသ – ဆယ်ပါးကုန်သော၊ အနုဿတိယောနာမ – အနုဿတိတို့ မည်၏။

၆။ ဒေဝတာနုဿတိ—နတ် ဗြဟ္မာတို့ကို သက်သေပြု၍, မိမိ၏ ကုသိုလ်ကောင်းမှုတွေကိုပင် အဖန်ဖန် ဆင်ခြင် အောက်မေ့ခြင်း။ [“သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပ ဟူသော သူတော်ကောင်းတရားနှင့် ပြည့်စုံသူတို့သည် ဤလူ့ပြည်မှ စုတေကြလျှင် နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ဖြစ်ရကုန်၏၊ ငါ့မှာလည်း ထိုတရားမျိုး ရှိပေသည်တကား”ဟု မိမိကုသိုလ်တရားတွေကို အောက်မေ့ အားရနေခြင်း ဟူလို။]

၇။ ဥပသမာနုဿတိ—[ဥပသမ=ငြိမ်းအေးခြင်း၊] နိဗ္ဗာန်၏ ငြိမ်းအေးပုံ အာရုံပြု၍ အဖန်ဖန် အောက်မေ့ခြင်း။

၈။ မရဏာနုဿတိ—သေရခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန်တွေးတော အောက်မေ့လျက် သတိသံဝေဂရခြင်း။ (ကြောက်နေခြင်း မဟုတ်။)

၉။ ကာယဂတာသတိ— [ကာယ-သဒ္ဒါသည် “အပေါင်း” ဟူသော အနက်ကို ဟောလ်+ဂတ-သဒ္ဒါကား “ဖြစ်ခြင်း”အနက်ကိုဟော သည်။] ဆံပင် စသော ၃၂-ကောဋ္ဌာသ အပေါင်း၌ အာရုံပြုသော သတိတရား-ဟူလို။

၁၀။ အာနာပါနဿတိ—ထွက်သက်ဝင်သက်ကို အောက်မေ့သော သတိတရား။ [အာန=ထွက်သက်+အပါန(ပါဏ)=ဝင်သက်၊ သရ ဓာတ်သည် ရှေက တပုဒ်လာလျှင် ဒေးဘော်ရောက်မြဲဖြစ်၍ “ဿတိ” ဟု ရှိစေရမည်။] ဤ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသည်၌ သတိကား အာရမ္မဏိက တရားတည်း၊ ထိုသတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကား ဘုရားဂုဏ်တော် စသည်မျှားတည်း။

အပ္ပမညာ ၄-ပါး။ ။**မေတ္တာ** – **မေတ္တာ**ရင်း၊ **ကရုဏာ**–**ကရုဏာ**ရင်း၊ **မုဒိတာ**–**မုဒိတာ**ရင်း၊ **ဥပေက္ခာ**–**ဥပေက္ခာ**ရင်း၊ **ဣတိ ဣမာ** – ဤသည်တို့ကား၊ **စတသော**–**လေးပါး**ကုန်သော၊ **အပ္ပမညာယောနာမ**–**အပ္ပမညာ**တို့မည်၏၊ **ဗြဟ္မဝိဟာရောတိစ**–**ဗြဟ္မဝိဟာရ**ဟူ၍လည်း၊ **ပဝုစ္စတိ**–**ဆိုအပ်**၏။

အပ္ပမညာ။ ။**တ**ယောက်၌**ဖြစ်**စေ,**အ**များ၌**ဖြစ်**စေ"**ဤ**၍ **ဤ**မျှ" ဟု **အ**တိုင်း**အ**ရှည် **ပ**မာဏ **မ**ထား-**မ**ခဲ့**ခြ**ား**ဘ**ဲ **သ**တ္တ**ဝ**ါ**ပ**ညတ်၌ **ဖြ**စ်**သ**ော **တ**ရား**ကို** "**အ**ပ္ပ**မ**ညာ"**ဟ**ု **ခ**ေါ်**သ**ည်။

မေတ္တာ—**သ**တ္တ**ဝ**ါ**အ**မျှ**ား**ကို **ကော**င်း**စ**ေ**လို**ခြင်း,**ချ**စ်**ခ**င်**မြ**တ်**နှိ**း**ခြင်း **သ**ော**၊ **တ**ရား**ကိ**ုယ်**မ**ှာ "**အ**ဒေါ**သ**"**စ**ေ**တ**သ**ိ**တ်**တ**ည်း၊ **သ**ို့**သ**ော် **အ**ဒေါ**သ** **စ**ေ**တ**သ**ိ**တ်**တ**ိုင်း**ကို **မ**ေ**တ**္တာ**ဟ**ု **မ**မှ**တ်**ရ၊ **ဘ**ုရား**ဖ**ူး **တ**ရား**နာ** **စ**သည်**တ**ို့၌ **အ**ဒေါ**သ** **စ**ေ**တ**သ**ိ**တ်**ယ**ှင်**လ**ျက် **ပ**ါ**သ**ော်**လ**ည်း **မ**ေ**တ**္တာ **မ**ဟု**တ**်၊ **မ**ေ**တ**္တာ**က**ား **ချ**စ်**ခ**င်**မြ**တ်**နှိ**း**အ**ပ်**သ**ော **သ**တ္တ**ဝ**ါ **ပ**ညတ်**ကို**သ**ာ **အ**ာ**ရုံ**ပြု**သ**ည်၊ [**ရိ**ုး**ရိ**ုး**တ**န်း**တ**န်း **အ**ကျ**ိ**ုး**လို**လ**ား**မ**ှ**သ**ာ "**မ**ေ**တ**္တာ" **တ**ည်း၊ **သ**ား**ချ**စ် **မ**ယား**ချ**စ် **ဆ**ွေ**မ**ျိ**ုး**ချ**စ် **သ**ံ**ယ**ာ**ဇ**ဉ်**ချ**စ်**မ**ှာ "**မ**ေ**တ**္တာ **အ**တ**ု"**သ**ာ၊**တ**ရား**ကို**ယ်**အ**ား**ဖ**ြင့် **တ**ဏှာ**ပ**ေ**မ**(**လ**ော**ဘ**)**တ**ရား**တ**ည်း။]

ကရုဏာ—**ဒ**ုက္ခ**တ** **သ**တ္တ**ဝ**ါ**ပ**ညတ်**ကို**အ**ာ**ရုံ**ပြု**၍ **သ**နား**ခ**ြင်း**သ**ော။

မုဒိတာ—**သ**ုခ**တ** **သ**တ္တ**ဝ**ါ**ပ**ညတ်**ကို** **အ**ာ**ရုံ**ပြု**၍ **ဝ**မ်း**မ**ြော**က်**ခ**ြင်း **သ**ော။ [**က**ရုဏာ-**တ**ု **မ**ုဒိ**တ**ာ-**တ**ု**ကို** **ဘ**ာ**သ**ာ**ဌ**ီ**က**ာ**မ**ှာ**ရှ**ု**ဤ ၂-**ပ**ါ**ိ**ုး**က**ား **စ**ေ**တ**သ**ိ**တ်**ပ**ိုင်**လ**ာ **အ**ပ္ပ**မ**ညာ ၂-**ပ**ါ**ိ**ုး**တ**ည်း။]

ဥပေ**ခ**ာ—**သ**တ္တ**ဝ**ါ**ပ**ညတ်**ကို** **အ**ာ**ရုံ**ပြု**၍ **လ**ျစ်**လ**ျူ**ရ**ှု**ခ**ြင်း **သ**ော, [**ဝ**မ်း**လ**ည်း**မ**မြော**က**် **သ**နား**လ**ည်း **မ**သနား, **မ**ေ**တ**္တာ**လ**ည်း **မ**ထား**ဘ**ဲ **သ**င့်**တ**င့်**အ**ော**င**် **ရ**ှု**စ**ား**တ**တ်**သ**ော **သ**ော**တ**ရား။]

သညာ ၁-ပါး။ ။အာဟာရေ–အစာ အာဟာရ၌၊ ပဋ္ဌိကူလ-
သညာ – စက်ဆုပ်ဘွယ်ဟု, အမှတ်ပြုသော
သညာသည်၊ ကော – တပါးသော၊ သညာနာမ – သညာ
မည်၏။

တရားကိုယ်ကား-(သဘ္ဘဝါပညတ်ကို အာရုံပြုခိုက်၌သာ) တကြမ္ဘာတ္တ
တာ စေတသိက်တည်း။

အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်း။ ။ဤ၌ မေတ္တာ စသည်တို့ကား အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်း
မဟုတ်, အာရမ္မဏိက (အာရုံရှိသော) ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တည်း၊ မေတ္တာ၏
အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ပိယ မနာပ သတ္တဝါပညတ်တည်း။ [ပိယ=
ချစ်အပ်သူ၊ ပနာမ=မြတ်နိုးအပ်သူ၊]ကရုဏာ၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား
ဒုက္ခိတသတ္တဝါပညတ်တည်း၊ မုဒိတာ၏အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား သုခိတ
သတ္တဝါပညတ်တည်း။ [ဒုက္ခိတ=ဆင်းရဲသူ။ သုခိတ=ချမ်းသာသူ။
မဏ္ဍာ=သုခိတမဟုတ်, ဒုက္ခိတမဟုတ်, အလတ်စား သတ္တဝါ။]

ဗြဟ္မဝိဟာရ။ ။ဤ ၄-ပါးတွင် တပါးပါးဖြင့် နေခြင်းသည် ဗြဟ္မာ
တို့ နေခြင်းနှင့် တူသောကြောင့် ဤ ၄-ပါးကို "ဗြဟ္မဝိဟာရ"ဟု
ခေါ်၏။ မေတ္တာစသည်ကို ပွါးများလျင် သတ္တဝါတို့အပေါ် မှာ ခြောက်
သွေ့သွေ့ မဟုတ်ဘဲ စိုစိုပြေပြေ ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် မေတ္တာစသည်ကို
"ဗြဟ္မစိုရ် ၄-ပါး"ဟုလည်း ခေါ်သည်။

သညာ ၁-ပါး—ခဲဘွယ်ဘောဇဉ် စသော အစာအာဟာရ၌ စက်ဆုပ်
ဘွယ်ဟု ထင်မှတ်လာအောင် ရှုတတ်သောသညာကို "အာဟာရေ ပဋ္ဌိ
ကူလသညာ"ဟု ခေါ်၏။[အာဟာရေ=အစာအာဟာရ၌+ပဋ္ဌိကူလ=
စက်ဆုပ် ရွံ့ရှာဘွယ်ဟု+သညာ=မှတ်ထင်ခြင်း။]ဤ၌ပဋ္ဌိကူလသညာ
သည် အာရမ္မဏိက တရားတည်း၊ ထို သညာ၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား
စားအပ် သောက်အပ်သော အစာအာဟာရတည်း။

စတုမဝတု၀ဝတ္ထာန် ၁-ပါး။ ။စတုမဝတု ၀ဝတ္ထာနံ – မဝတ် လေးပါးကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းသည်၊ ကေံ – တပါးသော၊ ၀ဝတ္ထာနံနာမ – ၀ဝတ္ထာန်မည်၏။

အာရုပ္ပ ၄-ပါး။ ။အာကာသာနဉ္စာယတနာဒယော – အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန် အစရှိသည်တို့သည်၊စတ္တာရော – လေးပါးကုန်သော၊ အာရုပ္ပါနာမ – အာရုပ္ပတို့မည်၏၊ ဣတိ – ဤသို့၊ သဗ္ဗထာပိ – အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့်လည်း၊ သမထ နိဒ္ဒေသေ – သမထ ကမ္မဋ္ဌာန နိဒ္ဒေသ၌၊ စတ္တာလီသ – လေးဆယ်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ – ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်၊ ဘ၀န္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

စတုမဝတု၀ဝတ္ထာန် ၁-ပါး—ဒန္ဓာကိုယ်၌ "ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော"ဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ပိုင်းခြားတတ်သော ဉာဏ်ကို "စတုဓာတု ၀ဝတ္ထာန်"ဟု ခေါ်၏။[စတုမဝတု=ဓာတ် ၄-ပါး+၀ဝတ္ထာန=ပိုင်းခြားတတ်သောဉာဏ်၊] ဤ၌လည်း ပိုင်းခြားတတ်သောဉာဏ်သည် အာရုံမှတ်ကတရားတည်း၊ ထိုဉာဏ်၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား ဓာတ်ကြီး ၄-ပါးတည်း။

အာရုပ္ပ ၄-ပါး—ဤ၌လည်း အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန် စသော အာရုပ္ပ ၄-ပါးသည် အာရုံမှတ်တတရားများတည်း၊ ထိုတရားတို့၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကား ကောင်းကင်ပညတ် စသော ၄-ပါးတည်း၊ ထိုအာရုံ ၄-ပါးကို စိတ်ပိုင်း အာရုပ္ပစိတ်တုန်းက ပြခဲ့ပြီ။

ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-အကျယ် ပြီးပြီ။

သပ္ပါယအခဲ့ ၁။ ပန–အဘ္ဘိုတပါးကား၊ စရိတာသု–စရိုက်တို့တွင်၊ ဒသ–ဆယ်ပါးကုန်သော၊ အသုဘာ–အသုဘတို့သည်ရင်း၊ ကာယဂတာသတိ သခ်ါတာ–ကာယဂတာသတိ ဟု ဆိုအပ်သော၊ ကောဌာသဘာဝနာစ–ကောဌာသဘာဝနာသည်ရင်း၊ ရာဂစရိတဿ–ရာဂစရိုက်ရှိသူအား၊ သပ္ပါယာ–လျောက်ပတ်ကုန်၏။

၂။ စတသော–လေးပါးကုန်သော၊ အပ္ပမညာယော–အပ္ပမညာတို့သည်ရင်း၊ နီလာဒီနီ–နီလ အစရှိကုန်သော၊ စတ္တာရိ–လေးပါးကုန်သော၊ ကသိဏာနိစ–ကသိုဏ်းတို့သည်ရင်း၊ ဒေါသစရိတဿ–ဒေါသစရိုက်ရှိသူအား၊ သပ္ပါယာနိ–ကုန်၏။

သပ္ပါယဘေဒ။ ။မည်သည့် စရိုက်ရှိသူအား မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် လျောက်ပတ်သည်ဟု ခဲ့ပြုရာအခါး်ကို "သပ္ပါယဘေဒခါး်"ဟု ခေါ်သည်၊ ရာဂ ဒေါသ မောဟ ဝိတက်ဟူသော မကောင်းသော စရိုက်မျှားကို ပယ်ရှားဘို့ရာ စရိုက်၏အကြိုက်မဟုတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ရမည်၊ သဒ္ဓါ ပညာဟူသော ကောင်းသော စရိုက်မျှားကို တိုးတက်လာအောင် စရိုက်၏ အကြိုက်ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ရမည်။

၁–ရာဂစရိုက် ရှိသူဘို့။ ။ ရာဂစရိုက်ရှိသူသည် အသုဘ-၁၀, ကာယဂတာ သတိခေါ်သော ကောဌာသ ကမ္မဋ္ဌာန်း-၁၊ ဤ ၁၁-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်မှသာ ရာဂမီး ငြိမ်းသည်။

၂–ဒေါသစရိုက်ရှိသူဘို့။ ။ဒေါသစရိုက်ရှိသူသည် ဆိုးဝါးသော အာရုံကို အာရုံပြုနေရလျှင် သာ၍ ဒေါသတိုးဘွယ်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ဒေါသကင်းဘို့ရာ မေတ္တာစသော အပ္ပမညာ-၄, နီလ-ပီတ-လောဟိတ-ဩဒါတ-ကသိုဏ်း-၄၊ ဤ ၈ - ပါးကို အားထုတ်ရမည်။ [နီလစသော

၃။ အာနာပါနံ—အာနာပါနသည်၊ မောဟစရိတဿ – မောဟစရိုက်ရှိသူအားငင်း၊ ဝိတက္ကစရိတဿစ – ဝိတက်စရိုက်ရှိသူအားငင်း၊ သပ္ပါယံ – လျောက်ပတ်၏။

၄။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ အာဒယော – ဗုဒ္ဓါနုဿတိ အစရှိကုန်သော၊ ဆ – ခြောက်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်၊ သဒ္ဓါစရိ-တဿ – သဒ္ဓါစရိုက်ရှိသူအား၊ သပ္ပါယာ – လျောက်ပတ်ကုန်၏။

အဆင်း မျှားသည် သန့်ရှင်းကြည်လင်ရကား အာရုံပြုရလျှင် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သောမနဿ ဖြစ်လာ၏၊ မေတ္တာစသည်မျှားလည်း ထိုအတူပင်တည်း။]

၃--မောဟ ဝိတက် စရိုက် ရှိသူဘို့။ ။မောဟသမားသည် ပို့လွှင့်တုန်လှုပ်၏၊ (ဝိစိကိစ္ဆာ ဥဒ္ဓစ္စတို့နှင့် ယှဉ်ပုံကြည့်သဖြင့် ပို့လွှင့်တုန်လှုပ်ကြောင်းကို သိပါ။) ဝိတက်သမားလည်း အကြံမျှားသဖြင့် ပို့လွှင့်၏၊ အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းကား ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အချက်ကျကျ လိုက်၍ အာရုံပြုရသဖြင့် တုန်လှုပ်ပို့လွှင့်နေသော စိတ်ကို ချုပ်နှိုင်ဖမ်းနှိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းပေတည်း၊ ထို့ကြောင့် မောဟနှင့် ဝိတက်စရိုက်ရှိသူ ၂-မျိုးသည် အာနာပါနဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "အိပ်မပျော်ဘဲ ဝိတက်မျှားနေလျှင် အာနာပါနကို နှလုံးသွင်း"ဟု ပြောကြသည်။

၄--သဒ္ဓါ စရိုက် ရှိသူဘို့။ ။ပင်ကိုယ်က ကောင်းနေသော သဒ္ဓါတရားသည် ဘုရားစသော အာရုံမျှားနှင့် တွေ့ကြုံလျှင် "အတိုင်းထက်အလွန်, တံခွန်နှင့်ဘုရား"ကဲ့သို့ တိုးတက်ဖွင့်ထွားလာဘွယ် ရှိသောကြောင့် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဓမ္မ သံဃ သီလ စာဂ ဒေဝတာနုဿတိ ၆-ပါးသည် သဒ္ဓါစရိုက် ရှိသူနှင့် သင့်တင့်လျောက်ပတ်၏။

၅။ မရဏ ဥပသမ သညာ ဝဝတ္ထာနာနိ–မရဏာနုဿတိ, ဥပသမာနုဿတိ, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, စတုဓာတု ဝဝတ္ထာန်တို့သည်၊ ဗုဒ္ဓိစရိတသ – ပညာစရိုက်ရှိသူအား၊ သပ္ပါ-ယာနိ – လျှောက်ပတ်ကုန်၏။

၆။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ သေသာနိ – ကြွင်းကုန်သော၊ သဗ္ဗာနိပိ – အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ – ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်၊ သဗ္ဗေသံပိ – အလုံးစုံသော သူတို့အား လည်း၊ သပ္ပါယာနိ – လျှောက်ပတ်ကုန်၏။ တတ္ထာပိ – ထို ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင်လည်း၊ ကသိဏေသု – ကသိုဏ်းဆယ်ပါးတို့ တွင်၊ ပုထုလံဝေ – ကောက်နယ် တလင်းဝန်းခန့် ကျယ်ပြန့်

၅--ပညာစရိုက် ရှိသူဘို့။ ။ပညာစရိုက် ရှိသူသည် သိမ်မွေ့နက်နဲ သော အာရုံနှင့် တွေ့ကြုံ၍ ကြပ်ကြပ်စဉ်းစားရလေ ဉာဏ်ပညာတိုးပွါး လေ ဖြစ်သောကြောင့် သိမ်မွေ့နက်နဲသော မရဏာနုဿတိ, ဥပသမာ-နုဿတိ, အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, စတုဓာတုဝဝတ္ထာန်တို့နှင့် လျှောက်ပတ်သည်။

၆--အမျှားနှင့် ဆိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ ။သေသာနိ အရကား ဆိုခဲ့ပြီးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းမျှားမှ ကြွင်းသော ပထဝီကသိုဏ်း, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, အာကာသ, အာလောက ဟူသော ၆-ပါးနှင့် အာရုပ္ပ ၄-ပါး၊ ပေါင်း ၁၀-ပါးတည်း၊ ထိုကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀- ပါးသည် မည်သည့်စရိုက် ရှိသူမဆို အားလုံးနှင့် လျှောက်ပတ်၏။

တတ္ထာပိ ၊ပေ၊ ဝိတက္ကစရိတသေဝ။ ။ထိုပြခဲ့သော ကမ္မဋ္ဌာန်း တို့တွင် ကသိုဏ်း ၁၀ - ပါးခွဲ ကသိုဏ်းဝန်း စိမ်သောအခါ ခွက်ငယ် စကောငယ် ခန့်မျှ ငယ်ငယ်လည်း စိမ်နိုင်၏၊ ကောက်စပါးနယ်ရာ တလင်းဝန်းမျှ ကျယ်အောင်လည်း စိမ်နိုင်၏။ ["ခွက်ငယ်" ဟူရာ၌ ယခုကာလ ရေသောက် ခွက်ကလေးလောက်ကို မယူနှင့်, တထွာနှင့်

သော ကသိုဏ်းသည်သာ၊ မောဟစရိတသ–မောဟစရိုက်ရှိသူအား၊ သပ္ပါယ်–လျောက်ပတ်၏။ ခုဒ္ဒကံ ၉၀–စကောခွက်နှယ်, ကျဉ်းငယ်သော ကသိုဏ်းသည်သာ၊ ဝိတက္ကစရိ-တသ–ဝိတက်စရိုက်ရှိသူအား၊ သပ္ပါယ်–၏။ ဣတိ–ဤတွင် သပ္ပါယဘေဒ အပြီးတည်း။

အယံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည်ကား၊ ဇ္ဈာ–ဤ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟ၌၊ သပ္ပါယဘေဒေါ–သပ္ပါယဘေဒခဏ်းတည်း။

လက်လေးသစ်ခန့်မျှရှိသော ခွက်ကိုယူ၊ မန်း (ဗန်း) စကောတို့၏ ပမာဏကား ခွက်ထက် အနည်းငယ်ကြီး၏၊ သို့သော် ယခုကာလ ဆန်ပြာတဲ့ စကောလောက် မကြီးစေသင့်။]

ပုထုလံ မောဟစရိတသ။ ။မောဟစရိုက် ရှိနေသူသည် ပင်ကိုယ်ကပင် တွေ့တွေ့ဝေဝေဖြစ်နေရာ, ခတ်ကျဉ်းကျဉ်း ကသိုဏ်းကို အာရုံပြုနေရပြန်လျှင် သာ၍ စိတ်ကျဉ်းကြပ်ဘွယ် ရှိသောကြောင့် ပြန့်ကျယ်သော ကသိုဏ်းနှင့်သာ လျောက်ပတ်၏။

ခုဒ္ဒကံ ဝိတက္ကစရိတသေဝ။ ။ဝိတက်စရိုက်ရှိသူသည် ပင်ကိုယ်ကစိတ် လွင့်ပါးနေရာဝယ် ခတ်ကျယ်ကျယ် ကသိုဏ်းကို အာရုံပြုနေရပြန်သော် ဝိတက်ကို အားပေးရာ ရောက်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိတက်ချုပ်တည်းဘို့ရာ ကျဉ်းငယ်သော ကသိုဏ်းဝန်းနှင့်သာ လျောက်ပတ်၏။ [ဝိတက္ကစရိတသေဝ မှ ဧဝကို "ပုထုလံဧဝ - ခုဒ္ဒကံဧဝ" ဟု လိုက်စေ။]

ရွေးချယ်ပုံ။ ။အထူးလျောက်ပတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရွေးချယ်ဘို့ရာ ဤ သပ္ပါယဘေဒကို ပြဆိုရခြင်းဖြစ်သည်၊ စင်စစ်မှာ ကမ္မဋ္ဌာန်းမှန်လျှင် ရာဂစသော စရိုက်ဆိုးကို ပယ်ရှားရန် သဒ္ဓါ ပညာကို တိုးပွါးစေနိုင်သည်သာဖြစ်သောကြောင့် မည်သည့်စရိုက်ရှိသူမဆို အလုံးစုံသော ပုဂ္ဂိုလ်အား အလုံးစုံသော ကမ္မဋ္ဌာန်းများ အထိုက်အလိုက် လျောက်ပတ်သည်သာ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်တရားကို "အနုသယတိ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) ဗုဒ္ဓ - ဓမ္မ - သံဃာနုသယတိတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြပါ။

(ဂ) အဘယ်ကို "သီလ - စာဂ-ဒေဝတာနုသယတိ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဃ) အဘယ်ကို "မရဏ - ကာယဂတာ - အာနာပါနသတိ" ဟု ခေါ်သနည်း။

(င) မေတ္တာသည် အဘယ်သဘောရှိ၍,အဘယ်ကိုအာရုံပြုသနည်း။

(စ) ကရုဏာသည် အဘယ်သဘောရှိ၍, အဘယ်ကို အာရုံပြု သနည်း။

(ဆ) မုဒိတာသည်အဘယ်သဘောရှိ၍,အဘယ်ကို အာရုံပြုသနည်း။

(ဇ) ဥပေက္ခာသည် အဘယ်သဘောရှိ၍, အဘယ်ကို အာရုံပြု သနည်း။

(စျ) မေတ္တာနှင့် ဥပေက္ခာတို့၏ တရားကိုယ်ကို ကောက်ပြပါ။

(ဉ) ထိုဂ - ပါးကို အဘယ့်ကြောင့်"ဗြဟ္မဝိဟာရ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဋ) အဘယ်ကို "ကော သညာ"ဟု ဆိုသနည်း။

(ဌ) အဘယ်ကို "ဇကံ ဝဝတ္ထာန"ဟု ဆိုသနည်း။

(ဍ) အာရုပ္ပ ဂ - ပါး၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကို (စိတ်ပိုင်းအရ) ထုတ် ပြပါ။

(ဎ) စရိုက် ၆-ပါးနှင့် သက်ဆိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ခွဲခြားပြပါ။

(ဏ) အားလုံးနှင့် သင့်တင့်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပြပါ။

(တ) မောဟစရိုက်ရှိသူဘို့ မည်မျှကျယ်သော ကသိုဏ်းဝန်းကို စီမံ၍, ဝိတက်စရိုက်ရှိသူဘို့ မည်မျှကျဉ်းငယ်သော ကသိုဏ်းဝန်းကို စီမံရမည်နည်း။

ဘာဝနာအခွဲ ၁။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ ဘာဝနာသု–ဘာဝနာတို့တွင်၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ–အလုံးစုံသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌လည်း၊ ပရိကမ္မဘာဝနာ–ပရိကမ္မ-ဘာဝနာကို၊ လဗ္ဘတေဝ–ရအပ်သည်သာတည်း။

၂။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ အာဒီသု–ဗုဒ္ဓါနုဿတိ အစရှိကုန်သော၊ အဋ္ဌသု–ရှစ်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ဌင်း၊ သညာဝေါဌ္ဌာနေ-သုစ–အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ, စတုဓာတုဝေါဌ္ဌာန်တို့ဌင်း၊ ဣတိ–သို့၊ ဒသသု–ဆယ်ပါးကုန်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနေသု–ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌၊ ဥပစာရဘာဝနာဝ–ဥပစာရဘာဝနာသည်သာလျှင်၊ သမ္ဘဝတိ–ပြည့်စုံ၏၊ အပ္ပနာ–အပ္ပနာဘာဝနာသည်၊ နတ္ထိ–မရှိ။

ဘာဝနာဘေဒ။ ။သုံးပါးသော ဘာဝနာ အပြားအားဖြင့် ရသင့်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ခွဲပြရာအခဏ်းသည် "ဘာဝနာဘေဒခဏ်း"မည်၏။

၁။ **သဗ္ဗတ္ထာပိ ၊ပေ၊ လဗ္ဘတေဝ** — ပထဝီ ပထဝီ စသည်ဖြင့် နှုတ်ကရွတ်၍ဌင်း, စိတ်ဖြင့် မှန်း၍ဌင်း, ရှေးဦးစွာ ပွါးမျှားမှုကို "ပရိကမ္မဘာဝနာ"ဟု ခေါ်၏၊ ထို့ကြောင့် ဤပရိကမ္မဘာဝနာနှင့် မည်သည့်ကမ္မဋ္ဌာန်းမှ မဂ်ငါးကောင်း၊ပရိကမ္မဘာဝနာမှ အဆင့်ဆင့်တက်ရသည်၊ [ပရိကရောတီတိ ပရိကမ္မံ၊ ပရိကရောတိ -- အထက်ထက် ဘာဝနာကို ပြုပေးတတ်၏၊ ဣတိ -- ထို့ကြောင့်၊ ပရိကမ္မံ -- ပရိကမ္မမည်၏။]

၂။ **ဗုဒ္ဓါနုဿတိ အာဒီသု ၊ပေ၊ နတ္ထိ အပ္ပနာ**....အိမ် အနီးအပါးကို "အိမ်ဥပစာ" ဟု ခေါ်သကဲ့သို့, ထို့အတူ အပ္ပနာဘာဝနာ (ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရား)၏ အနီးအပါးဖြစ်သော ဘာဝနာအစဉ်ကို "ဥပစာရဘာဝနာ"ဟု ခေါ်ရသည်။ [ဥပ (သမီပေ) – အပ္ပနာ ဘာဝနာ၏

၃။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ သေသေသု – ကြွင်းကျန်ကုန်သော၊ သမတ္တိ သ ကမ္မဋ္ဌာနေသု – အတိက္ကဲ သုံးဆယ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌၊ အပ္ပနာ ဘာဝနာပိ – အပ္ပနာ ဘာဝနာသည်လည်း၊ သမ္ဘူတိ – ပြည့်စုံ၏။

၄။ တတ္ထာပိ–ထိုသုံးဆယ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင်လည်း၊ ဒသ ကသိဏာနိ – ဆယ်ပါးသော ကသိုဏ်းတို့သည်ရင်း၊ အာနာပါနဉ္စ – အာနာပါနသည်ရင်း၊ ပဋ္ဌကဋ္ဌာနိကာနိ – ပဋ္ဌကစျာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

အနိုးဌ်၊ စရတိ ပဝတ္တတိ -- ဖြစ်၏၊ ဣတိ -- ထို့ကြောင့်၊ ဥပစာရော -- ဥပစာရမည်၏။] ပရိကမ္မ ဘာဝနာသည်ပင် တဖြည်းဖြည်း ရင့်သည့်အခါ ဥပစာရဘာဝနာ အမည်ရ၏၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိစသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို ပွါးများရာ၌ ဥပစာရ ဘာဝနာတိုင်အောင်သာ ရောက်နိုင်၏၊ အပ္ပနာ ဘာဝနာသို့ မရောက်နိုင်။ [မရောက်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ဘာသာဋ္ဌကာမှာ ရှု။]

၃။ သေသေသု ၊ပေ၊ သမ္ဘူတိ — ဆိုင်ရာအာရုံ၌ စွဲမြဲစွာ သက်ဝင်တည်နေသောစျာန်, မဂ်, ဖိုလ်, တရားများကို "အပ္ပနာဘာဝနာ"ဟု ခေါ်သည်၊အပ္ပေါတိ နိဝိသတိတိ အပ္ပနာ၊ အပ္ပေါတိ .နိဝိသတိ-ဥပစာရ ဘာဝနာထက် လွန်ကဲ၍ စွဲမြဲစွာ အာရုံ၌ သက်ဝင်တည်နေတတ်၏၊ ဣတိ -- ထို့ကြောင့်၊ အပ္ပနာ -- အပ္ပနာမည်၏။

၄။ ဒသ ကသိဏာနိ ၊ပေ၊ ပဋ္ဌကဋ္ဌာနိကာနိ—ကသိုဏ်း ၁၀-ပါးနှင့် အာနာပါန ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ရူပါဝစရစျာန် ၅-ပါးလုံး၏ အာရုံတည်း၊ ထိုကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် တပါးပါး အားထုတ်လျှင် ရူပစျာန် ၅-ပါးလုံးကို ရနိုင်၏-- ဟူလို။ [စျာန်ငါးပါးအပေါင်းကို "ပဋ္ဌက"ဟု ခေါ်၏။]

၅။ ဒသ အသုဘာ–ဆယ်ပါးသော အသုဘတို့သည်ရင်း၊ ကာယဂတာသတိ စ–ကာယဂတာသတိ သည်ရင်း၊ ပဌမဈာ-နိကာ–ပဌမဈာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

၆။ မေတ္တာဒယော–မေတ္တာအစရှိကုန်သော၊ တယော–သုံးပါးသော ဗြဟ္မဝိဟာရတို့သည်၊ စတုက္ကဈာနိကာ–စတုက္ကဈာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

၇။ ဥပေက္ခာ–ဥပေက္ခာ ဗြဟ္မဝိဟာရသည်၊ ပဉ္စမဈာ-နိကာ–ပဉ္စမဈာန်နှင့် ယှဉ်၏၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ရူပါဝစရဈာန်-

---

၅။ ဒသအသုဘာ၊ပေ၊ပဌမဈာနိကာ—အသုဘ ၁၀-ပါးနှင့် ကာယဂတာသတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ပဌမဈာန်၏သာ အာရုံဖြစ်ကုန်၏။

၆။ မေတ္တာဒယော ၊ပေ၊ စတုက္ကဈာနိကာ — အောက် ရူပဈာန် ၄ - ပါးကို စတုက္ကဈာန်ဟု ဆိုသည်၊ မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ ဟူသော ဗြဟ္မဝိဟာရ ၃ - ပါးသည် အောက်ဈာန် ၄ - ပါး၏ အာရုံများတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ဤစကားစဉ်အရ ပဌမဈာန် ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ၏ အာရုံဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းပေါင်း ၂၅-ဟု မှတ်ပါ။ [ထို့ကြောင့် အာရမ္မဏသင်္ဂဟကုန်းက "ပဉ္စဝီ သုံးတန်"ဟု ဆိုခဲ့သည်။] ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထ ရူပဈာန်စိတ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကား (ကသိုဏ်း ၁၀, အာနာပါန ၁, မေတ္တာစသော ၃) ၁၄ - ပါးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် "ဆဲလေး - ကိုးလီ"ဟု အာရမ္မဏသင်္ဂဟ၌ ဆိုခဲ့သည်။

၇။ ဥပေက္ခာ ပဉ္စမဈာနိကာ—ဥပေက္ခာ ဗြဟ္မဝိဟာရသည် ပဉ္စမဈာန်နှင့်သာ ယှဉ်၏၊ ဤစကားစဉ်အရ -- ပဉ္စမဈာန်စိတ်၏ အာရုံ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် (ကသိုဏ်း-၁၀, အာနာပါန-၁, ဥပေက္ခာ ဗြဟ္မဝိဟာရ ၁) ၁၂ - ပါးရှိ၏ဟု သိပါ၊ ထို့ကြောင့် "ဆဲနှစ်သုံးပင်" ဟု ဆိုခဲ့သည်။

ကာနိ – ရူပါဝစရစျာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိ – ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်၊ ဆဋ္ဌိသတိ – နှစ်ဆဲခြောက်ပါးတည်း။

၈။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ စတ္တာရော – လေးပါးကုန်သော၊ အာရုပ္ပါ–အာရုပ္ပ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည်၊ အာရုပ္ပဇ္ဈာ-နိကာ–အာရုပ္ပစျာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏၊ ဣတိ–ဤတွင် ဘာဝနာဘေဒ အပြီးတည်း။

အယံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည်ကား၊ ဇ္ဈာ–ဤ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟ၌၊ ဘာဝနာဘေဒေါ- ဘာဝနာဘေဒခေါ်းတည်း။

ဆဋ္ဌိသတိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနိကာနိ—ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားအရ ရူပစျာန်ကို ဆောင်စွမ်းနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ကသိုဏ်းပညတ် ၁၀, အသုဘပညတ် ၁၀, ဆံ အစရှိသော ကောဋ္ဌာသပညတ် ၁, အာနာပါန ၁, ဗြဟ္မစိုရ်တရား ၄-ပါး၏ အာရုံဖြစ်သော သတ္တဝါပညတ် ၄ မျိုး၊ ပေါင်း ၂၆-ပါးတည်း၊ အရူပစျာန်အတွက် ပညတ် ၂-ပါး လာဦးလတ္တံ့ ။

၈။ စတ္တာရော အာရုပ္ပါ အာရုပ္ပဇ္ဈာနိကာ—ဤ၌ အာရုပ္ပစျာန် လေးပါး၏ အစဉ်အတိုင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းကား "ကောင်းကင်ပညတ်, ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်, နတ္ထိဘောပညတ်, တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်တို့တည်း" ဟု စိတ်ပိုင်း၌ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သိပါ၊ ဤ အာကာသပညတ် နတ္ထိဘောပညတ်နှင့် ယခင် ရူပစျာန် အတွက် ပညတ် ၂၆-ပါးကို ပေါင်း၍ ပညတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပေါင်း ၂၈-ပါး ဟု သိပါ၊ ကျန် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၂-ကား ပရမတ္ထတရားများတည်း။

[ဆောင်] ကသိုဏ်းဆယ်၀, အသုဘနှင့်, ကောဋ္ဌာသပါ, အာနာပါန, ဗြဟ္မဝိဟာ, ထိုလေးဖြာ၏, သတ္တဝါပညတ်,လေးရပ် ဟု ပြ, အာရုပ္ပဝယ်, နှစ်သွယ် ပ-တ, ဌဋ္ဌိသတို့, မုချပညတ်, အာရုံ မှတ်လော့၊ ကြောင်းလတ်ဆဲနှစ်, ပရမတ်စစ်သည်, ခွဲလှစ် လေးဆယ် ကမ္မဋ္ဌာန်းတည်း။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ကို "ပရိကမ္မဘာဝနာ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်ကို "ဥပစာရဘာဝနာ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) အဘယ်ကို "အပ္ပနာဘာဝနာ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဃ) ဥပစာရဘာဝနာသာ ရကောင်းရ၏အပ္ပနာဘာဝနာ မရကောင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို သင်္ဂြိုဟ် ထောက်၍ ကောက်ပါ။

(င) ဘာဝနာ ၃-မျိုးလုံးရသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရေတွက်ပါ။

(စ) ရူပစျာန် ၅-ပါး၏ အာရုံ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပြပါ။

(ဆ) ပဌမစျာန်၏သာ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပြပါ။

(ဇ) အောက်စျာန် လေးပါး၏သာ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပြပါ။

(စျ) ပဉ္စမစျာန်၏သာ အာရုံဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်္ဂြိုဟ်ပါဋ္ဌိ ထောက်၍ ပြပါ။

(ဉ) "ဆဗ္ဗီသတိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနိကာနိ" အရ ၂၆ - ပါးကို ပြပါ။

(ဋ) ပဌမစျာန်စိတ်၏ အာရုံကမ္မဋ္ဌာန်းပေါင်း မည်မျှ, ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထ ပဉ္စမစျာန်စိတ်၏ အာရုံ ကမ္မဋ္ဌာန်းပေါင်း မည်မျှနည်း။

(ဌ) အာရုပ္ပစျာန် လေးပါးတို့၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အစဉ်အတိုင်း တွဲ ပြပါ။

(ဍ) ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တွင် ပညတ် ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ရေတွက်ပြပါ။

အာရုံအခွဲ ၁။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ နိမိတ္တေသု–နိမိတ်တို့တွင်၊ ပရိကမ္မနိမိတ္တံ–ပရိကမ္မ နိမိတ်ကိုရင်း၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဉ္စ–ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုရင်း၊ သဗ္ဗတ္ထာပိ–အလုံးစုံသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌လည်း၊ ယထာရဟံ–ထိုက်သည် အားလျော်စွာ၊ ပရိယာယေန–ပရိယာယ်အားဖြင့်၊ လဗ္ဘန္တေ၀–ရအပ်ကုန်သည်သာ။

ဂေါစရဘာဝ။ ။သုံးပါးသော အာရုံအပြားဖြင့် ရသင့်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ခွဲပြုရာ အခန်းကို "ဂေါစရဘာဝခန်း"ဟု ခေါ်သည်။ [ဂေါစရ နိမိတ္တသဒ္ဒါတို့သည် အာရုံဟူသော အနက်ကို ဟောကုန်၏။]

၁.ပရိကမ္မနိမိတ္တံ ။ ။ ပရိကမ္မဘာ၀နာ၏ အာရုံကို "ပရိကမ္မနိမိတ်"ဟု ခေါ်သည်။ [ပရိကမ္မဿ=ပရိကမ္မဘာ၀နာ၏+နိမိတ္တံ=အာရုံတည်း။ ပရိကမ္မနိမိတ္တံ=ပရိကမ္မဘာ၀နာ၏ အာရုံ။]

ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဉ္စ။ ။ဥဂ္ဂဟနိမိတ် - ဟူသည် စိတ်ဖြင့် မှန်း၍ ယူအပ်သော အာရုံတည်း။ [ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ=စိတ်ဖြင့် မှန်းယူအပ်၏၊] ဥဂ္ဂဟနိမိတ်လည်း ပရိကမ္မဘာ၀နာ၏ အာရုံပင် ဖြစ်၏၊ သို့သော် "ဥဂ္ဂဟနိမိတ်"ဟူသော နာမည်ထူးကို ရသောကြောင့် "ပရိကမ္မနိမိတ်"ဟု မခေါ်ရပြီ။

ပရိယာယေန။ ။ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသည်တို့၌ မူလစီးပြန်းကတည်းက ဘုရားဂုဏ်တော်ကို စိတ်ဖြင့်မှန်း၍ စီးပြန်းရသောကြောင့် "ဘယ်အခိုက်မှာ ပရိကမ္မနိမိတ်, ဘယ်အခိုက်ကျတော့ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်"ဟု အထင်အရှား ခွဲခြားမှတ်ရ၊ ဂုဏ်တော်များ မထင်ရှားသေးခင် ပရိကမ္မနိမိတ်, အတော် ထင်ရှားသည့်အခါ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်"ဟု အမှန်းအတားလောက်သာ ခွဲခြားနိုင်ရကား ထိုနိမိတ် ၂-ပါးကို မုချရသည်-ဟု မဆိုရ, ပရိယာယ်အားဖြင့် ရကောင်းသည်ဟုသာ ဆိုရသည်။

၂။ ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ္တံ ပန–ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ်ကိုကား၊ ကသိဏာသုဘ ကောဋ္ဌာသ အာနာပါနေသွေဝ–ကသိုဏ်းဆယ်ပါး, အသုဘဆယ်ပါး, ဆံ အစရှိသော ကောဋ္ဌာသ, အာနာပါန တို့ဟူသောလျှင်၊ လဇ္ဇတိ–ရအပ်၏၊ ဟိ–မှန်၏၊ တတ္ထ–ထို ကသိုဏ်း, အသုဘ, ကောဋ္ဌာသ, အာနာပါနတို့ဟု၊ ပဋ္ဌိဘာဂ-

---

ယထာရဟံ။ ။"ပရိယာယ်အားဖြင့် ရကောင်းသည်"ဟု ဆိုသော်လည်း ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-လုံးမှာပင် ပရိယာယ်အားဖြင့်သာ ရကောင်းသည်ဟု မမှတ်လင့်၊ ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ် ရစကောင်းသော ကသိုဏ်း ၁၀, အသုဘ, ကောဋ္ဌာသ, အာနာပါနတို့ဟူကား ပရိကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ၂-ပါးကို ကဲ့ကဲ့ပြားပြား အထင်အရှားပင် မုချရကောင်း၏၊ ထို့ကြောင့် "ယထာရဟံ ပရိယာယေန"ဟု မိန့်၏၊ "နိမိတ် ၂-ပါးကို အချို့ကမ္မဋ္ဌာန်းခ် ပရိယာယ်အားဖြင့် ရထိုက်၏၊ အချို့ကမ္မဋ္ဌာန်းခ်ကား မုချပင် ရထိုက်သည်" ဟူလို။

၂-ပဋ္ဌိဘာဂ ၊ပေ၊ လဇ္ဇတိ ။ ။ ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ်ဟူသည် စီးပြန်းခါစ မူလ အာရုံနှင့်တူသော အာရုံတမျိုးတည်း၊ (နောက်ခ် ထင်ရှားလတ္တံ့၊) ဘုရားဂုဏ်တော်စသည်တို့ကား စီးပြန်းခါစနှင့် ဘာဝနာ အသားကျရာ နောက်အခါဝယ် တမျိုးတဖုံ ကဲ့ပြား၍ ထင်လာတော့သည် မဟုတ်ပေ၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၈-ပါးတို့ခ် ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ် မရှာ၊ ကသိုဏ်း-၁၀, အသုဘ-၁၀, ကာယဂတာသတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ဆံ အစရှိသော ကောဋ္ဌာသပညတ်, အာနာပါနတို့ခ်သာ ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ်ရကောင်းသည်။

တတ္ထ ဟိ ၊ပေ၊ ပဝတ္တန္တိ–ဤခ် ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ်ကိုအာရုံပြု၍ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဖြစ်သည်ဟုဆိုသဖြင့် ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ် ထင်လာသည့်အခါ ဥပစာရသမာဓိခေါ်သော ဥပစာရဘာဝနာ အဆင့်အတန်း

နိမိတ္တံ–ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို၊ အာရဗ္ဘ–အာရုံပြု၍၊ ဥပစာရ-သမာဓိ–ဥပစာရသမာဓိသည်ရင်း၊ အပ္ပနာသမာဓိစ–အပ္ပနာသမာဓိသည်ရင်း၊ ပဝတ္တန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

ကထံ–ဘာဝနာသုံးပါး, နိမိတ်သုံးပါး အဘယ်သို့ ပြားသနည်း။....

ဘာဝနာနှင့် နိမိတ်ကို တွဲစပ်ခြင်း	၁။	ဟိ–ခဲ့ညီးအုံ့၊ အာဒီကမ္မိကဿ–ရှေးဦးစထွင်, ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်မှု၌ ယှဉ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊
ပထဝီမဏ္ဍလာဒီသု–ပထဝီ		ကသိုဏ်းဝန်း အစရှိသည်တို့၌၊
နိမိတ္တံ–အာရုံကို၊		ဥဂ္ဂဏှန္တဿ–ယူစဉ်၊
တံ		အာရမ္မဏံ–ထို အာရုံကို၊
ပရိကမ္မနိမိတ္တံတိ–ပရိကမ္မနိမိတ်		ဟူ၍၊
ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏၊		သာစ
ဘာဝနာ–ထို ပရိကမ္မနိမိတ်ကို		အာရုံပြု

သို့ရောက်ပြီ၊ ထို့ကြောင့် ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို ပရိကမ္မဘာဝနာက အာရုံပြု၍,ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ဥပစာရဘာဝနာနှင့် အပ္ပနာဘာဝနာတို့က အာရုံပြုသည်ဟု မှတ်ပါ။ [ပဋိဘာဂနိမိတ် မရကောင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ကား ဥပစာရဘာဝနာက ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုသာ အာရုံပြုရသည်။]

ဘာဝနာနှင့် နိမိတ်ကို တွဲစပ်ခြင်း။ ။"ကထံ"စသော စကားသည် ဘာဝနာသုံးပါး နိမိတ်သုံးပါးကို တွဲစပ်၍ အကျယ်ပြသောစကားတည်း။

၁-ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ပရိကမ္မဘာဝနာ ။ ။ ပထဝီမဏ္ဍလာဒီသု ၊ပေါ်ပရိကမ္မဘာဝနာ နာမ—ပထဝီ ကသိုဏ်းကို အားထုတ်သော ယောဂီ(အားထုတ်ခြင်း ရှိသူ)သည် ဝိသုद्ध်မဂ်၌ လာသော အစီအစဉ် အတိုင်း တထွာ လက်လေးသစ်ခန့် ရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းကို

သော ဘာဝနာစိတ်သည်လည်း၊ ပရိကမ္မဘာဝနာနာမ–ပရိကမ္မ ဘာဝနာမည်၏။

၂။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ ယဒါ–အကြင်အခါ၌၊ တံ နိမိတ္တံ–ထိုအာရုံသည်၊ စိတ္တေန–စိတ်ဖြင့်၊ သမုဂ္ဂဟိတံ–ကောင်းစွာ ယူအပ်သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ စက္ခုနာ–မျက်စိဖြင့်၊ ပဿန္တသော–မြင်ရစဉ်ကဲ့သို့၊ မနောဒ္ဒါရဿ–မနောဒ္ဒါရ၏၊ အာပါတံ–ရှေးရှု ကျခြင်းသို့၊ အာဂတံ–ရောက်သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ တဒါ–ထိုအခါ၌၊ တမေဝ အာရမ္မဏံ–ထိုအာရုံသည်ပင်၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံနာမ–ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မည်၏၊ သာ စ

စီမံရသည်၊ ထို့နောက် ထိုကသိုဏ်းကွက်ကို မျက်လုံးဖြင့် ကြည့်ရှု၍ ပါဠိလို "ပထဝီ ပထဝီ"ဟု ဖြစ်စေ, မြန်မာလို "မြေ မြေ"ဟု ဖြစ်စေ ပွါးမျှားရာ၏၊ ရုံခါ မျက်စိမှိတ်၍ နှုတ်ကရွတ်လျက်သော်၎င်း, မရွတ်ဘဲသော်၎င်း, ဆင်ခြင်ရာ၏၊ ထိုကဲ့သို့ မျက်လုံးဖြင့် ကြည့်ရှုအပ် စိတ်ဖြင့် မှန်းဆအပ်သော အာရုံကို "ပရိကမ္မနိမိတ်"ဟု ခေါ်၏၊ ကြည့်ရှု၍ ၎င်း, မှန်းဆ၍၎င်း, ပွါးမျှားမှု (ဘာဝနာစိတ်)ကို "ပရိကမ္မဘာဝနာ"ဟု ခေါ်သည်။

၂-ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပရိကမ္မဘာဝနာ ။ ။ ယဒါ ပန ၊ပေ၊ အာပါတမာဂတံ—ထိုသို့ မှိတ်တုံ ဖွင့်တုံ အဖုံဖုံ အာရုံပြု၍ နိမိတ်ကိုယူရာ, **စိတ္တေန သမုဂ္ဂဟိတံ**—အကြင်အခါ၌ စိတ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ယူမိ၏၊ ဘယ်လောက်မျှား ယူမိသလဲဆိုလျှင်, **စက္ခုနာ ပဿန္တသော**-မှိတ်၍ ဆင်ခြင်သောအခါ မျက်စိဖြင့် တိုက်ရိုက် မြင်နေရသကဲ့သို့ စိတ်ထည်းမှာ ထင်ထင်ရှားရှား ပေါ်လာ၏၊ (သို့ကလောက် ယူမိပြီ ဟူလို။)

တဒါ ၊ပေ၊ သမာဓိယတိ—ထိုသို့ စိတ်ထည်းမှာ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ထိုအာရုံကို "ဥဂ္ဂဟနိမိတ်"ဟု ခေါ်ဝေါ်ရလေသည်၊ ယခင် ပရိကမ္မနိမိတ်သည်ပင် စိတ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ယူအပ်သော

ဘာဝနာ–ထိ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော ဘာဝနာသည်လည်း၊ သမာဓိယတိ–သမာဓိရ၏။

၃။ ပန–အဘိုတပါးကား၊ တထာ–ထို ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ သမာဟိတသ–တည်ကြည်သော၊ ဧတသ–ဤ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏၊ တတော–ထို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်ရာအခါမှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ တသ္မိံ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တေ–၌၊ ပရိ-ကမ္မ သမာဓိနာ–ပရိကမ္မသမာဓိဖြင့်၊ ဘာဝနံ–ပွါးများမှုကို၊ အနုယုဉ္ဇန္တသ–အားထုတ်ပြန်သည်ရှိသော်၊.... ယဒါ–အကြင်အခါ၌၊ တပ္ပဋိဘာဂံ–ထို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် အလားတူသော၊

ကြောင့် "ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံတိ ဥဂ္ဂဟံ" ဟူသော ဝစနတ်အရ "ဥဂ္ဂဟနိမိတ်" ဟု ခေါ်ရသည် ဟူလို၊ ဤဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော ယခင် ပရိကမ္မဘာဝနာသည်လည်း ရှေးကထက် သမာဓိရ၍ တည်ကြည်လှ လေပြီ၊ သို့သော် "ပရိကမ္မဘာဝနာ"ဟူသော အဆင့်အတန်းမှကား မတိုးတက်သေးချေ။

ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် ဥပစာရဘာဝနာ ။ ။ **တထာ သမာဟိတသ ၊ပေ၊ အနုယုဉ္ဇန္တသ**–ထို ပရိကမ္မ (ဘာဝနာ)သမာဓိဖြင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ စိတ်တည်ကြည်နေသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ထို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကိုပင် ယခင် ပရိကမ္မ (ဘာဝနာ) သမာဓိဖြင့် ဆက်လက်အားထုတ်ပြန်သည် ရှိသော်.....

ယဒါ **တပ္ပဋိဘာဂံ.....အာရမ္မဏံ** **စိတ္တေ** **သန္နိသိန္နံ** **သမ္ပဿိတံ** **ဟောတိ**....အကြင်အခါ ထို ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပုံသဏ္ဌာန် ပမာဏတူသော အာရုံတမျိုးသည် စိတ်၌ ငြိမ်သက်စွာ တည်နေ၏၊ စိတ်ထဲ၌ ကောင်းစွာ သွင်းထားအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ "မပျောက်မပျက် ကွက်ကွက်

ဝတ္ထုဧမ္မ ဝိမုစ္စိတံ–ဝတ္ထုဒြပ် ပရမတ်သဘောမှ လွတ်သော၊ ပညတ္တိသခ်ါတံ–ပညတ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဘာဝနာမယံ–ဘာဝနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ အာရမ္မဏံ–အာရုံသည်၊ စိတ္တေ–စိတ်၌၊ သန္နိသိန္နံ–ငြိမ်သက်စွာ တည်နေသည်၊ သမ္ပဿိတံ–ကောင်းစွာ သွင်းထားအပ်သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ တဒါ–ထိုအခါ၌၊ တံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ–ထို ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို၊ သမ္ပဿန္နံတိ–ကောင်းစွာ ဖြစ်ပြီဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏။

ကွင်းကွင်း ထင်လာ၏”ဟူလို။ [ပဋိဘာဂသဒ္ဒါသည် “အတူ”ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ “ပရိကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မျှားဖြင့် အလားတူ သော အာရုံ”ဟူလို။] ထို ပဋိဘာဂနိမိတ်ကား ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက် အဆ ရာထောင်မက သာလွန်၍ ကြည်လင်၏၊ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူသော ဗျိုင်း ကလေးသည် ညိုမှောင်သော တိမ်တောင် တိမ်ထွဋ်ကဲ့သို့ ပျံ့ဝဲ၍နေသည့် အခါ လွန်စွာ ပသာဒရှိသကဲ့သို့ ထို ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ထည်း၌ အလွန်အလွန် ကြည်နူးဘွယ် ဖြစ်လေသည်။

ဝတ္ထုဧမ္မ ဝိမုစ္စိတံ ပညတ္တိသခ်ါတံ ဘာဝနာမယံ။ ။ထို ပဋိဘာဂ နိမိတ်သည် ပညတ်လော ပရမတ်လော, ဘာကြောင့် ဖြစ်သနည်း ဟူသော မေးခွန်း ၂-ရပ်ကို မေးဘွယ်ရှိ၍ ဤစကားကို ဆိုရသည်၊ **ဘာဝနာမယံ**—ဆို ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဘာဝနာသညာအစွမ်းကြောင့် ဖြစ်၏။ [ဘာဝနာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သညာကို “ဘာဝနာသညာ”ဟု ခေါ်သည်။]**ဝတ္ထုဧမ္မ ဝိမုစ္စိတံ ပညတ္တိ သခ်ါတံ**—အထည်ကိုယ် ဝတ္ထုဒြပ် ပရမတ် မဟုတ်, ပညတ် ဖြစ်သည်။ [“ဒ္ဒါသတ္တိတိဝိဓာ ဝုတ္တာ-ဝတ္ထုဧမ္မာ ၌ကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “ဝတ္ထုဧမ္မ”သဒ္ဒါသည် “ပရမတ္ထ အထည်ဝတ္ထု” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။] ပရိကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တို့သည် မြေဝန်း မြေဝိုင်း ဖြစ်သော ကြောင့် အထည်ကိုယ် ဒြပ် ထင်ရှား၏။

၄။ တတော–ထိုပရိဘာဝနိမိတ် ထင်လာရာအခါမှ၊ ပဋ္ဌာယ–စ၍၊ ပရိဗန္ဓဝိပ္ပဟီနာ–သမာဓိ၏ ဘေးရန်ဖြစ်သော နီဝရဏကို ပယ်ရှားတတ်သော၊ ကာမာဝစရသမာဓိသင်္ခါတာ–ကာမာဝစရ သမာဓိဟု ဆိုအပ်သော၊ ဥပစာရဘာဝနာ–သည်၊ နိပ္ပန္နာနာမ–ပြီးစီးသည်မည်သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

အဌကလာပ်ရုပ် ပရမတ် တရားတွေသာတည်း၊ ထိုအဌကလာပ်ရုပ် ပရမတ်တရား အပေါင်းကိုပင် သမ္မာ ပညတ် ဖြစ်သောကြောင့် "ကသိုဏ်းပညတ်" ဟု ခေါ်နေကြသည်၊ အရင်းမဲ့မှာ ပရမတ်တရားများပေတည်း၊ ဤပဋိဘာဝနိမိတ်ကား ထိုကဲ့သို့ ပရမတ် အထည်ကိုယ် ဝတ္ထုမဟုတ်၊ "ထို ပရမတ်အထည်ကိုယ် ဝတ္ထုနှင့် အလားတူစွာ ဘာဝနာသည်၏ အစွမ်းကြောင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ထည်းမှာ ထင်လာ မြင်လာသော ပညတ်တမျိုး ဖြင်းသည်"ဟူလို။

၄။ တတော ပဋ္ဌာယ ၊ပေ၊ နိပ္ပန္နာနာမ ဟောတိ—ပဋိဘာဝနိမိတ် သည် ဘာဝနာစိတ် (သညာ)၏ အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုလျှင် ထို ပဋိဘာဝနိမိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သော ဘာဝနာစိတ်လည်း ရှေးကထက် တိုးတက်၍ သမာဓိအားကောင်းမှသာ ပဋိဘာဝနိမိတ်ကို ပေါ်လာစေနိုင်မည်၊ ထို့ကြောင့် "ပဋိဘာဝနိမိတ် ပေါ်လာသည်မှ စ၍ ဘာဝနာစိတ်အစဉ်လည်း ပရိကမ္မဘာဝနာ အဆင့်အတန်းကို လွန်ပြီးလျှင် ဥပစာရဘာဝနာ အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်ပြီ"ဟု မှတ်ပါ။

ကာမာဝစရ သမာဓိသင်္ခါတာ—ထိုဥပစာရ ဘာဝနာဟူသည် — သမာဓိပြဋ္ဌာန်းသော ကာမာဝစရဇောစိတ်ပင်တည်း။

ပရိဗန္ဓဝိပ္ပဟီနာ—[စိတ္တံ ပရိဗန္ဓေန္တိ နိဝါရေန္တိတိ ပရိဗန္ဓာ၊ စိတ္တံ-ကုသိုလ်စိတ်ကို၊ ပရိဗန္ဓေန္တိ နိဝါရေန္တိ-နှောက်ယှက်တားမြစ်တတ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ ပရိဗန္ဓာ-ပရိဗန္ဓတို့မည်၏၊] ကာမစ္ဆန္ဒ စသော

၅။ တတော–ထို ဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်ရာအခါမှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ တမေဝ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ–ထို ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင်၊ ဥပစာရ သမာဓိနာ–ဥပစာရသမာဓိဖြင့်၊ သမာသေဝန္တိ–ကောင်းစွာ မှီဝဲသည်ရှိသော်၊ ရူပါဝစရ ပဌမဈာနံ–ရူပါဝစရ ပဌမစျာန်သည်၊ အပ္ပေတိ–သက်ရောက်၏။

နီဝရဏငါးပါးကို "ပရိဗန္ဓ"ဟုခေါ်၏၊ ဥပစာရဘာဝနာသည် ထို "ပရိဗန်"ဟု ခေါ်အပ်သော နီဝရဏများကို ပယ်ခွါနိုင်၏။

အချုပ်မှာ—ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်လာသောအခါ ဘာဝနာအစဉ်ကို "ဥပစာရဘာဝနာ"ဟု ခေါ်၏၊ ထို ဥပစာရ ဘာဝနာ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ကာမစ္ဆန္ဒ စသော နီဝရဏများ ကင်းကွာ၍ ဝိတက် စသော စျာန် အင်္ဂါ ၅-ပါးတို့သည် ကိုယ့်ဆိုင်ရာကိစ္စကို အထင်အရှား ရှက်ဆောင်ကြလေပြီ၊ ထို့ကြောင့် ဤ ဥပစာရဘာဝနာကို "ဥပစာရစျာန်" ဟုလည်း ခေါ်သည်။ [ဥပစာရ-အပ္ပနာ၏အနီးအပါး၌ ဖြစ်သော+စျာန်။]

၅။ ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် အပ္ပနာဘာဝနာ။ ။တတော၊ပရံ၊ ပေ၊ ပဌမဈာနမပ္ပေတိ-ပဋိဘာဂ နိမိတ်ထင်လာ၍ ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်ပြီးပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုထင်လာသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဆက်လက် အားထုတ်ပြန်လျှင် ထက်မြက်သော ဉာဏ်ကြီးရှင်တို့မှာ မကြာမတင် "အပ္ပနာဘာဝနာ"ခေါ်သော ရူပါဝစရစျာန်ပေါ်လာ၏၊ ထိုမျှလောက် မထက်မြက်သူမှာ "စကြာမင်း ဖြစ်လိမ့်မည်"ဟု အဟောထွက်သော ကိုယ်ဝန်သူငယ်ကို မယ်တော်မိဖုရားကြီးက အထူးယုယ စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့, ထိုရအပ်ပြီးသော ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို ပျောက်ကွယ်မသွားအောင် အထူးစောင့်ရှောက်လျက် အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ် အားထုတ်ရမည်၊ ဤကဲ့သို့ အားထုတ်ခြင်းကိုပင် "သမာသေဝန္တိ=ကောင်းစွာ မှီဝဲသည်"ဟု ဆိုလိုသည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ပရိကမ္မနိမိတ် စသည်၌ "နိမိတ္တ"သဒ္ဒါ အဘယ်အနက်ကို ဟော သနည်း။

(ခ) အဘယ်ကို "ပရိကမ္မ, ဥဂ္ဂဟ, ပဋိဘာဂနိမိတ်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဂ) ပဋိဘာဂနိမိတ်ရကောင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်္ဂြိုဟ်ထောက် ပြပါ။

(ဃ) ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ကို အဘယ်ဘာဝနာကအာရုံပြု၍ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အဘယ်ဘာဝနာစိတ်တို့က အာရုံပြု သနည်း။

(င) ပဋိဘာဂနိမိတ် မရကောင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ဥပစာရ ဘာဝနာသည် အဘယ်နိမိတ်ကို အာရုံပြုမည်နည်း။

(စ) အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို "ယောဂီ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) ပထဝီကသိုဏ်းကို ပွါးများရာ၌ ပရိကမ္မနိမိတ်နှင့် ပရိကမ္မ ဘာဝနာဖြစ်ပုံ, ဥဂ္ဂဟနိမိတ်နှင့် ပရိကမ္မဘာဝနာဖြစ်ပုံကို သင်္ဂြိုဟ်ပါဠိအတိုင်း ပြပါ။

(ဇ) ပဋိဘာဂနိမိတ်သည် ဘယ်အစမ်းကြောင့် ဖြစ်သနည်း၊ ပညတ်လော ပရမတ်လော, သင်္ဂြိုဟ်ပုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(စျ) ပဋိဘာဂနိမိတ်နှင့် ဥပစာရဘာဝနာဖြစ်ပုံကို ပြောပြပါ။

(ဉ) ဥပစာရဘာဝနာစိတ်ဟူသည် ကာမစိတ်လော, ရူပစိတ်လော, ဘယ်တရားများကို ဖယ်ရှားနိုင်သနည်း၊ သင်္ဂြိုဟ်ပုဒ်ကို ထောက်ပါ။

(ဋ) ဥပစာရဘာဝနာ ဖြစ်ပြီးနောက် အပ္ပနာဘာဝနာသို့ ရောက်အောင် ဘယ်ပုံ ပြုရမည်နည်း။

ဒုတိယစျာန်စသည် တက်ခဏ်း ၆။ တဘော-ထိုပဌမစျာန်မှ၊ ပရုံ-နောက်၌၊ တမေဝ ပဌမဈာနံ-ထိုပဌမစျာန်ကိုပင်၊ အာဝဇ္ဇနံ-အာဝဇ္ဇန ဝသီဘော်ရင်း၊ သမာပဇ္ဇနံ - သမာပဇ္ဇန ဝသီဘော်ရင်း၊ အဓိဋ္ဌာနံ - အဓိဋ္ဌာနဝသီဘော်ရင်း၊ ဝုဋ္ဌာနံ - ဝုဋ္ဌာန

၆။ ဒုတိယစျာန် စသည်ဖြစ်ပုံ။ ။ဒုတိယစျာန်ကို ရလိုသော ယောဂီသည် မိမိ ရအပ်ပြီးသော ပဌမစျာန်ကို ငါးတန်သော ဝသီဘော်တို့ဖြင့် အတော်အစုမ်းသတ္တိ၌ဘို့ရန် အဖန်ဖန် ဝင်စားရသည်၊ အစုမ်းသတ္တိကို ပါဠိလို "ဝသိတာ-ဟုဋ္ဌင်း ဝသိဘာဝ-ဟုဋ္ဌင်း"ခေါ်၍, မြန်မာလို"ဝသီဘော်"ဟု ခေါ်သည်၊ ထို ဝသီဘော် ၅-ပါးနှင့် တကွ သီဘုယ်ရာဟူသမျှကို ဘာသာဋီကာမှာရှု။ ကျက်နှင့်ရန်-ဆောင်ပုဒ်မျှား—

၁။ စျာန်အင်္ဂါစု, ဆင်ခြင်မှုဌာ, တခုဝိထိ, တခု၏ကြား, ဘွင်မမျှား ဘဲ, ဆက်သွားဆင်ခြင်, စုမ်းနိုင်လျှင်သော်, ဝသီဘော်, မိန့်ခေါ် အာဝဇ္ဇန။

၂။ ဝင်စားလိုလျှင်, အပို ဘွင်တို့, မဝင် မခြား, အလျင်အားဖြင့်, ဝင်စားနိုင်သော်, ဝသီဘော်, မိန့်ခေါ်, သမာပဇ္ဇန။

၃။ ရှည်ရှည်-တိုတို, တန်ထားလိုလျှင်, ဘဝင်လှမ်းဖို, မကျတည့်အောင်, စျာန်၏ အစဉ်, ထားနိုင်လျှင်သော်, ဝသီဘော် မိန့်ခေါ် အဓိဋ္ဌာန။

၄။ ချိန်ခါ တိုရှည်, ရှယ်ရည်မှန်းဆ, ထို ခဏ၌, စျာန်မှထခြင်း, စုမ်းနိုင်လျှင်းသော်, ဝသီဘော်, မိန့်ခေါ် ဝုဋ္ဌာန။

၅။ ပစ္စဝေက္ခဏာ-ဇောစောကာဖြင့်, စျာန်အင်္ဂါစု, ဆင်ခြင်မှုစစ်, နည်းတူဖြစ်၍, အာဝဇ္ဇနာ, ဝသီတာမြောက်, အစုမ်းရောက်က, ပစ္စဝေက်ခေါ်, ဝသီဘော်လည်း, တပါးတည်း, အပြီးရောက်နေကျ။

ဝသိဘော်ရင်း၊ ပစ္စဝေက္ခဏာစ – ပစ္စဝေက္ခဏာဝသိဘော်ရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ပဋ္ဌာဟိ–ငါးပါးကုန်သော၊ ဣမာဟိ ဝသိတာဟိ–ဤ ဝသိဘော်ဘို့ဖြင့်၊ ဝသိဘူတံ – ဝသိဘော်သို့ ရောက်သည်ကို၊ ကတ္ဝာ–ပြု၍၊ ဝိတက္ကာဒိကံ–ဝိတက် အစရှိသော၊ သြဠာရိကင်္ဂ–ရုန်ရင်းသော စျာန်အင်္ဂါကို၊ ပဟာနာယ–ပယ်ခြင်းငှါရင်း၊ ဝိစာရာဒိသုခုမင်္ဂုပ္ပတ္တိယာ – ဝိစာရအစရှိသော သိမ်မွေ့သော စျာန်အင်္ဂါ၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းငှါရင်း၊ ပဒဟတော – အားထုတ်သည်ရှိသော်၊ ယထာက္ကမံ–အစဉ်

ဝိတက္ကာဒိက၊ ပေ၊ ပဒဟတော။ ။ထိုသို့ ပဌမစျာန်ကို အစွမ်းထက်အောင် ပြုလုပ်ပြီးနောက်, ပဌမစျာန်နှင့်ယှဉ်သော စျာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးတွင် ဝိတက်သည် ကြမ်းတမ်း၏၊ ဝိတက်သည် ကြံဖန်မျှားလျှင် ကာမဂုဏ်ကိုပင် ကြံမိ၍ ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ ရန်သူကြီးနှင့် နီးလို၏၊ ထို့ကြောင့် ဝိတက်မပါသော စျာန်သည် ကောင်း၏၊ ဤသို့ အပြစ်ရှာ၍ ဝိတက်အလျဉ်းမပါအောင် ပယ်ခွါဘို့ထုရင်း, ပဌမစျာန်တုန်းကထက် သိမ်မွေ့သော "ဝိစာရပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ"စျာန်အင်္ဂါတို့ ပေါ်လာရန်ငင်း, မှေးက ထင်ပြီးသော ပဋ္ဌိဘာဂနိမိတ်၌ပင် ဆက်လက်အားထုတ်ပြန်ရာ ဒုတိယစျာန် "အပ္ပနာဘာဝနာ"ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

ဝိတက် စသည်မပါ။ ။ပင်ကိုယ်က ဝိတက်ကို စက်ဆုပ်၍ ဘာဝနာကို အားထုတ်ခဲ့သောကြောင့် ဒုတိယစျာန် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ဝိတက်မပါတော့ဘဲ စျာန်အင်္ဂါ ၄-ပါးသာ ယှဉ်တော့သည်၊ "အိမ်သာ ညှော်လာ"ဆိုသကဲ့သို့ ဘာဝနာက ဝိတက်ကို မကြည်သာသဖြင့် ဝိတက်လည်းမပါဝံ့တော့ချေ၊အထက်စျာန်မျှားတက်ခက်ခဲ၌လည်းဤနည်းပင်။

ဝိတက္ကာဒိကံ—အာဒိဖြင့် ဝိစာရ ပီတိ သုခတို့ကိုယူ၊"တတိယစျာန်ကို ရလိုရာ၌ ဝိစာရကို ပယ်ခြင်းငှါ, စတုတ္ထစျာန်ကို ရလိုရာ၌ ပီတိကို ပယ်ခြင်းငှါ ပဌမစျာန်ကို ရလိုရာ၌ သုခကို ပယ်ခြင်းငှါ အားထုတ်ရမည်"ဟူလို။

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ၃၇—ပ-မ-ဗ-သ-စ

အားလျော်စွာ၊ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒယော – ဒုတိယစျာန် အစရှိသည် တို့သည်၊ ယထာရဟံ – ထိုက်သည်အား လျော်စွာ၊ **အ**ပ္ပေန္တိ – သက်ရောက်ကုန်၏။

နိဂုံး ၇။ ဣစ္စေဝံ–ဤသို့လျှင်၊ ပထဝီကသိဏာဒီသု–ပထဝီ ကသိုဏ်း အစရှိကုန်သော၊ ဒ္ဒါဝီသတိ ကမ္မဋ္ဌာနေသု – နှစ်ဆယ့် နှစ်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌၊ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ–ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို၊ ဥပလဗ္ဘတိ – ရအပ်၏။

အပ္ပနာသို့ ရောက်စေနိုင်သော ကျန်ကမ္မဋ္ဌာန်းများ ၈။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ အဝသေသေသု–ကြွင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်း တို့တွင်၊ အပ္ပမညာ–အပ္ပမညာတို့သည်၊ သတ္တပညတ္တိယံ–သတ္တဝါပညတ်၌၊ ပဝတ္တန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

ဝိစာရာဒိ—အာဒိဖြင့် ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာတို့ကို ယူ၊အောက်အောက် စျာန်မှာရှိသော စိတ် စေတသိက်ထက် အထက်အထက် စျာန်မှာရှိသောစိတ်စေတသိက်များက တိုးရှိတိုးရှိ သိမ်မွေ့ကြ၏၊ ထိုသို့သိမ်မွေ့သော စျာန်အင်္ဂါများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ရမည်ဟူလို။

၇။ **နိဂုံး**။ ။ဣစ္စေဝံ၊ပေ၊ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဥပလဗ္ဘတိ-ကား 'အာဒိ ကမ္မိကဿ ဟိ'' စသော အကျယ်ကို ပြန်၍ဖုံးသောနိဂုံးတည်း၊ ဒ္ဒါဝီသတိ အရ ကသိုဏ်း-၁၀, အသုဘ-၁၀, ကောဋ္ဌာသ, အာနာပါနတို့တည်း။

၈။ **အ**ပ္ပနာသို့ ရောက်စေနိုင်သော ကျန် ကမ္မဋ္ဌာန်းများ။ ။ အပ္ပနာကို ဆောင်စွမ်းနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၃၀-တွင် ပဋိဘာဂ နိမိတ် ရကောင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၂၂-ပါး အတွက်သာ ပြီးသေးသည်၊ ထို့ကြောင့် အဝသေသေသု အရ အပ္ပနာသို့ ရောက်စေနိုင်သော ကျန် အပ္ပမညာ-၄, အာရုပ္ပ ၄-ကို ယူ၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ စသည်တို့ကို သီးခြား ဆိုလိမ့်ဦးမည်။

၉။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ အာကာသဝဋ္ဌိတ ကသိ-ဏေသု–အာကာသသည် ကြည်အပ်သော ကသိုဏ်းကိုးပါးတို့တွင်၊ ယံကိဉ္စိ–အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ ကသိဏံ–ကသိုဏ်းကို၊ ဥဋ္ဌါဒေတွာ–ခွါ၍၊ လဒ္ဓံ–ရအပ်သော၊ အာ-ကာသံ–ကောင်းကင် ပညတ်ကို၊ (အာရဗ္ဘ–အာရုံပြု၍၊) အနန္တဝေသန–အဆုံး အပိုင်းအခြား မရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ပရိကမ္မံ – ပရိကမ်ကို၊ ကရောန္တဿ – ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ ပဌမာရုပ္ပံ–ပဌမအာရုပ္ပစျာန်သည်၊ အပ္ပေတိ – သက်ရောက်၏။

အာရုပ္ပ ၄-ပါး အခန်း

၉။ အာကာသဝဋ္ဌိတ ၊ပေ၊ ပဌမာရုပ္ပမပ္ပေတိ—ရူပ ပဋ္ဌမစျာန်ကို ရပြီးနောက် အာကာသာနဉ္စာယတန (ပဌမာရုပ္ပ) စျာန်ကို ရလိုသော ယောဂီသည် ကသိုဏ်း ကိုးပါးတွင် တပါးပါးကို ဘာဝနာဖြင့် ပယ်ခွါ၍ ရအပ်သော(ထင်လာသော)ကောင်းကင် ပညတ်ကို အာရုံ ပြုလျက် "အာကာသော အနန္တော, အာကာသော အနန္တော"ဟု ရွတ်၍သော်၎င်း, စိတ်ဖြင့် မှန်း၍သော်၎င်း, ပွါးများ အားထုတ်ရမည်၊ ဤသို့ ပွါးများအားထုတ်မှုကို "ပရိကမ်ပြုသည်"ဟု ဆိုသည်၊ ထိုကဲ့သို့ အားထုတ်စဉ် ဘာဝနာအသားတက်၍ အဆက်ဆက်ရင့်ကာ ဥပစာရဘာဝနာသို့ ရောက်, ထို့ထက် လွန်မြောက်၍ အပ္ပနာ ဘာဝနာ စခန်းသို့ ရောက်လေသည်။

မှတ်ချက်။ ။"အာကာသော—ကောင်းကင်ပညတ်သည်၊ အနန္တော-ဥပါဒ် ဘင် အားဖြင့် အဆုံး အပိုင်းအခြား မရှိ"ဟု အနက်-ဆိုပါ၊ ဤ၌ "အာကာသံ ပရိကမ္မံ ကရောန္တဿ"ကို ထောက်၍ ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဏ်က ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုကြောင်း သိရသည်။

၁၀။ တမေဝ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏံ–ထို ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဏ်ကိုပင်၊ (အာရဗ္ဘ–၍၊) အနန္တဝေသန–အဆုံး အပိုင်းအခြား မရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ ပရိကမ္မံ–ပရိကမ်ကို၊ ကရောန္တသ–၌၊ ဒုတိယာရုပ္ပံ–ဒုတိယ အာရုပ္ပစျာန်သည်၊ အပ္ပေတိ–၏။

၁၁။ ပန–ကား၊ တမေဝ ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဏာဘာဝံ–ထို ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းဟူသော "နတ္ထိဘောပညတ်" ကိုပင်၊ အာရဗ္ဘ–၍၊ နတ္ထိ ကိဉ္စိတိ–နတ္ထိ ကိဉ္စိ ဟူ၍၊ ပရိကမ္မံ–ကို၊ ကရောန္တသ–၌၊ တတိယာရုပ္ပံ–တတိယအာရုပ္ပစျာန်သည်၊ အပ္ပေတိ–၏။

၁၀။ တမေဝ ပဌမာရုပ္ပ ၊ပေ၊ ဒုတိယာရုပ္ပမပ္ပေတိ — ဒုတိယ အာရုပ္ပ(ဝိညာဏဉ္စာယတန) စျာန်ကို ရလိုပြန်သော် ယခင် ပဌမ အာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၍ "ဝိညာဏံ အနန္တံ, ဝိညာဏံ အနန္တံ"ဟု ပရိကမ် ပြုရသည်။ [ဝိညာဏံ-ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဏ်သည်၊ အနန္တံ-အဆုံး အပိုင်းအခြား မရှိ"ဟု အနက်ဆို၊ ဤ၌ "ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏံ ပရိကမ္မံ ကရောန္တသ"ကို ထောက်၍ ဒုတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်က ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြုကြောင်း သိရသည်။]

၁၁။ တမေဝ ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဏာဘာဝံ ၊ပေ၊ မပ္ပေတိ—တတိယ အာရုပ္ပ (အာကိဉ္စညာယတန) စျာန်ကို ရလိုပြန်သော်....ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း (နတ္ထိဘောပညတ်)ကို အာရုံပြု၍ "နတ္ထိ ကိဉ္စိ နတ္ထိ ကိဉ္စိ"ဟု ပရိကမ် ပြုရသည်။

မှတ်ချက်။ ။"ကိဉ္စိ-စိုးစဉ်း အနည်းငယ်မျှ၊ နတ္ထိ-မရှိ"ဟု ပေးပါ၊ အဘာဝနှင့် "နတ္ထိဘာဝ"သည် သဒ္ဒါသာ ကွဲ၏၊ "အဘာဝ=မရှိခြင်း၊ နတ္ထိဘာဝ—မရှိသည်၏အဖြစ်"ဟု အနက် အဓိပ္ပါယ်မှာ အတူပင်တည်း၊ ဣတ္ထိဘာဝကို "ဣတ္ထိဘော"ခေါ်သကဲ့သို့, နတ္ထိဘာဝကိုလည်း "နတ္ထိ ဘော" ဟု ခေါ်သည်၊ "မရှိ"ဟူသည် ပရမတ် မဟုတ်, ပညတ်သာ

၁၂။ တတိယာရုပ္ပံ–တတိယာရုပ္ပ ဝိညာဏ်ကို၊(အာရဇ္ဇ–အာရုံပြု၍၊) ဧတံ–ဤ တတိယာရုပ္ပ ဝိညာဏ်သည်၊ သန္တံ–ငြိမ်သက်ပေစ့၊ ဧတံ–ဤ တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်သည်၊ ပဏီတံ–မွန်မြတ်ပေစ့၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ပရိကမ္မံ–ပရိကမ် ဘာဝနာကို၊ ကရောန္တဿ–ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ စတုတ္ထာရုပ္ပံ–စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်သည်၊ အပ္ပေတိ–၏။

အပ္ပနာသို့ မရောက်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းများ

၁၃။ စ – အဘို့ တပါးကား၊ အဝသေသေ-သု– ကြွင်းကျန်ကုန်သော၊ ဒသသု–ဆယ်ပါးကုန်သော၊ ကမ္မဋ္ဌာနေသု–ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌၊ ဗုဒ္ဓဂုဏာဒိကံ–ဘုရားဂုဏ်တော်အစရှိသော၊ အာရမ္မဏံ–အာရုံကို၊ အာရဇ္ဇ–အာရုံပြု၍၊ ပရိကမ္မံ–ပရိကမ်ကို၊

ဖြစ်သောကြောင့်"နတ္ထိဘောပညတ်"ဟု ခေါ်ဝေါ်ရသည်၊ ဤ၌"ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဏာဘာဝံ ပရိကမ္မံ ကရောန္တဿ"ကို ထောက်၍ "တတိယာရုပ္ပ ဝိညာဏ်က နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြုကြောင်း"သိရသည်။

၁၂။ တတိယာရုပ္ပံ ၊ပေ၊ စတုတ္ထာရုပ္ပမပ္ပေတိ—စတုတ္ထာရုပ္ပ (နေဝသညာနာသညာယတန)စျာန်ကို ရလိုသော်.....ယခင် တတိယာရုပ္ပ ဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၍ "သန္တံ ဧတံ, ပဏီတံ ဧတံ"ဟု ပရိကမ်ပြုရသည်၊ [ဤ၌ "တတိယာရုပ္ပံ ပရိကမ္မံ ကရောန္တဿ"ကို ထောက်၍ စတုတ္ထာရုပ္ပ ဝိညာဏ်က တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြုကြောင်း သိရသည်။]

အပ္ပနာဘာဝနာတိုင်အောင် ဆောင်နိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၃၀-ပြီးပြီ။

ကတ္တာ–ပြု၍၊ တသွေ့ နိမိတ္တော–ထို ဘုရားဂုဏ်တော် အစရှိသော အာရုံကို၊ သာဓုကံ–ကောင်းစွာ၊ ဥဂ္ဂဟိတေ–ယူအပ်သည်ရှိသော်၊ တတ္ထေဝ–ထို ဘုရားဂုဏ်တော် အစရှိသော အာရုံ၌ပင်လျှင်၊ ပရိကမ္မဥ္စ–ပရိကမ် ဘာဝနာသည်လည်း၊ သမာဓိယတိ–ကောင်းစွာ တည်ကြည်၏၊ ဥပစာရောစ–ဥပစာရ ဘာဝနာသည်လည်း၊ သမ္ဘဝတိ–ပြည့်စုံ၏။

အပွနာသ့ိ မရောက်စေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းများ။ ။အဝေသေ သုစ၊ပေ၊ဥပစာရောစ သမ္ဘဝတိ-ကား အပွနာဘာဝနာ တိုင်အောင် မဆောင်နိုင်သော (ဗုဒ္ဓါနုဿတိ အာဒီသု အဌသု သညာဝဝတ္ထာနေသု အရ) ကျန် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့၏ ဘာဝနာနှင့် နိမိတ်ကိုပြုသော စကားတည်း၊ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလိုသူသည် အရဟံဂုဏ်တော်ကို ပွါးလိုလျှင် အရဟံဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြု၍ "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ"ဟု ပရိကမ် ပြုရမည်၊ ဂုဏ်တော်သည် ပရိကမ္မ နိမိတ် မည်၏၊ ပွါးများမှုသည် ပရိကမ္မဘာဝနာ မည်၏၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်ကို ပွါးများလိုလျှင် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်ကို အာရုံပြု၍ "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"စသည်ဖြင့် ပွါးများရမည်။ [နောက် ဂုဏ်တော်များခ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း သိပါ။]

တသွေ့ နိမိတ္တော၊ပေ၊ပရိကမ္မဥ္စ သမာဓိယတိ—ထို ဂုဏ်တော်အာရုံကို ကောင်းစွာ ယူမိသည်ရှိသော် (ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထင်လာသည်ရှိသော်) ထိုအခါ ယခင် ပရိကမ္မဘာဝနာသည် တည်ကြည်လှလေပြီ။

ဥပစာရော စ သမ္ဘဝတိ—ထို့ထက် သမာဓိရသောအခါ နီဝရဏကိလေသာတို့ ကင်းကွာသဖြင့် ဥပစာရဘာဝနာ အဆင့်အတန်းသို့ တက်လှမ်းမိလေပြီ။ [ဗုဒ္ဓဂုဏာဒီကံ-၌ အာဒိဖြင့် တရားဂုဏ်တော်စသော ကျန် ကမ္မဋ္ဌာန်း ၉-ပါးကို ယူပါ။]

အဘိညာဉ် ၁၄။ ပန–အဘ္ဘိတပါးကား၊ အဘိညာဝသေ-
နေ–အဘိညာဉ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ပဝတ္တ-
မာနံ–ဖြစ်သော၊ ရူပါဝစရပဉ္စမဈာနံ–ရူပါဝစရ ပဉ္စမစျာန်
သည်၊ အဘိညာပါဒက ပဉ္စမဈာနာ–အဘိညာဉ်၏ အခြေခံ
ဖြစ်သော ပဉ္စမစျာန်မှ၊ ဝုဋ္ဌဟိတ္တာ–ထပြီး၍၊ အမိဋ္ဌေယျာ-
ဒိကံ–အဓိဋ္ဌာန်အပ်သော အာရုံ အစရှိသည်ကို၊ အာဝဇ္ဇေ-
တ္တာ–ဆင်ခြင်၍၊ ပရိကမ္မံ–ပရိကမ်ကို၊ ကရောန္တဿ–ပြုသော
ပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ ရူပါဒီသု–ရူပါရုံ အစရှိကုန်သော၊
အာရမ္မဏေသု – အာရုံတို့၌၊ ယထာရဟံ – ထိုက်သည်အား
လျော်စွာ၊ အပ္ပေတိ–သက်ရောက်၏။

၁၅။ အဘိညာ စ နာမ–အဘိညာဉ် မည်သည်လည်း၊
ဣဒ္ဓိဝိဓံ–ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဉ်ရင်း၊ ဒိဗ္ဗသောတံ–ဒိဗ္ဗသောတ
အဘိညာဉ်ရင်း၊ ပရစိတ္တဝိဇာနနာ–ပရစိတ္တဝိဇာနန အဘိ
ညာဉ်ရင်း၊ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ–ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိ
ညာဉ်ရင်း၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု–ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရင်း၊ ဣတိ–သို့၊
ပဇ္ဇတေ–ငါးပါးပြား၏။

အယံ–ဤ သည်ကား၊ ဇော–ဤ ကမ္မဋ္ဌာန သင်္ခါရ၌
ဂေါစရဘောဒေါ–ဂေါစရဘောဒတည်း။

စ–နိုဂုံးကား၊ သမထကမ္မဋ္ဌာနနယော–သမထ
ကမ္မဋ္ဌာန်းနည်းသည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီးပြီ။

၁၄။ အဘိညာဉ် အခဏ်း ။ ။ [အဘိ=အလွန် + ဉာ=သိခြင်း။]
အလွန်အကျူး အထူးသိတတ်သော ရူပပဉ္စမစျာန်နှင့် ယှဉ်သော
ဉာဏ်ကို "အဘိညာ"ဟု ခေါ်သည်၊ ထို ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ပဉ္စမစျာန်

စိတ်ကိုလည်း သဟာစရဏ(တကွဖြစ်ဘက်)နည်း အရ "အဘိညာ" ဟုပင် ခေါ်နိုင်၏၊ ထိုအဘိညာဉ်များနှင့် စပ်သွယ်၍ သိမှတ်ဘွယ် ဟူသမျှကို ဘာသာဋီကာမှာရှု။

၁။ ဣဒ္ဓိဝိဓ=တန်းခိုး အမျိုးမျိုးကို ဖန်ဆင်းနိုင်သောအဘိညာဉ်။

၂။ ဒိဗ္ဗသောတ=နတ်တို့၏ သောတပသာဒကဲ့သို့ ဝေးသောအသံ, တိုးတိုးအသံကိုလည်း ကြားနိုင်သောအဘိညာဉ်။

၃။ ပရစိတ္တဝိဇာနနာ=သူများစိတ်ကို သိနိုင်သော အဘိညာဉ်။

၄။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ=ရှေးရှေးဘဝ၌ ဖြစ်ခဲ့သမျှ အကြောင်းကို ပြန်ပြောင်း၍ အောက်မေ့နိုင်သော အဘိညာဉ်။

၅။ ဒိဗ္ဗစက္ခု=နတ်မျက်စိကဲ့သို့ ဝေးသောအဆင်း, သေးငယ်သော အဆင်းကိုလည်း မြင်နိုင်သော အဘိညာဉ်။

အဘိညာဉ် ၇-ပါး။ ။အဘိညာဉ် ၇-ပါးဟု သုံးစွဲရာဝယ် (စ) ဒိဗ္ဗစက္ခု, (သော)ဒိဗ္ဗသောတ, (ဣဒ္ဓိ) ဣဒ္ဓိဝိဓ, (ပ) ပရစိတ္တဝိဇာနန, (ပုဗ္ဗ)ပုဗ္ဗေနိဝါသ, (ယ)ယထာကမ္မူပဂ=ကံအားလျော်စွာ ထိုထိုဘုံ၌ ဖြစ်ရသူများကို မြင်နိုင်ခြင်း, (အ) အနာဂတံသ=နောင် အနာဂတ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့ အကြောင်းအရာများကို သိမြင်နိုင်ခြင်း၊ ဤ ၇-ပါးတည်း။

၅-ပါး, ၆-ပါး အဘိညာဉ်။ ။၅-ပါးဟု ဆိုလျှင် (ယ)ယထာကမ္မူပဂနှင့် (အ) အနာဂတံသသည် ဒိဗ္ဗစက္ခုနှင့် မကင်းသောကြောင့် ဒိဗ္ဗစက္ခု၌ သွင်းယူရာ၏၊ "အဘိညာဉ် ၆-ပါး"ဟု ဆိုပြန်လျှင်ကား ထို ၅-ပါးတွင် အာသဝက္ခယအဘိညာဉ်ကို ထည့်စွက်ပါ။ [အာသဝေါတရားတို့ကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို "အာသဝက္ခယအဘိညာဉ်"ဟု ခေါ်သည်။] ရှေ့ ၅-ပါးသည် လောကီအဘိညာဉ်, ဤ အာသဝက္ခယကား လောကုတ္တရာအဘိညာဉ်တည်း။

[ဆောင်] စ-သော-ဣဒ်-ပ, ပုဗ်-ယ-အ-ဟု, သတ္တ ဘိညာ၊....ငါးဖြာ ဖြစ်က, ယ နှင့် အကို, စ၌ သွင်းယူ....ခြောက်မူ အာသဝက်, ထိုဝယ်စွက်, သုံးချက် နားလည်စေ။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ဒုတိယစျာန်ကို ရလိုသော် ပဌမစျာန်ကို အဘယ်သို့ ပြုရသနည်း။

(ခ) ဝိတက္ကာဒီကံ – ၌ အာဒီဖြင့် ဘယ်ကို ယူမည်နည်း။

(ဂ) ဝိစာရာဒီသုခုမဂ္ဂ်ပ္ပတ္တိယာ - ၌ အာဒီဖြင့် ဘယ်ကိုယူမည်နည်း။

(ဃ) "ဣဒ္ဓေဝံ ပထဝီကသိဏာဒီသု" စသော စကားရပ်ကား ဘာကို ပြသောစကားနည်း။

(င) အဝသေသေသု ပန အပ္ပမညာ - စသည်၌ "အဝသေသေသု" အရ ဘယ်ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ယူမည်နည်း။

(စ) အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို အားထုတ်ရာ၌ ပရိကမ် ပြုပုံ ပြပါ။

(ဆ) "ပဌမာရုပ္ပဝိညာဉ်သည် ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြု၏"ဟု ဆိုရာ၌ ဘယ်ပါဠိကို ထောက်မည်နည်း။

(ဇ) ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်ကို အာထုတ်ရာ၌ ပရိကမ်ပြုပုံကို ပြပါ။

(စျ) ထိုစျာန်သည် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို အာရုံပြု၏-ဟု ဆိုရာ၌ ဘယ်ပါဠိကို ထောက်မည်နည်း။

(ဉ) တတိယာရုပ္ပစျာန်ကို အားထုတ်ရာ၌ ပရိကမ်ပြုပုံကို ပြပါ။

(ဋ) ထိုစျာန်သည် နတ္ထိဘော ပညတ်ကို အာရုံပြု၏-ဟု ဆိုရာ၌ ဘယ်ပါဠိကို ထောက်မည်နည်း။

(ဌ) စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်ကို အားထုတ်ရာ၌ ပရိကမ်ပြုပုံကို ပြပါ။

(ဍ) ထိုစျာန်သည် တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၏ - ဟု ဆိုရာ၌ ဘယ်ပါဠိကို ထောက်မည်နည်း။

(ဎ) အဘိညာဉ် ၇-ပါး, ၅-ပါး, ၆-ပါး ခွဲပြပါ။

သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းဆိုင်ရာ ပြီးပြီ။

ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းဝယ် သိဘုယ်မျှား ၁။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ ဝိပ-ဿနာကမ္မဋ္ဌာနေ–ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းဌ၏၊ သီလဝိသုဒ္ဓိ–သီလဝိသုဒ္ဓိရင်း၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ–ရင်း၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ–ရင်း၊ ကင်္ခါ-ဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ–ရင်း၊ မဂ္ဂါ မဂ္ဂညာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ–ရင်း၊ ပဋိ-ပဒါညာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ – ရင်း၊ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစ – ဉာဏ-ဒဿဝိသုဒ္ဓိရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သတ္တဝိဓေန–ခုနစ်ပါးအပြား အားဖြင့်၊ ဝိသုဒ္ဓိသင်္ဂဟော–ဝိသုဒ္ဓိသင်္ဂဟကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော–သိထိုက်၏၊ ["ဝိမောက္ခမုခါနိစ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ"မှ "ဝေဒိတဗ္ဗ" ကို လိုက်စေ။]

၂။ အနိစ္စလက္ခဏံ–အနိစ္စလက္ခဏာဝရင်း၊ ဒုက္ခလက္ခဏံ–ဒုက္ခလက္ခဏာဝရင်း၊ အနတ္တလက္ခဏံစ–အနတ္တလက္ခဏာဝရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ တီဏိ– သုံးပါးကုန်သော၊ လက္ခဏာနိ–လက္ခ-ဏာတို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ – သိထိုက်ကုန်၏။

ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟ။ ။ဤဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းဝယ် သိဘုယ်မျှားကား -- ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး, လက္ခဏာ ၃-ပါး, အနုပဿနာ ၃-ပါး, ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး, ဝိမောက္ခ ၃-ပါး, ဝိမောက္ခမုခ ၃-ပါး၊ ဤ ၆-မျိုးသော အခဏ်းမျှားတည်း။

၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၇ ပါး—[ဝိ=အထူး=သုဒ္ဓိ=စင်ကြယ်သည်၊] အထူး စင်ကြယ်သော တရားကို "ဝိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်၏၊ ၇-ပါးသရုပ်ကို ပါဠိ ကြည့်၍ ရေတွက်ပါ၊ အကျယ်လာလတ္တံ့။

၂။ လက္ခဏာ ၃-ပါး။ ။သင်္ခါရ တရားတို့၏ အမှတ်အသားကို "လက္ခဏာ"ဟု ခေါ်သည်၊ "မြဲသလား, မမြဲဘူးလား"ဟု ဉာဏ်ဖြင့်

၃။ အနိစ္စာနုပဿနာ–အနိစ္စာနုပဿနာဝင်း၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ–ဒုက္ခာနုပဿနာဝင်း၊ အနတ္တာနုပဿနာစ–အနတ္တာနုပဿနာဝင်း၊ ဣတိ–သို့၊ တိဿော–သုံးပါး ကုန်သော၊ အနုပဿနာ–အနုပဿနာတို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်ကုန်၏။

၄။ သမ္မသနညာဏံ – သမ္မသနဉာဏ်ဝင်း၊ ဥဒယဗ္ဗယညာဏံ–ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဝင်း၊ ဘင်ညာဏံ–ဝင်း၊ ဘယညာဏံ–ဝင်း၊ အာဒီနဝညာဏံ–ဝင်း၊ နိဗ္ဗိဒါညာဏံ–နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ဝင်း၊ မုစ္စိတုကမ္မတာညာဏံ–မုစ္စိတုကမ္မတာဉာဏ်ဝင်း၊ ပဋိသင်္ခါညာဏံ–ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဝင်း၊ သင်္ခါရုပေက္ခာညာဏံ–သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ဝင်း၊ အနုလောမညာဏံစ–အနုလောမဉာဏ်ဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဒသ–ဆယ်ပါးကုန်သော၊ ဝိပဿနာညာဏာနိ–ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ–ကုန်၏။

သေသေချာချာရှု၊ မမြဲခြင်း အမှတ်အသားကို မြင်လျှင် ကောန် ပြုစီမံအပ်တဲ့ သင်္ခါရဘဲ-- ဟုမှတ်၊ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာခွဲလည်း ဤနည်းပင်။ [ဤ ၃-ပါးကို လှည်းယာဉ် လေယာဉ်အလား နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် "လက္ခဏာယာဉ် ၃-ပါး"ဟု ခေါ်စမှတ် ပြုကြသည်။]

၃။ **အနုပဿနာ ၃-ပါး** — [အနု = အဖန်ဖန် + ပဿနာ = ရှုတတ်သော ဉာဏ်။] သင်္ခါရ တရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဉာဏ်ကို "အနုပဿနာ"ဟု ခေါ်သည်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ပင်တည်း။

၄။ **ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး**—ယခင် အနုပဿနာ ဉာဏ်သည်ပင် သမ္မသနစသော အမည်အားဖြင့် ၁၀-မျိုး ပြားပြန်၏၊ ထို ၁၀-မျိုးကို ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါးဟု မှတ်ပါ။

၅။ သုညတော – သုညတမည်သော၊ ဝိမောက္ခော – ဝိမောက္ခဝင်း၊ အနိမိတ္တော–အနိမိတ္တမည်သော၊ ဝိမောက္ခော–ဝိမောက္ခဝင်း၊ အပ္ပဏိဟိတော – အပ္ပဏိဟိတ မည်သော၊ ဝိမောက္ခောစ – ဝိမောက္ခဝင်း၊ ဣတိ – သို့၊ တယော – ၃-ပါး ကုန်သော၊ ဝိမောက္ခာ–ဝိမောက္ခတို့ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗာ–သိထိုက်ကုန်၏။

၆။ သုညတာနုပဿနာ–သုညတ အနုပဿနာဝင်း၊ အနိ-မိတ္တာနုပဿနာ – အနိမိတ္တ အနုပဿနာဝင်း၊ အပ္ပဏိဟိတာ-နုပဿနာစ – အပ္ပဏိဟိတ အနုပဿနာဝင်း၊ ဣတိ – ဤသို့၊ တိဏိ – သုံးပါးကုန်သော၊ ဝိမောက္ခမုခါနိစ – ဝိမောက္ခမုခ-တို့ကိုလည်း၊ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ – ကုန်၏။

ကထံ – ဝိသုဒ္ဓိခုနစ်ပါး စသည်အားဖြင့် အာဘယ်သို့ ပြားသနည်း။....

ဝိသုဒ္ဓိအကျယ် ၁။ ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလံ–ပါတိမောက္ခ သံဝရသီလဝင်း၊ ဣန္ဒြိယ သံဝရသီလံ – ဣန္ဒြိယ သံဝရသီလဝင်း၊ အာဇီဝ ပါရိသုဒ္ဓိသီလံ – အာဇီဝ ပါရိသုဒ္ဓိသီလဝင်း၊ ပစ္စယသန္နိဿိတသီလံစ – ပစ္စယသန္နိတသီလ

၅။ ဝိမောက္ခ ၃-ပါး—ကိလေသာတို့မှ လွတ်သော မဂ်ဖိုလ်တရား ကို "ဝိမောက္ခ"ဟု ခေါ်၏။

၆။ ဝိမောက္ခမုခ ၃-ပါး— မုခ-သဒ္ဒါသည် "အဝင်ဝ" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ယခင် ဝိမောက္ခသို့ ဝင်ရောက်ဘို့ရာ တံခါးပေါက် အလား "အဝင်ဝဖြစ်သော ဝိပဿနာတရား" ဟူလို၊ ဤကား---- ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းခဲ့ သိထိုက်သော အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်တည်း၊ ဤခေါင်းစဉ်အတိုင်း ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးကစ၍ အကျယ်ပြလတ္တံ့။

ရင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ–စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ သည်၊ သီလဝိသုဒ္ဓိနာမ–သီလဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

၁-သီလဝိသုဒ္ဓိ။ ။သီလ၏ စင်ကြယ်ခြင်းသည် သီလဝိသုဒ္ဓိ မည်၏၊ ရဟန်းများ၌ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလလုံခြုံမှု သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်၏။ [စတု=၄-ပါး+ပါရိသုဒ္ဓိ=ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သောသီလ။]

ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ။ ။"ဒေ့မာတိကာ"ဟု ခေါ်အပ်သော ပါတိမောက်သာမက, ဝိနည်းပါဠိတော်၌ ပညတ်အပ်သော သီလ အားလုံးကို စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် "ပါတိမောက္ခသံဝရ သီလ"မည်၏။

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ။ ။စက္ခုနှင့်, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ မနိန္ဒြေအားဖြင့် ၆-ပါးသော ဣန္ဒြေတို့ကို (အကုသိုလ်မဖြစ်အောင်) စောင့်စည်းခြင်းသည် "ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ"မည်၏။

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ ။ ။ [အာဇီဝ=အသက်မွေးမှု+ပါရိသုဒ္ဓိ= သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သည်။] ဒကာ ဒကာမတို့ လှူချင်အောင် သစ်သီး ပေးမှု, ပန်းပေးမှု, ချောမော ဖျားယောင်းမှု စသည်ကို ရှောင်ကြဉ်၍ စင်ကြယ်စွာ ရအပ်သော ပစ္စည်းကိုသာ ခံယူသုံးစွဲလျှင် ဤသီလ လုံခြုံ၏။

ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ။ ။[ပစ္စယ=ပစ္စည်း+သန္နိဿိတ=မှီ၍ ဖြစ်သော သီလ။] ဆွမ်း, သင်္ကန်း, ကျောင်း, ဆေး, ပစ္စည်းလေးပါး၌ မှီ၍ ဖြစ်သော သီလကို "ပစ္စယသန္နိဿိတသီလ"ဟု ခေါ်သည်။

ဆင်ခြင်ပုံ။ ။"အသက်ရှည်ကြာ, ဘေးရောဂါတို့, ကိုယ်မှာမကပ်, ပရိယတ်နှင့်, ပဋိပတ်ရေး, မြေဝယောက်တွေ့၍, ဤဆေး-ဤဆွမ်း, ဤသင်္ကန်းနှင့်, ရှင်လန်းဘွယ်ကောင်း, ဤစံကျောင်းကို, မှီအောင်း သုံးစွဲပါသတည်း"ဟု ပစ္စည်းလေးပါးကို သုံးစွဲရသဖြင့် ရသင့်သော အကျိုးများကို ဆင်ခြင်၍ သုံးစွဲလျှင် ဤသီလ လုံခြုံ၏။

၂။ ဥပစာရသမာဓိစ – ဥပစာရသမာဓိဌင်း၊ အပ္ပနာ-သမာဓိစ–အပ္ပနာသမာဓိဌင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ ဒုဝိဓောပိ–နှစ်ပါးအပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ သမာဓိ–သမာဓိသည်၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိနာမ–စိတ္တဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

၃။ လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပဋ္ဌာနဝသေန – လက္ခဏ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ နာမရူပပရိဂ္ဂဟော–နာမ်ရူပ်တို့ကို ပိုင်းခြား၍ ယူနိုင်ခြင်းသည်၊ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိနာမ–ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

၄။ စ–အဘို့တပါးကား၊ တေသမေव နာမရူပါနံ–ထို နာမ်ရူပ်တို့၏ပင်လျှင်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟော–အကြောင်းကို ပိုင်း

၂-စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ။ ။သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းတုန်းက ပြခဲ့သော ဥပစာရဘာဝနာကို "ဥပစာရသမာဓိ"ဟု ခေါ်၍, အပ္ပနာဘာဝနာကို "အပ္ပနာ သမာဓိ"ဟု ခေါ်သည်၊ထိုဘာဝနာခဏ်းသို့ရောက်သော စိတ်အစဉ်သည် နီဝရဏကိလေသာ အနောက်အကျူတို့ အနယ်ကျသဖြင့် လွန်စွာ ကြည်လင်ရကား "စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ"မည်၏။

၃-ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ။ ။[ဒိဋ္ဌိ-သိမြင်မှု (ဉာဏ်ပညာ)] နာမ်ရူပ် တို့ကို လက္ခဏ, ရသ, ပစ္စုပဋ္ဌာန်အားဖြင့် ဆင်ခြင်လျှင် အတ္တဟု စွဲလမ်းသော မိစ္ဆာအယူမှ စင်ကြယ်ရကား "ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ"ခေါ် သန့်ရှင်းသော ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ [ရှေးစာအုပ်မျှားဌ "ပဒဋ္ဌာန"ပါ၏၊ ထို ပဒဋ္ဌာန်သည် နောက်လာမည့် ပစ္စယနှင့် သဘောတူ၏၊ ဝိဘာဝနီ (ဋီကာကျော်)လည်း မဖွင့်၊ ထို့ကြောင့် ဤ အကြိမ်ရိုက် စာအုပ်ဌ ချန်ထားသည်။]

၄-ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ ။ ။[ကင်္ခါ=ယုံမှားသံသယ+ဝိတရဏ+ လွန်မြောက်ကြောင်းတရား၊] "ငါသည် ရှေးက ဖြစ်မှ ဖြစ်ခဲ့ဘူးလေသလား, အလုံးစုံကို အကုန်သိနိုင်သော ဘုရားရှင်ဟူသည် ရှိမှ ရှိနိုင်ပါ

ခြားမှ ယူနိုင်ခြင်းသည်၊ ကခ်ါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိနာမ–ကခ်ါ-ဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

မည်လား စသော ယုံမှားသံသယမှ လွန်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ဉာဏ်ကို "ကခ်ါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုဉာဏ်မျိုး ပေါ်လာအောင် နာမ်ရူပ်တရားတို့၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော "ကံ, စိတ်,ဥတု, အာဟာရ"စသည်ကို ပိုင်းခြားမှ ယူရ ဆင်ခြင်ရသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အာဘယ်တရားကို "ဝိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ဝိသုဒ္ဓိသရူပ်ကို ရေတွက်ပြပါ။

(ခ) အာဘယ်တရားကို "လက္ခဏ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သရူပ် ရေတွက်ပါ။

(ဂ) ဘာယ်တရားကို "အနုပဿနာ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သရူပ်ရေတွက်ပါ။

(ဃ) ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါးကို သရူပ်ရေတွက်ပါ။

(င) အာဘယ်တရားကို "ဝိမောက္ခ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သရူပ် ရေတွက်ပါ။

(စ) ဘယ်တရားကို "ဝိမောက္ခမုခ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သရူပ် ရေတွက်ပါ။

(ဆ) အာဘယ်သီလမျှားကို "စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဇ) အာဘယ်ကို "စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သဒ္ဒါဟ်ထောက်ပါ။

(စျ) အာဘယ်ကို "ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သဒ္ဒါဟ်ထောက်ပါ။

(ဉ) အာဘယ်တရားကို "ကခ်ါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ"ဟုခေါ်သနည်း။

၅။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ တတော – ထို ကခ်ါဝိတရဏာ ဝိသုဒ္ဓိမှ၊ ပရံ – နောက်၌၊ တထာ – ထို ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်း အရာအားဖြင့်၊ ပရိဂ္ဂဟိတေသု – ပိုင်းခြားမှ ယူအပ်ပြီးကုန်သော၊ သ ပစ္စယေသု – အကြောင်းနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော၊

---

၅ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ ။ ။ [မဂ္ဂ=လမ်းမှန် + အမဂ္ဂ=လမ်းမှန်မဟုတ်ဟု + ဉာဏ=သိခြင်း + ဒဿန=(မျက်စိဖြင့် မြင်ရသကဲ့သို့) ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ရှားစွာမြင်ခြင်း + ဝိသုဒ္ဓိ=စင်ကြယ်သည်။] ဤ ဝိသုဒ္ဓိ စခန်းသို့ ရောက်လျှင် ယောဂီ၏ သန္တာန်၌ ရှေးရှေးက မဖြစ်ဘူးသော ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါ, လွန်စွာနှစ်သက်မှု ပီတိစသော ၁၀-မျိုးသော တရား ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။

မဂ္ဂ, အမဂ္ဂ။ ။ထိုအခါ၌ ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါ စသည်တို့ စုံလမ်းနှစ်သက်၍ မဂ်ဖိုလ် ရပြီဟု ထင်မှတ်နေလျှင် ဝိပဿနာလမ်းစဉ် လွဲလေတော့၏။ ထို ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါ စသည်၌ စုံလမ်းနှစ်သက်မှုကို ပယ်ရှားရ၍ ဝိပဿနာကို ဆက်လက်အားထုတ်မှသာ လမ်းမှန်ကျသည်၊ ဤသို့ "ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ စသည်ကို မစုံလမ်း မနှစ်ဘက်ဘဲ ဝိပဿနာကို ဆက်လက်ပြီး အားထုတ်မှသည်သာ မဂ်ဖိုလ်ရကြောင်း လမ်းကောင်း လမ်းမှန် (မဂ္ဂ)တည်း၊ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ စသည်ကို နှစ်သက်နေမှုကား မဂ်ဖိုလ်ရဘို့ရန် လမ်းမှန် မဟုတ် (အမဂ္ဂ)တည်း" ဟု သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။

သံမသနဉာဏ်။ ။ [သံ= ကောင်းစွာ + မသန= သုံးသပ်သည်၊] နာမ် ရူပ် တရားများကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု သုံးသပ်တတ်သော ဉာဏ်ကို "သံမသနဉာဏ်" ဟု ခေါ်သည်၊ ထို ဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို ယခု ပြတော့လတ္တံ့၊ "သုံးသပ်" ဟူရာ၌ လက်ဖြင့် ကိုင်တွယ် သုံးသပ်သည်-ဟု မမှတ်လင့်၊ စိတ်ဖြင့် အာရုံပြုခြင်းကို "သုံးသပ်" ဟု ခေါ်သည်။

အတီတာဒိ ဘေဒဘိန္နေသု–အတိတ် အစရှိသော အပြား အားဖြင့် ပြားကုန်သော၊ တေဘူမက သခ်ါရေသု–တေဘူမက သခ်ါရတို့၌၊ ခန္ဓာဒိနယံ – ခန္ဓာအစရှိသော နည်းကို၊ အာရဗ္ဘ – အစဲပြု၍၊ ကလာပဝေသန–အပေါင်း၏အစွမ်းဖြင့်၊ သံခိပိတ္တာ – ချုံး၍၊ ခယဌေန – ကုန်ခန်းခြင်း အနက်သဘော ကြောင့်၊ အနိစ္စံ – အနိစ္စတည်း၊ ဘယဌေန – ကြောက်ဘွယ် ခမန်း ဘေးဘျမ်း ဟူသော အနက်သဘောကြောင့်၊ ဒုက္ခံ–

တတောပရံ ပန တထာပရိဂ္ဂဟိတေသု သပ္ပစ္စယေသု—ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဖြင့် နာမ် ရူပ်တရားကို ပိုင်းခြားခဲ့ပြီ၊ ကခ်ါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဖြင့် နာမ် ရူပ်တို့၏ အကြောင်းကို ပိုင်းခြားခဲ့ပြီ၊ ထိုဝိသုဒ္ဓိ ၂-ပါးဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်ပြီးသည်ကို ရည်ရွယ်၍ "တထာ ပရိဂ္ဂဟိတေသု သပ္ပစ္စယေသု"ဟု မိန့်သည်။

တေဘူမက သခ်ါရေသု။ ။စိတ် စေတသိက် ရူပ် ဟူသမျှ "သခ်ါရ" ချည်းတည်း၊ သို့သော် အနိစ္စ, ဒုက္ခ,အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုသည့်အခါ လောကုတ္တရာတရားတို့ကို မရှုနိုင်၊ မိမိတို့ တွေ့ကြုံဆဲဖြစ်သော တေဘူမက(ဘုံသုံးပါးဌ်ဖြစ်သော လောကီနာမ်ရူပ်) သခ်ါရတရားတို့ကိုသာ ရှုနိုင်သည်၊ ထို့ကြောင့် "တေဘူမကသခ်ါရေသု"ဟု မိန့်ရပြန်သည်။

အတီတာဒိဘေဒဘိန္နေသု—အတီတာဒိဌ် အာဒိဖြင့် (သမ္ပဋ္ဌည်းပိုင်း ဘေဒါဘာဝေန-အရ၌ ဖွင့်ပြခဲ့သော) အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်, အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ, သြဠာရိက, သုခုမ, ဟီန, ပဏီတ, ဒူရ, သန္တိကတို့ကိုယူ၊ "အတိတ်ရူပ်, အနာဂတ်ရူပ်, ပစ္စုပ္ပန်ရူပ်, အဇ္ဈတ္တရူပ် စသော အားဖြင့် ၁၁-ပါး ကွဲပြားကောင်းသော သခ်ါရတရားများ"ဟူလို။

ခန္ဓာဒိနယမာရဗ္ဘ။ ။ဤ စကားကား ဟင်္သမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌ လာသော နည်းကို ညွှန်ပြသော စကားတည်း၊ [ဤ "ခန္ဓာဒိနယ-မာရဗ္ဘ"ကို "ကလာပဝေသန သံခိပိတ္တာ"၌စပ်၊] ခန္ဓာဒိအရ မှတ်နှင့် ရန်.....

ဒုက္ခတည်း၊ အသာရကင္ဒြေန – အနှစ်သာရ မရှိသည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘောကြောင့်၊ အနတ္တာ – အတ္တမဟုတ်၊

[ဆောင်] ဒွါရခြောက်ဖုံ, အာရုံခြောက်တန်, ဝိညာဏ်ခြောက်ဝ, ဖဿခြောက်ထွေ, ဝေဒနာ ခြောက်, သညာ ခြောက်နှင့်, ခြောက် စေတနာ, ခြောက် တဏှာစုက်, ဝိတက်ဝိစာ, ခြောက်စီသာတည်း၊ ဓာတ်လည်း ခြောက်ပိုင်း, ကသိုဏ်း ဆယ်ဖြာ, ဒွတ္တိံ သာမ္ပ, ကောဋ္ဌာသနှင့်, အာယတန ဓာတု, အကုန်ရှုလေ၊ ဣန္ဒြေမှ, လောကီဟူ၏၊ ကာ-ရူ-အရှု, ဓာတ်သုံးဆူတိုး, ဘဝကိုးတန်, ရူပဈာန်ပြင်, အပွမည, အရူပနှင့်, ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်, ဆဲ့နှစ်ရပ်စု, အာဒီ ပြုသည်....စေ့ငုကုန်စင် မကြွင်းတည်း။

ကလာပဝေသန သံခိပိတ္ဌာ—[ဤသံခိပိတ္ဌာကို "သံမသန္ဓသ"ဟု စပ်၊] ထိုခန္ဓာစသောနည်းကို စွဲ၍ တောဘုမကသင်္ခါရတို့၌ (အစိတ် အစိတ် မသုံးသပ်ဘဲ) တပေါင်းတည်း ခံ့ုးပြီးလျှင် အကျဉ်းဆုံး နည်း အားဖြင့် သုံးသပ်ပါ-ဟူလို၊ ဤနည်းကို "ကလာပသမ္မသနနည်း"ဟု ခေါ်၏၊ ဝိပဿနာအလုပ်ကို အားထုတ်သူသည် ရှေးဦးစွာ ဤနည်း ဖြင့်သာ အားထုတ်ရမည်၊ ဤနည်းကား အလွယ်ဆုံးတည်း။

အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန၊ပေ၊အသာရကဋ္ဌေနာတိ—ကား သုံးသပ်ပုံအခြင်း အရာကို ပြသောစကားတည်း၊ ဤ စကားစဉ်အရ-ကလာပသမ္မသန နည်းဖြင့် ပွါးမျှားပုံကား....၁-သဗ္ဗံ ရူပံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန,ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန, အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန၊ ၂-သဗ္ဗာ ဝေဒနာ အနိစ္စာ ခယဋ္ဌေန, ဒုက္ခာ ဘယဋ္ဌေန, အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန၊၃-သဗ္ဗာ သညာ အနိစ္စာ ခယဋ္ဌေ နှ,....အသာရကဋ္ဌေန၊ ၄-သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ ခယဋ္ဌေန,.... အသာရကဋ္ဌေန၊ ၅-သဗ္ဗံ ဝိညာဏံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန, ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန, အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန။

ဣတိ–ဤသို့ရင်း၊ အဒ္ဓါနဝေသန–ကာလနှင့် စပ်သဖြင့်ရင်း၊ သန္တတိဝေသန–အစဉ်နှင့် စပ်သဖြင့်ရင်း၊ ခဏဝေသန–ခဏ

အနက်။ ။သဗ္ဗံ ရူပံ-အလုံးစုံသော ရူပကွန္ဓာသည်၊ ခယဋ္ဌေန-စသည်ကို နိဿယကြည့်၍ဆို၊ ဤ၌ "သဗ္ဗံ ရူပံ"ဟူသည် အတိတ် အနာဂတ် စသော ၁၁-ပါး အပြားအားဖြင့် ပြားသော ရုပ်အားလုံးတည်း၊ ဝေဒနာကွန္ဓာ စသည်၌လည်း ဤနည်းပင်၊ ဒဋ္ဌိရခြောက်ဖုံ, အာရုံခြောက်တန် စသည်ကိုလည်း ပွါးမျှားရာ၏။

အဒ္ဓါနဝေသန သန္တတိဝေသန ခဏဝေသန ၀ါ—ဤစကားလည်း သမ္မသနနည်း အမျိုးမျိုးကိုပြသော စကားတည်း၊**အဒ္ဓါန** သမ္မသနနည်း, **သန္တတိ** သမ္မသနနည်း, **ခဏ**သမ္မသနနည်းတို့ဖြင့်လည်း သုံးသပ်ပွါးမျှားရမည်-ဟူလို။ ထိုတွင်....

အဒ္ဓါနသမ္မသနနည်း။ ။**အဒ္ဓါန**သဒ္ဒါသည် ပစ္စည်းပိုင်းလာ "**အတိ**တော **အဒ္ဓါ**"ကဲ့သို့ ဘဝကာလကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တရားများကို အတိတ်ဘဝ, ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ, အနာဂတ်ဘဝဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သုံးသပ်ပွါးမျှားမှုကို "**အဒ္ဓါနသမ္မသနနည်း**"ဟု မှတ်ပါ။

မြန်မာလို ပွါးမျှားဟန်။ ။"**အတိတ်ဘဝ**၌ ဖြစ်သော ရူပကွန္ဓာသည် ထိုအတိတ်ဘဝ၌ပင် ချုပ်လေပြီ၊ ဤ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝသို့ မရောက်နိုင်၊ ဤသို့ ကုန်ခန်းခြင်းသဘောကြောင့် **အနိစ္စ**, ကြောက်မက်ဖွယ် ဖြစ်သောကြောင့် **ဒုက္ခ**, **အနှစ်သာရမရှိ**သောကြောင့် **အနတ္တ**တရားချည်း ပါတကား" ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပါးမျှားရာ၏၊ **အဒ္ဓါနသမ္မသနနည်း**သည် ကလာပ သမ္မသနနည်းထက် သိမ်မွေ့၏၊ ထို့ကြောင့် ကလာပ သမ္မသနနည်းဖြင့် အတော်အသားကျပြီးမှ ဤနည်းဖြင့် ပွါးမျှားဘို့ရန် ဆက်လက်ပြုသားသည်။

သန္တတိ သမ္မသနနည်း။ ။ရုပ် နာမ်တို့၏ သဘောတူသော အစဉ်အတန်းကို "**သန္တတိ**"ဟု ခေါ်၏၊ ဥပမာ-နေပူမှာ နေခိုက် ပူသောရုပ်

နှင့် စပ်သဖြင့်ရင်း၊ သံမသနညာဏေန – သံမသနဉာဏ်ဖြင့်၊ လက္ခဏတ္တယံ – လက္ခဏာယာဉ် သုံးပါးအပေါင်းကို၊ သံမ-သန္ဓသ – သုံးသပ်သူလည်း ဖြစ်သော၊ တေသော – ထို တေဘူ-မကသခ်ါရတို့၌ပင်၊ ပစ္စယဝေသန – အကြောင်းနှင့် စပ်သဖြင့်

အစဉ်သည် သန္တတိတခုတည်း၊ အရိပ်သို့ရောက်၍ အအေးရုပ် ပေါ်ပေါက်သည့်အခါ. သန္တတိတမျိုး ပြောင်းလေပြီ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကျယ်ကို ဘာသာဋီကာမှာရှု၊ ပွါးမျှားပုံကား...အပူရုပ်အစဉ်သည် အအေးရုပ်အစဉ်သို့ မရောက်၊ ဤသို့ ကုန်ခန်းခြင်း သဘောကြောင့် အနိစ္စ စသည်တို့တည်း၊ ဤသန္တတိသမ္မသနနည်းသည် တဘဝထည်း မှာပင် အစဉ်အမျိုးမျိုးခဲ့၍ ပွါးမျှားရသောကြောင့် အဒ္ဓါနသမ္မသန နည်းထက် သိမ်မွေ့သဖြင့် အဒ္ဓါနသမ္မသန၏ အခြားမဲ့၌ ဆက်လက် ပွါးဘို့ရန် ပြဆားသည်။

ခဏ သမ္မသနနည်း။ ။ရုပ်နာမ်တို့၏ ခဏအားဖြင့် သုံးသပ် ပွါးမျှားမှုကို "ခဏသမ္မသနနည်း"ဟု ခေါ်သည်၊ ပွါးမျှားဟန်ကား... "အတိတ်ခဏ၌ ဖြစ်သော ရူပက္ခန္ဓာသည် အတိတ်ခဏ၌ ချုပ်လေပြီ၊ ပစ္စုပ္ပန်ခဏသို့ မရောက်, ကုန်ခန်းခြင်းအနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စ" စသည်ဖြင့်ရင်း, "အတီတဘဝင်ခဏ၌ ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက် (နာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါး)သည် အတီတဘဝင်ခဏ၌ ချုပ်လေပြီ, ဘဝင်စလနသို့ မရောက်"စသည်ဖြင့်ရင်း, ရုပ်ဝိထိ နာမ်ဝိထိ အစဉ်အတိုင်း သုံးသပ် ပွါးမျှားရမည်၊ ဤခဏသမ္မသနနည်းကား အစွမ်းကန် သိမ်မွေ့သော နည်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် သန္တတိနည်းဖြင့် အသားကျပြီးမှ ဆက်လက် သုံးသပ်ဘို့ရန် ပြဆားသည်။

သမ္မသနညာဏေန လက္ခဏတ္တယံ သံမသန္ဓသ—ကလာပ သမ္မသန စသည်ဖြင့် ပွါးမျှားသောစိတ်၌ ဉာဏ်ပညာယှဉ်လျက်ရှိ၏၊ ထိုဉာဏ်ကို သမ္မသနဉာဏ်ဟု ခေါ်သည်၊ ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ထိုဉာဏ်ဖြင့် တေဘူ-မက သခ်ါရတို့၌ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟူသော လက္ခဏာ ထင်မြင် အောင် ဆင်ခြင် သုံးသပ်ရမည်-ဟူလို။

ဂုဏ်း၊ ခဏဝသေန–ခဏနှင့် စပ်သဖြင့်ဂုဏ်း၊ ဥဒယဗ္ဗယညာ-ဏေန–ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့်၊ ဥဒယဗ္ဗယံ–အဖြစ်အပျက်ကို၊ သမနုပဿန္တော စ–အဖန်ဖန်ရှုသုံးသပ်ခြင်းဖြစ်သော၊ (ယော-ဂိနော–ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌။)

ဥဒယဗ္ဗယညာဏ်။ ။[ဥဒယ=ဖြစ်ခြင်း (ဥပါဒ်) + ဝယ=ပျက်ခြင်း (ဘင်) (ဝကို ဗပြု ဒေ့ဘော်ဆင့်၊)] ရုပ်နာမ်တို့၏ ဥပါဒ်နှင့် ဘင်ကို ထင်မြင်အောင် ရှုတတ်သော ဉာဏ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် မည်၏။

တေသေ့ဝ ပစ္စယဝသေန။ ။ဤပုဒ်ကို "သမနုပဿန္တော"၌ စပ်၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော နည်းများအရ - ပွါးများဘန်များသဖြင့် သမ္မသနဉာဏ် ရင့်သန်ပြီးသော ယောဂီသည် ထိုနာမ်ရုပ်တို့ကိုပင် အကြောင်းတရား နှင့် စပ်၍ အထပ်ထပ် သုံးသပ်ရမည်၊ ပစ္စယ - အရ အကြောင်းတို့ကား

[ဆောင်] အဝိဇ် - တဏှာ, ကံ - အာဟာ, ဖဿာ-နာမ်ရုပ်များ။
ပစ္စယ ဟု, အကြောင်းစု, ခေါ်မှု မြဲမှတ်သား။

ထိုတွင် ရုပ်တရား၏ အကြောင်းသည် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကံ အာဟာရ တို့တည်း၊ စေတသိက် နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းကား.... အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကံ ဖဿတို့တည်း၊ စိတ် နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းကား.... အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ကံ နာမရူပတို့တည်း။ [သုံးသပ် ပွါးများပုံကို ဘာသာ ဋီကာမှာ ရှုပါ။] ဤသို့ အကြောင်းနှင့် ဆက်သွယ်၍ သုံးသပ်ပွါးများ မှုကို အခေါ်ရလွယ်အောင် "ပစ္စယသမနုပဿနာနည်း"ဟု ခေါ်ကြစို့။

ခဏဝသေန။ ။[ဥပါဒ်ခဏ ဘင်ခဏကို "ခဏ"ဟု မတ်ပါ။] ဤသို့ အကြောင်းနှင့် တွဲဘက်၍ နာမ်ရုပ်တို့၏အဖြစ်အပျက်ကို ရှုဖန်များလျှင် ဥပါဒ်ခဏ ဘင်ခဏအားဖြင့် အဖြစ်အပျက်တွေ့ အလိုလို ထင်လာလေ၏၊ ထိုအခါ အကြောင်းကို မစဉ်းစားတော့ဘဲ ဥပါဒ်ခဏ

သြဘာသော–ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါရင်း၊ ပီတိ–နှစ်သက်ခြင်းရင်း၊ ပဿဒ္ဓိ–ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး၏ ငြိမ်းအေးခြင်းရင်း၊ အဓိမောက္ခောစ–သက်ဝင်ယုံကြည်သော သဒ္ဓါရင်း၊ ပဂ္ဂဟော–စိတ်ကို ချီးမြှောက်တတ်သော ဝီရိယရင်း၊ သုခံ–

ဘင်ခဏကိုသာ သတိထား၍ ဤခဏသမုဒယသနာနည်းဖြင့် ကြိုးစားပွါးမျှားလေသော်, အဖြစ်အပျက်တွေ့ အလွန်ထင်ရှားသည့်အတွက် စိတ်အားတက်ကြွ၍ စိတ်အလွန် ကြည်လင်ရကား, ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အဆုံးမသတ် လမ်းခုလတ်မှာပင် သြဘာသ--စသော ဥပက္ကိလေသ ဘေးရန်နှင့် အမှန်တွေ့ရတတ်လေသည်။

ဝိပဿနုပက္ကိလေသ ၁၀-ပါး

၁-သြဘာသ။ ။[ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါ၊] စိတ်ခေတ်၏ ကြည်လင်မှုကြောင့် ကိုယ်မှ အရောင်အဝါတို့သည် စိတ်အစွမ်းအားလျော်စွာ အချို့ မိမိထက်ဝန်းကျင် အနားတွင်ရင်း, အချို့ တခန်းလုံး လင်းအောင်ရင်း, တချို့ တကျောင်းလုံး တတိုက်လုံး တနယ်လုံးမှစ၍ စကြဝဠာတခုလုံး လင်းအောင်ရင်း ထွက်ကုန်၏။

၂-ပီတိ။ ။ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ပီတိစေတသိက်၊ ဤပီတိအတွက် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အလွန်နှစ်သက်မွေ့လျော်၏။

၃-ပဿဒ္ဓိ။ ။ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ စေတသိက်၊ ဤပဿဒ္ဓိတို့အတွက် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ် စိတ် ၂-ပါးသည် ထူးထူးခြားခြားပင် ငြိမ်းအေးလေတော့၏။ [ပဿဒ္ဓိသာ မက, လဟုတာ မုဒုတာ ကမ္မညတာ ပါဂုညတာ ဥဇုကတာ စေတသိက်မျှားလည်း ထူးထူးခြားခြား ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။]

၄-အဓိမောက္ခ။ ။ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စူးစိုက်စွာ သက်ဝင် ယုံကြည်သော သဒ္ဓါစေတသိက်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

သုခဝေဒနာဝင်း၊ ဉာဏ်-ထက်မြက်လျင်မြန် အမြင်သန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဝင်း၊ ဥပဋ္ဌာနံ-အာရုံ၌ စွဲမြဲစွာတည်သော သတိဝင်း၊ ဥပေက္ခာစ-တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာဝင်း၊ နိကန္တိစ-ဝိပဿနာကို နှစ်သက်မှု နှုးညံ့သော

၅-ပဂ္ဂဟ။ ။ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်မဆုတ်နိုင်အောင် အားပေး ခြီးမြှောက်တတ်သော ဝီရိယလည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၆-သုခ။ ။မွန်မြတ်သော စိတ္တဇရူပ်တို့ဖြင့် တကိုယ်လုံး ထုံမွှမ်းရှိ ချမ်းမြေ့စေသော သုခဝေဒနာလည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၇-ဉာဏ။ ။[ဝိပဿနာဉာဏ်၊] ဝင်ရစိန်လက်နက် မိုးယ်းကြိုးစက်သို့ သွက်လက်လျင်မြန် အမြင်သန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုဉာဏ်ကြောင့် သခ်ါရတို့၌ ရှုလိုက်တိုင်း ရှုလိုက်တိုင်း အဖြစ်အပျက်ကို ကွက်ကွက် ကွင်းကွင်း ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်လာ၏။

၈-ဥပဋ္ဌာန ။ ။ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌ စွဲမြဲစွာ တည်သော သတိတရားလည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၉-ဥပေက္ခာ။ ။[တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ, အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ ၂မျိုး၊] ဖြစ်မှု ပျက်မှု (ဥဒယဗ္ဗယ) သဘောတေ့ အလွန်ထင်နေရကား, မထင်ထင်အောင် ရှုဘို့ရာ ဗျာပါရ မမျှားတော့ဘဲ, အသင့်အားဖြင့် ရှုစားတတ်သော တတြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်ကို "တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာ" ဟု ခေါ်၏၊ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဆင်ခြင်သည့်အခါ အလွန်လျင်မြန်စွာ ဆင်ခြင်နိုင်သော အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ယှဉ်သော စေတနာကို "အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ"ဟု ခေါ်၏။ [ပီတိ-မှ စ၍ ဤဥပေက္ခာတိုင်အောင်သော တရားတို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များတည်း။]

၁၀-နိကန္တိ။ ။[သိမ်မွေ့သောတဏှာ။] ထို သြဘာသစသည်ဖြင့် တန်းဆာ ဆင်အပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို နှစ်သက်နေမှု တဏှာ

တဏှာဝင်း၊ ဣတိ–ဤသို့၊ သြဘာသာဒိဝိပဿနုပဏ္ဏိလေသ-ပရိဗန္ဓန ပရိဂ္ဂဟဝသေန–သြဘာသ အစရှိသော ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့ကို ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ မဂ္ဂါ မဂ္ဂလက္ခဏဝဝတ္ထာနံ–ဝိပဿနာ၏ လမ်းမှန် လမ်းမမှန် လက္ခဏာကို ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်တတ်သောဉာဏ်သည်၊ မဂ္ဂါ မဂ္ဂညာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနာမ–မဂ္ဂါ-မဂ္ဂညာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏၊ ထိုတဏှာသည် အလွန်သိမ်မွေ့ရကား တဏှာမှန်းပင် မသိသာချေ, ဝိပဿနာ၌ မွေ့လျော်မှု (ဝိပဿနာရတိ)ဟု သာ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်က မှတ်ထင်နေသည်။

သြဘာသာဒိ ၊ပေ၊ ပရိဂ္ဂဟဝသေန ။ ။[ဝိပဿနာ = ဝိပဿနာဉာဏ် + ဥပက္ကိလေသ=ညစ်နွမ်းကြောင်း ဖြစ်သော + ပရိဗန္ဓ=ဘေးရန်များ။] ဆိုခဲ့ပြီးသော သြဘာသ စသည် ၁၀-ပါးကို "ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ညစ်နွမ်းကြောင်း ဖြစ်သော ဘေးရန် အန္တရာယ်များ"ဟု ဆိုသည်၊ ထိုတွင် သြဘာသစသော ၉-ပါးသည် အကုသိုလ်မဟုတ်၍ ဘေးရန် အစစ်မဟုတ်၊ နိကန္တီ တခုသာ ဘေးရန်အစစ်တည်း။

မဂ္ဂမ်းကျင်သူ။ ။သို့သော် သြဘာသစသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ပရိယတ်၌ မဂ္ဂမ်းကျင်သော အခ္ခါယောဂီ၌ "ငါ့မှာ ရှေးအခါက ဤကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါမျိုး မထွက်ဘူးချေ, ဤအရောင်အဝါကို ဖြစ်စေနိုင်သော စိတ်သည် မင်စိတ် ဖိုလ်စိတ်ပင်ဖြစ်၏၊ ငါသည် မင်ဖိုလ်ကို ရပြီ" ဟုဌင်း,..... "ငါ့မှာ ရှေးက ဤကဲ့သို့ ပီတိ ပဿဒ္ဓိ စသည် မဖြစ်ဘူးချေ, ငါသည် မင်ဖိုလ်ကို ရပြီ"ဟုဌင်း,....ဤသို့ အထင်ကြီးကာ ဝိပဿနာလမ်းလွဲ၍ သာယာမှု (တဏှာ), အထင်ကြီးမှု (မာန), ငါဟု စွဲလမ်းမှု (ဒိဋ္ဌိ)တို့ ဖြစ်လေကုန်၏၊ ထိုတဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့ကား ဝိပဿနာကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ဘေးရန် အစစ်တည်း။

ထိုတဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိ တို့သည် သြဘာသ စသည်တို့ကို စွဲ၍ ဖြစ်သော ကြောင့် (လူမိုက်အားပေး ဆိုသလို) သြဘာသ စသည်တို့ကိုလည်း ဗလူပစာ ဌာနျူပစာရ အားဖြင့် ဝိပဿနာ၏ ညစ်နွမ်းကြောင်း ဘေး ရန်ဟု ဆိုရလေသည်။

ကျမ်းကျင်သူ။ ။ပရိယတ်ဌ ကျမ်းကျင်သော ယောဂီသည်ကား ထို သြဘာသစသည်တို့သည် တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတို့၏ တည်ရာဖြစ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ဘေးရန်မျှားတည်း၊ ထို သြဘာသ စသည်ကို နှစ်သက်စွဲလမ်းနေမှုသည် မင်ဖိုလ် ရကြောင်း လမ်းကောင်း လမ်းမှန် မဟုတ်သဖြင့် အမဂ္ဂတည်း၊ အစဉ်အတိုင်း ဆက်လက်၍ တိုးတက်အားထုတ်မှုသည်သာ မင်ဖိုလ်ရကြောင်း လမ်း ကောင်း လမ်းမှန်ဖြစ်၍ မဂ္ဂအစစ် ဖြစ်သည်-ဟု ပိုင်းခြားသတ်မှတ် နိုင်သည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။ ။ထိုကဲ့သို့ ဝိပဿနာ၏ ဘေးရန်ကို အမှန် အတိုင်း သိမ်းဆည်း၍ လမ်းမှန် လမ်းမမှန်လက္ခဏာကို ပိုင်းခြားတတ် သော ဉာဏ်ကို "မဂ္ဂါမဂ္ဂညာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်သည်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းမျှား

(က) မဂ္ဂါမဂ္ဂညာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ-ပုဒ်၌ မဂ္ဂ+အမဂ္ဂ+ဉာဏ+ဒဿန ပုဒ်နက်ကို ပြပါ။

(ခ) အဘိဃာတဉာဏ်ကို "သံမသနဉာဏ်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ထိုဉာဏ် သည် ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးတွင် ဘယ်ဝိသုဒ္ဓိစခန်း၌ ဖြစ်သနည်း။

(ဂ) တထာပရိဂ္ဂဟိတေသု သပ္ပဗ္ဗယေသု၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြောပြပါ။

(ဃ) ဝိပဿနာအားထုတ်ရာ၌ လောကုတ္တရာကို အာဇီဝပြုနိုင်-မပြုနိုင် ဆိုင်ရာပါဠိကို ထောက်ပြပါ။

(င) အတီတာဒီဘေဒဘိန္နေသု၌ အာဒီဖြင့် ယူရသော အနက်မျှားက ဖော်ပြပါ။

(စ) ခန္ဓာဒိနယဋ္ဌ အာဒိအရ လက်ဝဲကိုပြပါ။

(ဆ) ကလာပဝေသန သံခိပိတ္တာ အရ ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့် ပွါးမျှားပုံကို ပြပါ။

(ဇ) အဒ္ဓါနဝေသန အရ "အဒ္ဓါနသမ္မသန"ပွါးမျှားနည်းကိုပြပါ။

(စျ) သန္တတိဝေသန အရ "သန္တတိသမ္မသန"ပွါးမျှားနည်းကို ပြပါ။

(ဉ) ခဏဝေသန အရ "ခဏသမ္မသန"ပွါးမျှားနည်းကို ပြပါ။

(ဋ) ဥဒယဗ္ဗယဋ္ဌ ဥဒယပုဒ် ဝယပုဒ်တို့၏ အနက်တို့ကို ပြပါ။

(ဌ) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဘယ် ဝိသုဒ္ဓိစခန်းဋ္ဌ ဖြစ်သနည်း။

(ဍ) ပဋ္ဌယဝေသနအရ အကြောင်းဟူသည် အဘယ် တရားမျှားနည်း။

(ဎ) ခဏဝေသနဋ္ဌ ခဏဟူသည် အဘယ်နည်း။

(ဏ) ဝိပဿနုပက္ကိလေသ ဧဘေးရန်သည် ဉာဏ် ၁၀-ပါးတွင် အဘယ် ဉာဏ်အခိုက်မှာ ဖြစ်သနည်း။

(တ) သြဘာသ, ပီတိ, ပဿဒ္ဓိ တရားတို့ကို ခွဲခြားပြပါ။

(ထ) အဓိမောက္ခ, ပဂ္ဂဟ, သုခ ဟူသည် အဘယ်တရားမျှားနည်း။

(ဒ) ဉာဏ, ဥပဋ္ဌာန ဟူသည် အဘယ်တရားမျှားနည်း။

(ဓ) ဥပေက္ခာ, နိကန္တိ ဟူသည် အဘယ်တရားမျှားနည်း။

(နဝ) သြဘာသ စသော ၉-ပါးသည် အပြစ်မဟုတ်ဘဲလျက် အဘယ် ကြောင့် "ဝိပဿနုပက္ကိလေသ"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ပ) အဘယ်ကို မဂ္ဂ-အမဂ္ဂဟု ခေါ်၍, အဘယ်ဉာဏ်ကို "မဂ္ဂါ မဂ္ဂ ဉာဏ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်သနည်း။

၆။ ပန – အဘို့တပါးကား၊ တထာ–ထို ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ပရိဗန္ဓဝိမုတ္တာသ – ဘေးရန်တို့မှ လွတ်ပြီးသော၊ တသ – ထို ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ ဥဒယဗ္ဗယညာဏတော – ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ၊ ပဌာယ – စ၍၊ ယာဝါနုလောမာ – အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင်၊ တိလက္ခဏံ – လက္ခဏာယာဉ်သုံးပါးသို့၊ (အာရောပေတွာ – တင်၍၊) ဝိပဿနာ ပရမ္မရာယ – ဝိပဿနာဉာဏ် အဆက်ဆက်အားဖြင့်၊ ပဋိပဇ္ဇန္တသ–လွန်စွာကြိုးကုတ် အားထုတ်သည်ရှိသော်၊ နဝ–ကိုးပါးကုန်သော၊ ဝိပဿနာညာဏာနိ – ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည်၊ ပဋိပဒါညာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနာမ – ပဋိပဒါညာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမည်၏။

၆.ပဋိပဒါ ညာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ။ ။"ပဋိပဇ္ဇတိ တောယာတိ" ဟူသော ဝစနတ် အရ မဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း ဉာဏ်ကို "ပဋိပဒါ"ဟု ခေါ်၏၊ "တောယ-ဤဉာဏ်ဖြင့်၊ ပဋိပဇ္ဇတိ-မဂ်သို့ရောက်၏"ဟုပေး၊ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်ပုံမှာ ရှေးအတိုင်းပင်တည်း၊ ထိုကြောင့် မဂ်သို့ရောက်ဘွယ် စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်ကို "ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ"ဟု မှတ်ပါ။

တထာ ပရိဗန္ဓဝိမုတ္တာသ—ဆိုခဲ့ပြီးသော မဂ္ဂါ မဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဖြင့် ဝိပဿနာ၏ဘေးရန် ၁၀-ပါးမှ ကင်းလွတ်ပြီးသော ယောဂီသည်....

ဥဒယဗ္ဗယညာဏတော ပဋ္ဌာယ ယာဝါနုလောမာ—ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ အနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်း တိုးတက်၍ အဆက်ဆက် အားထုတ်သည်ရှိသော် "ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ" ဖြစ်၏၊ ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ၏ အစသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်တည်း, အဆုံးကား အနုလောမဉာဏ်တည်း။ (မဂ္ဂါ မဂ္ဂ ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ တုန်းက ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း....အပြီးမသတ် လမ်းခုလတ်

မဂ်ရခါနီး စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ

၇။ ပန–ဆက်ဦးအုံ့၊ ဧဝံ–ဤ ဝိပဿနာ အစဉ်ဖြင့်၊ ပဋိပဇ္ဇန္တသ – ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်အားထုတ်သော၊ တဿ–ထို ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊ ဝိပဿနာ ပရိပါကံ–ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ရင့်သန်ခြင်းကို၊ အာဂမ္မ–စွဲ၍၊ ဣဒါနိ–ယခုပင်၊ အပ္ပနာ–အပ္ပနာသည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတိ–ဖြစ်တော့လတ္တံ့၊ ဣတိ–ဤသို့ ဆိုထိုက်ရာခဏာ၌၊ ဘဝင်ံ–ဘဝင်ကို၊ ဝေါစ္ဆိန္နံ-တွာ–ဖြတ်၍၊ ဥပ္ပန္နေ မနောဒ္ဓါရာ ဝဇ္ဇနာ နန္တရံ–ဖြစ်သော မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌၊ ဒွေ တီဏိ– ၂-ကြိမ် ၃-ကြိမ် ကုန်သော၊ ဝိပဿနာစိတ္တာနိ–ဝိပဿနာစိတ်တို့သည်၊ ယံ-ကိဉ္စိ–အမှတ်မထားတပါးပါးသော၊ အနိစ္စာဒိလက္ခဏံ–အနိစ္စအစရှိသော လက္ခဏာကို၊ အာရဗ္ဘ–အာရုံပြု၍၊ ပရိကမ္မော-

---

၌ ဝိပဿနုပက္ကိလေသ ဘေးရန်တို့၏ နှောက်ယှက်ခြင်းကြောင့် မသန့်ရှင်းခဲ့သေးချေ၊ ထို့ကြောင့် ယခုအခါ ထိုဘေးရန်မှ လွတ်ကင်းပြီးဖြစ်၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ထက်သန်လာအောင် ထပ်မံ၍ အားထုတ်ရပြန်သေးသည်။ [ဘင်္ဂဉာဏ်, ဘယဉာဏ်, အာဒီနဝဉာဏ် စသည်တို့ဖြစ်ပုံကို ဘာသာဋီကာမှာရှု။]

၇-မဂ်ရခါနီး စိတ်အစဉ် ဖြစ်ပုံ။ ။တသေဝံ ပဋိ ၊ပေ၊ နာမေန ပဝတ္တန္တိ-ဤကား မဂ်ရခါနီး၌ စိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံကို ပြသောစကားတည်း၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော အစဉ်ဖြင့် အားထုတ်လေရာ ဝိပဿနာဉာဏ် ရင့်သန်သဖြင့် "အပ္ပနာ" ခေါ်သော မဂ်ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ချိန် နီးလေသော် "ဘဝင်စလန, ဘဝင်ုပစ္ဆေဒ"ဟု ဘဝင် အစဉ်ပြတ်၍ မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်၏။

ဒွေတီဏိ ဝိပဿနာ စိတ္တာနိ ၊ပေ၊ ပရိကမ္မော ပစာရာနုလောမ နာမေန—မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌ တိကွပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ဥပစာ

ပစာထုနုလောမနာမေန – ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ ဟူသော အမည်အားဖြင့်၊ ပဝတ္တန္တိ – ဖြစ်ကုန်၏။

ယာ – အကြင် သခ်ါရပေက္ခာဉာဏ်သည်၊ သိခါပတ္တာ – အထွဋ်အထိပ်သို့ ရောက်၏၊ သာနုလောမာ – အနုလောမဉာဏ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော၊ သာ သခ်ါရပေက္ခာ – ထို သခ်ါရပေက္ခာဉာဏ်ကို၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာတိစ – ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ ဟူ၍လည်း၊ ပဝုစ္စတိ – ဆိုအပ်၏။

အနုလုံဟူသော နာမည်ဖြင့် ဝိပဿနာစိတ် ၂-ကြိမ် မနှုတ်ဂျိုလ်ဖြစ်လျှင် ပရိကမ် ဥပစာ အနုလုံဟူသော နာမည်ဖြင့် ၃-ကြိမ်ဖြစ်၏၊ [ဤစိတ်များကို "ဥပစာရသမာဓိဇော"ဟုလည်း ခေါ်၏၊ မဂ်၏အနီး ဥပစာဌ် ဖြစ်သော သမာဓိအားကောင်းသော ကာမဇောများ – ဟူလို။]

ယံကိဉ္စိ အနိစ္စာဒိလက္ခဏ မာရဗ္ဘ။ ။ထိုဝိပဿနာစိတ် များသည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံမပြုနိုင်သေးဘဲ အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ လက္ခဏာ ၃-ပါးတွင် တပါးပါးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သည်။

ယာ သိခါပတ္တာ၊ပေ၊ပဝုစ္စတိ—ဤစကားကား ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီအမည် ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ကောက်နုတ်၍ပြသော အမှာစကားတည်း၊ "ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ"ဟူ၍ ကျမ်းဂန်၌ အတော်အသုံးများသော နာမည်တမျိုး ရှိ၏၊ ထိုဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ် ဟူသည် တမျိုး အထူးမဟုတ်ပါ။ ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါးတွင် အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော သခ်ါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် အနုလောမဉာဏ်ပင် ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ ။သခ်ါရပေက္ခာဉာဏ်ကို အစပိုင်း အလယ်ပိုင်း အဆုံးပိုင်းဟု သုံးပိုင်း ပိုင်းပြီးလျှင် အနုလောမဉာဏ်နှင့် ကပ်နေသော အဆုံးပိုင်းကို အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော သခ်ါရပေက္ခာဉာဏ်ဟု မှတ်ပါ၊ အနုလောမဉာဏ်ဟူသည်ကား ပရိကမ်, ဥပစာ, အနုလုံ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်များပင်တည်း။

၇။ တတော–ထို အနုလုံမှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ ဂေါတြဘု-စိတ်တံ–ဂေါတြဘုစိတ်သည်၊ နိဗ္ဗာနံ–နိဗ္ဗာန်ကို၊ အာလမ္မိတ္ဝာ–အာရုံပြု၍၊ ပုထုဇ္ဇနဂေါတ်တံ–ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို၊ အဘိဘဝန္တံ–လွှမ်းမိုးလျက်ရှင်း၊ အရိယဂေါတ်တံ–အရိယာအနွယ်သို့၊ အဘိသမ္ဘောန္တံစ–ရောက်လျက်ရှင်း၊ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏။

၇။ တတော ၊ပေ၊ ပဝတ္တတိ — ဤကား ဂေါတြဘုစိတ် ဖြစ်ပုံကို ပြသော စကားတည်း၊ ဂေါတြဘုစိတ်သည် ပရိကမ်၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ၊ မည်သော စိတ်တို့ကဲ့သို့ အနိစ္စ စသော လက္ခဏာ တပါးပါးကို အာရုံမပြု နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤဂေါတြဘုကို "မဂ်ရှေက နိဗ္ဗာန်ကို ညွှန်ပြသောကြောင့် မဂ်ဇော ဖိုလ်ဇော၏ ရှေသွားဖြစ်သော အာဝဇ္ဇန်းနှင့်တူ၏" ဟု ပြောစမှတ် ပြုကြသည်။

ပုထုဇ္ဇနဂေါတ်တံ အဘိဘဝန္တံ။ ။ဤဂေါတြဘုနောက် မဂ်စိတ်ပေါ် လာလျှင် အရိယာအနွယ်သို့ ရောက်ပြီဖြစ်၍ ဂေါတြဘုစိတ်သည် ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို လွှမ်းမိုး(ကျော်လွန်)သော တရားပေတည်း၊ ဤစကားအရ "ဂေါတ်တံ ဘဝတိ အဘိဘဝတီတိ ဂေါတြဘု"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ "ဂေါတ်တံ=ပုထုဇဉ်အနွယ်ကို+ဘဝတိ အဘိဘဝတိ=လွှမ်းမိုးတတ်၏" ဟု ပေးပါ။

အရိယဂေါတ်တံ အဘိသမ္ဘောန္တဉ္စ ။ ။ ဂေါတြဘုစိတ်သည် အရိယာ အနွယ်သို့လည်း ရောက်သည်မည်၏၊ "ရောက်"ဟူသည် "ဖြစ်စေခြင်း" ပင်တည်း၊ ဤစကားအရ "ဂေါတ်တံ ဘဝတိ အဘိသမ္ဘုဏာတီတိ ဂေါတြဘု"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၊ "ဂေါတ်တံ=အရိယာအနွယ်သို့+ဘဝတိ အဘိသမ္ဘုဏာတိ=ရောက်၏"ဟု ပေးပါ။ ["ဘူ=ပတ္တိယံ" ဟူသော ဓာတ်၊ "အဘိသမ္ဘောန္တံ=ပါပုဏန္တံ"ဟူသော အဖွင့်ကို ထောက်၍ "အဘိသမ္ဘောန္တံ – ရောက်လျက်ရှင်း"ဟု အနက်ဆိုသည်။]

မင်စိတ်ဖြစ်ပုံ ၉။ တဿ–ထို ဂေါတြဘုရားတော်၏၊ အနန္တရ-
မေဝ–အခြားမဲ့၌ပင်လျှင်၊ မဂ္ဂေါ–မင်
သည်၊ ဒုက္ခသစ္စံ–ဒုက္ခသစ္စာကို၊ ပရိဇာနန္တော–ပိုင်းခြားမြင်
သိလျက်ရှင်း၊ သမုဒယသစ္စံ–သမုဒယသစ္စာကို၊ ပဇဟန္တော–
ပယ်စွန့်လျက်ရှင်း၊ နိရောဓသစ္စံ–နိရောဓသစ္စာကို၊ သစ္ဆိ-
ကရောန္တော–မျက်မှောက်ပြုလျက်ရှင်း၊ မဂ္ဂသစ္စံ–မဂ္ဂသစ္စာ
ကို၊ ဘာဝနာဝသေန–ဖြစ်စေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်၊ အပ္ပနာ-
ဝီထိ–အပ္ပနာဝီထိသို့၊ သြတရတိ–သက်ရောက်၏၊ တတော–
ထို မင်စိတ် တကြိမ်မှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ ဒေ့တိဏိ–နှစ်ကြိမ်
သုံးကြိမ်ကုန်သော၊ ဖလစိတ္တာနိ–ဖိုလ်စိတ်တို့၏၊ ပဝတ္တိတ္တာ–

၉-မဂ္ဂဝီထိ ကျမ်း။ ။တဿာနန္တရမေဝ၊ ပေ၊ ဘဝင်ပါတောဝ ဟောတိ–ဂေါတြဘု၏ အခြားမဲ့၌ မင်စိတ်သည် အပ္ပနာဝီထိသို့ ရောက်၏၊ "မင်, ဖိုလ်, ဖိုလ်"ဟု အပ္ပနာဇော အစဉ်ဖြစ်၏–ဟူလို။

ဒုက္ခသစ္စံ ပရိဇာနန္တော .... မဂ္ဂသစ္စံ ဘာဝနာဝသေန ။ ။ ဆိမီး သည် မီးစာကိုလောင်, အမှောင်ပယ်ရှင်း, အလင်ရောင်လွှမ်း, ဆိခန်း စေမှ, ဤကိစ္စ ၄-ခုကို တပြိုင်နက် ပြုနိုင်သကဲ့သို့, ထို့အတူ မင်တရား လည်း ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားမြင် သိခြင်း, သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း, နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြု (တိုက်ရိုက် အာရုံပြု)ခြင်း, မဂ္ဂသစ္စာ ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်း ဟူသော ကိစ္စ ၄-ချက်ကို တပြိုင်နက် ပြီးစေ နိုင်သည်။

ဒေ့တိဏိ ဖလစိတ္တာနိ—မင်စိတ် တကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် တိကွ ပဋိပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ဖိုလ်စိတ် ၃-ကြိမ်, မဒ္ဒပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ဖိုလ်စိတ် ၂-ကြိမ် ဖြစ်ပြီးခြင်းကြောင့် ဘဝင်ကျလေတော့၏။ ["ဖလစိတ္တာနိ-တို့သည်၊ ပဝတ္တိတ္တာ—ဖြစ်၍"ဟု မပေးနှင့်၊ ပဝတ္တိတ္တာ၏ ကတ္တားက

ဖြစ်ပြီးခြင်းကြောင့်၊ ဘဝဂ်ပါတောဝ–ဘဝင်ကျခြင်း သည်သာလျှင်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ ၁၀။ ပုန–တဘန်၊ ဘဝဂ်ံ–ဘဝင်ကို၊ ဝေါစ္ဆိန္နံတဿ–ဖြတ်၍ ပစ္စဝေက္ခဏ-ညာဏာနိ–ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်တို့သည်၊ ပဝတ္တန္တိ–ဖြစ်ကုန်၏။

ပဏ္ဍိတော–လောကုတ္တရာ ပညာရှိသည်၊ မဂ္ဂံ–မဂ်ကိုရင်း၊ ဖလဉ္စ–ဖိုလ်ကိုရင်း၊ နိဗ္ဗာနံ–နိဗ္ဗာန်ကိုရင်း၊ ပစ္စဝေက္ခတိ–အမှန်ဆင်ခြင်၏၊ ဟိနေ–ပယ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ ကိလေသေ–

ဖလစိတ္တာနိ, ဟောတိ ၏ ကတ္တားက ဘဝဂ်ပါတော, ဤသို့ ကတ္တားကဲ့ပြားသော အရာတိုင်းမှာ တဿပစ္စယဇ္ဇပုဒ်များကို "၍"ဟု မပေးဘဲ "၏"ဟု ပေးရိုးရှိသည်။]

မန္ဒပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝိထိပုံ

"နု ဒ မ ပ ဉ နု ဂေါ မ ဖ ဖ"
ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo

၁၀-ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ ။ ။ မဂ္ဂဝိထိနောက် ဘဝင်ကျ၍ ဘဝင်ပြတ်သည့်အခါ မဂ်ဖိုလ်စသည်ကို ဆင်ခြင်သော "ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ" များ ဖြစ်ကြ၏၊ ထိုဝိထိတို့၌ ပါသော မဟာကုသိုလ် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောနှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်များကို "ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်" ဟု ခေါ်သည်။

မဂ္ဂံ ဖလဉ္စ....ပစ္စဝေက္ခတိ ပဏ္ဍိတော—ဤကား ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိများကိုပြသော ဂါထာတည်း၊ မဂ်ဖိုလ်ရပြီးသော ပညာရှိသည် "ငါသည် ဤမဂ် ဤဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ကို ရပေပြီ"ဟု မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ဇကန် ဆင်ခြင်သည်၊ "မဂ်ကိုဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဝိထိ, ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သော ဝိထိ, နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သော ဝိထိ, ဤသုံးပါးကား မုဒု ဖြစ်သည်"ဟူလို။

ကိုးလသာတို့ကိုရင်း၊ သေသေ စ–ကြွင်းကျန်သေးသော ကိလေသာတို့ကိုရင်း၊ ပစ္စဝေက္ခတိ ၀ါ–ဆင်ခြင်သူလည်း ရှိ၏၊ နှ ပစ္စဝေက္ခတိ ၀ါ–မဆင်ခြင်သူလည်း ရှိ၏။

၁၁။ ဝေ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း၊ ဆဗ္ဗီသုဒ္ဓိက-မေန–ခြောက်ပါးသော ဝိသုဒ္ဓိအစဉ်အားဖြင့်၊ ဘာဝေ-တဗ္ဗော–ဖြစ်စေထိုက်သော၊ စတုဗ္ဗိဓော–လေးပါး အပြား ရှိသော၊ မဂ္ဂေါ–မဂ်ကို၊ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနာမ–ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိမည်၏ဟူ၍၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏။....ဍော–ဤ၀ိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်း၌၊ အယံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးကား၊ ဝိသုဒ္ဓိဘေဒေါ- ဝိသုဒ္ဓိဘေဒတည်း။

ဟိနေ ၊ပေ၊ ပစ္စဝေက္ခတိ ၀ါ နှ ၀ါ—မဂ်ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ တို့ကို ပြန်၍ ဆင်ခြင်သောဝိထိ, မပယ်နိုင်၍ ကျန်နေသော ကိလေသာ တို့ကို ဆင်ခြင်သော ဝိထိ, ဤ ၂-ဝိထိကား အချိုပုဂ္ဂိုလ်မှာဖြစ်၍ အချိုပုဂ္ဂိုလ်မှာ မဖြစ်၊ ဤစကားစဉ်အရ သောတာပတ္တိမဂ်ရပြီးနောက် ၅-ဝိထိ, သကဒါဂါမိမဂ် ရပြီးနောက် ၅-ဝိထိ, အနာဂါမိမဂ်ရပြီးနောက် ၅-ဝိထိ, အရဟတ္တမဂ်ရပြီးနောက် (ကျန်ကိလေသာမရှိ၍) ၄-ဝိထိ, ပေါင်း ပစ္စဝေက္ခဏာ ၁၉-ဝိထိ ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်ဟု မှတ်ပါ။

၁၁-ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ။ ။[ဉာဏ = သိသည် + ဒဿန = တိုက်ရိုက်မြင်သည် + ဝိသုဒ္ဓိ=ဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်သည်။] သီလဝိသုဒ္ဓိ စသော အောက်ဝိသုဒ္ဓိ ၆-ပါးကို အစဉ်အတိုင်း အားထုတ်ပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ်စေထိုက်သော မဂ်ဉာဏ် (သောတာပတ္တိမဂ် စသော) ၄-ပါးကို ကိလေသာမှ စင်ကြယ်၍ သစ္စာ ၄-ပါးကို တိုက်ရိုက်သိတတ်သောကြောင့် "ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ"ဟု ခေါ်သည်၊ မဂ်၏ ရှေးနားက အနုလုံသို့ကျလျှင် အောက်ဝိသုဒ္ဓိ ၆-ပါး ပြီးလေပြီ၊ ထို့ကြောင့် မဂ် ၄-ပါးကို "ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ"ခေါ်သည်-ဟူလို။

ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးနှင့် ဉာဏ် ၁၀-ပါး တွဲပြချက်။ ။သီလဝိသုဒ္ဓိ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ စသန်းတို့၌ နာမ် ရူပ်တရားကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု မသုံးသပ်ရသေးသောကြောင့် သမ္မသနဉာဏ် မဖြစ်သေး၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစသန်း၌ကား သမ္မသနဉာဏ်နှင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ရှေပိုင်းတစိတ် ဖြစ်၏၊ ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစသန်း၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် နောက်ပိုင်းတစိတ်နှင့် ဘင်္ဂဉာဏ်, ဘယဉာဏ်, အာဒီနဝဉာဏ်, နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်, မုဉ္စိတုကမျတာဉာဏ်, ပဋိသင်္ခါဉာဏ်, သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်, အနုလောမဉာဏ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏၊ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစသန်း၌ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရကား သင်္ခါရတရား၌ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု မရှုသောကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ် မလိုတော့ပြီ။

[ဆောင်] ၁။ သီ-စိတ်-ဒိဋ္ဌ-ကင်, ဤလေးအင်, ဉာဏ်စဉ် မဆိုင်သင့်။

၂။ မဂ္ဂါမဂ္ဂ, စသန်းကျလျှင်, သမ္မသန ဉာဏ် အစနှင့်, ဥဒယဗ္ဗယ-ရှေပိုင်းဉာဏ်, အမှန်ပါသဖြင့်။

၃။ ပဋိပဒ, စသန်းကျသော်, ဥဒယလိုင်း, နောက်အပိုင်းမှ, စ၍ နုလုံ, တိုင်အောင်ခြုံ, ဉာဏ်ကုန် ၉-ပါးဆင့်။

လေ့ကျင့်ခဏ်း မေးခွန်းများ

(က) ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ၌ ဘယ်ဝိပဿနာဉာဏ်များ ဖြစ်သနည်း။

(ခ) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိတုန်းက ဖြစ်ခဲ့ပြီးပါလျက် အဘယ့်ကြောင့် တဖန် ဖြစ်ရပြန်သနည်း။

(ဂ) ဒွေတီဏိ ဝိပဿနာစိတ္တာနိ-၌ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ၂-ကြိမ်, အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ၃-ကြိမ် ဖြစ်သနည်း၊ ၂-ကြိမ်ဖြစ်လျှင် နာမည်ဘယ်သို့, ၃-ကြိမ်ဖြစ်လျှင် နာမည်ဘယ်သို့နည်း။

(ဃ) ထို ဝိပဿနာစိတ်များသည် အာဘယ်ကို အာရုံပြုသနည်း၊ ဆိုင်ရာပါဠိကို ထောက်ပါ။

(c) အာဘယ်ဉာဏ်များကို "ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပါ။

(စ) အာဘယ်ကို "အနုလောမဉာဏ်"ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဆ) ဂေါတြဘုစိတ်သည် အာဘယ်ကို အာရုံပြုသနည်း၊ ဆိုင်ရာပါဠိကို ထောက်ပါ။

(ဇ) ဆိုင်ရာပါဠိတို့အရ "ဂေါတြဘု" ပုဒ်ကို ဝိဂြိုဟ်ပြုပါ။

(ဈ) "အပ္ပနာဝီထိ မောတရတိ"အရ အပ္ပနာအစဉ်ကို ပြပါ။

(ဉ) မဂ်ကိစ္စ ၄-ချက်ကို ဥပမာနှင့်တကွ ပြပါ။

(ဋ) ဒေါတိဏိ ဖလစိတ္တာနန္တ ဒေါတိဏိအရကို ပုဂ္ဂိုလ်ဖြင့် ခွဲပြပါ၊

(ဌ) မဂ္ဂဝီထိ တဝီထိချ၍, မဂ်ဖိုလ်တို့၏ အာရုံကိုလည်း ပြပါ။

(ဍ) သင်္ဂြိုဟ်အဆိုအတိုင်း အာဘယ် ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိများ မုချ ဖြစ်ထိုက်၍, အာဘယ်ဝီထိများ ဖြစ်-မဖြစ် ၂-မျိုး ရသနည်း။

(ဎ) ပစ္စဝေက္ခဏာ ၅-ဝီထိ သရုပ်ကိုရင်း, ၁၉-ဝီထိ သရုပ်ကိုရင်း, အသီးအသီး ရေတွက်ပါ။

(ဏ) ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဟူသည် အာဘယ်နည်း၊ သင်္ဂြိုဟ်ထောက်ပါ။

(တ) ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါးနှင့် ဉာဏ် ၁၀-ပါးကို ရသင့်သလို တွဲပြပါ။

ဝိမောက္ခအခဲ့ ၁။ တတ္ထ–ထိ ဝိပဿနာရှုခဏ်းဌ၊ အနတ္တာ-
နုပဿနာ – အနတ္တာနုပဿနာသည်၊
အတ္တာဘိနိဝေသံ–အတ္တဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်းကို၊ မုဉ္စတိ–စွန့်လွှတ်
နိုင်သည်၊ (ဟုတ္ဝာ–ဖြစ်၍၊ ဝါ–ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) သုညတာ-
နုပဿနာနာမ–သုညတာနုပဿနာ မည်သော၊ ဝိမောက္ခ-
မုခံ–ဝိမောက္ခမုခသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၁-ဝိမောက္ခအခဲ့။ ။အနတ္တာနုပဿနာ အတ္တာဘိနိဝေသံ မုဉ္စတိ—
အနုပဿနာဉာဏ် ၃-မျိုးတွင် အနတ္တ ဟု ရှုသော အနုပဿနာသည်
အတ္တရှိသည်ဟု မှတ်ထင်မှုကို လွှတ်နိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ထို အနတ္တာ
နုပဿနာကို ဝိမောက္ခမုခ ၃-မျိုးတွင် သုညတာနုပဿနာ မည်သော
ဝိမောက္ခမုခ ဟု ခေါ်ရသည်။

အတ္တစွဲ။ ။ရူပ်နာမ် ခန္ဓာတွင်းဌ လွန်စွာ တန်ခိုးသတ္တိရှိ၍ မပျက်
မစဲ အမြဲတည်သော ခန္ဓာအိမ် အဟောင်းပျက်လျှင် ခန္ဓာအိမ်သစ်ကို
ဖန်ဆင်းနိုင်သော, ထိုထိုကိစ္စ ပြုလုပ်ဘို့ရန် အတွင်းက စီမံနေသော,
ကောင်း မကောင်းကို ခံစားတတ်သော "အတ္တ"ခေါ် "အထည်ကိုယ်"
ဖြစ်သော အနှစ်တမျိုး ရှိ၏ဟု ပုထုဇဉ်တို့က ထင်မှားနေကြ၏၊ ထို
အတ္တကို အစွဲပြု၍ "ငါ-သူ-မိမိ-မောင်မောင်-ကိုယ်"ဟု သုံးနှုန်းခေါ်ဝေါ်
ကြ၏။

သုညချည်း။ ။ခန္ဓာကိုယ် တကိုယ်လုံး (ရူပ်နာမ် အားလုံး)ဌ
ကြောင်းကျိုး စုံလင်အောင် မှီခိုနှောက်၍ အနတ္တာနုပဿနာဖြင့်
အတ္တ-ရှိ မရှိကို ထိထိမိမိ ရှုစားသောအခါ ဘာမျှမရှိ-သုညချည်းသာ
ဖြစ်လေတော့၏၊ ဤသို့လျှင် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် အတ္တ
ကင်းစင်၍ သုညထင်လာအောင် ရှုမြင်နိုင်သောကြောင့် "သုညတာ
နုပဿနာ"ဟူသော နာမည်ရလျက် ဝိမောက္ခသို့ ဝင်ရောအဝ ဖြစ်လေ
သည်။[သုညတ=အတ္တမှ ကင်းဆိတ်၏ဟု+အနုပဿနာ= ရှုတတ်သော
ဉာဏ်။]

၂။ အနိစ္စာနုပဿနာ–အနိစ္စာနုပဿနာသည်၊ ဝိပလ္လာသ နိမိတ္တံ–ဝိပလ္လာသနိမိတ်ကို၊ မဥ္ဇူနှိ–သည်၊ (ဟုတ္စာ–၍၊ ဝါ–ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) အနိမိတ္တာနုပဿနာနာမ – အနိမိတ္တာ-နုပဿနာမည်သော၊ ဝိမောက္ခမုခံ–သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၃။ ဒုက္ခာနုပဿနာ – ဒုက္ခာနုပဿနာသည်၊ တဏှာ-ပဏိဓိ–တောင့်တတတ်သော တဏှာကို၊ မဥ္ဇူနှိ–သည်၊ (ဟုတ္စာ–ဖြစ်၍၊ ဝါ–ကြောင့်၊) အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ-နာမ–အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာမည်သော၊ ဝိမောက္ခမုခံ–သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၂။ အနိစ္စာနုပဿနာ ၊ပေ၊ မဥ္ဇူနှိ—နိမိတ္တသဒ္ဒါသည် "ပုံသဏ္ဌာန်" ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ပုထုဇဉ်တို့က ရူပ်နာမ်အပေါင်းကို တလုံးထဲ တခဲထဲ စုတွဲနေဟန် ပုံသဏ္ဌာန်ထင်နေကြ၏၊ ထိုသို့ မဟုတ်မမှန်ထင်မှားအပ်သော ပုံသဏ္ဌာန်ကို "ဝိပလ္လာသနိမိတ္တ"ဟု ခေါ်သည်။

အနိမိတ္တထင်ပုံ။ ။အနိစ္စာနုပဿနာဖြင့် ရူပ်နာမ်ခန္ဓာ၏ပုံသဏ္ဌာန် ရှိ-မရှိကို ထိထိမိမိ ရှုစားသောအခါ ယခုဖြစ် ယခုပျက်-မမြဲသောအချက်ကိုသာ တွေ့ရ၏၊ ပုံသဏ္ဌာန်ဖြစ်လောက်အောင် ကြာရှည်စွာ တည်လျက် စုပေါင်း တွေ့ခဲနေသည်ကို မတွေ့ရ၊ ဤသို့လျှင် အနိစ္စာနုပဿနာသည် ဝိပလ္လာသနိမိတ်ကို စွန့်လွှတ်နိုင်သောကြောင့် "အနိမိတ္တာနုပဿနာ"ဟူသော အမည်ကို ရလျက် ဝိမောက္ခသို့ဝင်ရာ လမ်းပေါက်ဝ တမျိုးဖြစ်သည်။[အနိမိတ္တ=ပုံသဏ္ဌာန်မရှိ ဟု+အနုပဿနာ+ရှုသောဉာဏ်။]

၃။ ဒုက္ခနုပဿနာ ၊ပေ၊ မဥ္ဇူနှိ — ·တောင့်တတတ်သော တဏှာကို "တဏှာပဏိဓိ"ဟု ခေါ်သည်၊ ထို တောင့်တမှုသည် "ချမ်းသာဘွယ်" ဟု ထင်မြင်မှုကြောင့်သာ ဖြစ်၏၊ ဒုက္ခာနုပဿနာကား ရူပ်နာမ် ဟူသမျှ၌ တကယ်ချမ်းသာ ရှိ-မရှိကို ထိထိမိမိ ရှုစားလေရာ, ချမ်းသာ

၄။ တသ္မာ–ကြောင့်၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိုဝိပဿနာ–ဝုဋ္ဌာန-ဂါမိနိုဝိပဿနာသည်၊ အနတ္တတော–အနတ္တအားဖြင့်၊ ယဒိ-ဝိပဿတိ–အဲကယ်၍ရှုအုံ့၊ (ဧဝံသတိ–ဤသို့ရှုသည်ရှိသော်၊) မဂ္ဂေါ–မဂ်သည်၊ သုညတော ဝိမောက္ခောနာမ–သုညတ-ဝိမောက္ခမည်သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၅။ အနိစ္စတော–အနိစ္စအားဖြင့်၊ ယဒိ ဝိပဿတိ–အုံ့၊ (ဧဝံသတိ–သော်၊) မဂ္ဂေါ–သည်၊ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော နာမ–အနိမိတ္တဝိမောက္ခမည်၏။

ဘုယ် မမြင်-ဆင်းရဲဘုယ်ချည်းသာ ထင်လာသောကြောင့် တဏှာ ပဏိဓိကို ပယ်ခွါ၍ "အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ"ဟူသော အမည်ထူးကို ရလျက် ဝိမောက္ခသို့ ဝင်ရာ လမ်းပေါက်ဝ တမျိုးဖြစ်သည်။ [အပ္ပဏိ-ဟိတ=တောင့်တဘုယ်မဲ့၊ ဟု+အနုပဿနာ=ရှုတတ်သောဉာဏ်။]

၄-တသ္မာ ယဒိ၊ပေ၊ ဝိပဿတိ ။ ။ ["ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ" မည်သော ဉာဏ်မျှားကို ရေးခဲ့ပြီ။] ထို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာစခန်းသို့ မရောက်မီက သံခါရတို့၌ အနိစ္စဟုဋ္ဌင်း, ဒုက္ခဟုဋ္ဌင်း, အနတ္တဟုဋ္ဌင်း, အမျိုးမျိုး ရှုပေလိမ့်မည်၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာစခန်း၌ကား တမျိုးကို သာ ရှုရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် အကယ်၍ အနတ္တ ဟု ရှုခိုက်ကြုံ၍ သုညတဝိမောက္ခမုခဖြစ်လျှင် မဂ်ကို "သုညတ ဝိမောက္ခမဂ်"ဟု အမည်မှည့်ရသည်-ဟုလို။

၅-ယဒိ အနိစ္စတော ၊ပေ၊ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခောနာမ။ ။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာက အနိစ္စ ဟု ရှုသဖြင့် (အနိမိတ္တဝိမောက္ခမုခ အမည်ရခဲ့လျှင်)မဂ်လည်း "အနိမိတ္တဝိမောက္ခ"မည်တော့၏။

၆။ ဒုက္ခတော – ဒုက္ခအားဖြင့်၊ ယဒိ ဝိပဿတိ–အံ့၊ (ဧဝံ သတိ– သော်၊) မဂ္ဂေါ – သည်၊ အပ္ပဏိဟိတော ဝိမောက္ခောနာမ–အပ္ပဏိဟိတ ဝိမောက္ခ မည်၏။

ဣတိစ–လည်း၊ မဂ္ဂေါ–သည်၊ ဝိပဿနာဂမနဝသေန–မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာနှင့်စပ်သဖြင့်၊ တီဏိ – သုံးမျိုးကုန်သော၊ နာမာနိ–အမည်တို့ကို၊ လဘတိ–ရ၏။

တထာ – သို့အတူ၊ ဖလဋ္ဌ–ဖိုလ်သည်လည်း၊ မဂ္ဂဝီထိယံ–မဂ္ဂဝီထိ၌၊ မဂ္ဂါဂမနဝသေန–ဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော မဂ်နှင့်စပ်သဖြင့်၊ တီဏိ–ကုန်သော၊ နာမာနိ–တို့ကို၊ လဘတိ–ရ၏။

၆-ယဒိ ဒုက္ခတော ၊ပေ၊ ဝိမောက္ခောနာမ။ ။ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာက ဒုက္ခ ဟု ရှုသဖြင့် (အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမုခ အမည်ရခဲ့လျှင်) မဂ်လည်း "အပ္ပဏိဟိတ ဝိမောက္ခ"မည်တော့၏။

ဣတိစ၊ပေ၊တီဏိ နာမာနိ လဘတိ—ဤစကားကား "တသ္မာ ယဒိမှ စ၍ အပ္ပဏိဟိတော ဝိမောက္ခောနာမ"တိုင်အောင် ဆိုအပ်ပြီးစကားကို ပြန်ဖုံးသော နိဂုံးစကားတည်း။ [ဝိပဿနာဂမန—ဝိပဿနာ+အာဂမန၊ အာဂမန=မဂ်၏ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း+ဝိပဿနာ=ဝိပဿနာ။] ဤသို့လျှင် မဂ်၏ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာနှင့်စပ်၍ မဂ်မှာ (သုညတဝိမောက္ခ စသော) အမည် ၃-မျိုး ရသည်။

တထာ ဖလဋ္ဌ၊ပေ၊မဂ္ဂဝီထိယံ။ ။ဖိုလ်စိတ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော မဂ်ကို "မဂ္ဂါဂမန"ဟု ခေါ်သည်။ [အာဂမန=ဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း။] မဂ္ဂဝီထိ၌ မဂ်နောက်က ဆက်၍ ဖြစ်သော ဖိုလ်လည်း မဂ်နှင့် စပ်၍ အမည် ၃-မျိုးပင် ရ၏၊ မဂ်က သုညတဝိမောက္ခ အမည်ရလျှင် ထိုနောက် ဖိုလ်မျှားလည်း သုညတဝိမောက္ခပင် မည်၏-ဟူလို။

၇။ ပန–အဘို့တပါးကား၊ ဖလသမာပတ္တိဝိထိယံ–ဖလသမာပတ္တိဝိထိ၌၊ ယထာဝုတ္တနယေန–အကြင် အကြင်ဆိုအပ်ခဲ့တိုင်းသောနည်းဖြင့်၊ ဝိပဿနာနုံ–ဝိပဿနာ ရှုကုန်သော

အထူးမှတ်ချက်။ ။ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓိန္ဒြေလွန်သူ, သမာဓိန္ဒြေလွန်သူ, ပညိန္ဒြေလွန်သူ ဟု ၃-မျိုး ရှိ၏။ သဒ္ဓိန္ဒြေ လွန်ကဲသူသည် အနိစ္စ ဟု အရှုမျှားသောကြောင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခမုခဖြင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခမဂ်ဖိုလ်ကို ရတတ်၏။ သမာဓိန္ဒြေ လွန်ကဲသူသည် ဒုက္ခဟု အရှုမျှားသောကြောင့် အပ္ပဏိဟိတ ဝိမောက္ခမုခဖြင့် အပ္ပဏိဟိတ ဝိမောက္ခ မဂ်ဖိုလ်ကို ရတတ်၏။ ပညိန္ဒြေလွန်ကဲသူသည် အနတ္တဟု အရှုမျှားသောကြောင့် သုညတဝိမောက္ခမုခဖြင့် သုညတဝိမောက္ခ မဂ်ဖိုလ်ကို ရတတ်သည်။

[ဆောင်] ၁။ အနိစ္စဟူ, ရှုလေသူ, မှတ်ယူ သဒ္ဓါမွန်။
၂။ ဒုက္ခဟူဘိ, ရှုလေ့ရှိ, သမာဓိ ကဲ့ရှိလွန်။
၃။ အနတ္တသာ, ရှုသူမှာ, ပညာထက်မြက်ချန်။

၇။ ဖလသမာပတ္တိ၊ပေ၊ပဝုစ္စတိ—ယခင် ဆိုခဲ့ပြီးသော စကားကား မဂ္ဂဝိထိတွင်း၌ ပါသော ဖိုလ်မျှားအတွက် ဆိုအပ်သော စကားဖြစ်သည်၊ မဂ်နှင့် မဆက်သော ဖလသမာပတ္တိဝိထိ၌ကား ဖိုလ်၏ရှေက ဝိပဿနာနှင့် စပ်၍ သုညတဝိမောက္ခ စသော အမည်ကို ရသည်။

ဝိပဿနာနှင့်စပ်ပုံ။ ။ဖိုလ်ဝင်စားလိုလျှင် ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းရသေး၏၊ ထို ဝိပဿနာက သုညတဝိမောက္ခမုခဖြစ်လျှင် (မဂ်ရပြီးစက ဘာဘဲမည်မည်) ယခုအခါ ဝိပဿနာနှင့် စပ်၍ ဖိုလ်ကို သုညတဝိမောက္ခ ဟု မှည့်ရမည်၊ ဖိုလ်၏ ရှေဖြစ်သော ဝိပဿနာက အနိမိတ္တဝိမောက္ခမုခဖြစ်လျှင် ဖိုလ်ကို အနိမိတ္တဝိမောက္ခဟု မှည့်ရ၏၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခမုခ ဖြစ်ရာ၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္ဓာန်၌)၊ ယထာသက်–အကြင် အကြင် မိမိ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ဖလ–ဖိုလ်သည်၊ ဥပဋ္ဌမာနံပိ–ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဝိပဿနာ ဂမနဝေသေနဝ–ဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာနှင့် စပ်သဖြင့်သာလျှင်၊ သုညတာဒီ ဝိမောက္ခောတိစ–သုညတဝိမောက္ခ အစရှိသည် ဟူ၍လည်း၊ ပဝုစ္စတိ–ဆိုအပ်၏။

ဂ။ ပန–အဘိုတပါးကား၊ အာရမ္မဏဝေသန–နိဗ္ဗာန် အာရုံနှင့် စပ်သဖြင့်ရင်း၊ သရသဝေသနစ–မိမိသဘောနှင့်

ယထာသက် ဖလမုပ္ပဋ္ဌမာနံ— "မဂ်က သုညတမဂ် ဖြစ်၍ ဖလသမာပတ် ဝင်စားသည့်အခါ ဝိပဿနာက အနိမိတ္တဝိပဿနာဖြစ်နေလျှင် ဝိပဿနာ၏ နာမည်နောက်သို့ ဖိုလ်နာမည်လိုက်ခဲ့သော် အရင်းခံ မဂ်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် မဖြစ်ပေဘူးလား"ဟု မေးဘွယ်ရှိ၍ ဤစကားကို ဆိုရသည်၊ "ထိုထိုသုညတမဂ် စသည်တို့၏ ဥစ္စာရင်း (အကျိုး) ဖြစ်သော ဖိုလ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း ဥစ္စာရှင်ဖြစ်သော မဂ်နောက်သို့ မလိုက်စေနှင့်တော့၊ ယခု လောလောဆယ် ရှေ့သွားဖြစ်သော ဝိပဿနာ၏ နာမည်နောက်သို့သာ လိုက်ရမည်"ဟူလို။

ဂ-အာရုံနှင့်စပ်၍ အမည်ရပုံ။ ။ အာရမ္မဏဝေသန—မဂ် ဖိုလ်တို့၏ "သုညတ ဝိမောက္ခ" စသော အမည်ရမှုမှာ မိမိတို့ ရှေ့က ဝိပဿနာအတွက်သာ မကသေး၊ အာရုံနှင့် ဆက်သွယ်၍လည်း သုညတဝိမောက္ခ စသော ·အမည်ကို ရကြသေး၏၊ မဂ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုကြ၏၊ ထိုအာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကား သုညတလည်းမည်၏၊ အနိမိတ္တ, အပ္ပဏိဟိတလည်းမည်၏၊ (ရှေ့ပိုင်း ပြန်ကြည့်ပါ)၊ ထို့ကြောင့် အာရုံနှင့်စပ်၍ အမည်ပေးရလျှင် မဂ်ဖိုလ်များသည် သုညတဝိမောက္ခ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ အပ္ပဏိဟိတ ဝိမောက္ခ ဟူသော နာမည်သုံးမျိုးကို တပြိုင်နက် ရနိုင်ကြသည်။

စပ်သဖြင့်ရင်း၊ နာမတ္တယံ–သုညတ ဝိမောက္ခစသော အမည်သုံးမျိုးတို့၏ အပေါင်းသည်၊ သဗ္ဗတ္ထ–အလုံးစုံသော မဂ္ဂဝိထိ, ဖလဝိထိ၌၊ သဗ္ဗေသံပိ–အလုံးစုံသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏(သန္တာန်၌)လည်း၊ သမမေဝ – တူသည် သာလျှင်တည်း၊ ဣတိ – အပြီးတည်း။

ဘွေ–ဤ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌၊ အယံ–ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည်ကား၊ ဝိမောက္ခဘေဒေါ–ဝိမောက္ခဘေဒတည်း။

မိမိသဘောအားဖြင့် အမည်ရပုံ ။ ။ သရသဝေသနစ -- [သ=မိမိ၏+ရသ=သဘော၊] မဂ်ဖိုလ်တရားတို့သည် ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့မှင်း, အတ္တမှင်း, ကင်းဆိတ်သော "သုညတ" သဘော ရှိကုန်၏၊ လုံးလုံးလျှောင်းလျှောင်း ပေါင်း၍ တည်ဟန် ပုံသဏ္ဌာန် နိမိတ်လည်း မရှိကြကုန်၊ တောင့်တတတ်သော တဏှာပဏိဓိလည်း မရှိကြကုန်၊ ထို့ကြောင့် မဂ်ဖိုလ်တရားတို့သည် ဝိပဿနာအာရုံတို့နှင့် မစပ်သွယ်ဘဲလည်း မိမိတို့၏ ပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်းပင် သုညတဝိမောက္ခစသော နာမည်သုံးမျိုးကို ရနိုင်ကြ၏။

နာမတ္တယံ သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗေသံပိ သမမေဝ—ဤသို့လျှင် အာရုံနှင့်စပ်၍ရင်း, မိမိသဘောအားဖြင့်ရင်း, ရအပ်သော နာမည်သုံးမျိုးသည် မဂ္ဂဝိထိ အခိုက်မှာ ဖြစ်စေ, ဖလသမာပတ္တိဝိထိအခိုက်မှာဖြစ်စေ အလုံးစုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၌ ထူးမခြားနားပြီ။

မှတ်ချက်။ ။ဝိပဿနာက အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု တပြိုင်နက် မရှုနိုင် တမျိုးသာ ရှုနိုင်သောကြောင့် "ဝိပဿနာနှင့်စပ်၍ ရအပ်သော အမည်တို့သည် မဂ်ဖိုလ်တမျိုးလျှင် အမည်တမျိုးစီသာ ရနိုင်၏၊ အာရုံနှင့်စပ်၍ရင်း, မိမိသဘောအားဖြင့်ရင်း ရအပ်သော အမည်ကား တပြိုင်နက် သုံးမျိုးလုံးပင် ရနိုင်သည်" ဟူလို။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည် အနုတ္တ-ဟု ရှုလျှင် အဘယ် "ဝိမောက္ခ မုခ" အမည်ရရှိ ထို့နောက် ရအပ်သောမဂ်နှင့် ထိုမဂ်နောက် ဆက်ရှိဖြစ်သော ဖိုလ်များသည် အဘယ် ဝိမောက္ခ မည်သနည်း။

(ခ) ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည် အနိစ္စ-ဟု ရှုလျှင် အဘယ် "ဝိမောက္ခမုခ" အမည်ရရှိ ထို့နောက် ရအပ်သော မဂ်နှင့် ထိုမဂ်နောက် ဆက်ရှိ ဖြစ်သော ဖိုလ်များသည် အဘယ် "ဝိမောက္ခ" မည်သနည်း။

(ဂ) ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည် ဒုက္ခ-ဟု ရှုလျှင် အဘယ် "ပိမောက္ခမုခ" အမည်ရရှိ ထို့နောက် ရအပ်သော မဂ်နှင့် ထိုမဂ်နောက် ဆက်ရှိဖြစ်သော ဖိုလ်များသည် အဘယ် "ဝိမောက္ခ" မည်သနည်း။

(ဃ) အဘယ်တရားလွန်ကဲလျှင် အဘယ်သို့ ဝိပဿနာရှုတတ်သနည်း၊ လက်ဝဲထောက်ပါ။

(င) သမာပတ် ဝင်စားရာ၌ ဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်များကို ဥစ္စာမျှင် မဂ်နှင့်တူစွာ နာမည်မှည့်ရမည်လော, သို့မဟုတ် ရှေအနီးက ဝိပဿနာနှင့် တူစွာ မှည့်ရမည်လော, သင်ကြားပြောကြားထောက်ပါ။

(စ) နိဗ္ဗာန်အာရုံနှင့်စပ်၍ မဂ်ဖိုလ်များကို နာမည်တပ်လျှင် တပါး နှင့် တပါး ထူးခြားဘွယ် ရှိသေးသလော။

(ဆ) မိမိတို့ သဘောနှင့် စပ်၍ နာမည်တပ်လျှင်ကော တပါးနှင့် တပါးသည် ထူးခြားဘွယ် မှိုသေးသလော။

(ဇ) ထိုအမေး ၂-ရပ်နှင့် ဆိုင်သော သင်ကြားပါဌ်ကို ပြပါ။

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အပြား ၁။ ပန – ဆက်ဦးအုံ့၊ ဇော – ဤ မက်တို့တွင်၊ သောတာပတ္တိမဂ်ံ – သောတာပတ္တိမက်ကို၊ ဘာဝေတွာ – ဖြစ်စေသည်ရှိသော်၊ ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာပဟာနေန – ဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်ခြင်းဖြင့်၊ ပဟီနာ-ပါယဂမနော – ပယ်အပ်ပြီးသော အပါယ်သို့ ရောက်ကြောင်းတရားရှိသည်၊ (အပါယ်သို့ ရောက်ကြောင်းတရားကို ပယ်ပြီးသည်၊)ဟုတ္တာ – ဖြစ်၍၊သတ္တက္ခတ္တုပရမော နာမ – သတ္တက္ခတ္တုပရမ မည်သော၊ သောတာပန္နော – သောတာပန်သည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။

၁-အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်အပြား ။ ။ သောတာပန္နဿ [သောတ= အရိယာ မဂ် တည်းဟူသော ရေအယာဉ်သို့ + အာပန္နဿ =ရောက်သူ၊] "အရိယာမဂ္ဂင် ရေအယာဉ်သို့ ရောက်ပြီ , ရှေတိုးလျှင် တဖြည်းဖြည်း နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော သမုဒ္ဒြာသို့ ဝင်ဘို့ရာ ရှိတော့သည်" ဟူလို။

ပယ်အပ်သော ကိလေသာ။ ။ သောတာပတ္တိမဂ် ရလျှင် ကိလေသာ ၁၀ - ပါးတွင် ဒိဋ္ဌိနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာကို အကြွင်းအကျန် မနှိုအောင် ပယ်နိုင်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စမှ တပါးသော ကျန် ကိလေသာများကိုကား အပါယဂမနီယသတ္တိ (အပါယ် ကျရောက်ဘို့ရန် ခုံ့ရင်း ကြမ်းတမ်းသော သတ္တိ)လောက်ကိုသာ ပယ်သေးသည်။ [အကုသိုလ် ၁၂ - ပါးတွင် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် ၄, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် ၁, ဤ ၅ - ပါးကို အကြွင်းမရှိ ပယ်နိုင်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စကား အပါယ်မချနိုင်သဖြင့် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ်ကို တို့ဝှေ့မှု မတို့သေး၊ ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ် ၆ - ပါး၏ အပါယ်ချနိုင်သော အစွမ်း သတ္တိကိုကား ပယ်ရှားလေပြီ။]

ပဟီနာ ၊ပေ၊ ပရမော ။ ။ ထို့ကြောင့် သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်မှန်လျှင် အပါယ်ရောက်ကြောင်း တရားများကို မပြုတော့, ကာမဘုံ၌ ၇ - ကြိမ်ထက် လွန်၍လည်း ပဋိသန္ဓေ မနေတော့ပြီ၊ ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ကား ၇ - ကြိမ်ထက်ပို၍ နေသေး၏။

၂။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂံ – သကဒါဂါမိမဂ်ကို၊ ဘာဝေတ္ဝာ – ဖြစ်စေသည်ရှိသော်၊ ရာဂ ဒေါသ မောဟာနံ – ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့ကို၊ တနုကရတ္တာ – နည်းပါးအောင် ပြုတတ်သည့် အတွက်၊ သကိဒေဝ – တကြိမ်သာလျှင်၊ ဣမံ လောကံ – ဤ ကာမဘုံသို့၊ အာဂန္ဒွာ – ပဋိသန္ဓေ နေလာခြင်းကြောင့်၊ သကဒါဂါမိနာမ – သကဒါဂါမ် မည်သည်၊ ဟောတိ – ဖြစ်၏။

သောတာပန် ၃-မျိုး

(၁) **ကေဝီဇီသောတာပန်။** ။ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေမျိုးစေ့ တကြိမ်သာရှိသူ၊ တကြိမ်ပဋိသန္ဓေနေပြီးနောက် ရဟန္တာဖြစ်မည်-ဟူလို။ [ကေ=တကြိမ် + ဗီဇီ=ပဋိသန္ဓေမျိုးစေ့ရှိသူ။]

(၂) **ကောလံကောလ သောတာပန်။** ။အမျိုးကောင်း တမျိုးမှ အမျိုးကောင်းတမျိုးသို့ ကူးပြောင်း၍ ပဋိသန္ဓေနေသူ၊ ကာမဘုံ၌ ၂-ကြိမ်မှ ၆-ကြိမ်တိုင်အောင် ပဋိသန္ဓေ နေနိုင်သည်၊ ထို့နောက် ရဟန္တာ ဖြစ်၏။ [ကောလ=အမျိုးကောင်းရှိသူ။]

(၃) **သတ္တက္ခတ္တုပရမသောတာပန်။** ။ကာမဘုံ၌ ၇-ကြိမ် ပဋိသန္ဓေနေပြီးလျှင် ရဟန္တာဖြစ်သူ။[သတ္တက္ခတ္တုံ=ပဋိသန္ဓေ ခုနစ်ကြိမ် + ပရမ=အလွန်ရှိသူ။]

၂။ **သကဒါဂါမ်။** ။[သကိ=တကြိမ် + အာဂါမိ=ပဋိသန္ဓေ နေလာသူ။] ဤ ကာမဘုံ၌ တကြိမ်သာ ပဋိသန္ဓေနေလာ၍ ရဟန္တာ ဖြစ်သူ၊ တကြိမ်ဆိုသော်လည်း ဗြဟ္မာ့ဘုံမှ ပြန်လာသည်မဟုတ်၊ကာမဘုံချင်းသာ စုတေပြီးနောက် တကြိမ်ပြန်လာသည် ဟူလို၊ ထို သကဒါဂါမ်သည် ရာဂ ဒေါသ မောဟမျှားကို နည်းပါးအောင်သာ ပြုနိုင်၏၊ မည်သည့်ကိလေသာကိုမျှ အကြွင်းမဲ့ မပယ်နိုင်သေး၊ [“ဣမံ လောကံ” အရ ကာမလောက မနုဿလောကဟု ၂-ဝါဒရှိသည်ကို ဘာသာဋ္ဌကာမှာ ရှုပါ။]

၃။ အနာဂါမိမဂ္ဂံ–အနာဂါမိမဂ်ကို၊ ဘာဝေတ္ဝာ–ဖြစ်စေသည်ရှိသော်၊ ကာမ ရာဂ ဗျာပါဒါနံ–ကာမ ရာဂ ဗျာပါဒတို့ကို၊ အနဝသေသပ္ပဟာနေန–အကြွင်းမရှိအောင် ပယ်သည့်အတွက်၊ ဣတ္ထတ္တံ–ဤ ကာမဘုံသို့၊ အနာဂန္တ္မာ–ပဋိသန္ဓေ မနေလာခြင်းကြောင့်၊ အနာဂါမိနာမ–အနာဂါမ် မည်သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၄။ အရဟတ္တမဂ္ဂံ–အရဟတ္တမဂ်ကို၊ ဘာဝေတ္ဝာ–သော်၊ အနဝသေသ ကိလေသပ္ပဟာနေန–အကြွင်း မရှိအောင် ကိ-လေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းကြောင့်၊ ခီဏာသဝေါ–ကုန်ပြီးသော အာသဝေါရှိသော၊ လောကေ–လောကဌ်၊ အဂ္ဂဒက္ခိဏေ-ယျော–မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော၊ အရဟာနာမ–ရဟန္တာ မည်သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

၃-အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်။ ။ဤ ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေ မနေလာသူ (ဘုရားဖူး-တရားနာကား လာပါသေး၏။)

ကာမရာဂ ၊ပေ၊ ပဟာနေန — [ကာမရာဂ=ကာမဂုဏ် ငါးပါး၌ တပ်မက်သော တဏှာ၊ ဗျာပါဒ=ဒေါသကိလေသာ (ဒေါသမူစိတ်)။] အနာဂါမ်ဖြစ်လျှင် ဤကာမရာဂနှင့် ဗျာပါဒကို လုံးဝ ပယ်လိုက်ပြီးဖြစ်၍ ကာမဂုဏ် ခံစားခြင်းမရှိ, ဒေါသလည်း မထွက်တော့ပြီ။ [သကဒါဂါမ်တိုင်အောင် ကာမဂုဏ်ကို နဲနဲပါးပါး ခံစားသေး၏။]

၄-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်။ ။ ကိလေသာ အားလုံးမှ ဝေးကွာသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို "အရဟာ (ရဟန္တာ)"ဟု ခေါ်သည်၊ ရဟန္တာဖြစ်သော အခါ အောက်မဂ်များ မပယ်နိုင်၍ ကျန်သေးသော ကိလေသာ ၇-ပါးကို ပယ်၏။ စိတ်အားဖြင့် ရူပရာဂ အရူပရာဂကို ပြုတတ်သော ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ် ၁-ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သည်။

ဘွေ-ဤ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းခ၊ အယံ-ဤ ဆိုအပ်ပြီး သည်ကား၊ ပုဂ္ဂလဘေဒေါ-ပုဂ္ဂလဘေဒတည်း။

အဂ္ဂဒကို့ဏ္ဏယျော။ ။အမှိုက်သရိုက်ကင်း၍ သန့်ရှင်းသော လယ်မြေသည် စိုက်ပျိုးကြဲချအပ်သော မျိုးစေ့ဟူသမျှကို ထွားကျိုင်းသန်မာ မျှားစွာသော အပင် အသီးကို ပွါးများစေသကဲ့သို့, ထို့အတူ ကိလေသာ အညစ်အကြေးကင်းသဖြင့် သန့်ရှင်းသော စိတ်အစဉ်ရှိသော ရဟန္တာအရှင်သည် လှူဒါန်းပူဇော်သမျှ၌ အကျိုးများစွာ ရစေနိုင်သောကြောင့် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် "အမြတ်ဆုံး အလှူခံ" ဖြစ်တော်မူပေသည်။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို "သောတာပန်"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ထို သောတာပန်သည် ကိလေသာ ၁၀-ပါးတွင် အဘယ်ကိလေသာကို အကြွင်းမရှိပယ်၍ အဘယ်ကိလေသာများကို နည်းအောင် ပယ်သနည်း။

(ခ) အဘယ်အကုသိုလ်စိတ်ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်၍ အဘယ်စိတ်၏ အပါယဂမနီယသတ္တိကို ပယ်ပြီးလျှင်, အဘယ်စိတ်ကို အနည်းငယ်မျှ မပယ်သနည်း၊ သောတာပန် ၃-မျိုးကို ပဋ္ဌိသန္ဓေ အကြိမ်နှင့်တကွ ခွဲပြပါ။

(ဂ) အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို "သကဒါဂါမိ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ထို သကဒါဂါမ်သည် ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်နိုင်သလော, ဘယ်ပုံ ပယ်သနည်း။

(ဃ) အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်ကို "အနာဂါမိ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ထိုအနာဂါမ်သည် ဘယ်ကိလေသာ ဘယ်အကုသိုလ်စိတ်ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သနည်း။

(c) အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို "ရဟန္တာ"ဟု ခေါ်သနည်း၊ ထို ရဟန္တာ၏ ပယ်အပ်သော ကိလေသာများနှင့် အကုသိုလ်စိတ်များ ကိုလည်း သရုပ်ရေတွက်ပါ။

သမာပတ်အပြား ၁။ ပန–ဆက်ဦးအုံ၊ ဌေ–ဏ္ဍ ပုဂ္ဂလ ဘေဒ၌၊ ဖလသမာပတ္တိဝိထိယော–ဖလသမာပတ္တိဝိထိတို့သည်၊ သဗ္ဗေသံပိ–အလုံးစုံသော ဖလဋ္ဌ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏လည်း၊ ဝါ–တို့နှင့်လည်း၊ ယထာသက ဖလဝေသေန – မိမိဥစ္စာဖြစ်သော ဖိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ သာဝေရ-ဏာဝ–ဆက်ဆံကုန်သည်သာတည်း။ [ဖလသမာပတ္တိဝိထိယံ–ဟုလည်း ရှိ၏၊ သာဝေရဏာနှင့် အရတူရမည် ဖြစ်သော ကြောင့် "ဝိထိယော"ဟု ရှိမှ သင့်မည်။]

သမာပတ္တိအပြား ။ ။ [သံ+အာပတ္တိ၊ သံ=ကောင်းစွာ+အာ-ပတ္တိ=ရောက်ခြင်း။] စျာန်တရား, ဖိုလ်တရားနှင့် နိုရောဓသို့ ကောင်းစွာ ရောက်နေခြင်းကို စျာန်သမာပတ်ဝင်စားသည်, ဖလသမာပတ် ပင်စားသည်, နိုရောဓသမာပတ် ဝင်စားသည်ဟု ခေါ်ကြ၏။ ဤဌာနကား စျာန်ခဏ်းမဟုတ်သဖြင့် စျာန်သမာပတ်ကို မပြ, ဖလသမာပတ်နှင့် နိုရောဓသမာပတ်ကိုသာ ပြလတ္တံ့။

၁-ဖလသမာပတ္တိဝိထိ။ ။ယထာသက ဖလဝေသေန [ယထာ=အကြင်အကြင်+သက=မိမိဥစ္စာ+ဖလ=ဖိုလ်။] ဖလသမာပတ် ဝင်စားသောအခါ မည်သည့်အရိယာမဆို မိမိဆိုင်ရာဖိုလ်နှင့်သာ ဆက်ဆံသည်၊ မိမိဆိုင်ရာ ဖိုလ်ကိုသာ ဝင်စားနိုင်သည်၊ "သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုသာ ဝင်စားနိုင်သည်" စသည်ဖြင့် သိပါ၊ ထို ဖလသမာပတ်ဝင်စားသောအခါ ဖလသမာပတ်မှ မထ မခြင်း ဖိုလ်စိတ် အကြိမ်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်နေသည်၊ "မည်မျှ အချိန်ကြာ အောင် ဝင်စားမည်"ဟု မှန်းသည့်အတိုင်း ရည်ရွယ်ချက် အချိန်စေ့ သောအခါ ဖိုလ်စိတ်အစဉ်ရပ်၍ ဘဝင်စိတ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ထိုကဲ့သို့ ဖိုလ်စိတ်အစဉ် ရပ်စဲခြင်းကိုပင် "ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်း"ဟု ခေါ် စမှတ်ပြုကြသည်။

၂။ ပန္နေ–အဘို့တပါးကား၊ နိရောဓသမာပတ္တိ သမာ-ပဇ္ဇနံ–နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားခြင်းကို၊ အနာဂါမိနဋ္ဌေ–အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ (သန္တာန်၌)ရင်း၊ အရဟန္တဘာဝနဋ္ဌ–ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ရင်း၊ လဗ္ဘတိ–ရအပ်၏။

တတ္ထ–ထို နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားရာ၌၊ ယထာက္ကမံ–အစဉ်အားလျော်စွာ၊ ပဌမဇ္ဈာနာဒိ မဟဂ္ဂတ သမာပတ္တိ–ပဌမစျာန်အစရှိသော မဟဂ္ဂုတ်သမာပတ်ကို၊ သမာပဇ္ဇိတ္တာ–ဝင်စား၍၊ ဝုဋ္ဌာယ–သမာပတ်မှ ထပြီးလျှင်၊ တတ္ထဂတေ–ထို သမာပတ်၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ သခ်ါရမေဝ–သခ်ါရ တရား

၂-နိရောဓသမာပတ် ။ ။ နိရောဓ သမာပတ် ဝင်စားမှုကား အရိယာအားလုံးနှင့် မဆိုင်၊ သမာပတ် ၈ - ပါးကို ရပြီးသော အနာဂါမ် ရဟန္တာနှင့်သာ ဆိုင်သည်။ [စတုက္ကနည်းဖြင့် ရူပစျာန် ၄ - ပါးကို ယူ၍ အရူပစျာန် ၄ - ပါးနှင့် ပေါင်းလျှင် သမာပတ် ၈ - ပါးဖြစ်သည်။]

သမာဓိ အားကောင်းလို့။ ။အဘယ်ကြောင့် အနာဂါမ် ရဟန္တာ မျှားသာ နိရောဓ သမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်သနည်း၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျှားသာ သမာဓိပြည့်စုံပြီး ဖြစ်သောကြောင့်တည်း၊ ထိုစကား သင့်၏—မိမိစိတ် စေတသိက်ကို မဖြစ်အောင် ချုပ်တည်းမှုသည် ထိုထိုအာရုံကို အာရုံ မပြုဘဲနေနိုင်မှုသာ ဖြစ်ရာ၏၊ အနီးအပါးမှာ အာရုံဌိုလျှက် မပြုဘဲ နေနိုင်ခြင်းကား တော်တော့ သမာဓိဖြင့် မဖြစ်နိုင်ရာ၊ သောတာပန် သကဒါဂါမ်တို့မှာ ထိုမျှတိုင်အောင် သမာဓိအား မကောင်းသေး။

နိရောဓသမာတ် ဝင်စားပုံ အစဉ်။ ။နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စား လိုသော် မိမိရအပ်ပြီးသော လောကီစျာန်တွင် ပဌမစျာန်ကို ဝင်စား ပဌမစျာန်မှ ထပြီးနောက် ပဌမစျာန်တွင် ပါဝင်သော သခ်ါရ

တို့ကို၊ တတ္ထ တတ္ထေ၀–ထိုထို သမာပတ်မှ ထပြီးရာခဏ၌ပင် လျှင်၊ ဝိပဿနေ္တာ–ဝိပဿနာရှုလျက်၊ ယာ၀ အာကိဉ္စညာ-ယတနံ–အာကိဉ္စညာယတနစျာန်တိုင်အောင်၊ ဂန္ဓာ–စိတ် အစဉ်အားဖြင့် သွားရ၊ တတော–ထို အာကိဉ္စညာယတန စျာန်မှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ အဓိဋ္ဌေယျာဒိကံ–အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း အစရှိသော၊ ပဋ္ဌကိစ္စံ–ပဋ္ဌကိစ္စလေးပါးကို၊ ကတ္ဝာ–ပြုပြီး၍၊ နေ၀သညာနာသညာယတနံ–နေ၀သညာ နာသညာယတန စျာန်ကို၊ သမာပဇ္ဇတိ–၀င်စား၏၊ တဿ–ထို နေ၀သညာ နာသညာယတနစျာန်၏၊ ဒ္ဝိန္နံ–နှစ်ကြိမ်ကုန်သော၊ အပ္ပနာ ဇ၀နာနံ–အပ္ပနာဇော၀တ်တို့၏၊ ပရတော–နောက်၌၊ စိတ္တသန္တ-

---

(စိတ် စေတသိက်) တပါးပါးကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု ဝိပဿနာ ရှုရ သည်၊ ဒုတိယစျာန် စသည်တို့၌ ဤနည်းအတိုင်း ၀င်စားမှု ဝိပဿနာ ရှုမှုကို ပြုလျက် အာကိဉ္စညာယတနစျာန်သို့ ရောက်ပြီးနောက် နေ၀သညာ နာသညာတယန စျာန် မ၀င်စားသေးဘဲ .....

အဓိဋ္ဌေယျာဒိကံ ပဋ္ဌကိစ္စံ ကတ္ဝာ—အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း စသော ပဋ္ဌ ကိစ္စလေးပါးကို ပြုရသည်၊ [1] အဓိဋ္ဌေယျာဒိ - ၌ အာဒိဖြင့် [1] သံဃပဋ္ဌိ မာနန, [2] သတ္ထုပ္ကော်ကာသန, [3] အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒတို့ကို ယူ။ [အကျယ်ကို ဝိထိဘာသာ ဋီကာမှာ ရှု။] ပဋ္ဌကိစ္စပြုပြီးနောက် နေ၀သညာ နာသညာ ယတနစျာန်ကို ၀င်စားရာ၌ စျာန်အကြိမ်များစွာ မဖြစ်စေဘဲ .....

ဒ္ဝိန္နံ၊ပေ၊အပ္ပနာဇ၀နာနံ ပရတော ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ စိတ္တသန္တတိ— နေ၀သညာ နာသညာယတနစျာန်ကိုပင် "အပ္ပနာဇော"ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုအပ္ပနာဇော ၂-ကြိမ်သာ ဖြစ်ပြီးနောက် စိတ်အစဉ် ပြတ်စဲလေ တော့၏၊ စိတ်အစဉ်ပြတ်လျှင် စေတသိက်နှင့် စိတ္တဇရုပ်များလည်း ဖြစ် ခွင့်မရှိတော့ပြီ၊ ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇ ရုပ်များသာ ဖြစ်တော့၏။

တိ–စိတ်အစဉ်သည်၊ ဝေါစ္ဆိဇ္ဇတိ–ပြတ်၏၊ တတော–ထိုသို့ စိတ်အစဉ် ပြတ်ခြင်းကြောင့်၊ နိရောဓသမာပန္နောနာမ – နိရောဓသို့ ရောက်သည်မည်သည်၊ ဝါ–နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားသည် မည်သည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏။

ပန–ဆက်ဦးအံ့၊ ဝုဋ္ဌာနကာလေ–သမာပတ်မှ ထရာကာလ၌၊ အနာဂါမိနော – အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌၊ အနာဂါမိဖလစိတ္တံ–အနာဂါမိ ဖိုလ်စိတ်သည်ရင်း၊ အရဟတော – ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌၊ အရဟတ္တ ဖလစိတ္တံ–အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်သည်ရင်း၊ ကေဝါရမေဝ – တကြိမ်တည်းသာလျှင်၊ ပဝတ္တိတ္ဝာ–ဖြစ်ပြီးသည်ရှိသော်၊ ဘဝင်္ဂါတော–ဘဝင်ကျခြင်းသည်၊ ဟောတိ–ဖြစ်၏၊ တတော–ထိုဘဝင်မှ၊ ပရံ–နောက်၌၊ ပစ္စဝေက္ခဏညာဏံ–ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သည်၊ ပဝတ္တတိ–ဖြစ်၏။

ဘေ–ဤ ဝိပဿနာ သင်္ခါရ၌၊ အယံ–ဤဆိုအပ်ပြီးသည်ကား၊ သမာပတ္တိဘေဒေါ–သမာပတ္တိဘေဒတည်း။

စ–နိဂုံးကား၊ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာနနယော – ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းနည်းသည်၊ နိဋ္ဌိတော–ပြီးပြီ။

တတော နိရောဓသမာပန္နော နာမ—ထို စိတ် စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ချုပ်နေခြင်းကိုပင် "နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားသည်"ဟုဆိုသည်။ [နိရောဓ – စိတ် စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ချုပ်ခြင်း။]

သမာပတ်ဝင်စားချိန်။ ။ "ထမင်းအသက် ခုနစ်ရက်"ဟု ဆိုသောကြောင့် လူ့ဘုံ၌ ၇-ရက်ထက် လွန်၍ မဝင်စားနိုင်၊ နတ်ပြည်၌ကား သူတို့အစာ၏ အသက်နှင့် နှိုင်းချိန်ရာ၏၊ အစာ မစားသော

ဥယျောဇဉ်။ ။ပန – တိုက်တွန်းလိုက်ပါဦးအုံ့၊ သာသနေ – သာသနာတော်၌၊ ပဋိပတ္တိရသဿာဒံ–ပဋိပတ်၏ အရသာ, သာယာဘွယ်တောင်း, စျာန်မဂ်ဖိုလ် ဟူသော ချမ်းသာကောင်းကို၊ ပတ္ထယန္တေန – လိုလားတောင့်တသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣစ္ဆေဝံ – ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အစဉ်ဖြင့်၊ ဥတ္တမံ – မွန်မြတ်သော၊ ဘာဝနာဒ္ဒယံ – သမထ ဝိပဿနာ, ဘာဝနာ နှစ်ပါးအပေါင်းကို၊ ဘာဝေတဗ္ဗံ – ဖြစ်စေအပ်, ဖြစ်စေထိုက်၏၊ ဝါ – မိမိသန္တာန်၌ ထုံမွမ်းအပ်, ထုံမွမ်းထိုက်ပေသတည်း။

ရူပဗြဟ္မာမျှားမှာ ကြာရှည်စွာ ဝင်စားနိုင်၏၊ ကာမ ရူပ ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးပင် တခဏမျှလည်း ဝင်စားနိုင်ကြသည်။ [အရူပဗြဟ္မာမျှားကား အစဉ်အတိုင်း ဝင်စားဘို့ရာ ရူပစျာန် မရှိသောကြောင့် ဤသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ကြ။]

ဝုဋ္ဌာနကာလေ။ ။ရည်ရွယ်ချက် အချိန်စေ့၍ စိတ် စေတသိက်တို့ ဖြစ်ခြင်းကို "နိရောဓ သမာပတ်မှ ထသည်"ဟု ဆိုသည်၊ ထိုအခါ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၌ အနာဂါမိဖိုလ်စိတ်, ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၌ အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်မျှား ရှေးဦးစွာ တကြိမ်ဖြစ်၏၊ ထို့နောက် ဘဝင်ကျပြီးလျှင် မိမိဖိုလ်ကို ပြန်၍ ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ ဝီထိ ဖြစ်၏။

ဥယျောဇဉ်။ ။ ပဋိပတ္တိရသဿာဒံ [ပဋိပတ္တိ = သီလစောင့်မှု သမာဓိ အားထုတ်မှုစသော အကျင့်၏ + ရသ = အရသာ + အဿာဒ = သာယာဘွယ်။] သာသနာတော်ဝယ် ပဋိပတ်၏ အရသာဖြစ်၍ သာယာဘွယ်ကောင်းသော တရားကား စျာန် မဂ် ဖိုလ်တည်း၊ "ထိုအရသာကို ခံစားလိုသော အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသွေးများသည် ဆိုခဲ့သော အစီအစဉ်ဖြင့် သမထ ဝိပဿနာဟူသော ဘာဝနာ ၂-ပါးကို ပွါးများကြပါလေ၊ မိမိသန္တာန်၌ ထုံမွမ်းကြပါလေ" ဟု တိုက်တွန်း နှိုးဆော်သော ဥယျောဇဉ် ဂါထာတည်း။

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ – အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂြိုဟ်, ခေါ်ဆိုလက်သန်း, အဌကထာကျမ်းဌ၏၊ ကမ္မဋ္ဌာနသင်္ဂဟ ဝိဘာဂေါ-နာမ – ကမ္မဋ္ဌာန သင်္ဂဟ ဝိဘာဂမည်သော၊ နဝမော – ကိုးပိုင်းတို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ပရိစ္ဆေဒေါ – အပိုင်းသည်၊ ဣတိ – ပြီးပြီ။

လေ့ကျင့်ခန်း မေးခွန်းများ

(က) သမာပတ်ဝင်းစားပုံ, သမာပတ်မှ ထပုံများကို ထင်ရှားအောင် ပြပါ။

(ခ) အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အဘယ်ဖိုလ်ကို ဝင်စားသနည်း။

(ဂ) နိရောဓသမာပတ်ကို အဘယ့်ကြောင့် အနာဂါမ် ရဟန္တာများ သာ ဝင်စားနိုင်သနည်း။

(ဃ) ဝင်စားပုံအခြင်းအရာကို သင်္ဂြိုဟ်ပါဌိစဉ်အတိုင်း ပြောပြပါ။

(င) အဓိဋ္ဌေယျာဒီ-၌ အာဒိဖြင့် ဘာကို ယူရမည်နည်း။

(စ) သမာပတ် မရောက်ခင် စတုတ္ထာရုပ္ပဇ္ဈာ ဘယ်နှစ်ကြိမ် စေ့သနည်း။

(ဆ) အဘယ်သို့ဖြစ်မှုကို နိရောဓ သမာပတ် ဝင်စားသည်ဟု ခေါ်သနည်း။

(ဇ) သမာပတ်အတွင်း၌ ဘယ်တရားများ ဖြစ်သနည်း။

(စျ) လူ.ဘုံ နတ်ဘုံ ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ အဘယ်မျှကြာအောင် ဝင်စားနိုင်သနည်း၊ ခဲခြား ဖြေပါ။

(ဉ) သမာပတ်မှ ထသောအခါ အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဘယ်စိတ်သည် အကြိမ် မည်မျှ ဖြစ်သနည်း။

ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း နိဿယနှင့်
အဓိပ္ပါယ် ပြီးပြီ။

ကျမ်းပြီးနိဂုံး။ ။စာရိတ္တ သောဘိတ ဝိသာလကုလောဒ-ယေန–စာရိတ္တကြွယ်,လွန်တင့်တယ်၍,ကြီးကျယ်ဘိတောင်း, မျိုးရိုးကောင်း၌, စုံပိုက်သန္ဓေ, တည်နေရခြင်းလည်း ရှိပေထသော၊ သဒ္ဓါဘိဝုဒ္ဓ ပရိသုဒ္ဓ ဂုဏောဒယေန–သဒ္ဓါပြုံ့သင်း, လွန်သန့်ရှင်းသည့် သီတင်း သီလ, စသည် အပေါင်း, သူတော်ကောင်းဂုဏ်, ပြည့်စုံ တိုးပွါးခြင်းလည်း ရှိပေထသော၊ နမ္မဝ္ဘယေန–နမ္မမည်သာ, ဒါယကာသည်၊ ပရာနုကမ္ပံ – သူများအတွက်, သနားချက်ကို၊ ပဏိဓာယ–စိတ်ဝယ်သွင်းမှ,အရင်းပြု၍၊ ယံ ပကရဏံ–အကြင် အဘိဓမ္မာ, အဌကထာလက်သန်း, အကျဉ်းကျမ်းကို၊ ပတ္ထိတံ – ရိုသေ

ကျမ်းပြီးနိဂုံး။ ။စာရိတ္တ သောဘိတ စသော ပဌမ ဂါထာဖြင့် ရေးသားပါရန် တောင်းပန်သူ ဒါယကာနှင့်တကွ ကျမ်းပြီးကြောင်း နိဂုံးကို ပြ၏။

စာရိတ္တသောဘိတဝိသာလ ကုလောဒယေန — [စာရိတ္တ=စာရိတ္တသီလ (အမျိုးကောင်းများ၏ အလေ့အကျင့်)+သောဘိတ =တင့်တယ်သည်ဖြစ်၍+ဝိသာလ=ကြီးကျယ်သော+ကုလ=အမျိုးကောင်း၌+ဥဒယ=ဖြစ်ခြင်း။] ဤစကားဖြင့် "ကျမ်းပြုပါရန် တောင်းပန်သူ ဒါယကာသည် အကျင့်အားဖြင့် တင့်တယ်၍ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ကြွယ်ဝသော မျိုးရိုးကောင်းမှာ ဖြစ်သူတည်း၊ (အညံ့စားထည်းက မဟုတ်)" ဟု ပြသည်။

သဒ္ဓါဘိဝုဒ္ဓ ပရိသုဒ္ဓဂုဏောဒယေန။ [သဒ္ဓါဘိဝုဒ္ဓ=တိုးတက်သော သဒ္ဓါတရား+ပရိသုဒ္ဓဂုဏ=စင်ကြယ်သော သီလ သုတ စာဂ ပညာ ဟိရီ ဩတ္တပ္ပဂုဏ်+ဥဒယ=ဖြစ်ခြင်း။] ဤစကားဖြင့် "အမျိုး အဆွေကောင်းရုံသာမက, သူတော်ကောင်း ဥစ္စာ ၇-ပါးနှင့် ပြည့်စုံကြောင်းကိုလည်း" ပြသည်။

လေးမြတ်, ဘောင်းပန်အပ်ပြီ၊ တံပကရဏံ–ထိ အဘိဓမ္မာ, အဌကထာ လက်သန်း, အကျဉ်းကျမ်းသည်၊ ပရိနိဗ္ဗိတ်–ဝန်းကျင် ပတ်ကုံး,ကမ္ဘတ်ဖုံးလျက်,နိဂုံးအရောက်, ပြီးမြောက်ခဲ့ပေပြီ။

ကျမ်းဆရာ၏ တေ၀ိဇ္ဇကတ္တာ – ဝိပုလေ
ဘောင်ဘချက် ၊ ဝ – ဝ ဒ္ဓါဆန္ဒ, ဝိမံသနှင့်, လှုံ့လခိုင်ခိုင်, မြိုင်ဆိုင်လှစ္စာသော၊ တေန ပုညေန–ဒေ့စဉ် မှန်မှန်, ကျမ်းဂန်ကိုပြု, ထိုကောင်းမှုကြောင့်၊ ဓညာဓိ ဝါသံ–ပုဉ်းရှင် ကံရှင်, သမ္ဘာရှင်တို့, အစဉ်အုပ်စီး, သီတင်းသုံးရာလည်း ဖြစ်ပေထသော၊ ဥဒိတောဒိတံ–ကျန်းလုံးထင်

နမ္ဗဒုယေန ॥ ॥ဤကျမ်းကို တောင်းပန်သူ၏ နာမည်ကို "နမ္ဗ"ဟု ခေါ်၏၊ "အမျိုးဂုဏ် အကျင့်ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ဒကာနမ္ဗ တောင်းပန်အပ်သဖြင့် ဤကျမ်းကို စီရင်ခဲ့ရာ ယခုအခါ ပြီးစီးအောင်မြင်ပေပြီ" ဟူလို။

ကျမ်းဆရာ၏ တောင်ဘချက်။ ॥ပုညေန တေန စသော ဒုတိယ ဂါထာဖြင့် "မိမိဒနရာ မူလသောမ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို လင်္ကာသူမ္ဗန် ပညာဝန် အဆက်ဆက်တို့ မပျက်ကွက်အောင် အမှတ်တရ စောင့်ရှောက်ရစ်ကြပါစေ"ဟု တောင်ဘသည်။

ဓညာဓိဝါသံ။ ॥[ဓည + အဓိဝါသ ॥] ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ပုဉ်းရှင် ကံရှင် သမ္ဘာရှင်တို့ အုပ်စီးနေထိုင်ကြောင်းကို ပြသည်။

မူလသောမံ။ ॥ဤစကားဖြင့် အရှင်အနုရုဒ္ဓါထေရ်၏ သီတင်းသုံးရာကျောင်းတိုက် နာမည်ကို ပြသည်၊ "မူလသောမ, တုမူလသောမ

ပေါ်, အကျော် အမော်လည်း ဖြစ်ပေထသော၊ မူလသောမံ–မူလသောမ, မည်ရဝှိုက်ချီး, ကျောင်းတိုက်ကြီးကို၊ အာ, ယုဂန္ဓံ – ယုတ်လေးကြိမ်သုဉ်း ကမ္ဘာဆုံးသည့်တိုင်အောင်၊ ဘိက္ခု – နောင်လာနောက်သား, ရဟန်းတော် အများတို့သည်၊ ပညာဝဒါတ ဂုဏသောဘိတလဇ္ဇီ – ပညာမြင့်တုံ့, အကျင့်ဂုဏ်ဖြင့်, စွယ်စုံ တင့်ခ္ဆန်, လဇ္ဇီသူမွန်တို့ချည်းသာ၊ (ဟုတ္ဘာ–ဖြစ်၍၊) ပုညဝိဘဝေါ ဒယမဂ်လာယ–ကောင်းမှုစည်းစိမ်, အရှိန်ပွါးတိုး, မဂ်လာအကျိုးငှါ၊ မညန္တု–အမြဲမပြတ်, သတိချပ်လျက်, အမှတ်တရ, စောင့်ရှောက်ရစ်ကြပါစေကုန် သတည်း။

ဟု ကျောင်းတိုက်၏ နာမည်ကို အမျိုးမျိုးပြောဆိုကြ၏၊ ဤကျမ်း၏ အယူကို ဘာသာဋီကာ နိဒါန်းမှာ ရှုပါ။

အာယုဂန္ဓံ—[အာ=အပိုင်းအခြား+ယုဂ=ကတ, ခြေတ, ဒွါပရ, ကလိ၊ ဤယုဂ် ၄-ပါး+အန္ဓ=အဆုံး] "ယုဂ် ၄-ကြိမ် ကုန်သုဉ်း၍ ကမ္ဘာဆုံးသည့် အပိုင်းအခြားတိုင်အောင်" ဟူလို။ ["အာယုဂန္ဓ=အသက် ဆုံးသည့်တိုင်အောင်"ဟု စွဲသုံးကြသည်မှာ သက္ကတသီဟိုဠ်တို့ အသုံးကို မလေ့လာခြင်းကြောင့်သာတည်း။]

ပညာဝဒါတ ၊ပေ၊ **လဇ္ဇီ**။ ။[ပညာဝဒါတ (အဝဒါတပညာ = သြဒါတပညာ] ဖြူစင်သော ပညာ+ဂုဏသောဘိတ=အကျင့် ဂုဏ်ဖြင့် တင့်တယ်ကုန်သော+လဇ္ဇီ=မကောင်းမှုမှ ရှက်သူတို့။] ဤစကားဖြင့် "မူလသောမ ကျောင်းတိုက်ကြီးကို လဇ္ဇီ အဆက်ဆက်တို့ အမှတ်တရ စောင့်ရှောက်ရစ်ကြပါစေ, ထိုသို့ စောင့်ရှောက်ရသဖြင့် ကြက်သရေ မဂ်လာတိုးပွါးနိုင်ပါသည်"ဟု ပြသည်။

အနုရုဒ္ဓါစရိယေန – အနုရုဒ္ဓါ ဆရာတော်သည်၊ ရစိတံ – စိရင်အပ်သော၊ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟံနာမ – အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ မည်သော၊ ပကရဏံ – ကျမ်းသည်၊ ဣတိ – ပြီးပြီ။

အခြေပြု နိဂုံး

သောတူနံ ပါဒဘာဝါယ, အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂဟော၊
မဏ္ဍိတော သာဓိပွါယေန, နိဿယေန မယာ သုဘော။
တောသယန္တော မနော သောတု—ဇနာနံ ဥဏ္ဏသံဟိတံ၊
မောဒယံ ဇောတတံ ကလ္လံ, ကရံ ဘိဓမ္မပါဒကံ။
ယဒိ အညော ဥပွဇ္ဇေထ, ဣတောပိ သုခသမ္ဘဝေ၊
တသ္မာ ကာသံ ပဒါနာယ, အယံ အန္တရဝေယတံ။

[ဤ အခြေပြု သင်္ဂြိဟ်ကျမ်းသည် စာသင်သားတို့၏ ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်ဓာတ်ကို ကျေနပ်စေလျက် အဘိဓမ္မာ၏ အခြေပါဒကို ပြုပြီးလျှင် ယခုခေတ်တွင်းခ် ထွန်းလင်းတောက်ပပါစေ၊ ဤကျမ်းထက် သိလွယ်သော အခြေပြုတမျိုး ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ၌မူ ထိုလာလတ္တံ့သော အခြေပြု ကျမ်းသစ်၏ ထွန်းလင်းတောက်ပခွင့်ကို ပေးဘိုရာ ဤအခြေပြုကျမ်းက ရှောင်ဘိမ်းကွယ်ပရစ်ပါစေ ဟူလို။]

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ အဌကထာကို
တန်းဆာ ဆင်ထားသော

အခြေပြုသင်္ဂြိဟ် ပြီးပြီ။

အခြေပြုသဖြိုဟ် နိဿယ

ဗုတ်သားဗွယ် အကၠရာစဉ်

အကၠရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အကုသလကမ္မပထ	၂၀၉
အကုသလဝိပါက်စိတ်	၁၆
အကုသလသင်္ဂဟ	၄၀၇
အကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး	၂၀၇
အကုသိုလ်စိတ်	၉
အကုသိုလ်စိတ်သင်္ဂဟနည်း	၁၀၅
အကုသိုလ်စေတသိက်	၅၇
အင်္ဂါ ၁၂-ပါး	၄၀၆
အစပ် ၃-ပါး	၄၀၇
အဋ္ဌတ္ထအရုံပြု	၁၆၀
အဋ္ဌတ္ထဗဟိဒ္ဓကလာပ်	၃၇၀
အဋ္ဌတ္ထိကဗာဟိရရူပ်	၃၅၀
အညသမာန်းစေတသိက်	၅၄
အညသမာန်း	
သမ္မယောဂနည်း	၆၀
အတ္ထပညတ်အကျယ်	၅၁၇
အတိပရိတ္တာရုံ	
ဝိထိအပြား	၂၀၅-၆
အတိမဟန္တာရုံဝိထိ	၁၉၁
အတိမဟန္တာရုံဝိထိဆိုရိုး	၁၉၀
အတီတဘဝင်ချဘွယ်	၂၁၃

အကၠရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အဒ္ဓါနသမ္မသနနည်း	၅၀၉
အဓိပတိမည်ပုံ	၄၃၀
အဓွန် ၃-ဖြာ	၄၀၅
အနာရမ္မဏရူပ်	၃၄၉
အနုသယမည်ပုံ	၄၁၆
အနေကန်အာရုံဆောင်ပုဒ်	၁၆၆
အပွနာဇေါဝိထိ	၂၁၆
အပွမညာနှင့် ပညိန္ဒြေ	၆၃
အပွဟာဝတဗ္ဗရူပ်	၃၄၉
အပါယ်ပဋိသန္ဓေ	၂၆၀
အဘိညာဉ်အင်း	၅၇၇
အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ	၃
အဘိမ္မောသံယောဇဉ်	၄၁၀
အရူပ ၄-ဘုံ	၂၆၄
အရူပကံ၏ အကျိုးပေးရာ	၃၀၇
အရူပကုသိုလ်ကံ	၃၂၊ ၂၉၆
အရူပကြိယာ	၃၂
အရူပပဋိသန္ဓေ၏	
အာရုံ	၂၀၀၊ ၃၂၃
အရူပပုဂ္ဂိုလ်ဌစိတ်ရ	၂၅၅
အရူပပုဂ္ဂိုလ်သက်တမ်း	၂၀၁

အကွာထုစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ-အာ]	
အရူပဝိပါက်	၃၂
အလွှာ ၄-ပါး	၄၉၂
အဝိဘူတာရုံဝိထိဆိုရိုး	၂၁၃
အဝိဇ္ဇာ၏အကြောင်း	၄၉၇
အဝိဇ္ဇာ၏ပုံးထုဌာန	၄၇၂
အသေဘာနမည်ပုံ	၂၂
အဟိတ်ကုသလဝိပါက်	၁၇
အဟိတ်ကြိယာ	၁ဂ
အဟိတ်စိတ်နှင့်	
သင်္ဂဟနည်း	၁၆၊၁၁၄
အဟိတ်စေတသိက်	၁၃၂
အဟိတ်ပဋ္ဌိသန္ဓေ	၂၇၀
အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ် ၂-မျိုး	၂၄၁
အဟေတုကရုပ်	၃၄ဂ
အာကာသဓာတ်	၃ဂင
အာဒီကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်	၂၃၅
အာယတနနှင့်	
ဓာတ်တို့ပြားပုံ	၄၆၀
အာရမ္မဏသင်္ဂဟ	၁၅၄
အာရမ္မဏာနုဘဝနနည်း	၁၂၄
အာသဝမည်ပုံ	၄၀ဂ
အာဟာရဇကလာပ်	၃၇၇
အာဟာရဇရူပ်	၃၆၉
အာဟာရမည်ပုံ	၄၃၁
အာဟာရရူပ်	၃၄၀

အကွာထုစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဣ-ဥ ဩ-က]	
ဣဒ္ဓိပါဒ်	၄၄၁
ဣန္ဒြိယအနိန္ဒြိယရူပ်	၃၅၂
ဣန္ဒြိယဘေဒနည်း	၁၂၅
ဣန္ဒြိယသရူပ်အပြား	၅၁၁
ဣန္ဒြေအလိုက်ဘုံစဉ်	၃၀၂
ဣန္ဒြေမည်ပုံ	၄၂၇၊၄၄၆
ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်	၃၀၀
ဥတုဇကလာပ်	၃၇၇
ဥတုဇရူပ်	၃၆၉
ဥပါဒါန်မည်ပုံ	၄၁၂
ဥပါဒိန္နအနုပါဒိန္နရူပ်	၃၅၄
ဥပနိဿယ ၃-မျိုး သရူပ်	၅၀၆
ဧကဟိတ်စေတသိက်	၁၃၃-၄
ဧကန်အာရုံ	
ဆောင်ပုဒ်	၁၆၃၊၁၆၆
ဩဃမည်ပုံ	၄၀၉
ဩပပါတိကပုဂ္ဂိုလ်	၃ဂ၃
ဩဋ္ဌဝရိကသုခုမရူပ်	၃၅၂
ကံ ၄-မျိုး ၄-လီ	၂ဂ၃
ကံအာရုံထင်ပုံ	၃၁၄
ကံဖြစ်ကြောင်းတရား	၂၉၀
ကမ္မဇရူပ်	၃၆၇
ကမ္မဒ္ဒါရ	၃၅၁
ကလလရေကြည်	၃ဂ၅
ကာမအာရုံပြု	၁၆၇
ကာမကံ၏အကျိုးပေးရာဘုံ	၂၉ဂ

အကွာရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[က-ခ-ဂ-စ]	
ကာမကုသိုလ်ကံ ၃-မျိုး	၂၉၁
ကာမပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သက်တမ်း	၂၇၁
ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ	၂၆၂
ကာမသုဂတိပဋ္ဌိသန္ဓေ	၂၆၉
ကာမသောဘနစိတ်	
သင်္ဂဟနည်း	၂၄၊၉၆
ကာမဘဝစရရုပ်	၃၄၉
ကာယကံ ၃-ပါး	၂၀၀
ကာလဝိမုတ်အာရုံပြု	၁၆၇
ကိစ္စစတုက္က	၂၀၃
ကိစ္စဌာနအထူး	၁၃၉
ကိစ္စသင်္ဂဟ	၁၃၀
ကိလေသာမည်ပုံ	၄၁၀
ကုသိုလ်နှင့်ဝိပါက်အကျယ်	၅၀
ခဏကြီး ၁၇-ချက်	
ရုပ်အသက်	၁၀၉
ခဏငယ် ၃-ချက်	
စိတ်အသက်	၁၀၀
ခဏသမ္မသနနည်း	၅၉၀
ခြင်းရာ ၂၀	၄၀၇
ဂန္ဓမည်ပုံ	၄၁၁
ဂဗ္ဘသေယျပုဂ္ဂိုလ်	၃၀၄
ဂေါစရရုပ်	၃၃၀
ဂေါစရဂ္ဂါဟကရုပ်	၃၅၄
စတုဇရုပ်	၃၆၀
စိတ်အကျဉ်း ၄-မျိုး	၇

အကွာရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[စ-ဇ-ဈ-တ]	
စိတ်ချင်းကဲ့အောင်ပြုသော	
စေတသိက်စု	၁၀၂
စိတ္တဇကလာပ်	၃၇၅
စိတ္တဇရုပ်	၃၆၇
စိတ်သက်	၁၀၀
စုတိနှင့်ပဋ္ဌိသန္ဓေ	၃၂၄
စုတောခါနီးအာရုံထင်ပုံ	၃၁၀
စုတောခါနီးစိတ်အစဉ်ဖြစ်ပုံ	၃၁၃
စုတေခြင်းအကြောင်း	
၄-ပါး	၃၀၉
စေတောယုတ္တလက္ခဏာ	
၄-ပါး	၅၃
စက်ရဟတ်ပျက်ကိန်း	၄၉၆
ဇဝနနိယမ	၂၃၃
ဇီဝိတရုပ်	၃၃၉
ဇောနောင်တဒါရုံကျပုံ	
ဆောင်ပုဒ်	၂၂၉
စျာနင်ကောက်ပုံ	၄၂၄-၅
စျာနင်မထိုက်သောစိတ်	၄၃၃
စျာန်စိတ်အပေါင်း	၂၉၊၄၉
စျာန်, စျာန်အင်္ဂါ	၂၉
တဏှာအစစ် တရားရှစ်	၄၆၂
တထောင့်ငါးရာကိလေသာ	၄၁၉
တဒါရမ္မဏနိယမ	၂၂၆
တဘဝဋ္ဌ တူမြဲတရား	၂၀၁
တိဇနိပ္ဖန္နရုပ်	၃၄၄

အကွာရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[တ-ထ-ဒ-နဲ]	
တိဇရုပ်	၃၆၈
တိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌက်အကျိုး	၂၉၉
တိဟိတ်ညြမကကုသိုလ်	၃၀၀
တိဟိတ်ကုသိုလ်	၃၀၀
တိဟိတ်စေတသိက်	၁၃၅
ထိုထိုစိတ်၌ မယှဉ်နိုင်သော စေတသိက်စု	၁၀၂
ဒေါသမူစိတ်	၁၁
ဒွါရအဒွါရရုပ်	၃၅၁
ဒွါရသင်္ဂဟ	၁၄၆
ဒွါသဘ္ဘတိဝိဝေါအရ ရေတွက်ပုံ	၄၀၆
ဒိဇရုပ်	၃၆၇
ဒိဟိတ်ဥက္ကဋ္ဌကုသိုလ်	၃၀၁
ဒိဟိတ်ညြမကကုသိုလ်	၃၀၁
ဒိဟိတ်စေတသိက်	၁၃၄-၅
နကုတောစိရုပ်	၃၆၉
နာမ်အချင်းချင်း ကျေးဇူးပြုပုံ	၅၀၂
နာမ်အာရုံပြု	၁၆၇
နာမ်သည် နာမ်ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုပုံ	၅၀၃
နာမ်သည် ရုပ်အား ကျေးဇူးပြုပုံ	၅၀၄
နိဗ္ဗာန် ၂-မျိုး ၃-မျိုး	၄၀၀၊၄၂၀
နိဗ္ဗာန်အာရုံပြု	၁၆၇

အကွာရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[နှ-ပ]	
နိဗ္ဗာန်ခန္ဓာမဖဲ့ပုံ	၄၅၈-၈
နိဗ္ဗာန်ပိုင်း	၃၉၉
နိမိတ် ၃-ပါး	၁၅၈
နိယတ အနိယတအခွဲ	၈၃
နိဝရဏမည်ပုံ	၄၁၃
ပကိဏ်းစေတသိက်	၅၆
ပစ္စည်း ၆-မျိုးအခွဲ	၅၀၁
ပစ္စည်းအကျဉ်းချုပ်	၅၁၃
ပစ္စုပ္ပန်အာရုံပြု	၁၆၇
ပဋ္ဌာန်ရဝိထိခေါ်း	၁၉၀
ပဋ္ဌာနန္တရိယက်	၂၈၅
ပဋ္ဌာရုံအာရုံပြု	၁၆၈
ပညတ်အာရုံပြု	၁၆၇
ပညတ်နာမ်ရုပ်က နာမ်ရုပ် အား ကျေးဇူးပြုပုံ	၅၀၅
ပဋ္ဌိသန္ဓေ ၄-မျိုး အကျဉ်း	၂၆၈
ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပုံ	၃၁၆
ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း အဓိပ္ပါယ်	၄၆၈၊၄၇၂
ပဌမအတိဝရိတ္တာရုံ ဝိထိဆိုရိုး	၂၀၆
ပဌမပရိတ္တာရုံဝိထိဆိုရိုး	၂၀၄
ပဌမမဟဂ္ဂတာရုံဝိထိဆိုရိုး	၂၀၂
ပဌာန်းနည်း	၅၀၀
ပရမတ်အာရုံပြု	၁၆၈
ပရိစ္ဆေဒရုပ်	၃၄၃

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ပ-ဗ-ဘ-မ]	
ပရိတ္တာရုံဝိထိ	၂၀၃
ပါကကာလစတုက္က	၂၀၆
ပါကဋ္ဌာနစတုက္က	၂၀၇
ပါကဒါနပရိယာယစတုက္က	၂၀၄
ပုဂ္ဂိုလ် ၂-မျိုး	၂၁၇
ပုဂ္ဂိုလ် ၄-မျိုး	၃၀၃
ပုဂ္ဂိုလ်အပြား	၂၄၁
ပုဂ္ဂိုလ်၌ စိတ်ရ အကျယ်	၂၅၂
ပုညကြိယဝတ္ထု ၁၀-ပါး	၂၉၃
ဗဟိဒ္ဓအာရုံပြု	၁၆၀
ဗောဇ္ဈင်	၄၄၂
ဗောဓိပက္ခိယ၏ ဖြစ်ရာ စိတ်များ	၄၄၉
ဗောဓိပက္ခိယသင်္ဂဟ	၄၃၀
ဗိုလ် မည်ပုံ	၄၄၂၊၄၂၉
ဘဝင်စိတ်	၁၉၀
ဘဝင်နှင့်စုတိ	၃၂၀
ဘာဝနာအခဲ	၅၅၆
ဘာဝနာနှင့်နိမိတ် တဲ့စပ်ခြင်း	၅၆၃
ဘာဝရေပ်	၃၃၉
ဘုံ ၄-မျိုးအကျဉ်း	၂၅၉
ဘုံ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ရ	၂၆၅
ဘုံဖြင့် ရေတွက်ခြင်း	၄၁
ဘူမိဝိဘာဂ	၂၄၀
မဂ္ဂင်	၄၂၅၊၄၄၃

အကွဲရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[မ-ယ-ရ]	
မဂ္ဂင်မဏ္ဍိုက်သောစိတ်	[illegible]
မင်္ဂ	၃၇၊[illegible]
မဒ္ဒပညာပုဂ္ဂိုလ်၏မဂ္ဂဝိထိပုံ	၂၃၆
မနောကံ ၃-ပါး	၂၀၉
မနောဒ္ဓါရဝိဘုတာရုံဝိထိ	၂၁၂
[illegible]ဝသန်ဝိထိ	၃၁၆
မသိတ္ထိုင်း [illegible]ဇောမဟုတ်	၄၇၂
မဟဂ္ဂုတ်အာ	၁၆၇
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်	၃၄
မဟဂ္ဂုတ်စိတ်သိုမ်ဟနည်း	၆၂
မဟန္တာရုံ ၂-မျိုး	၂၀၁
မဟန္တာရုံဝိထိ	၂၀၁
မဟာကုသိုလ်	၂၄
မဟာကြိယာ	၂၅
မဟာဘုတ်နှင့်ဥပါဒါရူပ်ခဲ့	၃၃၆
မဟာဝိပါက်	၂၅
မိဿကသင်္ဂဟ	၄၂၄
မောဃဝါရအတိပရိတ္တာရုံ	၂၀၅
မောဟမူစိတ်	၁၂
ယောဂခဲ့	၁၀၊၁၂
ယောဂမည်ပုံ	၄၁၀
ရူပကံ၏အကျိုးပေးရာဘုံ	၃၀၄
ရူပကလာပ	၃၇၃
ရူပကုသိုလ်ကံ	၂၆၊၂၆၅
ရူပကြိယာ	၃၀
ရူပပဋိသန္ဓေ	၂၇၇

အကွေ့ထုစဉ်	စာမျက်နှာ
[ရ-လ]	
ၮးဗ္ဍိသန္ဓေ၏အာရုံ	၃၂၂
၊ဝဘ္ဍုံကွမ	၆၁၂
ရှယပုဂ္ဂိုလ်၌ စိတ်ရ	၂၅၄
ရှယပုဂ္ဂိုလ်သက်တမ်း	၂၇၈
ရှပဘုံ၌ ရထိုက်သောရုပ်	၃၉၄
ရှပဝိပါက်	၈ ၃၀
ရုပ်အာရုံပြု	၁၆၇
ရုပ်က နာမ်အာ	
ကျေးဇူးပြု	၅၀၄
ရုပ်ကိုပြစ်ခေတာ့ ဒသာ	
တရားများ	၃၅၈
ရုပ်တို့၏ဖြစ်စဉ်နှင့်	
ပျက်စဉ်	၃၈၈၊၃၉၀
ရုပ်နာမ်ပညတ်အခဲ့	၅၁၆
ရုပ်သံသရုစက်	၃၉၃
ရုပ်သက်	၁၈၉
ရှင်ခြင်းကိုဖြစ်စေနိုင်သော	
စိတ်များ	၃၆၂
လက္ခဏာရုပ်	၃၄၅
လက်သန့်အင္ဂုဏထာ	၃
လောဂီယရုပ်	၃၄၉
လောဂီစိတ်	၃၅
လောကုတ္တရာအကျယ်	၄၄
လောကုတ္တရာစိတ်ကျဉ်း	၃၇
လောကုတ္တရာစိတ်	
သင်္ဂဟနည်း	၈၈

အကွေ့ထုစဉ်	စာမျက်နှာ
[လ-ဝ]	
လေဘမူစိတ်	၉
ဝစီဂံ ၄-ပါး	၂၈၈
ဝဏ္ဏ ၃-ပါး	၄၀၅၊၄၉၄
ဝဏ္ဏမြစ် ၂-ပါး	၄၉၅
ဝတ္ထုအဝတ္ထုရှိပ်	၃၅၁
ဝတ္ထုသင်္ဂဟ	၁၇၃
ဝါရ ၄-ပါးနှင့် အာရုံတဲ့ပုံ	၂၀၈
ဘိကာရရှိပ်	၃၄၄
ဝိညာဏဆက္က	၁၈၄
ဝိညတ်ရှိပ်	၃၄၃
ဝိနိဿ္ဘာဝရှိပ်	၃၅၅
ဝိပဿနာဉာဏ် ၁၀-ပါး	၅၈၁
ဝိဘူတာရုံဝိထိဆိုရိုး	၂၁၃
ဝိရတိစေတသိက်	၆၂
ဝိသယပဝတ္တိဆက္က	၁၈၅
ဝိသုဒ္ဓိအကျယ်	၅၈၂
ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး	၅၈၀
ဝိထိခဏ်း သိဘွယ်	၁၈၂
ဝိထိဆက္က	၁၈၅
ဝိထိပုံအတွက်မှာထားချက်	၁၉၇
ဝိထိမုတ်ပိုင်း	၂၅၈
ဝိရိယမယှဉ်သောစိတ်များ	၄၃၃
ဝေဒနာ ၅-မျိုးအခဲ့	၁၂၅
ဝေဒနာခဲ့	၁၀
ဝေဒနာသင်္ဂဟ	၁၂၄
သံသရုစက်ပြတ်ကိန်း	၃၃

အကွာရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ]	
သံသရာစက်လည်ပုံ	၃၂၉
သံသေဒဇပုဂ္ဂိုလ်	၃၈၃
သခ်ၤတရပ်	၃၄၈
သခ်ၤါရခဲ့	၁၀-၁၁
သခ်ၤါရနှင့်ကမ္မာဝအထူး	၄၇၉
သင်္ဂဟနိုဂ်ုံး	၆၄
သစ္စင်မုတ်မျှား	၄၆၃
သစ္စာ ၄-ပါး တရားကိုယ်	၄၆၁
သတိပဋ္ဌာန်	၄၃၈
သဒ္ဒပညတ်အကျယ်	၅၁၇၊၅၂၇
သဒ္ဓမ္မ ၃-ပါး	၂
သန္တတိသမ္မသနနည်း	၅၈၉
သန္တိကေနှင့်ဒုရေရပ်	၃၅၃
သပ္ပဿဒ္ဓိရပ်	၃၄၈
သပ္ပဋိဃနှင့်အပ္ပဋိဃရပ်	၃၅၃

အကွာရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ-ဟ]	
သပ္ပါယအခဲ့	၅၅၁
သဗ္ဗသင်္ဂဟ	၄၅၂
သမထဘာဝနာ	၅၃၈
သမုစ္ဆေဒပိုင်း	၄၀၅
သမ္မယောဂနည်း	၆၆
သမ္မပ္ပဓာန်	၄၃၉
သာသဝရပ်	၃၄၈
သုတ္တန်သံယောဇဉ်	၄၁၆
သုဒ္ဓါဝါသဘုံပဂ္ဂိုလ်ရ	၂၆၅
သောဘနစိတ်မျှား	၂၂
သောဘနသာဓာရဏ	
စေတသိက်	၆၀
ဟဒယဝတ္ထုရပ်	၃၃၉
ဟေတုသင်္ဂဟ	၁၃၁
ဟိတ်	၄၂၄

ပ-မ-ဗ-သ-စ—၁၀၉၈—၁၅-၁၁-၇၁—(၅၀၀၀) အုပ်။